

D 164







# Hoc Tomo continentur

- 1) Hauthalenii Exercit. z. de Numis veterum. de quibus  
vid. Act. Erud.
- 2) Seylers Diss. Nachricht von den waspazgerischen Münzen  
und Prunkstücken Fr. von den waspazgerischen Bildhauerarbeiten
- 3) Kundmans von den Jubel. Gedächtnis.
- 4) Seylers Beschreibung und Verzeichnis d. fol. Krünz. u.  
Münz. u. Medaillen. Cabinet.
- 5) Bornius de regali Moneta, specialim mita vicomiti  
in Epistolis German.
- 6) J. Bornius de numis in republ. percutiendis.
- 7) Gefoldi recapitulatio & Quaestionum monetar.
- 8) ~~Aug. Seyler~~ de mutationibus monetae.

Xoph. Andreas Heide,

*A. 2.* P. CHRYSOSTOMI HANTHALER,  
MONACHI CISTERCIENSIS, ET BIBLIOTHECA-  
RII IN CAMPO LILIORUM AUSTR. INFER.

EXERCITATIONES  
FACILES  
DE  
NUMIS VETERUM  
PRO TYRONIBUS:

IN QUIBUS  
LACONICA QUIRITUM SA-  
PIENTIA, ET REI NUMARIÆ VETERIS  
RUDIMENTA FACILI METHODO PER EXEM-  
PLA PANDUNTUR, OPE NUMORUM COM-  
PLURIUM PICTORUM, ET PER DIALOGOS  
FAMILIARITER EXPOSITIONUM.

EXERCITATIO  
PROOEMIALIS  
DE  
NUMIS ALIQUOT GRÆCIS, QUI AD  
IMPP. NON PERTINENT: FAMILIARUM  
ITEM: AC POSTREMO URBIS ROMÆ, SENATUS,  
ET POPULL

---

NORIMBERGÆ,

Summibus JOAN. ADAMI SCHMIDII, Anno M. D. C. C. XXXV,



7759



219204

II

219204 - 219212

SD. XVII. 1756

>

PERILLUSTRI ATQUE REVERENDISSIMO  
DOMINO,

DOMINO

GODOFREDO

LIB. ET EXEMTI

MONASTERII

GOTVICENSIS

ORDINIS S. BENEDICTI IN AUSTRIA

ABBATI DIGNISSIMO.

DOMINO SUO GRATIOSISSIMO.

ABBAS REVERENDISSIME,  
DOMINE GRATIOSISSIME.



V Oribus antiquis hoc  
utebantur instituto,  
ut, quo munere *Deorum*  
quisque maxime delectari  
censeretur, id illi Deo munus,  
vel munusculum rite porrige-  
rent. In quo quidem vide-  
bant sane plurimum. Diis  
enim, qui divitiis hominum



non indigerent, non quod hominibus pretiosissimum, sed quod Diis gratissimum videbatur, immolabant.

Quorum ad exemplum, ut TUÆ in me Voluntati Benignitatisque, mea pro tenuitate, aliquid reponerem, thesaurum TIBI offero, ab alio quidem detectum, sed a me luci publicæ expositum: Thesaurum scilicet, non ex aureo Africæ littore, nec opulentissimarum Novi Orbis fodinarum latebris advectum, sed ex ingeniorum venis, ab Autore,  
TIBI

TIBI non incognito, erutum  
atque congestum.

Laudet Oriens suas divitias,  
& cum Novo Orbe de præ-  
stantia certet; Nec vero errare  
censendus est, qui librarios li-  
terariosque thesauros ceteris  
esse posthabendos negat. Ani-  
mus enim, quod nemo dubi-  
tat, si corpori præstat; quæ  
illum nutriunt, utique præ-  
stantiora funt his, quæ corpori  
nutrimentum lautitiamque  
præbent.

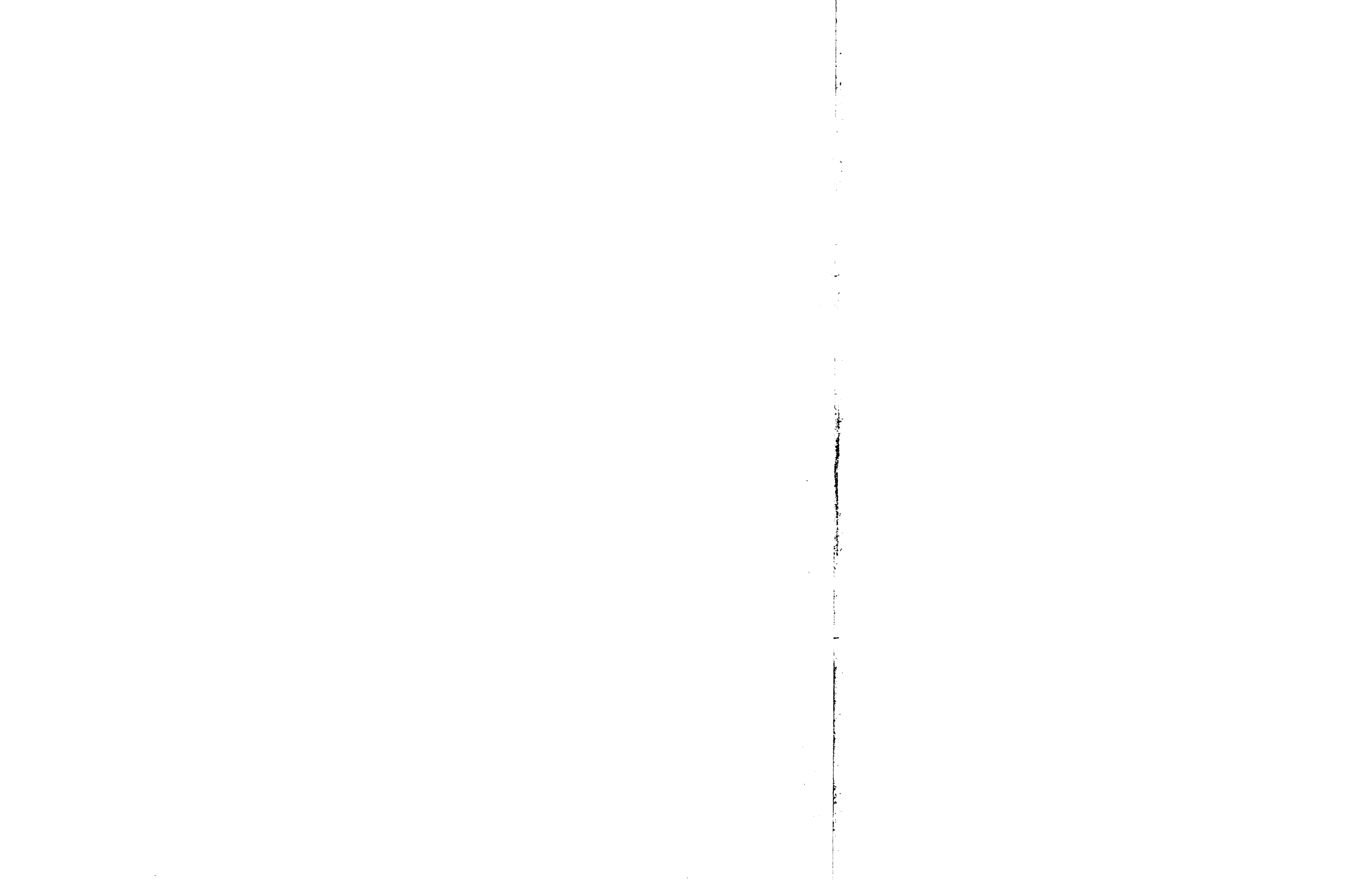
Sed ex literariis monumen-  
tis, quæ ad Antiquitates & Hi-  
storiam

istoriam pertinent, nullum  
præstantius, nullum utilius ju-  
cundiusque Numis antiquis  
esse, jam dudum ostenderunt,  
qui bono publico præclaros  
hocce Antiquitatis thesauros  
ab interitu vindicarunt. Et  
fane ad summam ingenii vel  
doctrinæ laudem consequen-  
dam nil opportunius, quam  
hæc versare veterum monu-  
menta, quibus simul & artis  
præstantia cum nitore gra-  
tiam, & varietas delectatio-  
nem, & vetustas summam  
cum auctoritate fidem conci-

liat

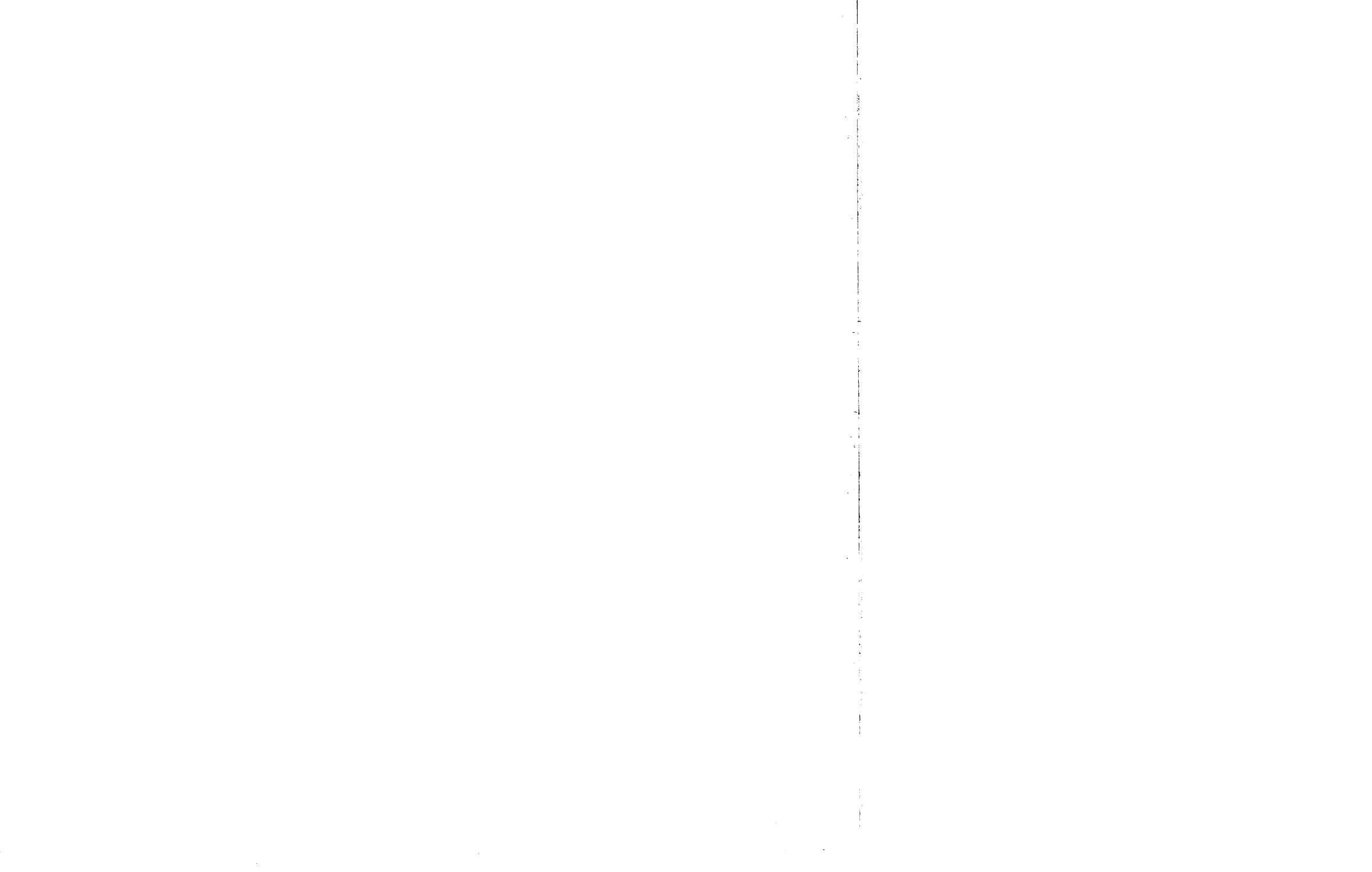
liat. Sed quam integro, eo-  
que præstantissimo, tantisque  
eruditorum plaufibus conce-  
lebrato, nec unquam fatis  
celebrando profundæ erudi-  
tionis Opere, *Illustris Spanhemius* af-  
feruit, præstantiam & ufum  
Numismatum, tantum abest,  
uthacnostraætate quisquam  
vocet in dubium, ut non fo-  
lum certatim velut, ac æmu-  
latione quadam, in Historia  
ex nummis illustranda & con-  
firmanda suam Viri docti col-  
locarint operam: *Patinum* enim,  
*Mediobarbum*, *Morellium*, *Vaillantium*, *Pe-  
drusium*

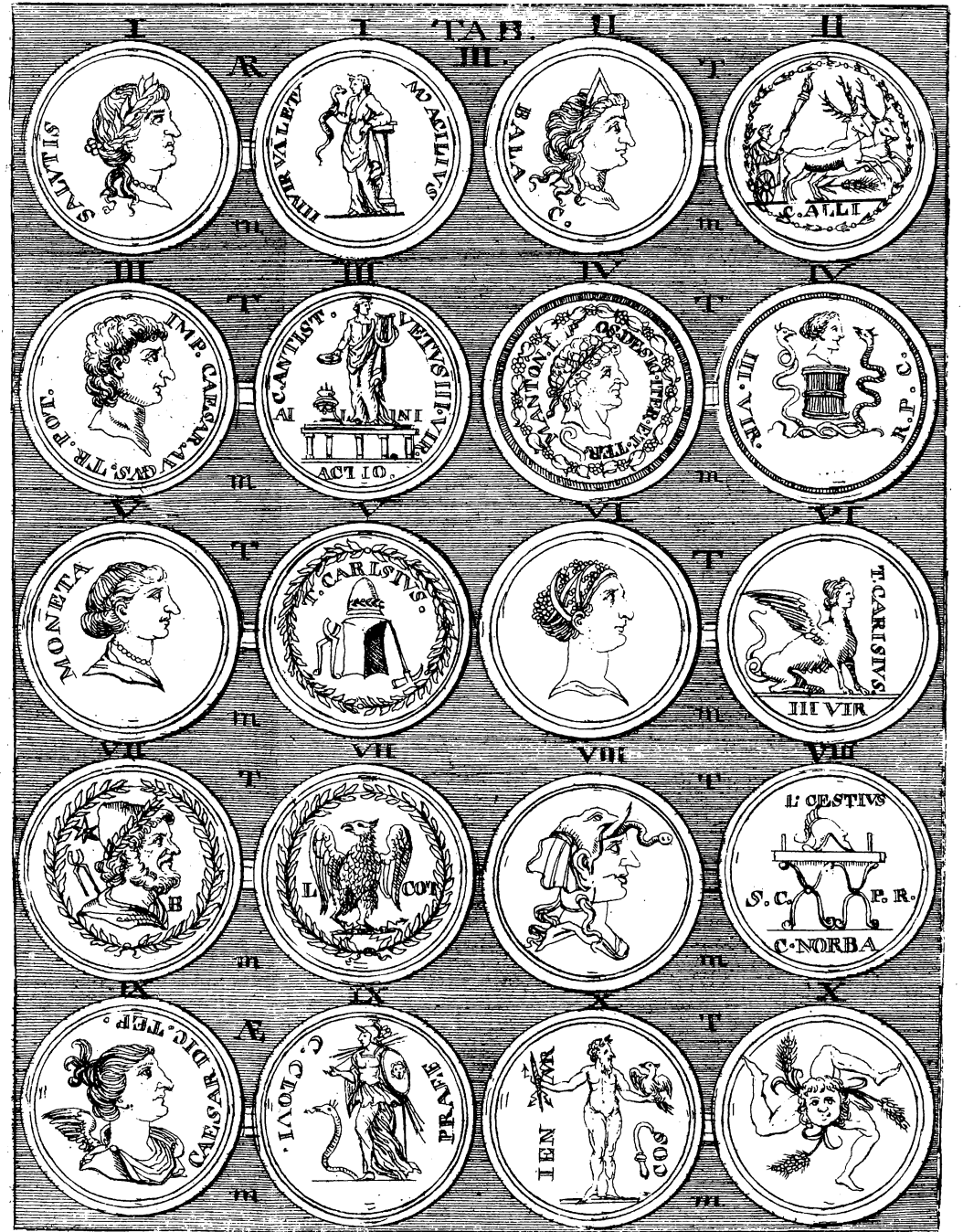






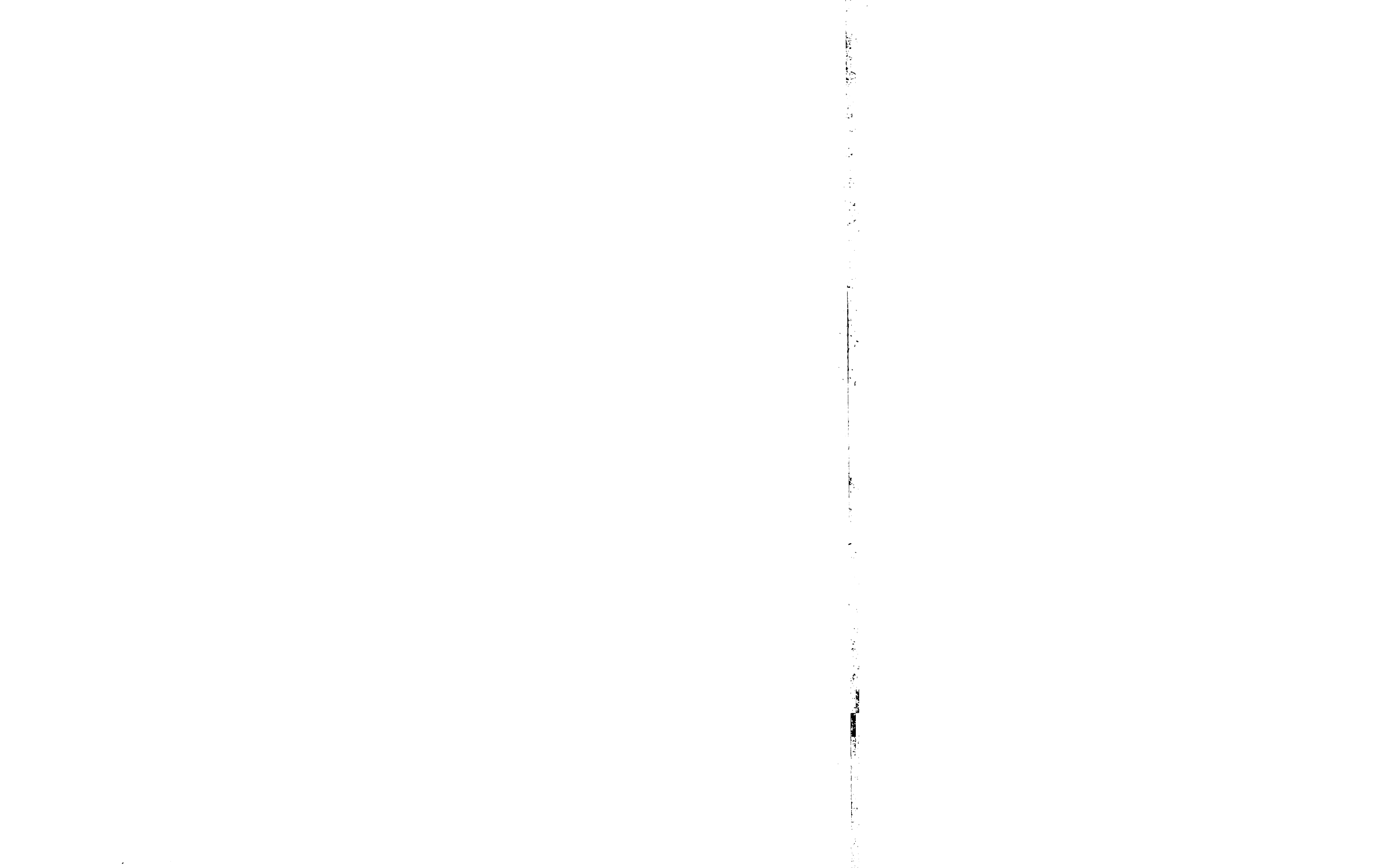




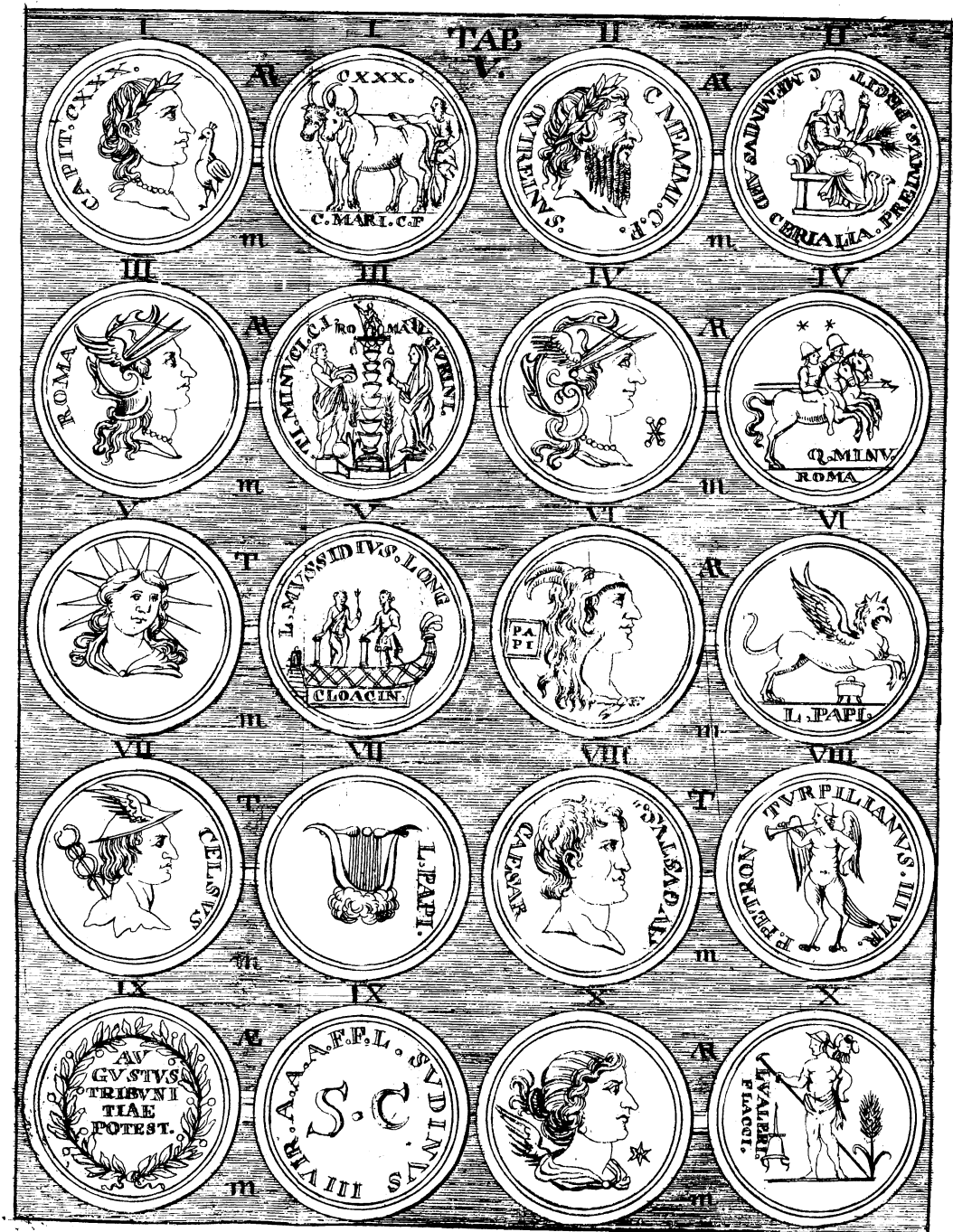


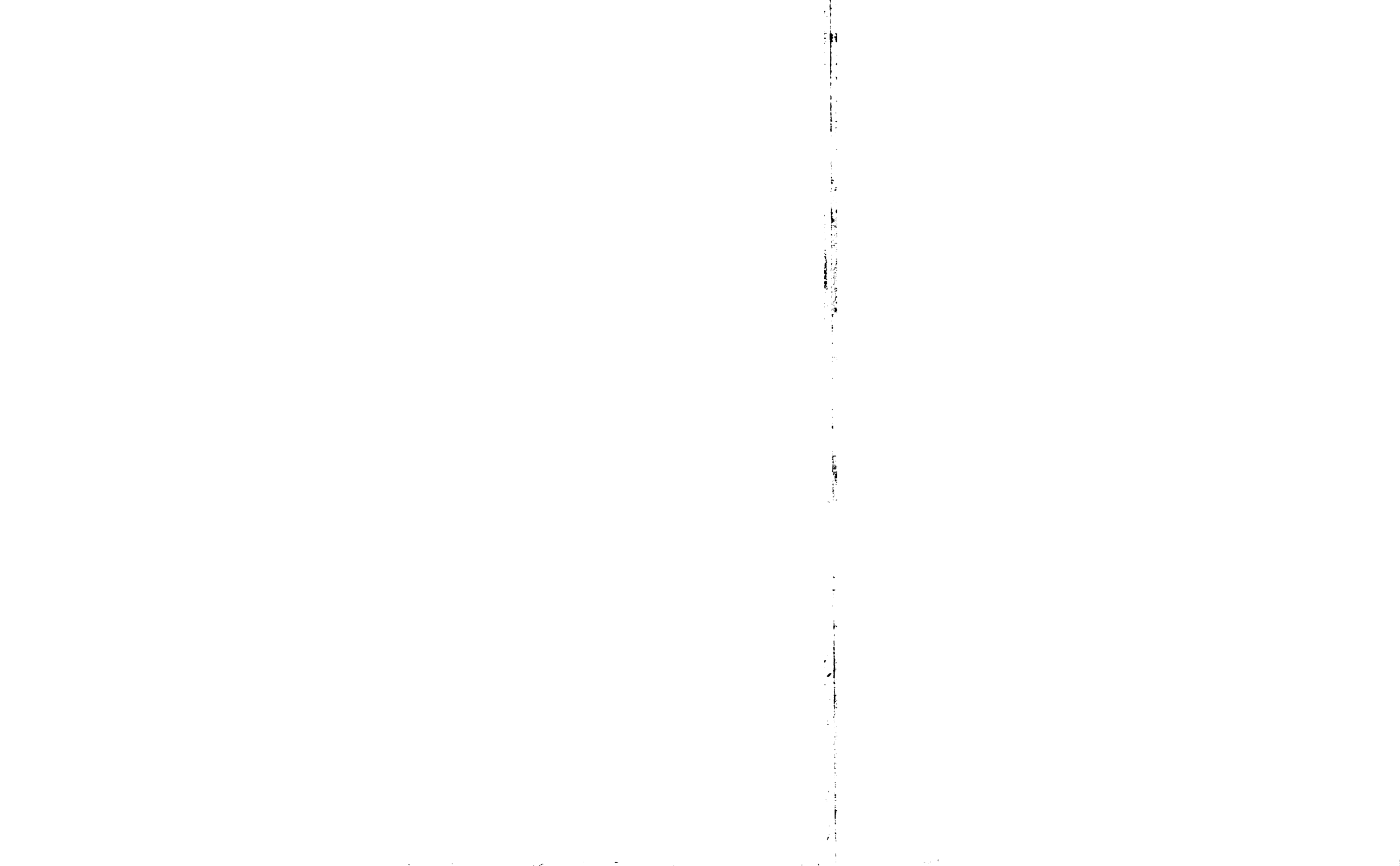
1870



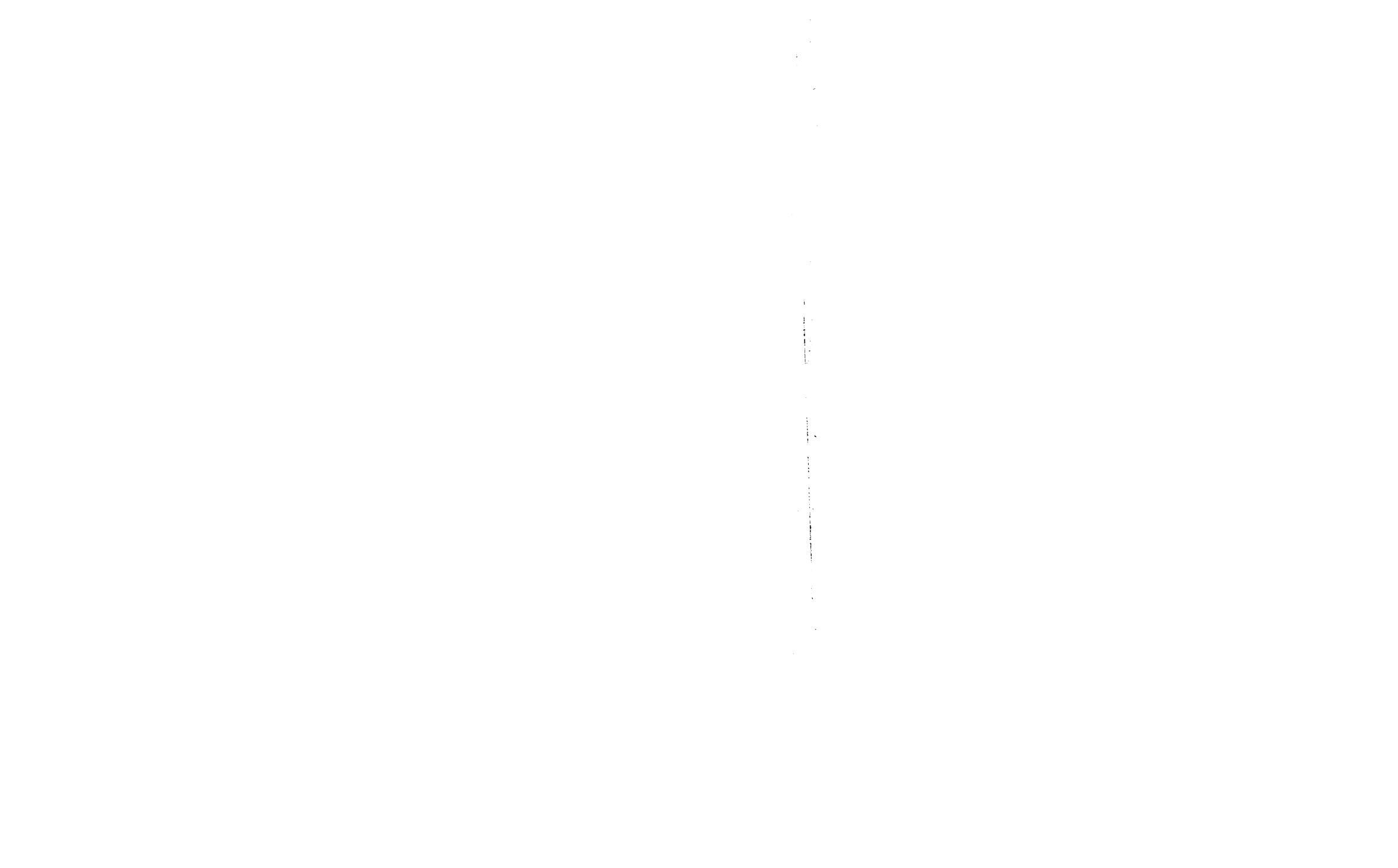






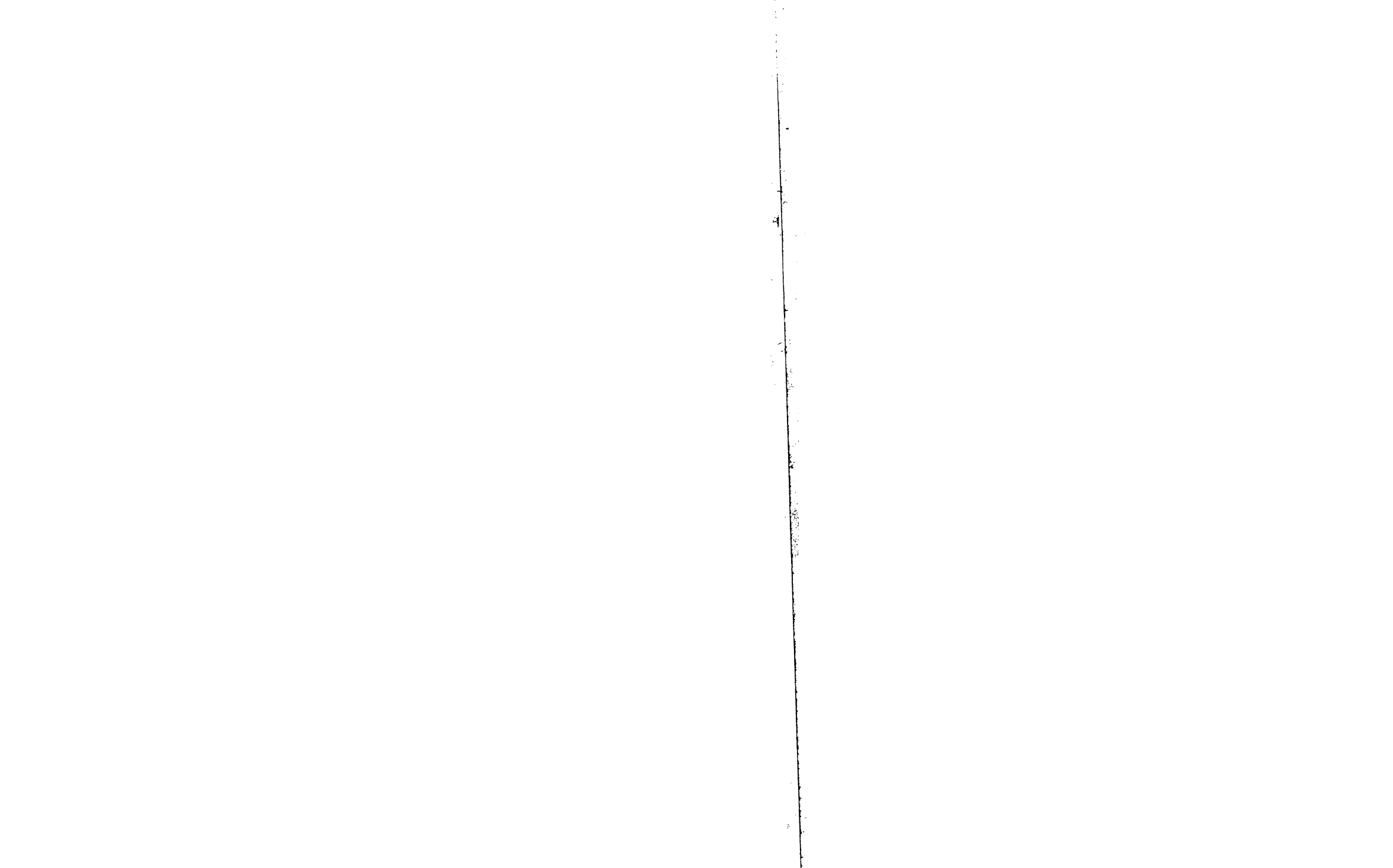




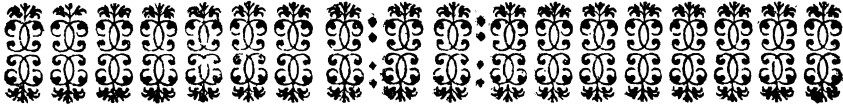


XII. SYBILAE









DIALOGI  
 PROOEMIALES.  
 DIALOGUS I.

De

Dignitate , Jucunditate , Utilitate  
 Studii Numarii Veteris.

*INTERLOCUTORES.*

*TULLIUS docens , PUBLIUS discens.*

*PUBLIUS.*



Uam benè actutum mihi venisti, venerande Tulli, I.  
 quum te unum mihi adesse votis omnibùs cuperem:  
 Tua namque erudita ego studia dudum præclare  
 suspicio. *TULLIUS.* Ingenius animus tuus per-  
 amanter facit, atque Ingenium elegans, optime  
 Publi, quòd amor noster in Musas mitiores tibi  
 arridet: quibus tam multi mox ab elementaribus  
 scholis cum fastidio hodie nuntium remittunt.

*PUBLIUS.* Non possum non, quæ tu tam jugiter colis, egregia arbi-  
 trari, cum Jove dexterrimo natus nemini non videare. Hodie ejusmodi  
 res mihi tecum, quæ solum te Oedipum speret. Vides hanc arculam,  
 quam ne nudius tertius quidem, dum ad me inviseras, in cellula mea

ſpectâris? *TULLIUS*. Statim in eam oculos contuli, ut rerum tuarum, ſi forte queam commodò tuò, curioſiſſimus ſum. Aſt verò quem illa theſaurum recondit? *PUBLIUS*. Dicam primùm, unde illa ad me: cætera fortean ſagax animus tuus præcurret. Avi mei, corpore nuper piè ſoluti, Virique, ut nôſti, Rerum Eruditarum non incurioſi, ultima voluntate mihi tributa eſt. *TUL*. Quid ais? Avus tuus, cui levem terram adprecor, hanc tibi? Ergò theſaurum oppidò charum, ſic Dii te ament, adeptus es, Numos nimirum veteres ejuſdem, eſſi non proſus exquisitos, benè tamen multos, nec contemnendos. *PUBL*. Sic eſt: ſed parce mihi, quòd verba-tua non planè capiam. Divitem exiguo vilique hoc ære me admodùm prædicas, quòd inſuper turpis ærugo paſſim exederat? Quis inde mihi cenſus proveniat? *TUL*. Suaviſſimè Publi, ignoti nulla cupido: benignam tu mihi aurem, & ego, qua polleas forte, te liquidò inſtruam. *PUBL*. Oppidò mihi ſalivam jam hætenus moves: ediſſere itaque, ut liber, pleniffime, unde tantoperè gaudeam.

II. *TULLIUS*. Ignoras hucusque, ut audio, quid rei tandem Numi ſint veteres? quid reconditæ celent utilitatis? quem in finem, quantòque artiſciò atque ingeniò illi excuſi ſint? Altum te latet, *quòd tadioſa nonnunquam prolixitate Libri, id compendioſa brevitare* (ut nonnemo loquitur Eruditorum) Numos præſtare. Eſſe eodem *certa minimeque dubia rerum geſtarum documenta, eſſe hitoriis, quia cum re ipſa nati, plerumque antiquiores, quin imò ut voluptate, ita ſide potiores, cum temerè adalterari citra perſpicua doli argumenta baud facilè queant*. Nescis eorum ex contemplatione tam multiplicem ac varium elegantioribus quibùsque litteris fructum accedere: Viros Principes in hæc cimelia, Artium & Eruditorum bono ab interitu vindicanda, opes tam ingentes liberaliter profundere: Summa Ingenia iis colluſtrandis uberes ſudores impendere: Scriptores maximos ampliffima ab iis ſubſidia Ethicæ, Politicæ, Mythologiæ, ac præpimis Hiſtoriæ accerſere, quoniam hiſtorias non rarò ad fidem Numorum oportet, non è diverſo Numos illarum ad rationem componere. Nunc porrò, ſi pateris, qualescunque ſint Numi tui, prima tibi eorum eruditè pernoſcendorum elementa commodùm pandendi anſam tamen mihi præbebunt.

III. *PUBLIUS*. Quàm amo te, Tulli facundiſſime, quòd aurum mihi ſaluberrimè vellicas, & quæ hætenus cogitaveram nunquam, liberaliter mihi aperias. Sentire jamjam mihi videor, eccur rebus in antiquis ſemper hætenus rudis fuerim, utat in libris non penitus inſrequens eſſem. Regiam videlicet per Numos eaſdem diſcendi viam non modò non tenui, verùm etiam nec equidem novi. Plurima quamvis ſuggerant Libri, ægrè tamen

*Luck. Syllog.  
Numismat.  
varior. in  
Prooem.*

tamen tam multa tenentur: quod si proinde Numi, ut ais, Historiam, Ethicam, Politicam, atque Mythologiam oculis quoque subjiciant, vix quidpiam amplius præstat, ac Bibliothecis ejusmodi Gazophylacia non indiligenter adjungere.

*TULLIUS.* Sapienter admodum judicas, & ferè plusquam mihi de te ad unum sermonem meum sponderam. Perge; quo cœpisti, pede, & per brevi itinere sapientiæ veteris adyta percurres. Quæ de Numorum præstantia tecum disserui, non jam amplioribus exequor: reapse id senties, cum, sinente te, Arculam tuam lustrabimus, &, ut tui, qui ibi delitent, Numi exposcent, de eis jucundius disseremus. Dignissimum utique arbitrør, tempus cum tot Augustis Principibus, quos illi referunt, fallere, vultus eorum egregiè factos lustrare, elogia eorundem, Laconica brevitate contracta, ita evolvere, ut verbum subinde sive diverbium, quod nemo non Eruditorum in Quiritibus unicè amat, integram Panegyrim fundat. Nec sanè inutile nobis erit, quidquid domi militiaeque egregiè egerant, æreis his in fastis descripta, tam pulchra tamque erudita in imagine contueri. Adspirabit nobis etiam Virtus, dumque ex æquo laudata placebit, animos sibi nostros vi quadam arcana devinciet. Quam deinde jucunda nobis erunt Religionis Augustæ deliria, tot deos, deasque referentia? Tum idololatris quidem usque ad eò in sapientia sua desipientibus Christiana pietate compatiemur: totis verò animis DEO nostro jubilabimus, quòd purissimo Fidei lumine similem in mente nostra caliginem jam inde ab utero discusserit. Cæterum ipsæ pariter tenebræ in meridie palpantium animo nostro fabulis non inconsultò natas multifariam egregiæ cujusdam atque salubris disciplinæ lucem accendent. Pascant animam nostram, dum irritos Tyrannorum in primam CHRISTI Ecclesiam furores subinde commemorabimus, cœlestes Martyrum Triumpho: novas Pietati nostræ subdere poterit faces Religio sancta super tumulum nefastæ impietatis erecta, atque Crux CHRISTI à tempore M. Constantini in labarum erecta.

Oppidò proinde comperies, hoc tuo thesauro & ingenium tuum erudiri, in quo tamen solo nequaquam sistendum, & animum allici ad Virtutem, & cor religiosè in DEUM sustolli. Quid ultra desideres? quid amplius homini, etiam si religiosus sit, eruditò & innocenti hoc otio expediat? quod utique longè super ludos & pocula, levesque jocos & fabulas positum est, quibus aliàs, pro dolor! benè multi irrecuperabiles horas creberrimè prodigunt. Nihil profectò in his est non modò fœx amusa, plebs inquam indocta, sed & vulgus litteratorum, quod in Senatu Eruditorum considerare se jactat, dum Rei Numariæ studium, propi-

tiâ hodie Musâ longè celeberrimum, rabiem credit insanam. Sapiant illi ; hîc omninò desipiunt : etenim jam dudum pervulgatum est illud : *Ars non habet osorem , nisi ignorantem.* Quod si Numos vestigarent aliquando , eorum curiosos haudquaquam præcoci sententia vel ad fabas damnarent.

VI. Qui in his benè gnavitèrque institutus est , erudito in consensu doctis , & in omni retrò historia probè subactis discursibûs mel & ambrosiam omnibus loquitur : si natis plaudendum , aut parentandum denatis , seu honos , sive fortuna votiva quandoque exposcant obsequia , in Symbolis eam in rem à se conceptis , vel elogiis ubi ubi demum descriptis , penicillum & calamum à Quiritibus mutuât , Romanam veluti postliminiò restituit gravitatem , eruditionem spirare , reviviscere sapientiam facit. Contrâ qui nihil in Numis sapit , admodùm sanè sibi timeat necesse est , vel à chartis illis parvulis , *Fama* ad instar publicæ undique perstreptibus , quas plerique nunc manu terunt docti simul & indocti novorum cupidi , in quibus multi etiam Viri Religiosi graviter profectò vapulant , quòd jam has jam illas publicis in solemnibus Inscriptiones Arcuum , Symbolorum , atque Emblematum minùs è voto Rei Antiquæ peritorum confecerint. An rectè , viderint Authores : interim ita inibi vapulant , ut & ego quoque pro illis pudore suffunderer.

VII. Omnibus itaque modis Author tibi sum , Publi dulcissime , ut , quem DEUS tibi thesaurum Numerorum submisit , gratus teneas , eoque , dum liberale ingenium tuum adhuc præstantissimè viget , eruditè fruaris. Metes , vir postea factus , quod juvenis feres : brevi disces , quod in omni tibi vita expedit. *PUBLIUS.* Gratias tibi immortales , quòd hæc mihi calcaria tam potenter admoveas. Utinam hodie adhuc portas *Laconica Quiritum Sapientia* , id est , reconditæ in Numis omnigenæ Eruditionis , irrumpere liceret ! Sed lentè nobis festinandum utriusque munera præcipiunt. Abitum , ut video , paras : cumprimùm verò licuerit , revifere te cupio. Vale , Tulli venerande. *TULLIUS.* Sed & tu salvus sis , Optime Publi.



## DIALOGUS II.

Quinam Numorum veteres dicantur,  
& quæ eorum discretio?

TULLIUS.

**A**Dsum ex animi tui sententia, Arculam tuam, *sin vacat*, una I.  
tecum exploraturus, Publi lectissime, ut, quantum qualemque  
tibi Avus tuus thesaurum transcripserit, luculentius dispiciamus.  
Fac, pateant forula, Tabellas explicemus, *PUBLIUS*.  
Actum est, quod jubes: ipsi, puto, gestiunt Numi, quod eruditos ob-  
tutus tuos subituri sunt. *TULLIUS*. Benè utique habet cum ejusmodi  
testibus obsoletæ jam quasi veritatis, si denuò in forum d-ducti, licèt  
muti, id tamen, propter quod editi olim in lucem fuère, liquidis edi-  
cere suffragiis sinantur. Verùm quid video? populum habes centenis ali-  
quot capitibus constantem: attamen sine ordine undique, sine lege con-  
fusum. Caput jam nostri sermonis indubiè esse debet discursus de ipsa  
*Veterum Numorum* ratione, mole, qualitate, ordine, atque discretione.  
*PUBLIUS*. Quin imò hæc demum ipsissima sunt, quæ si hodie me  
coram edisseras, rem mihi quàm jucundissimam feceris. Quid itaque  
primùm sunt Numi?

*TULLIUS*. Plurimorum sententiã, etsi necdum apud omnes Eruditos II.  
illud in confesso sit, Numi, præcipuè Quiritum, erant *Moneta* eorun-  
dem *currentes*, usui quotidiano atque inter sese familiari proculã. Sed  
harum è numero eos excipias velim, qui vel palmari sunt magnitudine,  
vel nimia præter morem soliditate densantur. Hos etenim (vulgò dictos  
*Medagliones*) arbitrantur Rei Antiquæ Numariæque periti munerum dun-  
taxat largiendorum, memoriæ item ac famæ singularis causâ ab Augustis  
decretos. Nôsse nimirum te juvat, eam omnem ætatem, idololatriæ te-  
nebris sepultam, cum DEO vivo & vero gloriam dare ignoraret, suo  
duntaxat nomini impensè atque per omnia studuisse. Porrò quoniam de-  
scripta in libris Majorum suorum decora cum blattis & tineis quotidie lu-  
ctari cernebat: statuas præterea & lapides, testes gloriæ singulos atque  
unicos, temporis injuriã etiam tandem perire animadvertit: Numos cum  
aureos, tum argenteos, potissimùm verò æreos, quibus in alium usum

conflandis Avaritia non admodum infidiaretur, tabularum loco elegit, in quibus elogia sua, nunquam intermoritura perennitate, posteris transcriberet. Hi namque magnò numero cuduntur, in omnem terram deportantur facile, & humi quoque defossi, post multa tamen sæcula iterum iterumque reperti reviviscunt. Ex quo facile consequitur, quod nec punctum nec apex in Numis veteribus industriâ atque ingenio vacet, & quam congrua sint illi suppellex, ingenium suum cum fructu exercendi.

III. *PUBLIUS*. Mira pro vanitate solertia, quam æmulari Christianos pro pietate decet. Sed an nunc *Numorum* nomine apud Authores omne veteris monetæ genus accipitur? *TULLIUS*. Accipi utique potest, atque cum apud Hebræos, tum apud Arabes, tum apud Punicos, cæterosque plurimos populos suo signati idiomate Numi reperiuntur. Verumtamen communi ferè jam omnium phrasi Græcorum duntaxat atque Quiritum ærea monumenta in gazophylaciis antiquis quaeruntur. Et Græci quidem Numi Romanis, ut vetustate, ita & specie atque elegantia magnoperè præstant. Graja namque sapientia, cum gente ac terris suis à Quiritibus tandem subacta, Romanam parturit: cum antea, quotquot extra Græciam gentes inundarant, *barbararum*, puta, indoctarum nomine censerentur. Quocirca & Gentium Doctor Romanis scribens agebat: *Græcis ac barbaris, sapientibus & insipientibus debitor sum*. Non exiguæ deinde rebantur laudis argumentum Romani, si Victores cum victis saperent, Græcâque & linguam, & artem, & sapientiam callerent.

Rom. I. 14.

IV. *PUBLIUS*. Pauca nobis, ut reor, de Græcis differenda sunt Numis, quorum gaza mea vix aliquos numerat. Edic ergo, quandonam Romæ signari Moneta occæperit? *TULLIUS*. Rem arduam postulas, ac curiosam magis, quam Numis pernoscendis opportunam. Opinionibus stant cuncta hic omnia: id verò constare passim videtur, Romanis sub Regibus Monetæ aureæ atque argenteæ signandæ cum artem tum usum Romæ ignorata fuisse. Numi Argentei A. post U. C. 384. Aurei 546. cœpere: de Æreis certa, quæ afferam, non habeo. *PUBLIUS*. Sed unde demum Numis præconium Antiquitatis afferitur? *TULLIUS*. Optimè sciscitaris: ego verò multorum diversum ob sensum gustumque ægrè iterum tibi respondeo. Dantur *Consulum* Numi, sive *Familiarum*, eo tempore cusi, quò Roma Consulibus paruit: & hi quidem Cæsareis vetustiores sunt; quibus tamen non pauci sub ipsis Imp. cusi adduntur, Cæsare præsertim, & Augusto. Imperatorum Numi, si is, quos propriè *Modernos* dicimus, trium videlicet Sæculorum nostrorum, contra-

contraponantur, omnes *Antiqui* cenferi queunt, etfi ad Sæculum usque XV. excurrant, ante cujus medium Turcæ Constantinopolim sedem Imperii Orientalis diripuère. Antiquarii tamen multi Numos solummodo florentis Romani Imperii à *Jul. Casare* ad usque *Gallienum & XXX. Tyrannos*, nomine verè *Veterum* dignantur: alii ad tempora *Constantini* progrediuntur: alii ad *Heraclium*, alii ad *Romulum Momyllam*, per jocos *Augustulam* dictum, cum quo corruit Imperium Occidentis: alii omninò usque ad *Carolum M.* procedunt. Optimè ferè agitur, si series Cæsarum in Numis cum *Theodosio M.* & filiis ejus *Arcadio* atque *Honorio* una cum Sæculo IV. finem fortiatur. Reliqua etenim Monetarum fœx plerùmque crudissima est, nec arte nec ingenio curam promerita.

**PUBLIUS.** Quid verò in Arcula mea sibi vult moles Numorum & magnitudo adèò diversa? **TULLIUS.** Magnitudo triplex in Numis statuitur, quemadmodum & metallum. Ut hoc postremum priùs expediam, Aurei Numi, Argentei, atque Ærei exstant. Argenteis à quibusdam accensentur Numi variis è metallis commixti, parum admodum argenti possidentes, albi tamen utcunque: item argentò, de industria, & mox ab initio, solummodò tincti, quibus argentei suppletur. Æreorum nomine omnes reliqui veniunt, sive ex cupro, sive ex orichalco, vel utroque permixto, ærève Corinthiaco constant. Ubi non indiligenter animadvertas velim, æreos plerùmque dedità operâ varii coloris pigmentò tinctos fuisse, solido valde constanti, quod ferreo etiam stilo admoto ægerrimè cedit, tenue nihilominus, & neque subtilissimas litteras obtegens. Factum id prohibendæ æruginis causâ: ejusmodi itaque Numi, si mundi sint atque integri, longè venustissimi comparent, jam viridi, jam nigro, jam castaneo colore inignes. Corinthiaci porro æris origo erat Corinthus Urbs opulentissima, à Romanis vastata, atque igne succensa, in qua æstu incendii multiplicia metalla liquata, atque rivulorum ad instar hinc inde confluentia, æri inde commixto nomen dedere. Qui jam Numorum duntaxat possessione, elegantia, atque nitore gloriari, nobilisque ac pretiosæ gazæ famam noménque acupari desiderant, ut maximè sollicitè cavent, ne sua in serie Numorum metalla commisceant, aureisque argenteos, vel contra, aut æreos utrisque interserant.

Pariformiter iidem vitio non modico deputant, inæquales magnitudine aliquando juxta se ponere. Alii siquidem Numorum *magni*, florense ferè commensû, alii *medii*, ad septendecenario prope accedentes, alii *parvi* septenarium ne quidem æquant, & quotquot dein hac à mensura quomodocunque recedunt, appellantur. Sæpè tamen non tam spatia Numi, quàm capitum robur, aut contrà gracilitas solet attendi, *Magnis* pretium

V.

VI.

pretium & æstimatio ab elegantia accedit, formisque elatis: *medii* avidè quæruntur, ob partium reversarum tam multimodam varietatem: *parvis* denique, imò *minimis*, a lapsu potissimum Imperii, necessitas patrocina- tur, cùm magni, mediique tum temporis rarò admodum prodierint. Summa tandem Numorum curiosos urget sollicitudo, ut ne *genuinos* in- ter, quantumlibet affabrè recenti à cælatore *fictus* irrepat: deinde, ut cu- juslibet metalli, ac magnitudinis, *rari* & exquisiti, non *communes* so- lum atque obvii sua in arca divertant.

VII.

E converso cui è Numis *Laconica Quiritum Sapia* prima duntaxat *Rudimenta* addiscere animo sedet, illisque eruditè, non tumidè frui, ejus parùm admodum interest, cujus tandem metalli vel molis monetas obti- neat, cùmque genuinas assequi nequeat, recenti arte conflatas interim non respuit omninò, modò verorum ad modulum fideliter reddità, nec purè in gratiam sine vero quopiam prototypo *fictæ* sint. Hoc, optime Publi, probè te animadvertere velim: in tuis etenim Numis complures ego pullos suspicor, recentibus ovīs & annis exclusos. *Laconicam* nihilo fecius *Quiritum Sapiantiam* utiliter tibi ex iis atque fideliter, quantum tironi sufficere poterit, prælegam. *PUBLIUS*. Quàm multa mihi gratissi- mo hoc Dialogo Numariæ rei arcana jam referãsti, quæ memori mente tene- bo: libera porrò cæteram fidem, quàm dederas, & ex asse me tibi de- vincitum perpetuò habe. *TULLIUS*. Ego propè hæc cuncta ex præ- clara *Introductione in cognit. Medall.* Viri plurimum Rev. P. Ludov. Jo- bert, Societ. Jesu, tibi suggesti: quem proinde una mecum pro dignitate reverere,





## DIALOGUS III.

Finis, Methodus, atque Partitio  
Operis.

## PUBLIUS.

**N**Octem propè insomnem produxi, irrequieta Prælectionum tuarum speculatione absorptus, Tulli Honorande. An porrò hodie me Pallas beabit, ut aliquot ex arcula meâ bellaria, te interprete, dulciter prægustem? *TULLIUS.* Nihil equidem jucundius Magistro præ fame sitique discipuli, quam ille utramque ad discendum quotidie affert. Frænò attamen opus est, quoties idem extra orbem, & ordinem saltat. An retines adhuc, cujus te nuper commonui, Numos videlicet tuos sine lege & ordine jacere? De methodo itaque præ omnibus cogitandum est nobis, qua eosdem è re captûque tuo quàm optimè disponamus. Sustine hanc insuper diem, suasque aviculæ plumas indulge: his etenim non expedita, qua, obsecro, fiducia leves auras secabit? Tria hodiernus te sermo meus adhuc præviè doceat, necesse est. Primum: cur nova te institutione erudiam, nec veterano cuipiam te Magistro remittam? Deinde: qua methodo hæc Rei Numariæ Rudimenta prælegere tibi cogitem? Postremò tandem: quo ordine Numos tuos tibi exponere consulto, ac præter solitum morem, apud memet statuerim. *PUBLIUS.* Parce præcoci Sapientiæ Veteris amori: de reliquo, quod utilissimum tibi videbitur, tutò mecum exequere.

*TULLIUS.* Benè est: principiò latere te nolim, haudquaquam me fugere, quàm summos hæc Ætas nostra, scientiis nata, Rei Numariæ Vestigatores publicis legat in typis, quos nullum Vetustæ Eruditionis genus alicubi præterit: quales sunt: ANTON. AUGUSTINUS: PATINUS: VAILLANT: OCCO: MEZZABARBA: GEVARTIUS: BANDURIUS: SPANHEMIUS, aliique quamplurimi, suis quisque elogiis Illustrissimi. Atque hi omnes, ut voluminibus suis maximè egregiis congruam, dignam, amplamque suppellectilem longè lateque conquirent, undequaque exploratis diversorum gazis, imò & inspectis Regum atque Principum thesauris, suo sese operi, divites jamjam rerum & locupletes

accinxerunt. Verum enimverò aut vassa nimis sunt eorum volumina, atque adeò simul & pretiosa, neque passim omnibus obvia: aut prætermisissis illis, quæ prima in hoc genere atque minora sunt, ardua tantum ac difficilia versant, sublimâ quidem per omnia ingenio, stilò tamen pro tironibus aut nimis succinctò, vel certè contra nimiopterè diffuso. Quare usum eorum (tametsi æris inopiam omninò dissimulem) cum temporis brevitatis, tum ipsa Elementorum ignorantia necdum depulsa, à te, tuique oppidò multis similibus longissimè prohibent. In me itaque, siquidem id amplissimè poscis, hoc recidit saxum, ut *Laconicam Quiritum Sapientiam*, quæ in Numulis tuis delitet, commodum tibi atque facillimè pandam.

III.

*Laconicam*, inquam, *Quiritum Sapientiam*, quam unam à me flagitas. Non porrò vel regulas tibi vel canones tradam, Numos veteres comparandì, explorandì, collocandì, interpretandì: exemplis duntaxat rem omnem exequar, neque æs, neque molem magnoperè moratus: modò, quam brevità quam exquisitè Quirites tum elogia Imperatorum, cum facta magnifica in Numis suis extulerint, utcunque intelligas. Haud spondeo tibi plenam atque integram omnem, quam omnes undique Numi recondunt, Sapientiæ cognitionem ingerere, & ænigmatum quorumvis perfectum te quodammodo Oedipum efficere. Res tibi prorsus angusta est domi: præibo, qua Numulis tuis vulgaribus insequi me, & assequi poteris: imò quo sponte nos illi conducent, ac veluti digitum intendent. Tuâ itaque perexiguâ cymbulâ vectus, altum non subeo, nec in fluctus eandem & scopulos propello: hæere tecum in litote & curta supellex tua, tempusque præprimis apud me arctum cum suadent mihi, tum imperant. Nequaquam itaque alios, præterquam quos arcula tua suppeditat, Numos in medium proferam, ut, ipso utriusque oculo teste, de singulis arbitremur. Nolim imos Historiæ fontes te coram, & abdita Mythologiæ vestibula pertrumpere: non expedit, paginam omnem scriptoribus onerare: non libet æternas Doctorum lites in medium provocare. Assurgo potius communibus Eruditorum placitis, tritisque jam viis tecum festinus incedo. Operæ pretium erit, latentem tuis in Numis thesaurum ligone nonnihil & sarculo tentare: esto; haud teneamus; fodere tamen nihilò fecius proderit.

IV.

Ast, ne cum sonitu verbi tua simul, atque mea industria leviter pereat, Numos tuos, ut reperero, penicillò aliquot in Tabellis exscribam: tu dicta mea futurum in usum tuum calamò excipe. In quo id mihi fiducia dabis, ut Numos tuos tantoperè inæquales pari ferè omnes magnitudine,

dine, non sine Eruditorum exemplo, depingam. Nec etenim Symboli notio, quam uram inquirimus, à Numi magnitudine tantoperè pendet, ut tutò eam dissimulare sine nimia Religione omninò non liceat: quin potius grandioribùs lineis ductæ subinde imagines, vel characteres descripti, præ minutis atque pusillis, oculos tuos atque animum faciliùs juxta multoque jucundiùs imbuent.

Supereft modò, ut Ordinem jamjam decernamus, quo Numos tuos primum collocabimus, collocatos deinde pari successu contemplabimur. Præcurrant PRÆLUDII locò pauculi, quos possides, *Græci*, qui tamen ad Impp. non pertinent: *Consulum* item, aut *Familiarum* æquè paucissimi, utraque sui facie expressi, ne utrorumque omninò ignarus sis. Quibus insuper addentur Numi *Communes* Urbis Romanæ. Reliqua VI. PARTIBUS dispertiemur. I. Mera redhibebit *Capita Augustorum* à JULIO ad usque ARCADIVM, & HONORIVM, jugi Principum, qui tibi ad manus sunt, serie, cæteris prætermisissis. APPENDIX erunt Vultus Augustarum, eorumque, qui Cæsaribus aut sanguine, aut necessitudine proximè conjuncti fuère. Atque in his omnibus, dum Titulos eorum exponens breviter versabor, historias tamen ac vitas exactè non texam, minùs verò rigida Crisi calculos uniuscujusque Chronologicos, quod ad Laconicam Numerorum Sapientiam non pertinet, operosè subducam. Cæteræ porrò PARTES ad unam omnes oppositas solum capitibus formas redhibebunt.

PARS itaque II. ea contuenda objiciet, quæ ad *Politicam* Augustorum *Gloriam* quidpiam conferre videntur, domi partam: puta: *Virtutes*, *Adoptiones*, *Liberalitates*, *Ludos* &c. III. *Bellicam* Imperatorum *Gloriam* pandet, à *Legionibus*, *Fide* ac *Concordia militum*, *Victoriis*, *Elogiis* earum ac *Premiis*, atque *Commodis* profectam. IV. *Religionem* afferet Augustorum, *Deos*, *Deasque*, *Templa*, *Sacrificia*, *Pontificum supellectilem*. V. *Populi* in Principes *Studia* recenset, *Vota* nimirum *Imperii*, *Salutis*, *Professionis*, *Adventus*. VI. Demùm sola nefastæ *Consecrationis* monumenta subjunget. Chorum EPILOGI in vicem ultimò ducent, si quidam tibi fortean suppetant, Numi *Coloniarum*, ac *Urbium*.

Melius utique hic tibi Ordo proficiet, ut Veterum Quiritum Sapientiam veluti compendiò teneas, quàm si omnes unius Augusti Numi perpetua thematum confusione, titularum, atque Actionum, sese juxta consequerentur. Uno obtutu diversa hauries schemata, quibùs Romani

*Felicitatem Reipublica, Securitatem, Virtutem, & id genus cætera, oculis subjiciebant. Agedum itaque, veteris Sapientiæ amicissime Publi, eidem, si lubeat, quantumque par est, sedulum te discipulum subde. Miraberis sanè censum illum egregium, qui à Numis tuis vetustate sordidis, ærugine exesis, sed arte, sed ingenio longè præstantissimis, animo tuo tam omni ferè sine tædio, imò tam opipara cum voluptate cumulatè accedet. Licebit exinde multa in rem tuam comoda derivare, sive olim suggestum conscendere te oporteat, sive tempus cum amicis familiariter fallas, sive Laudes aut vivo, aut defuncto percenseas, sive tandem Vitæ etiam tuæ rationes tacita tecum meditatione inire volueris. Magnâ hodie mihi denuò patientiâ auscultâsti: cùm proximè confabulabimur, quàm mox ipsis à Numis, ex Arcula tua extractis, quod unicè flagitas, initium ducemus: quorum interim ego Tabellam tibi I. depingam.*

VIII. *PUBLIUS.* O Tulli venerande, si memet tibi reddidero, parum est. Noli metuere, ne tanti labores, quos meo tu commodo suscipis, tibi leviter pereant. Quidquid propitiò DEO, teque Magistro in Re Romana sapuero, æternum tibi apud omnes debebo. Tabulas verò tuas, & quas ego calamò excipiam, Prælectiones publici suo tempore juris certò certius facere connitar. Facile namque mihi persuadeo, quamplurimos esse, qui una mecum *Rudimenta Laconica Quiritum Sapientia* methodò tam facili, tamque opportuna nancisci etiam atque etiam vehementissimè cupiant.



# PRÆLUDIUM

Ad

*Laconicam Quiritum Sapientiam:*

Sive aliquot

# NUMI GRÆCI,

Qui ad Imperatores non pertinent:

Item

# CONSULARES,

Sive Familiarum Romanarum:

Nec non

Communes

# URBIS ROMÆ.

*Senatûs, ac Populi.*

NB.

*Characteres in Tabellis sic legendi:*

NA. Numus Aureus.

AR. Argenteus.

Æ. Æreus.

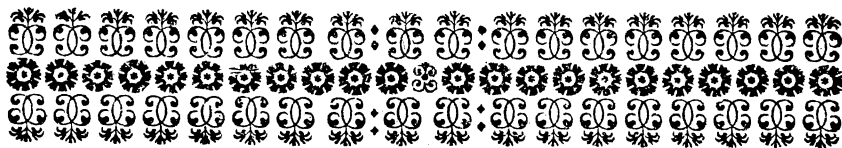
T. Tyricus, seu idea Numi è plumbo, aut gypso.

M. Numus magnus.

m. medius.

p. parvus.

m. minutus, seu minimi moduli.



# DIALOGUS I.

De

Numo ALEXANDRI M. Macedonum Regis.

*TULLIUS.*

**U**T proprio Marte veteres Numos facile quis vestigare, atque feliciter queat, arte magna, plurimæque rerum cognitione est opus: quam ipsam subesse vereor apud plurimos causam, quòd eos Numorum cura tam exigua tangat, & ab aliis suscepta iisdem stomachum moveat. Veneranda hæc temporum tam longè retro nos positorum monumenta, sine Historiæ cum Græcæ tum Romanæ exquisita notitia, & utriusque pariter idiomatis usu egregio, se intuentibus ænigmata sunt obscurissima, Gordii quidam nodi tantum non insolubiles. Quæ idcirco hodie, Publi lectissime, rursus ante te proloquor, ut intelligas, penitus à vero te aberraturum, si Numos tuos intuens arbitraris, Cælatorum tantum licentiâ, ut in aliis Pictoriæ, Sculptoriæ, Fusoriæ, Statuariæ artibus hodie fit, imagines jam isto, jam illo cum situs, tum ornatûs, & habitûs cultu gratæ duntaxat varietatis causâ effectas fuisse. Curiosè omninò Numi versandi sunt, & nihil in iis otiosum putandum est illi, qui Laconicam Veterum Sapientiam hiscè ex tabulis tutò legere cupit. Omnium causam requirere atque excutere opus est rerum & litterarum, quas Nomismata referunt.

Pauci porrò sunt hodie in vulgo litteratorum nostrorum, qui gnava II. historiæ cognitione, quæ sanè solis è compendiis obtineri non valet, aut idiomatis Græci peritiâ clareant: inter juvenes verò Academicos penè nulli. Annè autem propterea à Rei Numariæ studio hos omnes quis arceat? minimè

minimè gentium. In id tantummodo, qui ejusmodi sunt, concedant, ut nihil aliquando in Numis sine probis solidisque magistris nimiâ quadam & inconsultâ fiduciâ statuant. Quæ eis occurrunt, Monetas in Libris exquirant, ut, iis inibi deprehensis, atque disertè illustratis, voluptatem illam deinde saltem consequantur, quam primo cum Numi obtutu hausissent, si historiæ ejus jam tumgnari fuissent. Esto, operosum nonnihil hoc atque difficile initium sit; erit paulò post, ut, pauculis Numis cum labore vestigatis, aurora eis illucescat, multosque postea similes simplici mox visu pervadant.

III. Sed longior denuò, ut video, hæc tibi Præfatio est, Publi optime, tuaque in facie, quam ad Numos ipsos lustrandos veluti ardeas, lego. Ne itaque tuâ ego patientiâ nimium abutar, ecce tibi Tabulam I, & in ea Numorum tuorum Græcorum Decadem I. sanè non incuriosam, & ex integro ferè Regiam, à me fideliter pictam. *PUBLIUS*. Cum osculo eam recipio, cèu primitias humanissimi in me officii tui, Venerande Tulli: ardeo utique lustrandorum Numorum cupidine, quam equidem flammam in me vehementer accendere tu nunquam hucusque desiêras. *TULLIUS*. Post Tabulam ipsos etiam accipe Numos, qui, si æris unius essent, hoc à te ordine, quem eis in Tabula statui, Arculæ tuæ reponi deberent. Quoniam autem argentea partim est tua supellex, partim aenea, geminum ordinem instrue, ne fuscus nitentem inficiat. Porrigo tibi præterea jam nunc typos aliquot plumbeos rariorum quorundam Numorum, quos cave, ne abjicias, sed locò postremò recollocas.

IV. Initium porrò vestigandi à Numo *ALEXANDRI M.* Macedonis, apud te æreo & medio, quem primùm depinxeram, jam facere libet. *Tab. I.* *Num. I.* Nonnè monstro deputas caput hominis capite altero leonino superindutum? *PUBLIUS*. Omnino: sed subito mihi occurrit, sæpius me *Herculem* ejusmodi pelle vestitum conspexisse: quoniam nimirum, ut arbitror, leonem *Nemæum* prostravit. *TULLIUS*. Appositè arguis: etenim Alexander, ut nôsti, Macedonum erat Tyrannus longè latèque celeberrimus. Macedoniæ autem Reges ab Hercule se originem trahere nimiooperè jactitârunt: quare capita sua cum pelle Leonis excudere solempne habebant, eâdem fideliâ Herculis gloriam sibi, suamque Herculi tribuentes. *PUBLIUS*. Placet hoc admôdum: sed Alexandrum quomobrem Macedonum Tyrannum supra ajebas? *TULLIUS*. Curiosè satis, Publi, sed optimè. Politicæ Canon est, eum, qui suo in Regno, ad quod eligitur, summam solus & unicus obtinet potestatem, *Monarcham* dici, si subditos sibi populos ad legum atque Justitiæ normam moderetur: *Tyrannum* verò, si in provincia, ferrò sibi subjecta, sola stet



ei pro ratione voluntas, & summum apud eundem jus summa injuria sit.

Sed nota jam in vultu juventutem, item collum quasi recline. Passim **V.** cum Poëtæ tum oratores *Pellaum juvenem* vocitant Alexandrum, ab Urbe Macedoniae, *Pella* nomine, in qua lucem adspexisse creditur, Anno Mundi 3689. Victórias suas mox ab anno 15. inchoabat, & consummavit cum vita Anno 3731. ut adæd vix benè quadragenarius obierit. Reclinata capitis Cervix in omnibus propè Numis Alexandri, sive exuviis leoninís, sive diadémate, sive corona ornetur, nota ejusdem est ferè perpetua: *Collum* namque *in sinistram flectere consueverat*, teste *Plutarcho*, apud Clarissim. *Patinum*. Atque hæc *peccorosa cervicis repandæ ostentatio* (quæ phrasis est Plinii) *superbum animum & lascivientem indicat*, *qualis Alexandri fuit*, addit laudatus *Patinus*.

*Patin. de Num Imp. med. æris p. 9*

**VI.**

Verte jam Numum. Quem tu Virum confidere hic putas cum ave & hasta feminudum? *PUBLIUS*. Fatear enim, ignoro. *TULLIUS*. Sed si Avem Aquilam esse tibi edixero? *PUBLIUS*. Jovi ferè semper hæc volucrum Regina tribuitur. *TULLIUS*. Acu rem tetigisti: Jupiter hic fedet, supremo corpore nudus: cum ad innuendam Deorum immortalitatem, cui nulla injuria, propter quam nos equidem vestimur, nocere queat: tum, ut favens atque propitius compareat; id enim pectus apertum apud veteres testabatur. A lumbis tamen deorsum contegitur sindone: quoniam, de DEO quod novimus, merum propè ænigma est, nec nisi post parietem visitur. *Hasta pura*, quam gestat, sceptri locum subiit apud Antiquos, & Symbolum erat divinæ in hæc infima potestatis: ejus tanta erat religio, ut quibus idolum deficeret, Hastam adorarent. *Aquila* Jovis perpetua comes erat: fingitur enim, eandem, cum is ex insula *Naxo* contra Titanas proficisceretur, atque sacra in littore faceret, subito advolasse, Jovique Auspicium fecisse sequentis victoriæ: quare Aquilam bono omine acceptam tutelæ suæ subjecit. Imò dum actu in Gigantes pugnaret, amplius comminiscuntur Poëtæ, Aquilam trifulcum ei fulmen ministrasse: cui fingendo ansam dederat, quòd principem hanc volucrum fulmen non lædere vulgò credatur, Vatum de ipso Jove misero suo omnipotente mendacia alteri loeo reservo.

*Sam. Pitisc. Lex. Antiq. quit. Rom. verbo: Aquila.*

**VII.**

*PUBLIUS*. Sed quare Jovem Alexander in Numo suo expressit? an præcipui duntaxat cultus testimonio? *TULLIUS*. Amplius aliquid dice. Animadvertit *Patinus*, Olympiam, conjugem Philippi Maced. Alexandri matrem, confessam esse Viro suo, Serpentem sibi cum voluptate adfuisse, ex quo gravida facta sit. Hic rumor cum subsequis annis ad Alexandrum jam bellò illustrem pertigisset, extemplò ille, ut summa am-

bitione

bitione fuit, Jovem se patrem habere, qui forinam serpentis induerit, apud omnes vulgabat. Quare superbus hic Rex illa Numi imagine divinam, si superis placet, Genesin suam posteris transcripsit. Atque hinc etiam est, quod in plurimis Numis ejus honori proculis serpens notetur: quemadmodum in aliis leo, quoniam Olympia suprafata somniasse insuper fertur, utrum suum annulo signatum esse, cui Leo insculptus erat: quod harioli & graviditate interpretati, filium eidem leoninae magnanimitatis praedixere. Jam, lectissime Publi, *Legendam* mihi recita, sic enim, quae in Numis circum, supra, vel infra, decussatim, vel verò dextrorsum aut laevorsum scribuntur, appellari consueverunt: quae porrò totam Numi Aream implent sine imagine verba, *Inscriptio* audiunt.

**PUBLIUS.** Hæret omnino aqua: characteres enim Græci sunt.

**TULLIUS.** Ego legam: ΑΑΞΑΝΔΡΟΥ, i. e. ALEXANDER.

**PUBLIUS.** Adhuc sub dextro Jovis brachio, quo Aquilam sustentat, ignotum mihi signum est, aut monogramma: quod illud?

**TULLIUS.** Ejusdem ego ipse Oedipum posco. Eruditissimus *Goltzii* in Græciam majorem Commentator, *Ludov. Nonnius* inquit, Loci, in quo cufus est

*Oper. Goltz.*  
*T. III. p. 179.*

Numus, id indicem esse, quem tamen ipse ignorat. **PUBLIUS.** Quam multa egregia neque inutilia unico ex Numo, te Magistro, intellexi. Sed unum adhuc, obsecro ex te quærere liceat. Putas, hic Numus Alexandri vidit ætatem? **TULLIUS.** Ne quid apud te verum dissimulem, haud adeò antiquus mihi videtur. Nôsse tamen te velim, quod me Illustriss. *Spanhemius* docuit, tanti Regis memoriam apud Macedonas (imò & apud Quirites) sequentis adhuc ætatibus non in Numis solum, sed & in omni pretioso monumentorum genere renovatam esse. Adducit eam ipsam in rem testimonium *Trebellii Pollionis*, cujus effatò in Macriani Imp. familia receptum omnino fuerat, ut *Viri in annulis, mulieres in omni ornamentorum genere insculptam semper habuerint Alexandri effigiem.* Os insuper aureum D. *Chrysothomus* idiplum non obscure confirmat. alicubi sciscitans: *Quid verò diceret aliquis de his, qui incantationibus & amuletis utuntur, ac de circumligantibus capiti vel pedibus Ærea Alexandri Numismata?* Sufficiat tibi, ipsum hunc Numum tuum à *Goltzio* pingi, à *Spanhemio* commemorari.

*De Utilit. & Præstant. Num. T. I. Dissert. VIII. p. 381.*

*Pollio in Alex. Sev. c. 5.*

*Homil. XII. de Statuis.*

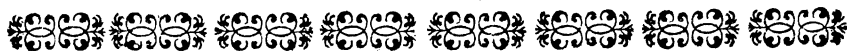
### VIII.

Forfitan autem Alexandri etiam à me historiam desideras? Omnium is ore ut rapidum quoddam fulmen, orbemque univèrsam concutiens celebratur. Princeps erat, quo vincente, ut ipsa perhibet *Scriptura Sacra*, stupore attonita, *siluit in corp. Etu ejus univèrsa terra.* Hic Vir hic est, qui Darium Codomannum iteratis ad usque internecionem præliis conficiens, eoque circa An. M. 3744. extincto, super Persicæ tumulum

*1. Mach. 1.3.*

Græ-

Græcam erexit Monarchiam: qua tamen sex tantum, non amplius, annis gavifus est, cum gratulantibus sibi tot triumphos omnium ferè Principum Legatis, inter luxum & epulas interiit. Dicerem tantum Orbis domitorem, quem Mars velut ipse pertimuit, ab inermi Lyæo pessumdatum; nisi *Nonnius* tueretur, ab Antipatro venenum ei per ephobos ac pocillatores porrectum esse. Cætera apud Curtium require. *PUBLIUS*. Quantum non sermonem de unico Numo protraxisti, Venerande Tulli? liquet jam mihi, in Numis quid lateat, quamque patenter illi explicent campum, in vetusti temporis monumenta penetrandi. *TULLIUS*. Nimirum nihil adhuc bene in Re Numaria sapis: idcirco singula coram te, etiam minuta, percensenda sunt. Verumtamen fideli hæc memoriâ retinere satage, & multa deinceps paria vel verbulò tibi oggerere sufficiet. *PUBLIUS*. Agam sollicitè, quod mandas, & siquidem hodie à te proposita calamò jam sustuli, iterum iterumque in animum meum demittam.



## DIALOGUS II.

De

Numis **LYSIMACHI**, Thraciæ Tyr.  
& **HIERONIS I.** atque **AGATHOCLIS**,  
Regum Syracusanorum.

*TULLIUS.*

**Q**uemadmodum Græciam omnem, Persiam, atque Mediam, I.  
armis ceu spolia corripuit Alexander: *Pertransiit enim usque ad fines terra* (infit Scriptura) & *accepit spolia multitudinis gentium*: ita ad extrema subito deductus, cum liberos non haberet, *vocavit pueros suos nobiles* (Duces inquam suos) *qui secum erant nutriti à juventute*: hi verò *imposuerunt sibi omnes diademata post mortem ejus* Atque in his certè non postremus **LYSIMACHUS**: cujus jam Numum porrige Ima, in *Tab. IIIdum*. dignissimum visu, mi Publi, ut *Tab. I*  
C 2 *Num. II.*



ejus mysteria capias. *PUBLIUS.* O Numum mihi pretiosissimum, & Alpha reliquorum! Ex Auro mundissimo est, ejusque omnino, ut pinxisti, magnitudinis, decem præterea solidis gravior. *TULLIUS.* Non ista sunt capita laudum, à quibus Viri cordati Numum commendant: non Aurum, sed littera & imago erudiunt. Metallo pretium statuunt, quibus *Auri sacra fames*, ut cecinit Vates, sordidos Avaritiæ compedes injicit. Interim non abnuo tamen, quemadmodum

### Gratior est pulchro veniens è corpore Virtus:

ita & Numum aliunde egregium, si Aurò præterea, sive Argentò refulserit, dignius omnino mereri, ut furno & aurifabris ereptus, erudita in gaza deliteat. Ego porrò idcirco non modicè gaudeo, hoc te Numò ditari, quia integerrimus est, nullumque ferè tam diuturnæ ætatis vitium passus: ut adeò in eodem Græcæ, quam supra laudaveram, in Numis procudendis industriæ artisque peregregiæ illustre quoddam lepecimen capere queas.

II. Nostin' verò, cujus sit hæc imago, atque superscriptio? Vir sanè est juvenis atque decorus, quem refert Numus, neque tamen molliter speciosus: Lyfimachus creditur esse vulgò, est, teste *Nonnio*, suspicentur multi, per Lyfimachum non suam hic, sed Alexandri effigiem signatam esse, cujus bellò clarissima Virtus ita omnes affecit (quod jam Dialogo priori commemoravi) *ut imaginem ejus secum omnes deportare vellent, ac Principes aequè bonè ac malè facta Alexandri emularentur.* Singulare est in hoc capite *Diadema*, seu *Fascia* circum tempora ligata, Regium ætatis illius Insigne, coronæ subiens vicem. Hoc Regibus suis exactis ita odère Quirites, ut Julio mortem accelerârît laurus fasciis albis intertexta, quam ei Antonius, aut Familiarium quispiam imponere tentabat: Pompeio item crimini datum sit, quòd crus obvelandi duntaxat causâ fascià ligaret: *Haud etenim refert*, ait *Favonius*, *qua quis parte diadema deferret.* Neque minùs curiosum est *Cornu Arietinum* è capite excrescens, cujus originem Ill. *Spanbemius* refert ad *Ammonem* seu *Hammonem*, Lybiæ Regem fortissimum, qui Galeam suam in bello Cornu Arietino insignivit, quemque postea Lybica superstitio ceu Jovem coluit capite cornuto. Cùm porrò Alexander Jovis filius haberi vellet, Hammonis cornu capiti suo affingi voluit, quæ vesania plurimos post eum Reges (ut lepidè eos suggillat *Tertullianus*) perperit *de Ariete cornutos.*

III. Esto autem, Lyfimachi hæc facies non sit, Numus tamen indubiè illius est, quemadmodum liquidum reddit hæc *Legenda.* *PUBLIUS.*

Me,

*Ad Goltz. T. III. p. 149.*

*Reusch. ad Gemm. Eberm. p. 133.*

*Spanb. T. I. Diss. VII. p. 133.*

*Tertullian. Apolog. c. 16.*

Me, obsecro, eam legere sine : hesterno namque sermone tuo illectus, Tabulam interim litterarum Græcarum elementarem non indiligenter adspexi. *TULLIUS*. Maeste animo, Publi : quoniam ad Numos tam bene te comparas, brevi magister eris. Audiam : lege ergo. *PUBLIUS*. ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΥΣΙΜΑΧΟΥ. *TULLIUS*. Probè omninò, sed Latio etiam idiomate redde. *PUBLIUS*. Ultra litteras progressus non sum : necdum penetro nomen : ΒΑΣΙΛΕΩΣ. *TULLIUS*. Rex, aut Dominus hac voce apud Grajos effertur, ut adeò reddenda sit *Legenda*: REX LYSIMACHUS.

An porrò etiàm Deam in Numo confidentem agnoscis? *PUBLIUS*. Palladem alias galeatam cum hasta ac clypeo pingi exillimo. *TULLIUS*. Rectè divinàsti: verumtamen quid in clypeo notas? *PUBLIUS*. Ni fallor, Medusæ, seu Gorgonis caput, crinium locò anguibùs horridum. *TULLIUS*. Et hoc præclare: Ægidem enim suam Pallas Perseo fingitur aliquando tribuisse, qua ille munitus, Medusam occidit, atque caput ejusdem vipereum, quod intuentes in saxa convertere sueverat, clypeo inferuit. *PUBLIUS*. Ut quid verò Dea gentilis dextrâ Angelum sustinet? *TULLIUS*. Hic demum lepidè sentis. Victoria parvula est, non Angelus, quam hilaris Dea ostentat: quæ insuper actò veluti triumphò quiescens, cubitò super clypeum reclinis, hastam inversam tanquam otiosam intra genua demittit. Colossos triumphales quodammodo subeunt victoris tituli, utroque ex latere decussatim descripti. *Victoriam* verò, de qua alibi latius, *Famæ* instar veteres cum alis pinxêre, cujus videlicet rumor in omnem se illicò terram celerrimè cum laude diffundit: plerumque eam lauream gestat, & palmam, hic tamen omiffas, aut fortè attritas.

Quæris autem, quid Palladi cum Lysimacho negotii fuerit? Eam quidem & Belli, & Artium Præsidentem dudum nôsti : Lysimachum verò ex utroque Cæsarem crede. Cùm namque Alexander Callysthenem Philosophum, antea sibi in paucis dilectum, deinde ob perduellionem non proditam truncatis auribus, naribus, ac labiis, una cum cane caveam inclusum, per provincias circumduceret: Lysimachus, curiosus profectò Academicus, constanter ad caveam sedens, Philosophiæ præcepta splenter à Callysthene hausit, gnaviter imbibit. Præmii tandem sæpè multumque a Magistro postulatus, misero venenum aliquando porrexit, quo finem dolori & ignominiae faceret. Quamobrem irâ vehementi succensus Alexander, leoni terribili Lysimachum objici jussit: ast Heros invictus involutam pallio dextram bestiae faucibus intrepidè immittens, evulsam eandem linguam subito strangulavit. Et quamquam hoc *Curtius* ceu fabulam explodat, *Nonnius* tamen receptam facti hujus fidem ex *Justinò*, *Plu-*

IV.

V.

*racho, & Plinio omninò tuetur.* Lyfimachus porrò charior inde factus Alexandro, hunc Regem suum ampliùs demeriturus, eum tanta aliquando cum contentione hostes insequentem, ut nemo suorum eum assequi possèt, solus, humanaas propemodùm supra vires accelerans, consecutus est. Accidit verò, cùm Lyfimachus jam Regi propinquus esset, ut Alexander equò veloceiter desiliens comitem suum hastâ in capite vulneraret, ita quidem, teste *Justino*, ut sanguis aliter cludi non posset, quàm diadema sibi demtum Rex, alligandi vulneris causâ, capiti ejus imponeret: quod auspiciùm primum Regalis majestatis Lyfimacho fuit.

*Justin L. XV. c. 3. Appian. de Bell. Syriac. p. 128. &c.*

VI. A morte Alexandri Lyfimacho Thracia obtigit, sed non sine ancipiti cum *Seuthe*, qui eidem tunc provinciæ imperabat, eoq̃ue gemino prælio. Proferendi tamen adhuc imperii irrequieta cupidine ductus, à *Dromicheta*, Getarum Rege, ita in solitudine cum omni exercitu suo conclusus est, ut siti propè contabescens, frigidæ haustum vitæ Regniq̃ue periculo emerit. Ast paulò post, pace facta, Sceptro redditus, omnem deinceps vitam strenuissimè militando insumsit, omnium Alexandri successorum potentissimus, quorum non nisi ultimus, fractis jam nimio feniò viribùs, *Seleuco* palmam porrexit.

VII. *PUBLIUS.* Quàm jucunda mihi, quàm varia, quàm erudita de Lyfimacho rœcenses: non parùm certè hoc Numo ejusdem felisem me censeo. *TULLIUS.* Illustris est sane: sed nimis tamen rarus, atque insolitus. Si enim *Lazio* fides, quem *Liebe* in *Gottha Numaria* novissimè edita allegat, *Decebalus*, Daciæ Rex, incredibiles condidit thesauros, maxima equidem ex parte, eo devicto, ad *Trajanum* Imp. delatos: quorum tamen reliquiæ sæculo XVI. repertæ sunt, cùm piscatores ex *Marisco* per ostium *Valachi* in *Istrigam* navigarent. Tum etenim *ingentem vim Aureorum Numorum, millia plusquam 40. invenè: e sub aquis ad truncum Arboris, qui magna ex parte Lyfimachi, Thracia Regis, erant.*

*Laz. Commentar. Reip. Rom L. XII. C. 1. p. 1094 apud Liebem Gottha Numaria p. 7.*

VIII. *PUBLIUS.* Oblitum te arbitror signi peregrini, quod ad *Palladis* pedes confurgit: characterum item Græcorum Π. scilicet, quod extra nomen ΑΥΣΙΜΑΧΟΥ visitur & P. quod infra in segmento apponitur. *TULLIUS.* Rectè mones: pro Π. Commentator *Theauri Fridericiani*, sive Auctor supralaudatus *Gottha Numaria* Γ. legit, seu G. ast illud nihilominus cum *Begero* interpretatur Πολιάρχος, i. e. *Urbium Præses*, quod elogium *Palladi* tributum asserit. Ill. *Spanbemiis.* P. autem, seu litteram R. omninò præterit, cujus nec ego conjector nimis incertus esse desidero, Signum ad pedes *Palladis* eidem Authori gladius videtur: an rectè? Peritioribus arbitris relinquo.

*Observat. ad Callimach. p. 591.*

IX. Sed libet tibi, *Publi*, duos adhuc sequentes hujus *Tabulæ Numos* æreos exploremus. *PUBLIUS.* Libet, ne dubita, quidquid tibi non displicet.

displicet. *TULLIUS*. Quem itaque Numerus III, signat, mediæ magnitudinis est, in quo caput intueris virile, fasciâ denuò Regiâ illigatum, Regis nempè Syracusani *HIERONIS I*. Facies altera eundem super *celestem* siflit, seu Equum celerem; à cujus pernici velocitate stadiorum triumphus ut plurimùm pendebat, velut Olympica in palæstra decurrentem, cum lancea tanquam in scopum directa. Prædicat namque Hieronem *Nonnius* palmis Olympicis quampluribus clarum, qui eapropter Jovi Olympico solemnè se votò devinxit. Etenim nihil celebrius erat sacris illis Græcorum ludis, & relatis ibidem per quadrigas, trigas, bigas, aut celetes victoriis, cum ob spectatorum undique confluentium plausus & acclamationes, tum *ob coronas, & gloriam, & dotem, privilegia publica, stipendia civica, imagines, statuas, & qualem præstare sæculum potest, de fama æternitatem, de memoria resurrectionem*, ut commemorat *Tertullianus*. Ad Celetes ipsos, seu equos, quibus victoria obtenta erat, sese gloria extendebat: nam & illi coronabantur, nominibus donati sunt peculiaribus, quemadmodum & Celes Hieronis nostri *Pherenicus* appellatus est: statu is insuper ac Numis honorabantur.

Subscriptio Numi est: *ΙΕΡΟΝΟΣ* i. e. *HIERO* Infra Celestem pinxi litteras: *ΝΥ*. nonnihil in Numo attritas: sed rectiùs *ΣΥ*. legendum arbitror, è quibus pateat, *SYRACUSIS* Numum excusum. Nec tamen eundem Hieroni coævum existimes, quoniam capiti ejusdem fasciam affingit, *Livio* interim diserte de Hieronymi, Syracusani itidem Regis, temporibus adnotante. *Quum per tot annos Hieronem, filiumque ejus Gelonem, nec vestis habitu, nec ullo alio insigni differentes à cæteris civibus vidissent, nunc conspexere purpuram, ac Diadema, satellites armatos.* Quare Numum tuum, quemadmodum de multis aliis adstruit *Spanbe-mius*, subsequis Sæculis per Syracusanos Regi suo pristino restitutum, i. e. memoriæ ejus renovandæ causâ usum, suâ cælatores licentiâ ad morem ævi, quo illi vivebant, non quo Hiero, cum diademate finxere. Erat porrò Hiero initio imperii sui, crudelitati, avaritiæ, aliisque plurimis vitiis non segniter deditus, atque adeò à se omnium propè animos avertit. Verumtamen postea Pindari, Simonidis, atque Bachylidis Poëtarum consuetudine mitigatus, Optimi Principis laudes sepulchro intulit, hocque à *Pindaro* egregium sanè elogium tulit:

Rex clemens civibus, non invidens bonis,  
Hospitibus autem admirandus Pater.

*Tab. I.*  
*Num. III.*

*Ad Goltz. B.*  
146.

*Tertullian. in*  
*Scorpiac.*  
c. 21.

*Spanb. T. I.*  
*Diss. XIII.*  
p. 552.

X.

*Liv. L.*  
*XXIV. c. 5.*

*Pindar. Pyth.*  
III.

Super-

XI. Superfedeo pluribûs de Hierone differere, cùm & de AGATHOCLE hodie constitutum sit, qui Syracusis sextò post illum locò moderabatur.

*Tab. I.* Ejus est Numus tuus *Aereus parvus*, in hac *Tab.* quartus. *PUBLIUS*,

*Num. IV.* Dudum in eundem, etsi non adeò ampliùs integrum, oculos defixi, ac cujus hic Deæ caput in *Adversa* compareat, frustra mecum requirebam, *TULLIUS*. Pharetra post cervicem adsignata Oedipus est, atque *Dianam* eloquitur, additò elogiò : ΣΩΤΕΙΡΑ. i. e. SERVATRIX.

*Cautius L. de Relig. Vet. Rom. p. 82.* *Du Choul* namque disertè testatur : *Diana Conservatrix in Sicilia colebatur : Rex Agathocles numum excudit in ejus honorem. In hoc conspicitur Diana conservatrix cum characteribus Græcis : ΣΩΤΕΙΡΑ.*

*Inde fulmen ei attribuit, sicuti Vesta, cum hac Inscriptione : ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΓΑΘΟΚΛΕΩΣ. REX. AGATHOCLES.* Syracusæ nimirum, quibus hic tyrannidem suam injecerat, à primis habitatoribus suis Ætolis Dianæ sacratæ fuerunt. Præcipuè *Arcthusa*, fluvii Syracusani falsi cæteroquin & insuavis, pisces longè uberrimos, in deæ ejusdem tutela positos, violare religio erat, ita quidem, ut, narrante, vel comminiscente *Diodoro*, qui belli etiam tempore eos comedere ausi fuissent, variis calamitatibûs oppressi, exitum infelicem habuerint.

*Goltz. Sicil. mag. T. IV. p. 18.*

XII. *PUBLIUS*: Si fulmen altera Numi facies sistat, mirabilè quidem formâ, quomodo id, Jovi aliàs proprium, *Latonia* tribuitur? *TULLIUS*. Nôsse interea te velim, pluribus id Diis, sive Deabus, gentilium deliriò tributum esse, illò tamen, quod Jupiter vibrabat, virtute multò inferius: alio in loco de hoc plura. *PUBLIUS*. Sed quis demum Agathocles erat? *TULLIUS*. Patre figulo natus est, unde cecinit *Ausonius* :

*Epigram. 3.* Fama est, fistilibûs cænâsse Agathoclea Regem.

Cæterùm truculenta ejus historia in periodum cogi ægerimè potest. Successit Timoleonti, Principi optimo Syracusanorum, Tyrannus crudelis: qui iterum iterumque dominatum affectans, bis in exilium actus est, priusquam fraude Prætor evaderet. Tum alio atque alio astu Senatam totum, & populi viros omnes potentes atque optimos trucidavit: sic porro rapinis immensis dives, milite infinito conscripto, finitimas omnes civitates inopino incurfu pariter expilavit. Sed à Pœnis tandem ad officium redactus, ut eos obsidendis in Syracusis seigniores redderet, militem subitò, ignarum omninò quò tenderet, in Africam traduxit, ibique primos furoris sui impetus cædibûs pariter ac rapinis explevit. Syracusas iterum delatus, in

Ita-



Italiam excurrit, Bruttios præprimis infestans, nullisque fanis, delubris, & numinibus parcens. Dum verò cum classe maritima rediret, naufragiò miserè jactatus, Vulcani offensæ, cujus Insulas Ephæstiam atque Liparam spoliaverat, calamitatem suam adscribens, sui expiandi causâ quibusdam scribitur vivus in ignem insiliisse: quamquam alii malint, senem eum & ægritudine confectum obiisse.

XIII.

*PUBLIUS.* Multa denuò, licèt compendio, didici, quæ, nisi per Numos meos, & tuam, Honorande Tulli, summam in me benevolentiam staret, nunquam fortean cognovissem. Segnem profectò in evolvendis Scriptoribus possessorem suum Numi esse non sinunt, ac proinde non possunt non erudire: quoniam citra vestigationem intelligi nequeunt. Intellecti autem sigilla quædam memoriæ fiunt, ac lapsibus ejus egregiè cavent. *TULLIUS.* Quàm multi etiam contentiosè legentium quotidiani labores non tam subito iterum perirent, si pleraque, ut equidem liceret, Numorum diligenti eruditæque contemplatione firmare liberet. *PUBLIUS.* Unicè in id deinceps connitar, ut augeam hos veteres oculos meos, quantum equidem DEUS & fortuna concedent. *TULLIUS.* Rem itaque liberali ingenio tuo dignissimam feceris.



## DIALOGUS III.

De

Numis DEMETRII Nicatoris,  
MITHRIDATIS Eupatoris, &  
TIGRANIS.

*TULLIUS.*

**Q**uatuor denuò Numos hodie intuebimur, Publi, quorum duos I.  
duntaxat possides in ære: cæteros ecce è plumbo typicos, forte fortunâ ad me delatos, tibi elargior, quorum tamen quo  
in thesauro Prototypa lateant, ignoro, Eos non cum reliquis  
D colloces,

colloces, sed loco privato reponas. *PUBLIUS*. An & typos habere Numorum alicubi profit? *TULLIUS*. Ne dubita: & in his etenim est unde discas: acri te illi stimulo urgebunt, verone è Prototypo expressi sint, probatos apud Scriptores, aut eruditos Numerum possessores subinde vestigandi. Pauperum sanè id quam maxime est, hac interim opportunitate fruendi, dum liberalior eis fortuna indulgeat, ipsos quoque Numos subito oblatos redimere. Etsi splendidum non sit, neque cele-

*Tab. I.* bre, plasmata tantum recondere, aut omni utilitate non vacat. *Porrige Num. V.* jam *V. Tab. Imæ. Numum.*

*II.* *PUBLIUS*. Præstò est Rex probè barbatus, *ave medio* expressus: Fasciam namque insigne regium defert. *TULLIUS*. *Aversa* porrò Aquilam sistit fulmini, ni figura nonnihil attrita me fallat, insistentem, post cujus cervicem palmæ ramus excurrit, alia palma arbore ante pedes crescente. *Legendam* tu recense, siquidem Pelasgus jam es. *PUBLIUS*. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. *TULLIUS*. i. e. REX DEMETRIUS. Sed dispersas quoque in Area Numi circa Aquilam litteras collige. *PUBLIUS*. Ingenium id superat meum, qui heri primùm litteras didici. *TULLIUS* Unum eæ vocabulum ΑΡΑΔΙΩΝ, seu ARADUS, constituunt.

*III.* Cæterum tu Numum hunc admodum ambiguum scito: DEMETRII namque complures cum in *Macedonia*, tum *Phœnicia*, atque *Syria*, & *Seleucidarum* è genere, certis quibusdam atque peculiaribus notis in *ave* sæpiusculè non fatis discreti, Numos eorum scrutantibus non parvum certè negotium facestunt, ac planè haud semper in aprico est, quemnam ad *Demetrium* pertineant, tutò discernere: præsertim in tam confusa per sese Regum *Seleucidarum* historia, quam cæteroquin ad Libros Machabæorum ritè intelligendos, teste *Petavio*, perspicuam esse & exploratam magno opere oporteret.

*IV.* Numum hunctuum & celeberrimus ille *Goltzius* pinxit, hoc tamen cum discrimine, quod caput Regis imberbe sit, & Aquila non fulmini, sed ferro cuidam quasi falcato insistat. Ejus deinde Commentator Eruditissimus *Nonnius* sæpè laudatus quemdam hinc è *Syria*, seu *Seleucidarum*, non *Macedonia* Regum numero, *Demetrium* signari obiter solum insinuat. Exstat præterea hic Numus in *Gotha* quoque *Numaria*, cum facie pariter attonsa: *Aversa* in parte palmæ locò clava Herculis ad pedes Aquilæ erigitur, ΑΡΑΔΙΩΝ non legitur, sed Æram quamdam Syriacam una cum Tyri monogrammate videre est. Splendidi porrò operis hujus indutrius Editor DEMETRIUM *Nicatorum* dictum Seleucidarum Regem hoc nomine

II.

II. eodem in Numo asserit redhiberi, barbâ, quæ ei in captivitate apud Parthos acereverat, & à qua Polybius eundem Πώγωνα h. e. *barbatum* appellat, jam iterum depositâ. Alios verò extare asserit Numos, quos Rex iste mox à reditu suo necdum attonsus cudendos curavit: quorum è numero, Publi, hic tuus utique esset. Verumtamen III. *Spanbemius* refert, dudum jam Doctos vidisse errorem *Ammiani*, quòd *Seleucum Nicatorem*, de quo hætenus nobis sermo, cum *Callinico* confundat: cum non illum priorem, sed posteriorem istum *Asfases*, Parthici fundator imperii, supe-  
raverit, atque captivum tenuerit.

LiebinGoth.  
Num. p. 116,  
c. 17.  
Polyb. L. II.  
p. 155.

Spanb. T. I.  
Dissert.  
VII, p. 413

Vides, quàm implexa sint omnia, quæ coram te tirone operosius evol-  
vere nec libet, neque expedit. Si *Nicatorum* Numus tuus ex sensu *Gothæ*  
*Numariæ* referat, etsi *barbatum*, *Aquila* cum *palma*, ceu *Symbolum*  
*Ægyptiorum Regum*, videri possit à *Demetrio Nicatore* expressâ in gra-  
tiam *Conjugis suæ Cleopatræ*, *Ægypto oriundæ*. Alias autem *Phœnicia*,  
in qua sita est *Insula Aradus*, palmis ita fœcunda est, ut nonnullis pla-  
cuerit, nomen ejus à Græco Φοινίξ, quod *ramus palmæ* interpretatur, de-  
ducere: quam tamen in sententiam non omnes concedunt.

Spanb. T. I.  
Dissert.  
VII, p. 413

V.

*Aradus* interim *Insula ipsa* exigua est, & unus quidam scopulus, quin,

*Pomponio Mela* asserente, *rota oppidum, frequens tamen, quia etiam su-  
per aliena tecta pedem ponere licet.* PUBLIUS. Obscura omninò postre-  
ma mihi hæc phrasis videtur. TULLIUS. atqui eam *Nonnius* interpretatur

Lexic. histor.  
univers.  
verbo:  
Phœnicia.

VI.

ex *Strabone* de facultate illa, quam *Aradii*, flagrante bello *Seleucum* inter  
*Callinicum*, & *Antiochum Hieracem*, impetrârunt, confugientes ad se tuto

Pomp. Mela.  
L. II.

Nonn. ad  
Goltz. T. I.  
pag. 289.

stabilique domiciliò recipiendi. Hoc privilegio *insula* & *habitoribus* simul  
& *opibus amplissimis* mirificè aucta est: præsertim cum *Aradii* egregiâ sibi  
providentiâ consulentes, rem navalem sedulò curârunt, neque tamen cum

vicinis *Cilicibus* piratis ullam in communionem venire voluerint.  
PUBLIUS. Nisi memoriâ graviter lapsus sim, memini, apud *Aradum*  
*insulam Andromedam*, *Cephei* *Æthiopiæ Regis* & *Cassiope* filiam, ob  
matris superbiam, dum *Nereidas* illa se formâ superare jactâisset, ut va-  
tes comminiscuntur, *Oraculi jussu scopulo alligatam*, monstroque marino  
expositam esse, sed à *Perseo* liberatam, & conjugem ductam. TULLIUS.

Fidem tibi *Plinius* facit, *Aradum* priùs *Pariam* dictam, in qua objectam  
*belluæ Andromedam ferunt.* Præterea in *Arado* *insula* *Aqua dulcis* du-  
ctu coriaceo longissimo tractu è vado in continentem derivata oppidò à  
*Strabone* celebratur.

Plin. L. V.  
cap. 31.

Strabo L.  
XVI.

Sed VI. jam Numum, I. Tab. meæ, arcum ac medium, inspice, Publi.  
PUBLIUS. Vultum certe Numo priori non multum ab similem refert.  
TULLIUS. Quia nimirum ejusdem DEMETRII *Nicatoris* est, ut pro-

VII.

Tab. I.  
Num. VI,

dit *Legenda* : ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΔΥΜΗΤΡΙΟΥ ΘΕΟΥ ΝΙΚΑΤΟΡΟΣ. i. e. REX DEMETRIUS DEUS NICATOR. Postrema hæc vox Græca quidem dialecto idem sonat, atque *Victor*, seu *invictus*, quod elogium *Seleuco I.* meritò tributum gloriæ non dissimilis cupidus *Seleucus* alter, seu *Demetrius*, fastûs causâ, retinuisse creditur, eò insuper superbix progressus, ut *DEUS* etiam prædicari non abhorruerit. Sedet autem in Numi *Aversa* Jupiter cum *Victoria* parvula, à quo *Nicator*, præcipuam quamdam Religionem simulans, gloriam suam gratissimo se animo suscipere tacitus asseverare voluisse videtur. Parem Numum excudisse *Antiochum*, qui in Scriptura apud Machabæos *Radix peccati* appellatur, Ill. *Spanbemi*us refert, postquam ex templo Jovis *Victoriæ* solidum ex auro signum rapuisset: tunc etenim sacrilegio suo hunc addidit jocum: *Victoriam sibi ab Jove commodatam esse*, ut *Justinus* testatur. PUBLIUS. Exinde colligere mihi licet, quanta illis, quorum Numi meram spirare Religionem videntur, vel in delira quoque numina sua pietas fuerit.

Spanb. T. I.  
VII. p. 408.

Justin. L.  
XXXVI. c. I.

VIII. TULLIUS. Nunc porrò Typum plumbeum priorem I. in Tab. locò Tab. I. VII. à me depictum speculari, quem pariter *Goltzius*, *Sanbemi*us, atque *Num. VII.* *Gotha Numaria* exhibent, cujusque *Adversa* Caput grande cum vultu pleno & imberbi, sed non sine multa cæsarie, insuper cum diademate sistit. In *Aversa* coronam intra hederaceam pascit cervus: conspiciuntur præterea luna cum stella, monogrammata duo, Æra Pontica: ΒΚΞ, quæ denotat Annum CCXXI. Pontici Regni fundati: tandem *Legenda*: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΜΙΘΡΑΔΑΤΟΥ ΕΥΠΑΤΟΡΟΣ. i. e. REX MITHRADATES EUPATOR. Infra Θ seu TH. PUBLIUS. Quanta uno in Numo ænigmata, quorum ne unum quidem pervado. TULLIUS. Singula ferè post brevem Regis hujus historiam expediam. MITHRIDATES, (ut eum appellant Scriptores, etsi in Numis *Mithradates* appareat) docente me *Nonnio*, paternum genus à Perfarum Regibus, imò & ab *Arsace*, Parthici Regni Auctore, maternum à supra-fato *Seleuco II.* seu *Demetrio Nicator*e duxit. Prævum habuit *Mithridatem*, qui Regni Pontici fundamenta jecit: Avum *Pbarnacem*: patrem denique *Mithridatem Evergetem*. Hic primus amicitiam coluit cum Romanis, & quoniam bellò contra *Aristonicum* iisdem opem, pariter tulit egregiam, Phrygia major, sive Syria minor, eidem concessa est: sed per summum scelus *Sinope* occisus, *Mithridatem Eupatorem* admodum puerum reliquit filium, mille insidias passum. Sed equo furenti impositus præter spem eum edomuit: à veneno metuens sibi tam crebra antidota sumpsit, ut, cum senex postea seipsum interimere vellet, nulla amplius aco-

A&Goltz. T.  
L. p. 115.

nita eidem nocuerint. Domi tamen nullibi securus, quatuor integris annis, tanquam qui venationes summè adamaret, silvis oberravit: quo pacto corpus ejus ad omne molestiæ genus induruit. Tandem Regno patrio admotus, de proferendo imperio illicò cogitavit, maximo successu *Pontum & Cappadociam* occupans. Verumtamen *Paphlagoniam* quoque subigens, Romanos offendit: cum quibus deinde vario Marte 40. annis acerrimè dimicans, & *Antæi* in morem, quoties prostratus est, fortior insurgens, tandem felicitate *Syllæ*, virtute *Lucullæ*, & *Pompeii* magnitudine contummatum est, postquam sola in Asia, & extra Acie quidem, supra CL. millia Civium Romanorum jugulâset. Mortem ipse sibi ferrò suò conscivit, veritus, ne Romanis traderetur, postquam filius ejus *Pharnaces* seditionem contra eum excitâset, Jam Numi ænigmata retegamus.

Luna cum stella *Mitbridatis* originem ab *Arsace* producit: etenim Heros iste à morte sua, ut *Ammianus Marcellinus* recenset, Parthorum more, stellis insertus sive consecratus, Successoribus Regibus cæterisque posteris suis hunc factum peperit, ut se *Participes Siderum, fratres Solis & Lunæ* jactarent. Cervi pascentis rationem agrè redderet quisquam, nisi *Ælianus* notâset, *Mitbridatem* insidias undique sùspicantem, quod ferè Tyrannorum est, corporis sui custodiam non modò satellitibus, sed & bestiis, quas cicures reddidit, *Tauro, Equo*, atque *Cervo* commississe, ad hoc assuefactis, ut ante cubile, vel tentorium Regis stabulantes, quot quot eò accederent, primus mugitu, hinnitu alter, cervus denique voce sua pròderet, sicque Dominum suum excitarent. Corona ex hedera alludit ad *Dionysii* seu *Bacchi* cognomen *Mitbridati* adjectum, quoniam in certaminibus sive ludis suis edacitatis etiam atque bibacitatis præmia proponeret, qua in contentione ipse plerùmque palmam reportavit, teste *Plutarcho*. **PUBLIUS.** Nunc verò tantis in tenebris gratissima luce perfundis. Sed, amabò, quàm peregrina est species alterius Typi iterum plumbei, quem VIII. locò, l. tua in *Tab.* proponis?

**TULLIUS.** Armeniæ patrio cultu ornatum **TIGRANEM** tibi exhibet ita planè, qualiter Numum hunc utraque sui parte Illustriss. *Spanhemius* pinxit. Tiaram gestat unacum fascia, seu diademate: *Aversa* superbum ejus titulum sic recenset: ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΤΙΓΡΑΝΟΥΣ, i. e. REGUM REX TIGRANES. Mulier ibi cum ramo palmæ rupi insidens, capite turrato, quæd in provinciis pingendis apud veteres usüvenit, Armeniam fortè victricem denotat, cujus *Tigranes* prin-

IX.

*Ammian. L.*  
XXIII. c. 6.*Ælian L IV.*  
c. 40.*Plutarch. L.*  
I. *Sympof.*  
quæst. 6.*Tab. I.*

Nu. VIII.

X.

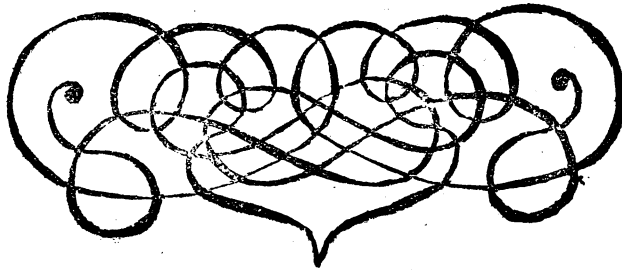
*Spanh. T. I.*  
*Diss VIII.*  
p. 469.

*Plutarch. in  
Lucullo.  
pag. 505.*

*Idem in Pom-  
peio p. 627.  
Appian Bell.  
gr. p. 118.  
Justin. L.  
XI. c. 2.*

cipatum jure patrio tenuit: mulier porrò prostrata atque calcata provin-  
ciam quamdam devictam. *Rex Regum* siquidem iste, quem *Plutarchus*  
Regibus apparitorum & satellitum locò usum esse adstruit, cùm de  
Syriæ Regno gravissimis turbis *Seleucida* dissiderent, illud continuò inva-  
sit, ac per plurimos annos, teste Scriptore eodem, *Appianò* item atque  
*Justinò*, occupavit. Tandem à *Lucullo* Romano fractus, *Pompeio* M.  
omninò palmam porrexit: & à *Lucullo* quidem fugiens, diadema  
capiti suo detraxit, quod in Victoris manus delapsum, in ejus postea  
Triumpho prælatum est. Tiamam verò à *Pompeio* plenè contri-  
tus, cùm supplex ei accideret, ad genua ejus deponere causâ sub-  
missionis volebat: à quo tamen in avitum *Armeniæ* Regnum restitu-  
tus est.

- XI. *PUBLIUS*. Sunt mihi *Plutarchus*, *Appianus*, *Justinus*, aliique  
Scriptores Antiqui Rerum Græcarum atque Romanarum, ad manus: sed  
prò dolor, quemadmodum hodie apud quamplurimos solet, pulvere illi  
ferè apud me obsorduerunt. Excutiam illos diligentius, cùm tu mihi,  
Venerande *Tulli*, ex iisdem tam jucunda, tam digna memoratu, tam  
Numis illustrandis idonea immò & necessaria perpetuò afferas.  
*TULLIUS*. Si miser est, qui his omnibùs caret, ii certè miserandi  
magis, qui ejusmodi ipsas inter divitias eruditione tamen eguerint.  
Rivulos hodie primùm in publicum emanantes, etsi haud parùm sæ-  
piusculè luteos, gustare tamen volunt omnes: fontibus ipsis ora ad-  
movere nescio quomodo piget. Hinc illa rerum veterum ruditatis, no-  
varum ineptiæ. Propitiæ autem *Musæ* tandem faxint, ut tot libera-  
lissimi adolescentes meliori deinde *Pallade*  
tingantur.



## DIALOGUS IV.

De

Numis THEMISTOCLIS, atque  
AMBRACIORUM.

PUBLIUS.

**R**Estant in Tabula tua I., amicissime Tulli, duo adhuc postremi I. Numi: sed alii planè, ac ego expectaveram. Cum enim Regii omnes sint reliqui, atque hanc inter tenuem Numorum Græcorum suppellectilem meam PRIAMI etiam, atque DIDONIS ærea magna, neque deformia teneam monumenta: ut quid tu illa manu atque penicillo tuo dedignari volebas? *TULLIUS.* Ut ne videlicet veteranis cum militibus vernas quoque in campum educerem, vel verò clarissimam in familiam abortivos asciscerem. Ignorare te nolim, quod candidè monet doctissimus *Jobert*, ubi de Numis fictis discurrit, turpissimam esse eorum, qui lucri gratiâ cum Numis mercantur, fallendi technam, si ejusmodi fingant, aut distrahant, quorum similes nulla retrò atate verè nunquam exstiterant. Neque mitius *Clariss. Patinus* spuriiis de Numis pronunciat, inquit: *Hæc omnia (ab impostoribus videlicet heri conficta numismata) si cum antiquis expendas, flocci facio, ne majoris, quàm simiam, si cum homine, aut chrysellum, si cum adamante comparaveris.* Dolet idcirco Eruditissimo *Rinckio*, mox laudatum *Patinum* proposito suò defuisse, quod animo jamjam præceperat, typis vulgandi omnes suppositos Numos, qui quidem oculos ejus & manus subbière, ut omnibus tantò pronius foret, verum à falso discernere. Ante porrò jam monuerat: *Nihil Erudito magis necessarium esse potest, quàm cognitio Numorum naturalis, scilicet ut genuinum à falso, verum à ficto discernere queat: nam antequam ad historicam interpretationem progrediatur, scire illum oportet, explicationem mereatur Numus, an penitus rejiciendus sit?* Quid námque Viro, in secreta vetustatis intimè penetrare totis ingenii viribus anhelanti, crucem figere queat majorem, ac dolosè, frivole, & penitus perperam, sæpè stupide conficta ejusmodi plasmata? quorum

*Introd. X.*  
*pag 316.*

*Patinus Hist.*  
*Num. c. 20.*

*Rinck de Vet.*  
*Num. potent.*  
*§ qualit. c.*  
*16. § 4.*

*Id. ibid. sub*  
*init. capitis.*

quorum typi, si Anticam & Posticam conferre volueris, verè antipodes sunt, atque Herculis clavâ Terentii Chremetem exornant. Sic demum nobilissima Rei Antiquariæ, atque Numariæ cognitio turpiter subruitur, Veritas, quæ totius historiæ fax lucidissima ardet, densis tenebris involvitur, præjudiciis Eruditorum percommoda via infestitur. Adulterò quippe Numò magistrò, per Jovem juraret nonnemo, factum illud, vel istud, cujus monumentum averfa mendaciter exhibet, ei Principi vel Cæsari convenire, cujus caput, aut nomen Adversa prælesert: quidquid Historia, Chronologia, Geographia, Genealogia reclament. Caput præterea suum incautus alius devoveret, hanc, non aliam faciem illi Heroi fuisse, hoc, non altero eum diademate usum, hac, non alia forma Urbem aliquam, Templum, Trophæum, existitisse, qualiter hæc singula mendax & petulans impostoris perfidi scalprium confinxit. Unde & Eminentiss. *Baronius* jam dudum ita conquestus est. *Prodierunt hoc nostro seculo, dixerimne? impostores: qui obductum crassa rubigine cum numum aneum nanciscantur, formas & litteras solerti effingunt industriâ, turpis lucri gratiâ, non sine magno Rei Antiquariæ præjudicio.* PUBLIUS. Ergò spurium tu *Priamum* meum, confictam *Didonem* existimas, Numos tam bellos, tam magnitudine sua præstantes? TULLIUS. Ne dubita: quemadmodum enim Eloquentia alia florida est, cujus vis omnis in verbis consistit, alia mascula, virilis, & solida, quæ versat res graves, neque tantum volubili periodorum concentu, quem juvenculi amant, quantum judicio, & dicendorum gravitate, commovendorum præterea, aut edomandorum affectuum gloriosò imperiò valet: ita spurii Numorum cælatores insignem subinde exprimendis in vultibus cæterisque reculis elegantiam habent: at verò vivam oris Cæsarei majestatem, quæ proximè ad naturam sine tamen mollitie scalpri timidioris accedat, & quam Veteres illi Monetarii cum Græci tum Romani dexterrimè expressère, prudentibus oculis testibus nunquam attingunt. Inspice, ut cæteros mittam, è Numis tuis, quos hætenus pertractavimus, aureum illum *Lysimachum* tuum: quàm elegans facies ejus, quàm verò mascula infimul, atque robusta! Peperit nimirum Monetario Regis sui idea, quam animo gerebat insculptam, sibi que de facie notam, insignem sine metu à vero aberrandi, cudendi audaciam, arte egregia sustentatam. Contrà verò *Cavinus* Paduanus, cum socio *Bassiano*, *Laurentius* item Parmesanus, Triumviri Itali Monetales, nulla publica Authoritate constituti, ut ait *Rinckius*, sed privatâ nequitia, cum ipsi veterum Principum noverint nullum, non possunt vetera Numorum genuinorum exempla, nisi cum multa manus æmulantis formidine imitari. Ut ergò in Tabulis pictis gnavus oculus arbiter

Baron. An-  
nal. III. An-  
no Constant.  
M. 19. S. 12.



arbiter breviter decernit, inspectâ linearum audaciâ, quænam imaginum ipsius *Dureri*, sive *Rubeni* sit, quænam horum ad imitationem ab altero pictore efficta, licet ubique eadem *Helena* compareat: ita, qui Numos veros ac genuinos complures sedulo contemplatur & inspicit, oculò propriò Magistrò mox spurio plasmati sententiam dicit. Tu ergo, charissime Publi, curas huc tuas magnopere ut conferas, velim, si decipi nolis.

*PUBLIUS*. Sanè hæc dicta tua admodum miror, & quidem tantò id ampliùs, quantò magis beatum me his, ut videbatur, pulchrioribus Numis credebam. Felices eos rebar, quòd damni vix aliquid edaci à tempore hæctenus passi sint, nulla carie deformes, margine undequaque integerrimo, ac si nuperrimè essent excusi. *TULLIUS*. Hæc ipsa demum sunt, quæ spurios illos luculentè enunciant. Quis etenim fieri tu posse existimes, ut, lapsu Seculorum prope vicenorum, tam nulla æs verè vetustum temporis injuria lacefferet, ut nuper primùm excusum videatur? Deinde modus feriundi veteris Numi, de quo alibi nobis sermo erit, marginem vel oram extimam Numi rotundam quidem esse, non tamen planam, & sine rugis, velut tornatilem, permisit. *Priamus* autem tuus, & *Dido* integerrima marginis lanugine sunt. Ad hæc Veteribus in Numis Templum quidem aliquod crebriùs visitur, vel ara, circus, triumphalis arcus, aut domus Regia: at nunquam integram Urbem, pluriùmque Ædificiorum conspectum intra muros conclusum offendes. *Priamus* porrò tuus in *Averla* integram Trojam, *Dido* Regina totam Carthaginem sistit. Litterarum præterea forma sibi tam sæpè dissimilis, & intercapedinis, inæqualitas, exerrantem à prototypo manum fictoris facilè produunt. Quinimmo dijudicandis in Numis genuinis & fictis plerùmque etiam æris pondus venit in censum: æs siquidem antiquum & solidum magis, & grave. Explora, obsecro, Numos tuos, qui primam ferè magnitudinem excedunt, arbitra manu, & cum aliis velut in statera appende, ac vide, quàm leves sint. Postremò eorum quoque, ut ajunt, vernicem pertenta, nisi potiùs nuda fuligo dicenda sit. En! ut tenuissimo unguiculo cedit, Novum profectò fraudis argumentum. Vernix enim vetusta, utut subtilissima sit, & ne pilum quidem in numo cælatum confundat, & obtegat, ita nihilominus firma & solida est, ut ne scalpro quidem admoto cedere velit. Teste *Joberto*, ars hæc illinendorum hoc pacto Numorum, qua veteres æruginis causâ prohibendæ tam dexterè utebantur, Seculi nostri artifices penitus effugit: ac proinde non immeritò præstantissimo *Morello* veterum *Virginitas* numismatum appellatur. *PUBLIUS*. O Tulli optime, nunc demum te rursum magnoperè colo: mirè siquidem

dem & acutè, modòque facillimo fraudes Numorum mihi enuntias. Memori tamen adhuc mente complector, quæ Dialogo altero Procceriali n. 7. monueras: ei, qui non tam selecta numorum possessione gestire desiderat, quàm prima Sapientiæ veteris rudimenta perdiscere, quantoslibet numos, etiam fictos, non prorsus, initiò maximè, fore abjiciendos, cum & illi historiæ aliquid referant. Unde & supplico tibi, de *Priamo* primùm, postea & de *Didone* pariter aliquod apud me verbulum facias: ficta solummodo quantumvis utriusque Numismata eam nobis occasionem injiciant.

III. *TULLIUS*. *PRIAMI* fata ipse utique dudum è *Virgilio* legeris, qui *Læomedontis* filius, Ilio ab *Hercule* exersò, captivus in Græciam unacum sorore *Hesione* abductus est. Auro deinde redemptus, suamque repetens Trojam, eam splendidissimam reddidit, Regni que fines ita extendit, ut toti propemodum Asiæ dominaretur. Filios quamplurimos habuit (*Reuschbius* L. numerat) in quibus & *Paris* erat, infaultus Ilii Cometes: qui Sororem Patris *Hesionem*, hæctenus in Græcia relictam, repetiturus, *Menelao*, Regi, *Helenam* pulcherrimam rapuit. Integrò propterea decenniò Græci Trojam, frustra tamen, obsedè: donec tandem astu *Sinonis* fugam simulantes, ingentem equum æneum, ventre cavo, atque lectissima militum pube repleto, in litore reliquerint. Hunc deinde Trojani, metu omni soluti, dolosè suadente eodem *Sinone*, destructis ex parte etiam muris suis, in urbem induxerunt. Tum, omnibus sui securis; somno præterea vinòque sepultis, nocte concubia conclusi intra equum hostes erupère: Classis quoque Græcorum viam ad littus repetiit, atque internecinam in Urbe stragem edentes, omnes *Priami* filios, ipso plerumque inspectante, occiderunt: sed & Rex ipse ante Aram Jovis *Hercæi* à *Pyrrho* occisus, Troja succensa, & solo æquata est. Unde non invenustus hanc in rem apud *Reuschbium* canit Poëta:

Ad Gemmas  
Kleinm. p. 52.

Ille tot Regum parens  
Caret sepulchro *Priamus*, & flamma indiget  
Ardenti Troja.

*PUBLIUS*. Capiò jam universum ejus, qui Numum hunc finxit, ingenium. Adversa *Priami* caput habet, crine & barba densis atque promisis, fasciâ Regiâ illigatum, cum titulo: ΠΡΙΑΜΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ. Aversa formam & typum indidit Trojæ, suo tamen in cerebro natum: mari adjacet, magnificè structa: in litore equum aspicio fallacem, naves adhæc Græcorum urbe moventes, ut Troas deciperent. *TULLIUS*.

Rem.

Rem omnem absolvisti : adverte tamen, obsecro, animum, unôque ab exemplo multa ficta numismata, sine quidem magistro, ratione tamen arbitra, excutere disce. Si verè olim & publica Authoritate signata foret ista moneta, quo autore id fieri potuisse quisquam sibi prudenter persuadeat?

• An Trojanorum esset Numus? Sed urbs illa excisa, exusta, & diruta, sine Rege, sine Magistratu, sine civibus, sine milite, rem profectò monetariam exercere non potuit. Si porrò posterorum quispiam Trojæ memoriam restituere petiisset, excidium certè illius, fraudèmq;e, qua misèrè fatuèque decepta interiit, in gloriæ monumentum minimè statuere debuerat. Sed Argivorum, ais, Victorum veluti trophæum esse Numus hic potuit. Iterum falleris. Certè cùm gloria publicas in tabulas referenda est, ille, qui gloriatur, primum occupat locum. Quisnam hic Victor comparet? quodnam vides Græciæ triumphantis insigne? Vides, Publi clarissime, ut ratio vel modicum intenta, impostorum fallacias illicò velut nebulas inanes dispellat. Ratione itaque utendum, atque iudicii discretione in omnibus, quæ vides, quæ legis, & audis: non cæca, fatuâque, & præcipiti credulitate cuius magistro, infantum more, rebus in antiquis, & maximè in historia obaudiendum. ¶ Tironi tibi hæc suggero, quoniam hodie nihil perniciosius est, ac studia ita à plerisque tractari, quasi auribus solum, non arbitra ratione egerent. Doctum non facit, videre multa, vel audire, sed multa intelligere: neque res statim intelligis, cùm eas noscis. Priusquam ergò, quæ audis & vides, docta probaque meditatione ipsè discutias, eorum omnium, mihi crede, intelligis nihil.

*PUBLIUS.* Sapientissimè mones, Venerande Tulli: utinam audirent te multi, omnes tibi obaudirent. Ut quid ardet in nobis, nobisque præluet fax splendida rationis, nisi ratione utamur, res rebus conferamus, quæ congruant sibi, quæ inter se pugnent, propria discussione periclitemur? Sed hodie per sese sapere quàm oppidò paucorum est, dum unius ab ore innumeri pendunt. Mille testibus res una eademque asseritur, quam non nisi unus exploravit: reliquis satis est ad contendendum, quia *Magister dixit.* Cordatis, extra fidei tamen dogmata, paulò majores sunt animi: credere semper nimis ignavum est homini, qui intelligit, se sapere posse. Verumtamen ne longius à via excedamus, *DIDONI* scenam concede. Ea hoc spurio meo in plasmate vultu non invenuto conspicitur, diciturque: ΔΙΔΩ ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ. Monetarius impostor lauro eandem florente in gratiam cœxit, & cornibus arietinis stipavit: crines decorè partim subligavit, partim per collum defluere voluit. In *Aversa* Carthaginem fixit, ut

IV.

reor, quam mare alluit, ubi & classem *Aenea*, perfidè *Didonem* fugientis, navibùs nonnullis innuere voluit. *TULLIUS*. Davus iterum es: vereor tamen, ne tuam hanc in Reginam cum Numi fectore nimioperè pecces. Erat *DIDO*, quæ alio quidem nomine *Elisa* scribitur, *Beli*, Regis Phœnicia, filia, *Sicheo* Herculis Sacerdoti nupta: quem cum *Pygmalion* frater *Didonis*, divitiarum ingentium causâ, ante aram occidisset, illa in somnis præmonita, navem noctu cum opibus conscendit, in Africam delata. Ibi Carthaginem, aliis *Byrsam*, magnificè condidit, Urbem illam, quæ Romæ diutissimè æmula, *Quiritum* fortitudinem diversis acerrimis bellis, cotis adinstar, perpolivit: donec tandem uno & semi - seculo ante Christum, post Romam conditam Anno forsitan DCV. à *Scipione Emiliano* penitus subacta sit, & incensa, 17. integros dies arisset. Initiò verò, mox ut struxerat Carthaginem *DIDO*, *Jarbas*, Getuliae Rex, ejusdem nuptias unicè ambiebat, & recusantem vi etiam atque armis adigere occæpit: verumtamen illa nolens prioris lecti jura secundis nuptiis violare, ipsa manus sibi intulit. Nolim itaque, deinceps *Virgilio* credas, *Aeneam*, Trojâ profugum, ventisque ac mari jactatum, Carthaginem appulisse: ubi fructus *Didonis* amore, eam deinde perfidus deseruerit, ita exinde dolentem, ut sceleris impatiens, seipsam neci tradiderit. Affert quidem rei hujus vetustum testem *Ausonium* sæpe laudatus, & laudandus postea *Eruditiſſ. Reuschius*, sequens, acutum magis, ut reor, quàm verum Epigramma adscribens:

Ad Gemm.  
Liberum. p. 40.

Infelix *DIDO*, nulli benè nupta marito!

Hoc pereunte fugis: hoc fugiente peris.

Ubi pereuntem maritum *Sicheum*, fugientem *Aeneam* fidei oblitum intelligit. Quoniam autem *Aneas* 300. vel saltem plusquam 200. Annis ante conditam Romam (in quod etiam *Clariss. Patinus* consentit) Italiam venerat, ubi interim *Albis* regnatum? quo pacto Carthaginem appellere potuit, quæ 70. primùm post Romam Annis è fundamentis surrexit? Quare *Novus Apparatus Virgilii* Colon. 8. Vol. II. impressus M D C C III. verbò *Dido*, integrum aliud *Ausonii* Epigramma adducit hunc in modum:

Patin. Num.  
ar. Imp.  
med. form.  
p. 2. 13.

Illa ego sum *DIDO* vultu, quam conspicias hospes,  
Assimilata modis pulchrâque mirificis.

Talis

Talis eram: sed non, *Maro* quam mihi finxit, erat mens:

Vita nec incessis læta cupidinibûs.

Námque nec *Aeneas* vidit me *Trojus* unquam,

Nec *Lybiam* advênit classibus *Italicis*.

Sed furias fugiens atque arma procacis *Jarba*,

Servavi, fateor, morte pudicitiam.

Pectore transfixo, castos quod pertulit enses, \*

Non furor, aut læso crudus amore dolor.

Sic cecidisse juvat. Vixi sine vulnere famæ:

Ultra virum, positis mœnibûs, oppetii.

Invida cur in me stimulâsti *Musa Maronem*,

Fingeret ut nostræ damna pudicitiae?

\* Fortè legendum:  
Custus  
quod percussit ensis.

**PUBLIUS.** Mira pugnandi ratio, *Ausonium* *Ausonio* refellere!

**TULLIUS.** Mihi quoque res ambigua est: præsertim cum *Reuschius*

initium hujus postremi Epigrammatis pro venustate formæ, *Didoni* asse-

renda, ipse alleget. Fortè *Ausonium* Vir Eruditus ipse non inspexit, quod

& mihi hucusque negatum est: aut forsitan Poëta priori epigrammate lusit

duntaxat ex supposita multorum de vitio *Didonis* persuasione. Cæterum

de nomine *Carthaginis* causatur *Clariss. Patinus*, haud admodum benè sen-

sisse *Ciceronem*, quòd induiat, eam ab *Carthagine*, filia *Herculis*, dictam,

eò maximè, quòd *Tyrii* eam ut deam coluerint. Mavult itaque *Patinus*,

*Chaldæa* dialecto à *Cartha*, quod Urbem, & *Chadta*, quod *Novam*

significat, *Carthaginem* appellatam esse.

Cic. L. III. de  
Nat. Deor.

**PUBLIUS.** Tempus ad Tabulæ tuæ I. Numum IX. nos vocat, cujus V.

Legenda est: ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ, seu **THEMISTOCLES**. Tab. I.

**TULLIUS:** Multam Heros iste apud *Cornelium Nepotem* (quem alii *Æmili-* Num. IX.

*lium Probum* dixere) & meritò quidem paginam implet, bellò clarissimus:

qui *Corcyæos* primùm domuit, piratas deinde barbaros omni Siculo fre-

to expulerat, *Xerxis* tandem, *Perfarum* Regis, infinitam propemodum clas-

sem maritimam cum astu tum robore perdidit. Juvénis cum esset, ita

liberè vixit, remque familiarem neglexit, ut patria jamjam hæreditate

prohiberetur: qua contumelia, ut *Cornelius* inquit, non fregit eum, sed

erexit. Pudori siquidem erat homini tam ingenuo, sed & stimulo acris,

elariorem ad famam contendendi, Ingratæ tamen *Athenæ* tantum *Victo-*

rem, sola Tyrannidis suspitione abducti, exiliò mulctarant: in quo cum

*Cornel. Nep.*  
*in Themist.*  
c. 1.

diu sui parum securus oberrâset, postremò tandem, ut nemo non perti-  
muit, ad hostem internecinum *Xerxem* confugit. Hic *Themistoclis* virtu-  
tem suismet cladibus metiens, adversus eum non hostiliter egit: suscipit,  
donat, & beneficiis obruit. Qui annum temporis pactus, pol-  
licitus est Regi, si suis uti consiliis vellet, Græciam perituram. Interea  
*Idem c. 10.* verò Magnesiæ morbò mortuus à *Cornelio* ex Thucydide proditur, vel  
fortè sumtò sponte venenò, quòd Regi promissa prestare se posse desperaret.  
Sunt tamen qui tueantur, eundem ad speciem solum annuisse Tyranno,  
fidem ejus ac pietatem in patriam sollicitanti, quamdiu spes evadendi su-  
pererat: coactum verò tandem aliquando contra Græciam movere, bovis  
sanguine hausto, mortem sponte appetuisse, atque ita non minus pro Patria mortu-  
uum, quam si sub signis ejusdem ab hoste periisset. *PUBLIUS*. Numum  
hunc argenteum parvum fufum, non cufum existimo. *TULLIUS*. Rectè  
autumas: quod tamen non obstat, quin vetustior sit, licet *Themis-  
tocele* longè posterior. Etenim Græcis pariter & Romanis solemne Fam-  
iliis erat, cum sua non liceret, eorum saltem identidem recudere capi-  
ta, quorum se stirpe jactabant. Imò tanta erat utrorumque in Heroes  
illustres amor & propensio, quamquam cætera ad genus suum nihil illi  
attinerent, ut aurò, argentò, vel ære suo dignissimos eos haberent, &  
tanquam specula egregiæ Virtutis charis pignoribus, masculisque filiis suis  
crebrò ante oculos ponerent. Velim verò, in capite *Themistoclis*, cujus  
vultus jam propè ad senium vergens, heroico spiritu nitet barbâque non  
non promissâ sed densâ ornatur, Græcæ Galeæ formam advertas. Tro-  
pæum *Averse* navalibus præcipuè instrumentis componitur: maritimis siqui-  
dem præliis potissima ejus gloria constitit.

**VI.** *PUBLIUS*. Miror te, Tulli Venerande, quòd in singulis Numis  
copiam reperias, uberem historiam, eamque longè jucundissimam, grato  
compendiò enuntiandi. Nunc porò ad ultimum Tabulæ I. Numum fes-  
tinas, ut animadverto. Verumtamen egregius in me amor tuus, immen-  
sis me titulis tibi obstringens, quo plura liberalius mihi impendit, tantò  
me magis reddit audacem. Quapropter vehementer te iterum oro atque  
obtestor, ut hic ante me cubantes geminos adhuc spurios Numos, quos  
tuus præteriit penicillus, aliqua saltem ex parte, non sui, sed historiæ gra-  
tiâ, apud me recenseas. *TULLIUS*. Faciam tibi satis, si protractum  
hoc pacto in longius hodiernum Dialogum nostrum tu non fastidias.  
Prior Numus fabrum habuit *Joannem Gauvinum* Paduanum, qui fraude  
tam artificii fuit, ut & peritissimis quibusque Numorum Criticis eum non  
raro imposuisse *Jobertus* fateatur. Formâ certè elegantissimâ est, & ad-  
modum elatâ, sed margine nimium tereti, superficie molli, fuligine he-

ri adpersa, & pondere nimium levi. In *Adversa* SAPPHO pectore tenus visitur, crinibus decorè inflexis, atque revinctis, quibus flores, aut rosæ insertæ: cætera pectus decenter velatum. *Aversa* totam illam & sedentem, ac tenui duntaxat stolâ non undique tectam cum pectine refert, aut plectro, arcu & pharetra post eam cubantibus: ponè nomen adscribitur: ΣΑΠΦΩ ΑΕΣΒΙΣ. i. e. SAPPHO LESBIA. Non penitus tamen hunc Numum fuisse confictum, *Goltzius* fidem facit, qui tres ejus Numos exhibet *Lesbiacos*, capite ferè pari: stantem deinde illam cum plectro, vel plectrum solum in *Aversa*. Filia erat *Scamandronymi* & *Cleidis*. Olympiade XLIV. cum *Alcæo* Poëta floruit, ac Poëticæ se tradens, eam ad claritatem pervenit, ut ne *Alcæo* quidem cesserit, teste *Ovidio* Epistolâ illâ, quam ejus nomine ad *Phaonem* perscripsit, ubi canit:

*Goltz. Tom.*  
*III. Tab.*  
*XIV.*

*Ovid. Epist.*  
*XXI.*

Nec plus *Alcæus*, consors patriæque, lyræque  
Laudis habet: quamquam grandius ille sonet.

Quin & communi elogiò novem Musis decima adnumerata est, *Sapphici*, ab ea sic dicti, carminis, item plectri seu pectinis inventrix. Rosæ eandem fictor numismatis exornavit, fortè, quòd in uno carminum suorum (quorum pauca ad nos pervenère) Lesbîæ cuidam principi *Dominæ* non sine fastu exprobrârît, *Pindicus* ei rosas deesse. Neque formæ fuit eximiæ, admodum fuscæ, neque castimonîæ laudem sustinuit: unde impotenti, sed irritò amore ardens, *Leucadia* ex petra subjectum in mare præcipitem se dedit, flammâs suas restinctum iri confisa, quemadmodum *Viris* compluribus referunt accidisse, quibus unda illa profuit, non nocuit. *Sappho* tamen, temeritatis suæ pœnas luens, submersa est, cantante *Statio*:

*Nonn. ad*  
*Goltz Tab. I.*  
*pag. 212.*

— — — saltus ingressa viriles  
Non formidata temeraria *Leucade* SAPPHO.

Item *Ausonius* :

Et de nimbofo saltum *Leucate* minatur  
Mascula Lesbiacis SAPPHO peritura sagittis.

*PUBLIUS*. Ut quid verò *Gawvinus* arcum ei & pharetram addere voluit? *TULLIUS*. Fortè, ut jaculandi quoque peritiam, aut venandi amorem, vel demum acutæ Poëseos gratiam innuerent.

*PUB-*

VII.

*PUBLIUS.* Quàm decorus atque formosus est laudatæ Poëtriæ Numus, tam rude atque ingratum aspectu est hoc alterum spurium plasma, sene cornuto oppletum. *TULLIUS.* *Jovem* sistit *Ammonem*, Lybiæ quondam Regem, cum Cornu Arietis effictum, quod sua antehac in galea Symboli locò adlegit: quemadmodum suprà ad Numum *Lyfimachi* Dialog. II. à me jam ex Illust. *Spanbemio* didiceras. Idem verò celeberrimus Rei Numariæ Scriptor parem ferè omninò Numum, quantum *Adversam* ad partem, vultu duntaxat *Ammonis*, qui lævorsum hic spectat, in dextram converso depinxit, qui est *Mitylenorum*, nomine simili, quod in tuo est, adscripto: ΘΕΟΣ ΑΜΜΩΝ. i. e. DEUS AMMON. Sed *Aversa* omnino alia est, cum plasma hoc tuum intolerabili fingendi licentiâ ductus crudissimos, ceu exoticam quamdam Inscriptionem, exhibeat, nullâ regulâ, sed solâ fictoris petulantia, vel mero scalpri errore incisos. Et ut ignaros deciperet amplius audax impostor, dimidiam prope Inscriptionem litteris fluxit attritis, ac veluti jam dudum ærugine absumtis: unde tu liquidò colligas, quàm impudenter id furfuris homines rerum antiquarum curiosis & crucem figere, & crumenas emungere studeant. *PUBLIUS.* Detestor tecum hos rabulas, atque verbò jam & exemplò à te gnaviter instructus, eorum à fraudibus sedulò mihi cavere studebo, *TULLIUS.* Sic age: ego verò de *Ammonè* adhuc, quæ tibi breviter suggeram, habeo. *Ægypti* nimirum eundem quoque coluere, ceu, Fœcunditatis atque omnis demum Generationis propitium Genium: unde nomèn ejus laminis incisum, Amuleti locò pectori affixum gerebant, firmiter rati, sola se ejus invocazione maximis bonis repleri. Quam equidem in stultitiam etiam Romani abière. *Ammonis* nomen à Græco ἀμμων, quod *Arena* sonat, ajunt deductum, eò quòd fauum ejus arenoso maximè in loco constitèrit. *Hyginus* porrò refert, *Libero patri*, seu *Baccho*, exercitum siti deficientem per Africam ducenti, *Arietem* casu ad fontem præviisse: quem ille postea astris intulit, & inter cœlestia Zodiaci Signa reposuit. Insuper magnificum ei templum instruxit eo ipso in loco, ubi aquam, ipso monstrante, repererat: qui tamen arenosus maximè, ac serpentibus fuerit plenus. *PUBLIUS.* Vah profundam Græcorum Sapientiam, cujusque cerebrò aliter atque aliter natam! Sed lepidior adhuc est Numus Tabulæ tuæ primæ X. & ultimus, ut video, non jam hircocervum, sed hominem - taurum in medium proferens.

Spanh T. I.  
Diss. VI.  
pag. 297.

Athanas Kir-  
cher. Obelisc.  
Pamphil. L.  
V. P. 494.

Hygin Astro-  
nom. Poët II.  
2. a. apud Vi-  
tiscum Lex.  
Antiq. vocet:  
Jupiter  
Hammon.

Tab. I.  
Num. X.

VIII.

*TULLIUS.* MINOTAURUM utique, solemne illud Cretensium mendacium, non omnino ignorabis, qui omnium Eruditorum non parvacum admiratione tot Numos clararum aliàs Urbium, à *Creta* oriundarum, detur-



deturpat: quasi verò nobilis hæc Insula aliud quidpiam peculiare, quo jure gloriari posset, omninò non habuisset. Eundem Numus tuus *Ambracius* (Legenda enim Græca ΑΜΒΡΑΚΙΩΤΩΝ AMBRACIA sonat) Aversa in parte talem omninò sinit, qualem eum Illustriss. *Spanhemius* ex *Parute* Numis Siculis pinxit, licet tuò majorem, & cum tridente informi, qui tuo in Numo distinctè exprimitur, demum sine omni quoque Legenda: Adversa pars profus ibidem deest. *Goltzius* porrò *Minotaurum* in Numis *Ambracia* bis exhibet, sed cum barba minori, & sine spinis illis, auriculæ locò prodeuntibus, quæ in Numo tuo nonnihil attritæ, tamen comparent: Tridentem magnum, intra quem parvuli duo Delphici, in *Aversa* pingit unius Numi, & Cancrum marinum in *Aversa* alterius, ceu Symbola, juxta *Nonnium*, è quibus intelligas, *Ambraciam*, Urbem maritimam esse. Putat præterea *Nonnius*, signatum hic esse *Minotaurum* causâ *Thesæi*, Regii Principis Atheniensis, qui eum occidit: & quoniam fortè *Ambracia* se ortam esse *Athenis* innuere voluit. Ast *Spanhemius* identidem asseverat, visum esse jam dudum viris doctis, *Cretensem* propter originem, non *Atheniensem*, à compluribus Græciæ Civitatibus iterum iterumque id factum. Eodem Clariss. teste, Caput *Adversa* laureatum atque barbatum vel est *Jovis Cretensis*, vel *Minois* Regis, eidem Insulæ moderantis.

**PUBLIUS.** Ego fabulam *Minotauri*, qualem in scholis accepi, si id mihi, dederis, compendiò dicam. *Minos*, Cretæ Rex, admodum potens, marisque *Ægei* Dominus, *Pasiphaën*, filiam Solis, habebat uxorem, quæ ei *Ariadnen* & *Phædræ* filias, atque *Androgeum* filium peperit. *Venus* porrò *Soli*, seu *Phœbo*, fratri irata, quòd scelera ejus in meridie poneret, venefico astu *Pasiphaës* sensum ita pervertit, ut in *taurum* vesana exarderet: inde peperit *Minotaurum*, quem passim *Ovidius* describit:

### Semibovémque virum, semivirúmque bovem,

Hoc monstrum Rex *Minos*, humanis carnibûs ferè pascendum, custodem posuit *Labyrinthi*, Horti sui celeberrimi, quem arte *Dadali* tot cum meatibus construxit, ut introeuntes exitum reperire non possent. Cùm deinde Athenienses, sub Rege suo *Ægeo*, occidissent ex insidiis *Androgeum*, filium *Minois*, armis eos *Minos* adortus, eò compulit, ut quotannis 7. aut plures juvenes *Minotaurum* in pabulum submittere tenerentur. Athenæ porrò hoc miserum suæ sobolis fatum sorti commiserunt, quæ tandem & supra *Thesæum*, filium Regis *Ægei*, ceciderat. Hunc, ubi Cretæ comparuit, *Ariadne* filia *Minois*, adamare cœpit: quare eidem, *Labyrinthum* ingressuro, filii convoluti globulum dedit, quo ad ostium, & per omnes mea-

*Spanh. T. I.*  
*Diss. V.*  
p. 285.

*Goltz. T. I.*  
*Græ. Magn.*  
tab. 5.

IX.

tus alligatò , certâ quadam veluti regula , tutò iterum redire posset , simulque suggestit , quo pacto *Minotaurum* faciliè sterneret : quem & tauri more necavit . Fugit deinde cum eo *Ariadna* , conjux ejusdem futura : sed *Theſeus* fidem ejus , quam Patri non servaverat , non immeritò suspectam habens , eam in Insula *Naxo* deseruit . Nova exinde bella Cretenses inter & Athenienses exarsere : in quibus tamen *Minos* succumbens , tributum crudele Atheniensibus remittere , *Theſeo*que filiam suam alteram , *Phædræ* , connubio locare debuerat . Hactenus fabula .

X.

*TULLIUS* . Mearum modò esse partium reor , qua demum ratione variè variè eandem evolvere satagant , breviter subdere . Primus *Servius* existimat , Regi *Minoi* scribam fuisse , *Taurum* nomine , quem *Pasiphaë* , marito in castris demorante , perditè amârît , gemellos deinde , unum ex *Minoë* , ex *Tauro* alterum enixa sit . Alii contrâ opinantur , *Pasiphaë* prægnanti accidisse , quod multis mulieribus solet , ut forti ex imaginatione tauri subito visi , etsi non nefanda , proli suâ maculam quamdam , tauri cornua imitantem , in fronte congenuerit . Optimè autem , mea quidem opinione , fabulam expedit *Brodæus* ex vetusto *Homeri* Scholiaste . Ait enim : *Phæbum* Cretæ principem fuisse , qui filium habebat *Taurum* , Heroëm inclitum , filiam *Pasiphaën* . Hæc , cum *Minoi* nupisset , huic marito suo fratrem *Taurum* adedò familiarem reddidit , ut *Minos* & *Taurus* animorum concordia non duo , sed unus viderentur . Quapropter *Monetas* excuderunt , quarum unam *Vossius* se possedisse testatur , quæ hominem taurino capite , aut vice versa taurum cum capite humano redhibebant . *Labyrinthus* erant arcana Statûs consilia , quæ *Dædalus* , *Minois* Consul , suggererat , *Taurus* heroico ausu in opus deduxit . Postquam verò *Ariadna* amore *Theſei* , qui ceu obſes pacis in aula *Minois* versabatur , correpta est , aurò *Dædalum* induxit , ut *Theſeo* arcana Patris decreta panderet atque hoc filium erat , quo *Theſeus* egregios *Tauri* pro *Minoë* conatus elusit , ipsùmque fortè aut equestri in agone , aut ex insidiis occidit . Sicque *Minos* sua veluti truncatus dextrâ , ab Athenis victus , tributa eis imposita remittere compulsus est . Cæterùm *Minos* tantæ credebatur æquitatis , ut novâ licentiâ de eo fingerent Poëtæ , eum cum *Rhadamanto* atque *Æaco* Ditis inferni judicem adlectum esse ,

XI.

*PUBLIUS* . Unam adhuc Symbolam in *Minotaurum* conferre habeo . *Pierius Valerius* ex *Festo* atque *Vegetio* advertit , veteres *Minotauri* signum in Legionibus habuisse : ut , quemadmodum hic in intimo & secretissimo *Labyrintho* abditus perhibetur , ita ducis consilium semper occultum esset .

*TULLIUS* . Ad hæc ego tibi , quod *Lipſius* , repono : Bellè ista dicun-

TUR :

*Brodæi Miscell. in Acerra nova Philolog. P. I. de Minot. p. 532.*

*Voss. Comment. in Cæcull.*

*Pier. Valer. Hieroglyph.*

*L. III. c. 38.*

tur: verumtamen unde rusticolis illis primisque Romanis Minotaurus innotuit? Vide, ne verè, non Minotaurus, sed taurus fuerit. Ceriè & taurus robustum ac ferox animal, atque aptum pugnae.

Just. Lips. de  
Re Mil. Ro-  
man. L. IV.  
Dial. 5.

Postremum sibi verbum *Ambracia* deposcit, nequaquam prætereunda, in qua excusus est Numus hic *Minotauri*. Urbs erat *Epiri* longè illustrissima, sitis beneficiò, & incolarum industriâ, summam ad claritatem pertingens: Regio namque tota fertilis, maris beneficiò, amnisque opportunitate, vicinorum commercio aptissima fuit. Ferunt eandem ante Trojam conditam esse, si fides sit *Dionysio Halicarnasseo*, qui commemorat, *Æneam* cum classe *Ambraciam* appulisse, & suo adhuc se ævo templum Veneris, atque *Æneæ* facellum hac in Urbe reperisse. Bellò *Peloponnesiacò* *Ambracii* supra fidem cum *Acarnanis*, aliisque, contentiosissimè, sed infeliciùs pugnârunt: secundo autem Marte *Molossos* contrivère, asinò propterea æneò, *Delphis* sacratò, quoniam *Molossorum* insidiæ *Ambracii* per asinum patefactæ sunt. Romani ægerrimè eos subegerunt: victos tamen & occupatos, liberos postea dixere ac Socios suos. Inter egregios eorum cives *Cleombrotus* fuit: qui, cùm nihil ei adversi accidisset, solo nimioque immortalitatis amore percitus, in mare se præcipitem dedit, postquam *Phadonem* *Platonis*, seu *Librum de Anima*, legisset. Celebris est præterea de *Ambracia* lis Deorum apud Poëtas, cùm scilicet, referente *Antonio Liberali*, *Apollo*, *Diana*, & *Hercules* de Urbis tutela contenderent. Arbitrè tandem ab eis constitutus est *Cragaleus*, *Dryopis* filius, Vir æquissimus, qui appensis ubique rationum momentis pro *Hercule* decidit. Sed ab irato capropter *Apolline* manu contrectatus, eodem in loco, ubi sententiam dixerat, in saxum mutatus est. Unde cecinit *Ovidius*:

XII.

Nonn. ad  
Goltz. T. I.  
p. 17. 66.

Anton. Libe-  
ralis Meta-  
morph. IV.

Ovid. Me-  
tam. XIII.

Prætereunt vecti certatam lite Deorum

*AMBRACIAM*, versique vident sub imagine saxum  
Judicis, Actiaco quæ nunc ab *Apolline* nota est.



## DIALOGUS V.

De

Numis DELPHORUM: PAGA-  
SEORUM: CORCYREORUM: &  
LEUCADIORUM.

## PUBLIUS.

I. **T**Abulam tuam II. hilaris ut aggredi velis exponendam, enixiùs abs te flagito, Honorande Tulli: etenim multa & mira rerum varietas, quæ oculis ibi contuendam se objicit, plurimam mihi reconditæ eruditionis abinde hauriendæ & cupidinem elicit, & spem amplissimam ingerit. *TULLIUS*. Fateor equidem, privatis in arculis veterum Numorum sanè non undique hos tuos Græcarum Urbium Numos offendes: quibusdam tamen eorum ætas longa, quam tulere, non parum iniqua fuit. Sed diligentissimo *Goltzio* debes, quòd integros eos tibi pingere quiverim: doctissimo autem *Nonnio* plerùmque, quòd nonnulla ex eis utcunque tibi exponere valeam. *PUBLIUS*. In primo eorum, apud me æreo medio fatis attrito, quem *Delphorum* esse reor ( $\Delta\epsilon\lambda\phi\Omega\text{N}$  enim lego) *Adversa* Delphinum habet, qui nantis in mo-rem tergò recurvò nudum juvenem portat. *Aversa* capite juveni laureato Appollinem sistere mihi videtur, cum penès eum ad lævam & cytharam videam, & lauri ramum inde prodeuntem. *TULLIUS*. Ex tripode loqueris: *Delphos* námque Appollini tota facerrima fuit, vixque ille celebrius nomen atque *Delphici* obtinuit. *PUBLIUS*. Ubi verò locorum *Delphos* erat? Unde illi tanta Apollinis Religio? Annè Delphino & Delphis, ut nominis, ita & rei cognatio? *TULLIUS*. Si te fabulæ juvant, quamplurimas audies.

Tab. II.  
Num. I.

II. *Delphos*, aut meliùs *Delphi*, olim Phocidis Regionis Urbs longè clarissima, sita erat in monte Parnasso, omnium Poëtarum carminibùs celeberrimo: qui & præruptus erat, & veluti vivum ludentis naturæ theatrum. Nominis originem varii variam comminiscuntur. Quidam enim à *Delpho*, Neptuni filio, quem è Melanthe, filia Deucalionis, susceperat, *Delphi* derivatum existimant. Pluribus præplacet, cum Cretenses suis è civibus

civibus classem ad condendam coloniam emitterent, navigantibus *Delphinum*, cui volupe est propè navigia ludere, juvenesque ac maximè pueros gestare (in quo demonstrando multus est Illustr. *Spanhemius*) veluti maritimi sui itineris ducem ad *Cyrrham* prævisse, vel, monente *Isacio Tzetze*, navim *Crysseum* ad Sinum deduxisse. Id cum forsitan casu, aut consuetudine piscis acciderit, lepidi idololatræ præsentī id Numini totum tribuebant. Unde è *Graculis Scriptoribus* alii jactabant, hunc *Delphinum* ab *Apolline* submissum: alii deum ipsum *Delphini* sub imagine latuisse: nonnulli somniabant, *Apollinem* visibili specie *Delphinò* in ætrem adfuisse. Quibusdam tamen ultimò visum, nihil hic quidem negotii pisci *Delphino* intervenisse, sed hoc nomine venisse *Pythonem*, horribilem illum & venenatum serpentem, quem jaculis *Apollo* confecit, utpote qui pariter *Delphinus* est dictus: quocirca & *Apollo* ab *Homero* dicebatur *Delphinus*, urbs verò, de qua loquimur, ab eodem *Pycho* appellata est. His ita commemoratis, vix dubitat *Nönnius*, *Delphorum* hunc Numum, quem & *Goltzius* pinxit, in *Adversa* originem Urbis referre, hicque à *Delphino* *Apollinem* gestari. Quod quidem diffiteri posset nemo, nisi *Eques* iste æquoreus *cytharæ* suæ secum exhibendæ fuisset oblitus. Aliàs verò typus iste neque à prima opinione multum abludivit, quæ vult, *Delphos* à *Delphino*, *Neptuni* filio, dictos: etenim & huic pelagi *Monarchæ* *Delphinus* piscis symboli loco frequenter est datus, quod alibi plenus disces. Necesse verò tum foret, ut juvenem nudum, belluæ hujus tergo vectum, non *Apollinem*, sed unum è diis marinis acciperemus. Atque hoc pacto hic Numus, quod, *Spanhemio*, & *Liebbe*, *Viris* eruditissimis testibus, *Græciæ* toti admodum erat familiare, in *Adversa* quidem Originem suam à filio *Neptuni*, in *Aversa* deinde præcipuam suam erga *Apollinem* Religionem liquidò ob oculos poneret.

*PUBLIUS*. Lepida satis *Delphorum* incunabula hæctenus in *Adversa* Numi quaesita: *Adversa* rationem, fortè non minus jucundam, ex te nunc percipere lubet. *TULLIUS*. *Apollinis* Mythologia eum in locum reservanda est, ubi de superstitiona veterum Religione Dialogos totos formabimus. Hic nôsse tibi sufficiat, omnem *Delphorum* fortunam, nomen, & claritudinem ab hoc DEO suo prognatam. Sanctissimum quippe erat omni certè *Græciæ*, immò & exteris nationibus, *Delphorum* Oraculum: cujus origo præ *Delphici* nominis etymologia magis festiva, in aliis *Delphorum* Numis, qui juxta *Goltzii* imagines caprino capite fulgent, *Nönnii* opinione, argento & ære signata est. Auctore siquidem *Diodoro Siculo*, ex quo id *Gyraldus*, *Bulengerus*, *Pitiscus*, & *Nönnius* in medium afferunt, quo tempore inculti adhuc *Delphi* fœre, eo in loco, ubi po-

*Spanhem.*  
Tom. I. Diss.  
IV. à p. 224.

*Nönn ad*  
*Goltz. Tom.*  
III. p. 38.

III.

*Goltz. Tom.*  
III. Tab.  
VIII. Græc.  
n. 9. 10.  
*Diodor Sic.*  
XVI.

stea Oraculum claruit, capras pascere consueverunt. Erat autem quidam ibi terræ hiatus, ad quem casu caprarum aliqua exerrans, insolitis mirisque modis exultabat, vocemque omnino insuetam emisit. Id cum accideret sapius, animadversum est à pastore, ac tandem eum cupido incessit, locum illum oculis suis lustrandi. Vix pedem eò intulerat, ecce! simplex Melampus subitò in Apollinem mutatus, mente admodum turbata, fociis vaticina voce primò risus excussit, ingentem deinde stuporem incussit. Percrebuit tanti miraculi fama, & pluribus aliis animum addidit, idem periclitandi. Accedunt, turbantur, vaticinantur: nonnulli tamen divini hujus furoris, vaticinico ex hiatu sibi afflati, diutiùs impotes, seipso in præceps agebant, miserò fatò consumti. Conventum itaque inter plebem, ut terrestri huic oraculo honos divinus haberetur: statutum verò præterea, ut Dei responsa non nisi unica virgo & peteret, & consulentium communi deinde emolumento etiam unica redderet. Hanc porro ne enthea virtus aliquando suffocaret, machinam aliquam ligneam, quæ orbis fortasse figuram referret, hiatus sacro imponi curârunt, nonnihil ab humo, pedibus tribus suppositis, elevatam: cui virgo, Deum consultura, jam sui securior citra metum insisteret. Inde *Tripodis Delphici* celebre nomen. *Tripodes* namque, ut habent *Isidorus* & *Papias*, scabella Græcis dicebantur, *habentia tres pedes*. Diu hujusmodi reddendi Oraculi obsequium ad virgines attinuit, donec uni earum, quæ formâ præ cæteris conspicua fuit, ab *Eucherate*, Thessalo, vitium oblatum sit: quod scelus Delphi execrantes, Virginibus Matronas quinquagenarias substituere.

## IV.

*PUBLIUS*, Miseri Graculi quantus non ludus nequissimi diaboli erant! Quantò certius nobis, præ ridiculo Tripode, Oraculum Divinæ Scripturæ quotidie fundunt, si eas consulere, iisque obaudire non pigeat! Flendus erat suis Authoribus Oraculorum nefastus hic ludus: quorum sub typo, quæ quærebatur, absconsa est potius veritas, immò sepulta, mendacium contra innumera retulit pereuntium animarum trophæa. Nobis, meliore spiritu Paracletò edoctis, *Delphi* modò jucundus sunt jocus, & mendax Apollo, atque omnis, quæ de eo est, chilias fabularum sales interim ingenuos præbet. Unde liceat mihi percontari abs te, quid demum *Cortina* sub nomine venerit, cujus vocis toties ferè, quoties *Tripodis* memoria sit? *TULLIUS*, Aptè sciscitaris: quippe quod *Tripus* Græcis, *Cortina* Latinis audiebat: etsi hoc nomine, juxta *Pitiscum*, non una res apud veteres appellabatur. Paulò post audies *Servii*; qui amplissimè in *Virgilium* commentatus est, fluctuantem sententiam, quam *Nonnius* adducit: si vaticinici apud Delphos hiatus vetustiore adhuc fabulam intellexeris, *Hyginus* nempe refert, *Pythonem* Terræ filium fuisse, & ante Apollinem

linem in Parnassō Oracula edere solitum. Prænoverat autem fatō decretum, ut ipse ex partu Latonæ occideret: unde modis quidem omnibus, incassum tamen, gravidam eam ex Jove interimere studuit. Apollinem suum feliciter illa enixa est: qui quarto à nativitate sua die Parnassum adiens, Pythonem sagittis suis confecit. Evolvit hanc fabulam *Macrobius*, inquit: Πύθω idem est, quod *putredo*, quæ nasci solet, cum hiberno tempore, ex imbribus crebris aquæ à montibus defluunt in valles, ibique conclusæ ac stagnantes, modico calore superveniente noxiæ cum fœtore putrescunt. Mox verò ut in ætate Syrius solis æstus succedit, ille paludes exsiccatur, omnemque putredinem arefcere facit. Atque hæc demum Poëtis omnia audentibus occasio fuit comminiscendi, Apollinem, cujus nomine Sol intelligitur, Pythonem serpentem telis suis confodisse. Longe iterum alia apud Eruditiss. *Liebbe* ex *Ephoro* de Oraculi Delphici origine memoriæ prodidit *Strabo*, *Pindaro*, ejusdemque *Scholiaste* ad stipulantibus: *Themidem* nimirum unacum Apolline eidem originem suam dedisse. Quinimò si *Pausania* fidimus, antiquissimis temporibus Oraculum illud *Telluri* quondam & *Neptuno* commune fuit, ac propterea intra Delphicum etiam postea Templum stetit ara Neptuni. Nihilofecius tamen supra relatam *Pythonis* fabulam *Servius* ulterius pertexens, scribere voluit. *Cortina locus, unde Oraculum datur. Dicitur autem Cortina, vel quòd Apollinis Tripus coriò Pythonis Serpentis sit tectus.* Huic deinde sententiæ suæ ipse diffidens, illicò subdit: *Vel, quòd certa illic responsa fundantur, tanquam Certina: vel, quòd verius est, quòd cor illic vatis tenetur: aut secundùm Græcam etymologiam, ὅτι τὴν κόρην ταίνας, i. e. quòd extendat puellam (nimirum quæ eidem insistit) ut major videatur.* **PUBLIUS.** Fallor, aut bonus ille *Servius*, tot verbis totque sententiis de Tripode differens, è tripode tamen haud loquitur. Omnes quippe, quas affert, vocis *Cortina* origines & analogiæ nimium longè mihi profectæ, accersitæque videntur. **TULLIUS.** Idcirco & mihi pariter *Pitisci* longè ampliùs aridet sententia, qui *Cortinam* persæpè à *Plinio* nomine *lebetis* usurpari, idemque, quod lebes, innuere animadvertit: Ollam nempe, aut Vas qualecunque amplum & concavum, voci maximè & sono capiendò reddendòque idoneum. Inde factum, scenas etiam theatrales, quæ Actorum, sive Musicorum declamationes appositè flectunt atque reflectunt, & plerumque arcuum ac fornicum in morem sinuantur, *Cortinas* appellatas esse. *Varronis* præterea verba sunt: *Cava Cortina dicta, quòd est inter terram & calum: ad similitudinem Cortinæ Apollinis.* Unde tantum non liquet, *Cortinæ* Delphicæ sive Apollinæ nomine cavum illud antrum commodissime

*Macrob. Saturn. l. 17.*

*Liebbe Gott. Num. c. V. s. 43.*

*Servius ad Virg. Æneid. III.*

*Pitisc. Lex. Antiq. Rom. voce:*

**Cortina.**

*Varrò de Ling. Lat. VI. 3.*

simè

simè accipi, quod vaticam Oraculi vocem & recepit, & sonò refractò reddiderat.

V. Hoc porrò super antrum Templum aliud semper & aliud, cùm crebriùs dirueretur, exstructum fuit. Primum & antiquissimum ex lauro editum volunt, arbore Apollini sacra, & præprimis dilecta. Ex quo etenim *Daphne*, filia Penei fluvii, cùm Apollo eam sibi in conjugem rapere vellet, ab eo fugiens, ope patris in laurum conversa esse confingitur: Arborem illam ipse sibi Delius consecravat, Quem *Ovidius* ita ad fatum esse comminiscitur:

*Ovid. Metam. l. 557.*

— — At quoniam Conjux mea non potes esse,  
Arbor eris certè, dixit, mea. Semper habebunt  
Te coma, te cytharæ, te nostraque, Laure, pharetra.

*PUBLIUS*. Eleganter hic locus causam suggerit laureati in hoc Numo capitis, atque laureæ frondis è cythara prodeuntis. *TULLIUS*. Quinimmò & Tripodem Delphicum è lauro ajunt fabrefactum. Vult equidem *Nonnius*, nugas agere *Lactantium* Grammaticum, dum putat, Tripodem, laurum fuisse tribùs radicibùs præditam, & Apollini consecratam ob triplicem vim prælagiendi, præterita, præsentia, futura. Nihilofecius tamen *Callimachus* quoque ita de tripode canit:

*Lactant. Grammat. in l. Thebaid.*

*Callimach. Hym. in Apoll. l.*

Quantùm iste Apollinis commotus est laureus ramus?

*Huner. apud Pitisc. voce: Tripus.*

*Hunerius* quoque in Xerxem haud parum invehitur, quòd eousque audaciæ progressus sit, ut ignem sacris etiam tripodibus injicere machinaretur. Constare itaque tripodes è materia debebant, quæ comburi facilè poterat: ergò verosimillimè è ligno. Sed quo alio, quàm lauro, Apollini facerimo? Alterum Delphorum Templum è favis apum & alis earum exstructum narrat *Pausanias*: quod vel ipse submiserit Apollo, vel *Ptera* artifex condiderit. Tertium æneum ferunt, aut ignibùs consumptum, vel terræ hiatu absorptum. Quartum faxeum incendio flagravat. Postremum *Spintharò* Corinthio Architectò surrexit ex sacra pecunia, rupi undique præruptæ impositum, ut neque muris, neque milite, solo situ & natura ad prodigium muniretur. In medio ejusdem petrae nativæ, scenarum quoddammodo Comicarum in morem, amplissimum quoddam theatrum aperuere: quo factum, ut obortus quandoque populi clamor, & sonitus buccinarum, tot in rupibus refractus, cùm unus esset & paucorum, multiplex & plurimorum audiretur, rei ignaros insolèta, ac veluti divina majestate percillens.

*Pausan. in Phocicis.*

*Nonn. ex Justino.*



VI.

Hæc porrò in Templâ dici non potest, quantus munerum luxus undequaque illatus, quàm infinitæ divitiæ sepultæ: ut flagitantes Oracula vel facilem sibi Apollinem redderent, vel faventi & propitio grates exolverent. *Univerſa sanè Græcia, præter exteras gentes, vel decimas, vel manubias* (ait Nonnius) *Delphos mittebat.* Fieri itaque non poterat, quin tantî auri sacra fames populos minus religiosos ad prædantem ad rapinam instigare. Sæpè eapropter multumque Delphi hostilibus armis infestati sunt: cumque hostes aut naufragio perirent, aut acie caderent subinde, ansa plurima fiebat paganorum, & maxime vatum mendaciis, creberrima prodigia Apollini, Templi sui Tutatori & Propugnatori, palam asfingendi. Sic Phlegyæ primî fulminibus perpetuis, aut terræ motibus scelus luisse finguntur. Cum deinde *Phlegyas*, Ixionis pater, ob filiam suam *Coronidem*, ab Apolline vitiatam, Templum ejus succendisset, mentiuntur, eundem Dei sagittis ad inferos trusum. Persarum sub Xerxe contra Templum expeditio pariter infelicissima fertur, saxis ingentibus in eisdem è Parnasso devolutis. Phocensibus res haud paulò felicius cessit: qui Templò occupatò, ingentem ex eo vim auri abstulère. Gallos, horum animatos successu, fortuna rursus destituit: repulsi namque à Delphis, postea tempestate penitus ferè contriti sunt. Sylla verò Romanus Templum impune spoliavit: Nero Cæsar postremò, referente *Pausania*, totum contrivit Apollinem, quingentas æneas auferens statuas, &, quod addidit *Dio Cassius*, *Cyrrhæam* totam regionem tanto Numini surripiens, suis militibus tribuit. Locum insuper ipsum, unde sacra dabantur responsa, funditus convellebat, non paucis hominibus ad ipsum os Adyti sacri trucidatis.

VII.

*PUBLIUS.* Sic nempe omnia, quæ valere, ruunt: quæcunque cecere aliquando, aliquando intereunt. Sic veritas, etsi pressa diutius, opprimitur nunquam, ac tandem de mendacio triumphat. Fatui idololatræ tanti Sacrii sui excidium, cujus stygii doli Mundum propè omnem fascinaverant, animò arrecti atque suspensi, sceleri Neroniano tribuebant: ignari interim, regnare jam non potuisse patrem mendaciorum diabolum, postquam placuit Veritati Incarnatæ, Ecclesiæ Regnum in orbe statuere, proferre fidem salvificam, Crucis sacrosanctæ trophæum immobili & insuperabili petra insigere. Nero interim ille scelestus tutus equidem omnino à diruto Apolline fuit: veri attamen DEI vindicem Rompheat cætera ob crimina sua infanda, & cruentum in CHRISTI fideles furorem plus nimio sensit. *TULLIUS.* Rectè agis, Optime Publi, quod à fabula fidem pio conatu confirmas, & morum documenta decerpis: sic perge,

G

&amp;

& Numi, in quibus excudendis adedò vani & profani fuère Authores, Liber tibi erunt indubiè sanctus & bonus.

VIII. *PUBLIUS*. Alterum Numum Tabulæ tuæ II. non æquè, ac primum, facile recenseo. Si rectè tamen memini Serti illius, quod supra in Numo Regis *Mithridatis* occurrerat, tuque hederaceum dixeras, & *Liberi Patris, Bacchi* inquam, sive *Dionysii* insigne: hanc quoque coronam, quæ hic in *Adversa* nomen ΠΑΓΑΣΑΙΩΝ includit, parem existimo. Caput porò *Aversa*, simili redimitum corona, ferè *Bacchi* arbitrarer, nisi ita ambiguum foret, ut foeminae magis, quàm masculi juvenis videatur.

*TULLIUS*. Postremò ut dubiò te primùm expediam, moneo te cum *Pitisco*, quod ille ex *Servio* notat, esse nimirum, qui dixerant, *utriusque sexus participationem habere Numina*: non, quòd ipsa re mares simul ac foeminae exstitisse crederentur; sed quòd omnia complecterentur, & hominum quorumlibet proprias operationes gubernarent. Peculiare autem præ cæteris fuit *Liberò Patri*, modò puerum, modò juvenem, modò virum, modò barbatum etiam senem, jam masculum, jam etiam foeminam effingi. Cujus quidem rei causam *Ulpianus ad Demonsthenem* à ludis reposcit: quoniam Baccho omnis ætas, omnisque sexus choreas agebat. *Tzetzes* verò ad *Lycophronis Cassandram* vino deputat, quod omnium corda lætitià erigit, luctu exolvit. Tutò proinde hic *Bacchum* agnosce, unacum Apolline tutelarem olim totius Thessaliæ Deum. Erat autem in Thessalia *Phtiotidis* Regio, & inter Phtiotidis Urbes, perconsente *Protophano*, in Pelasgico sinu prima fuère *Pagasa*: quæ in *Adversa* per Græcum ΠΑΓΑΣΑΙΩΝ describuntur. Tuum hunc Numum etiam *Goltzius* pinxit, licèt facie magis mascula, ac in ære tuo conspicio. *Nonnius* porò, diligens Numorum *Goltzianorum*, & maximè Historiæ Regionum atque Urbium vestigator, de *Pagasis* notat geminam ejus nominis Etymologiam. Juxta quosdam enim appellata creditur Urbs ἀπὸ τῆς ναυπηγίας τῆς Ἀργῆς, quòd illo in loco *Argo navis compacta fuit*, sic dicta, quoniam faber & artifex ejus *Argus* dicebatur. Cantant proinde primùm *Ovidius*:

Jámque fretum Minyæ *Pagasa* puppe tenebant.

Deinde apertius *Lucanus*:

Prima fretum scendens *Pagasa* littore pinus,  
Terrenum ignotas hominem projecit in undas.

*Straboni* nihilominus rectiùs illi sentire videntur, qui *Pagafas* dictas volunt ἀπὸ τῶν πηγῶν, quòd illo in loco multi & uberes fontes scaturiant. Cæterùm in *Pagafis* Urbs *Phara*, quondam non incelebris, Navale suum, emporiùmque constituerat. Sed & Apollini, juxta *Hesiodum*, à *Pagafis* nomen *Pegasei* adhæsit: quem à Theffalis, Achaisque Πάγασίτην appellatum *Hesychius* insuper memorat.

**PUBLIUS.** Siquidem Numus iste *Argonautarum* nos antè admonuit, repetam breviter, si placet, memoriâ & *Aurei Velleris* & *Jasonis* fabulam. **TULLIUS.** More tuo id velim, id est, quàm brevissimè facias. **PUBLIUS.** Thebæ Regem habebant *Athamantem*, Æoli filium, cui dicunt Arietem aureo vellere fuisse: conjugem ducebat *Nepheien*, ex qua *Phryxum* filium, & filiam *Hellen* suscepit. Cùm verò *Nephele* ad insaniam redacta in silvas profugisset, thorum Regium *Ino* obtinuit, iniquissima liberis *Nepheles* noverca. Quare Rex *Athamas* pater *Phryxo* filio suavit, ut cum *Helle* sorore salutem in fuga poneret, & maria, fati melioris securus, tranaret: cujus quidem itineris in adminiculum aureum-eidem Arietem donavit. Paruit *Phryxus*, & una cum sorore Arietem conscendit, marique se credidit, hoc vectore propitium ad litus deferendum se sperans. Longiùs autem progressi, fluctibùs cæperant gravioribùs agitari: quibùs territa *Helle* imbellis ariete decidit, & undis sepulta, æquorì illi maris *Hellepontiaci* nomen pepererat. *Phryxus* porrò animò excelsior, turbidos fluctus superavit intrepidus, & incolumis *Colchos* pervenit ad *Aetam* Regem, hominem naturâ truculentum, adeoque inhumanum, ut hospites omnes, gentis quidem suæ æquè barbaræ more, illicò *Diana Taurica* litaret. Quia tamen avaritiâ præterea non modicâ fuit, *Phryxus* insolitam gratiam Ariete aureo reperit, quem felicitis itineris ergò prospere confecti, ceu jube anathema Marti immolavit, aureis deinde exuviis illius in templo suspensis. Paulò post Rex *Aetas* oraculò admonitus, pereundum sibi fore, si peregrini nave advecti appellere sinerentur, Vellusque aureum auferrent, *Velleri* quidem taurum aripedem, atque draconem pervigilem custodes adhibuit: crudelitatem porro suam in advenas omnes tantò nefastiùs exercuit. Quoniam verò *Colchis* Insula aliàs quoque aurò mirè abundabat; ejus expugnandæ cupiditate sæpe multùmque Græci exardebant, Sed effera *Colchidum* inhumanitas erga externos omnes, omnibus animos ejusmodi ad expeditionem comminuit. Ausus id primum est Theffalus *Jason*, juvenis acerrimus, filius Regis *Æsonis*: cujus dum animos *Pelias*, qui soliò patrem expellere adnitus est, oppidò pertimesceret, profectionem in *Colchidem* juveni Heroi suavit identidem, tandem & persuasit. Negligit nimirum impotens sui gloriæ cupido etiam

manifesta pericula : nec vivere delectat, dum sine gloria vivitur. Mori cum gloria vitâ dulcius creditur. Navi pròinde ab *Argo*, quem *Pallas* ipsa instruxerat, fabricata, *Jason* cum quinquaginta sociis Græcis fortissimis, *Typhi* pinum moderante, mare ingressus est: primosque hos milites æquoris *Argonautas* dixere, quod *Argo* navi veherentur. *Lemnum* primum insulam devenerunt: ubi paulò antè mulieres conditiis furiis maritos suos, & masculos omnes interfecerunt. Excepti à mulieribus Græci, in Regnum simul & thorum admissi sunt: *Jason* præcipuè ab *Hypsipyle* Regina maritus delectus est. Substitere ibidem propè bienniò: tandem suæ se expeditioni rursus accinxerunt, & à *Phineo* Rege amice edocti, quomodo scopulos *Cyaneos* longè periculosissimos superare tutò valerent, *Colchos* appellabant. Ibidem *Jasoni* forma egregia quàm dextra plus profuit: illicò enim adamari cæpit ab *Medea*, Regis *Aeta* filia. Cui cum nuptias spondèret, illa modum eidem suggestit, quo & taurum superaret arripedem, & draconem sopirèt: veneficam quippe artem eximiè calluit. His feliciter confectis, & concupito vellere aureo pariter raptò, fugam *Jason* festinus arripuit, *Medeam* sociam habens. Cum verò eosdem Rex *Aetas* velocissimò cursu persequeretur, foemina truculenta parvulum suum fratrem *Absyrium*, quem idem in consilium, jam antea apud se decretum, abstraxerat, jugulavit, & in frustra concisum, per omnem viam, quæ ad litus ducebat, dispersit: ut pater eadem colligens, remoraretur tantisper, donec sibi cum *Jasone* litus attingere, navimque conscendere liceret. Sic raptum aureum vellus, hæc fors erat Argonautarum: quibus tanta fati fiducia fuit, ut primi hominum omnium efferos fluctus fragili carinâ *Pagasea* sulcare auderent. **TULLIUS.** Bellè hanc fabulam amplissimam collegisti: quam totam se evoluisse nonnulli arbitrantur, si dicant, *Athamanti*, Regi Thebano, navem fuisse, quæ Arietem aurò depictum in prora vel puppi habebat, quam fugientibus Liberis tradiderit. Hoc tamen pacto *Argonautæ* sanè non primi, sed secundi æquora tentassent. Hos porò non aureum Arietis vellus, sed Colchidis Insulæ, aurò opibusque intrudissimæ, multò magis imperium concupisse, facile creditur. **Plinio** etenim teste, ibidem *aureæ Camera Regis*, & *trabes argenteæ* fuerunt. Sed & **Strabo** luculentius perhibet de *Colchis*. *Apud eos torrentes dicuntur Aurum deferre, quod barbari perforatis tabulis ac lanosis pellibus excipiunt: unde Aurati velleris fabula conficta est.*

Plin. XXXIII.

Strabo L. XI.

X. **PUBLIUS.** Sin rectè de Numo III. Tabulæ tuæ II. me hariolari Tab. II. ex literis contigerit, *Corcyreorum* is est: lego namque intra radios Stel. Num. III. læ in *Adversa*: ΚΟΡΚΥΡΑΙ. **TULLIUS.** Adde ΩΝ. quibus literis locus congruus amplius non supererat, & habebis latine:

COR-

**CORCYRA. PUBLIUS.** Quòd si ita sit, Numus hic ipse, præter opinionem, *Jasonis* historiam quodammodo prosequitur: quam mox, ut brevior essem, abruperam. Ajunt etenim: *Colchos Jasonem* etiam pelagò persecutos, *Corcyra* deprehendisse, postulantes ab *Alcinoo*, Phæacum Rege, hic Regiam suam & hortos aureis pomis florentes tenente, ut, si *Jasonem* nolit, certè *Medeam* eis extraderet. Annuit *Alcinous*, postulata se facturum, si *Medea* virum passa adhucdum non esset: sin verò, connubia se solvere minimè posse. Audiit hoc responsum *Arete*, Regia Conjunx, cùmque *Medea* faveret, *Jasoni* illud vulgavit: qui è vestigio nuptiarum solemnìa agens, Colchorum se minis & importunitatè hoc pacto ocysimè expediit. Malè verò hoc postea connubium cessit. *Medea* quippe, fœmina crudelis & pessima, promeruit, ut eam *Jason* in patria sua postea repudiaret. Eapropter iræ impotens Colchica *Circe*, *Creüsam*, novam *Jasonis* Sponsam, igne tartareo, in pixide muneris locò eidem submisso, una cum patris *Creontis* domo ac Regia, Corinthi combussit: præterea, quos ex *Jasone* antè susceperat liberos, ipso inspectante, in partes discerpit. **TULLIUS.** Tute ipse tibi, Optime Publi, demonstras, quam valeant Numi ad veterem historiam, aut exquirendam sollicitè, aut firmiter animò complectendam. Appositè excurris: curandum tamen, ut in viam citiùs redeas. Dialogos, non historiam conficimus: rerumque, quas in Numis spectamus, multitudo, dum perpetuò ad cætera revocat, unum ex integro exhaurire nos vetat.

**PUBLIUS.** Nescio, qua cupidine sumus, ut, quamvis plurima ignoremus, aliquid nos attamen nôsse omninò, ut noverint alii, velimus. Hinc imus, quà possumus: & cùm ad nucleum usque penetrare non liceat, frangendo tamen in cortice vel ludere interim juvat. De Stella, quæ coruscat in *Adversa*, deque vasis, & poculis, pampinòque *Aversa* dudum præcoci lingua differuissem, nisi aqua hic undique mihi hæreret. **TULLIUS.** Atqui hæc mera sunt symbola *Bacchi*, & devotam ei fuisse *Corcyram* testantur: maximè, cùm publicò ibi Templò, afferente *Thucydide*, coleretur. **PUBLIUS.** Bacchine ais? Vasa quidem & pocula, botrum præterea, achederæ folium *Libero Patri* facilè annuo: ventris enim ingluviem, merò præcipuè æstuantem, curæ is habet, dignam deò sollicitudinem. Sed Stella eidem unde congruat, admodum ambigo. **TULLIUS.** Nôris utique, qui aliàs tam benè fabulas calles, cujus filius *Bacchus*? **PUBLIUS.** *Jovis* nimirum omnipotentis, & *Semeles*: cui cum *Juno* amores mariti invideret, eam hortabatur, ut postularret, ita sibi *Jovem*, qualis *Junoni* adesse solet, advenire. Petiit, &

quia obtinuit, periit: igne enim divino exusta est, *TULLIUS*.  
Satis mendacii: jam nullo negotio veterem Poëtam intelliges, ita canentem:

*Apud Pitife,*  
*voce:*  
*Bacchus.*

Sic Apollo, deinde Liber sic videtur *ignifer*:  
Ambo sunt flammis creati, profatiquè ex ignibus.  
Ambo de comis calorem, & ambo radios conferunt,  
Noctis hic rumpit tenebras: hic tenebras pectoris.

*Macrob. Sa-*  
*turnal. I 18.*  
*Ovid. Me-*  
*tam. IV, 18.*

Hæc causa erat, cur *Liberum* aureis cornibus effingerent, cur stellam eisdem apponerent. Immò, quemadmodum *Macrobis* pluribus docet, per *Bacchum* Sol ipse intelligebatur, cui bacchantes in Orgiis juxta *Ovidium* ita accinuere:

Tu puer æternus, tu formosissimus altò  
Conspiceris cælò.

*Diodor. Sic,*  
*Libr. I.*

*Eumolphus apud Diodorum eundem appellat*  
*Sidereum Dionysium igni radiante coruscum.*

Adeò præterea sagax erat veterum superstitio, ut masculosarum pellium animalia, tygrides, lynces, pantheras, eidem immolarent: quæ tergore sui cæli stelligeri veluti symbola gestabant. Unde & *Liberum* ipsum pelle hinnuli amiciebant, causam sic apertè reddente mox laudatò *Diodoro*, dum ait. *Quidam nebride Bacchum amictum esse dicunt, ut astrorum varietas significetur.* Non jam ergò peregrina in hoc Numo tibi Stella videbitur: superest, ut de *Corcyra* verbulum audias. Gemina existat hujus nominis Insula. Prima olim *Μέλαιναι* dicta, hodie *Curzoli* audit. Altera, cujus est hic Numus, Epiro & Threspotiæ opposita, *Corfu* nunc dicitur. Multa ei nomina oppidò diversa veteres tribuere: quibus hic prætermisiss, *Corcyra* appellationem, perhibente *Diodoro* apud *Nonnium*, accepit ab *Asopi* filia *Corcyra*, quam raptam *Neptunus* in hanc Insulam detulit. Ex qua cum *Phæax* nasceretur, populo Insulæ hujus nomen *Phæacum* inditum est. Vino gaudebat, cum senesceret, admodum laudatò: cui hodie, *Romania* dicto, non minor est fama. Navalis gloria præ omnibus ei vicinis maxima fuit. Colonia erat Corinthiorum: siquidem ex Bacchidis unus, quos Corinthii expulerant, unacum sociis ad *Phæacum* litus appulerat, locumque, ejectis veteribus colonis, ut refert *Apollonii* Scholiastes, occupaverat. Paruit postea Corinthiis: sed opibus suis prosperaque fortunâ insolens, sprevit

*Metro-*

Metropolim suam. Posteaquam verò Epidamnii, Corcyræorum coloni, prementibus eos Illyriis, nec Matre sua eos tutante, Oraculi insuper monitu, sese Corinthiis permisere: irati Corcyræi utrosque feliciter oppugnaverunt. Corinthiis porro Peloponnesum totam in societatem armorum advocantibus, ortum est Bellum Corinthiacum: cui Peloponnesiacum successit. Armaverant tunc Corcyræi naves centum viginti, auctore *Thucydide*, eximio sane magnitudinis ac potentie suæ argumentò: & quamquam *Themistoclem*, Atheniensem, acerrimum sibi habuere, à Lacedæmoniis insuper obsessi, atque fame arctati, nihil tamen extremi discriminis subiere. Numos eorum plures *Goltzius* pinxit, in quibus stellam, pocola, botrum, hederam videas: sed nunquam ita conjuncta uno in Numo, quemadmodum in tuo.

*Goltz. Tab. I. Insular. Græc.*

**PUBLIUS.** Majoris reor indaginis esse Numum IV. Tabulæ tuæ II. XII. in quo exponendo nihil omnino sum. **TULLIUS.** Nomen hic utique legis ΑΕΥΚΑΔΙΩΝ, quod idem, atque LEUCAS, sive *Leucadia*. Epiro fuit opposita, Corinthiorum colonia: à quibus, cum ante Península esset, seu ex parte continenti adhærens, abscissa deinde à terra, Insula evasit. Quocirca *Ovidius* cecinit:

*Tab. II. Num. IV.*

*Ovid. Metam. XV.*

Leucada continuam veteres habuere Coloni:  
Nunc freta circumeunt.

*Nonnio* tamen videtur, velle *Plinium*, quòd continenti postea iterum red-dita sit, dum infit: *Egresso sinu Ambracio in Jonium, excipit Leucadium litus, Promontorium Leucates, dein Sinus, ac Leucadia ipsa Península, quondam Neritis appellata, opere accolarum abscissa à continente, ac reddita ventorum flatu, congeriem arene accumulantium: qui locus vocatur Dyorictos, stadiorum longitudine trium. Oppidum in eo Leucas, quondam Neritium dictum.* **PUBLIUS.** Percontari hic subit ex te, an non promontorium *Leucates*, quod mox à *Plinio* laudari audivimus, petra illa prodigiosa existimanda sit, ex qua sedandi amoris causâ, ut supra dixeras, se *Sappho*, Poëtria Lesbica, præcipitem dedit? **TULLIUS.** Illam ipsam esse *Nonnius* infit, albicanti colore in mare prominentem: in qua olim Apollinis Leucadii templum constiterat. Ejusdem honoribus, *Starbone* fidem faciente, Leucadii quotannis, cum solemnia facerent Sacra, fontem aliquem *averruncanda* Deorum iræ causâ, à e. avertendæ, ex scopulo hoc dejecere: ita tamen, ut varias ei pennas,

*Plin. VI. 1.*

*Nonn. ad Goltz. pag. 212. Tab. III.*

volu-

volucresque affingerent, quibûs mediis volaret magis, quàm saltaret: paratæ etiam erant cymbæ & navigia, quæ cadentem exciperent, atque ab undis servatum, patrios extra fines deveherent, tanquam *Ver sacrum*.

*PUBLIUS*. Quid sibi hæc ultima verba deposcunt? *TULLIUS*. *Ver sacrum* dixere veteres pecus, ex voto Numini immolandum, teste *Livio*, & tale quidem, quod natum esset vere, inter Kalendas Martias, & pridie Kalendas Majas.

Liv. XXXIV.  
44.

Festus in  
Mamertinis.

Quoniam autem juratus humani generis hostis, stygius Alastor, qui in diis omnibus deabusque adoratus est, etiam homines sibi devoveri concupierat: apud Samnios accidisse retulit *Festus*, ut gravi pestilentia eam insulam pessumdante, Oraculi voce postularet Apollo, *Ver sacrum* sibi devoveri, i. e. omne illud, quod Vere proximo natum esset. Immolarunt Samnii ejusmodi pecora singula, peste levati. Hac tamen vicesimò postea anno acriùs iterum saviente, Apollo rursus consultus respondit, votum ab iis ex æquo persolutum non esse, cum homines immolare omiserint. Hos saltem nunc patriâ pellant, & liberos se morbò futuros. Veris itaque sacri nomine exinde etiam homines devoti venêre.

*PUBLIUS*. Multa jam de *Leucade* didici: quid verò nomen *ÆON*, nomini *ΑΕΥΚΑΔΙΩΝ* in *Aversa* subscriptum? quid sibi monogrammata gemina volunt, quorum primum X. & A. alterum A. solum ostendit? *TULLIUS*. Singula Nonnius præterivit, etsi *Goltzius* tuum hunc Numum pariter pingat, sed argenteum notet, cum tuus sit æreus, ac monogramma posterius sive A. literam, non infra navim, sed ad lævam puppis exhibeat. *ÆON* quidem Virum aliquem designare, quæ præcipuum in *Leucade* magistratum gerebat, non valde ambigendum.

Goltz. Insul.  
Græc. Tab. I.

In aliis etenim tribus, quos pariter ibidem exhibet *Goltzius*, Numis *Leucadiorum*, argenteis omnibus & mediis, aliud semper & aliud nomen occurrit, nimirum *ΝΙΚΑΤΟΡΑΣ*: *ΔΙΑΚΡΙΤΟΣ*: *ΘΕΟΛΩΡΟΣ*.

Monogrammata verò nullus alius habet, præterquam tuus: quæ, nisi temerè omnino conjicerem, exponere nequeo. Fortè ad integra *Leonis* descripti nomina exprimendâ A. & X. literam pertinere quis autemet. Navem porrò *Goltzius* in omnibus exhibet Numis, sed dispari aliquatenus ornatu: *Nonnius* verò ex ea posse intelligi putat, *Leucadios* navalis rei studium, quo fervebant, innuere voluisse.

*PUBLIUS*. Si *Aversa* tam obscura, quid lucis *Adversa* accendis? *TULLIUS*. Ea haud paulò obscurior. Deam ibi stantem vides, veste ad talos usque defluente: cervum adstantem: post eam telum, cuspide suo inverso quasi terræ infixum. Manu dextra extenta ornamentum quoddam genus præ se ferre *Nonnio* apparet, quod vel fastigio domus inponebatur, & *Acrotirium* audiebat: vel

summam



summam navium proram exornabat incurvum, *Acrostolium* dictum. Ad dextram Aquila insidet pilæ sive columnæ, minùs dexterè signata; ad lævam spica turgens excrescit. Omnia tandem fertum è lauro grande concludit. Tam multiplicium rerum emblemata in unum qui colligat, acutus sit sanè, oportet. *Nonnio* videtur tantùm, quin affirmet, *Dianam* hic exhiberi, per hæc symbola forsitan à Leucadiis cultam. Illa verò, ut venantium Præses, succincta esse aliàs solet, & ad cursum expedita: cui muneri vestis talaris non quadrat. Cervus ei proprius: fortè & hasta vel telum venabulum interim credi posset. Sed ut quid *Acrostolium* gestat, navium Insigne? quid illi cum spica? & maximè cum aquila? In omnibus tamen quatuor *Goltzii* Numis eadem dea eodem habitu adstat: Arista aliquando cum Cornucopiæ, signis alias fortunæ & fertilitatis, locum mutat: Aquila, quæ hic pilæ, in cæteris hastæ insidit, jam rectæ, jam spiris serpentinis volutatæ, quasi signa essent militaria Romana. Fateor, hanc caliginem perspicacioribus ingeniis, & quibus plenior sit *Leucatis* cognitio, discutiendam à me relinqui debere.



## DIALOGUS VI.

De

Numis DYRRACHII, ATHENARUM, MACEDONIÆ Primæ, & BRUTTIORUM.

*PUBLIUS.*

**Q**uantò magis egregia sunt, quæ ex Numis meis, non multùm I. venustis aspectu, per te tamen indies addisco, Venerande Tulli, tantò avidius similia cupio, & verè à me, *quo plus sunt pota, plus sicutur aqua.* Insolitò planè circulo includitur caput *Diana*, ut ex arcu & pharetra auguror, in Tabulæ tuæ II. Tab. II. Numo V. An mysterium hoc? an cælatoris libido erat, ejusmodi orâ Num. V.

H

venu.

venustiori Numum hunc argenteum medium convestire? *TULLIUS*, Deditâ id operâ factum. *MACEDONIÆ* etenim *PRIMÆ* hic Numus est: cujus gentis *Symbolum* ferè *consuetum* fuisse *Chlypeum cum Stellis*, quibûs crebrius repetitis ora Numi tui concluditur, ex *Illustr. Spanhemio* disco. *Diana* rationem reddit *Nonnius*: siquidem *Macedones* dea hujus præcipuo cultui semper dediti erant, utpotè venandi studio perpetuò innutriti. Hinc idem *Goltzii* doctus *Interpres* ex *Livio* simul atque *Plutarcho* notat, nocte illa ante pugnam internecinam ultimâ, quâ *Perseus*, postremus Rex Macedonum, à *Paulo Emilio*, Romano, devictus fuit, *Luna*, quæ cum *Diana* eadem est, deliquium notatum populo illi extremum indidisse luctum: ut adeò nil, nisi fletus & clamor apud eos in castris insonuerit, usquedum *Phæbe* denuo è tenebris emergeret. Illa siquidem eclipsi occasum Regni sui, gentisque perniciem portendi, neque vanum, augurabantur. *Aversa* in parte quæneam intra coronam clava *Herculis* erigitur: quoniam nimirum Macedonum Reges, ut in Numo *Alexandri* jam memini, ab *Hercule* originem suam aut verè traxerunt, aut ad mentem *Illustr. Spanhemii*, saltem affectarunt, *Heraclides* omnes haberi cupientes. Fulmen inferiùs cubas cum clava conspirat: æquè enim *Herculem* indigitat, tanquam filium *Jovis*. Hanc *Macedoniæ* Regum jaclantiam, præter *Constantinum Prophyrogenitum*, etiam *Cæsar Julianus* confirmat, alicubi inquires. Nam in *Macedonia habitasse ferunt Herculis nepotes, Temini filios, qui Argivorum regionem, quam hereditate acceperant, inter se partientes, atque invicem dissidentes, coloniâ missâ, omnem controversiam atque contentionem sustulerunt: tum occupatâ Macedoniâ, ac beata generis successione relicta, Reges ab Regibus deinceps, tanquam patrimonium aliquod, eam dignitatem accepere. Temini porrò filios istos ex Herodoto fuisse scribit Nonnius ternos numerò, Gavanem, Æropum, atque Perdiccam, eosque ab Argo in Illyricum profugos, & Macedoniam superiorem transgressos, in Urbe Lebæa mercenariarum Regi operam locasse. Cùm verò *Perdica* panem duplò semper majorem ex furno sua sponte prodire Regina notasset: Rex eo cognitò mercenarios dimisit, & mercedem suam postulantibus, Solem, inquit, habete, qui per caminum splendore suo in ædes illabitur. Ad quod *Perdicas*: Accipimus, ô Rex! Quo dicto Solis radios gladiò suo circumscripsit, terque in sinum hausit, atque cum fociis fratribus abiit. Missi post eos milites, ut ferirent: at illi flumen transgressi in tuto erant, aqua repentè mirum in modum intumescente. *Temenida* ergò in aliam *Macedoniæ* partem conversi, arma ibi corripuere, & brevi *Macedoniam* omnem ( sic enim erat in fatis ) occuparunt, *Herastida* itaque appellati sunt ab illis *Macedonum* Reges, cùm ipsi*

*Spanhem.*  
Tom. I. Diff.  
VII p. 385.

*Nom. ad*  
*Goltz.* Tom.  
III, p. 124.

*Constantin.*  
*Porph. Them.*  
L III.  
*Julianus Cæs.*  
*Orat. II.*

ipſi *Herculis* fuiſſent nepotes: Volebant quoque eorum in folio poſteri pelle *Herculis* induti idcirco frequenter in Numis ſignari. *Neque inane fuit ſolum generis Inſigne*, inſit *Spanhemius*, ſed *ſingularis cujuſdam virtutis atque præſtantia*, ſi *Philoſtratum* audiamus. Tradit enim ille, *Ajacem, adhuc infantem, leoninis illis Herculis exuviis involutum, ea in parte quàm mox invulnerabilem effectum eſſe.* PUBLIUS. Euge bella Græcorum fabellæ! TULLIUS. Sit fides penès Authorem. Reſtat autem ex Numo tuo adhuc Legenda: quam, ut ampliùs exercitatus ſit, ex te iterum audiam, Publi. PUBLIUS. Sic lego: ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ ΠΡΩΤΗΣ. TULLIUS. Id eſt: MACEDONIÆ PRIMÆ. Nôſſe videlicet debes, Macedoniam, Regnum ampliſſimum, ſub *Philippo* præcipuè patre, & filio *Alexandro M.* ingentibùs terminis diſfuſam, poſtmòdum à Romanis, diu quidem ſeriùs, aceam occupaverant, in IV. partes tributam eſſe: quarum proinde prima atque præcipua, aliàs *Conſularis* etiam dicta, tuam hanc Monetam argenteam excudit.

*Spanhem ubi ſuprà p. 387. Philoſtrat. in Heroic. pag. 693.*

PUBLIUS. Nunc *Bubo* me pellicit, & riſum mihi ferè excuſſerat, quo VI. Numus tuus Tabulæ II. ſuperbit: cujuſ ego plumbeum ſolummodo typum tuo favore poſſideo. TULLIUS. Cavendiſ, *Palladem* in te concites: ei enim *Athena*, quarum eſt hic Numus, & *Noctua* quoque ſacerrimæ erant. *Adverſa* eandem Divam cum galea, atque lorica, ſquammiſ denſata, tibi ob oculos ſiſtit, cujuſ in pectore *Gorgoniſ* vipe-rea cubat: quam, *Servio* perhibente, ideò *Minerva* vel in pectore, aut in ægide ferè ſemper præſert, quia apud eam eſt omniſ prudentia, quæ ignaros confundit atque imperitos, & quodammodo ſaxeos comprobat. Averſa Numi Noctuam ſtantiem oſtendit, cum Legenda: ΑΘΕΝΑΙΩΝ. i. e. *Athenarum*. Penès Luna comparet, & floſ quidam ignotus, quorum duorum rationem nemo mihi percenſet. Noctua autem ideò ab Athenienſibus ſignata eſt undique, quoniam *comes inculcata Minervæ* dicitur *Ovidio*: quia nimirum noctiſ amans, viſu tum acutiſſimo pollet: quemadmodum & ſapientia ab Amatoribus ſuis noctu potiſſimum quæritur, ſuòſque labores ad ſeram *Cleanthiſ* lampadem pertinaciter protrahit, uſquequo, quidquid eſt abditum, quidquid obſcurum, irremiſſa mentiſ acie clarè tandem pervideat, & ad fundum uſque pervadat. Ab hac ave Atticæ monetæ γλαυκῆς, Latinè *Noctuæ*, paſſim appellitabantur. Unde apud *Pauſaniam* ſervus quidam *Gylippiſ* familiari ſuo dicebat, *multas ſub reguliſ cubare noctuas*, ſeu multam ibi pecuniam à Domino ſuo abſconſam eſſe. PUBLIUS. Viſ, ut hic recentem *Noctuæ* fabulam, quæ ex *Meſſamorhoſiſ* *Nafoniſ* mihi occurrit. TULLIUS. Per me licet: aſt brevi-

II.  
Tab. II.  
Num. VI.

*Servius*  
*Æneid. VIII.*

*Pauſan. in*  
*Lysandro.*

breviter. *PUBLIUS*. Comminiscitur ille, cum *Ceres* à Jove filia suæ *Proserpina*, per *Plutonem* raptâ, reditum ab inferis hoc pacto impetrasset, si nihil ibi vel cibi, vel fructuum gustaret, visam eam esse, ac proditam ab *Ascalapho*, quod malum decerpserit. Cujus in poenam proditionis, *Ceres* hominem istum, nimis quam oculatum, visuque perspicacem, in bubonem convertit, avem funestam, & tristium semper prænuntiam. Quare *noctua* apud Poetas plerumque *stygia avis* compellatur, atque in auguriis pessimi ominis habita est. *TULLIUS*. Nempe & *Demosthenes*, cum eum ingratae Athenæ Urbe excedere jussissent, exclamavit, *O Pallas Urbium custos! cur tribus infestissimis bestiis delectaris, noctua, Plutarch. in serpente, atque hoc populo?* Nihilofecius tamen *Pericli*, Oratori pariter Atheniensi, optima quæque omnia attulit Bubo publicè pro rostris dicenti: mox enim ut populus superiore è tabulato noctuam eidem ad dextram advolare conspexit, manibus (utajunt) ac pedibus illius in sententiam ivit. Si porro de *Athenis* ipsius verba facere oporteat, vereor, ne finem dicendi non inveniam. *PUBLIUS*. Tantam tu Urbem sicco pede pertranseas? *TULLIUS*. Ideò, quia tanta: sed non, quia esto, verum prò dolor! quia fuit. Nunc enim *Odrysia* sub tyrannide vicus est exiguus, quæ Græciæ Metropolis erat. Memoriae *Aristides* prodidit, Græciam medium esse Orbis terrarum, Atticam verò medium Græciæ, & Atticæ centrum Athenas. Urbs hæc, quam Provinciam rectius dixisses (ex duodecim enim Oppidis eam constituit *Theseus*) *Jonia* primùm, deinde *Attica*, postea *Attica*, novissimè in *Palladis* honorem *Athena* compellata est, Reges habuit usque ad *Codrum*, eorum ultimum, qui, bello Peloponnesiaco furente, cum *Doriensibus* Athenas gravissimè infestantibus Oraculum ediceret, superiores se fore, nisi Regem Athenarum occiderent, amore civium & patriæ, fumtis centonibus, tanquam unus de grege, ante pugnam commissam hostes irritavit, atque occisus est. Quo comperto *Dorienses* arma posuerunt: *Athenienses* vero Regium honorem soli *Crodro* sacrum deinceps volentes, Archontas sibi constituere, primùm quidem rerum summam perpetuò illis permittentes, deinde verò duntaxat in decennium. Tandem *Macedoniæ* Regibus parere debuerant, postremò Romanis: libertate tamen illis permissa. Legibus caruit hæc Civitas ad usque *Solonem*. Dignum est, quod audias de ea, *Velleii Paterculi* testimonium. *Una* (inquit) *Urbs Attica pluribus annis eloquentia, quàm universa Græcia, uberiusque floruit, adeò, ut corpora Gentis illius separata sint in alias civitates; ingenia verò solis Atheniensium muris clausa existimo. Neque ego magis miratus sum, quàm neminem Argivum, Thebanum, Lacedæmonium Oratorem, aut dum vixit, auctoritate, aut post mor-*

Plutarch. in  
Pericle.

Aristid. in  
Panathe-  
naico.

Nonn. ad  
Goltz. T. III.  
p. 79.

Vell. Paterc-  
Libr. I.

mor-

*mortem memoriâ dignum existimatum.* Meritò sanè *Palladi* sacræ fuêre *Athenæ*, quibûs Urbs ferè nulla suô maximè ævô aut bellô clarioribûs viris, aut majoribûs ingeniis floruit. Quanti herôës *Miltiades*, *Cimon*, *Timotheus*, *Themistocles*, *Ipbicrates*, *Conon*, *Alcibiades*, ut cæteros mittam? Quanta inter Doctos nomina *Demosthenes*, *Pericles*, *Thucydides*, *Menander*, *Euripides*, *Socrates*, *Solon*, *Æschylus*, *Anacreon*, aliique quamplurimi? Nihilominus in tanto sapientum hujus Mundi Senatu in faciem Urbi oggerere compulsus est Gentium Doctor: *Viri Athenienses, per omnia superstitionefores vos video.* Tanti nimirum refert, fontem Sapientiæ DEUM ignorare. Cæterùm nihil tibi jam de *Arce*, nihil de *Jovis Olympii* & *Minervæ* templis, de *Musæo*, de *Areopago*, de *Prytanæo*, *Lycæis*, *Academiis* commemoro, quæ fusiùs apud *Nonnium* aliòsque, si placet, ipsè requiras.

*PUBLIUS.* Festinas, ut video, ad Numum VII. Argenteum illum III. & minutum, in quò sanè omninò nùl capio. Quid namque hæc Vacca Tab. II. vitulum lactans portendat? Ecceur deinde easdem omninò figuras, op- Num. VII. positâ tamen formâ, utraque Numi hujus facies sistit. *TULLIUS.* Postremam quæstionem primùm expediam. Est nimirum hic Numulus è numero, quos vocant *Incusorum*, præcipitis Monetarii proditor, qui laminâ priori sub modulo jam quantum ad *Adversam* partem formatâ, festinanter hanc ipsam superposuit, priusquam priorem extraxisset: quare necesse erat, ut Numus hic formam eandem *Adversa* bis reciperet, supra quidem ordine recto & expressam à modulo, infra verò impressam & ordine inverso à moneta jam ante formata. *PUBLIUS.* Chariorem jam mihi monetam hanc idcirco reddidisti, quoniam specimen est *Numi Incusi*. *TULLIUS.* Jam ad primam quæstionem sic habe. Numus hic tuus *DURRACHIÆ* Urbis est, quæ olim *Epidamnus* dicta, *Illyrici* pars erat, deinde *Macedonia* attributa, demum sub Constantinopolitanis Imppp. nova *Epiri* metropolis effecta est: ad quam brevissimus ex Italia in Græciam trajectus est. Priusquam tamen hujus tibi monetæ rationem percenseam, ex Illustr. *Spanhemio* mihi monendus es de more & ratione *Coloniarum*.

Urbium Græcarum aliæ *Matres* erant, aliæ *Filiæ*, cùm aliæ ex aliis orientur: *filiarum* porrò summa erat atque perpetua quædam in *Matrem*, *Majorem*, sive *Antiquam Patriam*, aut *Metropolim* suam (quæ phrasés sunt Scriptorum) pietas atque religio. Qui namque Urbem aliquam exstruxêre, aut Coloniam eò deduxerunt, à liberis Parentum locè in lon-

ga deinde sæcula habiti sunt. Urbes *filia Matrum* suarum linguam, sacra, sacrorum ritus, festa, leges, magistratus, vestes, habitum, mores retinere: tutelares item *Metropoleon* suarum Deos, nomina eorum, simulacra, cultum, templorum formam. Frugum insuper primitias ad *Metropolim* misere: retinere *Matris* Insignia cum in Numis tum in lapidibus: ut adeo ex ejusmodi monumentis, etsi ex historia non constet, tunc Urbis unius ab altera originem colligere liceat. Leges quoque ac Legumlatores *Colonia* accipere, vel verò petere ab *Antiqua patria sua* tenebantur, & si hujus Rectores decesserant, à *Coloniis* illico submissi sunt, qui funus curarent. Annum pariter vectigal *Metropoles* à *Coloniis* exigebant: bello aut calamitate urgente *Colonia Matribus* auxilia & suppetias ferre, aut ab iis vicissim postulare debebant: sed & Belliduces implorare. Singula hæc prolixè & eruditissimè more suo Numis & Scriptorum testimoniis passim stabilit atque evincit Illustr. *Spanhemius* hinc inde in *Dissertationibus suis*, quibus sanè ad Rem Numariam nihil præstantius vidimus.

Quoniam itaque ex *Corcyra* olim *Colonia* deducta est *Dyrrachium*, duce *Phalio*, Corinthio, *Eratroclida* filio, qui genus suum ab Hercule deducebat, idcirco Urbs hæc ceu *filia*, *Corcyra Matris* suæ Insignia perpetuò in Numis suis retinuit, quæ licet denarius hic tuus, qui caret *Aversa*, non habeat, ego tamen in *Tabula* mea ex *Goltzio* pinxi, Aram nimirum illam, vel quidquid demum sit tabula quadrata, à nemine declarata, quem sciam. *Adversa* autem Vaccam sistit, quæ Vitulum lactat, in signum agri apud *Dyrrachium* fertilissimi atque compacti, quem incolæ industriè colerent: & quòd itidem *Corcyra* hoc Symbolò uteretur. Nomen ΑΡΙΣΤΗΝ, i. e. ARISTON, vel Tribuni est *Dyrrachii*, juxta *Nonnum*, vel certè *Poleta*, seu civis cujusdam præcipui, qui publica autoritate mercimoniorum causâ ad Illyricos iret atque rediret: qualem unum è civibus suis probum atque prudentem *Dyrrachium*, teste *Plutarcho*, semper elegerat, ne, cum cives passim ad barbaros mercium causâ accederent, belli incentiva inde orirentur, cum aliunde *Dyrrachii*, nisi per Romanos stetit, jam in eo erant, ut funditus ab Illyriis excinderentur. Eiusdem Nomen etiam in *Aversa* circum Tabulam repetitur, ita tamen, ut literæ supremæ ΔΥΡ. DYRRACHIUM. legenda sint: cæteræ circum divisa: ΑΡΙ ΣΤΗ ΝΟΣ: idem sonent, ac: ARISTONIS (subaudi) Moneta. *Laurea*, quam infra Vaccam contueris, tesseram reor victoriæ, ab *Aristone* aut in ludis, sive in acie de hostibus relata: *Frumenti sica*  
vel

vel Regionis ubertatem, aut providentiam *Aristonis* in Annona procuranda innuere possit: quæ tamen hæctenus incerta,

Etsi porrò *Dyrrachium*, filia esset *Corcyrae*, ambæ tamen hæ Urbes hostiliter aliquando sese inter collisæ fuere: *Dyrrachii* enim à finitimis populis acriter infestati, & intestinis scissi dissensionibus, pro more *Coloniarum* supra recensito, à *Corcyraeis* subsidia quidem implorârunt, auditû tamen non sunt, neque adjuti. Quare *Corinthiis* sese tradentes, atque ab iis tutati, graviter hanc ob rem *Corcyraeos* sibi offensos sensere: quibus etiam, postquam *Corinthii* ab eis cæsi sunt, rursus se dedere debuerunt. Ita nulla lex tam æqua & sancta, quam pravorum licentia atque libido, vel ipsa vicissitudo temporum non aliquando convellat. Cætera *Dyrrachio* non modicum in historia nomen peperere res bello civili *Pompeium* inter & *Cæsarem* gestæ, & celebris victoria *Pompeii* in ejus confiniis relata, cui si institisset, ait *Nonnius*, actum sanè cum *Cæsare* fuisset.

VL

**PUBLIUS.** Finem te *Dyrrachio* imponere, & ad VIII. Tab. tuæ II. Numum pergere hora admonet, Venerande Tulli, cujus aliàs ab ore dulcissimè pendeo. **TULLIUS.** Inspice itaque *Æreum* hunc Numum tuum atque minutum non inconcinne factum: in cujus *Adversa* Caput *Jovis* laureatum comparet, & post cervicem fulmen. In *Aversa* homo nudus, galeatus tamen, pugnanti similis hastam intentat, clypeumque gerit, in quo fulmen denuò videas. *Legenda* est: ΒΡΕΤΤΙΩΝ. i. e. ΒΡΕΤΤΟΣ. Infra Φ Græcum, seu PH. apponitur, incerti mihi nominis index, BRUTTIORUM nimirum hic Numus est, qui eam, quam nunc dicimus *Calabriam ulteriorem*, extremam *Siciliæ* oram in Septentrionali *Neapolis* parte habitabant. Eorum nomen, ut *Nonnius* memorat, varii à variis petunt. *Stephanus* quidem verosimillimè à *Brettone*, *Herculis* filio, ex *Baletia*, à quo *Brettiam* conditam docet. *Justinus* à muliere, *Bruttia* nomine, quæ *Dionysio*, *Siciliæ* Tyranno, contra *Lucanos* prædatores moventi, Castellum eorum prodiderit: cujus expugnati locò cum Rex Urbem erigeret, novi ejusdem incolæ ab hac se muliere *Bruttios* appellârunt. Alii hoc nomen dialectò indigenarum interpretantes, quasi *fugitivos Bruttios* existimant, quoniam à *Lucanorum* Majorum suorum communione recefferunt. Alii demum *Latio* idiomate *Bruttios* quasi *brutos* dictos volunt, cum ob nimiam atque indomitam planè ferociam, tum ob summum mentis atque ingenii stuporem,

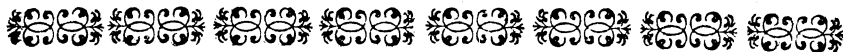
VII.  
Tab. II.  
Num. VIII.

Norm. ad  
Goltz. Sic.  
M. L. I.  
pag. 252.

Non-

VIII.

*Nomius* autem *Stephano* subscribens, ipsum tium *Bruttiorum* hunc Numum, non sine omni arte, ac proinde certè non à *brutis* percussum, in testem advocat: in quo Caput *Jovis*, à quo *Hercules* ex *Alcmena* genitus fingitur, indicio fulminis agnoscit: virum pugilem verò ipsum *Herculis* filium *Bretton*, ceu Urbis & populi Auctorem, esse existimat. Romani porro *Bruttios* aliquando *fœderatos* habuère: sed posteaquam ad *Hannibalem* defecissent, nec *socios* amplius, nec *militēs* eos dixere, iterum subactos, à Magistratibus in provincias euntibus præire tantum, *apparitores* esse, & ministrare servorum vice demandarunt. Quin *Festo* *Bruttianorum* nomine *lictores* veniunt: quemadmodum & *Cato* dixit, quemdam à *Bruttianis*, i. e. *lictoribus*, *verberatum*. *PUBLIUS*. Difficile sanè est, in Numos ritè inquirere, quandoquidem ipsi veteris historiæ Scriptores tantoperè inter se dissident. *TULLIUS*. Idcirco tamen languere minimè convenit magna Ingenia, quorum honestæ sciendi cupidini oleum oportunè affundit, quòd multa hucusque nobis, aut posteris plenè vestiganda supersint. Vestigandò namque etsi, quo quæris, non reperis, quod tamen non quærebas, invenies.



## DIALOGUS VII.

De

### Numis COSANORUM, & alio ROMANORUM.

*PUBLIUS*.

I. **U**T video, Numorum meorum Græcorum suppellex oppidò curta jam defluit: lætor tamen, auream eidem coronidem minuto hoc Numo sed solido imponi. *TULLIUS*. Multa hic Numus præclara hucusque ingenia fatigavit, quemadmodum amplissimè lego in *Gothæ Numaria*, quibusdam in Urbium Græcarum, aliis *Familiarum* Romanarum in numero eundem reponentibus. Ego verò rectissimè agam, si diversas, quæ de eo fervent, opiniones ordine te coram per-

Tab. II.  
Num. IX.

Goth. Num.  
p. 15. & seqq.



percenſeam, Numi utrinque forma, Urbisq̄ue COSANÆ recenſione præmiſſa. *Adverſa* hujus monetæ Aureæ (quam *Liebe* ſupralaudatæ *Gotha Numaria* diligentiffimus Editor ex *Goltzio* etiam argenteam dari commemorat) tres viros togatos exhibet velut in itinere conſtitutos: quorum primus atque poſtremus faſces conſulares ſecuri prominente ſuper humeros geſtare, ceu liſtores, & Virum medium Conſulem aiſquem, ſive Magiſtratu quocunq̄ue fungentem, cum honore ſtipare videntur. Infra legitur: ΚΟΣΩΝ. i. e. COSA. *Averſa* Aquilam ſiſtit, quæ dextro ungue elato lauream, ſiniſtro ſceptrum complectitur. *Legenda* hic nulla. *Liebe* porrò in *Adverſa* ad oram Numi dextram addidit monogramma: BR. *Triſtanus* verò ante ipſum, monogrammatis hujus locò, pinxerat proram navis: Aſt Numus tuus, ut ipſe hiſce oculis uſurpas, nec proram, nec monogramma, immò nec tenuia quidem veſtigia cujuſcunq̄ue demùm figuræ oſtendit,

COSANÆ porrò Urbis notitiam ex Clariff. *Patino*, cum quo & *Goltzius* conſentit, exſcribo: COSSA (inquit *Plinius*) Colonia Volſcientium, (alii Volſinienſium legunt) à Populo Romano deducta eſt. Hanc Urbem *Virgilius* COSAS vocat, cum quo convenit Numi titulus: ΚΟΣΩΝ. Ad mare Etruſcum deducta eſt, ut ait *Vellejus*, *Cajo Fabio Doſuone*, *Cajo Claudio Canina Coſſ.* (i. e. Conſulibùs) Anno Urbis Condita CDXC. Auſta uerò *Lucio Furio Purpureone*, *Marco Claudio Marcello*, *Coſſ.* ut ait *Livius*, hoc eſt ſub Annum V. C. D LVII. Sita erat non longè à portu *Herculis*, qui etiam hodie nomen retinet. COSANOS recenſet *Livius* eos inter colonos, qui bellò *Punicò* in fide manſerunt.

II;  
*Patin. in*  
*Famil. p. 149.*  
*Goltz. Sicil.*  
*M. L. I.*  
*pag. 315.*

Mox idem *Cl. Author*, omninò ruruſ ad ſenſum *Goltzii* primas duas ponit opiniones circa Numi hujus recenſionem, dum ſic pergit. *Ejus Coloniae deductionem aut inſtaurationem innuit III Virorum typus, quibus id muneris datum fuerit.* Ecce primam de hoc Numo ſententiam, qua percuffus eſſe creditur in memoriam aut primùm in *Cofas* deductæ, aut poſtmodum adauctæ atque inſtauratæ à Romanis Coloniae: ut adèò tres Viri iter agentes in *Adverſa* aut ipos redhiberent Colonos immigrantes, vel magiſtratum iis deducendis deputatum. De *Averſa* ita proſequitur *Patinus*. Quod Aquilam ſpectat, qua ſiniſtro pede Sceptro innititur, dextro Coronam lauream attollit, ad JOVEM VICILINUM eſt referenda. *Livius* namq̄ue, dum ea prodigia recenſet, qua *Quinto Fabio*, *Maximi Filio*, & *Titio Sempronio* iterum *Coſſ.* (i. e. Conſulibus) nunciata fue-

III.

*vant, ait: Arma, quæ in Jovis Vicilini templo in Agro Cofano posita fuerant, crepuisse, Anno videlicet Urbis Condita DXXXVIII.*

- IV. Alteram sententiam mox idem Cl. Author sic commemorat: *Alii addunt, ad calamitatem Agri COSANI referri posse (nimirum hunc Numum) qui cum à foricibus, ut refert Volaterranus, devastatus fuisset, nec colonos alere posset, ii sedibus suis excedere coacti sunt: quem discessum, vel potius reditum exhiberi putant. Aurò tamen dignam fuisse hanc foricum memoriam nemo Eruditorum sibi hodie persuadet, quam Rutilius Numancianus in Itinerario suo jam dudum irrisit.*
- V. Subnectit tertiam, & omninò abjiciendam putat, eorum videlicet, qui propterea hunc Numum in *Consularibus* ponunt, quod *Familia Junia* ferè similem excuderit: *cum inscriptione omni, quæ eum Junius addicat, penitus vacet; sola autem typi similitudo sufficere ad hoc ipsi non videatur, præsertim quum aliis argumentis verosimilioribus (qualia nimirum mox commemorata sunt) aliò traduci facile possit.*
- VI. Quartam *Trifani* sententiam lego in *Gothæ Numaria*, qui alio Numo *Nervæ Imp.* deceptus, in quo attrito, immò truncato, malè legerat: *COLonia. JVLia. COSSA.* rebatur, ab *Augusto* Imperatore *Cofas* *Coloniam* esse deductam, atque nomine suo adoptivo *Juliam* appellatam. Quare statuit, hunc Numum tuum *Cofanos* in honorem *Augusti* excudisse, ut gratum animum suum tanto Benefactori probarent. Medium proinde duos inter lectores, qui falces gerunt *Consulares*, credit ipsum *Augustum* depingi, quasi litus petentem, ut rei gerendæ causâ classem conscendat, quam denotari inquit per proram navis ad dextram Numi partem conspicuam. Aquilam porò in *Aversa* expressisse *Cofanos* asserit, quasi cælò delapsam, sceptrumque, ac laurum apportantem, quo symbolo profiterentur, *Augustum* nonnisi cælestibus auspiciis imperium capessivisse, à quibus & victoriæ, quibus illud sibi vindicaverat, profectæ sint.
- VII. Quinta demum ibi sententia Cl. *Harduini* describitur, qui, cum primùm *Trifanum* bona fide secutus esset, errore comperto, novam omnino Numi tui ideam apud se concepit, Orbique Erudito vulgavit. Nimirum: non posse hunc Numum ad Urbem Etruriæ pertinere, quam *Plinius COSSAM*, non *COSAM* scripsit: *Coloniam* ab Romanis deductæ usum sermonis Græci non convenire: neque verosimile esse, oppiduli tam tenuis cives aurea atque argentea Numismata excudisse, & quidem in honorem *Augusti*, suo insuper nomine adjecto: tandem haud demum paterere,

tere, quid *Augusto*, quem cum duobus Viris securim gestantibus exprefsum esse & ipse tenet, cum Urbe COSA negotii fuerit. Ad *Syriam* itaque Provinciam potius hanc monetam revocandam decernit, quæ consueverit Numos suo nomine signare : & quoniam illa duplex est maritima & mediterranea, sive Syria inferior, atque superior, idcirco viros duos cum securibus eam utramque designare: priorem quidem, cui propinqua, juxta *Tristanum*, est prora navis, maritimam, posteriorem verò mediterraneam. Secures ideò ab eis gestari, ut Syria gemina tantò luculentius per eos redhibeatur, Libani quippe monte præcincta, in quo procerissimæ Cedri, à Syris dexterrimè cædi solitæ : cum jam *Salomon Hiram* Regi perscripserit : *Præcipe igitur, ut præcidant mihi servi tui cedros de Libano: scis enim, quomodo non est in populo meo vir, qui noverit ligna cadere, sicut Sidonii.* Sanè cum ingenio hæc singula Vir Clarissimus : quod tamen multò ampliùs ostendit in verbo : ΚΟΣΩΝ. quod negat unam vocem esse, sed singularibùs atque initialibùs literis constare, sic legendum :

K.	O.	Σ.	ΩΝ.
Καῖσαρ	Ὀλην	Συρίαν	Ὠνήσατο.
Cæsar	Opem	toti Syriæ	tulit.

III. Reg. V.  
v. 6.

In quo quidem multum commendat observatam Bucolici versus formam, ut pes quartus cum Dactylo finiat, more *Theocriti* atque *Virgilio*. Quærenti porrò, quando *Cæsar Augustus* hanc opem tulerit Syriæ? tum reponit, cum Parthos è provincia pepulit: Numulum nimirum Augusti alium, in quo legitur : ASIA RECEPTE: de *Syria* intelligit, ac proinde per Aquilam, quæ laurum gestat, *Augusti* capiti imponendam, eam ipsam de *Parthis in Syria victoriam* innui asserit. Simili autem formâ Aquilam in Numis Romani orbis ante *Augusti* ætatem & Æram Augustanam alicubi sibi visam diffitetur.

**PUBLIUS.** Si multas deinceps mihi uno eodemque de Numo hujusmodi moveris tricas, in proximo est, ut effugare me velis: quomodo enim succumbere tam arduæ tamque lubricæ Numorum vestigationi tantulo cum ingenio meo non pertimescam? **TULLIUS.** Macte animo, Publi: Quis Eruditorum, veterum Numorum in gaza eruenda, aut vestiganda, Laconica Veterum Sipientia, caput devovebit? Non habent hoc

VIII.

artes quantumvis provectæ , ut æternæ sint veritatis : omnis scientia , quæcunque sub DEO est , perfectæ non est. Regina Scientiarum Theosophia quantis contentionibus agitur ? Rerum naturalium scientia quoties hæret , quoties impingit ? Historiæ præprimis quàm difficiles , quàm implexæ sunt crises ? *Livio* obaudi , cujus sententiâ , *ob tantum rerum , quæ retrò sunt , caliginem in rebus antiquis , si quæ verosimilia , pro veris accipienda sunt.* Animadvertite præterea , quantò magis novello Rei Numariæ tironi simplex quædam & trita Numorum expositio profit , atque animos addat , ac grandia , omnisque plena quidem eruditionis , sed magnoperè critica Virorum summorum volumina. Certè , scribit alicubi Doctiss. *Jobertus* , si ii , quos tanquam primos in Numis vestigandis Magistros ex æquo suspicimus , dissideant tamen in multis , bonò omninò esse animò tironem oportet , cum & ipsi laxa inter & vada sæpiusculè hætere acciderit , dumque ipse non scit , quod nesciunt tanti. **PUBLIUS.** Componis fluctus curarum , quibus jamjam percellerbar : at modò ex te audire cupio , quam ex allatis circa hunc Numum meum sententiam ipse Eruditiss. *Gothæ Numariæ* Editor arripiat.

Introd. V.  
Pag. 153.

IX. **TULLIUS.** Primùm foricum memoriam Agrum *Cofanum* depascentium hoc auro non commendari cum omnibus tenet. Deinde Coloniam ab *Augusto Cofas* deductam , & *Juliam* dictam hunc Numum non probare inde eruit , quòd *Tristanus* , hujus Author sententiæ , ut supra jam retuli , falsus sit in Numo *Nervæ* Imp. corrupto , in quo perperam legerat : COL. JUL. COSSA. cum Numus inscribatur : COL. JUL. AUG. CASSANDREN. *sis.* monente jam *Vaillantio*. Cl. postea *Harduino* plurima opponit. I. Niti eundem infirmo fati argumentò , Numum hunc *Augusti* ætate percussum esse debere , eò quòd Aquilam cum lauro exhibeat : cum tamen in tam multis Monarchæ hujus Numis ne unus quidem hætemus ejusmodi cum typo vel à *Goltzio* , aliisve vulgatus reperitur : contra verò non desint monetæ , in quibus Aquila duas inter lauros coronæ quernæ insistat , aut intra laurum mediâ compareat. Quinimò existere Numum , hinc cum capite Jovis , & titulò ; RUFUS. S. C. inde cum Aquila , quæ planè ad formam hanc scepro insistat , & ungue altero lauream teneat cum *Legenda* : Q. POMPON. de quo tamen omninò liquidum non sit , ævò primùm *Augusti* eundem produisse. II. Viros duos in hoc Numo non solum simplices atque vulgares gestare securas , sed distinctè in eo falces Romanos unacum securibus notari : unde consequitur , tutum exinde symbolum peti non posse singularis illius peritiæ apud Syros in lignis cædendis , præsertim cum moris non fuerit , in Numis Provincias per viros , benè autem per fœminas designare :  
quæ

quæ sculpi in numo hoc poterant, etsi mulierum non fuerint, ad ligna cædenda exire. Sed nec adducta Salomonis laus id evincit, Syros, quamvis lignorum cædendorum peritissimi ibidem dicantur, hac arte ita gloriosos esse, ut propterea nullo alio symbolo quàm securibus se aptius depingi arbitrarentur. III. Vocis ΚΟΣΩΝ novam dissectionem, quasi singulæ literæ initiales tantùm essent, fructum esse fecundissimi atque felici ingenii in *Harduino*: quod tamen ut à pari vel non multum inferiori ingenio æquè expectari posset, ita necessarium haud esse, quin potius hoc ipso ablutere à vero, quòd metrum construxerit, cùm nemo hæctenus in veteri aliquo Numo hemistichium repererit. IV. Conjici tantùm, at minimè stabiliri, *Augustum* Parthos è Syria ejecisse: cùm epigraphen illam: ASIA RECEPТА: Eruditi aliter longè intelligant.

Post *Harduinum Nonnii* (ut ait, cùm tamen *Goltzius* ipse Historiæ X. suæ Siculæ Author sit) atque *Patini* sententias aggreditur: primùm quidem cum utroque tenens, Numum hunc tuum rectè ad Coloniam Cosanam referri, neque ei obstare, quæ *Harduinus* opponit: I. *Plinium*, *Strabonem* item, ac *Ptolomaum* COSSA numerò singulari, atque cum S. gemino scripsisse: II. existimandum non esse, cives oppidi tam tenuis monetas aurò argentòque excudisse: Usum sermonis Græci coloniae ab Romanis deductæ non convenire. Ad I. namque reponi posse *Virgilium*, qui COSAS scripsit cum uno S. & numero plurali *Æneid. L. X. v. 168.* Ad II. *Cosam* tam tenue oppidum fuisse haud videri, cùm portum habuerit, de quo memoriæ proditum, Domitianum ibidem contra Cæsarem naves parasse. Ad III. Exempla non deesse, à *Vaillantio* studiosè collecta, quibus pateat, usum Græci sermonis Coloniarum in Numis non prorsus exulare. His deinde pro *Nonnio* ac *Patino* adsertis, postremò tamen ab utroque dissentit, ac negat, hoc Numo Colonos in *Cosam* immigrantes, aut magistratus eis deducendis constitutos designari, hoc ipso, quòd viri illi dissimiles sint, primus & postremus cum fascibus, medius sine illis: ac quòd præterea congruere minimè videatur, *Cossanorum* DuumVirum eadem omninò ratione exhiberi, qua olim à familia *Junia Brutus*, Urbis terrarum principis Consul designatus fuit. Aquilam deinde cum Sceptro & Corona multominus eidem convenire causatur: sed & ad *Jovem Vicilinum* ambiguè nimis pertrahi infit, quandoquidem ubi quidam apud *Livium* legunt, arma, quæ in *Jovis Vicilini templo in Agro COSANO posita fuerant*, crepuisse, alia habeant Manuscripta COMPSANO, *Gronovius* verò rursum ex aliis POMPTINO legendum existimet.

XI. Tandem se, omnibûs perpensis, verosimillimè conjicere putat, Numum hunc à *Cosanis* non equidem *Augusti* honoribus excusum esse, sed ut Reipublicæ Romanæ gratularentur ob libertatem suam post cædem *Julii Cæsaris* receptam: quem cum *Marcus Brutus* occiderit, *Cosanos* eodem typô uti voluisse, quo ipse *Brutus* memoriam *Lucii Junii Bruti*, a quo genus suum traxerat, quiqûe Reges Roma expulit, ac primus Consul fuit, restituerat. Hic enim numum excudit, in cujus *Adversa* caput erat foemineum adscripto nomine: LIBERTAS. In *Aversa* verò idem Consul *L. Jun. Brutus* lictoribûs duobus stipatus incessit medius, sed præeunte insuper *Accenso*. Confirmandæ porrò huic suæ sententiæ addit, meritò suspicari licere, *Cosanos* fuisse *Brutorum* clientes: id saltem ferè liquidum esse, Urbem à parte illorum stetitisse, qui libertatem propugnabant, cum, ut jam prius allatum est, in portu eorum naves contra *Cæsarem* paratæ fuerint. Quid? quòd monograma BR, ex B. & R. contractum (quod equidem *Liebe* pinxit in Numo suo, in tuo deest) non obscurè *Cæsaris* occisorem BRutum indicet? Aquilam verò *Aversa* vel ad *Jovem Capitolinum*, aut ipsùm *Imperium Romanum* pertinere arbitratur, cujus jam ab antiquo symbolum erat, cuiqûe designatam per Sceptrum majestatem, per laurum gloriam victoriarum, nece tyranni restitutam esse *Cosani* sibi persuadebant. Hæc si ita se habeant, facilè contra *Patinum* conficitur, non malè profus illos sentire, qui hunc Numum *Familia Junia* accensent. Hactenus Eruditiss. *Liebe*.

XII. Tuum porrò non est, Optime Publi, neque meum te coram tirone, auditis Magistrorum sententiis, in re tam ardua pronuntiare. Id solum ex *Joberto*, occasione disjectæ ab *Harduino* vocis ΚΟΣΩΝ, hic apud te commemoro, sentire illum omnino, literas conjunctas non antè separandas atque pro initialibus habendas fore, priusquam liquidò pateat, unam vocem ex iis componi non posse. Idem pariter docet, Græcas Urbes, quibus jus monetæ cûdendæ indultum est, Græcis eas literis signâsse, cum solum in Græcia valere debuerant, latinis, si in Imperio quoque Romano recipiendæ fuerint. Sæpè verò, præsertim à *Coloniis* usurpatum, ut *Adversa* latinè, *Aversa* cum nominibus Urbium græce inscriberetur: quod æquè à Clariss. *Harduini* sententia diversum est. Et ne in ullo tibi desim, quod in Numis morari te possit, quoniam de *Fascibus*, *Lictoribus*, *Accenso* hic mentio sæpius ingesta est, omnia breviter expono.

XIII. *Fasces* supremis apud Quirites Magistratibus per lictores præferebantur, erantque fasciculus duodecim baculorum colligatorum, è quibus

una

una securis prominuit. Ortum habuère, teste *Silio Italico*, ex Hetruria, quæ duodecim Regulis suberat, qui cùm in annos singulos semel convenirent, unusquisque eorum longum sibi baculum cum securi præferri iussit, honoris ergò, ac potestatis. *Tarquinio Prisco* deinde Romanorum Rege Hetruriam occupante, eo præeunte mos hic ad Reges primùm, deinde Consules transit, ita tamen, ut duodecim bacilli unò vinculo colligarentur, & unam tantùm securim, qua vitæ & necis arbitrium designaretur, exhiberent. *Valerius* porrò *Publicola*, qui populo jus necis contulit, legem edidit, qua interdictum magistratibus, securim fascibus inferere, cùm domi essent: at verò in castris, vel acie morati Consules iisdem utebantur, quippe tunc vitæ rursus & mortis arbitri. Consulibus duodecim fasces prælatæ, alterno tamen ordine, eo videlicet mense, quo quisque rerum summam obtineret.

*Lictores* cives erant infimi ordinis, qui præbant Magistratibus, fasces ante se erectas ambabus manibus deferentes, easque submissionis causâ inclinantes, si Prætor verbi causâ Consuli obviaret. *Submovebant* deinde, id est, jubebant populum secedere, dicentes: *Date viam, Consul venit*: obaudire nolentes vi pellebant, fustigabant, vinciebant. Tandem & *admonebant*, seu *animadvertēbant*, personas digniores, immò Magistratus minores corripiendò, si cedere, aut congruum impendere Consulibus honorem differebant. Publicas item pœnas, ac mortis quoque supplicia inferre reis ac condemnatis debebant. *Accensi* solis Consulium, aut in acie Imperatorum ministeris deputati erant: indixere jus dicendum, imperarunt silentium: & eum Consulem præbant, qui tum fasces non habebat. Hæc ex *Acerra nova Philologica*. Jam tempus vocat, ut ad ultimum *Tabula II. Numum* convertamur, eumque Æreum minutum.

XIV.

Tab. II.  
Num. X.

*PUBLIUS*. Satis in eo suspensum me tenet Caput equinum: vox deinde Latia barbaro sine terminata. *TULLIUS*. Pinxit hunc Numum *Goltzius Sicil. M. T. XVIII.*, ac sæpè etiam argenteum affabrè factum à se visum testatur, fictum tamen putat à Monetario quopiam sive antiquo, sive recentiore, veteris historię non ignaro, qui demonstrare admissus est, Romanorum originem à Græcis petendam. Scribuntur namque primi incolæ *Latii Veteris*, ubi deinde *Roma* surrexit, *Siculi* fuisse, populus barbarus: qui per *Aborigines* sedibus suis expulsi, in *Sicaniam* navigarunt, suamque in potestatem redactam, à se *Siciliam* compellarunt. *Aborigines* porrò, juxta *Dionys. Halicarnass.* sic dicti sunt à *montanis sedibus*, quas incoluerunt: orti verò erant ab *Oenotriis* Græcis, quorum Majores *Arcades* erant. Ad *Aborigines* in *Latio* se adjungere primùm *Pelagi* ex  
Thessa-

XV.

Theſſalia: deinde *Tyrrheni*: ruruſum *Palantes* ex Palantia, Urbe Arcadiæ: poſtremò novæ *Arcadum* turmæ, duce Hercule, adventantes, quæ primùm cum eo ad evertendum *Ilium* ſeu *Trojam* accedentes, Urbe deſtructa, cùm *Hercules* Arcadiam repeteret, partim labore tanti itineris territæ, partim ſeniò fractæ, in *Latio* conſedère. Hi omnes Græciæ populi, inter quos & multi *Trojani* captivi, multo tempore ſeorſum habitabant, ac ſuis quique Magiſtratibus regebantur: ſucceſſu verò temporis in unam *Aboriginum* gentem coäluerunt. Cùm deinde poſt multos alios Reges etiam *Herculis* filium, *Latinum* nomine, Regem haberent optimum, ab eodem omnes *Latini* compellati ſunt, ceſſante *Aboriginum* nomine: id quod contingit paulò antequam *Troja* ſub *Priamo* Rege à Græcis ſecundò everteretur. Hoc verò *Latino* regnante, *Æneas* Trojâ profugus in *Laurentem* agrum non longè à *Tiberi* appulit, ſedem cum ſuis fixit, cum *Latino* Rege cœdus percuffit, ejusque filiam *Laviniam* totius *Latii* hæredem conjugem duxit. Exinde porrò, ſed ſtirpe primùm decimâ ſextâ, *Romulum* & *Remum*, Romæ Conditores prognatos ferunt.

## XVI.

Quoniam itaque (ſi teneant hæc ſingula, etſi multùm incerta) *Romani* à *Latinis*, *Latini* ab *Arcadibus* ortum traxère: idcirco Numuli hujus tui fictor in ejus *Adverſa* *Minervæ* caput galeatum expreſſit, ob fabulas *Arcadum*, quorum Dea tutelaris erat *Victoria*, filia *Palantis*, qui ex *Lycæone*, *Arcadum* Rege, natus fuit: poſtquam enim *Minerva* à *Palante* educata, & ideò *Pallas* dicta, cum filia ejus, ceu ſodale individua, diu vixiſſet, deam eam fecit, *Victoriam* appellavit, & *Arcadibus* colendam præcepit. *Averſa* equi caput præ ſe fert, tanquam ſchema feſtorum, quæ *Arcades* *Nepſuno Hippio* ſive *Equeſtri* quotannis inſtituère, apud illos *Hipocratia*, apud *Latinos* *Conſualia* dicta. In *Legenda ROMANOC. C.* locò S. (quod ſæpiſſimè in Numis uluvenit) ſcriptum eſt, idémque eſt, ac *Numus Romanorum*. *PUBLIUS*. Quis non videat, commentis hic omnia fuſque deſque ſcatere? *TULLIUS*. Ego bona interim fide hæc ſingula ex *Goltzio* tibi recensui: è quibus, ſi rationem hujus Numi tui forſitan poſcenti rem ipſam, quæ ſub eſt, non edixeris, afferes tamen qualemcunque colorem.

Goltz Sicil.  
maz. L. I.  
pag. 2. 6. &c.

## XVII.

Atque hic finiunt Numi tui *Græci*, tenuiſſima ſanè ne vix quidem ſtil-la ex immenſo eorum cumulo, quos laudatiſſimus *Goltzius*, aliique in publica luce poſuère. Tu, lectiſſime *Publi*, inde ſpecimen cape, & ſine *Regulis* per exempla diſce, quo pacto Numi veteres ritè veſtigari deſiderent. Recurrendum ad *Hiſtoriam*, *Fabulam*, *Mythologiam*, revol-vendi veteres *Rerum Græcarum* ac *Romanarum* ſcriptores, attendendæ ſtirpes,



stirpes, exquirendæ origines, computanda tempora, laborandum impigrè, nunquam osecitandum. Hæc dum studiosè aguntur, pellitur ignorantia: ingenium acuitur, imbuatur memoria, iudicium solidatur: quibûs deinde adjumentis, si Numos ponere libeat, ad alias quasvis disciplinas longè felicitiùs acceditur. *PUBLIUS*. Teneo, quæ sapientissimè mones: quin & experior. Fontem itaque, unde bibo, etiam coronò: tibi, inquam, Venerande Tulli, cum honore assurgo. Adde, obsecro, ad Familiarum quoque Romanarum pauculos Numos, quos teneo, erudita Commentaria tua. *TULLIUS*. Addam, ne dubita: totus enim te amo.



# NUMI FAMILIARUM.

## DIALOGUS VIII.

Monita prævia de Monetæ Æreæ,  
Argentæ, Aureæ apud Quirites pondere, pretio,  
forma: Item: de Prænominum, Nominum,  
& Cognominum apud Familias  
discretione.

*TULLIUS.*

**S**iquidem ad discendum quotidie promptior es, Optime Publi, en tibi I.  
III. iterum Tabulas, XXX. Numis Familiarum Romanarum op-  
pletas: quorum tu plures in Argento, vel Ære possides, reliquo-  
rum ego typos libentissimè tibi confero. Et in his quidem con-  
templandis *Laconicam Quiritum Sapientiam* jam in parte auspicabimur,  
tametsi eandem in Numis præcipuè Imperatorum te coram velligare tibi  
sponzor existam. Sed nempe cum Romana sub Consulibus vigeret Res-

*Patris præfat.  
ad Famil.*

publica, jam Orbem Victor Romanus habebat, tantumque illa cum limitibus ferè immensis, tum famâ & gloriâ effloruit, ut *Divini illius Senis, Imperatoris Optimi (AUGUSTI nimirum, ceu inquit Clar. Patinus) tam vocum fuerit, quam præceptum, ne studerent posteri tantam ampliare ditiationem, quibus unica hæc gloria reliqua esset, paria conservandi.*

II. Dubiò verò vacat, non ullis perniciosioribus alis Gloriam Quiritum in Orbem universum una ex Urbe egressam esse, quam Numorum ac Monetatum suarum subsidio. *Quippe (veluti denuò mox laudatus egregius Scriptor) tam brevibus formis, quales erant Monetæ, tanta per hominum oculos circumferebantur, ut magnum nihil esset, quod non hoc quasi præconiò celebraretur.* His Profectiones, Expeditiones, Victoriæ, Triumphi, Connubia, Liberi, Fœdera, Consecrationes, Dedicationes Templorum, Cæremoniæ Deorum, Decursiones, Amphitheatra, Deductiones Aquarum, Congiaria, Donativa, Ludi, Magistratus, Pontifices, ac quidquid demum domi, foris, pace, bello, magnificè actum est, continebantur: quorum ritè signandorum gratiâ tam sæpè divinus ille Senatus, cujus decretò atque consultò monetæ profusæ sunt, congregari solitus erat. His tubis gloria postera primorum illorum pastorum ibi quoque increbuit, ubi vultus eorum non visi sunt, arma non crepuerunt. *PUBLIUS.* Magnifice tu de Numis Venerande Tulli, attamen verissimè: quare mirari mihi jam subit, cum Moneta commerciis hominum dexterè commodumque instituendis præcipuè inventa sit, eam propterea præter spem fortè & opinionem Auctorum unâ fideiâ tantum etiam ad gloriam profecisse.

III. *TULLIUS.* Laconicæ id Sapientiæ suæ Quirites debuère, quæ, nisi pernoisset paucis multa complecti, exiles nimium Tabulæ Numi fuissent, in quas tanta tamque cumulata omnis generis præconia referrentur. Verumtamen seriùs id consilii cœpère Romani, more Artibus omnibus & hominum inventis solemini, ut cum rudia initiò sint, succedentibus sibi temporibus, egregia tandem & maxime illustria fiant. Cum namque primùm ære uterentur, teste *Lipio*, rude illud erat, formarum referens nihil, nihil literarum, *pondere distinctum, non notâ.* Rex porrò *Servius Tullius* Æs primùm Romæ signare occipiens, tauri, arietis, vel porci formam in eodem expressit, ea forsitan de causa, quòd æs pecorum deinceps locum subire debebat, quæ hæctenus cum mercibus commutata. Atque hinc nomen *Pecunia* ductum cum *Plinio* & *Varrone* multi existimant, quorum prior ita alicubi inquit: *Primus Servius Tullius*

*Lips. T III.  
de Re Mo-  
net. c. 1.*

*Plin. XV III.  
3.*

*lius*



lius signavit æs, idque notâ pucundum: unde pecunia nominata est. Alter sublequitur: à pecudibus ipsa pecunia nominata est: nam omnis pecunia pecus fundamentum. Juxta Servium tamen atque Columellam pecuniæ & peculii nomen dudum ante æs audiebatur, referente primo: Omne patrimonium apud Antiquos peculium dicebatur, à pecoribus, in quibus eorum constabat universa substantia: unde etiam pecunia dicta est. Ad dicit postremus: In rusticatione antiquissima est ratio pascendi, eademque questuosissima: propter quod nomina quoque pecuniæ & peculii tracta videntur à pecore, quoniam id solum veteres possederunt. Abinde opinari licuit Eruditiss. Editori *Acerræ novæ Philologica*, ex quo sequentia multa excerpere libuit, pecus ipsum permutationi jam destinatum aliquando pecuniam dictum esse, illud verò, quod domesticis usibus servatum est, peculium.

Varro de Re Rust. II. 1.

Serv. ad Virg. Gil. Ed. 1.

Columell. Prefat. ad L. VI.

Acerr. Philolog. P. I. f. 363.

**PUBLIUS.** Nullus mihi est Numus pecore signatus: areos tamen duos in arcula mea possideo, qui caput facie gemina referunt, ac præterea ratis vel naviculæ proram. **TULLIUS.** Horum unum *Tabula VI.* depingam, quos itidem *Servius Tullius*, & post eum alii multi excudère, dictos *Ratitos*: atque originem nominis hujus ac formæ suò apud te loco percensebo. Nuac de pondere primi æris apud Quirites signati me accipe. Æs solum & unicum longo tempore Romæ percussum est, fiebantque initiò *Asses librales*, libræ propentæ pondus habentes: qui postea æs grave compellati, plaùstris advehi, & si magnò quidem número pendi debuerant, non numerari, sed staterâ explorari solebant.

IV.

Quoniam verò integri hujusmodi *Asses librales* quotidianis apud plebem negotiis, & expensis sæpè incommodi erant, *Servius Tullius* successor *Tarquinius Superbus* Regum Romanorum septimus & ultimus, quia ejectus, Monetas minores decrevit: quarum aliquæ *Semisses* erant, seu medii Asses, aliæ *Trientes* pars Assis tertia, *Quadrantes* item & *Sextantes*, partes Assis libralis quarta & sexta. Velim tamen, ut *As*, & *Assis* à te haud indiligenter discernantur: *Assis* namque recto casu acceptus semper erat Numus æreus: *As* porrò dicebatur res quælibet duodecim partibus dividi solita, sive *Libra* erat duodecim unciis constans, sive *Pes* geometricus duodecim numerans ungues, sive *Jugerum* duodecim areis discretum, sive *Hæreditas* duodecim portionibus dividenda. Hæ duodecim partes simul collectæ dicebantur *As*: una earum seorsim sumpta compellata est *Uncia*, ut dimidia *Semiuncia*. Duæ partes dicebantur *Sextans*, quasi sexta pars Assis, sexies etenim duo duodecim efficiunt: ita & tres partes

V.

partes *Quadrans*, quatuor partes *Triens* audiebant, quasi quarta pars *Assis*, & tertia. Quinque partes vocabantur *Quincunx*, quasi unciae quinque: Sex partes erant *Semissis*, seu As medium. Septem partes *Septuncem* aiebant, i. e. septem Uncias: octo partes *Bessim*, seu deminutionem ab *Asse*. Novem partes dictae sunt *Dodrans*, quia deerat quadrans ab *Asse* completo: decem partes *Dextans* compellatae sunt, ob defectum Sextantis. Undecim tandem partes *Deuncis* nomine veniebant, quod nihil amplius praeter *Unciam* ab *Asse* integro deforet. **PUBLIUS.** Digna haec sane animadversio est, quam oppido notem, quod promptius veteres Rei Romanae Scriptores deinceps assequi liceat. Quoties audii? *ex Asse haeres*: at verò, quid proprie sibi hoc velit, integrè nunquam pervadere licuit. **TULLIUS.** Idem hoc est, ac totius possessor haereditatis, quemadmodum, qui dimidiam solum capiebat, dictus est *haeres ex semisse*; qui unam solummodo duodecim partium, *haeres ex uncia*; qui duas, *ex Sextante &c.* Sed haec extra ordinem dicta: ad *Assem arcum* redeamus.

**VI.** **PUBLIUS.** Cuperem certè *Assem*, ut supra aiebas, *libralem* conspiciere. **TULLIUS.** Exstant equidem in gaza veteri Principum, rari tamen sunt, quoniam Romae brevi cessarunt. *Quirites* namque primò bellò Carthaginensi *Aere alieno* graviter oppressi, *Assis libralis* loco *Sextantarios* excudère, quorum quilibet duarum duntaxat *Unciarum* pondus referebat, cum *libralis* duodecim *Unciis Aëris* constitisset. Bellò deinde tertio Carthaginensi *Asses Unciales* fiebant: donec tandem lege *Papiria* planè *semiunciales* evaderent. His porro ex *Assibus* tam parvis *Semisses*, *Sextantes*, *Quadrantes*, *Trientes*, partesque aliae omninò minutae, quales in manibus nostris nunc crebrò versantur, enatae sunt: quae frequenter pretium suum aut numeris aut punctis eloquuntur, ut proinde A. *Assem*, S. *Semissim*, 00. *Sextantem*, 000. *Quadrantem*, 0000. *Trientem* designent. Quoniam porro haec Signa plebem de pretio admonère, putant aliqui, Numos exinde *Moneta* nomen indeptos esse. Jam porro de argenteis differamus.

**VII.** **PUBLIUS.** Haeret adhuc, quod *Dialog. II. Proem.* moneras, *Argentum Romae An. Urb. CDXXCIV.* Aurum verò *An. Ur. DXLVI.* signari coepisse. **TULLIUS.** Rectè tenes, ita etenim *Plinius: Argentum*, inquit, *signatum est An. Urb. CDXXCIV. Quinto. Oculinò. Cajo. Fabio. Coss. i. e. Consulibus, quinque annis ante primum Bellum Punicum: & placuit Denarius pro X. Libris aëris, Quinarius pro V. Sestertius pro*  
dipon-

*dipondio & semisse.* Tria itaque erant nomina Numis argenteis, *Denarius*, *Quinarius*, *Sestertius*. *Denarii* caput Romæ galeatum in Adversa referebant, additò numerò X. quòd Asses æreos X. valeret: Aversam Victoria obtinuit, bigis aut quadrigis invec̄ta. Hoc postremò à typo *Denarii* lapsu temporis *Victoriatì*, *bigatì*, vel *quadrigatì* audierunt: subinde tamen Castor quoque & Pollux in eis signati sunt. Posteaquam verò ex assibus liberalibus Sextantarii facti sunt, *Denarius* XVI. assibùs æstimatus est, X. tamen notâ nihilominùs retentâ: Augustus autem Imperator iisdem XII. Assium valorem decrevit. *Quinarius* nota erat Q. vel numerus V. valebatque Asses V. librales, hîsq̄ue imminutis, Asses VIII. tandem VI. *Sestertius*, quasi semitertius, assibùs duobùs, & medio librali primùm æstimatus est, deinde Assibùs minoribùs IV. postremò III. Nota *sestertii* erat: LLS. quæ Scriptorum licentiâ brevius tandem efferebatur per HS. Typus porro *Quinarii* & *Sestertii* idem erat, qui *Denarii*. At *Sestertius*, & *Sestertium* confundenda minimè sunt: *Sestertius* namque unicam monetam argenteam notabat, *Sestertium* mille, & si additum fuerat, *decies*, *vicies*, toties centena millia innuebat: ut aded cùm scriptum reperies: *decies* LLS. aut HS. legere te oporteat: *Decies centena millia Sestertiùm*.

**PUBLIUS.** Hic demum me iterum caligine liberas: quoties enim vel solus Cicero obscuras per sese ejusmodi notas, compendio & more Republicæ usus, suis in voluminibus repetit? **TULLIUS.** Omninò nosse hæc expedit, ac sanè jucundum est, tam facillè discere: jam verò de Aurea etiam Moneta, quæ te moneam, habeo. Annò secundò post sexagesimum Argenti signati, etiam Aurum apud Quirites in peculii usum conversum est **Cajo CLAUDIO NERONE**, & **Marco LIVIO SALINATORE** II *Cossulibùs*: ac pretiosi hî Numi *Aurei* & *Solidi* dicebantur, quamquam postremum hoc nomen de Argentea quoque Moneta subinde acceptum. Constabat verò Aureus Numus Denariis argenteis XXV. & initiò quidem Victoriæ pariter cum biga sive quadriga referebat: sed paulò post in utroque metallo, immò & in ære, infinita typorum varietas successit, Deorum nimirum Dearumque imagines, Sacerdotia, Tempia, Magistratum ac Familiarum insignia, Victoriæ, Triumphî &c. quæ in principio Dialogi hujus recensui. Id verò unum apud omnes severissimè cautum erat, ne suo quispiam capite aliquando Numum signaret, ni certò certius capite ipse periclitari vellet: Tyrannidis namque & Regiæ potestatis affectatæ signum id visum erat, quod cane pejus & angue libera Republica abhorruit. Primus omnium erat Jul. Cæsar, cui hoc à Senatu indultum.

IX. *PUBLIUS*. Egregia sanè sunt hæc tam multiplicia monita tua, Venerande Tulli, in quibus multos mihi prævenisse labores videris, ut in singulis postea Numis expeditior transeas. *TULLIUS*. Id equidem volui: atque idcirco sustine me de iis pariter paululum tecum differentem, ad quos Cura monetæ pertinuit. *Moneta* imprimis nomen, etsi Numis passim à nobis tribuatur, propriè tamen & primitus ad Officinam pertinuit, in qua illi excusi sunt: hæc verò in Templo *Junonis Moneta* erecta erat. Præpositi sunt huic Officinæ Triumviri, seu III. Viri, spectatæ probitatis & fidei, ad quos cura Monetæ in omni metallo excudendæ pertinuit; his sollicitè cavendum erat, ut Numi debito pondere atque integritate ex officina prodirent, pervigili præterea oculò intendendum omnem in fraudem, ac Monetam adulteram. Quandoque verò hanc in rem, ut Illustr. *Spanhemius* Numorum testimonio adstruit, etiam Quartum Viri constituti sunt, dicti subinde *Curatores*. Horum omnium cûra & munus sic ferè ipsis in Numis exprimitur: III VIR. A. A. A. F. F. i. e. *Triumvir Aere Argento Auro Flando Fertundo*. (subaudi, constitutus) Vel aliter: III. A. P. F. i. e. *Triumvir Argento Publicè Flando*. Aut demum: III VIR. PR. FL. id est: *Quartum Vir PRIMUS FLAVIT*. Sed & *Lentulus* quidam in Gente *Cornelia* laudatur: *CVRator X. Denariorum FLANDorum*. An porrò, ut existimat *Eruditiss. Ursinus*, etiam *Protriumvir* aliquando existiterit, qui absente *Vrsumviro* monetam curàrit, admodum ambigit *Spanhemius* laudatus.

*Spanhem.*  
Tom. II. Diff.  
X p. 167.

X. Amplior porrò est *Controversia de Auctoritate*, qua Numi percussi sunt, quam fusè in medium affert *Doctiss. Jobertus*, & cui ansam præbuere literæ S. C. legi solitæ: *Senatus Consulto*: quæ plerumque in æreis Numis occurrunt, in argenteis admodum rarò. Et ferè nemini quidem dubium est, literis hisce Auctoritatem Senatûs Numis adjectam esse: sed cujus tandem rei argumentò? id verò ambiguum. An ut moneta proba & æqua credatur? At verò probitatis, æquique ponderis testimonio amplius certè cum argenteæ, tum aureæ monetæ egerant: & cur in his S. C. adeò infrequenter adjicitur? An ut constet, monetam pro currente habendam? Sed redit argumentum, quoniam argenteæ aureæque monetæ, aquè ac æræ currebant. An ut notum fieret, Senatûs ipsum decrevisse, ut Imperator hoc illòve Aversæ partis symbolo vel elogio honoraretur? quippe cui hac ratione aut cultum peculiarem impendere, aut gratitudinis officium rependere Respublica voluit. Sed in omnibus ferè æreis Numis has literas videas, etsi nullum ibi extet argumentum præcipui cujusdam in Respublicam beneficii, & licèt Imperator omniaò illaudabilis fuerit. Quod-  
que

*Jobert. In-*  
*Arucil V.*  
pag. 123.

que rei caput est, raro admodum S. C. in Numis grandibus, quos vulgò *Medalliones* dicunt, reperies, qui tamen præcipui cultus & obsequii causâ citra dubium excusi fuêre. Superest ergò, ut dicas, auctoritatem flandorum Numorum Cæsares inter & Senatam ita discretam fuisse, ut Augusti quidem sibi jus monetæ pretiosæ solis reservârint, Senatui vilis duntaxat seu æræ excudendæ facultatem reliquerint. Quod verò tandem hujus tuæ opinionis solidum adstrues fundamentum? pergit supra laudatus *Jobertus*. Numi certè id minimè probant: adest enim S. C. in argenteis quibusdam, in æreis pluribus deest. Deinde hac tua in opinione necessarium certè foret, ut Trium Viri Monetales Senatûs æri tantum se flando feriendo constitutos notâssent: sed in æreis quoque Numis legimus: *Triumvir Aere Argentò Auro Flando Feriundo*. Sic lis apud Rei Numariæ Magistratos adhuc hodie pendet, quam retulisse ut sufficit mihi, ita & tibi, optime Publi, audisse sufficiat: fructus erit, ne de literis istis interea tutò aliquid fidenterque nimis constituas. *PUBLIUS*. Obaudiam opportunissimo monito tuo, & quæ multa hodie mihi præclara edixeras, in animum meum haud segniter inducam: cujus tu specimem, cum proximè ad Numos ipsos accesseris, hilariter capies.

*Idem Illustr.*  
XI. pag. 345.

*TULLIUS*. Timeo sanè, ne tuâ ego hodie patientiâ nimium abutar: si tamen per te liceat, unum adhuc superest, quod remoram nobis sæpenuerò deinde injicere queat, Nominum videlicet cum apud Familias Romanas, tum ipsos apud Augustos multiplicitas in Numis: cujus ego tibi rationem in præsentia adhuc dialogo vel obiter redere cupio ex Illustr. *Spanhemio*, qui eandem sanè latissimè, at more suo studiosissimè tractat. *PUBLIUS*. Onerabis quidem nonnihil hominem imbecillem: attamen, quod lubet, exequere. Si audita complecti non valeam, calamò excepta relegere licebit. *TULLIUS*. Primùm itaque *Gentem, Familiam, & Stirpem* discerne: & per *Gentem* quidem omnes posteros accipe, qui ab uno summo quopiam Avo, ac veluti Protoparente, traduce semper sanguine, recto osdine descendebant. *Familia* ramus erat è stipite sine medio ad latus proximè excrecens: *Stirps* tandem Ramus Rami meritò appellari merebatur. Exemplo tibi veluti domestico esse poterit AUGUSTUS noster Invictissimus CAROLUS VI. qui *Gente* Habsburgicus, *Familia* Austriacus, *Stirpe* Græcensis est. Descendit etenim à RUDOLHO I. AUGUSTO Habsburgico: cujus Filius ALBERTUS I. deinde pariter AUGUSTUS, postquam à Parente Cæsare Austriam accepit, Domum seu *Familiam* Austriacam felicissimè inchoavit. Hæc porrò postquam longa sibi serie amplissimè

XI.

*Spanh. T. II.*  
Diff. X.  
p. 21. §  
199.

plurimè successisset, novissime in tribus FERDINANDI I. *Augusti* Filiis totidem in *Stirpes* discreta est, cum MAXIMILIANUS II. Imp. Praegensem, CAROLUS, Styriae Dux, Graecensem, LEOPOLDUS, Comes Tyrolis, Oenipontanam Stirpem inciperet: quarum, prò dolor! nunc sola Graecensis in solo AUGUSTO CAROLO nostro perseverat. PUBLIUS, Bellum consilium tuum, Tulli Venerande, quòd domi meae potius exemplum repetas, quàm Romanis è gentibus, omninò mihi hucusque obscuris: hoc etenim pacto, quid *Gens*, qui *Familia* sit, atque *Stirps*, planè apud me in meridie ponis. Ad gemitum tamen tuum ob solum & unicum Surculum masculinum Augustissimae unà Piissimaeque Domus Austriae votum adjicio, ut faxit tandem Optimus Maximus DEUS, hunc Surculum denuò Stipitem fieri, compluribus ramis fecundum.

XII. *Gentium* porrò Romanarum, vel *Familiarum*, aut *Stirpium* plurium ejusdem *Gentis*, alia *Patritia* erat, alia *plebeia*: *Romulus* namque mox Urbis initio populum in patres & plebem discrevit. Utriusque suae erant praerogativa, praesertim cum plebs vi & importunitate à Senatu & Patribus extorsisset, ut Tribuni ex ea fierent: his postea Auctoritate sua admodum praevalentibus, multi genere ac familia Patritii, dedita opera vel à plebeis adoptari concupière, vel, dimissa patritia dignitate, spontè se plebi miscuerunt, ut hoc demum pacto Tribunitiae potestatis Candidati evadere possent. Ignorare hoc minimè debet, qui de Familiis Quiritium rectè aliquid decernere satagit.

XIII. Solebant verò Patritii, ac Nobiliores demum, tribus plerumque Nominibus uti, *Prænomine*, *Nomine*, *Cognomine* seu *Agnomine*. Id quod liquidum reddere potest vel sola *Gordiani IV.* Imp. Constitutio, dum infit: *Si Nomine, vel Prænomine, seu Cognomine aut Agnomine Testator erraverit, nec tamen de quo senserit, incertus sit, error hujusmodi nihil officit veritati.* In his porrò communi equidem stilo Prænomen primò, Nomen mediò, Cognomen postremò poni locò consuevit.

Leg. IV. Cod. de testam.

XIV. *Prænomen* plerumque ab Avo aut Patre praecipuè natu majores retinere: hinc Numi identidem inscribuntur: v. c. Marcus ANTONIUS *Marci Filius Lucius* CÆCILIUS *Lucii Filius Lucii* *Nepos*. *Cajus* OCTAVIUS *Caji F. Cai* *Nepos* *Caji* *Pronepos*. Subinde eadem Prænomina Genti uni aut Familiae ita peculiariter ex usu & libitu fuere, ut nullo alio uti vellent: testis est *Suetonius*, ita de *Gente Domitia Enobarborum* effatus.



tus. *Ac ne prænomena quidem ulla, præterquam Cnæi & Lucii, usurpârunt, eâque ipsa notabili varietate modò continuantes unumquodque per ternas personas, modò alternantes per singulas.* Nihilofecius verò non rarò, quæ tam diu placuerant, *Prænomena tandem damnata sunt,* postquam unus aut plures eorum, qui illa gesserant, flagitiosè se gessit. Discimus hoc rursus è *Suetonio*, de Gente *Claudia* dicente: *Cùm prænominibus cognominibusque variis distingueretur, Lucii prænomen consensu repudiavit, postquam è duobus Gentilibus, eo præditis, alter latrocinii, cædis alter convictus est.* Mulieres autem unum duntaxat Nomen diu gessere, idque Gentis suæ: postea addita sunt maritorum nomina, scriptumque: *Livia Drusi, Agrippina Germanici:* item Patrum, ut *Faustina Pii,* id est *Antonini filia.* Postremò tandem fœminæ æquè ac Viri Prænomen, Nomen, & Cognomen sortitæ sunt, veluti *Salustia Barbina Orbiana: Marcia Otacilia Severa.*

*Sueton. in Ner. c. 1.*

*Sueton. in Tib. c. 1.*

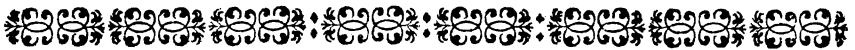
*Nomina vel propria erant, vel communia, vel utrumque simul, diversarum eadem in Gente Familiarum, aut Stirpium intuitu.* Sic cum exempli causâ Gens *Cornelia* secta esset in Familias *Lentularum, Dolabellarum, Merularum, Scipionum,* ac multò plures, Nomen *Scipionis* proprium erat Familiæ, sed commune omnium, qui de ea familia existerant. Sæpenumerò verò *Nomina propria* unius gentis ad aliam transiere per adoptionem: qualiter *Jul. Cæsar Octavium* seu *Octavianum* in familiam *Noménque suum adopravit;* unde factum, quòd in omnibus Numis *Octavii,* qui deinde adeptò Imperiò *Augustus* dici voluit, perpetuò legatur: *CÆSAR DIVI (i. e. Julii Cæsaris) FILIUS;* nunquam verò *Octavius.* Quæ res adoptionis ignaros vel immemores plurimùm confundere solet.

XV.

*Cognomina* tandem vel à certa corporis aut partis ejusdem affectione peti solebant, quemadmodum *Ciceronis* Gener dictus est *Crassipes* à pedum crassitie, *Naso* à narium magnitudine; vel à forma & mensura corporis, unde *Pulcher, Celsus, Longus:* vel à muneribus vilibus, à quibus deinde ad claritatem transitum est, unde *Caprarius, Figulus, Vespillo:* vel à successu negotiorum, unde *Cicero* à ciceribus, *Lentulus* à lentibus, *Fabius* à fabis optimè satis: vel à moribus, unde *Lepidus, Frugi:* vel ab animalibus feliciter educatis, unde *Capella, Lupus, Taurus, Vitulus:* vel à virtutibus, itemque vitiis, unde *Pius, Felix:* vel à gentibus devotis, unde *Germanicus, Parthicus.*

XVI.

XVII. Singula hæc præterire non debent te, Optime Publi, si tuo aliquando Marte ad Numorum dextram cognitionem vestigationemque accedere velis: & quantum quidem ad hoc possiat monita ista, immò opus sint, vel in pauculis tuis Numulis mox tibi liquidum fiet. *PUBLIUS*. Hoc certe Dialogo oppidò multa tu collegisti ac plura, quam subito capere queam: dabo attamen operam, ut in singula penetrem: tu modò forsitan sæpiùs hallucinantem solita tua benignitate iterum iterumque sustentata.



## DIALOGUS IX.

De

Numis Manii Acilii, & Caii  
Allii Balæ.

*TULLIUS*.

I. **P**orrige jam *Tabulam III.* ac primum ejusdem Numum, quem tu minutum & argenteum possides, inspice: ab *Alpha* namque, i. e. à *Gente Acilia*, quam multi perperam *Atiliam* scripsère, merito auspicamur. *Adversa*, ut vides, caput fœmineum, si Superis placet, Divinum jam est, Deæ nimirum SALUTIS, quemadmodum docet *Legenda*. Laurus, qua cingitur, commune ferè Numinum apud idololatrias existit ornamentum: quamquam *Festus* hic insuper notet, Deos valetudinis causâ cultos laurò incinctos fuisse, quoniam arbor est plurium medicaminum. *Salutis* nomen Romanis placuit, cum aliàs hæc *Laurus*. Dea apud Græcos *Hygiea* audiret, *Aesculapii* filia, *Hygiæ* seu *Hyginii* soror, ab ægris una cum patre & fratre, sanitatis aut conservandæ aut reparandæ gratiâ, non indiligenter implorata, canente *Ovidio*:  
III. v. 800.

Janus adorandus, cùmque hoc, Concordia mitis,  
Et Romana SALUS, Arâque Pacis erit.

*Adversa*

*Aversa* Numi eandem Deam iterum exhibet, aut certe *Valetudinem* non multum ab ea diversam, quæ integro corpore adstat, capite rursùm laureato, dextrâ serpentem ad se conversum gestans, sinistrò cubitò colum-næ innixa Serpens filiæ cum patre communis videtur. *Æsculapius* etenim *Glaucum* quempiam ægrotum aliquando sanare coactus, cum secretò in cubili cum baculo deambulans cogitaret secum quid ageret, ab adrepente ad se serpente herbam recepit, cujus usu æger convaluit. Quare *Æsculapius*, divinos postea honores consecutus, serpentem in tutelam recepit. *Demsterus* nihilominus tres alias serpentis causas cum apud *Æscu-lapium*, tum apud *Salutem* deam recenset: Imò ut animal vigilantissimum medicum quemque summæ illius commoneat vigilantia, quæ ægris debetur. 2dò, quia venenata licet hæc bestia ad multa tamen pharmaca & remedia egregiè valet. 3tiò, quia ægri, malò morbòque depulso, cæu serpentes pelle veteri exuta, in novam veluti transeunt juventutem. Colum-na, cui *Salus* innititur, firmitatis, & constantis apud ægros incolumitatis, per Deam salutarem impendendæ, symbolum & augurium est.

II.

*Jul. Hyginus*  
in *Ophiucho*  
apud *Pati-*  
*num de fam.*  
pag. 3.

*Demst. Pa-*  
*ral. ad Rosin.*  
*Antiq. Rom.*  
L. l. c. 13.

*PUBLIUS*. Dexterrimè hæc à Quiritibus ficta sunt: sed, obsecro, quid ænigmatum *Legenda* recondit, quæ tametsi Latinè exarata sit, plus tamen ferè quàm Græca me remoratur, nec enim vel primam vel ultimam literam capio. *TULLIUS*. Contractæ sunt geminæ, dumque duæ literam unam efficiunt, vicissim una duabus æquivalet. Primam componunt M. & V. postremam T. simul Vque constituunt: quo scribendi compendio persæpè usi sunt Quirites, veluti hoc pariter in Numo IIIVIR. contractum est. Et Prænomena quidem ferè semper simplici litera constant: ut adedò C. locò *Cajus*, P. locò *Publius*, L. pro *Lucius* scribatur. M. porrò nudè appositum *Marcum* designat: sin verò cum V. contractum sit, ut hoc tuo in Numo, vel punctum supra sibi appositum habeat, hac ferè ratione: M' tum verò non *Marcum*, sed *Manium* legas. Sic itaque integra habet hujus Numi *Legenda*: M'anius. ACILIUS. III. TriumVIR. VALETVudo, seu *Valetudini* (subaudi) constitutus.

III.

*PUBLIUS*. Esto jam, sine offensione hæc legero, aqua tamen ad singula propè verba nihilominus hæret. *TULLIUS*. Faciam, ut potero, te singula pervadere. *Manius* Prænomen est, notante tamen *Clar. Patino*, vix unquam apud *Livium* integrè scriptum, transcribentium utique ignaviâ, quòd ferè semper M sine puncto superiore vel V literæ dimidia virgula annexa, *Marcum* potiùs quàm *Manium* indicet. ACILIUS Proprium

IV.

*Partin. in*  
*Fam. p. 3.*

*Gentis Romanæ* est nomen, *Plebeix* quidem, sed longè illustrissimæ, quæ cùm florente Republica, tum ipsis sub Augustis, pluribûs Consulatibûs inclita fuit. Quatuor eam Familiis discretam *Patinus* memorat; *Aciliorum* enim alii *Balbi*, alii *Glabriones*, *Pisones* alii, alii *Justinii* appellati sunt: *Anton. Augustinus* etiam *Aviolas* addit. *Manius Acilius Glabrio* primus *Gentis* hujus *Curulem Magistratum* obtinuit, qui jam *Consul*, *Antiocho*, *Syriæ Rege*, ad *Thermopolim Thessaliæ* à se ad usque internecionem deleta, & *Ætolis superatis*, *Romæ triumphavit*: ubi *Templum quoque Pietatis* erexit, ac *Patri suo statuam auro nitentem* collocavit. *Nepos ejusdem celebrem* edidit *Legem Aciliam de pecuniis repetundis*, ad quam *Cicero in Verrem declamans* toties provocat. *Aciliorum* quidam *Cajus nomine*, miles *Jul. Cæsaris*, cùm ad *Massiliam* cum *Pompeio* decertaret, summæ edidit fortitudinis specimen: *hostilem namque navem dextrâ*prehendens, eâ *amputatâ*, *clypeo*, quem lævâ gerebat, *hostium facies verberans*, omnes fugavit, & *nave potitus* est. Sub *Domitiano* deinde *Imp. Consulatum* gessit *M. Acilius Glabrio*, qui fide **CHRISTI** suscepta, *Martyrii palmam* sustulerat. Alius ejusdem nominis, cum *Commodo Imp. Consul*, ab *Helvio Pertinace Augusto* elogium tulit summi inter omnes *Patricii*, qui *Mundi totius imperium* mereretur.

Valer. Max.  
L. III. c. 2.  
§. 22.

Anton. Aug.  
Epsic.  
Iterdens. de  
Fam. Rom.

V. De præsentī porrò *Manio Acilio*, cujus est *Numus tuus*, an è *Balbis* vel *Glaronibus*, aut cujus demum intra hanc gentem familiæ fuerit, deque *Triumviratu* ejus nihil certi pronunciant *Viri docti*, immò magnopere dissentiunt. *Onuphrius* namque & *Vaillant* legi debere contendunt: **III VIR VALETU** *rudinis* (subaudi tuendæ) *Patinus* mavult: *Triumvir Valetudinarius*: quasi verò hic *Acilius* in *Urbe Roma*, quæ, teste *Galeno*, pesti potenter obnoxia erat, constitutus fuisset, vel ut curam gereret mali hujus præcavendi, vel ut nosocomium ipsum, seu *Valetudinarium*, in quo ægri decubere, curaret. Utrûmque verò *Illustr. Spanhemio* displicet, juxta quem legendum: *Triumvir Valetudo*, aut quod idem est, in *Gotha Numaria*, *Valetudini* constitutus. Putat namque, *Acilium* hunc inter cæteros *Triumviros adium reficendarum* curam adeptum esse, ut ædem *Valetudini* Deæ in monte *Aventino* exstructam fartam tectamque fervaret: quemadmodum *Cajo Junio Bubulco* *Censori* commissum est, ut ædem *Salutis* Deæ instauraret, teste *Livio*.

Onuphrius.  
Et Vaillant  
de Num.  
Fam.

Span. T. II.  
Diss. X. p. 15.  
Goth. Num.  
c. VI. p. 227.

Liv. IV. 25.

VI. Si porrò ulterius quæsiêris, quamobrem *Gens Acilia*, ut videre est in *Iconibus Patini*, in *Numis suis* plerûmque *Æsculapium*, *Salutem*, aut *Valetudinem* excuderit? reponit *Clariss. Patinus*, quia *Acilii* nomen suum à græ-

à græca voce ἀνέσιμαι, quod idem est, ac *medeor*, traxisse videntur, & ideo Medica Numina præ cæteris coluisse. Verumtamen denuò refragatur Illustr. *Spanbemi*us contendens, hac in sententia gentem hanc non *Aciliam*, sed *Acesiam* dici oportuisse, quemadmodum Medicum Phryges ἀνέσιον, Athenæ ἀνέσιον dixere, & Æschylus medicamina ἀνέσιματα appellat. Potius itaque egregio *Morellio* subscribit, qui ex Plinio commemorat, Archagato Medico, An. Urb. DXXXV. è Peloponneso Romam venienti, Jus Quiritium datum fuisse, & *Tabernam* collatam esse, ex *composito Acilio ob id publicè ereptam*. Atque hoc laudatis Authoribus multò verius causa ansaque videtur, cur *Acilii* Medica Numina in Monetis suis excuderint, ut nimirum hoc pacto gloriam sibi accerserent Medici primi suum in agrum admissi, salutisque Populo Romano aliqua ratione procurata. Incredibile etenim gloriæ studium Quirites perpetuò invasit, nomen suum posteris cum honore transcribendi: quapropter minimâ causâ vel umbrâ contenti, res gloriosissimas publicis de se monumentis jactârunt.

*Morell.*  
*Epist. de Fam.*  
*Fam.*  
*Plin. L.*  
*XXIX. c. 1.*

*PUBLIUS*. Mirum sanè mihi est ex te audire, quantum sibi negotii hodie Viri Eruditi facescant, ut Numos plenius exponant: quorum tamen etiam perfecta cognitio tantum certè fructum parturire minime videtur, quantum non modò laborem, sed & sudorem exposcit. *TULLIUS*. Idcirco liberalia studia non tam ex Utili quàm Honesto metienda sunt. Quisquis exporrectò est ingenio, dulcissimam certè capit voluptatem, si, quod cæteri post multas vigilias ignorant, ipse felicior aliquando reperiat. Virorum hoc est, qui otium suum jugibus in laboribus ponunt: hi cum Libros perpetuò versent, etiam dum à gravibus negotiis vacant, animum eleganter remittunt, non jocis, epulis, ludis, sed Rerum Romanarum, Græcarum, aliarumque eruditus relectionibus: in quibus quandoque præter spem suam & opinionem dubio quodam, quod animum hucusque diutissimè suspenderat, jucundè expediuntur. Mox verò ut sapiunt ipsi, & alios sapere volunt, quibuscum fortunam hanc suam citra invidiam, vel eruditus colloquiis, vel epistolarum officio, vel publicis lucubrationibus, faciunt communem. Mirum etiam hic ad rem facit, si, quæ quotidie legimus, digna animadversione, dextere in adversaria referamus, sive quod idem est, calamo succincto excerpamus: hoc est, quod Eruditos sustentat, quod divites facit. *PUBLIUS*. Utilissima doces profectò, dum horas omnes collocare utiliter mones: nescio tamen, an multis ad palatum. Etiamnum si viveret, *Seneca* quereretur, quod olim cum gemitu: *De re omnium pretiosissima* (nimirum de tempore) *luditur*. *TULLIUS*. Ut quisque aleam jact, sua

VII.

*Senec. Epist.*  
*IX. 7.*

sua cubat fortuna: stertant, quos vulgus delectat. Adspirat laboribus Numen, & sedulum juvenem jucunda senectus coronat.

VIII. *PUBLIUS*. An libet tibi, ad alterum adhuc Numum Tabulæ hujus  
*Tab. III.* hodie progredi, cujus tuâ benevolentia Typum possideo? *TULLIUS*.  
*Num. X.* Progrediar: at brevi me ab eodem expediam. Caput *Adversa*, quod  
 crinibus est eleganter revinctis, partim tamen fluentibus, fastigiolo insu-  
 per imposito, collique gemmeo torque, *Junonis* esse lego in *Gotha Num-*  
*Goth. Num.*  
*c. VI. p. 214.*  
*maria*. *Aversa* refert *Dianam Luciferam*, sive *Junonem* denuo *Lucinam*,  
 idem *Quiritibus* idolum, bigâ cervorum investam, cum tæda accensâ:  
 infra recubat spica. In *Antica* legis: *BALA*. & infra Caput *Junonis* ap-  
 paret litera *C*. *Postica* inscribitur: *Cai*. *ALLI*.

IX. Hic itaque Numus *Ælia* gentis est, licet *Allia* in Numo scribatur, alii  
 etiam *Ailiam* dicant. Erat illa Plebeia, valde tamen illustis, ac Consul-  
 laribus Viris aliisque quamplurimis summis magistratibus celebris: Fami-  
 lias complexa est *Patorum*, *Catorum*, *Tuberonum*, *Ligurum*, *Lamiarum*.  
 Ex *Æliis* ortum habuere *Titus Ælius Antonius Pius*, & ante eum  
*Publius Ælius Hadrianus*, Imp. Item *Lucius Ælius*, Cæsar, & *Lucius*  
*Ælius Aurelius Commodus Verus*, Augustus. Sed & Juris Consultos  
 plures protulit *Gens Ælia*, quorum princeps erat *Sextus Ælius Catus*,  
 qui Jus civile condidit, dictum ab eo *Ælianum*, quo sibi *Cati* h. e. *Sa-*  
*pientis* cognomen multa cum laude acquisivit, quod postea apud familiam,  
 suam in Nomen proprium transiit.

X. *Junonem* porrò *Ælii* iterum iterumque in Numis excudere, ut adeo  
*Morellius* hanc eandem monetam, cujus nos typum inspicimus, septies  
 decies ediderit, semper quidem sibi similem, at nihilominus in aliquo sem-  
 per etiam dissimilem: cum locò literæ *C*. sub capite Deæ variæ aliæ lite-  
 ræ, & spicæ frumentariæ locò, varia alia symbola occurrant. Coluisse *Ju-*  
*nonem* sub nomine *Lucina*, seu lucem dispensantis, ideò creduntur, quòd  
*Ælius Petrus* cognomen suum à vitio quodam oculorum traxisse perhibea-  
 tur. Unde & asserit *Vaillant*, Numi facie *Dianam luciferam* cum face  
 una aut geminis editam esse, quoniam hæc dea apud deliras illas gentes  
 eodem Numine cum *Junone Lucina* est culta. Fidem facere queunt *Tertul-*  
*lianus*, atque *Eusebius Pamphilus*, dum prior quidem insit: *In partu Lucina*  
*& Diana ejulatur*: quasi diceret, mulieres idololatrias, cum partus dolori-  
 bus angerentur, supplici ejulatu *Junonem Lucinam*, & *Dianam* implorasse.  
 Alter verò hunc in modum causam subdit: *Partui Virgo Diana* (alio  
 nomine etiam *Luna*) præst, quòd novilunio vis quadam insit, quæ asserat  
 pariendi

*Tertull. de*  
*Anima c. 89.*

*Euseb. de*  
*Præp. Evan*  
*gel. III. 3.*

*pariendi facultatem.* Ego porrò hic apud *Junonem*, atque *Dianam*, cui cervi ab antiquo sacri fuere, non moror, plura de iis dicturus, cum ex professo in Numis Religionem *Quiritum* scrutabimur.

Interim de *Cajo Allio*, cui insuper Numus *Bala* cognomen attribuit, tuti nihil, quod statuant, celebres Antiquarii hæcenus habent, cum nullam ejusdem memoriam scriptores veteres faciant. Conjicere quidem aliqui voluere ex litera C. sub capite *Junonis*, & spica sub cervis, *Curatorem frumentorum* fuisse *Allium*, cujusmodi omni tempore Romæ existere, quoniam plebs publico ex ærario sustentanda erat. Ast *Liebe* in sæpè laudata *Gottha* sua *Numaria* hanc opinionem facillè rêjicit: siquidem, quod jam supra notatum, nec litera C. neque spica in cæteris huic similibus Numis compareat, sed sub capite Junonis jam F. jam E. jam H. jam R. &c. sub cervis modò rana, modò pharetra, modò gryphus, modò cicada & quamplurimæ aliæ notæ compareant: quæ varietas vix demum aliud aliquid quàm diversos monetarios innuere queat, qui tam dissimilibus signis sunt usi, XI.

Cognomen deinde BALA (si tamen *Allio* tributum sit, & non potius alium quemdam suis è collegis designet) rursus suspicatur antefatus *Morrellius*, aut *Balari* legendum, aut verò à voce *Balarus* derivatum, qua *Corfi* exules, teste *Pausania*, appellârunt: unde eruere liceat, *Cajum* hunc *Allium* forsitan aliquando exiliò multatum, & in *Corficam* insulam relegatum, postea verò Senatûs Consultò revocatum esse, yel si non ipsum, alium quempiam Gentis suæ. Attamen donec fortiora suppetant argumenta, non nisi trepidè in hanc sententiam itur. *Liebe* porrò ad *Balborum*, *Blæforumque* cognomina respicit, à vitio linguæ petita, eodemque ex fonte *Bala* cognomen profluere potuisse existimat, tanquam à *balante lingua*: sed & hoc sine teste æquè infirmum. Ast satis jam conjecimus cum *Viris* doctis, Optime *Publi*, tempori sententiam reservemus. **PUBLIUS.** Multo cum honore tot elegantia *Virorum* magnorum acumina suspicio: tibi verò, Venerande *Tulli*, plurimum utique debeo, quod eosdem apud me tanta cum ubertate, ac fide commemorares. XII.



## DIALOGUS X.

De

Numis C. Antistii Veteris, & M.  
Antonii Triumviri.

TULLIUS.

I. **P**rosteaquam ad *Octavium Casarem Augustum*, Rerum omnium atque Reipublicæ Romanæ summa rediit, qui *sapientiâ atque solertiâ sua* (verba *Flori* sunt) *perculsum undique & perturbatum ordinavit imperii corpus, quod ita haud dubiè nunquam coire, aut consentire potuisset, nisi unius Præfidi nutu, velut anima & mente, regeneretur*: Triumviri Monetales non jam sola Deorum Dearumque, vel illustrium Avorum suorum, verum & Cæsarum tum actu imperantium capita, nemine jam prohibente, frequenter in Numis excudère. *PUBLIUS*, *Tab. III.* Novi, quorsum hæc loqueris: quoniam nimirum *III. Tabule* tuæ *III. Numus*, cujus mihi typum exactum porrexeras, vultum Augusti sistere videtur. *TULLIUS*. Omni te dubio eximat *Legenda* circa caput nudum nullòque omninò ornatu, hunc in modum adposita. *IMPERATOR CÆSAR AUGUSTUS TRIBUNITIA POTESTATE*. *PUBLIUS*. Non planè hostitulos capio. *TULLIUS*. Ast ego alienam in messem hinc falcem non mitto. Sustineas velim, mi Publi, usquequo tecum Laonicam Quiritum Sapientiam in titulis Imperatorum vestigem, ubi vultus Augustorum per aliquot Sæcula, una cum elogiis ac nominibus eorundem, ordine, serieque perpetua depromam.

II. *PUBLIUS*. Ægrè admodum hanc à me patientiam impetras: sed quoniam tibi sic libet, de *Aversa* me doce. *TULLIUS*. Elegans admodum est, nec inerudita. Basin vides, cui, capite laureato, togatus stollatusque desuper adstat Apollo, dextrâ tenens pateram, qua usi sunt sacerdotes, cum sacrificiis sacros liquores affunderent, & quæ proprium divinitatis symbolum, in omnium propè Deorum Dearumque manibus versatur. Sinistrò brachiò citharam suam gestat: comminiscitur namque

*Aristi-*



*Arifides*, Minervam, cùm tibiæ, liræ, cytharæque ludos invenerit, cytharam quidem Apollini, Mercurio liram, tibiam denique uni Musarum dono dedisse. *Servius* verò, Virgiliti Commentator, cùm Apollo idem, qui Sol, sit, cytharæ ejus mythologicam rationem hîs verbis assignat: *Lyra simulacbro ejus additur, ut nobis cælestis harmonia imaginem monstret.* Haud paulò aliter *Suidas* infit: *Apollinis simulacrum fingunt, cytharam manibus tenens, quasi Sol sit harmonia Univerfi.* A dextris ad pedes Dei Aonii, sive Præfidis Musarum, ara fumat accensa, sacrificiis testis, ejus honoribus acti. Supra & infra basin nomen Dei describitur: APOLLINI, ACTIO.

*Arifid. Orat. in Minerv.*

*Serv. ad Virg. Ecl. v. 66.*

*Suid. v. Apollo.*

**PUBLIUS.** Quid, obsecro, sibi *Actius* velit? **TULLIUS.** Unusquisque Deorum varia olim nomina tulit plerùmque à locis, in quibus præcipuè cultus est. *Actium* porrò Promontorium erat in *Epiro* insula, quo in loco, teste *Strabone*, ab antiquo Apollo est cultus. Posteaquam verò *Octavius Cæsar*, dictus postea *Augustus*, classe ibidem navali CCC, & ampliùs navium M. *Antonium* Triumvirum æmulum penitè contrivisset, in tantæ victoriæ gratam æternamque memoriam, primùm quidem *Apollini Actio*, eodem in loco certaminis, aram è lapide posuit, thúsque adolevit: mox deinde *Nicopolim* Urbem excitavit, ac Ludos *Actios* Apollinæ, singulis hætenus trienniis factos, quintò quòque annò, ast multò solemniùs, agi præcepit, & musica, & gymnade, feu luctatorum congressu, & equestri certamine constitutis, referente *Suetonio*,

III.

*Strabo in Lex. Pitisc. voce: Apollo.*

*Sueton. in Aug. c. 18.*

**PUBLIUS.** An peculiare forsitan beneficium Cæsar Victor tum Apollini debuit. **TULLIUS.** Certè hos tantos honores nullo suo merito minimè tulit Apollo fide Poëtarum: canit namque *Virgilius* de auxiliaribus *Antonii*, pugnantis tam infeliciter, copiis:

*Virgil. VIII Æneid. v. 704.*

Actius hæc cernens arcum tendebat Apollo,  
Desuper omnis eo terrore Ægyptus, & Indi,  
Omnis Arabs, omnes vertebant terga Sabæi.

Ampliùs aliquid audent mentiri *Propertius*, canens & ipse:

*Propert. L. IV. Eleg. VI. v. 67.*

Actius hinc traxit Phœbus monumenta, quòd ejus  
Una decem vicit missa sagitta rates.

Alia quamplurima de Apolline figmenta, quæ tamen moribus proficiant, alibi commodiùs afferam.

V. **PUBLIUS.** Restat adhuc, ut video, superior Numi *Legenda*, ni fallor, sic habens: **Cajus ANTISTIVS III. Trium. VIR. TULLIUS.** Nimirum Monetalis, hujusque Numi percussor: quem proinde *Genti Antestia*, sive *Antistia*, quoniam utrumque in veteribus Lapidibus legitur, attribuas. Fuit illa Plebeia, sed à multis Consularibus Viris & Sacerdotiis cum apud Latinos, tum Græcos Scriptores oppidò commendata. Familias habuit *Rheginorum*, & *Veterum*: Originem suam repetiit ab *Antistio Patrone*, juxta *Liebe*, qui, fidem faciente *Dionysio Halicarnassensi*, Vir erat inter *Gabinos*, seu *Sabinos*, cum quibus Populus Romanus foedus percusserat, nobilissimus. Noster verò *Cajus Antistius* An. Urb. DCCCXXII, Consul ex Trium Viro unacum Cæsare Kal. Jul, Crasso susceptus est: utque Augusti Collegæ tam insignem Victoriâ redderet immortalè, Aram *Apollini Aëtio* ab eo positam argentò signavit, quem admodum *Patinus* testatur.

Goth. Num.  
c. VI. p. 215.  
Dionys. Halic.  
Antiquit.  
L. IV. p. 255.

Patrin. in  
Famil. p. 20.

VI. **PUBLIUS.** Gratus mihi hic typus est Apollinis causâ: totus interim aveo, Typum alterum ex te intelligere Numi cujusdam mediæ magnitudinis, quem in *Tabula* tua III. quarto loco miris certè imaginibus depinxisti. **TULLIUS.** Uberiùs nonnihil de eodem me differere oportet, quoniam *Gentis Antonia* est, & omnibus factis descriptum *Marcum Antonium*, qui post *Jul. Cæsaris* cædem *Triumvir* cum *Octavio* & *Lepido* erat, venustissimè redhibet. Et *Antonia* quidem Gens gemina erat, *Patritia* una, quæ nomen *Merendarum* assumsit, brevè extincta, neque multum in historia commendata: Altera Plebeia & diuturna fuit, nullo ferè cognomine, sed summa semper autoritate: cujus posteris supremum equestrium exercituum imperium semel & iterum collatum, sex Consulatus concessi, Censoria dignitas semel indulta, tertium denique *Triumph* gloria decreta fuit.

Ursin. apud  
Patrin. p. 21.

VII. Maximi porrò in hac Gente sua citra dubium nominis erat, cujus mox memini, *Marcus Antonius*, *M. Antonii*, *Cretici* appellati, & *Julia*, quæ de domo *Jul. Cæsaris* erat, filius: qui, dum *Cæsaris Dictatoris heres esse secundus* (loquor cum *Floro* Romano) *prælatum sibi Octavium furens, inexpabile contra adoptionem acerrimi juvenis bellum suscepit.* Sed & *M. T. Ciceroni* tamdiu infestus erat, usquequo, permittente quidem *Octavio*, capite eum privasset: ansam & odium præbuit mors *Cornelii Lentuli*, quem *Julia*, mater *Antonii*, à morte primi mariti conjugem duxerat,

Flor. L. IV.  
cap. 4.

rat, & quem *Cicero* Consul, tanquam asseclam *Catiline* è medio sustulit. Conflatum est à tribus internecinum Reipublicæ bellum, cùm *M. Lepidum* divitiarum cupiditas, *Antonium* vindictæ flamma adversus eos, qui se oderant, *Octavium* verò dolor de *Jul. Cæsaris* patris iniqua & inulta cæde accenderet.

Et *M. Antonius* quidem initiò, cruentum mox interfecti *Cæsaris* sudarium è sinu protrahens, ipsemet Senatam publica in concione adversum occifores in ultionem excitaverat: deinde verò Monarchicæ, quam concupierat, potestatis, argumenta nec pauca, nec obscura præbens, ut hostis damnatus à Senatu est, atque contra eum *Octavius* cum exercitu missus: qui privatus quidem contra Consulem, sed virtute plurima apud omnes spectabilis, tantò libentiùs in bellum processit, quòd *Antonius* & Reipublicæ hostis esset, & suus. Gemini Consules *Pansa* & *Hirtius*, quibus propositum erat, *Antonium* Italiâ pellere, *Mutina* cum eo congressi succubère, & insuper occisi sunt ambo. *Octavii* verò virtutem ampliùs cùm suspicerent *Antonius* ac *Lepidus*, in foedus eundem adsciverunt: quod & pacti sunt, Triumviratu inter eos constituto, cujus tyrannide, cùm unusquisque alteri conniveret, Respublica ad extremum deducta est, Senatorum plurimi occisi, ac quadraginta supra centum publicè proscripti sunt.

VIII.

Arma deinde *Antonius* cum *Octavio* conjungens, *Cassium* & *Brutum*, *Cæsaris* sicarios, cæcidit: sed mox elanguens in Asiam se contulit, & ibi totum ferè & genio & voluptati tribuens, *Cleopatra* Regina adulteris amoribus indulfit. Parum id certe Triumviro Reipublicæ constituendæ tanto in turbine rerum convenerat: quare inter cæteros *Octavius* quoque Collegæ ingnaviam detestatus, rursus cum eo collisus est. Verumtamen *Antonius* bellum contra *Octavium*, ne è sinu *Cleopatræ* dimoveretur, *Fulvia* conjugii suæ diu gerendum reliquit: postremò novam cum adversario pacem inivit, qua facta est inter Triumviros imperii divisio, *Lepido* Africa, *Antonio* Oriens, Occidens porrò *Octavio* cessit. Huic foederi fidem nuptiæ *Antonii* cum *Octavia*, sorore *Octavii*, conciliare debuerant. Mox tamen repullulavit discordia: & *Lepidus* quidem ab *Octavio* maximè oppressus est: cùm *Antonio* eundem ad tempus *Octavia* reconciliavit.

IX.

Quoniam verò ineluctabili fatorum ordine fieri debuerat, ut è cineribus Reipublicæ Monarchia consurgeret, imperaret unus *Octavius*, sublatus

X.

porrò in altum *Antonius* rueret lapsu graviore: sponte in prius salutem in servitute quæsit. Facta namque per conjugem *Octaviam* cum *Octavio* transactione, iterum in Asiam, atque ad *Cleopairam* accessit, postposita Uxore & Liberis, atque Amasiæ suæ, prolibusque ex ea creatis, plurimas imperii provincias, nimiam profectò sui fiduciâ, transcripsit. Vehementer hæc res Populum pariter, & Senatum commovit, tantoque amplius *Antonio* obfuit, cum is insuper cum Parthis, quia inconsultò festinanterque, etiam infelicissimè conflixit, triginta propè suorum millibus cum in acie, tum in itinere multatus. Nihilominus ignominiam tantam factu suo, & superbia superavit: quippe turpissimâ à Parthis fugâ elapsus, *Antiochiæ* nihilominus ceu Victor triumphavit, à *Cleopatra* sua, eidem occurrente, solempni gratulantium studio exceptus, & in dulcem iterum sinum admissus.

XI. Argumento hæc omnia opportunissimo erant perpetuis *Octavii*, nec injustis contra *Antonium* apud Rempublicam querelis: tandem bellum decretum, & ad *Actium*, in *Epiro* insula maritimò eoque acerrimò præliò *Antonius* à victore *Octavio* plenè contritus est. Fugit equidem cum *Cleopatra*, sed utrisque jam nullâ spes alia super, nisi gratia Victoris: hæc cum supplicibus ab *Octavio* post tot ac tantas irritaciones negaretur, commori decrevere, quibus vivere simul haud amplius licuit. *Antonius* itaque ventrem sibi gladiò strinxit: *Cleopatra* venis super serpentes admovit. Atque hoc demum pacto *Octavius Caesar* solus superstes, & formidabilis omnibus, nemine equidem prohibere auso, Augusti apud Romanos Imperii, suffocatâ Reipublicâ, Conditor evasit. Evénit tum ferè, quod

Flor. L. IV. c. 3. *Florus* aiebat: nimirum *M. Antonio*, & *Publio Dolabella* Consulibus, Imperium jam ad *Cæsares* transferente fortuna, varius & multiplex motus civitatis fuit: utque in annua cæli conversione fieri solet, ut mota sidera tonent, ac suos flexus tempestate significant: sic in Romanæ civitatis, id est, humani generis conversione, penitus intremuit, omnique genere discriminum, civilibus, terrestribus, navalibus bellis omne imperii corpus agitatum est.

XII. *PUBLIUS*. Nunquam tantò compendiò agonem Reipublicæ Romanæ percepi: nunc porrò utique Numum in typo suo lustrabimus? *TULLIUS*. Omnino: vides in ejus *Adversa* sertum grande, ex hedera, & vitibus compositum? quo id symbolo depictum existimas? Certè ejusmodi supra in Numo Græco *Mithridatis* jam videras. *PUBLIUS*. Sin benè recolo, *Liberi Patris*, sive *Bacchi* insigne est. *TULLIUS*. Rectè ais:

ais: *Dionysium* namque, sive *Lycum*, quæ totidem *Bacchi* sunt nomina, vini cultum, usumque admodum promovisse comminiscuntur: quare ejus idola vitibus coronârunt. Addiderunt & hederam, quam herbam temulentis nonnihil saltem mederi, & capitis vinò gravati vertiginem temperare credebant. Intra hujusmodi verò fertum caput *Antonii*, hederâ aliâ cinctum, pingere libuit Numi authoribus: quoniam, cum fata vellent, ut saculo suo fax, turbo, procella, scopulus, & pestis evaderet, voluptatibus torum se tradidit, quibus cæteras non parùm egregias animi sui dotes turpiter vicit & obscuravit, eò dementiæ progressus, ut, priusquam in patriam bellum decerneret, in Deos ipsos injurius, *Liberum* se *Patrem* palàm profiteretur, ac hederis redimitus, aureâ fulgens coronâ, thyrsum tenens, cothurnisque succinctus, sublimi in curru, faustas inter velut bacchantium acclamationes *Alexandriæ* invehctus sit, teste *Velleio Paterculo*.

Vell. Paterc.  
L. II. c. 82.

*PUBLIUS*. Quis bacillus recurvus sub capite *Antonii* recubat? XIII.  
*TULLIUS*. *Lituum* Romani dixere, eoque usi sunt *Augures* veluti Sceptro, cum ex Avium volatu omnia captaturi, cæta cœli spatia designare vellent, in quæ plebem avium visendarum causâ intendere oportuit. Ab hoc *Lituo* *Pedi* Episcopalis figuram deinceps in Ecclesia desumptam esse multi sibi persuadent. Cæterum hoc symbolo colligere licet, *Antonium* Augurem fuisse: qui insuper, testibus *Dione Cassio*, & *Suetoniô*, *Julii Cæsaris Flamen Dialis* erat, etiam dum Cæsar adhuc viveret: jam enim tum *Jovis* cognomentum ei palàm imposuerunt, Templumque *Clementiæ* paulò post interficiendo dedicârunt. Attamen, superstite *Julio*, inauguratus in *Flaminem* non fuit *Antonius*: eo occiso, vel motu invidiæ, vel ut stulti hominis suspicionem effugeret, quemadmodum *Cicero* in eundem declamaverat, noluit inaugurari. Erant autem *Flamines* sacerdotes, Diis peculiaribus colendis publicè constituti, à quibus & nomen traxere. *Romulus Flaminem Dialem* *Jovi*, *Marti Martialem* decrevit: *Quirinalis* deinde ipsi est datus, cum *Quirinus* à consecratione appellaretur. Lapsu temporum XV. *Flamines* facti, nisi & plures, quorum princeps semper *Dialis* fuerat: præcipua, qua à profanis distincti sunt, vestis pileus fuit è lana linoque contextus, qui supra tenue in acumen desierat, *Quiritibus Tutulus* dictus: hoc deposito mox *Flamines* esse cessârunt.

Sueton. in  
Jul c. 74.  
Dio Cass.  
L. XLIV.

Cicero Philip.  
II.

Acer novus  
Philolog. P. I.  
p. 647. Sc.

*PUBLIUS*. Restaret *Legenda* circa *Antonii* caput; sed verba dimidia me plurimum remorantur. XIV.  
*TULLIUS*. Sic illa habet: *Marcus ANTONIUS*. IMPERATOR. COS. i. e. Consul. DESIGNATUS, ITERUM.  
M. 3; ET.

ET, TERTIUM. PUBLIUS. Annè Imperatorum in numero *Antonius* collocandus? TULLIUS. Verbum IMPERATOR. non de Regio, seu Monarchico, sed Exercituum imperio accipere debes: quæ porro circa hanc vocem monenda essent, alibi rectius doceberis. PUBLIUS. COS. pro Consul. & COSS. pro Consules scribi solitum jam aliàs dixisti: ast DESIGNATUS occur additur? deinde ITERUM ET TERTIUM quorsum dicitur? TULLIUS. Consulium Magistratus non plusquam annum integrum durabat, sæpius tamen repeti poterat: quod si semel factum, scriptum est: COS. ITERUM, seu altera vice; si bis, dictum est *Consul III. tertium*, si ter, *Consul IV. quartum &c.* Dum quis verò delatum sibi Consulatum adire quacunq; de causa, vel nequirit, vel noluit, scribebat: COSUL. DESIGNATUS. Porrò *M. Antonius* primum gessit Consulatum una cum Jul. Cæsare An. Urb. DCCIX, in cujus interfecti locum ipse sibi Publium Dobellam Collegam suffecit. Consul iterum factus est A. U. DCCXIX. ubi tamen se sponte hoc magistratu abdicavit. Consul tertium designatus est An. Urb. DCCXXII. quia tamen paulò post hostis Reipublicæ declaratus est, hunc Consulatum non iniit.

XV. PUBLIUS. Omnis mihi Numi *Adversa* jam liquet: ast *Aversa* tantò obscurior est. Quale enim hoc parvulum foeminae caput, crinibus eleganter revinctum? quæ cista, super quam eminet? Serpentes gemini, utroque ex latere multo se gyro in altum torquentes, quid monstri sunt? Demum addita *Legenda*: IIIVIR. R. P. C. quid innuit? PUBLIUS. Breviter expediam singula. Verba sic lege: III. *Trium VIR*, seu unus è Collegio trium Virorum, *Rei Publicæ Constituendæ*, sive summo, communi tamen imperiò administrandæ constitutus. Collegas porrò *Antonii* hoc in Triumviratu fuisse *Lepidum*, & *Octavium Casarem*, jam ex compendio historiae audisti. PUBLIUS. An fortean foeminae parvulum caput *Cleopatram* sistit? TULLIUS. Dexterrimo Apolline uteris; hæc ipsa est, *Antonii* salax *Amasia*, cui vir tantus voluptate victus, non dubitaverat, superbum *Æ* elogium, aurò argentòque signatum, tribuere: REGINA. REGUM. FILIORUM. REGUM. (subaudi: Mater) CLEOPATRA. Reginam autem eam ipse *Antonius* fecit, quemadmodum & filios Reges, cum Imperii provincias, Phœniciam, Cœlesyriam, Cyprum, magnasque Ciliciæ, Judææ, & Arabiæ partes, velut suas, utriusque distribueret.

U. sin. apud  
Patm p. 23.

XVI. PUBLIUS. Serpentum & cistæ nulla omninò mihi ratio occurrit, TULLIUS. Erat autem Numi hujus percussoribus sine dubio maxima: cum

cùm enim *Antonius* libidinem suam , & *Cleopatra* imperium suum maximè in *Asia* exercerent, ubi & *Numus excusus*, adesse in eo debebant serpentes *Asiae* geminæ, *majoris* atque *minoris*, antiqua in *Monetis* veteribus symbola , immò & *genii* tutelares locorum. Adducit *Illustr. Spanhemius* hujus sententiæ testem *Servium*, dum alicubi in *Virgilium* ait: *Quia nullus locus sine genio est, qui per anguem plerùmque ostenditur.* Spanh. T. I. Diss. IV. p. 221. Addit deinde ex *Philone Bybliensi* apud *Eseebium* patere, quòd *Ægyptii* imprimis, qui & ipsi *Asiae* populus fuère, eam semper de serpentibus atque draconibus foverint opinionem, ut divini aliquid illorum naturæ attribuerent: quare cùm *Boni genii*, tum *mali* apud eosdem audiebant. Serv. ad Virg. Æncid. V.

Quoniam præterea *Numi Adversa* hedera & vitibus coronavit *Antonium*, **XVII.** ceu *Liberum Patrem*, reliqua *Bacchi* Symbola *Aversa* adjecit. Spectant porrò serpentes, sive cùm *cistam*, seu corbem, aut cophinum stipant, vel si ex eodem profiliant, ad *Orgia* sive *Bacchi* solemnia: quibuscum *Antonius*, novus suomet deliriò *Dionysius*, ubique in *Græcia*, *Asiæ*que, assentantium studiò exceptus est. *Bacchantes* namque viri & foeminae, ad ludos *Liberi* concurrentes, ut mente omninò se captos, ac metu cujuslibet mali solutos (quod vini liberaliter hausti beneficium est) ostenderent, circum serpentem, bestiam homini tam aliàs & invisam & noxiam, jucundè saltare, teste *Euripide*, quin etiam coronare se anguibùs venenò exutis solebant, canente *Horatio*: *Nodò coërcent viperinò Bistonidum sine fraude crines.* *Cretenses* porrò, ut *Orgiorum* se inventores probarent, serpentes *cistæ* inclusos, *Bacchi* honoribus abditis sacrisque in locis passim servabant: unde & *cista* sacrosanctum, prò pudor! mysterium capis. Euripid. apud Pitisc. voce: Bacchana- lia. Horat. Odar. II. 11. Lex. Pitisci.

**PUBLIUS.** Multis in hoc Numo exponendo tibi verbis fuerat opus, **XVIII.** qui tamen nunc omninò tuâ benevolentia mihi liquidus est. Video sanè jam affatim, & typos Numorum prodesse discipulo: pro quibus proinde tam multis te maximè amo. Amplius sanè aliquid habent elata ejusmodi plasmata præ sculptis duntaxat imaginibus, cùm multò magis fidelia sint, fitumque & habitum figurarum longè exactius ob oculos ponant. **TULLIUS.** Nihil ferè bonis in typis desideres, quàm, quod speciem metalli pondusque non exhibeant: è quorum intuitu, an genuinus, an fictus sit *Numus*, plurimum solet periculum fieri. Est namque aeri præcipuè veteri color quidam, soliditas item, & gravitas, quæ nostro hodie esse non solet. Cæterum de hoc Numo adhuc monere te debeo, quod lego in *Catalogo Numorum Gotba impresso Anno 1715.* ibidemque venalium, dictam esse hanc monetam, teste *Livio*, à *cista Cistophoram*. Catal. Goth. p. 9. Liv. Dec. IV. L. 7.

Goth. Num.  
c. VI, p. 219.

ram. Porrò diligentissimus *Liebe* in *Gotha* sua *Numaria* persuasum esse dicit Eruditis, eandem non alibi, quàm in *Cilicia Antonii* honoribus excusam fuisse.



## DIALOGUS XI.

De

Numo gemino T. Carisii, Trium Viri  
Monetalis.

PUBLIUS. .

I. **S**I qua Veritas, cui omnes naturâ afficimur, sciendi proritat cupidinem, ea certè est *Laconica* Numorum Sapiencia. Usque adèd jucundissimis tuis dialogis, quibus & Numos ipsos adjicis, animus meus à te delibutus est, ut jam ferè inter ea, quæ Genio dare apud me æquum est, tempùsque, & muneris ratio sinunt, nihil doctissimo huic rerum tam diversissimarum compendio præferam. Spem mihi non modicam hodie iterum faciunt Tabulæ tuæ III. Numi V. & VI., apud me tuo munere typici, varia denuò eruditissima ex te, Tulli Venerande, liberaliter addiscendi. *TULLIUS*. Dabo operam, ne tua te opinio fallat. Unius Triumviri Monetalis geminam lustrabimus monetam, quarum neutra te vacuum sine omni profectu dimittet.

II. *PUBLIUS*. Amabo te, ecurr in Numo hoc V., *Adversa*, penès *Tab. III*. Caput fœmineum, crinibûs succinctis, cui collum monile exornat, & *Num. V*. summa humeri sindon obvelat, nomen: *MONETA*: difertè adscribitur? Quid tandem opus erat, argentum signatum, per se omnibus notum, suo insuper nomine onerare? *TULLIUS*. Monetam signatam utique noverant omnes: ast non *Junonem Monetam*, cujus vultus tuos hic oculos subit. *PUBLIUS*. Ejusmodi nomen Jovis Sorori & Conjugi, Reginae Deorum, quæ, obsecro, tandem *Quiritum Religio* imposuit?

*TUL-*



**TULLIUS.** Non Religio erat, sed superstitio: quæ, quantum a vero desciscit, tantum semper incerta est. *Cicero prior hoc refert commentum. Cùm non multò antè captam à Gallis Senonibus Urbem terra motus factus esset, ferunt vocem exstitisse è Junonis templo, quod erat in arce, ut de sue plena fieret procuratio (i. e. ut porci immolatione Quiritès iratos sibi deos conciliarent) Quocirca Juno illa appellata Moneta à monendo. In aliam verò sententiam rectius fortè abiit Suidas Grammaticus, inquiens: Cùm Romani pecunià indigerent in bello contra Pyrrhum, & Tarentinos, Junonem orârunt: que illos admonuit, si justitiæ armis uterentur, pecuniam eis non defuturam. Quod cùm rectè eis contigisset, Monetam Junonem venerati sunt, fuitque rei illius signum Numisma, cui Moneta inscriptum, ejusque in templo servatum. Utra jam causa sit certior, nemo facilè definiat: sæpè interim Ciceronem nostri Scriptores, collatis aliorum sententiis, de non ritè investigatis, aut acceptis Deorum originibus reprehendunt. Id tamen extra dubium ponit hic Numus, Monetam Quiritibus cultam esse.*

*Cicero de Divin. L. I. c. 45.*

*Suid. Lexic. voce: Moneta.*

**PUBLIUS.** An verò etiam fabros fuligine sordidos Romani dignos habuère, quorum incudem, forcipem, malleum ære & argento signarent: quæ singula in *Aversa* Numi parte conspicio? **TULLIUS.** Rectè equidem vidisti, arbitraris verò non bene: haud etenim fabrum, sed Triumvirum Monetalem suppellex hæc denotat, teste *Ursino*. Durior certè olim cudendæ monetæ fuerat labor, ac nostris jam esse temporibus solet: quod enim torcular iconicum proprio suo nunc pondere facit, mallei operâ veteres perficere oportuit. Canit hac de re *Lucanus*:

III.

*Ursin. apud Patin. de famul. p. 67.*

*Lucan. L. VI. 402.*

Primus Thessalicæ rector telluris Iconus  
In formam calidæ percussit pondera massæ:  
Fudit & argentum flammis, aurumque monetâ  
Fregit, & immensis coxit fornacibus æra.

Hæc liquanda erant & igne coquenda, tum in lamellas concidenda, fundenda modulò, typariò iconicòque plasmanda, postremò tandem & gravi, & verè artifice malleo absolvenda. Tum demum, ut *Prudentius* cecinit: *Cæsar agnovit suum Numisma numis inditum: Tunc concisum argentum in titulos, faciesque minutas fuit: qui Juvenalis est lepor: & juxta quem alibi Lance beata Dacicus, aut scriptò radiat Germanicus aurò. Sic Forma Publica, puta, Moneta enata est, usibus certè & negotiis hominum*

*Robert Ursin. VIII. p. 24. Prudent. II. 9.*

*Juvenal. Sat. VI. 304. & XIV. 271.*

*Cicero pro Q.  
Rosc.*

*Solin c. 53.  
Plin. VI. 22.*

adeò prompta & expedita, ut divinum verè inventum haberi queat. Sæpe namque, ut habet *Cicero*, cæterarum rerum pretia jacent: cum econtra Numi in tanta vultuum Augustorum, quibûs signantur, diversitate, modò pondere ex æquo convenient, pretio sint semper æquali. Atque hoc erat, quod barbaros summè admiratos esse, cum aqud captivos Quirites plurium Cæsarum Numos viderent, *Solinus* & *Plinius* scribunt, in tantum quidem, ut ultrò Legatos Romam submitterent, cœdusque depescerent.

IV. *PUBLIUS*. Usu nos inter hæc ferè vilescunt, neque satis summa etiam beneficia, DEI auspiciò in nos collata, pensamus. Sed edic jam, obsecro, quæ vitta, aut pileus qualis laurò inciuctus, supra incudem compareat? *TULLIUS*. Divinus est, fabrorum omnium Primicerio, *Vulcano* Deo, tributus, cui Triumviri Monetales quotidiana propè Sacra edidère: & vittâ sanè opus habebat, cum armos robustos vi tota malleo librando intenderet, ne impexi intonsique crines frontem & lumina impedirent. *PUBLIUS*. Sertum porrò grandè, laureum ut videtur, cujus symbolo adest? *TULLIUS*. Id verò summam demum & Numo, & Triumviro Monetali gloriam accerferet: namque victoriæ à se relatæ est index, auspice tamen non *Vulcano*, sed *Marte*. *PUBLIUS*. Nihil sanè horum brevissimum ejus nomen: *Titus*. *CARISIUS*, prodit. *TULLIUS*. Sed *Dio*, ac *Florus*: extra quos deinde nemo aliàs scriptorum *Geniis Carisiæ* meminit, si *Ursino* credamus.

V. Duo nimirum fuère *Carisi*, *Titus*, & *Publius*, *Ursino* fratres existimati, & ambo Legati, cum Cæsar Augustus contra *Asturas*, & *Cantabros* procederet, in *Hispania* rebelles. Rem *Florus* de *Tiro* enarrat. *Astures*, inquit, per idem tempus ingenti agmine à montibus suis descenderant, nec, ut barbari, timère sumtus impares: sed positis castris apud *Asturam* flumen, trifariam diviso agmine, tria simul Romanorum castra aggredi parabant. Fuisset & anceps, & cruentum, & ultimum mutua clade certamen, tunc tam fortibus, tam subito, tam cum consilio venientibus, nisi *Trigacini* prodidissent: à quibus præmonitus *T. Carisius*, cum exercitu adveniens oppressit consilia: sic tamen quoque non incruento certamine. Reliquias fusi (hostilis) exercitus validissimi civitas *Lancia* excepit: ubi adeò certatum est, ut, cum in captam urbem faces poscerentur (à Romanis nimirum militibus, eam vindictæ causâ igni succendere cupientibus) agrè *Dux* impetraverit veniam, ut *Victoriæ Romanæ* stans potiùs,

*Florus Lib.  
III. c. ult.*

*potius, quàm incensa, esset monumentum.* PUBLIUS. Habeo jam & Lauri, & Numi totius huiusmodi rationem.

TULLIUS. Abstrusior videri meritò possit ejusdem T. Caristi Numi alter, æquè apud te typicus, & in *Tabula tertia* VI. Difficile namque est de capitibus, præsertim mulierum, symbolo omni ac titulo remoto, tutò conicere, nisi eadem ex usu & consuetudine nota sint, quemadmodum vultus Augustorum, Augustarumque crebriùs occurrentium. Vides in Numi *Adversa* Caput elegans fœminæ, cæsarie decore revincta, multòque gemmarum & fasciarum ordine subligata. Pingunt hoc equidem *Ursinus* & *Patinus*: quod tamen vel quale sit, omninò dissimulant. Non ita Illustr. *Spanhemius*, qui fœminam non aliam hic depictam pronuntiat, quàm *Sibyllam Phrygiam*, hancque sententiam suam etiam *Clar. Vaillant*, novissimo *Fulvii Ursini* de Famil. Roman. post *Patinum* recentiori, probatam esse plurimùm sibi gratulatur.

VI.  
Tab. III.  
Num. VI.

*Patin. de Fam. p. 62.*  
*Spanh. T. I. Diss. V. 254.*  
*Vaillant Notis ad Gent. Caris. T. I. pag. 233.*

Nititur autem *Spanhemius* potissimùm Authoritate *Phlegontis Tralliani*, qui erat libertus Hadriani Imp. scripsitque cum ejus Historiam, tum de Ludis Olympicis, itémque de Mirabilibus & Longævis: ex quo *Stephanus Byzantius*, Grammaticus Græcus Sæculi V. hujusmodi testimonium adfert. *Hinc Gergitibica fatidica Sibylla, qua, uti & Sphinx, in Gergitiorum numismate impressa est, ut tradit Phlegon in prima Olympiade.* Gergia autem in Troade erat, & Troas in Phrygia.

VII.  
*Phleg. Trallian. Olymp. I. Stephan Byzant. Diç. Geograph. in voce: Gergis.*

PUBLIUS. Ergò forsitan *Sphinx* est monstrum illud fœmineo-leoninum, quod in Numi hujus *Aversa*, alis insuper præditum confidet? TULLIUS. Id apud omnes in confesso, nec quisquam facilè reperitur, qui inficiari velit, quin, ut *Legenda* habet *Titus. CARISIVS. IHVIR.* videlicet *Monetalis*, hanc bestiam Augusti Imp. gratiâ in Numo suo signârit: de quo fatur *Suetonius*, cujus *Vitas XII. primorum Cæsarum* habemus, eundem in *diplomatis, libellisque, & epistolis signandis* initiò *Sphinge usum esse, mox imagine M. Alexandri, postremò & sua.* Ad stipulatur & *Dio*, qui Romanam historiam græcè conscripsit, dum infit: *Sigillum, quo tum maximè utebatur (puta Augustus) duplex paraverat, Sphinge in utroque eadem insculpta: nam seriùs cœpit suam imaginem in eo incidere.*

VIII.  
*Sueton. in Aug.*  
*Dio Cass. L. LI.*

Ex his omnibus colligere licet, *Caristum* ad veteris *Gergitiorum* Numi ideam utrâque *Monetæ* hujus suæ faciem, hinc cum *Sibylla*, inde cum *Sphinge* composuisse: in quo sanè à mente *Augusti*, *Sphingis* signaculo

IX.

utentis, haud recessisse existimari possit, cum *Sibylla* pariter, atque *Sphinx*, rerum reconditarum & mysterio parium aptissima symbola sint. Haud verò ambigo, arcanam administrandi, imò & vindicandi, atque fundandi tanti Imperii prudentiam, qua excelluit Augustus, dignam eidem omnino visam esse, quam mire implexa & intricatissima *Sphingis* imagine obferaret, non nisi à peritissimo quodam Politicæ Oedipo referendam. Quanquam & id Illustr. *Spanhemio*, dexterrimo conjectori, faciliè dandum esse putem, Fortitudinis quoque & Industriæ typo Augustum *Sphinge* signasse, quarum symbolum eandem fuisse *Plutarchus*, *S. Clemens Alexandrinus*, atque *Synesius* statuunt.

*Plutarch.*  
*Schediasm.*  
*Bruta ratione*  
*uti. p. 988.*  
*S. Clem. Alex.*  
*Strom. L. V.*  
*pag. 567.*  
*Synes. de*  
*Regno. p. 7.*  
X.

*PUBLIUS*. Rem sanè gratissimam feceris mihi, Venerande Tulli, si & de *Sibylla*, & de *Sphinge*, paulò plura ac veriora me doceas: de utraque enim in Scriptis Eruditorum sermo non infrequens recurrit. *TULLIUS*. Ardua postulas, optime Publi: unde etenim de *Sibyllis* vera tibi depromam, de quarum ne numero quidem aut patria duo veterum Scriptorum consentiunt? Siquidem tamen hæc serio postules, præterquam quod volui, tribuam tibi: sustine interea, erit namque, ut, postquam Tabulas Numerorum huic nostræ Exercitationi Procemiali destinatas explanaverò, de *Sibyllis* peculiari Dialogo Appendice te erudiam. Longitius enim, ac par sit, à via hic excederemus. *PUBLIUS*. Vehementer hoc tuo promisso jam gaudeo, quandoquidem fidem tuam ubique tam egregie liberas. *TULLIUS*. Interea tamen id solùm commemorò, Illustr.

*Spanh. T. I.*  
*Diss. V.*  
*pag. 246.*

*Socrat. apud*  
*Schol. athen.*  
*Enripid.*  
*Phœniss.*  
*v. 45.*

*Spanhemium* duas duntaxat *Sibyllas*, non plures, cum *Martino Capella* agnoscere, *Gergithiam* nempe, seu *Phrygiam*, in hoc Numo *Carisii* signatam, ac præterea *Erythraem*, quæ fortè cum *Cumana* eadem sit: Mox vero *Sphingem* ipsam vatis aut *Sibyllæ* nomine venisse docet ex Græco *Enripidis* Interprete, qui verba *Socratis*, affert de *Sphinge* Thebana, *Vatem illam fuisse indigenam, obscura proferentem oracula*: atque id ipsum deinde de *Chiorum Sphinge* pariter statui posse subinfert. *PUBLIUS*. Vereor sanè, si *Sphinges* quoque in *Sibyllas* tam facilè transeant, ne acris, quam mox commemorâras, de numero *Sibyllarum* contentio, ac tanta Scriptorum dissensio difficilè admodum componi queat. *TULLIUS*. Viderint, quibus de hoc disceptare vacaverit: ego ad *Sphingem* convertor.

XI. Triforme hoc monstrum *Ausonius* Poëta his versibus, omninò quale est *Auson. n. 3.* in Numo, commemorat:

Terruit Aoniam volucris, Leo, Virgo, triformis  
Sphinx, volucris pennis, pedibus leo, fronte puella.

Scopulo.

Sœpulo hanc bestiam apud Thebas infedisse, & transeuntibus proposuisse ænigmata, quique eadem solvere nequirent, unguibus lacerasse, fabula omnibus nota est. Fatò tamen finxere statutum, ut *Sphinx* moreretur, quamprimum abstrusam ejusdem sapientiam quisquam evolvere nôset: quæ fors *Oedipo* obtigit. Hic namque animal à *Sphinge* sibi propositum, manè quadrupes, meridie bipes, vespèri tripes, scitè de homine exposuit, qui, dum infans est, manibus ac pedibus reptit, adultus bipes ambulat, senex scipionem in pedum debiliùm suppetias advocat. Si relecto *Sphingis* sophismate, illa irarum ac tædii plena, è sua se rupe præcipitem dedit.

Esti porrò mendaciis referta hic omnia, ut adeò passim, qui res antiquas excutiunt, monstrum hoc ad Ægyptiorum logographos damaent: Illustr. tamen *Spanbemius* omninò tuetur, veras quoque *Sphinges* de genere simiarum existere, quamquam in ea describenda haud omnes *Oedipi* sint. Primum itaque te verum à fabula discernere, & *Sphingi* volucres alas, nonnisi Græcorum mendaciis genitas, præcidere jubet. Deinde verò non solum *Agatarchidis* apud *Photium*, *Diodori* item, *Strabonis*, ac *Plinii* autoritatibus, verum etiam & multò magis recentiori cuidam & oculato testi *Philostorgio* credere cupit: qui, Cappadox genere, Sæculò V. imperante Theodosio juniore, Ecclesiastica Historiæ compendium edidit, homo quidem Arianus. Hic publici juris novissimè factus à *Jac. Gotbofredo*, Juris-Consulito Clarissimo, hæc de *Sphinge* verba, è græco in latinum traducta, recensuit. *Sed & Sphinx simia genus est* Philostorg.  
Hist. Ecclesi.  
L. II. c. 12 *(id quod conspiciat scribo) cujus quidem reliquum corpus hirsutum est, ut aliarum simiarum, pectus verò ad collum ipsum usque glabram, mammas muliebres habet; rubrà quadam tenuique, qua milio similis est, papulâ totum corpus, qua nudatum est, in orbem percurrente, multumque decoris & gratia colori, qui in medio humano similis est, conciliante: facies verò rotunda plusculum est, & in muliebrem vergit.* Adjicit porrò in sequentibus, fabulæ licentiâ è vera hac Simia atque *Sphinge* hujusmodi monstrum enatum, quod omnium propè hominum fidem repelleret. Cum namque ex Ægypto Thebas deferri *Sphingem* aliquando contingeret, Græci, quos quacunque minima de causa quilibet fingendi nulla prorsus religio incescit, ob motus celebritatem, alas ei tribuerunt, muliebree caput pectusque ob formæ nonnullam similitudinem, leonis corpus propter innatam feritatem; sermonem deinde illius, qui obscurò quopiam sonò ad humanam aliquomodo accedit, cum non intelligerent, ad ænigmata ætorsere.

XIII.

Esto itaque *Sphinx* Græca & alata non immeritò incredibilibus cæteris accensenda sit, non item *Sphinx* Ægyptia : utramque porrò inter cætera veneranda Antiquitatis monumenta etiam Numi frequentius exhibent. Symbolo namque Fortitudinis & Industriæ, quod supra jam monui, deputabatur : præterea verò & involutam Oraculis, fabulis, ænigmatibus, allegoriis sapientiam denotabat. Idcirco perhibente *S. Clemente Alexandrino*, Ægyptii præsertim antè templa *Sphinges* apposuere, quòd doctrina de DEO ænigmatica esset, atque obscura. Qui & idem Eruditissimus Patrum celebrem illam *Prodicus* Chii de virtute ac vitio fabulâ involutis tractationem inter illustria ænigmatum & allegoriarum exempla recenset, quibus veritatem sacris Literis contentam Græci barbarique frequenter occulere, eorumque in numero *Sphinges* locò non ultimò ponit. Certè cum *Cbius* insula præ cæteris omnibus eximiè se jactaret, quòd verum fabularum & allegoriarum parentem *Homerum* genuisset, perpetuò in Numis suis, hinc vatem suum mox laudatum, inde *Sphingem* excudit, aptissimam mysticæ, qua eminuit *Homerus*, sapientiæ præconem. Verè hoc pacto, at miserè contigit, quod conqueritur Apostolus, ut, *cum cognovissent DEUM, non sicut DEUM glorificaverint, non prædicaverint publice: sed ænigmatibus eum involventes, evanuerunt in cogitationibus suis, & ideo obscuratum est cor insipientis eorum.*

*S. Clem. Alex. Stromat V. p. 561*

Rom. I. 21.

XIV.

*Reusch. ad Gemm. Eberm. f. 9.*

Hactenus cum Illustr. *Spanhemio* hariolari de *Sphinge* collibuit : nunc porrò cum Eruditiss. *Reuschio Gemmarum Ebermayrianarum* novissimo juxta & diligentissimo enarratore. Is animadvertens, in Galea Minervæ *Sphingem* quoque à veteribus unacum Faunis & Satyris exprimi solitam (quod neque *Spanhemius* omninò dissimulat) opportunè insuper notat, non deesse Authores, qui *Sphingem* scientiæ simul, & ignorantæ typum statuerint. Sapientiæ symbolum eam disertè asserit Illustr. *Franc. Baco, Lib. Bar. de Verulamio*, Angliæ quondam Cancellarius, fortunæ deinde invidiâ dejectus, omnigena clarus eruditione, cujus mentem omninò cum eo consentiens egregiè explicat *Joan. Goropius Becanus*, Medicus Parisiensis, qui sic effatur : *Dum veterum Theologia faciem pulchrarum modestarumque Virginum Sphingi tribuit, & reliquum corpus addidit leoninum, unguibus tamen contractis, & ad nocendum minimè explicatis, castitatem sapientia sanctitatemque Virgineam addidit, sed eam, qua, si laderetur, robur & celeritatem leoninam ad vindictam haberet.*

*Franc. Baco de Verulam. de Sapient. veter. c. 28. Joan. Gorop. Becan. Orig. antwerp. L. II. p. 145.*

XV.

*PUBLIUS.* Si Virgo est Sapientia, quomodo Leo? si mitis est & casta, quomodo vindictam meditatur? *TULLIUS.* Sancta quidem est,

&amp;

& mansueta ad omnes, virginisque more blandientis omnem indomitum hominis affectum suaviter mitigat. Si porrò eam læseris, pondere te opprimit veritatis, quæ Solis occidui instar quotidie illustrior furgit, ac liberat omnes, qui eam sectantur, & possident. Leonis in modum irrugit sapiens adversum stultitiam: non frangitur metu, non quatitur minis, non damnis, non injuriis à vero abducitur. Porrò veritatem, quæ premi quidem, non opprimi potest, ea rerum misera tempestate, dum Sol necdum *oriretur ex alto*, cum lumine fidei Mundus careret, *noxque* idololatriæ *in cursu suo adhuc medium iter perageret*, quis alius, nisi Poëtæ veteres, Comici illi ac Tragici in Scenam deduxère? Hinc Fauni, Satyri, Sphinges, foris aliud, aliud intus referentes, Palladis galeam ornârunt, tanquam veritas larvâ mendacii interim convestita, usquedum *Omnipotens sermo de regalibus sedibus veniens* Mundo palam loqueretur.

Tu specimen hujus, Optime Publi, hîc cape ex uno *Philemone*, Damonis filio, Comico Græco, in Cilicia Pompejopoli oriundo aut ipsius Syracusis: qui cum apud neminem veritatem dissimulasset, plurimorum in se odia concitavit. Hujus fragmentum admodum nobile exstat apud *Henric. Stephanum* cæteras inter industriè à se collectas Comicorum Græcorum sententias, Græcum quidem, prout ex *Autographo* hauserat, sed & Latine transpositum & insuper prolixum, cujus ego posteriores duntaxat hîc versus recenseo:

XVI.  
*Philem. apud  
Henr. Ste-  
phani p. 377.*

Te namque cernit, adstat qui tibi DEUS,  
Qui justa facta, non iniqua amplectitur,  
Et comparare quemque vitæ commoda  
Suo labore, terram arandô, non vetat.  
Cole æquitatem, victimam gratam DEO.  
Magisque corde, quàm chlamyde sis splendidus.  
Non ad tonitruï fugeris unquam sonum,  
Si nullius sis conscius tibi mali.

*PUBLIUS*. Amplius certè aliquid à Christiano nemo desideret, præterquam ut, quod ore eloquitur, etiam opere strenuè atque fideliter compleat.

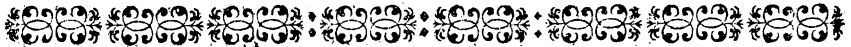
*TULLIUS*. Ignorantiæ autem typum fuisse *Sphingem* apud aliquos, refert *Cebes*, Philosophus Thebanus, in Dialogo, quem *Tabulam* inscripsit, parique.

XVII.

pariſque in numero cum Faunis & Satyris collocatam eſſe in galea Minervæ, ut hoc pacto ſapientia vera virtutes fucatas publico duceret in triumpho. Quamplurima namque quotidiana vitæ inter homines vitia virtutum nomine venditari ſat ſuperque Cicero agnovit : cujus ex mente *Prudentiam malitia*, & *Temperantiam immanitas in voluptatibus aſpernandis*, & *Magnitudinem animi ſuperbia in animis extollendis*, & *deſpicientia in contemnendis honoribus*, & *Liberalitatem effuſio*, & *Fortitudinem audacia imitatur*, & *Patientiam duritia immanis*, & *Juſtitiam acerbitas*, & *Religionem ſuperſtitio*; & *Levitatem mollitia animi*, & *Verecundiam timiditas*, & *illam diſputandi Prudentiam concertatio captatioque verborum*, & *Oratoriam vim inanis quadam profluencia loquendi*. Hæc Tullii verba tanti habuit Orator aureus Antiochenus, ut in eadem prolixè alicubi commentaretur. Vide ſis hic *Sphingem* inanem, quæ virginem, volucrem, leonem, cum nihil horum ſit, turpiter mentitur: Ignorantiam ergò æquè ac ſapientiam notat. **PUBLIUS**. O dives Laconicæ Quiritum Sapientiæ vena & ſcatebra Numulus unicus! quanta exinde documenta tu eruiſti ſanè ſalubria: confide, non indocili locutus es.

Cicero l. 23.  
Partit. Orab.

S. Chryſoſt.  
Homil 48 in  
Act. Apoſt.



## DIALOGUS XII.

De

Numis L. Cottæ, & L. Ceſtii ac  
C. Norbani.

*TULLIUS.*

I. **U**Tcunque in luce ponere hætenus licuit Numos anteriores: ſed  
*Tab. III.* Numum VII. atque VIII. Tabulæ III. ad quos reſtus jam ordo  
*Num. VII.* vertit, ipſi Magiſtri mei, quos mihi inſpicere licet, obſcuros ſibi fatentur. **PUBLIUS**. Ni vanus me ludat Apollo; Numi VII. *Adverſa* Vulcanum barbatum ſiſtit ad uſque ſcapulas: quod mihi cum vitta illius ſuadet laurò inclita, qualem ſupra priore in Numo *T. Carifi* notam Vulcani dixiſti, tum forceps atra à tergo adſignata, obſcuro-  
rum



rum fabricatorum sceptrum, *TULLIUS*. Benè hariolaris : sic namque jocatur *Arrianus* : *Ne Vulcanum quidem præclarum fabricum judices, nisi pileolum capiti ejus impositum videas.* Principiò verò animadvertas velim, à *Gyrardo* ex *Cicerone* quatuor Vulcanos enumeratos esse, horumque primum cœlò natum, cultumque Athenis, quod pater Apollinis sit creditus; è Nilo exortum alterum, quem Opam aut sui, custodem olim Ægyptii dixerunt: tertium Junone sola sineque patre genitum, vulgatum Lemniorum Patrem: postremum tandem filium Mænali. Nobis de tertio misis cæteris nonnullus hic sermo erit, quem interim hoc Numo depictum reor.

*Arrian. ad Enchirid. Epictet. L. IV. c. 8. Gyrard. Symtagm. Deor. L. XIII p. 413.*

*PUBLIUS*. Fæcunda sanè vatum lascivia, qui, ceu Minervam sine II. matre de solo Jovis cerebro exisse finxerant, sic pariter Vulcanum Junonis solius filium, & sine patre commenti sunt. *TULLIUS*. Quid illi difficile ingenio, cui, quidquid demum libet, licet? Sunt tamen, quæ in utraque prole, si apud Mythologos inquiras, latitant mysteria. Teste etenim *Phornutio*, veteres cerebrum sedem prudentiæ omnis, & Sipientiæ gubernatricis existimabant: cum proinde Jupiter omnipotens, eorum deliriò, orbi toti per Sipientiam moderaretur, Minervam Artium omnium Præsidentem *Deam Capitam*, i. e. solo Jovis cerebro genitam confinxerunt. Ne porrò Junoni Reginæ hoc pacto injurii essent, illi quoque filium sine patre Vulcanum tribuerunt, siquidem ignis æthereus, fulgura æque ac fulmina, non aliunde, nisi ex ætheris vastissimo sinu, mediante tonitru, subito cum fragore erumpunt. Juno porrò quid aliud nisi æther, Vulcanus quid nisi ignis antiquis est visus? *PUBLIUS*. Non injucunda sunt ista, nec sine acumine: sed quamobrem Lemnium patrem Vulcanum dixisti?

*Phornut. Myth. c. 19. apud Pitisc. voce: Minerva.*

*TULLIUS*. Nullibi legisti, Vulcanum ut maximè deformem Junonis III. filium, à Jove irato, cœlò præcipitatum, inque terras dejectum esse? *PUBLIUS*. Nimirum, ut fulmen nubibus excussum trementem terram concutit. *TULLIUS*. Sic lapsum in terram suam Lemnii, & jam effracto cruce claudum Vulcanum parvulum levarunt pie, & educarunt. Adultus sub Æthnæ montis profunda specu Cyclopiibus est junctus, suamque Jovi industriam tum maximè probavit, cum ei contra Gygantum terribiles assultus trifulca flumina cudisset. Tum factus est ignipotens, Præsidesque fabricorum constitutus, cumque Lemnii patrium abinde Deum adlegerunt. Ne verò crudò duntaxat ferrò eundem fabricasse autumes, *Homero* teste, Vulcanus Achilli galeam fecit fortem, temporibus aptatam,

*Homer. Iliad. N. 6 T.*

*Hygin. Poët. Astronom. L. II. c. 5.* pulchram, variegatam, supraque auream cristam posuit, qua ut stella lucebat: sed & circum juba aurea vibrabant. Recentet quoque Hyginus, eundem & Ariadnæ quoque stellantem ex auro gemmisque Indicis coronam malleo artifice parasse. Quin ipsum audi, cum Venus conjunx, pro filio Ænea plurimum & anxie sollicita, sic eum affata esset:

Ergò eadem supplex venio, & sanctum mihi numen  
Arma rogo Genitrix nato:

dilectæ conthorali suæ hunc in modum liberalissimè annuentem, conscio

*Virg. Æneid. Marone : VIII.*

Quidquid in arte mea possum promittere curæ,  
Quod fieri ferrò, liquidòvé potestur electrò,  
Quantum ignes, animæque valent, absiste precandò,  
Viribùs indubitare tuis.

Qualiter deinde fidem apud conjugem liberârit, sic Poëta profèquitur, *ibid.* multis equidem interjectis, loquens de Ænea:

Ille Deæ donis, & tanto lætus honore  
Expleri nequit, atque oculos per singula volvit,  
Miraturque, interque manus & brachia versat  
Terribilem cristis galeam, flammisque vomentem &c.  
Tum læveis ocreas, electrò auròque recocto,  
Hastamque, & clypei non enarrabile textum,  
Illic res Italas, Romanorùmque triumphos  
Haud vatum ignarus venturique inscius ævi  
Fecerat ignipotens &c.

IV. **PUBLIUS.** Oppidò tu mihi Vulcanum commendas: nec miror, eundem Quiritibus in cætero Deorum numero haud postremum fuisse, cum tanti utique fabri, fortissimis armis tot Æneas triumphos messuerit, Urbisque, Orbis totius postea Dominæ, fundamina hoc demum chalybe jecerit. Ast verò stella post caput ejus, & litera B. ante eum posita quid innuere volunt? **TULLIUS,** Ipsi hic mihi Oedipus deest: quemadmodum &

si quæras, quid Aquila *Averse* suo sibi cum fulmine velit. Stellam quod attinet, præeunte eam pinxi *Patino*, quamquam typus tuus, quem à me habes, obscuram omninò habeat notam, quam æquè X. literam numeralem credere possis, denarii signum. Sin libet, donec certiora tibi quis suggerat, cum causam non possis, colorem petatum è fabula reponere quærenti, dicque stellam *Veneris* esse, Aquilam *Jovis*, hacque ratione hoc in Numo merita *Vulcani* gemino symbolo celebrari, quæ ille cum apud *Jovem* posuit, fulmen ei cudendò, cujus Aquila ministra est, tum apud *Romam*, *Veneris* interventu arma *Æneæ* à *Turno* insuperabilia fabricandò. B. litera *Brontis* nomen tibi interim innuere possit, quod erat uni *Cyclosum*, hic fortè *Vulcano* ipsi adpositum. Hæc tamen, credas nolim, me ex animo loqui: in ænigmate equidem *Oedipum* esse omnibus licet, uni tantum contingit.

**PUBLIUS.** Superfunt utraque in facie Numi laurea, ut arbitror, ferta, & *Legenda* obscura: L. COT, **TULLIUS.** Postremam apud *Patinum* sub pedibus Aquilæ plenior lego: *Lucius.* **COTTA.** Ast geminæ lauri rationem ægrè disquiro: quamquam mos in Numis Familiarum passim obtineat, ut laurò coronati, eorum, à quibus, vel pro quibus cusi sunt, relatas aliquando victorias celebrent. *Cottarum* familia ad Gentem *Aureliam* pertinet, quam *Anton. Augustinus* prius à Sole *Auseliam* dictam, origine Sabinam, plebeiam præterea, & tribus cognominibus, *Cottarum*, *Orestarum*, & *Scaurorum*, distinctam percenset. *Cotta* ab An. Urb. D. ad usque DCC. septem Consulatus functi scribuntur, duòque ex illis Censores, Magister Equitum unus fuit, unus triumphum egit, alteri decretus est. Primus *Cajus Cotta* Consulatum iterum inisit cum *Publio Servilio Gemino*; solus verò de *Pœnis*, & *Siculis* triumphavit An. Urb. DI. Alteri *Cajo Aurelio Cotta*, itidem Consuli cum *Lucio Octavio*, Triumphus decretus fuit: at verò ex cicatrice rescissa ante paratam sibi gloriam fati concessit. Illustr. *Spanhemius* insuper *Marcum Aurelium Cottam* commemorat Virum æquè Consularem, à quo *Heraclea*, *Ponti* Urbs nobilissima capta atque directa sit, *Pontici* cognomine eidem eapropter à *Senatu* decreto. Hic tamen infeliciores cæteris, paulò post de nimia direptionis crudelitate accusatus, exilium ægrè evasit, Senatorii verò Ordinis Insignia perdidit. *Lucius* porro *Cotta* in Numo descriptus Consul factus est cum *L. Manlio Torquato*, An. Urb. DCLXXXVIII. postea Censor effectus. Lauros hic Numo suo intulisse, immò & *Vulcanum* mihi videtur ob triumphum de *Siculis*, quem *C. Cotta*, Consulum familiaris suæ primus, ut audieras, egit. *Vulcani* namque præcipua sanè

V:  
Ant. August.  
de Famil.  
apud Patin.  
p. 328.

Spanh. T. II.  
Diss. X. p.  
16.

officina erat *Æthna*, Siciliæ mons, jugiter sulphur & flammam eructans: unde facile mihi persuadeo, Lemnium patrem, sed & Siculum Deum in hac moneta Victoriæ testem adfate. An ex tripode loquar, viderit deum, qui volet,

VI. *PUBLIUS*. Quàm verò lepida est Numi VIII. *Adversa*? quam bel-  
*Tab. III.* lè elephantinum caput curva cum proboscide vultum Virginis alioquin non  
*Num. VIII.* inelegantis adornat? *TULLIUS*. Hoc unum *Ursinus* me docet, sic  
*Ursin. apud* Africam in Numis depingi; qualem & redhibet alia apud eundem *Quin-*  
*Pat. p. 71.* ti Metelli Gentis *Cæciliæ* moneta: unde & *Claudianus* Poëta sic alicubi  
*Ibid. 50 p.* cecinit:  
*Claud. L. II.*  
*de Laud. Sti-*  
*licon. v. 250.*

Tum spicis, & dente comas insignis eburno,  
 Et calido rubicunda die sic Africa fatur.

*Goth. Num.*  
*C. II. p. 28.*

Calidissima namque Africæ Regio est, propter nimios Syrii furores magna sui parte deserta, simulque ferarum, & elephantum, quorum dentes eburnei, feracissima. Quid porro *Cestio*, cujus præfens est denarius, negotii cum Africa intervenerit, ignorat *Ursinus* sæpè laudatus. Commemorat deinde hunc Numum & *Gottha Numaria*, eumque in *Thesauro Fridericiano* aureum existere prædicat: verumtamen nec pingit eundem, nec quidquam illius exponit. *PUBLIUS*. Facile equidem mihi persuadeo, tam remotam à nobis Quiritum historiam, tot sæculorum interea præterlapforum injuriis vexatam, ex integro restitui à nemine posse. *TULLIUS*. Oportet certè, ut ampliora deinceps monumenta in lucem eruantur, si res Romanas apud nos integras velit fortuna. *Aversa* hujus Numi haud paulò clariora demonstrat: refert namque Sellam curulem, non nisi supremis Magistratibus, Consulibus nempè, Prætoribus, Ædilibus equestribus primùm; tandem & plebeis Dictatori, Pontifici Maximo concessam. Reclinis illa non erat, pedi quadruplici in forma X. literæ innixa, hoc pacto, ut explicari facile, ac iterum complicari posset. Pedes aut ex toto eburnei erant, aut ebore calati, sæpè & aurò fulgentes, formamque animalem referebant. Quoniam verò hæc Sella curru frequentè imposta fuit, inde ei Curulis nomen accessit.

VII. *PUBLIUS*. An nomina supra & infra Sellam curulem descripta, nimirum *Cajus*. *CESTIUS*. & *Cajus*. *NORBANUS*. unius, an diversæ familiæ nomina credam? *TULLIUS*. Sunt utique diversæ, & *Cestia* quidem Gens legitur inter familias Romanas plebeias; *Norbana*, si rectè doceat.

doceat Eruditiss. *Liebe*, haud alia, quàm Gens *Junia* fuit: quæ cum amplissima esset, lapsu temporis cognomen *Norbanorum* in locum nominis gentilis successit, *Junia* appellatione ferè intereunte. **PUBLIUS.** Quid porro penès Sellam à dextris quidem literæ S. C. ad lævam PR. conjunctæ, nullòque punctò divisæ designant? **TULLIUS.** S. C. legendum: *Senatus Consultò*. (subaudi Numus percussus) PR. *Prætores* legendum, unde constat, quo pacto *Cestius* atque *Norbanus* Sellam curulem meruerint. Galea demum Sellæ imposita suspicionem mihi ingerit, vel *Cestium*, vel *Norbanum*, aut fortean utrumque, Legatos aliquando in Africa fuisse, quod idem est, ac supremos Legionis cujusdam Præfectos: quæ fortè & causa esse queat Africæ in *Adversa* signatæ. Nisi omninò vel uter eorum, vel ambo in Africam, quæ extra Proconsularem, in qua erat Carthago, quinque alias adhuc in provincias tributa est, missi sint, ibique Præturam, & militare quoque Imperium exercuerint. Quemadmodum & Illustr. *Spanhemius* arguit de Numo cujusdam cætera ignoti *E. Furii Brocchi*, in quo Cereris caput in *Adversa*, Sella curulis in *Aversa* comparet, eundem ad aliquam provinciam frugibus feracem, Africam nimirum, vel Siciliam Prætorio munere regendam dimissum fuisse. Cæterùm de *C. Norbano* perhibet insuper *Liebe*, eundem An. Urb. vel DCLXIII. aut DCLXII. Ædilem extitisse, ac tertio postmodum annum *Cestio* Prætorem.

*Spanh. T II.  
Diss Xp. 111.*

**PUBLIUS.** Amarem te plurimùm, Venerande Tulli, si de Ædilibus, atque Prætoribus nonnulla hoc loco disserere velles: quorum utrorumque tam frequens apud Scriptores Romanos mentio incidit. **TULLIUS.** Breviter tibi faciam satis. Ædiles ab Ædibus dicti sunt: qui demum, & quamobrem fuerint, discite ex *Cicrone* ita scribente: *Sunt Ædiles Curatores Urbis, Annonæ, Ludorumque: illisque* (i. e. illis) *ad honoris amplioris gradum is primus ascensus esto.* Assumpti sunt primùm ex plebe, cum ex eadem Tribuni fieri inciperent An. Urb. CCLX. quorum postremorum illi veluti Scribæ constituti sunt. Præcipuè curam ludorum, quibus Populus recreari jugiter voluit, gessere: qui cum suis sumtibus fieri, magnifici præterea, ac sæpe triduanis esse debebant, grave admodum Ædilibus plebeis accidit suo munere fungi. Mox ergò nobilium quidam juvenum sese ad ludos faciendos obtulere: quod cum eximie præstarent, & ipsi Ædiles dicti sunt, & quidem Curules, quoniam sanguinis Patritii erant, moxque plebeis prælati sunt. Serius quidem Ædiles annonam distribuere cœperant, non ante nimirum, ac Scipio ex Africa magna parte occupata quamplurima frumenta Romam unacum oleo transmitteret,

VIII.

*Cicero de  
Leg. L. III.  
c. 3.*

*Acerona novæ  
Philolog. P. I.  
pag. 426. 56.*

Liv. Lib.  
XXXI. c. 4.  
§ 30.

teste *Livio*. Ex tunc verò triplicis generis *Ædiles* fuère, *Plebei*, *Curules*, *Cereales*, à *Cerere* nimirum, seu annona compellati. *Curulum* potissimum erant *Ludi*: *Plebei* (quamquam & cæteri hoc facitabant) curaverunt ædes Deorum ac Tempia, Domosque publicas Urbis, sive struendæ illæ forent, sive conservandæ, aut instaurandæ: fora munda servabant, ac merces venales, ut bonæ essent, sine fraude venderentur, pretiòque non nimio, attendebant, litesque cum vendentium, tum ementium caverunt. Balneorum, quorum ingens Romæ copia & usus, Domuum quoque publicarum, potui, lusu, voluptatibus destinatarum, jus exercuere: viæ ut integræ, utque liberæ essent transeuntibus, observabant: dabant edicta nonnulla civibus, lites dirimebant, corripuerunt inobedientes. Ludis porrò faciendis plerumque exhausti sunt, quales erant *Circenses*, *Scenici*, *Gladiatorii*, *Venationes*, navalia subinde prælia, temporaria *Theatra*, *Scenarum apparatus*, peregrinorum & remotissimis è terris accersitorum animalium exhibitiones, usque adeò sumtuosi, ut, annotante *Illustr. Spanhemio*, temporibus Augusti ob imparem censum *Senatores* *Ædilitatem* petere nollent, atque non rarò adacti sint, qui *Quæstores*, aut *Tribuni plebis* fuerunt, ut *Ædilitatem* susciperent, ac *Oppio* cuidam plebs stipem contulerit ad sumtus Ludorum sustinendos, teste *Dione*. Postremò Augustus Imp. omnium Ludorum curam, *Ædilibus* ademtam, in *Prætores* transtulit, stipe plebis eis decreta, nimiàque sumtuum profusione inhibita.

Spanh T. II.  
Diss X p. 150.

IX. *Prætores* *Ædilibus* multò potiores, seriùs tamen coepère: quamquam *Festus* alicubi dicat: *Initio Prætores erant, qui nunc Consules*: & teste *Plinio*, *Consules* in *Lege XII. Tabularum* etiam *Prætores* appellati sunt. *Causa* creandi *Prætoris* erat, (id quod accidit An. Urb. CCCLXXXVII.) tum, quòd *Consules* sæpè numero bellorum causâ ab Urbe abesse contigerit: tum etiam, quòd *Patritiorum* auctoritas atque potentia haud parùm imminuta videretur, postquam *Plebis* importunitate *Consulum* alter *plebeius* evaserat. Quare, ne, *Consule* absente, *Urbis* judicia negligenterentur, alioque ut eminenendi genere *Patricius Ordo* *plebem* antecelleret, *Prætor Urbanus* ex *Ordine Equestri*, adjecta eidem auctoritate & potestate maxima, creatus est. Non longè tamen post instante denuò *Plebe*, etiam *Prætor plebanus*, *peregrinus* dictus, *Urbano* & *equestri* sociatus est, præ quo tamen *Urbanus* præeminuit. Ut verò *Quirites* *Provincias* exteras plures obtinuere, unicuique earum suos quoque *Prætores* constituerunt: qui jam plures, jam pauciores erant numero. Sub *Augusto* sedecim existere: quorum tamen deinde quatuor ipse iterum abrogavit. *Tiberius* Imp.

Acerr. Phil.  
P. I. p. 706.  
Etc.

Imp. referente Tacito, & ipse *Candidatos Præture duodecim nominavit, numerum ab Augusto traditum, & hortante Senatu, ut augetet, jurejurando obstrinxit, se non excessurum.* Nihilominus eum sponte postea jurijurando suo contraxisse Dio commemorat. Valentiniani porro & Martiani Imp. edictò tres tantum Urbis Prætores decreti sunt: cui exiguo numero cæteri Imp. perpetuò ferè acq̄ieverunt.

Tacit. L. I.  
Annal. c. 14.

Dio L. LVIII.

L. II. Cod. de  
Offic. Præt.

Quantæ porro exstiterint *Authoritatis*, vel ex eo liquet, quòd *Ciceronis* testimoniò ob muneris præcellentiam, quemadmodum Consulares, ita & Prætorix familiæ præ cæteris Equestribus peculiariter censerentur. *Hic Familiâ Consulari est, inquit ille, iste Prætorid: reliquos video esse ex Equestri loco.* Prætores Collegæ Consulum dici meruerunt, splendidos pariter Fasces adepti, præsertim cum alias ad provincias administrandas mitterentur, minori tamen, quàm Consules, numero: his enim duodecim, Prætoribus sex tantum fasces præferri solebant. An verò & securibus gloriati sint, multum disputat Illustr. *Spanhemius*, nec non de usu & numero Fascium. Tibi, Publi lectissime, nôsse sufficiat, Prætorum fuisse, causas civiles discutere, vicem gerere Consulum absentium, eorumque locò etiam Senatum convocare. Habebant *edicendi, supplendi, corrigendique* juris potestatem: quam exercuere vel *dandò*, Judices nimirum, Arbitros, & Jurium subinde violatorum recuperatores: aut *dicendò*, dies decretorios, jus ac sententias: sive demum *addicendò* libertatem, hæreditatem, possessionem, bona. Jura dubia interpretabantur, depravata in integrum restituebant. Ab Augusto, ut supra jam dictum, Ludorum faciendorum curam acceperè, alias verò ludos Circenses direxerunt, eorumque inchoandorum signum, *missâ mappâ*, i. e. projectò in altum strophilò, festivum acclamante omni populo dederunt.

X.

Cicero pro  
Plancio c. 6.

Spanh. T. II.  
Dissert. X.  
P. 04. Sc.

*PUBLIUS.* Ingens est Romanæ rei plenius pernoscendæ voluptas, sed & utilitas, immò & necessitas multò maxima apud omnes eos, quicunque solidam curant rei veteris eruditionem: quo pacto namque, qui hæc ignorat, Scriptores veteres, phrasi Urbis perpetuò loquentes, dexterè assequi poterit? Incidi nuper in locum *Suetonii* de Nerone, qui sic habebat: *Univerforum oculis in Circo maximo se præbuit, aliquo liberto mittente mappam.* Quod verò ille, ut primùm ex te didici, de signo ludorum inchoandorum per *mappam missam*, seu strophium projectum, edito dixit, ego de mensa magna per libertum instrata lepidus accipiebam. Illud porro *Ovidii* assequi omninò non poteram:

XI.

Sueton. in  
Neron.

Con-

Ovid. de  
Pont. L. IV.  
El. V. v. 18.

### Conspicuum signis cum petit altus ebur.

Nunc verò à te paulò superiùs de Sella curuli instructus faciliè intelligo, Synecdochen Nafonis, qui partem pro toto accipiens, pedes eburneos, aut ebore saltem cælatos pro Sella ipsi curuli accipere voluit: quin ne pedes quidem dixit, sed ebur, causam materialem effectus ipsius loco substituens. Altus verò addidit, ad officii vel Ædilis vel Prætorii, aut omninò Consularis, cui Sella curulis indulta erat, sublimitatem innuendam. *TULLIUS.* Gnaviter & acutè, ut video, verba premis, sensumque assequeris: pèrge, quo cœpisti, pede, & inter multos Sodales tuos magnus eris Apollo. Frustra certè Latii sermonis quærit facultatem apud aureæ etiam ætatis Scriptores, quotusquisque in verba eorum propè singula penetrare non studet. Canit alicubi *Ovidius* de diebus nefastis, & fastis:

Ille nefastus erit, per quem tria verba silentur:

Fastus erit, per quem lege licebit agi.

Hæc tu, optime Publi, quomodo exponis? *PUBLIUS.* Tria ego verba existimo illa, quæ tu supra de Prætorè exposueras, inquiens, eum jus suum exercuisse *dandò*, *dicendò*, *addicendò*: ut adeò dies *nefasti* forent, in quibus Prætor in jus vocare, aut ad lege agendum accerfere neminem potuit; illi econtra *fasti*, in quibus fas erat, Prætorè implorare, ab eoque, vel ut Judicem *daret* liti dirimendæ, vel ut sententiam ipse *diceret*, vel ut *addiceret* bona, postulare. *TULLIUS.* Eximiè prorsus: quòd si verò nihil horum agnovisses, quis quæso apud te lepor elegantissimo huic carmini foret? Apolline itaque prorsus irato est natus, qui rem antiquam ex asse vestigare fastidit. Sapere in his velle cuique liberum est: sed eruditum se arbitrari, immò jactare, cum nihil sapiat horum, verè insolens est.





## DIALOGUS XIII.

De

Numis C. Clovii, & Lentuli  
Marcellini.

PUBLIUS.

**Q**uoties hucusque tam dulci me tuò colloquiò beâsti, Venerande Tulli, divitem me rerum variarum non poenitenda cognitione reddideras : tantùmque abest, aut animum tuum à suggerenda mihi uberrima doctrina, aut meum à maxima discendi contentione refugere, ut potius te Pallas in dies singulos disertum magis, me animis & auribus præstet attentioem. Totus, ecce, jam nudò ardeo, ultimos *Tabula tua III.* Numos pervadere, curiosò non minus ac cæteros, ut arbitror, oculò dignos. Semper in Numis novi aliquid oculos pascit, ingenium allicit : ubiquè Ilias quædam in nuce concluditur, quæ, dum perfractò dexterè cortice evolvitur, multimoda varietate suavissimè animum afficit. *TULLIUS.* Habent hoc Numi præ libris elogium, quòd, dum animum excitant, etiam oculos recreent, quos scripta plerùmque fatigant : tantùmque elegans moneta historiam, quantum acta præ oculis Comœdia scriptos dialogos, superat. Sapientia, quæ symbolis involvitur, doctè tandem evoluta non secus, ac matrem multo cum dolore in lucem edita proles, lætificat. Dulce est, aliorum ingenio frui; aut suò proficere, assequi antiqua, nova eniti longè jucundissimum.

*PUBLIUS.* Agèdum itaque, Numique IX, quem æreum ac medium teneo, *Adversam* mihi rursum, ut soles, ubertim expone. Quæ *Tab. III.* mulier ibi alata, crinibus eleganter religata se sistit? *TULLIUS.* An *Num. IX.* necdum ex alis alitem noscis? Si masculum volucrem cernis, Mercurium reputa: dum fæminam, crede Victoriâ. *PUBLIUS.* Sic lapsum non parùm me pudet: quo etenim pacto suas consecuta sit alas Victoriâ, jam mihi *Dialogo III.*, ubi de Numis *Demetrii*, haud obscurè edixeras.

P

TUL-

**TULLIUS.** Crebrò deinde tuis in Numis Victoria alas expandet, ut adèò nullo eam negotiò noscas. Sed nonnè Victorem etiam cupis? con-  
 fule *Legendam*. **PUBLIUS.** Sic habet, ni lubricum denuò fixerim pe-  
 dem: **CÆSAR.** *Dictator*. **TERTIUM.** **TULLIUS.** Optime singula:  
 quem porrò *Cæsarem* laudari hic putas? **PUBLIUS.** Divum utique  
*Julium*: neque enim, quem iste in nomen genúsque suum adoptaverat,  
*Octavium Cæsarem Augustum* aliquando Dictatorem fuisse abs te hacten-  
 us inaudî. **TULLIUS.** Optimè sapias: mearum verò partium erit,  
 quid rei, quid nominis *Dictator*, hoc apud te loco minimè diffi-  
 mulare.

**III.** Quo is tempore cœperit Romæ, tutò edicere Scriptorum non finit con-  
 tentio: munere interim ferè regio erat. Ortum eidem Lex Valerii Po-  
 blicolæ Consulis dedit, qui plebis in gratiam Magistratibus Secures è  
 Fascibus, atque adèò jus vitæ & necis subduxit, liberúmque omnibus in  
 periculo capitis versantibus fecit, à Consulibus ad Populum provocare,  
 hujusque sententiâ se contra Magistratum tueri. Quoniam proinde jus  
 summum vagari perpetuò non posset, & fluctuare, sed uni tandem com-  
 petere debebat, natus est *Dictator*. Hunc talem eligere solitum erat,  
 quoties Consules ab Urbe abesse contigerat, ut Comitium interim dirigeret:  
 vel si Consulum alteruter pertinaciùs obniteretur Senatui, ut sua eundem  
 autoritate ad officium redigeret: præterea cùm instantibûs ludis defice-  
 ret Prætor, ut eis præsideret: aut quæstionum exercendarum causâ, cùm  
 de bello vel pace acriùs consultaretur: maximè verò rei gerendæ causâ,  
 cùm belli aleam Consulibus committere tutum non esset, ut apud Exer-  
 citus imperium cum virtute & animo gereret. E re certè *Quiritum* id  
 plurimùm erat, bella Dictatoribûs gerere, non Consulibûs: hi etenim  
 postremi, quia diuturniores fuère officio, moram frequenter ex mora,  
 suò utique commodò, necebant: illi verò, muneris sui brevitate con-  
 stricti, aleam quàm optimè juxta atque citissimè jacere unicè contende-  
 runt.

**IV.** *Dictatorem* porrò, si jure negotium ageretur, Consul dicebat, i. e.  
 nominabat, & hoc quidem, *Livio* teste, certis, seu bonis dextrisque  
 auspiciis, nocte silente, & clara voce, ut Romani per omnia supersti-  
 tiosissimi fuère: huic deinde & ipse, qui creaverat, ac cæteri omnes  
 Magistratus, Patritii, & Plebes, obaudire ceu Regi debebant. Ne ta-  
 men supremo hoc munere abuteretur quisquam, semestrî tantum illud ge-  
 rebat: Urbe, vel saltem Italiâ excedere eidem interdictum, ut ne res  
 Rei-

*Acerr. nov.*  
*Philol. à p.*  
 160.

*Liv. L. IX.*  
 c. 38.

Reipublicæ noxias moliri posset: equum insuper conscendere, atque Exercitus equestres ducere prohibitus est, quod Magistro Equitum Dictatoris Collegæ decretum. *Sulla* verò, & *Jul. Cæsar* Dictaturâ non è lege, sed arbitrio usi sunt, eo quidem tempore, quo magistratus hic Romæ jam ferè exoleverat: uterque enim perpetuum sibi hoc munus vi summa arrogaverat. Et *Cæsar* quidem *Dictatorem primùm* fieri se voluit An. Urb. DCCIV. more solito semestrem: *iterùm*, & annuus dici debuit An. Urb. DCCV. *tertium*, & in decennium An. Urb. DCCVII. Ultimò tandem perpetuûsque evasit An. Urb. DCCVIII, quemadmodum annos ejusdem *Goltzins* subduxit. Exinde Nomen, munusque Dictatoris à *Sulla* & *Cæsare* usque adeò præter morem legemque gestum, quotquot amabant Rempublicam, execrabantur.

*Goltz. Part. Fast. vit. Cæs. subnexa.*

**PUBLIUS.** Jam porrò, si libet, *Aversam* intueamur, in qua Palladem mihi videre videor: id enim galea suadet & thorax, & in ægide anguibus horrens *Medusa*, draco insuper ante pedes *Minervæ* fastu ingenti se tollens, ac *Palladi* facer. **TULLIUS.** Ex tripode loqueris: cur verò arma, quæ humeris gestat, dissimulas? **PUBLIUS.** Ad ea etenim hæreo. **TULLIUS.** Tropæum illa sunt, seu spolia nuper ex hoste relata, ut novæ cujusdam victoriæ, à *Cæsare* nuper obtentæ, dilucidam vadem *Minerva* se sistat. Latius porrò de Tropæo differere alterius loci erit: tu *Legendam* recense. **PUBLIUS.** Neque hic quidem audeo. **TULLIUS.** Sic eam accipito: *Caji*. **CLOVIO.** **PRÆFECTI.** (subaudi *Moneta*.) Gens *Clovia*, incertum, Plebeianæ fuerit, an *Patricia*: ejus tamen veteribus in lapidibus frequentem esse memoriam *Ursinus* commemorat. De *C. Clivio* verò hic laudato id demum constat, *Puteolanum* eum, & *Equitem Romanum ornatissimum* à *Cicero* ne appellatum. *Catalogus* præterea *Gothanus* de eo ex *Dione* animadvertit, *Cæsari* primùm eundem in *Gallia* operam suam addixisse: postea cum ille in *Hispaniam* contra *liberos Pompeii* procederet, inter sex Urbis *Præfectos Romæ* constitutos cooptatum esse: qui proinde relata ab hostibus in *Hispania Cæsaris* victoriam æternæ posterorum memoriæ, suæque non minùs gloriæ consecrârunt.

*Ursin. apud Pat. de Sama p. 76. Cic. Orat. pro Q. n. osc. Catal. Gothan. p. 14. Dio Cass. L. XLIII.*

**PUBLIUS.** Ecce non magis libuit *Clivio*, ipsius *Cæsaris* caput, quàm *Victoriæ* pingere? Cur tropæum hostile *Pallas* magis, quàm ipse *Victor* in humeris gestat? **TULLIUS.** Debuit ambitio religione velari: sed & gloriæ erat multò amplioris, propitias & auspices *Deas* jactare. Sed lego ex oculis tuis, quid aveas: *Urbis Præfectus* quis fuerit, ex me nunc audire, ut verè antiquæ rei curiosissimus, totus anhelas.

**PUBLIUS.** Animum certè apud me ex integro pervides. **TULLIUS.** Primum itaque *Tacitum* audi dicentem. *Profectis domò Regibùs, ne Urbs sine imperio foret, in tempus deligebatur, qui jus redderet: duratque simulacram, quoties ob ferias Latinas proficiscitur, qui Consularem munus usurpat.* **PUBLIUS.** Obscura sanè sunt ista, &, quid meis docere velis, haud equidem capio. **TULLIUS.** Plana ea redamus.

**VII.** Primum quidem liquet hoc teste, *Præfectum Urbis* jam ipsis sub Regibus cœpisse, ideòque eundem ad tempus electum fuisse, ut Urbis imperium teneret, jus diceret, & Consulis munus perageret. Clarius ista *Livius* edicit, dum inquit: *Tarquinius in castra profectus, imperium in Urbe Lucretio, Præfecto Urbis, jam antè à se instituto, reliquit.* Exactis porrò regibùs, Consulibus tum imperantis absentiam, velut ante Regis, Urbis Præfectus supplebat, usquequo Prætoris officium ceperat: tum namque hic Imperium exercuit, nullusque Urbi Præfectus amplius assignatus est, præterquam solo illo quadriduò, quo ferias Latinas Consul omnisque Magistratus in monte Albano actitabat. Hoc Sacrum quotannis mense Januario editum, *Latiare* vel *Eatiale* aliàs dictum, *Jovis Latiaris* taurò fiebat, tot in frustra secatò, quot fœderis sancienti causâ aderant Urbium Latinarum Legati: unicuique namque eorum portio sua tributa est, atque hoc pacto, hacque Sacri communione fœdus consecrabant, festumque ipsum abinde *Sacramentum fœderis* audiit. Has porrò ad *Ferias Latinas*, agebat *Tacitus* suprâ, quoties profectus est Consul, & solemnibus processione Magistratus omnis, *simulacrum* seu Umbra Præfecti durabat, qui tum equestri ex juventute delectus, per quadriduam festi solo nomine claruit, autoritate potestâteque omni in Prætorum translata.

**VIII.** Sub *Julio* verò *Cæsare* antiqua *Præfecti Urbis* auctoritas velut è pulvere suscitata est: cum namque in Pompeium hostiliter moveret, & Consules vel metu, vel odii *Julii* Urbe excessissent, compulsus est *Lepidum* Urbis Præfectum creare, sex eidem, vel ut alii volunt, octo minoribus Præfectis eidem adjunctis, quorum cum operâ tum consiliò adjuvaretur. Ex horum tu numero fuisse *Cloviu* puta. Placuit id munus etiam *Augusto*, sub quo *Urbis Præfecti* perpetui facti, omnem in hoc Magistratu, ni crimine exciderint, vitam insumere. At posteris denuò temporibus in singulos annos alius Urbi Præfectus est datus. Ad curam ejus pertinuit, civiles causas quascunque peragere, ludos ordinare, nimia cambiorum

biorum foenora inhibere, servos cum dominis componere, à curatoribus pupillorum rationes exposcere, Urbis quieti, paci, atque tranquillitati consulere, nocturnas grassationes, & diurnos plebis seditiosæ concursus dispellere: quam omnem ille potestatem summa tantæque auctoritate, cui nemo refragari posset, non in Urbe modò, sed & in omni Italia exercebat. Fascibus quoque, sella curuli, cæterisque supremi magistratus insignibus usos fuisse *Præfectos Urbis* Illustr. *Spanhemius* animadvertit: qui & idem ex *Ulpiano* asserit, disertâ *Severæ* Imp. epistolâ ad eos *omnium* omninò *criminum* tam in Urbe, quàm tota Italia *cognitionem* delatam esse: tandem à *Floriano* Imp. insuper statutum, ut *omnium Potestatum ac Dignitatum provocatio*, sive appellationes ab eis susciperentur.

Spanh. T. II.  
Ejus X. pag  
113. 119.

**PUBLIUS**, Quantæ non artes Reipublicæ ritè constituendæ? quantis non curis fortuna tentatur? quanta non hominum, rerum, ac temporum vicissitudo? Commonefaciunt horum omnium Numi, in quibus rectè exponendis tempora sanè, ut video, quàm optimè distinguenda sunt. Eant jam Rei Numariæ mastyges, remque omnem, cum Numi curiosius versantur, quisquiliis agi calumnientur: mihi verò omninò jam exploratum est, duce veteri *Quiritum* moneta erudite curata, intima Historiæ, Mythologiæ, atque Politicæ adyta referari, ad quorum conspectum Rerum Antiquarum incuriosi ne eminè quidem admittuntur. Numi ingenium acuunt, intellectum erudiunt, iudicium firman, memoriam figunt, prudentiam pariunt, utilem sibi, utilem cæteris, sobrii amatorem suum efficiunt. Verumtamen, Venerandè *Tulli*, de X. & ultimo *Tabule III*. Numo quid hodie facimus?

Tab. III.  
Num. X.

**TULLIUS**. Breviter eum expedire adhuc hodie licebit. *Adversam* ejus, ut minimè ambigo, per se satis intelliges. **PUBLIUS**. Jovem in ea adstare existimò; quoniam nudus est Vir, laureatus atque barbatus, qui dextrâ extantâ fulmen trifurcum, lævâ Aquilam suam secum deportat. **TULLIUS**. Is demum ipsissimus est. An verò & *Legendam* hinc inde dispersam, literis insuper nonnullis contractis exaratam, colligere poteris? **PUBLIUS**. Valde equidem vereor. **TULLIUS**. Sic igitur redde: **LENTIULUS**. **MAR**. *Marcellinus*. **CONSUL** seu *Lentuli Marcellini Consulis*. Integrum illius nomen, ut describit *Ursinus*, fuera: **CNEUS**, **LENTULUS**, **CORNELIUS**. **MARCELLINUS** Consulatum gessit cum *Lucio Marcio Philippo* An. Urb. DCXCVII. Ortus erat è *Claudia* Gentis Familia, quæ dicta est *Marcellinorum*: deinde in

Ursin. apud  
Patin. de  
Fam. p. 37.

*Corneliam* Gentem multò amplissimam atque celeberrimam adoptatus, *Cornelii* nomen assumpsit.

XI. *PUBLIUS*. Quam verò rationem messoriæ falcis juxta Jovem conspicuæ reddis? *TULLIUS*. *Aversa* ad typum eandem referas velim, in qua medio capiti humano tria conjungi crura animadvertis, cum quibus alterno ordine tres pariter spicæ fœcundæ se jactant. *PUBLIUS*. Lepidissimus fanè ordo struendi, & verè hieroglyphicus, cujus mysterium nullo pacto, etsi maximè cuperem, pervadere potui. *TULLIUS*. Hoc videlicet typò, ut Historiæ Siculæ sedulus conditor *Goltzius* inquit, *Sicania* veteri nomine, hujate *Sicilia*, ab antiquis non incongruè depicta est: quæ mari Mediterraneo undique circumfusa, tribus, ut ajunt, Promontoriis, quasi totidem pedibus, in fluctus excurrit, abinde *Trinacria* Græcis, Latinis olim *Triquetra* appellata. Quemadmodum namque Mediterraneum mare jam Asiæ, jam Africæ, jam Europæ classes ferre consuevit: ita *Sicilia* in omnes has partes protensa, communis quidam omnium navigantium atque percommodus portus evasit, sua insuper fertilitate aptissima, quæ commodum habitantibus domicilium præbeat.

Goltz. Sicil.  
magn. p. I.  
58c.

XII. *PUBLIUS*. Quam verò tandem ob causam *Lentulus Marcellus*, Vir Consularis, *Siciliam* ære suo signavit? *TULLIUS*. Fecit id more *Claudia*, è qua ortus est, Gentis. *Syracusas* namque, celeberrimam olim *Sicilia* Urbem, primò omnium è Romanis cepit *Marcus Marcellus Claudius*, quinquies Consul: qui primùm de Gallis Insubribus, & Germanis triumphavit An. Urb. DXXXI. Iterum deinde, & tertium de *Syracusais* An. Urb. DXLII. teste *Livio*. Ita autem expugnavit *Syracusas*, ut, arduus licèt Victor, & trienniò fermè artibus *Archimedis* industriâ suâ frustratus, victis tamen parceret, Urbemque incolumem relinqueret. Quapropter, ut fidem *Cicero* facit, *Syracusani Marcellus* postea *Sicilia* Patronos passim prædicabant, quin & *Festa Marcella* quotannis eorum honoribus ediderunt. Inquit itaque laudatus Orator Romanus, ac si Numi hujus rationem ex condicito reddere vellet: *Scit Cajus Marcellus, & Cneus Lentulus Marcellinus, quorum fide atque presidio Siculi maximè utuntur, quòd omninò Marcellorum nomini tota illa Provincia adjuncta sit.*

Cicero O. IV.  
& V. in Verrem.

XIII. *PUBLIUS*. Jam de falce & spicis, quod quæram, non superest: facillè namque hæc symbola de *Siciliæ* fertilitate, quam supra edixeras, explico. *TULLIUS*. Non sibi solùm, sed & aliis fœcundissima illa Provin-

Provincia fuit, utpote quam *Cato* optimo sanè jure *Plebis Romanae Nutricem*, & *Reipublicæ Cellam Penariam* prædicavit. *PUBLIUS*. An porrò etiã Jovis in *Adversa* signatiratio quæpiam tibi occurrit? *TULLIUS*. Hunc ut monetæ suæ inferret *Marcellinus*, reor interim, gloria fecit, quam & sibi & genti suæ supralaudatus *Marcus Marcellus* asseruit, & Ne-  
 pos Familæ suæ, traduce fama Numorum, omne in ævum apud omnes stabilire contendit. Etenim *Marcellus* primum de barbaris, ut antè audieras, Romæ agens triumphum, *Spolia* insuper *Opima*, quæ phrasîs Quiritum, *Jovi Feretrio* dedicavit. *PUBLIUS*. Oro te, rem clariùs mihi ediffere. *TULLIUS*. Semper quidem & ab omnibus victoribus hostium spolia maximi habita, & vel in tropæis constructa, vel in triumpho prælata, vel demum domi magnificè suspensa sunt: sola tamen *optima spolia* tanti à Quiritibus habita fuère, ut ea Triumphator ipse humeris suis, cum quadrigis inveheretur, deferret, & Capitolium subintrans, iisdem Jovem oneraret. Quæ porrò fuerint illa, ex *Livio* percipe scribente: *Ea ritè opima Spolia babentur, quæ Dux Duci detrahit: nec Ducem novimus, nisi cujus auspiciò bellum geritur.* Lex itaque erat eorum, ut Dux Exercitûs princeps & summus, non ab alio missus Imperatore, Ducem pariter summum hostilis exercitus per se ipsum aggredere-  
 tur, & commissâ cum eo pugna superato, arma detraheret: quæ fortuna post *Romulum*, qui hac ratione *Acronem*, Cæcinenfium Regem, expilavit, florente quidem Republica nemini contigit, præterquam *Cornelio Cossò*, Lartem *Tolumnium*, seu *Volumnium*, Vejentium Regem, sic opprimenti, deinde *Marco Marcello* *Viridomarum*, Gallorum *Insubrium* tyrannum, deprædanti, ut apud *Illustr. Spanhemium* lego.

*Liv. I. lib. IV. c. 20.*

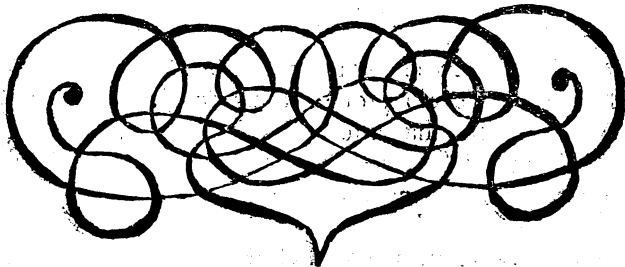
*Spanh. T. H. Diss. X. p. 224.*

*PUBLIUS*. Nunc demum disertè me docuisti: verumtamen gratia tua, & summa in differendo liberalitas prope impudentem me facit. Videtis namque, etsi diuturnus jam hodie sit dialogus noster, adhuc tamen aliquid reliquum est, de quo optimum in me animum tuum cum fiducia implorem. Mentionem nempe supra ingesseras, *Marcum Marcellum*, cum *Syracusas* obsideret, trienniò propè artibus *Archimedis* industriâ suâ frustratum: quæ, oblectro, hæ artes fuère? & quis *Archimedes*? cujus nomen percelebre haud infrequenter his auribus hausi. *TULLIUS*. Placeat ardor, quem affers discendi, ac sanè meretur, quem ultrò libenterque restinguam. *Archimedes* Civis erat *Syracusanus*, Mathesi tam insatiabilem operam navans, ut ne potius quidem cibusque ei supra esset, ad quem tandem capiendum ægrè, & vix demum importunò domesticorum imperiò adigi poterat. Machinas admirabiles struxit, ac inter eas globum aliquan-

XIV.

Goltz. Sicil.  
Magna p. 5a.

aliquando crystallinum, intra quem siderum cœlestium annui cursus motusque pulcherrimè comparerent. Quondam balneò usus, ibidem fabri aurarii fraudem diuturna tandem speculatione assecutus, qui regiam coronam aurò minimò fabricàrat, tantùm inde gavissus est, ut nudus domum repetens, fora interim omnia perpetuo clamore completeret: *Inveni, inveni. Marco Marcello*, Consule Romano, & Belli Punici Imperatore, Syracusas maximà cum fortuna adoriente, Urbem suam hanc patriam Archimedes tam variis propugnaculis, machinisque ita munivit, ut *Marcellus* nihil omninò tormentis missilibùs, catapultisque proficere valens, victum se ejusdem ingenii candidè profiteri minimè erubesceret: cessans proinde hostili ab oppugnatione, arctissima duntaxat navium obsidione Urbem in littore incingeret. Sed & tum *Archimedes* prætoriam navim illius machinarum hydraulicarum ope supra fluctus levavit, reliquam classem Romanam causticis vitris, quæ solem refringere solent, succendit. Urbe tandem nihiloscius capta, in tuguriolo tuo quietissimus ad tabulas sedit *Archimedes*, ad unum militem obsecrans, qui stricto in eum gladiò irruerat, quisque esset cum furore quæsierat, ne lineas suas turbare vellet. Amulum verò barbarumque animal ad Minervam obsurdit, brutoque furore tantum artis prodigium in frustra concidit, artifice ipsò per medium secto. Immanè quantum mors adeò indigna doluit *Marcello* Victori Romano, qui disertè aliàs mandaverat militibus, ut *Archimede* servarent: palàm proinde testatus est, plus se de jactura illius, ac de captis gaudere Syraculis, tristari. *PUBLIUS*. Non te poeniteat, Venerande Tulli, quam mihi in percensendo *Archimede* locaveras, operæ: acria ille studiis meis calcaria subdet. Verumtamen iniquissimum tanti artificis fatum nec detestari, neque lugere desistam.





## DIALOGUS XIV.

De

Numis M. Herennii, L. Hostilii,  
& D. Silani.

TULLIUS.

**T**andem ad *Quartam* gradum facimus *Tabellam*, cujus apud te I. plures sunt Numi, quàm Typi. *PUBLIUS*. I. eorum mi- *Tab. IV.* nutus argenteum quidem simulat: sed rupta hinc inde tenuis ar- *Num. I.* genti lamina, aut folium potiùs, æs latitans subtus perspicuè prodit. *TULLIUS*. Hujusmodi Numos vulgò *Suberatos* dicunt, sunt- que occulti cujusdam nefastique percussoris sacrilegus quidam abortus, turpis lucri gratiâ, in fraudem dolumque Reipublicæ, ad ideam veræ probatæque monetæ conficti. Velim tamen, Doctiss. credas *Joberto*, *Jobert In-* asserenti, *Suberatos* Numos præ cæteris integris magis indubitata esse *struct. II p.* Antiquitatis, cum operæ pretium minimè fuisset, adulterare monetas tum *29. & VII.* non currentes: immò & raritatis, siquidem decretò Senatûs, cumpri- *p. 2, 8.* mùm fraus æris animadversa est, spurii hi Numi usu plebis interdicti, atque ad ærarium postulati, moduli verò consimiles currentium quoque monetarum publicis in officinis in frustra contriti sunt, ut amplior impostoribus fallendi occasio deinceps præcluderetur.

*PUBLIUS*. An Dea apud Quirites PIETAS fuit, quod Nomen in II. *Adversa* penès caput scæmineum lego? Ego verò semper hætenus mihi persuaseram, ipsum potiùs cultum, qui DEO Sanctisque impenditur, *pietatem* appellari. *TULLIUS*. Romani in Græci vocabuli *εὐσεβεία* locum *Pietas* dixerunt, hocque nomine, æquè ac Græci, teste Illustr. *Spanhemio*, promiscuè usi sunt, sive cultum hominis in DEUM, sive erga Parentes, Majores, Cognatos Agnatosque observantiam innuere vellent. Quemadmodum verò cæteris Virtutibus, ita & *Pietati* aras ac templa struxerunt, multisque sive de Diis, sive de homine peculiariter sibi conjuncto benè merentibus, *Piorum* nomen indiderunt: quin immò

Q

dixertè

*Spanh. T II.*  
*Diss. XII.*  
*p. 434.*

*Dio Cass. L. XLVII.* disertè id referente *Dione*, *Lucius Antonius*, qui *Marci Antonii Triumviri* frater erat germanus, passim & undique non *Pius*, sed *Pietas* dicebatur, propterea, quòd perturbatissimam fratris causam strenuè, ut poterat, vindicare adniteretur. In hac porrò moneta *Æneæ Pietas* in scenam prodit.

III. *PUBLIUS*. *Æneæ* ain? jam etiam Numi *Aversam* nullò negotiò assequor. Nunquid non illa eundem sistit *Teucrum* heroem, ut patrem *Anchisen*, humeris suis impositum, Trojæ incendio subducit?

*Liv. L. I. c. 2.* *TULLIUS*. Apprimè, *Publi*, hoc est: *Patrem Deum Indigetem* hic vides, etenim *Livius* ait. *Situs est Æneas, quemcumque eum dici jus fasque est, super Numicum flumen: illum Jovem Indigetem appellant.*  
*Tibull. L. II. 5.* Cecinit insuper *Tibullus*:

Illic sanctus eris, quum te veneranda Numidii  
 Unda DEUM cœlo miserit Indigetem.

*Fest. apud Pitisc. voce: Æneas.* Sed & Templum *Æneæ* à *Julo* filio constructum esse *Festus* enarrat, cujus hæc erat *Inscriptio*: PATRI. DEO. INDIGETI. QUI. NUMICI. AMNIS. UNIDAS. TEMPERAT. *PUBLIUS*. Quæso te, quid nominis *Indiges*? propriumne, an commune? *TULLIUS*. Audi de nò *Festum*. *Div Indigetes*, inquit, *sunt, quorum nomina vocare non licet. Nec enim efferebantur in vulgum eorum nomina*, subjungit *Pitiscus*, *quorum in tutela Urbs Roma esse credebatur, ne ab hostibus possent evocari.* *PUBLIUS*. Cæca superstitio: quasi verò non antè audiret DEUS, ac nomine suo, hominum more, invocetur.

IV. *TULLIUS*. Cupis verò & causam, qua de *Marcus HERENNIUS*, (sic enim *Legendam* accipito) *Pietatem Æneæ Virumque ipsum* argentò suò signarit? *PUBLIUS*. Omninò. *TULLIUS*. Haud alia superest modò, præterquam, quòd *Gens Herennia Plebeia, Balborum, Gallorumque familiis juxta Urfinum distincta, ambitu multis Gentibus Romanis communi, originem quoque suam ad Æneam referre contendit.* Hoc namque parente *Urbs ipsa gloriabatur, & præcipuè Gens Julia*, cujus posterì peculiariter *Æneide* dicti, teste *Illustr. Spanhemio*: unde & *Ausonius Poëta Neronem*, in quo *Gens Julia* seu *Cæsarum* turpiter detecit, *ultimum Æneidum* fuisse inquit, dum cecinit:

Æneidum generis qui sextus & ultimus hæres.

Hic porrò *M. Herennius*, cujus verſamur monetam, Conſul fuiſſe creditur *Urſino* An. Urb. DCCXX. cætera ipſius ferè ignorantur. Eruditiff. *Liebe* in *Theſauro Fridericiano* Numum exhibet Æreum medium, in quo *C. Urmius*, & *M. Herennius II Viri Quinquennales* notantur, cujuſmodi, animadvertente *Illuſtr. Spanhemio* mox laudato, cùm Romæ, tum in Italia, cæteriſque Coloniis ac Municipiis, quinto quoque anno ad Cenſum in populo agendum ſunt delecti, permagna immò & Curuli muneris Auctoritate. An autem hæc pariter Dignitas tuum hunc ad *Herennium* attinuerit, minimè liquet.

Goth. Num. Cap. XII. p. 40+. Spanh. T. II. Diff X. p. 102.

**PUBLIUS.** Duo iterum Typici, qui ſequuntur, Numi, mirabili-  
bùs planè ſunt formis: quale namque in Numo II. caput eſt Viri, ut  
apparet, extremè conſternati, paventisque, capillis ſtanibùs præ timore?  
An fortè fulmen propinquum, quod in ſcuto expreſſum, uſque adèd ter-  
ribiliter intonuit? Deinde in Numo III. quæ fœmina crinibùs paſſis  
adèd ſollicitè, mærentique, fortè & ſleati ſimillima, proſpiciet? quodnam ei  
inſectum à tergo adſignatum? **TULLIUS.** Utrumque hunc Numum,  
vix à typis tuis in aliquo diſſimilem *Urſinus* quoque apud *Patinum* depin-  
git, aitque, amicorum ſuorum quopiam conjectore, lepida hic Numina  
prodire, & in priore quidem Numo *Pavorem*, *Pallorem* in poſteriori de-  
pictum ſibi videri: ut hoc pacto *Lucius HOSTILIUS SASERNA*, quem  
*Legenda* utrobique deſcribit, generi ſuo gloriam à *Tullo Hoſtilio*, tertio  
Romanorum Rege, accerferet. Hic etenim Rex bello natus, & inter *Qui-  
rites* ſuos militarem omnem diſciplinam conſtituens, ſuperatis primùm  
*Albanis*, deinde cum *Vejentibus* & *Fidenatibus* pugnans ancipiti Marte,  
ſocios quidem ex fœdere *Albanos* habuit, aſt infideles, quippe qui cùm  
pugnare in *Fidenates* debuerant, Romanis *Vejentes* ad orientibùs, in par-  
tem ſeceſſere. Non poterant non ſic deſerti, fugamque ab *Albanis* fieri  
rati, pavere & pallere Romani: quare *Tullus* iniquam ſortem majori ani-  
mò eludens, & metum intra ſe cogens, ut etiam militibus eum exime-  
ret, alta voce exclamavit: Ego juſſi, ut abſcederent *Albani*. Interea  
verò, teſte *Livio*, in re trepida, ut plenus ſuperſtitionibùs aliàs fuit,  
*Pavori* atque *Pallori* quaſi diis, Tempa, & *Salios*, qui feſta ludosque  
agerent, ſubitò vovit, Victòrque deinceps inſtituit. Quam lepidam Re-  
ligionem ita irridet *Lactantius*, inquiens: *Pavorem*, *Palloremque Tul-  
lus Hoſtilius figuravit, & coluit. Quid de hoc dicam, niſi dignum fuiſ-  
ſe, qui ſemper deos ſuos, ſicut optari ſolet, præſentes haberet, i. e. ſemper  
nimirum paveret atque palleret. Aliter hunc Tyrannum exhibilat *Divus  
Augustinus* alicubi arguens: *Hoſtilius certè Rex deos & ipſe movos,**

V: Tab. IV. Num. II. & III.

Urſino apud Patin. p. 125.

Liv. L. I. c. 7.

Lactant. L. I. c. 20.

S. Auguſt. de Civit. DEI apud Pitifc.

*Pavorem atque Pallorem, propitiandos non introduceret, si Felicitatem deam nosceret, & coleret.*

VI. Insectum quod dixerat post Caput *Palloris* depictum, figuram nempe simiaci propè similem, insectum non est, sed *Lituis militaris*, monente Goth. Num. C. II. n. 40. Eruditiss. *Liebe*, adeoque Tubarum militarium ex genere. Canit namque *Horatius*:  
 Horat. L. I. que *Horatius*:  
 Od. I. v. 23.

Multos castra juvant, & Lituo Tubæ  
 Permistus sonitus.

*Acro intund.* Quæ in verba *Acro* Scholiaſtes sic commentatur: *Litui acutus est sonus, Tuba gravis, hocque distare inter utrumque cognovi, quod Lituis Equitum sit, atque incurvus, Tuba verò Peditum & directa.* Parma quoque penes caput *Pavoris*, in qua fulmen depictum, militaris est: ut adèd gemina hæc symbola commodùm innuant, in re trepida belli utrumque ridiculum Numen *Tullo* Rege parente in lucem editum esse. *PUBLIUS.* Amabò te, *Tulli Venerande*, hæc talia suspicari quis posset, quem veteris cura Eruditionis non fatigat? *TULLIUS.* Tantùm videlicet distant doctus & Amusus: qui quarit, invenit. Quàm verò jucundum, quàm pulchrum id est, subsecivâ indultriâ tot ænigmatum Oedipum fieri!

VII. *PUBLIUS.* Restant *Aversa* utriusque Numi nunc partes. Bigas video incitatas in Numo II. geminamque figuram, unam, quæ currum agit unacum flagello, ut puto, foemineam: virilem alteram galeatam cum clypeo, quæ telum intorquet. *TULLIUS.* Pugnâ feliciter actâ triumphatur: quod etsi de *Tullo Hostilio* non legam, credi tamen potest, bigas certe in victoriæ signum adstare, cum *Ursinus* apud *Patinum* alium quoque *L. Hostilii* Numum depingat, qui in *Adversa* caput victoriæ, in *Aversa* eam ipsam iterum refert alatum, cumque *Tropæo* & *Spoliis* incidentem referendam ad triumphos, ut ait, quos *Tullus Hostilius*, *Vejentibus* ac *Fidenatibus* superatis, *Albâ* dirutâ egit. Quamquam ipsum *Pavorem* recentem tum deum nudum stare in curru tenere pariter possis, qui cum retrò, nimirum ad hostes, conversus sit, eisdem intortò telò terrorem incutiat: aurigam supplet forsitan *Pallor*, foemineo capite in altero Numo expressus, qui certè in foeminis crebrior est, earumque præstantiori ceteroquin in forma citius atque in viris notatur.

VIII.

**PUBLIUS.** Commodè satis arguere mihi videris: at verò III. in Numi *Aversa* quod idolum mirabile? **TULLIUS.** *Dianam* esse *Ephesiam* mammæ multæ, ac *Cervus*, quem cornuprehendit, dubitare non sinunt: causam deæ hujus signatæ putat *Ursinus* sæpè multumque laudatus, quòd *C. Hostilius* Provinciam forsitan *Asiæ*, in qua tantoperè hæc colebatur *Diana*, ut Prætor regendam obtinuerit. Multis de *Diana* differendum hic foret: sed alibi rectius fiet. Superest, ut de *Gente Hostilia* tria faciam verba. Eam ab *Hosto* quopiam *Hostilio* Medullino cepisse credi interim ait de novo *Ursinus*, qui, regnante Romulo, civitate donatus, seu Civis Romanus effectus sit. Familias habuit *Tulliarum* ac *Manianorum* juxta *Tabulas Capitolinas*: juxta *Livium* porrò *Tabularum* pariter & *Catonum*: *Varro* autem etiam *Safernas*, patrem ac filium commemorat, asseritque ambos de Agricultura scripsisse. *L. Hostilium* in Numis hæc signatum illum demum fuisse iterum *Ursinus* existimat, de quo *Hirtius* scribit, eum à *Cæsare* Lepti cum præsidio relictum. Plura de eo haud constant.

Liv. Lib.  
XXV II.  
Varro de Re  
Rust.

Hist. de Bell.  
Afric. L. V.

**PUBLIUS.** Rursum *SALUS* dea (hanc enim in Numo IV. Typico *Adverse* laudat *Legenda*) spectandam nobis se offert, eleganti cuidam & præcipuo cum labore constructæ coronæ inclusa. *Aversa* porrò Triumphò mihi illustris videtur: siquidem in biga stantem cerno Victoriam, quæ laurum juxta ac palmam jucunda præferat. Sin ita, de Victore sive Triumphatore nonnihil ambiguis hæreo: in *Legenda* namque *ROMA* primùm describitur, deinde *D.* (**TULLIUS.** *Decius* aut *Decimus* lege.) **PUBLIUS.** *Decimus*, inquam, *SILANUS. Lucii. Filius.* **TULLIUS.** *Roma* additur, ut vel locus, in quo Numus signatus, aut ubi triumphatum, innotescat. *Lucius* autem *Silanus* ex illusterrima *Gente Junia* erat, quam supra jam monui ita amplam latamque fuisse, ut posterius ejus, omisso nomine Gentili, suis duntaxat cognominibus uterentur. Attamen *Gentis Junia* sanguinem non traxit, sed in eandem duntaxat adoptatus fuit à *E. Junio*, cujus filium eum dicit moneta, cum aliàs *Titum Torquatium* patrem habuisset. Prætor erat Provincie cujusdam *Macedonicæ* (*Goltzius* eum *Proprætorem* vocat, putans & de Lusitanis triumphasse) fatò tamen satis miserò fuit: etenim de eo *Eivius* refert. Cum *Macedonum* Legati conquestum venissent de *Junio Sicano* Prætorè, quòd acceptis pecuniis Provinciam spoliasset, & Senatus de querelis eorum vellet cognoscere, *T. Manlius Torquatus, Silani pater*, petiit impetravitque, ut sibi hujusmodi cognitio mandaretur. Domi deinde causâ cognitâ (mirò utique *Æquitatis* exemplò, quod tantoperè extollit *Cicero*) filium condemnavit, ab-

IX.  
Tab. IV.  
Num. IV.

Goltz. Com-  
sol. Tab.  
CI. IX.  
Liv. L. LII.

Cicero L. I.  
de Equit.

*dicavitque, ac ne funeri quidem ejus, cum suspendiō vitam finisset, interfuit, sedensque domi potestatem consultantibus ex instituto fecit.*

- X. *PUBLIUS.* Splendida sanè *Silani* hujus fortuna, quæ cum prius Romam triumphantem ei ad obsequium stitisset, in apice gloriæ tandem patibulum statuit. Sic illa pullos suos tollit in altum, ut lapsu graviore ruant. *TULLIUS.* Nunc porro de *Salutis* imagine, & de *Corona*, qua illa incingitur, mihi erudiendus es breviter. Caput *Salutis*, monet *Ursinus*, esse à *Silano* expressum ob memoriam *C. Junii Bubulci Bruti*, qui ejus Deæ *Ædem*, quam voverat, Censor postea factus, locavit, & cum esset Dictator, consecravit. *Corona* ex Torque illo conflata est, à quo *Manliis* cognomen *Torquatorum* adhæsit. Cum namque An. Urb. CCCXCII. Galli se Romanis opponerent, utrisque ad pontem Anienis castra jam metantibus, miles quidam Romanorum singulare certamen depoposcit. Pugnam, cateris non audentibus, ipso in ponte suscepit *Titus Manlius Lucii*. *Filius*, vicitque, prostrato demum hosti in gloriæ tesseram Torquem detrahens, quem collo suo circumdans ad suos reversus est. Tum

*Ursin. apud  
Patin p. 141.*

*Liv. L VII.  
p. m. 196.*

(*Livius* inquit) *Romani* alacres ab statione obviam militi suo progressi, laudantes gratulantésque ad Dictatorem perducunt. Inter carmina prope modum incondita quadam militariter joculantes, *Torquati* cognomen auditum, celebratum deinde posteris etiam, familiæque honori fuit: Dictator coronam auream addidit donum, miris que pro concione eam pugnam laudibus extulit.

- XI. *PUBLIUS.* Erudisti me sanè eleganter, jamque mihi plus nimio liquidum est, quam nihil unquam dissimularint *Quirites*, quod ad *Gloriam* Gentis suæ pertinuit. Id verò demum quam lepidè, quam miserè & indignè, *Silani* patibulum probat. Melius utique sapuit Poëta, qui cecinit:

Nam genus, & proavos, & quæ non fecimus ipsi,  
Haud ea nostra puto.



## DIALOGUS XV.

De

Numis L. Æmilii Bucæ , C Licinii  
 Macri : L. Livinei Reguli : L. Lucretii Trio-  
 nis : P. Lurii Agrippæ : & M.  
 Mæcili Tulli.

TULLIUS.

**S** Ex hodie tecum Numos, adeoque omnem *Tabulam IV.* expedire I.  
 constitui, quoniam, quæ in eis spectanda occurrunt, partim ex *Tab. IV.*  
 prioribus tibi jam nota, partim hujus fori non sunt, partim my- *Num. V.*  
 steriis carent. *PUBLIUS.* Numi *V. Adversa* dubiò caret,  
*Cæsarem* namque *Julium laureatum* ibi fisti fatis innuit *Legenda : Cajo.*  
*CÆSARI. DICTatori. PERPETUO.* Supra namque, quid rei Dicta-  
 tor, & quomodo supremam hanc dignitatem perpetuam sibi, seu per  
 omnem vitam concedi vi summa effecerit *Julius*, liquidò docuisti. Ve-  
 rumtamen *Aversa* tantò mihi difficilior est, in qua & symbola multa, &  
 pleræque mihi ignota densantur. *TULLIUS.* Unum omnia *Cæsarem*  
 spectant: etenim *Lucius. BUCA.* hic descriptus, cujus alii Numi nomen  
 quoque Gentile *ÆMILIUS*, & Officium, *IIIIVIR. i. e. Quariumvir*  
*Monetalis* adjiciunt, *Julio*, cum adeptâ Dictaturâ perpetuâ summum jam  
 apicem teneret, Imperium felix faustumque his symbolis acclamavit, si-  
 mulque ea omnia innuit, quæ *Cæsar* Oratione ad *Senatum*, ut *Dio* refert, *Dio Cass. L.*  
*XLIV.* Reipublicæ se præstiturum tam largè adpromiserat.

*Sphæra* itaque, seu *Globus*, quem hodie *Pomum* dicimus, supremò II.  
 locò se librans, symbolum est *Monarchiæ* à *Julio* fundatæ, & Imperium  
 Orbis Terrarum designat. Decussatim, seu crucis in modum sibi impo-  
 siti *Fasces*, atque *Caduceus*, *Mercurii* aliàs sceptrum, *Justitiam* spon-  
 dent, & *Pacem*: ideò namque *Fascibus* addita erat *Securis*, ut jus vitæ  
 necisque sanctè populis dandum innueret: *Caduceus* verò commune fuit  
*Legatorum*, *Pacis* componendæ causâ submissorum, symbolum ac sce-  
 ptrum,

ptrum, cujus alibi causas latius tibi exponam. *Manus conjuncta* à dextris *Concordiam* augurantur, unice ferè in Reipublica consecrandam: omne etenim Regnum in se divisum desolabitur. *Securis* tandem infimò locò cubans, & *Sacerdotii* index (hac namque Pontifices victimam cædebant) sanctam *Religionis* curam pollicetur, qua sine nec Dii propitii forent, nec virtus, jus, fasque à civibus curaretur. Ita equidem de hoc Numo sentio, atque consentio cum Eruditiss. *Ursino*.

*Ursin. apud Patin. de fam. mil. p. 128.*

III.

*PUBLIUS*. Cùm *Casarem Julium* hæc moneta, cujus ego duntaxat typum à te habeo, facie sua anteriori referat, cur eandem *Consularibus* Numis accensès? *TULLIUS*. Commodùm sciscitaris: animadvertere porrò te velim, ejusmodi monetas, in quibus diversi laudantur, diversimodè collocari posse in gazophylaciis veteribus: unde præfens quoque Numus, si *Julii* caput suprà posueris, rectè in *Julia* gente statuetur; sin verò partem *Aversam* oculis primò objicias, ritè quoque in Gente *Emilia*, è qua erat *L. Buca*, jacebit. Gens porrò *Emilia* Patricia clarissima fuit, teste *Anton. Augustino*, jam inde ab ipsis initiis Libertatis Reipublicæ Romanæ ad usque *Augusti* tempora, multisque Viris domi militiaeque illustrissimis oppidò floruit: toties namque Pontificatu Maximo, Dictatura, Triumpho, Principatu Senatùs, Censoria, Consulari, Tribunitia Potestate, Magisterio Equitum, Triumviratu Reipublicæ constituendæ, & nullis non horum subselliis claruit, ut paucas alias gentes Romanas sibi suppare haberet. Plurimas numerabat Familias, *Mamercinorum*, *Barbularum*, *Paullorum*, *Paporum*, *Lepidorum*, *Regillorum*, *Scaurorum*, *Bucarum*, aliorumque quamplurium. De *L. Buca*, Numi præsentis editore, hoc demum liquet, Monetæ curandæ eum præfectum fuisse, primùm quidem cum Collegis duobus, ut esset Triumvir, more Reipublicæ consueto. At verò *Jul. Casar*, ut omnibus tantò amplius liqueret, undique se rerum potiri, perhibente *Suetonio*, & *Senatum* supplevit, *Patricios* adlegit, *Prætorum*, *Ædilium*, *Quæstorum*, *minorum etiam Magistratum* (in quibus Monetarii quoque fuère) numerum ampliavit: ut adèò tum temporis *C. Flaminius*, *L. Æmilius Buca*, *L. Mussidius Longus*, & *C. Vibius Varus*, uno eodemque tempore simul Quartumviri Monetales existerint. *Augustus* verò rursus Triumviros constituit.

*Anton. Augustin. apud Patin de fam. mil. in Append. p. 317.*

*Sueton. in Jul. c. 41.*

IV.

*PUBLIUS*. Quis, obsecro, juvenis Deus in Num VI. apud me ar-  
Tab. IV. gentei atque minuti *Adversa* fulmen, ut reor, trifulcum emittit?  
Num. VI. *TULLIUS*. Rectius videre te velim: sagittas namque, non fulmen in-  
torquet,



torquet. Nomen ei VEIOVIS : lis tamen inter veteres , an *Jovis* , an *Apollinis* fuerit simulacrum. *Ovidius* equidem juvenem eum & imberbum , parvumque veluti *Jovem* depingit , dum cantat : *Ovid Fastor. L. III v. 45.*

Nunc vocor ad nomen : ve grandia farra coloni,  
 Qua malè creverunt , vefcâque parva putant.  
 Vis ea fi verbi est , cur non ego Vejovis ædem  
 Ædem non magni suspicer esse Jovis ?

*Vescum* itaque idem innuere ait , ac parvum , atque abinde *ve grandia* dici , quæ malè , i. e. haud fatis , creverunt : arguit deinde , *Vejovem* pariter esse non magnum , seu parvum Jovem. Sed in aliam prorsus sententiam abit veterum rerum curiosus indagator A. seu *Aulus Gellius* , quem alii *Agellium* dicunt. Ait enim : *Simulacrum Dei Vejovis* — — — *sagittas tenet , quæ sunt videlicet parata ad nocendum , quapropter eum plerique Apollinem dixerunt : immolatur illi ritu humano caprâ , ejusque animalis figmentum juxta simulacrum stat.* *Aul. Gell. Noct. Atticæ. L. V. c. 12.*

*PUBLIUS*. Cur verò dubium hoc Numen *Lucius*. *LICINIUS*. *V. Lucii*. *Filius*. *MACER*. quem in *Aversa Legenda* laudari video , argentò suò signavit ? *TULLIUS*. *Ursinus* hunc Numum pingens causam omninò dissimulat , eo quidem in loco : verumtamen alibi multos incertos redhibens Numos , in quibus Dii Deæque variè comparent , certum asserit , ejusmodi monetas , ni ratio altera certa certi constet idoli , credi debere excusas , vel cum templa dedicata , aut Ludi Deorum exhibiti fuère. *PUBLIUS*. In *Aversa* nunquid *Pallas* agit quadrigas , galeata cum clypeo , & telum intorquens ? & quo demum id pacto ? *TULLIUS*. Incerta mihi omnia : existimo tamen , & hoc typo Ludos *Apollinis* notari : quamquam & *Vejovis* ira & *Palladis* in hostes esse potuerit à *Licio* provocata , quemadmodum *Horatius* legitur obsecrâsse , ut sagittas suas , ob interfectum *Pythium Draconem* venenò tabidas , *Apollo* in barbaras gentes converteret , dum cecinit : *Ursin. apud Patin. p. 152. § 303.*  
*Horat. L. L. Od. 21.*

Hic bellum lacrymosum , hic miseram famem ,  
 Pestemque à populo , & Principe Cæsare , in  
 Persas atque Britannos  
 Vestra motus aget prece ,

R

Certe

*Plutarch.* in  
*Ciceron.*

Certe *Licinius* iste, si rectè conjecerit *Ursinus*, nec potestate caruit, nec hostibùs: ad eum namque pertinere non dubitat, quod *Plutarchus* commemorat his verbis. *Licinius Macer*, pater *Licinii Calvi Poëta*, & *Prator*, cum de pecuniis repetundis accusaretur apud *Ciceronem*, sub ipsam *Judicum sententiam*, suâ fretus potentiâ, & amicorum præsidiô, domum abiit, caput totondit, summaque veste pura tanquam victor in forum revertit. Cum verò ex *Crasso*, qui ei in vestibulo domus occurrerat, intellexisset, damnatum se esse, domi statim accubuit, ac præ tristitia, vel fortean & ira, subito decessit. Sive ergò ad Ludos Apollinis referre libeat hunc Numum, sive ad vindictam, iussragabitur *Plutarchus*: Ludos namque curavit forsitan *Licinius*, cum *Pratorum* in numero ponatur, ad quos Ludorum curam, *Ædilibus* exemptam, *Augustum* transtulisse jam supra te monueram. Ast opinari hic solum licet, non item tutò quidpiam statuere. Gens porrò *Licinia* & Antiquitate Generis, & rebus gestis plebeiarum omnium facillè princeps fuisse ab *Anton. Augustino* perhibetur: cujus quatuor erant præcipuæ ac *Consulares* familiæ *Calvorum*, *Crassorum*, *Lucullorum*, & *Muranarum*: clarè tamen in ea etiam *Vari*, *Geta*, *Nerva*, *Stolones*, & *Mactri*.

*Ant. August.*  
*apud Patin.*  
P. 385.

VI. *PUBLIUS*. Caput *Adversa* in Numo VII., apud me typico, omni *Tab. VI.* omninò carèt notâ, qua illud, cujusnam tandem sit, discernere liceat. *Num. VII.* *Aversa* verò non planè mihi incognita est, cum *Sellam Curulem*, illustrem majorum Magistratum indicem, redhibeat: sex porrò hastæ, quæ eam utrinque circumstant, tantò mihi obscuriores sunt. *TULLIUS*. *Fasces*, non hastas, arbitrari debueras, qui Magistratibus certò præferri numerò solebant. *PUBLIUS*. *Fasces* utique ex vi nominis pluribus è virgis, seu bacillis colligatis constabant: ast verò in moneta simplices duntaxat hastæ, quasi globulis sectæ, comparent. *TULLIUS*. Angusta Numuli tam parvi ora non permiserat, ut cælator tot fascibus densam suam adderet molem: quare signum pro re tandem suslinuit: aliis eontra in Numis, ubi fasces crassiores, bini tantum pro senis, aut etiam bissexis appositi sunt, animadvertente *Eruditiis. Liebe*.

*Goth. Num.*  
*Cap. VI. P.*  
231.

VII. In *Adversa* porrò *Lucius. LIVINEIUS. REGULUS*, ut habet *Legenda*, non suum, quod minimè licuisset, sed Patris jam demortui caput expressit, fidem faciente iterum *Ursino*. Ipse verò, teste *Dione*, *Triumvir* erat monetæ cudendæ cum *Silenna* & *Pulchro*, imperante *Augusto*: verumtamen ab eodem motus munere, in ipsa *Curia* veste lacerata corpus denudavit, enumeratisque militis suis cicatrices ostendit. Postea  
vel

*Ursin. apud*  
*Pat. p. 156.*  
*Dio Cass. L.*  
*III.*

vel Ædilis, vel Prætor factus, Ludos fecit gladiatorios, sub quibus ipsis cum atrox feditio ac cædes Nucerinis inter Pompejanosque colonos exorta esset, ipse *Livineius* harum turbarum reus, cum cæteris illius mali auctoribus exiliò mulctatus esse à *Tacito* describitur.

*PUBLIUS*. An fallor? an Numi VIII. apud me argentei atque miusti *Adversa* Neptuni caput præ se fert? Tridentem namque, quem penè conspicio, ei Sceptrum fuisse, & maritimi symbolum imperii haud ignoro. *TULLIUS*. Egregiè sententiam dicis: ast verò de Numeris supra appositis, nimirum XXXI, quid hariolaris? *PUBLIUS*. Davus hic sum, non Oedipus, Tulli Venerande. *TULLIUS*. Et me ferè Apollo destituit. Lego namque in *Gotha Numaria*, cum in Numis Consularibus admodum frequenter occurrant ejusmodi literæ numerales, plures Antiquariorum, præcipuè verò Clarissimum *Vaillant*, mira ingenii sollicitudine adlaborasse, ut earum penetrarent mysteria, easque vel annorum certorum notas Chronologicas, vel rerum indices statuerent. Peculiariter quoque de hoc Numo tuo asseruisse Virum celeberrimum mox laudatum, notas numerales XXXI. numerum navium Carthaginensium denotare, quas Æmilius Bellò Punico II., cum Rege Antiocho gesto, ad Lilybæum Promontorium Siciliæ, oppræsserit. Quòd si hæc *Vaillantii* perstaret sententia, consequi videretur, vel ipsum Æmilium è Gente *Lucretia* fuisse, vel quempiam *Lucretiorum* huic pugnae navali Quiritum strenuè interfuisse: in cujus proinde Rei memoriam *Lucius*. *LUCRETIUS*. TIRO, qui hoc in Numo signatur, caput Neptuni una, altera parte Delphinum expresserit. Quoniam verò *Vaillantium* ipsum inspicere mihi non licuit, nullumque in Gente *Lucretia* Æmilium reperio, quod certò tibi edicam, hactenus non habeo. Præterea *Livius* hanc pugnam navalem ad Lilybæum describens, septem duntaxat naves ait ab Æmilio circumventas, non unam & triginta, reliquam verò classem Pœnorum fugatam.

Tact. L.  
XIV.

VIII.

Tab. IV.

Num. VIII.

Goth. Num.  
C. VI. p. 277.

Liv. Lib.

XXI. p. m.  
316.

IX.

Libentius proinde in sententiam Eruditiss. *Liehe* concederem, affirmantis, ejusmodi in Numis Consularibus literas numerales, notas potius & calculos esse matricum, seu modulorum, aut typiariorum, quas Monetarii apposuerunt, ut inter tam multos modulos, quemcunque demum vellent, facilius arriperent, aut scirent, quot demum ejusdem moduli Numos percussissent. Cui ut fidem faciat, unum eundemque *Calpurnia* Gentis Numum quater depingit: in quorum primo XVII. in altero XX. in tertio XXXVII. in quarto tandem & postremo CXX. clarissimè legas. Hanc si opinionem accipere libeat de numero XXXI, tuo in Numulo,

*Ursin. apud  
Ratin p. 160.*

*Hygin. in  
Delph.*

*Robert In-  
struck IX.  
pag. 28.*

amplecti quoque licebit id, quod de capite *Neptuni*, ac præcipuè de *Delphino*, cui insidet *Cupido*, conjecerat *Ursinus*; his nimirum imaginibùs vix alia de causâ usum esse *Lucretium*, quam ut *Casari* adularetur, Gentisque *Julia* originem à *Venere*, matre *Ænea*, quam è spuma maris natam comminiscuntur, demonstraret. *Delphinus* namque, *civis æquoreus*, teste *Hygino*, *Neptuno gratissimus*, perpetuum ferè maris est solum: cui si *Genius* infideat, unum è Diis marinis, vel *Melicertam*, vel *Palamonem*, vel *Portunum* intelligi vult *Doctiss. Robertus*. An verò æquorea hæc Numina alas gestârint, nullibi comperi: hic reor, *Delphino Cupidinem* insidere cum sæpe laudato *Ursino*, qui eundem omninò typum etiam sistit in *Numi Cordii Rusi*, atque insuper, & in aliis reperiri.

- X. *PUBLIUS*. Ausimné hic pariter ex te sciscitari, an de hac Gente illa etiam *Lucretia* fuerit, quam tanta castimonie laude iactârunt *Quirites*? *TULLIUS*. Utique fuit, cui *Sextus Tarquinius*, filius *Tarquini Superbi*, ultimi *Romanorum Regis*, vim intulit, nec strictò quidem pugione ad scelus adigendæ, nisi *Sextus* præter mortem æternam quoque infamiam eidem intentâset, comminatus, positurum se illam unacum mancipio pariter occiso eodem in lecto, ut omnes adulteram eam reperirent ac crederent. Hoc metu oppressa, convocatis deinde patre, marito, & propinquis, vindictam poposcit, ac præter omnium opinionem subito fatalem cultrum intra viscera sua adegit, laudanda castimonie amore, sed nece, quam ultrò sibi conscivit, damnanda. Hoc interim *Regii Principis* flagitium *L. Junio Bruto* anam suppeditavit, *Regem* ipsum *Tarquinium* urbe expellendi, ac diu jam concupitam *Reipublicæ* libertatem adferendi. Hac deinde florente Gens *Lucretia* summis muneribus atque magistratibus perpetuò inclita fuit.

*Liv. L. II.  
p. m. 35.*

- XI. *PUBLIUS*. In multis hæcenus, quæ rem *Numariam* concernunt, liberaliter à te institutus, sin per te stare, postremis in *Numis Tabula* tuæ *Tab. IV.* *IV.* perlubenter diligentie meæ periculum facerem: ac plurimum sanè gratularer mihi, si solus eos assequer, quoniam cæteris faciliores mihi videntur. *TULLIUS*. Agedum fac: facies autem voluptate mea multò maxima. *PUBLIUS*. *Adversa* utriusque monetæ Capite eodem *Cæsaris Augusti* decora est, quemadmodum docet par in ambabus *Legenda: CÆSAR. AUGUSTUS. PONTIFEX MAXIMUS. TRIBUNICIA. POTESTATE.* in *Numo IX.* victoria parva retrò adstans *Capiti Augusti*, quod in *X.* nudum est, laurum circumdat, ut recentibus eum palmis, forte *Actiacis*, de hoste relatù illustrem designet. *Aversa* ubique medias habet literas *trabales S. C.* unde liqueat, has monetas *Senatùs Consultò* &

& autoritate excusas. *Legenda* duos Triumviros Monetales sub Augusto constitutos describunt: lego namque in Numo IX. ni mea me vehementer fallat opinio; *Publius. LURIUS. AGRIPPA. HIR. Auro. Argent. Aere. Flandô. Feriundô.* In Numo deinde X. solum variat nomen: *Marcus. MÆCILIUS. TULLUS*, cætera monetæ priori per omnia consonant.

*TULLIUS*, Egregiè sanè, Optime Publi, ad unguem singula: proinde industriæ tuæ vadem certissimum tute ipse subiilli. *PUBLIUS*. Haud tamen etsi rectè legerim, exponere omnia nôlsem: fugit me hæcenus Pontificis Maximi dignitas, ac præterea Tribunitia Potestas tota me latet. *TULLIUS*. Utramque sequenti in Exercitatione, ubi Laciniam Quiritum Sapientiam in Titulis Imperatorum vestigabimus, p̄sentius addisces. Ambos porrò hos Numos etiam *Ursinus* apud *Patinum* depingit, sed neque de *P. Lurio* quidquam, neque de *M. Macilio* in medium affert: nisi quòd *Marcum* aliquem *Lurium* referat ex *Tacito, Dione, Vellejo*, fuisse Sardinia Præfectum, cui in pugna Aetiaca dextrum cornu navium Julianarum fuerit commissum: Item: *Maciliam* Gentem origine *Albanam* fuisse, sed per *Tullum Hostilium Regem* civitate Romana cum cæteris Albanensibus donatam, atque in Patricium Ordinem relata.

*Ursin. apud  
Patin. pag.  
161. & 162.*



## DIALOGUS XVI.

De

Numis C. Marii Capitonis : &  
C. Memmii.

TULLIUS.

I. **T**Antò equidem deinceps in te erudiendo breviori mihi esse licebit, quantò plures Monetas versabimus : neque enim omnia in omnibus Numis tam nova sunt semper atque peregrina, ut non eadem sapenúmero, aut non valdè dissimilia occurrant. Fore non longè post reor, ut ego tibi de his differenti auscultem magis, quàm tu mihi: siquidem animò in rem Numariam optimè comparatò, & desiderio amplissimò es. Verumtamen quoties poposcerit res, ut uberior apud te sim, neque te, puto, neque me quantalibet moræ poeniteat. Tu sic de me statuas velim, & esse, ac fore me tibi, qualem se Lucilio suo Romanus Sapiens adpromisit. *Cupio nimirum (ut plenè mihi verba Viri summi assumam) omnia in retransfundere, & in hoc gaudeo aliquid discere, ut te doceam: nec me ulla res delectabit, licèt eximia sit & salutaris, quam mihi uni sciturus sim. Si cum hac exceptione mihi detur Sapientia, ut illam inclusam teneam, nec enunciem, rejiciam. Nullius boni sine socio jucunda possessio est: immò nullum est bonum, quod commune non sit.*

Seneca Epist.  
VI, ad Lucil.

II. **PUBLIUS.** Venerande Tulli, quàm fors non læva me tibi discipulum tradidit: primum est mihi decernere, quàm oppidò mei causâ Cleanthis ad lampadem sedeas, ut tot mihi lumina in tantis Numerorum tenebris cottidie accendas: Mihi porrò olei parum est domi: omne verò quòd est, affluet certè, ut meâ industriâ diligentiam tuam enutriam. Tabula tua V. ad quam hodie accedimus, Numis sane curiosissimis constat: quorum licèt pleròsque vel argenteos vel æreos teneam, vitiò tamen ætatis propè singuli non modicum scitent, ut agrè profectò eosdem ita demum, quemadmodum tu, discernere valuissem. **TULLIUS.** Nimirum hoc pacto quærenda est veterum in Numis Sapientia, ut, cum obsoleta sunt æra,

ac

ac majori sui parte exesa, quemadmodum sapissimè solet, celebres ad eas Scriptores, quibus integra ea versandi fors propitia obtigit. Fortunæ est certè, probas integrasque monetâs indipsâ, & hoc beatum est: eximîæ verò industriæ, exesas multa vestigatione in integrum denuò restituere, quod actio sanè labore jucundissimum est.

*PUBLIUS.* Numus I. Tabulæ hujus insolitum planè marginem habet, undique incisum, ac veluti perpetuis dentibus rigentem: quæ isthæc apud veteres fingendi ratio fuerat? *TULLIUS.* Nimirum *Serratus* est hic Numus argenteus atque minutus, cui undique incidendo monetæ spuria ac *Subarata* ansam dedere. Supra te docuisse jam memini, scelestâ falsariorum fraude quamplurimos Numos prodiisse, superficie argenteos, corpore æreos, immò & ferreos: consilium itaque cœperunt Quirites, monetâs publicas non amplius margine integro, sed undique per ferram inciso, excudendi, ut ad eò per ipsa hæc vulnera Numi totius integritas prospiceret. At ne sic quidem dolus omnis abscessit: fuere namque, qui, majoribus præsertim in Numis, massam æream non modò laminâ velarent argenteâ, sed argenteò circulo includerent, quem deinde pariter omni ex parte incidêrunt, ut nemini tandem, nisi monetâ prorsus fractâ, fraus iniqua pateret.

III.  
Tab. V.  
Num. I.

Jobert. In-  
strum. V II p.  
238.

Hæc itaque tantâ malitiâ, cui nunquam cavere satis poterant Quirites, cæteros populos & præcipuè Germanos, Sæculò potissimùm VII. atque deinceps adegit, ut crassitie omni seclusâ monetâs suas quàm subtilissimas efficerent, in latum solummodo extensas, literis & imaginibus plenissimis, quos Numos à bractea *Bracteos* dicere placuit. Verumtamen folium argenti aurive tam tenue par minimè fuit usui quotidiano, temporiquè ferendo, cum nimis quàm citò tot inter & manus, & loculos attereretur. Quare rursus crassiores monetæ sunt cœptæ, *Grossique* appellatæ à crassitie, mediocri tamen: *Grossus* namque à *crassus* deductum est. Redeamus in viam, è qua, *Numo Serrato* abducente, nonnihil excessimus.

IV.  
Joan. Christ.  
Olearius  
Isag. ad Ga-  
zophylac.  
Bracteos.  
pag. 22.  
Hoffm. Clavi  
Monet. Ger-  
man. cap. III.  
pag. 122.

*PUBLIUS.* Si risum tenueris, cum forsitan halluciner, caput scœmineum Numi hujus in *Adversa*, eleganter revinctum, lauròque decorum, *Junonis* dicerem: avera namque, quæ adstat, pavonem interpretor. *TULLIUS.* Rectè ais: quamquam enim Clariss. *Patinus* hunc Numum depingens, quod, nescio, volucris collum, aut aliud signum incurvum incertum ac rude Deæ affinixerit, tuus attamen Numulus pavonem clarissimè sistit. Quoniam porrò *Junonis* nomine veteribus Luna est culta, quam veluti

V.  
Patin. de  
Fam. p. 171.

Varro de Re  
Rust. L. III.  
c. 6.

veluti Reginam integer stellarum exercitus stipat : simulacro Deæ hujus pavonem addidère, quòd caudâ explicatâ tot speculis suis totidem sidera redhibere sit visus. *Varro* de hac volucre ait : *Huic natura forma è volucris palmam dedit, cœlumque coloribus, & speculis astra emulari.* Sed Principem hanc unacum pulcherrimo satellite suo plenius contemplamur, ubi proprium de Deabus sermonem condixerimus.

VI. *PUBLIUS.* In *Aversa* deinde vir iste boves suos quò agit?

Aversa nōv.  
Phil. P. II.  
pag. 202. Sc.

*PUBLIUS.* Nimirum in *Coloniam* : at verò in quam demum, incertum. Nulla re *Populus Romanus*, exigua primùm pastorum manus, adeò increvit, quàm *Coloniis*, *Municipiis*, *Præfecturis*, ac postremò *Provinciis* suis. *Romulus* namque, ac cæteri *Reges*, deinde & *Respublica*, cum populum vicerunt, vix unquam funditus eundem excindebant : sed cum arma jam possissent, partem ejusdem *Romam* traduxerunt, partem alteram patriis in agris relinquebant, tot novis colonis ex *Urbe* submissis, quot demum terræ frugali colendæ sufficere poterant. His porro locis ita institutis libertas permissa, & *Colonia* nomen impositum à *colendo*, vel *incolendo*. Quoniam verò dum agri exercentur, bobus maximè utimur, *Colonia* in *Numis* boum imagine frequenter expressa est, tum maximè, cum *Coloni* è plebe *Romana* selecti sunt : sin verò è militibus veteranis atque emeritis, *Monetarii* eam in rem indicandam signis militaribus æra signarunt. Quamquam & alia boum in *Numis* *Coloniarum* sit ratio : sive etenim *Coloni* cives essent, aut milites, cum factâ jam turmâ confisterent mox abituri, lustrari prius debebant antiquâ *Quiritum* superstitione, ut *Deos* propitios haberent : quod ut fieret, boves plerumque circum agmen semel iterumque sunt ducti, *Jovi* postea, aut alteri idolo immolati. Mox verò ut *Colonorum* exercitus cum ducibus suis & signis ad locum ipsum, in quem destinati erant, pertigère, per omnia rursus *Coloniæ* futuræ jugera boves aratrum trahere in gyrum debebant : neque obvii quilibet, sed album duntaxat bovem vaccæ pariter albæ jungi oportuit, quemadmodum cecinit *Ovidius* :

Ovid. Fastr.  
IV. v. 824.

Alba jugum niveo cum bove vacca tulit.

Hæc interim obiter de *Coloniis* dicta tibi sufficiant : quoniam namque in *Numis* tuis aliquot etiam *Coloniarum* monetas contuitus sum, cogito eas post *Numos Imperatorum* *Appendicis* locò peculiari tecum *Dissertatione* expendere, ubi & de *Municipiis*, *Præfecturis*, atque *Provinciis*, nonnulla tibi suggerere licebit.

PUB-



*PUBLIUS.* Legendam Numi hujus quomodo colligam? *TULLIUS.* VII. *Aversa* Prænomen, Noménque ejus, cujus est moneta, recenset, dum legis: *Caji. MARII. Caji. Filii.* *Adversa* Cognomen quoque *CAPITONIS.* superaddit. Litteræ *CXXX.* utraque in Numi facie numerales sunt, & indices moduli utriusque, si Erudit. *Liebe* sententiæ, superiori *Dialogo* relatæ, insistamus. Qua in opinione vehementer me confirmat *Clar. Morellus*, qui apud laudatum *Liebe* in *Gotha Num.* animadvertit, sæpè aliàs errâsse Monetarios, *Adversa* per incuriam indebitam *Aversam* jungentes, ut adèò Nummi occurrant, utraque sui facie genuini, qui tamen falsò diversas familias referant. Hujusmodi specimen exhibet *Gotha Numaria*, dum monetam depingit, quæ in *Adversa* Caput Apollinis sistit laureatum, cum titulo: *C. Egnatulejus*: in *Aversa* porrò Deam Salutem cum Angue, inque columna reclinem cum *Legenda: Manius Acilius.* Quod verò operis monetilibus publicis, id etiam falsariis accidit. Quare credibile est, providisse Triumviros Monetales, ut matrices seu moduli utriusque partis æqualibûs numeris signarentur, quibus conspectûs citra operosam literarum & imaginum contemplationem, quos jungi oportuit, moduli promptè tutòque arriperentur. Sic de numeris interea tibi statuere licebit, esto, hæc etiam sententia omni difficultate non careat.

*Liebe* in  
*Goth. Num.*  
*C. VI. p. 229.*

*PUBLIUS.* At *C. Marius* demùm quis fuit? *TULLIUS.* VIII. Liqueat ferè ex omnibus cæteris ejusdem Numis, *Protriumvirum* eum sub Augusto fuisse, existimante *Ursino*, & quidem, ut addit *Patinus*, *Protriumvirum Colonia deducenda.* Priusquam namque *Quirites* emitterent Coloniam, tres Viros, in hoc munus jam antea delectos, eum in locum submisère, qui & situm ejus terramque explorarent, & spatia agrorum Colonis venturis tribuenda dimitterentur: horum Triumvirorum quempiam si mori, aut quavis denique de causa abesse contigerit, aut impediri, *Protriumvir* substitutus est, qui nempe pro *Triumviro* absente id munus perficeret. Hoc pacto *Pro-Consul* quoque, *Pro-questor*, *Pro-prætor* appellatus est. Id verò minimè pronunciat *Ursinus*, an *C. Marius* per boves in Numo vel novam quampiam Coloniam emissam ab Augusto designârit, an verò vetustam illam in *Vagiennis*, quam *Eporadium* dixère, & quam *Vellejus* deductam dicit *An. Urb. DCLIII.* cum sextum Consul esset *C. Marius*, ejusdem *Marii*, quem Numus notat, aut *Proavus*, aut *Abavus*.

*Ursin. apud*  
*Patin. p. 271.*

*PUBLIUS.* Ad Numum jam II. si libet, accedamus, & ipsum argenteum ac minimum, sed prope omnium, quos teneo, pulcherrimum & integerrimum. Capite ornatur in *Adversa* non parum venerando, in cujus barba cincinni promissi pulcro ordine dependent, & quod venusta laurea exornat. At, quodnam sit illud, minime intelligo. *TULLIUS.* Appositum

IX.  
*Tab. V.*  
*Num. II.*

Florus L. I.  
c. 1.

ad dextram nomen : QUIREINUS: quod idem, ac *Quirinus*, an *Romulum* te ignorare finit? *Florum* de Rege hoc auscultat. *His ita ordinatis* (inquit) *repentè cum concionem haberet, ante Urbem apud Capræ paludem è conspectu ablatus est. Discerptum aliqui à senatu putant ob asperius ingenium: sed oborta tempestas, solisque defectio consecrationis speciem præbuit. Cui mox Julius Proculus fidem fecit, visum à se Romulum affirmans angustiore forma, quàm fuisset: mandare præterea, ut se pro Numine acciperent. Quirinum in cælo vocari placitum Diis, ut Gentium imperiò Roma potiretur.*

X. Nomen hoc è diphtera Jovis indubiè extractum est, qui jam olim, mentiente *Virgilio*, Veneri de filio *Ænea* sollicitæ inter cætera Viri fata hoc etiam prædixerat: *Remo cum fratre QUIRINVS Jura dabunt.* Nihilofeciùs tamen nominis hujus Etymologiam ab hominibus quærit, atque *Quirinum* vel à *quiri*. i. e. hasta feu telo, vel à *Quiritibus*, vel à *Curibus* devictis profectum esse comminiscitur *Ovidius*, dum cantat.

Virg. Æn. I.  
295.

Proxima lux vacua est: at tertia dicta QUIRINO:

Qui tenet hoc nomen, Romulus ante fuit.

Sive quòd hasta *Quiris* priscais est dicta Sabinis,

Bellicus à telo venit, in astra Deus:

Sive suum Regi nomen posuère *Quirites*:

Seu quia Romanis junxerat ille *Cures*.

Ovid. Fast.  
II. 475.

Ad lævamcapitis legis: *Caji. MEMMI. Caji. Filii.* Erat is ex gente *Memmia*, quæ cum ortam se jactaret à comite *Æneæ Mnesteo* (canit namque *Virgilius*:

Virg. Æn.  
V. 117.

Mox *Italus Mnesteus*, genus à quo nomine *MEMMI*;) idcirco *Quirinum*, ipsius ab *Æneæ* stirpe progenitum, in *Numo* suo signavit, ut sibi & Generi suo vetustissimæ originis gloriam æternum affereret.

XI.

*PUBLIUS.* Non minus peregrinus & hospes sum in *Adversa*: latet me sanè omninò, quam videam sedere matronam velatam, cum face, & spicis, serpentibus, ni fallor, insectam. *TULLIVS.* Ne te longius differam, *Cererem* vides, quo nomine *Terram* coluère, illam nimirum *Deam*, de qua prædicat *Ovidius*:

Ovid. Metam.  
Iam. V.  
v. 341.

Prima *CERES* uncò glebam dimovit aratrò:

Prima dedit fruges, alimentaque mitia terris:

Prima dedit leges,

*PVBLIVS.* Jam de *spicis* nihil ampliùs dubito, symbolis utique frugalitatis, quæ Matrem legetum liquidò demonstrant: sed & de *face* occurrit, eam Deæ huic *Cereri* ideò fortassè additam, quòd eâ accensâ, cum filiam *Proserpinam*, sibi à *Plutone* raptam, undique quæreret, uteretur. *Serpentum* porrò causam adhuc ignoro. *TVELLIVS.* Monendus mihi hic es, aliter Numum tuum à Clar. *Patinò* depingi: levior námque apud eum foemina sellæ simplici insidet, quæ dextrâ colum, sinistrâ spicas duas cum papavere gestat. Tuo verò, ut vides, in Numulo, Matrona assidet velata, & gravis, in curru, spicas duas dextrâ, sinistra *facem* elatam clarissimè præ se ferens. *Patinum* porrò etiam Clar. *Vaillantium* fermè secutum esse, lego in *Goth. Numaria*: non tamen *Morellium*, qui *facem* pariter, non *colum* in manu *Cerereis* agnoscit. Parva nimirum in Numis Symbola majori sui parte atteruntur facilè, & Viros doctos certos esse tutòsque *Oedipos* non semper sinunt.

*Patin. de  
fam. p. 172.*

*Goth. Num.  
C. II. p. 42.*

Nunc de serpentibus ne ultra ambigas, *Ovidium* iterum audi. Canit XII.  
ille de *Cerere*, filiam quærente:

- - - - - frænatos curribus *angues*

*Ovid. Fast.  
IV. 495.*

Junxit, & æquoreas sicca pererrat aquas.

Unde facem habeat, *Cicero* certiorum te reddit, inquires: *Proserpinam* quum investigare & conquirere *Ceres* vellet, dicitur inflammâsse tadas iis ignibûs, qui ex *Ætnæ* vertice erumpunt: quas cum sibi ipsi præferret, orbem continud, peragrâsse terrarum. Sed amplius aliquid mentiri rursus audet *Ovidius*, subdens:

*Cicero in Verr.  
IV. 48.*

- - - - - immensum est erratas dicere terras,

*Ovid. Fast.  
IV. 573.*

Præteritus *Cereri* nullus in orbe locus,

Errat & in cœlo.

*PVBLIVS.* Facile jam etiam animus mihi præfagit, quamobrem *C.* XIII.  
*Memmius* hanc Deam argentò suò radiare voluerit: Ludos nempè eundem *Cereri* fecisse disco ex *Legenda*: *Cajus MEMMIUS. ÆDILIS. CERIALIA. PREIMUS. FECIT.* *TVELLIVS.* Gnaviter legisti, placétque, nec ad *ÆDILIS*, neque ad *CERIALIA*, nec tandem ad *PREIMUS*. te hæfisse. *Ædilium* fuisse, ut Ludos ederent, jam dudum dixi: deinde *Cerialia* *Quirites* per compendium ajebant, subaudientes Ludicra, aut Festa, vel Sacra: *Preimus* pro *Primus* dicere mos erat veterum, quemadmodum & in *Adversa* legisti *Quireinus*, non *Quirinus*. Verumtamen in hoc te decipis, quòd *C.* hunc *Memmium Ædilem* hic descriptum eundem putes, cum eo, quem laudat *Adversa*, qui que hunc Numum cudit. *Triumvir* erat,

U<sup>l</sup> fin apud  
Pat. p. 173.

qui hanc signavit Monetam, ut perhibet *Ursinus*, & gloriæ duntaxat, Genti suæ sibi que adstruendæ causâ, Majorum Avorumque quempiam laudare voluit à Ludis Cereris, quos *primus* fecerat. Cùm namque tanta esset Quiritum vanitas, & arrogantia, ut nullam honoris umbram ac gloriæ dissimulare vellent, quin eam publicè jactarent, id planè ab iis prætereundum nunquam fuit, si quis Majorum quidquam Fastis dignum *Primus* vel edidit, vel fecit: quod plurimîs exemplis Ill. Spanhemius pro more suo diffusè adstruit,

Spanh. T. II.  
Diss. X. p. 97.

## XIV.

Nolim attamen credas, hunc *C. Memmium Ædilem*, quicumque fuerit, Ludos Cereris Romæ ita *Primum* fecisse, quasi antea acti non fuerint. Restituit potius Ludos aliquamdiu intermissos, quàm instituit: etenim teste *Ludovico Vive*, doctissimo Commentatore Librorum *S. Augusti, de Civitate DEI*, longè profectò ante *Memmium* hæc Cereri festa fiebant. *Livius* namque disertè refert, cùm *Terentius* cladem *L. Æmilii* ab Hannibale acceptam Romam ad Senatum perscripsisset, *sacrum anniversarium Cereris intermissum esse: quia nec lugentibus id facere est fas, nec ulla in illa tempestate matrona expers luctus fuerat*. Idem porro scriptor denuò percenset Anno decimo sexto Belli Punico II. *Dictatorem* (Servilium Geminum) & *Magistrum Equitum* (*Ælium Pætum*) *Cereales ludos ex senatus consulto fecisse*.

Vives in L.  
VII de Civit.  
DEI c. 20.

Liv. L. XXII  
p. m. 349.

L. L. XXX.  
p. m. 563.

## XV.

Ipsos ad Ludos quod attinet, celebrabant eos Matronæ vestibûs albis indutæ, luctum Cereris ob raptam Proserpinam, ejusque cum face peregrinationem repræsentantes, ut filiam inveniret. Romani Sacra eadem vestibûs pariter togisque candidis induti inspectabant, siquidem iis observatum, ut tunc Diis gratum esse censerent, si à lætis, neq; funere pollutis celebrarentur. Sed & in sacris hisce ante noctem epulatus est nemo, à vino & Venere omnes abstinuère: intèrque præcipua fuerat, ut Sacris initiatos calidâ abluerent primum, quod castitati prodesse sibi persuasère. Polluti & immundi à Cereris templo arcebantur voce præconis: si porro impurum quemquam accessisse patuit, capite mulctabatur. In Circo factos esse hos Ludos prodit *Ovidius*, canit enim:

Alexand. ab  
Alexandro  
Genial. Dier.  
L. I. c. 8.

Ovid. Fastor.  
N. 391.

Circus erat pompâ celebr, numeròque Deorum,  
Primâque ventosîs palma petetur equis,  
Hic Cereris Ludi,

Scalig. Poet.  
L. I. 32.

Animadvertit tamen *Scaliger*, alios fuisse *Circenses* Ludos, alios *Cereales*: hi namque postremi, ut ex *Kalendario Romano* edisci ait, pridie Id. April. initium habebant, octiduo durantes, ita quidem, ut *primus Cerealium dies mox pompâ Circensi succederet*.

Cate-

Cæterùm hæc Sacra Romani à Græcis petebant, ut notat *Grævius* in-  
 quiens: *A Cerere, raptam Proserpinam accensis in Ætna facibus queren-*  
*te, Ethnici deduxerunt rationem instituti, quo in supplicationibus accen-*  
*sis facibus longâ pompâ Deorum ad templa adierunt. Ritus ille magna*  
*pars sacrorum Eleusiniorum (en! Græcorum) fuit: & qualicet omnium myste-*  
*riorum occultissima summò obtegerentur silentiò, id tamen inter cætera*  
*emanavit, in iis & gestatas præcipuè, & jætatas faces fuisse. Psyche*  
*enim Cererem sic propitiat apud Apulejum: Per ego te frugiferam tuam*  
*dextram istam deprecor: per currum rapacem, & terram tenacem: & il-*  
*luminarum Proserpinæ nuptiarum domeacula (quia nimirum in supplicatio-*  
*ne faces sine lumine erant) & luminosarum familia inventionum remeac-*  
*ula (quod à sacris redeuntes ob gaudia filiz per matrem inventæ exarserint*  
*faculæ,*

XVI.  
*Græv. Thef.*  
*Antiquit.*  
*Rom. T. XII.*  
 p. 997.

*Apulej. Me-*  
*tam. VI.*  
 p. 174.

**PUBLIUS.** Miror ego tuam hodie de Cerere facundiam: ast, ne quid  
 verum dissimulem, vercor valdè, ne multis haud dignæ videantur hæc fabu-  
 læ, in quibus ingenium nostrum teramus. **TULLIUS.** Profectò indignæ  
 sunt, si nil præter fabulas quæramus: cùm verò plenè sapere volueris,  
 multa ex his petere, quæ disciplinæ sint tibi, licebit. Frange nucem, abji-  
 ce corticem mendaciorum, nucleum mythologicum gusta: Cereris Sacra  
 ad Mensam, in qua jugiter fedes, Dominicam traduc. Nonnè tunc te  
 vestium candor, faces ardentes, suppliciò capitis statuta castitas, prævia so-  
 brietas, arcana Sacrorum Cerealium mysteria erudient probè, quinimò con-  
 fundent? Neque dubio vacat sacrosanctam Ecclesiam nostram quampluri-  
 mos ritus, rejecta superstitione, atque sacrilegis ethnicorum deliriis, ve-  
 ram ad Religionem, atque Divinum in cultum transfulisse. Nonnè & nos  
 Cererem nostram Divinam, Panem Angelorum, solemnè cum supplicatio-  
 ne, albis cum vestibus, ardentia inter lumina deferimus? nonne cum gau-  
 dio & tripudio, cum cymbalis & tubis benesonantibus? Nòsse itaque re-  
 rum origines, & longiùs subinde vestigare Viri cordati, quibus ratio &  
 prudentia domi sunt, minimè absconum jactant. At quibus, Simiæ more,  
 sua ruditas & ignorantia placent, illi strepunt, illi furunt, illi oleum & ope-  
 ram perdi rerum antiquarum vestigatione plenèis buccis, totisque animis vo-  
 ciferantur.

XVII.

**PUBLIUS.** Parce, Tulli venerande, ego hanc bilem si tibi. Hanc op-  
 portunam reor discendi rationem, si tirones subinde à Magistris in speciem  
 diffideant, quo uberiùs doceantur. Hoc etenim pacto discunt & ipsi, cùm  
 fortè occasio tulerit, mastigibus artium salubri subinde helleborò medicari.  
 Unum proinde ut adhuc des mihi, neque succenseas, etiam atque etiam te  
 & vehementissimè oro. Erunt fortasse nonnulli, qui dicant, lepidam esse,

XVIII.

quàm è fabulis petimus, esto ad id valeant, morum disciplinam: domi nobis, qui lumine fidei illustramur, eandem multò luculentius, uberius, atque præstantius esse, qui Codices sacros, qui Patres, qui Vitæ sanctioris Magistros affatim habemus: Soli facem accendi, aquam mari affundi, cum à ridiculis Pœnis, & deliris Quiritibus Religionis præcepta repetimus.

XIX.

**TULLIUS.** Non ego tibi indignor, sed contra hostes Antiquitatis te munio. Cum in Musæo tuo sedulus confides, & mortuis auscultas, Libris puto, qui sine temporis furto, sine ambitu, sine mollitie, sine scurrilitate, levitatèque, quam recondunt, sapientiam eloquuntur tibi: dolet hosti antiquo Generis humani, quod eruditæ intentum lectioni, surdum reperiat suas ad incantationes, neque videat cum sociis intemperantem, discolum, ridiculum, lascivum, detrahentem, aut somnò fœtidò computrescentem. Idcirco doctorum in te concitat senatum, qui terribilibus te argumentis profanum, incurium religionis, delirum cum veteribus incusent. Sed sine ista, Publi optime: quid nisi larvæ sunt, prætereaque nihil? Profanum, crede mihi, non lectio reddit, sed finis & actio: ut adeò non malè *Grynaeus* olim ad Lectorem perscripserit: *Bonorum sacra omnia studia sunt: Æquè enim commodis & incommodis, ut vita, sic & vita imago historia constat, cujus magna pars fabula. In usu porrò vita sita vita prudentia est.* Si deinde religionis incuria sit, post ea, quæ DEI sunt, fideliter acta horas reliquas doctò fallere otio, quæ, obsecro, eorum religio, qui subsœciva & benè multa tempora jucundè levitèrque cum sociis transigunt?

*Grynaeus  
Epist. ad  
Lector. de  
utilit. legen-  
dæ Hist.*

XX.

Psalms. 18.

Delirum postremò minimè est, si is, qui cum Apostolo *sapientibus & insipientibus debitorem* se scit, nox fiat, ut ad mentem Regii vatis *nocti indicet scientiam*. Quanti hodie sunt, qui *Moysem*, qui *Prophetas non audiunt*? qui *non obediunt Evangelio*? Horum noctem obscuram ut penetres, nox certè fias, necessè est. Viros Ninivitas cum eis in iudicio statuas: dic, inquam, & doce, & apud Ægyptios, & apud Græcos, & apud Romanos religionem fuisse perpetuam: omnes, cum bonis egerent, supplicasse diis suis, cum flagella malorum plagasque dolerent, cœlum placasse. Sic armabis remordentem conscientiam, sic ejus flagella apud duros & incredulos tandem cum sensu sævire efficies. Dixerunt etenim impii: *Non est DEUS*: & quando demum apud hujusmodi verbò DEI proficies? Hi, cum spiritui resistent, quomodo Ecclesiam audient? quomodo scholarum placita, & dogmata concedent? sanè apud hos tales Timori Domini via per fabulas & historias commodius sternenda videtur, nisi talis sis, ut per signa & prodigia possis. Parum aliqui reputant, se DEO, quem non vident, non obsequi: ast contra torrentem hominum, quos vident, eosdem ire cum docueris, & videbunt stultitiam suam, & palpabunt,

Esto

Esto autem, cum talibus tibi agendum non esse, inspicere, obsecro, nobilem hac nostra ætate juventutem: Vide Viros, qui ad clavum Reipublicæ sedent: Iustra eorum, quas splendide instruunt, Bibliothecas. Quid demum reperies, nisi insatiabilem pruritus vetera pernoscenti? Quam itaque ille non desipit, qui hos inter Medicum aget prudentem, & graviter morbidis, amara & invisa per se pharmaca, iis ipsis in cibis, quos unice appetunt, propinat. Doctores hodie rerum antiquarum sunt multi: sed non omnes Patres: ut quisque ipsemet sapit, eloquitur. Cui venenum regnat in venis, quid nisi toxica cæteris afflat? O utinam multi, qui sancta sunt charitate, religione pura, ea scriberent cum charitate non ficta & sancta, quæ nisi exhibueris hodie mundo, à veritate quidem averfabitur, ad fabulas verò, aliorum illitas venenò, convertetur.

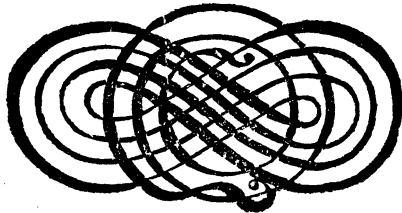
*PUBLIUS.* Copiosè, me hercle, graviterque, atque religiosissimè differis: nec quod reponam tibi, opportunius habeo, nisi ut candidè profitear, nunc demum me assequi, quod in Religiosissimo Scriptore *Jac. Pontano* è S. J. non parva cum admiratione nuper admodum legeram. Cum enim studium suum, quod ad literas elegantiores, & procurandam in adolescentibus latinæ dictionis puritatem adpulerat, tueretur, sic quoque inter alia inquit. *Atque ut eò libentiùs huic oneri succederem, fecit perpetua mea in hanc nobilissimam partem studiorum inclinatio, quam florere ac celebrari etiam atque etiam, vehementerque cupio: Cum & ad usus vitæ plurimos, & ad res difficillimas atque gravissimas, ad Ecclesiam denique Catholicam cobonestandam, contraque vesanos hereticorum furores tutandam, non leve in ea momentum inesse nulla ratione dubitandum sit.* Quòd si tantum valeat puritas dictionis, quæ minimæ pars est antiquitatis, quid ipsa veterum poterit Mythologia è pulveribus vindicata, quæ multò amplius à quamplurimis flagitatur? Ego proinde dictis tuis, *Auspice*

DEO, quàm qui maxime, quàm qui diligentissimè, obaudiam.

XXI.

XXII.

*Pontan.*  
*Progymna.*  
*Latinit.*  
*Volum. I.*  
*in Præfat.*



DIA-

## DIALOGUS XVII.

De

Numis T. Minutii Augurini, Q. Minutii, &amp; L. Muffidii Longi.

TULLIUS.

I.  
Tab. V.  
Num. III.

**F**Luctuans propè de studii nostri æquitate animus tuus, optime Publi, cum sine superioris Dialogi ad ea tecum differenda me transtulit, quorum causâ hos nostros sermones mutuo conferre non cœpimus. Nunc itaque Numos cæteros, quos habes, familiarum alacrius jam persequamur. *PUBLIUS*, Argenteus hic Numulus III, *Tabula* tuæ V. cum marginem suum supra potissimum temporis injuriæ cesserit, talis certè, qualem tu depinxisti, mihi minimè videri poterat. *Adversa* equidem Caput fœmineum in Galea alata, cæsarie decore defluente, margaritis circum collum lucentibus, satis integrè sistit cum titulo: ROMA: quam porro referat Deam, ignoro. *TULLIUS*, Hujusmodi Caput, quale tuis in Numis sæpius deinceps intueberis, *Romam* ipsam designat: quæ, quoniam à *Romulo*, *Martis* filio, mediis in Armis instituta est, armata plerûmq; in Monetis depingitur, sive capite, sive corpore toto compareat. Galeæ ejusdem perpetua ob bella jugésque triumphos ferè semper *Ala Victoriæ* affingitur. Magnificè de *Armorum* ejusdem potentia *Ovidius*:

Ovid, *Fab. I.*

Roma tuum nomen terris fatale regendis.

- - ipsa suas Roma timebat opes.

Idem porro Matri ac Patriæ suæ, Orbis ac Gentium Dominæ, invidenda sanè cæteris omnibus Urbibus, at non aded immerita elogia ita alibi tribuit:

Gentibus est aliis tellus data limite certo:

Romanæ spatium est Urbis, &amp; orbis idem.

Juppiter arce sua cum totum spectet in orbem,

Nil nisi Romanum, quod tueatur, habet.

*PUBLIUS*. *Aversam* multis fanè imaginibus refertam, Legendâ penè omni abolitâ, nisi quòd extrema literarum puncta circumstant, colligere mihi



mihi tantum non impossibile foret. Conspicua quidem superest columna, virique adstantes: imaginis verò super Colossium, hastæ insuper ac parmæ non nisi postrema supersunt vestigia: spicas verò clarissimè cerno. At quid portendant hæc omnia, me penitus latet. *TULLIUS*. Omnis Numi hujus cognitio ab historia pendet. Primum itaque *Legendam* picto ex Numo sic restituas velim: *Titi. MINUCII, Caji. Filii, AUGURINI*. Nunc porrò *Genitis Minucia* historiam ex *Livio* potissimum accipe. Eam initiò *Patritiam* fuisse, sed *C. Minucium* ex eadem omnium primò ad *Plebem* liberè transisse, posita nimirum seu abdicata *Patricia* dignitate, ut hac ratione *Tribunus Plebis*, quorum deni solummodò esse debebant, extra ordinem videlicet undecimus fieret, idque An. Urb. CCCXXIII, equidem *Plinius* narrat: cui attamen *Livius* manifestè refragari videtur. Sequentia tamen de *C. Minucio* testatur.

*Plin.*  
L. XXXIV.  
c. 5.  
*Livius* L. IV.  
p. m. 1. 6.

II.

Cùm An. Urb. CCCXIII. ob cariem annonæ Populi seditio oboriretur, & Patres plebem desiderem in agris scilicet colendis, contra Tribuni Plebis Consulium negligentiam in frumento procurando arguerent: instante plebe, ac Senatu non adversante, Præfectus Annonæ constitutus est *C. Minucius*. Eo verò in magistratu melior erat ad custodiam libertatis (infit *Livius*) quàm ad curationem ministerii sui: quamquam postremò Annonæ quoque levata haud immeritam & gratiam & gloriam tulit. Libertatis porrò Custos effectus est, cùm *Spurii Melii* affectatam tyrannidem prodidit. Hic namque Equestri ex ordine, & illis temporibus prædives, rem utilem pessimò exemplò, pejore consilio est aggressus: dum ingentem frumentorum copiam, pecuniis suis antea corrogatam, eo fine liberaliter populo largitus est, ut ejus favore Consulatum capesseret: quin immò & de regno adipiscendo consilia agitavit. Delatus verò ob frequentes apud eum Populi conventus per *C. Minucium*, à Dictatore mox in judicium postulatus, cùmque se sistere nolle, à Magistro Equitum interemtus est. Inspectabat hanc populus cædem, eamque ægerrimè ferre nova jamjam seditione coeperat: sed hanc *C. Minucius*, prædicante id denuò *Plinio*, brevi composuit. Quare tam benè merentem *Minucium* Senatus quidem ob proditam *Melii* tyrannidem, non *bove aurato*, ut equidem, sed corrupte, apud *Livium* legitur, verùm *bove & arvo* (quemadmodum locum istum à *Gronovio* corrigi lego in *Gotha Numaria*) donavit. Populus verò eidem ob levatam Annonam, & quòd tribus in nundinis frumenta à *Melio* relicta ad assem redegerit, stipe in id conlata extra *Portam Trigeminam* statuam posuit: *Plinius* ait columnam.

*Goth. Numaria. C. VI.*  
p. 233.

Nunc nullò negotiò tibi Numum expono, quem *T. Minucius Augurinus* eo consilio excudit, ut in eo decora *C. Minucii* memoriæ restitueret,

IV.

T

unàque

Ursin. apud  
Patin. P.  
179.

unâque & suam, & gentis omnis *Minucia* gloriam vulgaret: monetæ namque eudendæ præfectus erat, teste *Ursino*. Columna itaque cum imposita statua, quam *C. Minucio* Populus posuit, medium tenet: spicæ, quas infra exurgere conspicias, Præfectum Annonæ designant: Vir togatus à dextris, manibus deferens panes à se populo distributos, lævoque pede elato globum calcans, *Spurium Melium* notat, qui in fraudem Republicæ ac libertatis, conciliatò sibi per largitiones populò, tyrannidem, sive Regium affectavit imperium, cujus symbolum est globus. Virum ad lævam *Ursinus* existimat *Marcum Minucium Fesum*, qui primus è plebe Augur hac è gente effectus est An. Urb. CDLIII. *Livio* iterum perhibente: cujus rei indicium vides lituum, seu baculum recurvum, quo Augures usi. Nisi fortè alius adhuc fuerit è gente *Minucia*, Auguratùs officio tam dexterè functus, ut exinde cognomen *Augurini* eidem totiçue familiæ suæ adhaerit: quemadmodum *Marcus* à Censura egregiè gesta *Censorinus* in Fastis est compellatus. Nomen: ROMA, quod supra penès statuam legis, eandem inibi, non alibi *C. Minucio* positam testatur.

V.

Tab. V.  
Num. IV.

*PUBLIUS*. Pulcherrimè hunc Numum ex historia enarrâsti, quæ multam mihi voluptatem attulerat. Ast, quem nunc teneo, quartum hujus *Tabula* Numum subæratum, atque minutum, in fabula potiùs mihi requirendus videtur: ad eandem tamen gentem *Minuciam* eum referre deberi *Legenda* me ignorare non sinit, quæ habet: *Quinti. MINUCII. TULLIIUS*. Pertinet omninò: dubitat tamen sæpè laudatus *Ursinus*, an *Quinto Minucio Caii filio Caii Nepotè, Ruso* cognomine, tribuendus sit, qui Ædilis plebis fuit An. Urb. DLIII & Consul cum *Cornelio Cethego* An. DLVI. atque de Liguribus & Bojis in Monte Albano triumphum egit: an verò *Quinto Minucio Q. F. Ruso*, qui Dux in Asia fuit contra *Mithridatem* An. Urb. DCLIII. teste *Appiano*. Nos ad imagines transeamus. *Aversa Roma* caput galeatum alatumque sistit, quale moneta anterior *PUBLIUS*. Sed Crux ad lævam apposita sibi quid velit? *TULLIUS*. Non Crucem, sed literam X. numeralem existima, Denarii notam, unde discas, hanc monetam subæratam, quæ argenteam mentiebatur, denos æris, seu asses valuisse.

Ursin. apud  
Patin. P.  
180.

VI.

*PUBLIUS*. Equites nudos, juvenes, pileatosque *Aversa* quos credam? *TULLIUS*. Par nobile vides Deorum, quibus *Castoris & Pollucis* sunt nomina: atque hi frequenter admodum in Numis Familiarum occurrunt. Eorum Genesim alia & alia fabula ridiculam reddit. Cum namque vatum omnium mendaciis asseratur, *Jovem* in cygnum transformatum, *Ledam, Tyndari* Regis Spartani uxorem adamasse: alii volunt, eam, simul è marito gravidam, uno partu hos gemellos enixam esse, &

*Casto-*

*Castorem* quidem immortalem, cùm e *Jove* natus esset, mortalem verò *Pollucem*, utpote *Tyndari* filium, *Tertullianus* econtra asserit, creditum fuisse, eos ovò olorinò exclusos, dum infit; *Ova* honori *Castoris* & *Pollucis* adscribunt, qui illos ovò editos de *Cygro* *Jove* credendò non erubescunt. Utcunque vero prodierint, tam summa inter eos fuisse animorum conjunctio fingebatur, ut *Castor* immortalitatem suam fratri *Polluci* communem faceret, atque adeo alternis vel annis, vel diebùs, apud Superos alter, alter apud Inferos moraretur; quam in rem canit *Virgilius*:

*Tertull. de Spectac. c. VIII.*

Si fratrem Pollux alterna morte redemit,  
Itque reditque viam toties.

In terris cùm essent, equis unus domandis, alter cæstibùs, seu Pugilum luctâ delectabatur; qua in exercitatione cùm more patriæ, *Laconum* nempe, pileis uterentur, cum iisdem quoque pinguntur, idcirco *Fratres pileati* à *Catullo* appellati. Summam porrò ob concordiam alteri mendacio anam præbuère, *Zodiaco* nimirum eosdem insertos, ibidem signum *Geminorum* constituere, quemadmodum nugatur *Horatius*:

VII.

Hinc clara Gemini Signa Tyndaridæ micant.

Quod ut innuant, duæ in Numulo tuo stellæ amborum suprâ capita micant: quæ si, fervente maris tempestate comparerent, ac veluti carbasis insiderent, bono omine à navigantibus acceptæ sunt, qui se tunc, *Castoris* & *Pollucis* Numine præsentis pereundi, periculo jactabant exemptos. Author est *Catullus* his versibus:

Ac velut in nigro jactatis turbine nautis  
Lenius adspirans aura secunda venit;  
Jam prece Pollucis jam Castoris implorata.

*Catull. L. XVIII. 63.*

Romanis Tutelaria fuère Numina, *Soteres* dicti, i. e. *Servatores*: quo id meritò suò, sic *Florus* enarrat. Latinis Regum Româ expulso- rum causam suscipientibus, utroque à Populo Romano videlicet atque Latino, ad *Regillum lacum* diu vario atque ancipiti Marte pugnatum est, tantaque atrocitas fuit prælii, ut interfuisse spectatores Deos fama tradiderit duos in equis candidis: *Castorem* & *Pollucem* nemo dubitavit. Itaque & Imperator (*Posthumius* videlicet Dictator) eos veneratus est, nactusque victoriam templa promisit, & reddidit sane quasi comilitonibus Diis stipendium. Hoc totum verò excogitatum esse à *Posthumio*, ut exercitum suum tantò ampliùs ad pugnam animaret, è *Cicerone* animadvertit

VIII.

*Flor. L. I. c. 41.*

Joan. Camert. ad Flor. b. l. Dionys. Hallic. L. VI. p. 352. Lexic. Pittisc. voce: Castor.

*Frontinus* quemadmodum ad hunc *Flori* locum annotat *Joan. Camertes*. Sed impudentius aliquid insuper comminiscitur *Dionysius*: eâdem videlicet pugnae vesperâ visos Romae duos juvenes; qui equos sudore diffluentes in lacu Juturnae juxta Vestae templum abluerint, & ante omnes milites urbi nuncium victoriae tulerint. Quare *Castoris & Pollucis* templum è vestigio Romae exstructum est: quod sequiori ævò primùm *L. Metellus*, iterum deinde *Tiberius Imp.* restituit, ac dedicavit. Veteribus porro in lapidibus *Castor & Pollux* non rarò *Dii magni* appellantur: quoniam implorati à parentibus pro salute liberorum ægrotantium, vitæ gratiam eis dem fecisse iterum iterumque credebantur.

## IX.

Tab. V. Num. V.

*PUBLIUS*. Quid mirum, tam felices tot Numinibus Quirites fuisse? Sed si dextra mihi sonuerit tibia, cum Numi V. typum arripio, foetidam quam nescio Deam tantum non naribus praesentio. *Adversa* quidem speciosa est, caputque foeminae, Cynthiae adinstar, radiis undique pandit illustre: *Aversa* porro, cum caetera omnia nullus intelligam solo nomine haud integro; *CLOACIN*. olidum aliquid mihi praesagit. *TULLIUS*. Adverte sis animò: venustissimam siquidem audies ex *Lactantio* fabellam: *Cloacina* (scribit ille) simulacrum in cloaca maxima repertum *Tatius consecravit, & quia, cuius esset effigies, ignorabat, ex loco illi nomen imposuit*. *PUBLIUS*. Belle cum Diis agitur, è cloaca ad aram, *Cloacina* itaque nomen, nec aliud, speciosae huic Deae? *TULLIUS*. Immo aliud: *Veneris* insuper. *PUBLIUS*. Probè cubat dea tam munda in loco mundissimo. *TULLIUS*. Tu tamen jam patere, ut lumen affundam. Simulacrum audisti in cloaca maxima repertum, idolum forte an venustum scitè & affabrè fictum: huic, non quia *Venerem* sisteret (cujus namque effigies foret, ignoratum) sed quia pulchrum erat, *Veneris* nomen, & quidem *Cloacina* adhæsit. Nonnè & nos rei perbellæ atque amoenæ multas inesse veneres jaectamus? *PUBLIUS*. Probè te capio.

## X.

Isidor. L. VIII. c. 6.

Dionys. L. III. p. 100.

*TULLIUS*. Cloacæ deinde nomen abhorruisse Quirites tantum abest, ut potius inter magnifica omnia amplissimae urbis & ditissima loca cloacas primo propemodum locò connumerarent. Herculem sanè ad *Augiæ* stabulum fordibus suis mundanda urbs tanta poposcit, de qua fari non addubitavit *Isidorus*: *Roma sola urbs, caetera oppida*. Montibus illa undique incincta, in tanta populorum frequentia, tot plateis viisque amplissimis trita, immensam quotidie colluviem subiit. *Dionysium*, obsecro, audi. *Mihi sanè* (inquit) *tria magnificentissima videntur, ex quibus maximè apparet amplitudo Romani Imperii, aquaductus videlicet, via frata, & haec Cloaca, reputanti non solum utilitatem operum, verum etiam impensarum magnitudinem: quam vel hinc licet conjicere, quòd,*

ut affirmat C. Aquilius, neglectas aliquando cloacas, quæ aquas non transmitterent, censores mille talentis, (hoc est, sexcentis aureorum millibus) purgandas locaverint. Cui ampliorem ut fidem adhibeas, ex *Vitruvio*, quænam fuerint cloacæ, ac cui demum usui, quàm brevissimè, te instituam. Fossæ erant subterraneæ, sive pontes, fornicesque concamerati, ingentis latitudinis & longitudinis, deducti subter medias urbis vias, & universas earum moles, ac pondera domuum, palatiorum, templorum, circum, amphitheatrorum sustinentes, præterea verò, quidquid demum in iisdem sordium, sive humorum erat, siccantes subitò atque purgantes. Has super cloacas ac fornices earum urbe tota viæ publicæ quodammodo pensiles erant, eaque septem veluti amnes, torrentium instar rapidorum, subter urbem undique decurrentes, quidquid immunda redderet fora, momentò in Tiberim intulère. Præbuerunt præterea ignibûs subinde furentibûs & grassante incendio, aquarum vim maximam, & si terram moveri contigerit, quod Romæ certè non infrequens est, si feriti in terræ visceribus solo fornices isti sub urbe perpetui maxima sui firmitate plurimo urbis ac civium bono obnitebantur.

*PUBLIUS*. Miranda admodum dicis, ac propè in eo est, ut *Veneri Cloacina* radios suos non tantum opinione mea non demam, sed augeam.

*TULLIUS*. Nihil quidem Cloacarum præstantia ad *Venerem*, quæ inde solùm *Cloacina* meruit nomen, quòd in *Cloaca* maxima, ut audisti, inventa sit: quamquam non desint, qui *Cluacinam*, non *Cloacinam* dici debere contendant, *Plinium* sequentes, apud quem legunt: *Ita traditur, myrtheâ verbenâ* (i. e. fronde) *Romanos, Sabinosque, cum propter raptas virgines dimicare voluissent, depositis armis purgatos in eo loco, qui nunc signa VENERIS CLUACINÆ habet. Cluère enim antiqui purgare dicebant.* Quam certè sententiam multùm confirmat, sustinetque

Chronologiæ ratio: neque etenim *Titus Tadius*, Sabinorum Rex, sub quo Virginum raptarum causa bellum Sabinos inter Romanosque jam proximè ardens subitò concordia restinctum est, idolum incertum in *Cloaca* maxima reperire potuerit, quod suprâ *Lactantius* aiebat, quoniam *Cloacæ* primùm sub *Tarquinio Prisco*, longè itaque post *Tadium*, Romæ fieri cœpisse vel ex *Livio* constat. Præstantissimus proinde *Ursinus* mediam reperit viam, cui videtur, gemina Romæ *Veneris Cloacina* signa fuisse. *Cluacina* à cluendo, seu purgatione Romanorum & Sabinorum dictæ, solus meminit *Plinius*: at *Cloacinam* à *Cloaca* appellatam, præter supra allatum *D. Lactantium*, SS. quoque *Cyprianus* & *Augustinus*, *Varro* item atque *Arnobius* diserte adstruunt.

*Vitruv. ap. Pitisc. Lex. antiq. Rom. voce: Cloaca.*

XI.

*Plin. L. XV. c. 29.*

*Ursin. apud Pat. p. 184.*

XII.

Appositè porrò omninò in hanc rem quadrat locus ille, & jocus *Plauti* Comici perantiqui, dum infit:

*Plaut. in*  
*Curcul. AÆ.*  
*IV. Scen. I.*  
*v. 10.*

Qui perjurum hominem vult convenire, mitto in  
Comitium:

Qui mendacem & gloriosum, apud Cloacinæ sacrum,

*Tertull. de*  
*Pall. c. IV.*  
*P. 50.*

Quibus postremis *Plauti* verbis insignem foeneratur lucem *Tertullianus* alicubi inquires: *Quòd si jam tunc locorum Diogenes de dolio latraret, non cœnulentis pedibùs ( ut tori Platonici sciunt ) sed omninò totum Empedoclem in adyta Cloacinarum detulisset: ut qui se calitem delirârat, sorores priùs suas, debinc homines Deus salutarer. PUBLIUS. Non minùs ego obscurum reor Tertullianum, quàm Plautum. TULLIUS.*

*Spanhem. T.*  
*II. Diff. X.*  
*P. 191.*

Haud diffiteor; attamen cum Ill. *Spanhemio* incomparabilem tibi Commentatorem doctiss. *Salmasium* adduco, qui obscuris *Tertulliani* scriptis de *Pallio* notas peregregias adjecit, atque hunc locum, ejusdem, non parva alias caligine scatentem, ita ferè exponit.

XIII.

*Diogenes* olim, cum *Platonis* fastum retundere vellet, stratum, seu torum ejusdem cœnulentis pedibùs suis calcavit cum dicto: *Calco fastum Platonis.* Quòd si verò *Empedoclis* etiam ætate vixisset, ejusque fastum, quo se deum à civibus suis Agrigentinis haberi voluit, è dolio suo, quod inhabitabat *Diogenes*, vidisset; profectò, inquit *Tertullianus*, totum *Empedoclem* in *cloacinarum adyta*, h. e. in cloacas præcipitem dedisset; quamobrem? ut nimirum, quoniam se *calitem* esse delirârat, *sorores* priùs suas, *Cloacinas deas* seu *Veneres*, putribus undique sordibus tœtidis tabidasque, pari cœno immerfus salutarer, deinde sic undique comtus ornatùsque primùm ad homines procederet, colendus ab iis ut deus, quibus liberet stercora adorare. Homine nimirum semetipsum laudante atque extollente nihil undique putidius est: talis porrò cùm esset *Empedocles*, idcirco eidem *Tertullianus* *Cloacinas* deas veluti *sorores* attribuit. Pari sensu etiam *Plautus* suprà, mendacem & gloriosum hominem non alibi, quam apud *Cloacinæ sacrum*, seu statuam *Veneris Cloacina* conveniri volebat.

*Salmas. in*  
*Not. ad Ter-*  
*tull. L. de*  
*Pall. c. IV.*

XIV.

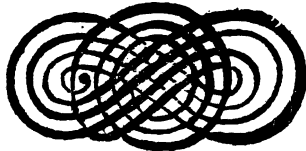
Benè tamen ipsi quoque *Salmasio* cessit, viro doctarum Crisium, Philologiæ, Linguæque Græcæ utique peritissimo, se à *Diogene* conspectum non esse, tum præsertim, cùm in regia aliquando Bibliotheca Parisiensis cum summis viris *Gaulminio*, *Mausacòque* versaretur. Illis enim fiducia studiorum suorum dicentibùs, confitere se, quòd si docta omnis Euròpa eruditione contendere vellet, triadem suam palmæ securam fore: *Et vos, inquebat non sine fastu Salmasius, ceteris accedite, solus ego omnibus*

*Lexic. Eru-*  
*dit. Lipsiens.*

vobis

*vobis suffecero.* Erat nimirum Crisi in omnes asperrima, quosque reprehenderat aliorum errores, eosdem inhumanissime atque inclementissime habuit, certò certius à *Plauto* ad *Cloacinæ* sacrum conveniendus. Cæterum ut puer decennis jam græcis ac latinis versibus egregie valuit: annò ætatis XV. *Florum* edidit: quamplurima præstantissima orbi erudito scripta reliquit: à *Christina*, Sueciæ Regina, tanti habitus, ut ei aliquando frigenti focum ipsamet succenderit. Conjugem ejus admodum ambitionis docti illius temporis per jocum *Junonem Salmasianam* suis in epistolis appellavêre.

**PUBLIUS.** Quò te hodie vertit Calliope, Tulli venerande? Egregie à te adducta hæc singula: at ecce **LUCIUS MESSIDIUS LONGVS**, qui in Numo describitur, *Venerem* signavit *Cloacinam*, necdum hæctenus edixisti, neque cæteras imagines exposuisti. **TULLIUS.** *Ursini* Celebrerrima sententia est, hunc *Messidium* gentis suæ vetustissimam originem à Sabinis hoc pacto prædicare voluisse: *Venerem* namque istam *Tatius* Sabinorum Rex reperit atque dedicavit. Et quoniam hoc simulacrum in Foro *Comitiorum* colebatur: idcirco in *Aversa* expressit *cancellos*, quibus locus *Comitiorum* incinctus erat, adjectâ à dextris scalâ, portâque, per quam ad *Comitia* vocati sunt intromissi. Ibidem namque convocatis seu Tribubus, seu Curiis, sive Centuriis Populi, eligebantur Magistratus, vel *Plebiscita* edebantur, sive de Bello aut de Pace consilia agitabantur, hoc pacto, ut, quorum id fuerat, suffragia sua in urnas immitterent: id quod in Numo geminas personas togatas actu agere vides, *Cloacin*, infra adscribitur, quoniam hoc forum *Comitiale* propè *Cloacas* erat, ubi & *Venus Cloacina* colebatur. **PUBLIUS.** Nullus profectò in his eram: navem namque hîc demum me intueri arbitrabar. Nunc porrò mihi superest nihil, quàm ut abs te interrogem, quis fuerit iste **L. Messidius Longus**? **TULLIUS.** Nihil præterea de eo mihi liquet, quàm quòd *Ursino* Præfectus monetæ cudendæ sub Augusto fuisse videatur.



## DIALOGUS XVIII.

De

Numis L. Papii Celsi , & P. Petronii  
Turpiliani.

PUBLIUS.

I. **E**N tibi *Serratum* denuò Numum minutum argenteum , atque attritum , singulas tamen imaginum species , quas in *Tabula* tua V. sextò locò pinxisti , commodum adhuc referentem. Quid porrò lepidum magis capite humano-caprino *Adverse* ? fortean divinum sit, nomine ejus in tabella pone descripto: PAPI. TULLIUS. Deam, non Deum, crede, nempe *Junonem Sospitam*, quam alii *Sispitam* dicendam contendunt, *Festum* sequentes, dum inquit: *Sispitem Junonem*, quam vulgò *Sospitam* appellant, antiqui usurpabant, cum ea vox ex græco videatur sumpta, quod est *σωλειν*. Idolum hoc primò coluit locò *Lanuvium* sive *Lanivium* Italiæ urbs in agro *Laurente*: quocirca *Ovidius* ipsam *Junonem* sic loquentem inducit :

Et populus Laurens , Laniviumque meum.

Notat verò hoc de *Lanivio* præstantissimus *Vrsinus* hunc Numulum tum pingens, atque exponens, sæpe apud scriptores *Lavinium* pro *Lanivium* legi, insigni errore scribarum, ac utriusque urbis historiam & facta ineptissimè confundi.

II. Porrò sacra *Junonis Sospita*, ut *Pighius* recenset, à Numa Pompilio Rege Romæ instituta fuère ritu Aboriginum antiquissimo, quo *Lanuvii* superstitionissime colebatur: Consules præterea imperium suum ab ejus sacris benè beatèque inchoare consueverunt, quemadmodum liquet è verbis *Ciceronis*, ita pro *Muræna* declamantis: *Nolite à sacris patriis Junonis Sospita, cui omnes Consules facere necesse est, domesticum & suum consulem potissimum avellere*. Idem Consularis Orator formam quoque idoli alibi hoc pacto enuntiat. *Fingebatur cum pelle caprina, cum hasta, cum scutulo, cum calceolis repandis*. Caprâ eidem immolabatur, ut, cum *Sospita* esset, i. e. fausta cuncta & felicia redderet, animalis foedissimi.



diffimi, si qua essent omina sinistra, averteret: Capram namque foetoris, ac lasciviae, morbiq; item comitialis causa, cui hoc pecus frequenter obnoxium, nec comedere, neque tangere, immò ne nominare quidem veteres aliàs voluere, teste *Plutarcho*.

Cùm verò Bellò Punicò II. ante cladem C. Flamini Cos. per Hannibalem eidem illatam, crebra portenta tristitia præcederent, scribit *Livius*, Decemvirorum monitu multa Diis sacra decreta fuisse, atque inter hæc, ut *Junoni etiam Sospita Lanuvii majoribus hostiis sacrificaretur*. Idem deinde scriptor alibi recenset, cùm Cl. Marcellus Consul fieret, eodem anno præter alia prodigia signa quoque *Lanuvii ad Junonis Sospita* (supple: ædem) cruore manasse, lapidibusque circa id templum pluisset, eumque ob imbrem novendiale, ut affoles, sacrum fuisse. Sacra autem *Junonis Sospitæ* primâ Februarii fiebant, quo mense, quoniam ultimus erat anni, Quiritum superstitione contentiosissima fuit in sui à delictis expiatione: quam in rem sic *Ovidius* cecinit:

Februa Romani dixere Piamina patres.

**PUBLIUS.** At cujus rei demum gratiâ argentum **Lucii PAPIE**, quemadmodum lego in *Aversa*, propitiâ hanc Deam capriferam refert? **TULLIUS.** Ut videlicet gentem suam *Papiam* oriundam fuisse *Lanuvio* prædicaret, adeoque antiquissimam: cui proinde, animadvertente Ill. *Spanhemio*, omninò quadraret, quod de Milone cecinerat *Silius*:

Lanuvio generate, inquit, quem Sispita Juno  
Dat nobis.

**PUBLIUS.** Invitâ itaque Minervâ supra conjeceram, nomen **PAPI**, post caput *Junonis* parvula in tabella expressum, quale hoc foret idolum, forsitan eloqui. **TULLIUS.** Totò profectò cælo aberrasti, cùm Dei nomen non sit, sed *Legem* innuat *Papiam*, quam C. *Papius* Tribunus plebis An. Urb. DCLXXXVIII. L. Cotta, & L. Torquato Cos. tulerat, ne quis *Peregrinus in urbe esset*: quam æquam haud fuisse testimoniò liquet *Ciceronis* inquentis: *Malè etiam* (ab his videlicet statutum) qui *peregrinos Urbibus prohibent, eosque exterminant, ut Pennus apud Patres noster, PAPIVS nuper*. Laconicè interim hic *Papius*, solam tabulam, cui Lex inscripta, pingens, Tribunitiam Avi sui potestatem innuit, simulque ab eo & sibi & genti suæ gloriam conscivit: summo etenim apud veteres honori datum est, Legem proprio nomine inscriptam promulgasse. Optimè id tibi conjicere licet è verbis illis Oratoris aurei Antiocheni, dicentis in simili argumento: *Habebunt nepotes, ac nepotum filii, quod sciscitantibus referant, quòd ille scilicet præclaram illam legem primus tulerit*.

*Plutarch. Quæst. Roman. 109.*

III.

*Liv. L. XXIII. p. m. 323.*

*Idem L.*

*XXIII. p. m. 369.*

*Acerr. nov.*

*Phil. P. II.*

*p. 891.*

*Ovid. Fast.*

*III. 135.*

IV.

*Spanh. T. II.*

*Diss. X.*

*p. 14.*

*Sil. L. XIII.*

*v. 364.*

*Cic. de Offic.*

*L. III.*

*S. Chrysoß.*

*Hom. XLIX.*

Deo Cass. L.  
XXXVII &  
XXXVIII.

lerit. Inde erat, quòd Cato in odium *Casaris* legum ab eo latarum cognomen, videlicet *Juliarum*, juxta quas tum judicia fiebant, in Prætura suppresserit, referente *Dione*: qui jam ante quoque narraverat, *Mesello* infestos Senatores legi ab eo latæ nomen *Mesellia* detrahere molitos esse.

V.

*PUBLIUS*. Quæ porro *Aversam* bestia occupat alata, rostròque. & unguibus minax? *TULLIUS*. Gryphem existima, Græcorum præsertim in Numis identidem obvium: quod quidem monstrum, ut apud diligentissimum omnis rei Numariæ vestigatorem, Ill. *Spanbemi*us lego, *Plinius* fabulæ tribuit, inquit: *Pegasas equino capite volucres, & Gryphas aurita adancitate rostris, fabulosos reor, illos in Scythia, hos in Æthiopia, Ctesias* econtra cum pluribus aliis, qui ad Euphraten Gryphos à se inspectos tradunt, veras hujusmodi bestias omninò agnoscit, atque, *Aves* eas esse *quadrupes, lupi magnitudine, cruribus & unguibus leoninis, penis in pectore rubris, reliquo corpore nigris*. Adstipulari eidem & *Servius* videtur, ad illud *Virgilii*: *Jungentur jam Gryphes equis*: subscribens: *Gryphes Hyperboreis nascuntur in montibus, omni parte leones, alis verò & facie aquilis similes, equis vehementer infesti, Apollini autem consecrati*. Mediam hîc inire viam videntur, qui cum *Benjamin*o Rabbino *magnas Aquilas Gryphes dictas* existimant, minimè tamen *quadrucrures, sive quadrupes*. Quare & *Æschylus* Poëta Tragicus, qui alias *Aquilas veloces Jovis canes*, semper nimirum eidem adstantes appellat, *aduncis* quoque *rostris præditos mutos Jovis canes Gryphas cavere pariter* præcepit.

VI.

Utcunque se res cum Gryphibus habeat, doctissimè è Numis *Spanbemi*us interim adstruit, Gryphas *quadrucrures & Jovi, & Apollini & Nemese* tribui solere. Ecce autem suo in Numo *L. Papius* Gryphem expresserit, nec laudatus Ill. Vir, neque *Ursinus*, Patinúsve, neque *Lise* in *Gotha Numaria* edicit, qui tamen omnes hanc monetam depingunt: postremus id solum animadvertit, hunc Numulum à præstantissimo *Morlino* in opere suo MS. de familiis Romanis, quod in Thesauro *Fridericiano* servatur, quinquagies quater in aliquo saltem à se ipso diversum depingi. Sententiâ quidem *Clar. Vaillantii* Gryphs in hoc Numo *Ludos Apollinares* designare putatur: id tamen haud probat Ill. *Spanbemi*us, eò quòd *Junoni Sispita* nihil prorsus cum Ludis istis commune videatur. Noli ergò, ut, tacente tanto Eruditorum senatu, improvidam ego aleam intempestivus conjector coram te jaciam: omnibus siquidem convenit Eruditis, profundos veteris sapientiæ recessus quibusvis doctorum vigiliis magna tamen, immò maxima sui parte inaccessos manere. Sub Gryphe quod vasculum tripes inpositò globulo assistat, non minus reconditum: fortè tripodem liceat arbitrari *Apollini sacrum*, si tamen bestia ipsa alata hoc Numen portender.

PUB-

Spanh. T. L.  
Diff. V. p.  
270.  
Plin. L. X.  
c. 49.  
Ctes in Ind.  
dic. c. XII.

Serv. ad  
Vog. Eclog.  
VIII. v. 27.

Rabbi Benjamin.  
in Deuter.  
c. XIV.  
Æschyl. in  
Prometh.  
Act. V. v. 802.

Goth. Num.  
c. II. p. 34.

Spanh. T. II.  
Diff. X. p. 137.

**PUBLIUS.** Quis verò Numi VII. tuo munere apud me typici sensus, ab eodem, ut lego, **Lucio PAPIO, CELSO** excusi? In *Adversa* petafus alatus, atque Caduceus *Mercurium* palam eloquuntur: *Aversa*, ni fallor, lyram *Apollinis* reddit, aut vacca, aut tauri è cornibus fictam. **TULLIUS.** Non te fallit *Mercurius*: eidem tamen ut lyram, non verò Apollini, tribuas, postulat *Ursinus*. Quò verò utrúmque pertineat in hoc Numo, eodem latente, in tanta *Antiquisatis* ignoracione ne suspicari quidem licet. *Lyram* interim *Mercurii, & Apollinis Cibaram* distingui oportere monet *Pitiscus*, qui de lyra ex Homero sequentia adducit. *Mercurius scetos calamos per oras testa supina trajicit, quibus tergum bubulum tanquam operculum adglutinavit, ita ut calami ipsi corio pro fulcro essent.* Brevibus his verbis erudiare oportet, ut lyram, quæ villas bubulas præfert, *Mercurii*, non *Apollinis*, dicas. De cornibus porò fila stipantibus Pollux tibi audiendus, cum inquit: *Arundinem hypolyrium nominarunt, quòd olim lyris cornuum locò apposta sit.* **PUBLIUS.** Paucis multa hoc de Numo me docuisti, quamquam de *Mercurio* nihil: quem, ut opinor, ad Deos cæteros differs. **TULLIUS.** Iterum deorum hic nuncius iterúmque cæteris in Exercitationibus nostris occurret.

**PUBLIUS.** Typum itaque Numi VIII. arripio, cujus *Adversa* vultu & nomine prædicat *Augustum*: At verò *Averse* alata, & monstro simillima Tibicen undè domo? **TULLIUS.** Ipsa quoque *Augusti* præconem se sistit. Cum namque *Publius, PETRONIUS, TURPILIANUS* in Numo descriptus Triumvir fuerit sub *Augusto*, existimat *Ursinus*, eundem *Neapolim*, ab eodem Monarcha instauratam, innuere atque memoriæ proderet voluisse, & idèò *Parthenopen*, unam *Sirenum* ac fortè præcipuam, æri suo intulisse: quoniam *Cumani* in illo propemodum litore, ubi nunc *Neapolis* sita est, coloniâ à se emissa Urbem exstruentes, & *Parthenopes* corpus ibidem condentes, Civitatem ipsam *Parthenopen* appellâvere. Ut verò, testè *Goltzio*, filia matrem colonorum frequentia ob nimiam agri fertilitatem superare occœperat, *Cumani* veriti, sedes suas hoc pacto omnino deferendas, *Parthenopen* iterum diruerunt. Vix tamen jacuit Urbs, terribilis lues *Cumanos* invasit: contra quam ab Apolline opem flagitantes, jussi sunt ab eodem, dirutam civitatem condere denuo. Ergò iterum Urbem erexere, eidem à novitate *Neapolis* nomen indentes, priori verò *Parthenopis* appellatione solis Poëtis relicta: qua inter cæteros usus est similiter *Virgilius*, dum *Georgica* sua ita concluderet:

Illo Vergilium me tempore dulcis alebat  
Parthenope, studiis florentem ignobilis oçi,

V 2

Carmi-

VII.

Tab. V.  
Num. VII.

Ursin. apud  
Patin. p. 199.

Homer. in  
Mercur.  
apud Pitisc.  
voce: Lyra.

Pollux in  
Onomast. L.  
IV. c. 9.

VIII.

Tab. V.  
N. VIII.

Ursin apud  
Patin. p. 209.

Goltz. Sicil.  
Mag. p. 209.

Virgil Ge-  
orgic. IV.  
in fine.

Carmina qui lusi Pastorum, audâxque juventâ  
Tytire, te patulæ cecini sub tegmine fagi.

Spanh. T. I.  
Diff. V. p.  
251.

Neapolim porrò per Sirenen à Petronio hoc suo in Numo indicari pariter Ill. Spanhemius consentit; ex quo de Sirenibus nonnulla bono tuo ex-  
cerpo.

IX.  
Eurip. in He-  
len. Act. V.  
v. 166.  
Ovid Me-  
tam. V. 553.

Dixit illas Euripides in Comiciis suis *Alas ferentes juvenes virgines*: & Ovidius easdem veluti allocutus, ita infir:

Pluma pedesque Avium, cum Virginis ora geratis.

Aldrovandus quoque in Ornithologia fusè de Sirenibus agit, reprehensus tamen à Spanhemio, quòd easdem superiori corpore aves, inferiori Virgines à Grammaticis Græcis describi perperam omninò asseveret: immò ne fabulosis quidem accenseat, sed earum vestigia superioribûs annis Neapolitanis in oris deprehensa confingat, faciliiori, ac par erat, fide nescio quibus adhibita. Sunt autem Sirenes citra dubium solius fabulæ partus, quæ comminiscitur, easdem Junonis hortatu dulcedine cantûs cum Musis contendere aulas: quemadmodum eleganter Ausonius cecinit:

Auson. Epi-  
dyl. XI.  
v. 21.

Tres volucres, tres femideæ, tres semipuellæ  
Ter tribus ad palmam iussæ certare Camænis  
Ore, manu, flatu, buxo, fide, voce canentes.

Pausan.  
L. IX.  
Steph. Byz.  
Suid. voce:  
Αἰρετες

Vicere in palæstra Musæ, ac promde Æmulas suas Sirenes in Semi-volucres converterunt: vel, ut Pausanias somniat, iratæ jam ante volucris pennas suas evulserunt, è quibus triumphales sibi coronas texuere. Stephanus econtra Byzantius, atque Suidas malunt (quando enim mendacia ritè sibi constarent?) Sirenes ipsas, cum Camænis succumberent, præ dolore pennas suas sibi extraxisse, seque in mare ultrò præcipites dedisse. Quamquàm denuò alii non Musarum, sed Ulyssis causâ, sic in se ipsas delævisse Sirenes mentiantur: cum namque Ulysses cum sociis Græciæ, patriam suam reperere volens, immensis in mari periculis ageretur, ad Siculum quoque fretum delatus, ne à Sirenium doloso cantu ad eos pertraheretur scopulos, in quibus pereundum foret, sociis quidem suis aures cerâ obturâsse scribitur, se ipsam verò ad malum navis arctissimè alligari præcepit.

X.

Non minùs verò, ac Aldrovandus, Pictores nostri à vero aberrare dicuntur Ill. Spanhemio, qui Sirenes ceu semi-pisces depingunt, eùm semi-volucres à veteribus omnes scribantur: quemadmodum & Numus tuus Parehomen Sirenium principem cum aquilæ pedibus expressit. Virgines porrò, quæ in pisces desinunt, Nereides sunt Deæ marinæ, minimè verò Sirenes. Meritò præterea mirandum eidem celeberrimo Viro videtur cum Bochar-

60, cur LXX. Interpretes varia Testamenti Veteris loca, ubi legitur de animalibus, quæ in desertis proculque à mari diffitis locis, silvis tesquisque commorantur, atque Hebræo idiomate *Dracones* sonant, ac *Struthiones*, per Græcam nihilominus vocem *Σειρήνας*, i. e. *Sirenes* reddere voluerim: cujus equidem rei causa forsitan esse potuerit, quòd, cum *Sirenes* ab Hebræa vel *Phœnicia* voce *Sir*, i. e. *Canticum* eis dictæ viderentur, lugubrem earum cantum esse existimârunt, ejusmodi *Draconum* etiam est, & *Struthionum*, quos proinde *Sirenes*, quasi *lugubrè canentes* appellârunt. Verumtamen vatum omnium ore *Sirenium* cantus suavissimus dicitur: qui, si quando *lugubris*, *luctuosus*, *perniciosus* dicatur, mærorem vocis non indicat, sed luctum & perniciem eorum, qui suavibûs *Sirenium* vocibûs malè illecti ad interitum ducebantur. Liquidum omninò id reddit hoc unum Claudiani epigramma fanè venustissimum heroicis versibûs exaratum hunc ferè in modum:

Dulce malum pelago Siren, volucrésque puellæ  
 Scylleos inter fremitus, avidámque Charybdim  
 Musica saxa fretis habitabant dulcia monstra,  
 Blanda pericla maris, terror quoque gratus in undis.  
 Delatís licèt huc incumberet aura carinis,  
 Impleffentque sinus venti, de puppe furentes,  
 Figebat vox una ratem, nec tendere certum  
 Delectabat iter reditus, odiúmque juvabat,  
 Nec dolor ullus erat, mortem dabat ipsa voluptas.

Claudian.  
 in Epigram.

Ut porrò Mythologi his tantis è fabulis *utile* illud, quod *cum Dulci miscere* Poëtæ sibi solemne jaclabant, eruerent, quidam eorum dixere, per *Sirenes* intelligendos fore scopulos quosdam, in quos, ubi mare angustissimum erat, illisi fluctus cum suavitate quadam resonuerint, sonique peregrini curiositate illectos navitas ad se pertraxerint: quòd cum pertingerent, procellarum impetu quantocytus sunt absorpti. Meliùs tamen mihi *Servius* conjicere videtur, dum inquit: *Sirenes secundùm fabulam tres in parte virgines fuerunt, in parte volucres, Acheloi fluminis & Calliopes Muse filia: harum una voce, altera tibiis, alia lyrâ canebat. Secundùm veritatem fuere meretrices, quæ quoniam transeuntes ad egestatem traduxere, iidem naufragia inferre sunt fida.* Suffragatur eidem egregiè *Fulgentius* subscribens: *Sirenes volatiles, & inde ostentant gallinacos pedes, quia libidinis adfectus omnia, quæ habet, dispergit.* PUBLIUS. *Sirenium, obsecro, quæ nomina fuere? TULLIUS.* Qui tres solummodo *Sirenes* fatentur, *Parthenopen*

XI.

Serv. ad  
 Virgil. Aeneid. V. v.  
 864.

Fulgent.  
 Mythol.  
 L. I.

unam, alteram *Lisim*, *Leucasiam* tertiam appellant. Notante tamen III. *Spanhemio*, non defuere ex veteribus, quod *Procli* autoritate edicit, qui octo *Sirenes* fuisse contenderunt. Verumtamen mittamus jam tandem has fabulas, & ad residuos duos *Familiarum*, ac V. hujus *Tabula* Numos convertamur.



## DIALOGUS XIX.

De

Numis L. Surdini, & L. Valerii Flacci.

PUBLIUS.

I.  
Tab. V.  
Num. IX.

Jobert.  
Instr. VI.  
P. 159.

**N**UMUS IX, apud me Æreus medius haud multum nos morabitur: in *Aversa* namque grande intra sertum laureum hanc duntaxat habet Legendam: AUGUSTUS. TRIBUNITIA. POTESTATE. *Aversa* circa literas trabales S. C. Triumvirum Monetalem ita describit: *Lucius*. SUDINUS IIIVIR. Auro. Argentó. Ære. Flando. Feriundo. TULLIUS. Recte equidem singula: verumtamen in *Adversa* dicere Legendam non debueras, sed *Inscriptionem*, ad mentem Doctiss. *Joberti*. Ea etenim verba, quæ circum extimam Numi oram sunt posita, *Legenda* appellantur: ast, quæ omisso capite, aliisque imaginibus mediam Monetæ aream implent, *Inscriptio* audiunt inter Eruditos. *Laureum* porrò *sertum* otiosum haud credas: recentem namque *Augusti* Victoriæ tum, cum excuderetur moneta, relatam indigitat. *Tribunitiam Potestatem*, quæ jam in *Tab. III. Num. III.* occurrerat, tunc equidem ad proximam nostram *de Numis Impp.<sup>um</sup>* Exercitationem distuli; sed quoniam facile animus meus mihi prælagit, quantum jam nunc eandem per noscere cupias, pauca saltem de eadem quam mox tibi suggeram. **PUBLIUS**. Immensum de hac tua in me benevolentia gaudeo: nôsti nimirum: *Bis dat, qui citò dat.*

II.  
Flor. L. III.  
c. 13.

**TULLIUS**. De tribunitia Potestate omnium primum audias *Florum* ita conquerentem. *Seditionum omnium causam Tribunitia Potestas excitavit, quæ specie quidem Plebis iuvanda, cujus in auxilium comparata est, re tamen Dominationem sibi aquirens, studium populi & favorem agrariis, frumentariis, judiciariis legibus aucupabatur. Inerat omnibus species Equi-*

*Æquitatis. - - - Sed hæc ipsa in perniciem redibant, & miseræ Respublica in exitum suum marcesserat &c.* Nomen porro *Tribunorum* à *Tribubus* ortum, quarum principes, cum domi versarentur, Tribuni citra additum audiebant, cum *Populus* ad bella procederet, Tribuni militum sunt compellati. Et *Romulus* quidem principio *populum* suum in *Patres*, & *Plebem* discrevit: *Patribus* verò *authoritate* sua variè abusus *Plebs* tandem commota, cum contra *Æquos* arma verti debuerant, *Consules* cum *Patriciis* deserens, superato fluvio *Aniene*, montem obsedit: nec antè ad obsequium redigi poterat, quàm à *Patribus* obtineret, ut sua è sorte *Magistratus* quospiam eligere posset. Hac sibi facultate pertinaciùs vindicata, tres, quæ tum erant, *Populi* *Tribus*, duos sibi *Tribunos*, quos *Plebs* dixere, elegerunt, *Fidem* horum tibi *Cicero* faciat. *Tanta igitur* (inquit) *in illis virtus fuit, ut anno XVII. post Reges exactos propter nimiam dominationem potentium leges Sacras sibi constituerent, duos Tribunos crearent, montem illum trans Anienem, qui hodie Mons sacer nominatur, in quo armati confederant, æterna memoria causâ consecrarent.*

Cicer. L. I.  
in Aser. no-  
va Philol.  
P. II p. 159.

Posteaquam verò *Populus* quinque in *Curias* tributus fuit, totidem sibi *Tribunos Plebis* creabant: donec eorum numerus ad *denos* usque excrevit. Hos tamen è *plebe* semper quidem esse oportebat: nihilo feciùs verò *Senatus* variis artibus non adeo longè post effecit, ut *Plebs* *Consulares* duos adoptaret. Deinde plures è *Patriciis* ea solummodo de causâ ad *plebem* transiere, ut hoc *Magistratu* potiri possent: ultimò tandem lege etiam lata *Tribunus Plebis* esse nemo amplius poterat, nisi qui *senatoria* priùs dignitate claruerit. *Litem veterum*, an *Tribunus Plebis* veri *Magistratus* nomine venire debeant, hic minimè dirimo: veriùs interim id negare alii, quàm alii affirmare *Eruditiss. Profecutori Acerræ novæ Philologica* videntur.

Præcipuum eorum munus fuerat, ut *intercederent*, sive contradicerent *Senatus Consultis*, quibûs *jura utilitatésque plebejorum* violari viderentur. Quod equidem ab iis fieri non debebat, nisi *Senatus Reipublicæ* bono liquido contraiisset: aut boni *Tribuni* affectibus suis, aut muneribus in diversa variè acti, jus fasque tantò securiùs audaciùsque prætergressi sunt, quantò certius noverant, *Plebis* se contentiosissimò stúdio crebrisque seditionibus oppidò sustentandos. Cui parum etiam oberat, *Intercessionem* fieri haud potuisse, usquequo illa, quæ agitabatur, quæstio, pluribus à *privatis*, *expensis* *libratisque* utriusque causæ momentis, exploraretur. Qui *intercesserat Tribunus*, id unum dicebat: *Veto*: quod cum factum esset, vim suam omnem omnia *Senatus Consulta* citra dubium perdidere. Satis insuper erat, vel unum è *Tribunis* *verasse*, etsi novem cæteri à parte *Senatus* unanimi sententiâ stetitissent. Rursum eapropter ad *Ciceronem* provo-

co, ut rem tantò penitiùs inspicias : hic de eo Senatus Consulto, quo ipse ab exilio revocandus erat, ita ad Quirites præter cætera inquebat : *Atque eo die confecta res esset* (ut videlicet ego revocarer) *nisi is Trib. pleb.* (Attilius Gavianus) *quem ego maximè beneficiis Quæstorem Consul ornaveram, cum & cunctus Ordo* (Senatorius nimirum) *& multi eum summi Viri orarent, & Cneus Oppius socer optimus Vir ad pedes ejus flens jaceret, noctem sibi ad deliberandum postulasset.*

Cicer. Orat.  
ad Quirit.  
post redit.  
C. V.

V. Cùm proinde tam summa esset *Tribunorum* potestas, nocte nulla, immò ne diem integrum eisdem licuit ab Urbe abesse: non rarò vel portâ Civitatis egredi non audebant. Fores verò eorum patere omnibus jugiter debuere, à quibus ne miserrimos quidem aut vilissimos arcere licebat. Ipsi *Tribuni Sacrosancti* erant, quos verbò factòve offendere neque Consulibus, neque Pontifici Maximo, minùs cæteris omnibus indultum. Munus eorum annuum erat, quod interea dum gererent, nisi omninò à justitia recesserint, plebis favoribus, cujus commoda à *Tribunis* tantopere pendebant, haud difficulter nitentantur, fruebanturque : ac tanta erat apud omnes eorundem opinio, & metus, ut nemo nullum cum eis contendere auderet. Unde mox, ut captivorum quispiam *Tribunum* imploravit, aut ei traditus, aut liber dimissus est : immò cùm Consules aliquando denos militum custodiâ eximere nolent, ipsi in Custodiam plebis importunitate sunt detrusi.

VI. Convocare populum semper eisdem licebat, coram quo sibi invisos ita detulere, ut spe omni populari exciderent: nonnunquam Senatum quoque ciere non verebantur. Rogationes eorum, Plebiscita, ac Leges, quantum Populo favebant, tantum plerumque Patribus ac Senatui derogabant. Tandem Sulla Dictator, cùm jam res eò devenisset, teste Livio, ut *datus sub jugum Tribunitia Potestatis Consulatus fuerit*, eorum auctoritatem plurimum imminuit, legumque ferendarum facultatem eisdem ademit. Illo autem decedente Consules novi M. Crassus, atque Cn. Pompejus, ut Plebi faverent, *Tribunos* ejus in integrum ferè restituerunt: usquequo tandem sub Augustis nomine propè solo duntaxat gauderent, muæris porrò rationem haud aliter quam è voto Principum, Rempublicam omnem convellentium, exigere deberent. Dicendum jam foret, quo pacto ipsi Augusti *Tribunitiam* gesserint *Potestatem*, quantumque à *Tribunis* ipsis differrent: sed hoc demum alteri loco reservo.

Liv. L. IV.  
c. 26.

VII. *PUBLIUS*. Jucundissima mihi narrasti, & tantò quidem gratiora, quanto fabulis historia præstat. *TULLIUS*. Eruditus ut sis, & fabulam, & historiam sedulò discas oportet: quarum quælibet utramque in re Numaria paginam implet. *PUBLIUS*. De Lucio verò *Sudino* nihil, quod commemorares, celebre restat? *TULLIUS*. Nullus eorum, quos mihi consulere



fulere licuit, *Sudinum* aliquem prodit, & ne apud Clar. quidem *Patinum* Patn. de  
Fam. p. 186.  
 Numum hunc tuum offendi : qui tamen in Gente *Navia* duos redhibet  
 æreos Numos, unum cum capite *Augusti*, alterum cum corona non laurea,  
 sed quænea, ac verbis : *Augustus Tribunus. Potest.* In *Aversa* verò unius  
 circà S. C. legitur : L. *Surdinus* &c. in altero deinde Numo : L. *Navius*  
*Surdinus* III Vir A. A. A. F. F. Haud immeritò itaque suspicor, Numum  
 tuum adulterum, in quo fraudulentus cælator per ignaviam suam, lauream  
 coronam pro quænea, & *Sudinus* locò *Surdinus* æri ficto insculpsit. Ru-  
 dior certè est Moneta & omnis ejusdem forma, quàm ut elegantissimæ ar-  
 ti *Quiritum* sub *Augusto* florentissimæ congruere possit. Genti autem *Na-*  
*via* non minimam gloriam addidit, ex eadem unum primorum *Tribuno-*  
*rum Plebis* An. Urb. CCLX. assumtum fuisse, cùm primum hanc Plebs  
 potestatem à Patribus extorsit, quemadmodum præstantissimus *Ursinus* ex Liv. L. XIX.  
*Livio* asseverat.

*PUBLIUS*. Restat itaque, ut cum X. Numi apud me minuti & subæ- XIII.  
 rati expositione & *Tabulam* tuam V. & omnem apud me *Consularium*, ut Tab. V.  
 ajunt, monetarum numerum exiguum absolvas. In *Adversa Victoria* Ca- Num. X.  
 put nitere ex ala conjicio : *Stellæ* tamen appositæ causam ignoro. Nu-  
 dum autem in *Aversa* Virum, cum hasta transversa, atque tropæo, galea-  
 tum, *Martem* ni credam, quem dicam, non habeo : spica ad lævam excre-  
 scens *Ædilem* fortè, curamque *Annonæ* designat : ad dextram quid pinxeris,  
 omninò me fugit, in meo siquidem Numo rupta argenti lamina nihil con-  
 jicere sinit. *Lucii. VALERII. FLACCI. TVLLIUS*. Satis hæc com-  
 modè assequeris ; *Stellæ* causa penès caput *Victoria* me pariter latet, nisi ve-  
 riùs *Denarii* nota quàm stella esse debuerat.

Dextrum *Martis* pedem Celeberrimus *Ursinus* armatum sive tectum IX.  
 observat, alterum nudum, quamquam id in imagine *Patini* non pateat, Ursin. apud  
Patn. p.  
 tuò verò in Numo rupta lamina colligere vetet. More pictum id putat 284.  
*Pelaso*, *Ætoli* siquidem soliti erant, quemadmodum *Macrobius* ex *Euri-*  
*pide* asserit, ut uno tantum pede calceato, altero nudo in bella procede-  
 rent : quod pariter *Hernicos Agnanos* à Pelasgis oriundos fecisse fidem Macrob. L.  
V. Saturnal.  
c. 18.  
*Virgilius* facere conabatur, dum inter cætera caneret :

- - - - - non illis omnibus arma,  
 Non clypei, currusve sonant : pars spicula gestat  
 Bina manu, fulvosque lupi de pelle galeros  
 Tegmen habent capiti : vestigia nuda sinistri  
 Instituère pedis, crudus tegit altera pero,

*Virgill. A-*  
*neid. VII.*  
*v. 686.*

Cic. in Pbi-  
lipp.

Cic. Orat.  
pro L. Flac.

Ut proinde L. Valer. Flaccus gentem suam *Valeriam à Sabinis* oriundam innueret, quorum majores pariter *Pelasgi* fuere, *Martem*, ait *Vrsinius*, nudo quidem uno, pede altero tecto depinxit. Ipsiùs verò *Martis* ab eo signati ratio fuerat, quòd *Flamen* esset *Martialis*, quemadmodum de eo *Cicero* in *Philippicis* prodidit. *PUBLIVS*. Quærerem te de officio *Flaminis*, nisi id jam *Dial. IX. in Num. M. Anton. Triumv.* edixisses. *TULLIVS*. Ad ea si reflectis, pictum utique etiam à me signum ponè dextrum pedem ignorare non debueras: *Pileus* enim est, sive *Tutulus*, aut *Apex*, quo *Flamines* tegebantur. *Spicam* rectè de *Ædilitio Flacci* munere exposuisti: quoniam rursus *Ciceronis* testimoniò discere licet, eundem *Ædilem* fuisse. Cæterum idem hic L. Val. Flaccus in Consulatù quoque An. Urb. DCXXIII. P. *Craffi* collega fuisse in *Fastis* describitur. *PUBLIVS* Multorum jam Consulum Numos inspeximus, nunquam tamen supremi hujus, ut arbitror, in Republica libera muneris vel tenuem ex te notiã prælibavi: oro itaque te atque obsecro, ut vel hodie de *Consulibus* nonnulla quoque mihi pro more tuo breviter atque eruditè aperias.

X.

Flor. L. I.  
6. 9.

*TULLIVS*. Ordinem quidem dicendorum, quem apud memet staturam, precibus tuis antevertis: sed quoniam ferrum, dum calet, cudendum, & cum quis maxime cupit, liberalissimè docendus est, æquissimis tuis his vobis libentissimè deferam. Optime porrò de *Consulibus* rursus ex *Floro* præfabor, referente: *Igitur Bruto, Collatinoque ducibus & auctoribus, quibus ultionem sui moriens Matròna* (nimirum *Lucretia* à *Sexto, Regis Tarquini Superbi filio, vitiatà*) mandaverat, *Pop. Romanus ad vindicandum libertatis ac pudicitia decus, quodam quasi instinctu deorum incitatus, Regem (Tarquiniùm) repenti destituit, bona diripit, agrumque Marti suo consecrat* (Rege jam fugà elapso An. Urb. 244. veterum quidem calculò, recentiorum verò computo forsan meliore An. Urb. 261.) *Imperium in eosdem libertatis sua vindices transfert, mutato tamen iudice & nomine. Quippe ex perpetuo (regimine) annum placuit, ex singulari duplex* (duo etenim *Consules* creati) *ne potestas solitudo vel mora corrumperetur: Consulèque appellavit pro Regibus, ut consulere se civibus suis debere meminissent.* Habes hic & occasionem *Consulum*, & originem, ac nominis rationem, & munus, & tempus, quique illud primum gessere.

Nihil *Bruto Collatinoque* deerat regiae *Excellentiæ*, præterquam *Toga* regia picta, perpetuitas, nepotumque successio. Veruntamen *Collatinus* gradu suo tam sublimi subito exciderat, nullà alià culpâ suâ, quam quòd genere, nominèque regio esset: qui verò eidem successus fuit *Vale-*

rius

rius Publicola, edita à se gemina lege Consulum potestati mox plurimum obfuit, per quem soli Populo eosdem eligendi fiebat facultas, utque contra Consulum decreta atque Senatus Consulta unusquisque Populum implorare citra ullum fortunæ capitisque periculum posset. Hac lege Consules nullum jam civem Romanum supplicio capitis, aut corporis, mulctâque pecuniæ citra Populi consensum afficere poterant, atque ad eod. *ius vite & necis* domi perdiderant: quare idem Publicola pariter prohibuit, ne fasces Consulibus intra urbem prælati prominentibus aliquando securibus, ceu gladiis justitiæ vindicantis, horrerent. Cùm deinde, ut supra audiêras, Tribuni Plebis quoque constituerentur, Consulibus etiam Jus belli & pacis ademptum, aut plurimum saltem imminutum est: quoties namque Tribunis assentiri non libuit, quidquid foret decretum, *vetabant*. Posteaquam An. Urb. CCCII. *Decemviri* legibus ferendis assumti essent, omni ad illos potestate delata, cum cæteris omnibus Magistratibus etiam Consules aliquot annis esse omninò cessârunt. Tandem Populo iterum rebellî; & An. Urb. CCCCLXVII. in Janiculum secedente, Dictator Quint. Hortensius Legum etiam potestatem, quæ penès Consules erat, haud parùm infregerat, dum Plebiscitis, seu Populi ordinationibus, pacem cum Consulibus legibus auctoritatem firmitatèque decrevit.

Nequaquam tamen propterea existimes velim, parvam Consulibus dignitatem auctoritatèque fuisse: Capita nihilominus erant Reipublicæ, quibus subditus fuerat omnis Magistratus solos præter Tribunos plebis. Cùm populo assentiente decrevisset Senatus: *Dent operam Consules, ne quid Respublica detrimenti capiat*: tum illi liberam obtinebant, potestatem, exercitum parandi, bellum gerendi, omnibus modis coercendi socios atque cives, domi militiæque summè imperandi: quarum tamen omnium rerum sine populi jussu nullum Consulibus jus erat, teste *Sallustio*. Invigilabant provinciis omnibus, poterantque postulare in iudicium, inhibere, plectere: litteras omnes exterorum ad eos dirigi oportuit: decreta Senatus & Populi ipsi exequabantur: convocabant Senatum, in eoque referebant primum, qua de re foret agendum: rogabant deinde sententias præcipuorum, quæ si diversæ forent, cæteros in eam, in quam vellent, ire sententiam, seu secum sentienti accedere jubebant: unde facile, cujusnam opinionis potiora essent suffragia, apparuit. Hoc comperto edebant Senatus Consulta, quæ, nisi refragaretur Tribunus Plebis, omninò inviolabilia fuere: postremò Senatum dimiserunt. Præterea cives in comitia vocabant: Ludos Circenses incredibili sumtu instruebant: intendebant viis publicis, & aquæductibus. Imperium alternis mensibus gerebant, & quo quisque imperabat tempore, Fasces duodecim sibi præferri videbat:

*Dionys. L.*  
V. p. 291.  
*Liv. Ls II.*  
c. 8.

*Accers. nov.*  
*Phil. P. II.*  
p. 835.

*Liv. L. III.*  
c. 33.

*Pompon. L.*  
2. §. 8. ff.  
*de Orig. jur.*

XII.

*Sallust. in*  
*Bello Cati-*  
*line.*

menſe altero accenſus eum præceſſit, liſtores ſequebantur. Utebantur Sella Curuli, Togâ prætextâ, quæ nimirum purpureis eſſet ſimbriis, immò & pictâ, quæ tota filis purpureis intexebatur: Sceptro quoque eburno, cui aquila infederat: pedes etiam calcæis aurò micantibus induerunt.

XIII.

Designari porro Conſules ſolebant, die tamen auſpicato, quinto menſe, priuſquam Magiſtratum hunc ſuum inire debebant: quod ſaltem ab An. Urb. DXCVIII. Calend. Jan. fiebat. Tum magiſtratus omnes, cognati, neceſſarii, atque clientes gratulationis officium novo Conſuli impendebant, eumque ſolemni proceſſione per principes Urbis vias in Capitolium deduxere, ipſo pecunias in populum per famulos ſpargente. Antè Jovem Capitolinum gemini boves felices victimæ cadebant, Urbique ac Conſuli omina lætis vocibus edebantur: Deinde Palatinas in ædes Conſul ſe contulit, Senatu coram adſidente, ad quem & gratias & monita dixit. His à ſolemniis Calendis Jan. ea celebritas, quam & apud nos obtinent, acceſſit.

XIV.

Id porro, dum de Conſulibus nobis ſermo, præcipuè ferè tibi animadvertendum, Jul. Cæſarem, ut omnium ſibi animos ampliùs conciliaret, multò pluribus adipiſcendæ conſularis dignitatis copiam aperuiſſe, dum ſtatueret, ut, qui cum menſe tantum imperium gerent, non annò, ut priùs, integrò: quibus munere ſuo deſunctis, ſecundos, immò & tertios eodem anno ſubrogari fecit. Qui porro primi erant, *ordinarii*, qui ſecundi, aut tertii, *ſuffecti* appellati ſunt. Quoniam verò anni per Conſulatus computari ſolebant, non poterat non pluribus Chronologiæ erroribus viam inſternere, eodem anno plures eſſe Conſules ſuffectos: quibus ut caverent Quirites, aliquo quidem tempore ſoli Conſules ordinarii in Faſtis deſcripti ſunt: paulò poſt verò & ſuffecti quoque eundem ſibi honorem vendicaverunt. Conſtantine M. tandem annum denuò Conſulatum reſtituit: cæteros verò, quibus favere voluerat, *Conſulares eſſe decrevit*: quemadmodum & ordinarii Conſulatus munere annò integro functi, jam ante Conſulares audiebant, ut peculiari eodem hoc nomine à cæteris Senatorii ordinis præcipuâ quadam eminentiâ diſcretos, unusquisque revereretur.

XV.

*PUBLIUS.* Ipſum me tibi, Tulli venerande, iterum iterumque deſeo, pro tam diſfuſa XXX. Numorum Conſularium illuſtratione, in qua ſanè innumera mihi Laconicæ Quiritum ſapientiæ myſteria liquidò aperuiſti: ingentem mihi profeſſò ſpem facis eximiæ cujuſdam eruditionis, ſi & deinceps quoque pari Dialogorum ubertate, quæ propoſueras, omnia peramanter exequaris.

DIA.

## DIALOGUS XX.

De

Numis, Ratito, Victoriato, aliisque  
Urbis æternæ originem referentibus.

TULLIUS.

**E**Xpositis hætenus Familiarum peculiarium Numis fidem meam integre apud te liberaturus, eos etiam tecum expendere debes, qui communes ac pervulgati omni propemodum tempore inter Quirites fuere. En itaque tibi, lectissime Publi, *Tabulam VI.* denis iterum Numis conspicuam: quorum tu quinos hætenus possides, alios totidem ego tibi typicos confero. Repete porrò memoriã, quæ *Dial. VII.* tibi monita prævia de monetæ æræ, argenteæ, aureæ apud Quirites origine, pondere, pretio & forma uberius ingessi. **PUBLIUS.** Memini omnino, optime Tulli, sponðisse te mihi ibidem, fore, ut *Numi Ratiti* & nomen, & formam hac *Tabula VI.* percenseas. Sed & teneo adhuc, Regem *Servium Tullum* æs omnium primò Romæ signasse formã pecorum impressã, unde creditur nomen *pecunia* fluxisse: *Asses* deinde primò *librales* fuisse, donec *Semisses*, *Trientes*, *Quadrantes*, *Sextantes* successerint, his notis discreti: *Assis. Semissis. 00. Sextans. 000. quadriens. 0000. triens.* **TULLIUS.** Bellè reminisceris: mitte cætera, ut nova, quæ hodie meditor, apud te paulò uberius pandam.

Et *Servium* quidem *Tullum* Romæ æs primò signasse nemo facile difsitebitur: veruntamen ante eum quis alibi fuerit peculii auctor, innumeri ad ravim usque contendunt. Docet certè Illustr. *Spanhemius*, non desse, qui velint, jam ante diluvii tempora vel *Cainum*, vel *Tubalcain* monetas reperisse: alios verò à diluvio sive *Magogum*, sive *Tbaram*, aut filium ejusdem *Abramum* æris signati auspiciem statuere. Pars Græcis faventes, nunc *Itono* Thessalo, Deucalionis filio, nunc *Erichtonio* Atheniensi, nunc *Theseo*, nunc *Demodica* Cumææ hanc laudem vindicant: pars Lydiis obsequentes, aut *Xenophanem*, aut *Phidonem* Argivum parentem monetæ tuentur. Nonnulli porrò pluribus ante Phidonem seculis æris jam signati apud *Phanices* ulum defendunt, cum alii contra post Pa-

Spanhem. T.  
I. Diss. I.  
P. 9.

lamedis primum tempora eundem invaluisse perhibeant. In tanta certè sententiarum varietate tantùm non impossibile sit, certò aliquid tutòque statuere: sed neque ad Numorum cognitionem, & Laonicam præprimis veterum sapientiam pernoscendam ullum in hac controversia momentum esse positum arbitror. Demus itaque interea *Athenao*, in Italia saltem æs primum ab *Jano* signatum, dum *Draconis* Corcyraei verba, in quæ & ipse jurare videtur, ita perscribit. *Janum fama est bifrontem fuisse, altera facie posteriori, anteriori altera: Janum flumen, Janumque montem ab eo fuisse denominatum, quòd in eo monte habitaverit. Coronas illum recepisse, navigia, rates, numum aeneum ab illo signatum: qua de causa civitates in Græcia multa, in Italia item & Sicilia monetam cudunt, impressa bicipiti facie, & ex altera parte vel navigio, vel corona.*

*Athenæus*  
L. XV.  
p. 692.

## III.

Tab. VI.  
Num. I.

*Tertull.*  
*Apologet.*  
c. 10.

*PUBLIUS.* Capiro, quorsum hæc afferas, nimirum ut Numum hujus Tabulæ tuæ primum illustres, quem ego æreum medium teneo: in cujus proinde *Adversa* Janum bicipitem agnosco, puppim navis in *Aversa*. *TULLIUS.* Ita est: attamen quidam vultum unum duntaxat *Jano*, *Saturno* alterum tribuunt, *Tertulliano* deferentes, qui retulit, Saturnum Deum, olim ab *Jano* hospitii receptum, gratitudinis ergò eidem præter alia æris quoque signandi modum usumque exposuisse. Atque hinc etiam *Ovidius* cecinit:

*Ovid. Fast.*  
l. 217.

At bona posteritas puppim signavit in ære,  
Hospitis adventum testificata Dei.

*PUBLIUS.* Est mihi & alius Numus cum puppi consimili in *Aversa*, cujus tamen caput in *Adversa* bifrons non est. *TULLIUS.* Illud tu alterius esse utrius, vel *Jani* crede, vel *Saturni*. In hoc verò Numo animadvertas præterea velim nomen: *ROMA*: quod supra navim adscribitur, ac quaterna illa puncta infra expressa. *PUBLIUS.* Adverto, & non jam te hic *Oedipò* egeo: etenim *Urbis* nomen hunc Numum *Romæ*, non alibi usum eloquitur. Puncta hanc monetam *trientem*, sive tertiam *Assis* partem fuisse mihi liquidum reddunt. Jam quippe à te supra edoctus sum, addita fuisse hæc signa, ut populum de pretiò admonerent: quamobrem nomen *Moneta* enatum esse velut à *monendo* aliqui volunt. *Trientem* porrò punctis quatuor denotari inde sequitur, quoniam *Assis* duodecim partibus constabat: quatuor porrò semel ac iterum geminata duodecimum demum numerum pariunt. *TULLIUS.* Ex *Assis* lapis, *Publi* lectissime, & nihil jam causæ est, cur diutius hunc Numum versemur parùm venustum, nisi ut te moneam, à puppi navis, seu *rari* eundem *Ratii* nomen olim sortitum, Quamquam & alia de causa hæc appellatio quadrantibus indita sit, post-

postquam nempe, qui rate Tiberim transire petebant, quadrantem, ceu solitum naulum, navarcho pendere debuere. Scribit etenim *Varro: Merces dicitur à merendo & are: hinc vectura, quas solvebant hi, qui ratibus transibant, quadrans ratitus.* Jani fabellas alteri de Diis Deabusque Quiritum Exercitationi reservo: nunc porrò quàm mox ad Numum II. Tabulæ hujus apud te argenteum transeo.

*Varro de Leg. IV. 7.*

**PUBLIUS.** Nimirum is *Denarius* est, Martiæ *Roma* ornato, galeatò quo, ac alato in *Adversa* capite fulgens: quem denos aris ex primæva saltem institutione valuisse X. litera numeralis apposita me ignorare non sinit. **TULLIUS.** Alio tamen etiam nomine olim hæc erat moneta, ab *Aversa* imagine desumpto: in qua *Victoriam* vides alatam, coronatam laurò, quæ celeri cursu bigas agit, velut ad metam, & dextrâ elatâ palmam præse fert. *Victoria* namque dicebatur, teste *Plinio*, qui inquit: *Victoriatas qui nunc appellatur, lege Clodia percussus est.* - - - *Est autem signatus victoriâ, & inde nomen.* Item porrò jam antè aiebat: *Nota argenti fuere bigæ atque quadrigæ: atque inde bigati, quadrigatique.* Quinimo haud infrequenter Romani *argentum bigatum* simpliciter enunciabant, cum *denarios* innuere vellent, quemadmodum alicubi *Livius* scripsit: *Tulit in triumpho argenti bigati septuaginta novem millia:* i. e. denarios totidem.

IV.  
Tabula VI.  
Num. II.

*Plin. XXXIII. 3.*

*Id. XXX. 3.*

*Liv. XXV. 12.*

**PUBLIUS.** Eecur autem Quiritibus denarios suos placuit victoriâ signare? **TULLIUS.** Quia semper in armis stare *Roma* debebat, & victoriæ de hostibus reportatæ famâ quotidie propè inclaruit. Vult tamen III. *Spanhemius*, ejusmodi Numorum typum, maximè, dum nomine omni percipientis, ut sæpè fit, carent, Apollinæres ad Ludos referri non incongruè posse. Tum verò bigis aut quadrigis plerumque vir quidam, seu pugil incertus cum flagro, quo incitet equos, insistit, ille nimirum quisunque, qui in palæstra decurrebat: quòd si nihilominus victoria ibi compareat, eum innuet, qui cæteris Antagonistis palmam præripuit.

*Liv. XXV. 12.*

*Spanhem. T. II. D. X. P. 134.*

**PUBLIUS.** Ausimne Ludorum Apollinarium à te originem modùmque reposcere? **TULLIUS.** Dicam brevissimè. Constituti sunt hi Ludus à Senatu An. U. C. DXLII. reperto carmine *Martii Poëtæ*, quo vaticinabatur, Quirites hostibus suis superiores futuros, si annuos Apollini ludos voverent, Græcòque eidem ritu sacra facerent, prout *Livius* perhibet. Quos cum facturus esset Prætor in Circo Maximo, *Macrobius* inquit, *edixit, ut populus per eos ludos stipem Apollini, quantum commodum esset, conferret: factos deinde populus coronatus spectabat, matrona supplicaverunt, vulgò apertis januis in propatulo epulati sunt, celebrèque dies omni caeremoniarum genere fuit.* Hostiæ tum erant bos auratus, capræque duæ albæ auratæ: cursus equorum fiebat, dum bigas alii, alii quadrigas, non

V.  
*Liv. XXV. 12.*

*Macrobi. Saturn. I. 12.*

nulli

nulli unicum equum, *Celestem* dictum, velociter ad metam agebant. Quamquam autem non pauci rituum antiquorum vestigatores existimarent, hos Ludos Romæ sæviente aliquando lue pestifera susceptos: omnibus tamen apertè refragatur *Macrobius*, subdens: *Hæc est origo Ludorum Apollinarium, Victoria, non valetudinis causâ votorum.* **PUBLIUS.** Sic nempe omni in Numulo mysterii quidpiam latet. Lupa verò, quam oculo præcurrente in sequentibus aliquot Tabulæ hujus tuæ Numis conspicio, neminem puto puerum fugit. **TULLIUS.** Aliter Eruditi, aliter de Lupa pueri sentiunt.

## VI.

Tab. VI.  
Num. III.

*Patin. Impp.*  
P. 2.

**PUBLIUS.** Agedum itaque, venerande Tulli, de III. Numo quid me doceas, edic. **TULLIUS.** *Adversa* caput armatum quale suspicaris? **PUBLIUS.** *Romæ* illud esse non suspicor, sed scire me puto, cum legam: **URBS ROMA.** **TULLIUS.** Tecum equidem consentiunt multi: verumtamen Clar. *Patinus* animadvertit, aliquibus etiam videri, *Genium* potius *Urbis* æternæ, vel verò *Constantini M. Imp.* hoc capite sitti: ab hoc etenim Monarchæ hujusmodi Numos frequenter ait excusos, ut modò *Romæ*, modò *Constantinopolis* æternam memoriam honorificè consecraret. **PUBLIUS.** Nunquam igitur, ut video, tutum est tironi, per sese de Numis conjicere: tutius longè stabit Majorum authoritati. **TULLIUS.** Sic habeas, quoties Numos versaris, perpetuò velim. Lupam etiam priùs contemnere visus es: ediscere ergò, quam ea ob causam toties in Numis excusa sit? **PUBLIUS.** Ut videlicet primi Urbis conditores suis jugiter incunabulis celebrarentur. *Romulus* namque & *Remus*, quos hi populi sub lupa ludentes designant, odio & ambitione *Amulii*, Regis Albani, ab uberibus *Rheæ Sylvie* matris avulsi, atque morti insuper præsentem in ripa fluminis expositi, periissent, nisi rapax bellua, lupa inquam, vagitu parvulorum excita, hominibùs urbanior juxta ac mitior lacte suo eos pavisset. **TULLIUS.** Sic equidem hisce de geminis fama olim pervagata est, cum adhuc fabulis omnia passim miscerentur: resque ea illis præcipuè plurimum arrisit, qui duriores fuere *Quiritibus*, hancque dominam orbis gentem acriori subinde stilo laceffere ambiebant. In quibus meritò commemorandum reor *Joannem Sarisberiensem*, Episcopum & Scriptorem Anglicum celeberrimum, qui sic apud *Demsterum* alicubi loquitur. *Lupi efficaciam non negabit, quisquis Romanorum genus lupino lacte non ambigit educatum: unde plerumque quod in iis dulcius est, adhuc lupinum saporem retinet. Primi profectò eorum fidem, quam à matre lupa didicerant, sibi invicem servaverunt.*

*Joan. Sarisberiens.*  
*apud Demsterum Corp.*  
*Artiq. Rom.*  
*L. I. c. I.*  
*P. m. 7.*

## VII.

Doctioribus verò jam dudum ferè convênit, lupæ nomine fœminam prostitutam, *Fausuli* Regii pastoris adulteram conjugem, *Larentiam* dictam, accipi



accipi debere, cujus ab uberibus hi parvuli, matris è sinu abacti, pependunt. Quirites autem sua consecrare volentes primordia, cum meretricem ære ac marmore effingere puderet, Lupam substituerunt, quoniam hoc nomine foeminae prostituta honestius nonnihil efferebantur. Id quod D. Lactantio te credere velim, ita scribenti. *Lupa Romuli nutrix honoribus est affecta divinis: quod ferrem (i. e. perstringerem minus) si animal ipsum fuisset, cujus figuram gerit. Auctor est Livius, Larentia esse simulacrum, & quidem non corporis sed mentis & morum. Fuit enim Faustuli uxor, & propter vulgati corporis vitiatam lupa inter pastores, id est, meretrix nuncupata est. Exemplum scilicet Atheniensium in ea figuranda Romani secuti sunt: apud quos meretrix quadam, nomine Leana, cum tyrannum occidisset, quia nefas erat simulacrum constitui meretricis, in templo animalis illius effigiem posuerunt, cujus nomen gerebat. Itaque ut illi monumentum ex nomine, sic isti ex professione fecerunt.*

D. Lactant.

I. 20.

Hoc porrò Lupæ simulacrum gemellos lactantis in Capitolii porticu stabat propè aulam, &, ut Cicerò refert, fulmine aliquando tactum est, atque ex parte lædebatur. Sed & Marrianus testatur, hodie adhuc in Capitolio sanctiore, ab omni jam veterum impuritate ac superstitione purgato, adhuc tamen imaginem æneam deauratam hujus parvulorum nutricis spectari, fulminis plagâ in cruce lupæ conspicuâ. Cum proinde velut Insignis sui locò Roma hanc lupam publicè statueret, toties ea in Numis, quæ Romam denotent, excusa est. PUBLIUS. Admodum hæc mihi placent: sed & de stella gemina supra lupam coruscante quid sentiam? TULLIUS. Vel Castorem illæ & Pollucem, tutelaria pariter Romæ deliræ Numina, signant: vel, quod veriùs reputo, divinos honores Romulo ac Remo tributos. PUBLIUS. Literas deinde infra descriptas quomodo legam? TULLIUS. Loci te commonent, hæc ubi moneta signata est, Siscia nimirum, celebris quondam superioris Pannoniæ Urbis, nunc pagi exiguæ, Sifacum vel Siseck nuncupati, propè Albanum montem, ubi moneta cudebatur, teste Pancirolo. Sic igitur leges: Percussa SISCIA.

VIII.

Cicer. in

Catilin.

III. 8.

Marian.

Topograph.

Urb. Rom.

II. 9.

Pancirolo.

Notit. Dign.

Imp. Occid.

c. 35.

IX.

Tab. VI.

Num. IV;

PUBLIUS. Ad Numum modo IV. convertamur, in cujus Adversa idem ferè caput, quod priùs, occurrit, sed legenda illustrior, nimirum: INVICTA ROMA. TULLIUS. Planè hic prædicatur, quod postea cecinit vates:

Orbem jam totum Victor Romanus habebat,  
Quà mare, quà terræ, qua sidus currit utrumque,  
Ne satiatus erat.

Y

PUB.

*PUBLIUS. Aversa* geminam aquilam sistit, quas inter arbor excrevit, lauri certè speciem redhibens. *TULLIUS.* Nempe regia volucris simul & Martia, quippe quæ Jovi quoque fulmen ministrat, Populum orbis Dominum docuit, in culmine signorum suorum Legionarium imposita, atque aurea tota. Geminæ est, ut Orbis utriusque Orientis pariter & Occidentis imperium innuat. In arbore *Patinus*, qui eundem hunc Numum depingit, non laurum, sed *Ficum Ruminalem* agnoscit. *PUBLIUS.* Hæc verò quid rei, quid nominis est? *TULLIUS.* Arbor erat, seu ficus eo in loco excrevans, ubi *Remus Romulusque* infantes expositi fuère juxta *Livium*, sive quo eos *Tiberis* exundans detulerat, si *Varronem* audiamus. *Ruminalis* cur dicta sit, ita *Plinius* docet. *Colitur ficus arbor, in foro ipsa ac comitio Romano nata, sacra fulguribus ibi conditis, magis que ob memoriam ejus, quæ nutritrix fuit Romuli ac Remi conditoris, dicta Ruminalis: quoniam sub ea inventa est lupa infantibus præbens rumen: ita vocabant mammam.* Maxima sanè reverentiâ hanc arborem coluère Romani, perinde ac Samii viticem illam, sub qua Junonem editam perhibuère, quàmque proinde in Deâ hujus templo multis sæculis custodierunt. Perhibet certè *Tacitus*, ficum hanc, quæ *super octingentos quadraginta annos Remi Romulique infantiam* (i. e. simulacrum eorum lactentium subter eam collocatum) *contexerat, tandem mortuis ramalibus & arescente trunco deminutam, prodigii loco habitam esse.*

*Patin. Imp.*  
P. 2.

*Liv. l. 4.*  
*Varro apud*  
*Pitisc. Lex.*  
*Antiq. verbo:* Ficus.  
*Plin. XV.*  
18.

*Tacit. An-*  
*nal. XIII.*  
58.

**X.** *PUBLIUS.* Pulcherrimè me de hac arbore erudiisti. Pèrge, obsecro, ad Numum etiam V. in cujus *Aversa* parte, ut habet legenda, *Marcus Aurelius. ANTONINUS. AUGUSTUS PIUS.* spectandum se offert, vultu barbato laureatòque in dextram converso. *Aversa* porrò Lupam iterum cum gemellis lactantibus reddit, ast sub fornice quòpiam vel arcu, de quo quid portendat, haud satis mihi constat. *TULLIUS.* Nimirum, ut video jam doctus es, nihil in Numis quantumvis exile sine cura præterire: id quod eximiè laudo. Non sanè otiosus est hic fornix: ostium etenim specus illius seu antri designat, quod *ficu Ruminali* vicinum erat, & sub quo Lupa gemellis ubera sua admovisse perhibetur, ac cui nomen *Lupercal* inditum fuit. Hac in spelunca Romani omnium primò simulacrum Lupæ & infantum posuère, de quo canit *Ovidius*:

*Ovid. Fæst.*  
II, 521.

*Illà (i. e. Lupæ) loco nomen fecit: locus ipse Lupercal:  
Magna dati nutritrix præmia lactis habet.*

*PUBLIUS.* Novum rursus mysterium, de quo minimè cogitaveram. Cur porrò *M. Aurelius* hunc typum vultui suo opposuit? *TULL.* Facile mihi persuadeo, hunc Numum tuum æreum ac medium non à Cæsare, sed Urbe qua-

quapiam, sive Colonia signatum, ejusque nomen supra fornicem descriptum fuisse existimo, literis modò omnibùs vetustate exesis. Neque apud alium quemquam hanc monetam sive pictam, sive descriptam offendi, unde legendam abolitam restituere licuisset. Opportunè tamen hic tibi suggerere libet monitum præstantiss. *Hardovini*, quod lego apud doctiss. *Jobertum*: Eas nimirum Urbes, in quas Coloniã Quirites immisère, si *Jus Romanum* consecutæ, ac civitate donatæ fuerint, ita, ut civibus earum licuerit ad subsellia & Magistratus Urbis ipsius æternæ adspirare, frequenter suis in Numis *Lupam* cum geminis expressisse, ceu proprium Civium Romanorum insigne. Cæteris verò id minimè licuit, quæ *Jure Latii* solum gaudebant; ut omnes Italiæ Urbes: hoc siquidem civibus suis id tantum consecutæ sunt, ut liberi forent à tributis atque oneribus, possentque sub Legationibus Romanis stipendia mereri: cives verò *Romani* habitus non sunt.

*PUBLIUS*. Porrò Numus apud me argenteus, & notâ *denarii*, ac capite Romæ galeato alatoque in *Adversa* rursus insignitus, *Aversam* reddidit cæteris omnibùs elegantiozem, parem prioribus juxta & imparem. *TULLIUS*. Cùm primùm hanc intuerer *Aversam*, videre in ea mihi videbar Romam fœminæ habitu, galeatam, super scuta gemina ficu Ruminali assidentem, quæ quasi hilâs, & exultans ponè adstantem *Lupam* cum Gemellis, & supra in aère utrinque advolantem picam, atque adedò conditorum suorum prodigiosa incunabula contempleretur. Etenim & picas loquaces fingunt, mirabili obsequiò Romulo Remoque infantibus partum attulisse. Sic canit *Ovidius*:

Lacte quis infantes nescit crevisse ferino,  
Et picum expositis sæpè tulisse cibum?

*Hardovin.*  
*apud Jobert.*  
*Inscr. XI.*  
*p. m. 355.*

XI.  
Tab VI.  
Num. VI.

*Ovid.*  
*Fast. III.*

Verumtamen *Ursinus* hunc eundem Numum tuum inter incertos pingens apud *Patinum*, hoc solo discrimine, quòd arborem omittat, Faustulum pastorem regum hic sedere asserit, qui Remum cum Romulo, *Lupæ* ubera sugentes in ripa fluminis offendens, misericordiâ motus sustulit, atque *Larentiæ* uxori suæ educandos extradidit. Hanc ut opinionem stabiliat, probetque, hunc Numulum à *Sexto Pompejo Fostlo* excutum, ad alium ejusdem Numum provocat, jam aliàs in gente *Pompeja* p. 222. à se pictum: ubi *Lupa* cum gemellis medium occupat, stans autem ficum *Ruminalem*, adstante post eam pastore, non jam fœmina galeata, cum legenda: *SEX. POM. FOSTLUS*. Ego verò haud parùm sanè miror, quomodo ambo doctissimi Viri *Patinus* æquè ac *Ursinus*, sub Galea, & heroum super umbones ignavum pastorculum quærant? Nequeo autem eorum in sententiam concedere, usquequo gravibus eam rationibus stabiliant. Velim

*Ursin. apud*  
*Patin.*  
*p. 303.*

proinde te interea, lectissime Publi, Romam hic suis de primordiis lætantem securè contemplari : hoc etenim & situ & habitu illa deinceps sæpè tibi occurret, cùm posterioribus in Exercitationibus *Aversas* Numorum Imperatoriorum scrutabimur. *PUBLIUS*. A te, ne dubites, stabo, quem elegisse magistrum hæctenus pœnituit nunquam : multa & egregia Dialogi hujus documenta rursus gratissimo animo hausi, calamo fido excepi, memori mente tenebo.



## DIALOGUS XXI.

De

Numis Deæ Romæ, Sacri Senatus,  
& Populi.

*TULLIUS.*

I. **Q**Uatuor hodie Numos postremos Tabulæ meæ VI. expediemus, eosque denuò Græcos : quos aliis Atticis supra junxissem, nisi aut Romæ honores spectarent, aut de iisdem differendi saltem plurimam copiam facerent. Nullum horum in ære tu possides, typicos ego tibi contuli omnes : quales illos Cl. *Parinus* initiò Numorum suorum Imperialium æreorum mediè & infimi modali pingit. Eorum primus, sed Tabulæ hujus septimus, in *Aversa* Romæ vultum iterum sistit, scapulis tamen veste contactis, capite quoque non jam galeato, sed turres sibi impositas gestante, ad modum *Cybeles* Deæ, sive *Terræ*, quæ ædes omnes sustentat : hoc etenim cultu Urbes ac Provinciæ ferè semper in Numis exhibentur. Tu, optime Publi, ne Grajæ tibi literæ excidant, *legendam* Atticam recense. *PUBLIUS*. Nihil fallor, legendum : ΘΕΑ ΡΩΜΗ, *TULLIUS*. Dexterè omninò : idem verò hoc sonat, ac : DEÆ ROMA. *Aversa* porrò Deam *Isidem* exhibet stantem, bysso tenui velatam, alatham insuper, ut dextrâ elatâ *perpendicularum*, sive regulam plumbeam gestat, qua media Architecti muri cujusdam vel turris rectitudinem explorant : sinistrâ demissâ *sistrum* tenet, consuetum in Deæ hujus sacrificiis veluti cymbalum, quo Popæ illius concrepare solebant. *Legenda* populum prodit, à quo in *Rome* honorem hæc moneta excusa est. *PUBLIUS*. An rectè lego : ΣΤΥΝΝΑ-

ΔΕΩΝ

ΔΕΩΝ? *TULLIUS.* Rectè : quasi dicas: *SYNNADA.* sive *Synnas.* *BUBLIUS.* Quòd si & literæ me fefellissent, in his omnibus peregrinus fuissèm & hospes : nihil etenim aliàs hìc imaginum, rerùmque intelligo. *TULLIUS.* Exponam, quæ hujus sunt instituti : ad Deos quæ attinent, alibi exactiùs commemoranda præstolabers.

*PUBLIUS.* Nisi apud te ferulam merear, sciscitari libet omnium primò, an Numus hic *Deam Romam* disertè prædicans, idolum aliquod cultu divino affectum, cui nomen *Roma* esset, designet, an porrò *Quiritum Rempublicam* laudet? *TULLIUS.* Hanc postremam ipsissimam. Nunquam audisti ex *Martiale* : *Terrarum Dea gentiumque Roma?* Nec animum fubeunt tuum illa *Claudiani* de Urbe præconia : *ô Numem amicum!* - - - *ô Diva potens!* Nimirum, velut ad hunc Numum infit *Cl. Patinus*, Gentium Deam ille exhibet, *qua ut nihil potentius, sic superbius nihil.* Refert *D. Joannes* Apostolus suis in Visionibus, bestiam illam terribilem septem capitibus suis inscriptum gessisse nomen *blasphemie* : quod *SS. Hieronymus* & *Prosper* de nomine *Urbis aeternæ* accipiunt, quo se pariter olim *Roma* superba jactabat. Forsitan autem non incongruè etiam sentit *III. Spanbemi*, dum existimat, æquè per *nomem blasphemie* nomen *Dea Romæ* tributum intelligi posse, maximè cum ipsius Evangelistæ temporibus *Roma* tanquam *Dea* in omnibus *Asiæ Urbibus* jactaretur, *Urbis* autem *aeternæ* elogium longè post eum primùm increbuerit. Parùm verò fuisset sacrilegis illis, *Romam* duntaxat *Deam* appellâsse, haud alio quàm assentandi studiò : nisi & *Templa* eidem, & *aras* struxissent, & *publica sacra*, decretis ad hoc *Flaminibus*, seu *sacerdotibus* fecissent. Apud *Tacitum* quippe lego, *Smyrnicos* aliquando non parùm jactâsse, quòd *primi templum Urbis Romæ* statuerint, *M. Porcio* Consule, *magnis jam quidem Populi Romani rebus*, nondum tamen ad summum elatis, stante adhuc *Punica Urbe* (videlicet *Carthagine*) & *validis per Asiam Regibus*. Sed & *Livius* ait : *Alabandenses templum Urbis Romæ* refecisse, ludosque *anniversarios* ei *Deæ* instituisse : prout benè hæc *Livii* verba allegat *III. Spanbemi* ex *L. XLIII. in Epist. III. ad Morellium*, quas *Eruditiss. Liebe* in fine *Gotthæ sux Numariæ* annexuit : cum contrà *de Præstant. Numismat. Tom. I. Diff. III. p. 138.* pro *ludos anniversarios* scribatur *laudes anniversarias*, & *Liber XLII. Livii* notetur.

*Synnada* porrò sive *Synnas* *Cl. Patino* *Urbs Phrygiæ Pacatianæ* dicitur, & inde nomen, quasi *Synodus*, eidem accepisse videtur, quòd conventus esset quindecim populorum, perhibente *Theodoreto*. Atque hos omnes populos *Romæ assentatos* hunc Numum cudisse idem *Patins* suspicatur, nisi fortè ipsi *Romæ templum* aliquod dedicaverint, eamque ut *Deam* sint venerati.

II.  
Martial.  
XII. Epigr.  
8.  
Claudian.  
Consul.  
Prob. &  
Olyb.  
Patin. Impp.  
P. 3.  
Apoc. XIII.

Spanb. T. I.  
Diff. III.  
p. 138.

Tacit. An-  
nal. IV. 56.

Liv. XLIII.  
6.

Spanbem.  
ubi supra.  
Liebe Gotth.  
Num.  
p. 524.

III.  
Patin. Impp.  
P. 3.  
Theodoret,  
Histor. Ec-  
cles. L. IV.  
6, 8.

*Dempsterus in Corp. antiquit. Roman. Pazaripom. ad cap. XXII.*

*Patin. Imp. p. 16.*

*Servius ad Virgil. Æneid. VIII. v. 696.*

IV.  
Tab. VI.  
Num VIII.

*Spanhem. T. I. Diss. III. p. 140.*

*Cicero pro domo. Id. de Offi. L. 2.*

nerati. De *Iside* alibi tecum uberius disseram, Publi optime : hic commemorâsse sufficiat, Ægyptiam fuisse Deam, à Græcis deinde receptam, aliquamdiu etiam à Romanis. Nominibus pluribus efferebatur, jam Luna, jam Diana, jam Terra compellata, omniumque & nutritrix & mater credebatur. Hinc *Sistrum* gerebat, seu circulum universitatis indicem, quatuor chordis transversis discretum, tanquam notis totidem elementorum, quibus omnia corpora constant. Quoniam verò Ægypti omnis propè fecunditas pendet à Nili exundatione, fraude diaboli factum est, ut statim temporibus *sistrum Isidis*, appensis quibusdam tintinnabulis, ultrò concreparet, Ægyptiis Nili fluxum atque refluxum prænuncians. Inde & *perpendicularum* huic idolo tributum, si *Patinum* audiamus, quòd veluti Deæ hujus tutelaris nutu aquæ fecundantes ita providè librarentur, ut nec parcè nimis, neque immodicè inundarent. *Servius* tamen sinistra *Isidis* perpendiculari locò situlam inferit, dum inquit : *Isis est genius Ægypti, qui per sistrum motum quod gerit in dextra, Nili accessus significat & recessus : per situlam, quam sinistra retinet, ostendit fluentiam omnium lacunarum.*

*PUBLIUS.* Diu in hoc Numo versatus es, & digna scitu mihi enuntiasti, venerande Tulli : unde fit, ut tantò avidius semper te deinceps disserentem excipere gestiam. *TULLIUS.* Ad octavum itaque Numum pergamus, in cujus *Adversa* viri juvenis caput intueris : ponè apem, aut vespam, quæ in typico visitur Numo, à me tibi tradito, sed à *Patino* omiſsa est : cujus proinde nullam scio rationem, nisi peculiare Urbis sit signum. Circùm legitur : *IEPA CTINKAHTOC* i. e. *SACER SENATUS.* *Aversa* foeminam redhibet stantem, quam puto Felicitatis : quæ sinistra quidem brachio geminum gestat Cornucopiæ, ubertatis maximæ signum : dextrâ extensâ gubernaculum seu remum, una cum tribus papaverum capitibus tenet, omnia sive fertilitatis, sive auræ salubris, sive copiæ papaverum ibi excrescentium, quæ in Medica maxime valent. *Legenda est : IEPAIO-ÆITΩN. HIERAPOLITANORUM* (subaudi) moneta. *PUBLIUS.* Ergò ad Senatum pariter Deæ Romæ Augusta (si superis placet) Sanctitas derivata est? *TULLIUS.* Quinimmo : id quod more suo & amplissimè & eruditissimè adstruit Ill. *Spanhemius*, reddita ratione, ob quam nonnihil saltem congruere videbatur amplissimo Ordini *sancti* appellatio, quoniam cieri cogique, præterquam in Templo, & loco per augures consecrato, non potuit. Neque mirandum esse cuiquam ait, si quidquid demum poterant cultûs, Romano Senatui Populi, Urbes, immò & Reges detulerint. Eundem enim *Cicero* jam *summum Populi Romani, populorumque omnium, ac Regum Consilium* appellavit : jam *Regum, Populorum, Nationum portum & refugium* dixit : jam pendere ab eo Imperium disertè professus est, in-

quicas :

quiens: *Quæ*, (videlicet Senatus auctoritas) *nisi gravis erit apud socios, Id. in Ver-*  
 & *exteris nationes, ubi erit Imperii nomen & dignitas.* rem. IV.

Hinc est, quòd meliores Imperatores Senatùs auctoritati eximiè semper  
 consuluerint: etenim & de Nerone quoque adseverat Tacitus, eum initiò  
 principatus, qui toto quinquennio primo optimus erat, seriò providisse,  
 ut teneat antiqua omnia Senatus, Consulùm tribunalibus Italia, & publi-  
 ca provinciæ adfisterent, illi Patrum aditum præberent. Sed & de Tra-  
 jano, Hadriano, Antonino Pio, Pertinace, Alexandro Severo, aliisque  
 concorditer tradunt Plinius, Spartianus, Capitolinus, Lampridius, vitæ  
 eorundem Scriptores, eosdem Senatui summa omnia detulisse. Maximè  
 verò de Tacito Imp. testatur Vopiscus, ab eodem, cùm ad Imperium ab-  
 amplissimo ordine esset evectus, decretum: *Mitterentur litera ad omnes*  
*provincias, ut scirent omnes socii, omnesque nationes, in antiquum sta-*  
*tum rediisse Rempublicam, & Senatui principes legere, immò ipsum prin-*  
*cipem factum: leges à Senatu petendas, Senatui supplicaturos, pacem ac*  
*bella Senatus auctoritate tractanda.* Vopiscus in  
 Tacito c. 12-

Cùm itaque gentiùm propè omnium salus, causæ, commoda à Sena-  
 tu penderent: idcirco Atticæ Urbes nulli parcebant elogio, ut eundem  
 sibi demerentur. Legitur in Numis earum non modò, velut in præ-  
 senti, ΙΕΡΑ ΣΙΝΚΛΗΤΟΥ i. e. Sacri Senatus, sed & ΘΕΟΥ  
 ΣΙΝΚΛΗΤΟΥ, sive Dei Senatus præconium. Quomodo & Prusias  
 Rex, perhibente Polybio, in limine Curia salutabat Senatum Deos Soteres,  
 i. e. Servatores: & Themistius aiebat alicubi: *Et Senatus forum Deorum.*  
 Neque etiam Poëtæ commitebant, quin in hoc laudum genere profusissimi  
 essent. Habet namque Horatius: *Patrum sancto Concilio. Juvenalis:*  
*Vel sacri in parte Senatus esse velis.* Claudianus: *Et quales memini,*  
*turba verenda, Deos.* Quare & ipse quoque Tertullianus habet in In-  
 scriptione Apologetici sui, seu libri pro defensione Christianorum adver-  
 sus gentes scripti: *Sacroque Senatui.* Animadvertendum verò hic cum  
 Ill. Spanhemio, Numos Græcorum Sacro Senatui inscriptos non omnes  
 continuò, ac passim sine discrimine Romanum ad Magistratum referendos  
 esse. Ad hujus etenim exemplum Atticæ Urbes, maximè Smyrnæi,  
 Bulen etiam suam, i. e. Curiam sive Consilium, Sacri appellatione haud  
 infrequenter extulêre.

PUBLIUS. Ingentem mihi per tot elogia de Senatu Romano ingeris  
 opinionem, modò factu tam eximiò singula ejus populi non niterentur.  
 De Hierapoli verò Urbe, quæ Numum percussit, quid mones? TUL-  
 LIUS. Haud alia habeo, quàm quæ Cl. Patinus brevissimè commemo-  
 rat. Patin. Imp.  
 p. 6.

V.  
 Tacit. An-  
 nal. XVI. 4.

Vopiscus in  
 Tacito c. 12-

VI.  
 Polyb. Ex-  
 cept. Legat.  
 XCVII. L.  
 XLV. c. 1.  
 Themistius  
 Orat. XIII.  
 p. 138.  
 Horat. L. I.  
 Od. 5.  
 Juvenal.  
 Satyr. XI.  
 Claudian.  
 VI. Consul.  
 Honor. v.  
 24.  
 Spanhem.  
 ubi supra.

VII.  
 Patin. Imp.  
 p. 6.

rat. Multos, ait ille, populos olim Hieropolitanorum nomine elatos: præsentem verò monetam ad eos sibi referendam videri, quos *Ptolomæus* *Cyresticæ* Regionis in Phœnicia nuncupat. Putat igitur, *Hierapolin* hîc laudatam illam esse Urbem, quæ hodie *Alep* dicitur, non procul ab Euphrate: quamquam *Trifstanus* magis velit alteram innui, quam in Phrygia indicat *Strabo*, forsitan in *Germiano* provinciæ *Natoliæ* sitam, Turcis à circumjacentibus candidissimis rupibus *Bambouckalle*, vernaculâ nostrâ quasi *Baumwoll*, *Thurn* appellatam. Nos nimis incerta in medio relinquentes, certiora consequi sequentibus adhuc duobus in Numis studeamus.

## VIII.

*PUBLIUS*. Nonus hujus Tabulæ tuæ Numus quam, obsecro, foemina, diademate incinctam, passis ferè crinibus sistit? *TULLIUS*. Populi genius esse ab Eruditis existimatur, cum & adscriptum sit: ΔΗΜΟC. seu POPVLVS. Quemadmodum namque Romani cives suos, florente Republica, in Senatam, & Populum dividere, quorum prior decernebat, posterior verò regebat: ita Attici, maximè Athenienses *Βελον και δῆμον*, seu *Bulen* & *Dimon* dixerunt. *Aversa* Dianam sistit, Lunâ parvulâ capiti impositâ, cursui quasi venatorio cum cane suo intentam, quæ arcu suo mox exonerato, dextrâ novam rursus sagittam ex pharetra à tergo pendente extrahere incipit. *Legenda* est: ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΝ ΝΕΟΚΟΡΩΝ, quasi *PHILADELPHENSIVM* *NEOCORVM*. *PUBLIUS*. Sanè hîc iterum undique *Davus* sum. *TULLIUS*. Ausculta: erit deinde, ut *Oedipus* fias. *A Dimos* ordiar, quod Populum innuit. *Cl. Patinus* hunc Numum pingens, nihil omninò hæsitans scripsit, voluisse *Philadelphios* eundem excudentes, Populi Romani potestatem celebrare, quæ tanta erat, velut & nos alias diximus, ut per *Tribunos Plebis* vetandò, omnia *Senatus* decreta irritare valeret. Sed *III. Spanhemius* singula exactè investigans prolixè demonstrat, in pluribus Urbium Atticarum Numis, earum præcipuè, quarum regimen Democraticum, sive penes populum erat, Populi sui genium forma jam muliebri, jam virili, jam juvene, jam sene, jam diademate, jam laureato, jam velato capite excusum fuisse: atque ejusmodi Numos ad Populum Romanum haud referendos, nisi disertè ibidem legatur: ΔΗΜΟC, ΡΩΜΑΙΩΝ. *Populus Romanus*. Porro Eruditiss. *Liebe* insuper addit, Populum Romanum, absente licet voce ΡΩΜΑΙΩΝ, intelligi tamen etiam posse, si caput ejusmodi capiti *Senatus Romani* eodem in Numo jungatur, aut cæteræ imagines illius monetæ cultum Romanum vestibûs suis perspicuè referant. Unde consequitur, typicum hunc Numum tuum, quem equidem *Patinus* ceu specimen reveren-

Tab. VI.  
Num. IX.

*Patinus l. c.*

*Spanhem. I.*  
*I. Diff. III.*  
*p. 135.*

*Gotb. Num.*  
*p. 330.*



verentiæ illius , qua Atticæ Urbes in Populum Romanum fuere , exhibit , multò magis populum Philadelphium laudare.

*Philadelphus* verò & antiquissima simul & celeberrima fuit Lydiæ IX. civitas Asiæ minoris , & una de septem , ad quarum communitates D. Joannes Apostolus Apocalypsin suam perscripsit. Nunc ad provinciam Carasiæ in Natolia spectans , gemit sub jugo Turcarum , octo tamen incolarum millia numerat , in quibus permulti Christiani 4. Basilicas retinent. Ottomanis olim eam obsidentibus fortissimè resistit, territa tandem, postquam Barbari murum integrum ex ossibus mortuorum, cæmentò colligatis , ante eam erexere. Vetus illis temporibus præcipui Numinis locò Dianam coluerunt , eapropter hìc in *Aversa* depictam.

**PUBLIUS.** Quid verò in *Legenda* sibi vult vox illa mihi prorsus ignota *Neocororum* ? **TULLIUS.** Rectè sciscitaris , quod omninò te fugere nolim. *Neocora* dicebantur Urbes illæ , quibus concessum erat ejusmodi Tempa habere, in quibus pro Imperatoribus Principibusque publica Sacra totius Provinciæ nomine fiebant : Item quibus permessa fuere Amphitheatra publicis ludis & agonibus celebrata. Hujusmodi sacrorum, ludorumve facultate ut potirentur , enixè sanè apud Augustos , sive Senatam supplicabant, voti que semel & iterum , aut sæpius damnatæ mirè gestiebant, dissimulare non valentes, quin sortem suam adeò propitiam in Numinis quoque Orbi vulgarent, seque ΔΙC. ΤΡΙC. ΤΕΤΡΑΚΙC. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. i. e. bis, tertium , quartum *Neocoras* jactarent. Didici hæc ex Doctiss. *Joberto*, qui & alibi monet, perperam eos sensisse, qui rebantur, nullas alias Urbes, præter *Colonias* , *Neocoras* fuisse , cum *Smyrna* & *Ephesus* hoc sibi præconium vindicent , quin tamen in eadem Colonos aliquandò à Romanis immisos quisquam commemoret.

*Jobert. Instruè. V. p. m. 118.*

*Id. Instr. XI. 338.*

**PUBLIUS.** Multam mihi denuò voluptatem attulisti : aggredere jam decimum & ultimum hujus Tabulæ Numum , *Populi* iterum , ut existimo, præconem. In *Adversa* namque caput elegans Viri juvenis video laureatum cum epigraphe : ΙΕΡΟC, ΔΗΜΟC. SACER POPVLVS. **TULLIUS.** Acu rem tangis : nempè usque adeò larga erat veterum superstitio , ut præconio sanctitatis etiam Populum consecraret. An verò & *Aversam* quoque pari dexteritate recensebis ? **PUBLIUS.** Tentare licet. *Æsculapium* reor hunc senem , nudo pectore hìc adstantem : id quod ex baculo, cui anguis implicitus , colligo, quem dextrâ demissâ terræ imponit. Memini namque, quæ de hoc Medicorum Numine, & de serpente ejus *Dial. VIII. n. 2.* cum de filia ejus *Hygeia* seu *Salute* disserens, mihi ingesseras. Circùm eundem lego : ΑΤΤΑΙΤΩΝ, **TULLIUS.** i. e.

XI.

*Tabula VI. Num. X.*

ATTAITARVM numus : qui populus cum *Laconibus* cæteris , quorum è numero erat, *Æsculapium* , ut rectè omninò vidisti , præcipuè venerabantur.

XII. *PUBLIUS*. Expedivimus itaque, DEO propitio, tuâque eximia in me benevolentia, venerande Tulli, quam ut aternum deprædicem, mille tibi nominibus debeo, LX. Numos sanè non incuriosos, ac multimodæ penum eruditionis recondentes. Gratias habe immortales, & confide, dum ita me colis, minianè fore, ut litus aliquando te arasse causeris, *TULLIUS*. Et ingenio magnoperè vales, & insigni industria es, & infinito amore bonas tu Musas laudabilissimè deperis, Publi lectissime : quæ singula si in discipulo commodum conspirare intelligat, dici vix potest, quanta id animi voluptate unusquisque Magistrorum conspiciat. Tantum itaque abest, sermonum meorum his in Dialogis tecum habitorum hactenus me poenituisse, ut potius mihi quàm qui jucundissimi essent. Quòd si proinde vitam, incolumitatem, vires & otium utrique nostrum largiatur omnipotens DEUS, telam Laconicæ veterum Sapientia in Numis vestigandæ, cui hucusque duntaxat prælusimus, & diligenter ordiemur, & per partes, quas constituimus, ordine suo exsequemur.

XIII.

*PUBLIUS*. Vnum porro adhuc superest, cujus, si per te liceat, hic te peramanter commoneam. Spondidisti nimirum mihi, efflictim te obtestanti, cum *Dial. X. in Titi Carisii Numo Sibyllarum* aliqua nobis occurreret, velle te mihi, appendice veluti Dialogo, XII. *Sibyllarum* imagines, quas penès te esse ajebas, exponere, ac de iisdem, quod supra omiseras, me plènius nonnihil erudire. Id modò ut facere velis, iterum iterumque vèhementer te oro. *TULLIUS*. Siquidem jure tuo à me hoc æquissimè exigis, ad quod me ore meo adstrinxi, votis tuis, ut equidem potero, faciam satis, cum primum deinceps hoc iterum loco jungermur. *PUBLIUS*. Dii te ament, venerande Tulli. Dum verò interea meò tu commodo de *Sibyllis* cogitabis, ego eorum, quæ his in *Dialogis* notatu dignissima sunt, *Indigem* Tabulam non indiligenter conficiam. Fore hoc pacto existimo, ut tu quidem industriam meam tantò amplius pèspicias : ego verò, quæ tam ubertim à te didici, fidelius teæam : alii postremò, qui fortè in hæc nostra aliquando inciderint, utriusque laboribus non incommodè utantur, *TULLIUS*. Hoc age :

& ambobus nobis tantò amplius erunt hi acti labores jucundi.



## DIALOGUS XXII.

De

Fœminis Vaticicis, five SIBYLLIS.

PUBLIUS.

**A**Dmodum sanè gaudeo, rursus advenisse te mihi, ut de *Sibyllis* I. me erudias, quarum res, tempora, & oracula pernoscere magnopere dudum avebam. *TULLIUS*. Adlum equidem ex animi tui sententia, & ecce! *Sibyllarum* XII. tibi imagines mecum allatas libenter exhibeo. Cavesis autem, Numis easdem genuinis, vel grandi hac forma, vel altera, aliquando excusas existimes: quapropter & pingere illas, quibus veri omninò nil subest, meritò superfedì. Neque enim alias aliquando *Sibyllas* ære legitimo in publicum editas novi, præterquam *Cumanam*, quam *Goltzius* pingit in Numis *ΚΥΜΑΙΩΝ*, seu *Cumarum*, deinde *Gergibicam*, quam *Tab. III. n. 6.* exhibui, à *Tito Carisio* unacum *Sphinge* sub *Cæsare Augusto* signatam, ad imitationem monetæ *Gergibicæ*. Priorem *Illustr. Spanhemius* eandem esse putat cum *Erythraea*, posteriorem cum *Pbrygia*. Quemadmodum autem hæc imagines nequeunt esse exactæ, ita & historia *Sibyllarum* immensis tenebris, immò & fabulis involvitur: neque vidimus hominem, qui è gradulis *Scriptoribus*, licèt suis deque volutis, certi aliquid de vaticicis hujusmodi fœminis statuere quiverit. *PUBLIUS*. Ut audire abs te mihi videor, mulieres istæ non ænigmata tantùm carminibus suis edidère, sed & ipsæ mera ænigmata sunt: utcunque verò res ea se habeat, præstat tamen, quid *Eruditi* de *Sibyllis* opinentur saltem, quidque communiùs de iis recipiant, nôsse, ac nominum tam celebrium omninò esse ignarum. *TULLIUS*. Nescio sanè, an nomen *Sibyllarum* tantoperè aliquando celebratum fuisset, si clarissimi hoc nostro tempore veterum *Scriptorum Ecclesiasticorum Critici*, *Cesimiri Oudini*, sententia dudum valuisset, Libros videlicet VIII. *Sibyllinorum Oraculorum*, qui hodie circumferuntur, antiquissimis fœminis istis adscribi nullis æquis rationibus posse, sed *Christianis* quibusdam *Authoribus* esse confarcinatos: quod ille, *Davidi Blondello*, & *Joanni Marckio* potissimùm adstipulatus, annis paulò superioribus proluxa octo capitum dissertatione graviter graviterque tuetur. Quo-

*Goltz. Sicil.*  
 & *Magn.*  
*Græc. Tab.*  
*XVII. n. 1.*  
 & 2.  
*Spanhem.*  
*Tom. I. Dissert. V. p.*  
 246.

*Oudin Commentar. de Antiq. Scriptor. Eccles. Tom. I. p.*  
 141. sqq.

niam enim tot Seculis Christianis, nemine ferè rem profundius explorante, tam facili assensu creditum fuit, *Sibyllarum* aliquas de Christo luculente vaticinatas esse: contigit, ut plurimos cupido incesserit, earum mulierum res antiquissimas penitus internoscendi. Ego *Oudini* controversiam prorsus hìc in medio relinquo: de Numis enim, non de Scriptis genuinis sive spuris, aut suppositis, nos inter hìc ambo differimus.

II.

*D. Lactant.*  
ex *Varrone*  
apud *Dem-*  
*sterum* p. m.  
495.

*PUBLIUS.* Agedum ergo, quid nominis, rei que *Sibylla*, si placeat, me primùm edoceas. *TULLIUS.* De nomine audias *Rosinum*, à *Clar. Demstero* recusum, & *Paralipomenis* auctum: qui *Varronem* apud *D. Lactantium Firmianum* ita differentem in medium affert. *Sibyllini Libri non fuerunt unius Sibylla: sed appellantur uno nomine Sibyllini, quòd omnes fœmine vates Sibyllæ sunt à veteribus nuncupatæ, vel ab unius Delphidis nomine, vel à Consiliis Deorum denunciandis. Σιῶς enim Deos, non θεῶς, & Consilium βεβλῆν, non βεβλῆν appellabant, Æolico genere sermonis: itaque Sybilla dicta est quasi Σιῶβεβλῆν.* Porro *Servio*,

*Servius*  
*Æneid.* III.  
v. 452.

gnavo *Virgilio* commentatori, *Sybilla* dicitur omnis puella, cujus pectus Numen recepit. *PUBLIUS.* Cepi Etymologiam: sed circa numerum harum mulierum quid demum sentiunt, & consentiunt docti? *TULLIUS.* Ferè quod capita, tot sententiæ. Quidam siquidem unam tantùm *Sibyllam* agnoscunt, cùm, teste iterum *Varrone*, jam Græcorum aliqui scriptorum de *Sibyllis* facere conati sint, quod de *Jovibus*, *Herculibus*, *Minervis*, ac cæteris *Diis*: qui cùm plures essent, unum tantùm prodière, eique, quidquid fecerant omnes, ut deitas ejus tantò amplior fieret, tribuère. Hanc porro unicam *Sibyllam Erythream* alii, alii *Siculam*, quidam *Sardinicam*, *Gergethicam* nonnulli: plures aut *Rhodium*, aut *Lybicam*, aut *Leucanam*, vel postremò *Samiã* appellant. Uni præterea filia quamplurimos parentes insolenti mentiendi licentiã affingunt. *Marcus Capella*

*M. Capella*  
apud *Pitisc.*  
voce: *Sibylla.*

*Plin.*  
XXXIV. 5.

duas statuit *Sibyllas*, unam *Erophilen* aut *Eryphilem* Trojanam, *Marmesi* filiam, quam eandem putat esse cum *Phrygia*, & *Cumæa*: alteram *Symmachiam* *Hiporensis* filiam, quæ *Erythra* nata, etiam *Cumis* vaticinata sit. Mox *Plinius* multis auctor esse credebatur trium *Sibyllarum*, cùm Romæ in foro juxta rostra tres statuas, cæteris minores fuisse commemoret: e quibus unam *Pacuvius Taurus*, *Ædilis* plebis, instituerit, reliquas *M. Valer. Messala* Augur. Verumtamen *Joan. Markius* apud *Oudinum* laudatum studiosè advertit, *Plinium* nequaquam de tribus *Sibyllis*, sed duntaxat de totidem unius *Sibylla* statuis loqui. Sed non immeritò fortè quis miretur, uni fœminæ eodem in loco tres imagines positas, & quidem duas earum ab uno eodémque *Messala* augure. Postremò *Ælianus* quatuor *Sibyllas* enumerat, *Erythream*, *Samiã*, *Ægyptiam*, *Sardiam*, subjungens: *Quidam*

*Markius*  
apud *Oudin.*  
i. 144.

*dam dicunt, etiam alias sex fuisse, ut uniuersa sint decem, in quibus & Cumana, & Judea.* Atque hunc in numerum denarium etiam *Varro* consentit: unde, ut singulis in tota hac decade suum tribuerent, diligentius de *Sibyllis* ex instituto scripsere *David Blondellus*, Vir magni nominis, cujus opusculum editum est Parisiis An. 1649. 4. *Joannes* itidem *Markius*, cujus duodecim de Sibyllinis Carminibus Disputationes Franekeræ An. 1682. 8. prodiere. Quia nihilominus alii *Sibyllarum* uni alterive, tanquam Seniori, juniorem aliquam affingebant, ansam fecere pictoribus, quibus unam cum Poëtis:

*Ellar*  
*ri*  
*Hor*  
XII.

### Quidlibet audendi semper fuit æqua potestas,

ut duodecim omninò Sibyllas cerebrò suò tandem excluderent. Cui, ut videtur, licentiæ indignatus *Petrus Petitus*, Medicus Franciæ, ex condicto rursum scripsit de *Sibyllis*, multum admissus ut unam tantum fuisse orbi erudito suaderet, argumentò ab ipsa tam immensa varietate & contradictione scriptorum petitò. Natione Græcam illam vult credi: siquidem carmina Sibyllina omnia, quæ octo adhuc libris superesse putantur, non nisi Græca sunt, credique non possit, sceminam Chaldæam, Phrygiam, Italianam &c. Attici idiomatis ex asse fuisse peritam. Nomina autem tam multifaria unam eandemque *Sibyllam* variis è locis sortitam opinatur, non quòd nata ibidem esset, sed quòd spiritu actu divino, orbemque peragrata, jam hic demum, jam alibi, oracula sua ediderit. Tu, si vales, lectissime Publi, in hac tanta caligine unus lynceus esto, & Sphingem istam in oculis omnium confice.

*PUBLIUS.* Per me licet, si centum etiam *Sibyllas* attuleris: at quoniam eadem Græca sunt ova, quomodo Romam allata? *TULLIUS.* Breviter id tibi ex jam sæpè laudata pererudita *Acerra nova Philologica* ita recenseo. *Tarquinius Superbus*, septimus & ultimus Regum Romanorum (alii malunt *Tarquinius Priscum* ordine quintum) insigni fabella fatuæ plebi imposuit, dum commentus est, seniculam aliquam sceminam, sibi ignotam, quæ tamen *Sibyllam* se diceret, clam ad se novem cum libris accessisse: pro quibus Philippeos seu Aureos trecentos poposcit. Irripit sceminam Rex tanti ob pretii magnitudinem: illa verò, igne quàm mox excitato, inspectante Rege, tria subito volumina combussit, eandem nihilominus pro residuis pecuniam postulans. Amplius *Sibyllam* Rex subiratus contempsit, præprimis cum, tribus iterum libris exustis, necdum remittere quidquam de pretio vellet. Tum illa: Consultum tibi, ô Rex, & populo tuo volebam, nec enim pecuniâ egeo: quòd si tanti tibi non est Urbis tuæ fortuna, quæ his à voluminibus pendet, ego & ista succendam:

III.

*Acerra nova  
Philologica  
Part. II,  
n. 472.*

vos verò serò nimis his incendiis lacrymas affundetis. Motum se non immeritò his verbis, aiebat *Tarquinius*, ut libros adhuc superstites redimeret: qui pleni fatorum & vaticiniorum, oraculorum quoque & confiliorum de rebus Romanis reperti sunt. *PUBLIUS*. Fontem mihi jam prodis, unde postea fabulas suas *Virgilius* hausit: in quibus & comminiscitur, ipsum jam *Aeneam*, diu multumque pelagò jactatum, patre quoque *Aschise* fatis erepto, *Euboicis Camarum oris*, ventis sic ferentibus, allapsum esse: ubi

*Virgil.*  
*Æneid.* VI.

- - - - - Arces, quibus altus Apollo  
Præsidet, horrendæque procul secreta Sibyllæ  
Antrum immane petit, magnam cui mentem, animùmq;  
Delius inspirat vates, aperitque futura.

Hanc mulierem deinde, Deò plenam, ac bacchantis in morem circumcurstantem, fata Latinorum futura Heroi Trojano ordine fingit exposuisse, ac subdit:

Talibus ex adyto dictis *Cumæa Sibylla*  
Horrendas canit ambages, antròque remugit  
Obscuris vera involvens.

IV. *TULLIUS*. Eruditè hæc interferis, lectissime Publi: legisse verò ibidem utique etiam debebas vota illa, quæ idem Poëta *Aeneam Sybillæ* edidisse pro oraculis edixit, ita canens, & ore Herois promittens:

Te quoque magna manent Regnis penetralia nostris,  
Hic ego namque tuas sortes, arcanaque fata,  
Dicta meæ Genti, ponam, lectòsque sacrobo,  
Alma, Viros.

Futurum cecinit Vates, quod factum dudum jam erat. Etenim *Tarquinius*, tribus illis *Sibyllæ* voluminibus auro tam grandi coëmptis (quod equidem in populo creditum est) quam mox secretum aptavit, noluitque omnino vulgaris fieri, quæ arcano Numinis illapsu uni foeminæ credita sunt. Quare duobus tantummodo Viris, quos Duumviros vocabant, hæc volumina, arcæ inclusa, & in Capitolium illata, servanda commisit, solis illis potestate facta, ut ea inspicerent, & quid factu in singula tempora opus esset, Senatui indicarent. Sed enim fides duorum duntaxat Virorum certè periculo non vacabat, ac facile erat iisdem, cum sine arbitris aliis essent, falsa pro veris tanquam oracula venditare, atque hoc pacto, quidquid demum vellent, in Republica statuere: ab his quippe Libris Sibyllinis à parvo ad maxi-

maximum jam omnes pendebant. Hanc in suspicionem adductum *M. Tullium Duumvirum*, quod *Librum*, secreta civilium Sacrorum continentem, custodiae suae commissum, corruptus *Petronio Sabino* describendum dedisset, culeo insutum *Tarquinius Rex* in mare abjici jussit, teste *Valerio Maximo*. Hinc pro Duumviris, instante cum Patritiis etiam plebe, quos omnes summa horum Librorum superstitione occupaverat, Decemviri subrogati sunt, referente *Dionysio* ita scribente. *Expulsis Regibus Sibyllinorum curam Civitas suscepit, & Duumviris abrogatis, Clarissimos Viros Custodes eorum creavit: qui per totum vita tempus fungerentur hoc munere, liberi ab omnibus militaribus atque civilibus muniis: & publicè illis addidit alios, sine quibus Sibyllinos Libros ab iis inspicere non sivit.* - - *Creata quinque Patrum, quinque Plebis.* *Sulla* temporibus, Viri quindecim eam curam fatalium Librorum gesserunt, juxta *Pomponium Latum*: quibus *Cesar Julius*, teste *Dione*, unum iterum superaddidit. *Servio* autem perhibente, tandem ita crevit numerus horum Custodum, ut *sexaginta omninò essent: sed remansit nihilominus Quindecim Virorum vocabulum.*

*Valer. Maxim. Libr. I. c. I.*

*Dionys. Halicarn. Libr. IV.*

*Pompon. Lat. de Sacrd. c. 18. Dio Cass. L. XLII.*

*Servius Aeneid. VI.*

Et hæc quidem Volumina unacum Capitolio, *Sulla* temporibus, igne conflagrârunt: missi autem sunt à Senatu *Ostacil. Crassus*, & *L. Valer. Flaccus* in Græciam, ut, quidquid Sibyllinorum Carminum reperire possent, cõmerent. Hi reduces ingentem eorum farraginem secum advexerunt, è quibus, delectu sedulo & examine habito, quæ proba videbantur, seposita sunt ad custodiam, supposita igni extradita. Augusti temporibus iterata fiebat discussio, & duo rursus millia carminum, *Sibyllis* imputatorum, pro spuris habita, cremabantur: cætera in Templo *Appollinis* servata sunt. Labente verò idololatria, ac *Quiritum* plurimè ad Christi Sacra conversis, vix quisquam authoritati horum Librorum ampliùs aliquid detulit: usquequo eosdem postremò *Stilicon* omninò flammis absumserit. Argumentum eorum quod attinet, *Vossius* quidem docet, antiquissimos *Sibyllæ* Codices, in Capitolium illatos, profana omnia continuisse: quæ verò è Græcia allata sunt Carmina, prophetica subinde de Christo fuisse, nimirum à quopiam Judæorum supposita, atque pro *Sibyllinis* jactata. Verùm tamen *Clariss. Oudinus* prolixè tuetur, eam suppositionem à Christianis factam esse, maximè si sermo sit de iis Sibyllinis carminibus, quæ hodie nos inter jactantur. Cùm enim fœminæ illæ, quarum ætas ab omnibus dudum ante Christum statuitur, gentiles, aut meliùs paganæ certò certius fuerint, idcirco ab idololatris populis maximè habitæ, à Judæis contra æternò involutæ silentiò: carmina econtra quamplura apertam Christianæ Religionis pietatem referant, & approbent: nec paganis, nec Judæis authoribus tribui debent. Quinam enim istorum v. c. cecinisset?

V.

At

At nos æterna errantes à lege Tonantis  
Morte caducorum statuas, & signa virorum,  
Numina facta manu, fatui orabamus honore &c.

Ita porrò Sibyllinorum Carminum *Libr. III.* sonant verba *justorum. Libro II.* manifesta sit mentio persecutionum contra fideles excitatarum, cum iterata ad eos adhortatione, ut intuitu præmii à Christo conferendi, constantes in facta Religione persistant: canitur ergo:

Ornabitque probos, æternaque præmia reddet  
Testibus, ad mortis certamen euntibus usque.

Liber demum VIII. ferè in fine sic habet, luculentò Christiani Authoris testimonio.

Nos igitur sancta Christi de stirpe creati  
Cœlesti, nomen retinemus proximitatis,  
Lætitiæ memorem servantes Relligionem.

*Joan. Marckius de Sybill. Disput. XII. n. 2. apud Clar. Oudinum Comment. de Script. Eccles. Tom. I. col. 150.*

Tutò itaque scripsisse *Joann. Marckius* apud *Oudinum* videtur. *Christianos constituimus Auctores scripti, de quo controversitur: qui, ut Christiana consulerent fidei, ac caca Gentilitatis conversionem promoverent, sub Sibyllarum nomine mysteria evulgârunt. Utpote quarum & maximam apud Romanos, aliisque populos esse venerationem noverant, & genuina jam dudum scripta esse deperdita sciebant, & nomine fuisse complures abusos hætemus deprehendebant. PUBLIUS.* Miror te, venerande Tulli, quòd in *Marckii* sententiam tam citò abire videaris, nullius interim pensì habens, sanctæ illi primorum Christianorum genti fraudem tam turpem, atque à fide & moribus nostræ Religionis omninò abludentem hoc pacto impingi. An verbum veritatis, quo stat Christiana Religio, dolo, immo mendaciò evulganda erat? Hoc sine palmari injuria Gentis DEO natæ haud credam. *TULLIUS.* Placet admodum mihi pia hæc tua perspicacitas: Verumtamen meum tu sermonem anteverteras. Mox nimirum admonere te volui ejus, quod dudum monuerat Vir Eruditus *Samuel Desmaretz* loquens de oraculis Sybillinis, videlicet: *procul dubio ea profecta vel ab ipso Montano Hæresiarcha Phrygio, vel ab ipsis Prophetissis, vel ab aliquo ex illius, illarumque admiratoribus & sectatoribus.* Etenim & hæretici Christiano sub nomine latuère: quorum erat, de Christo pulcherrimè loqui, cujus tamen Ecclesiam miserè scindebant. Nec facile errabit, qui credet, hæreticos multos etiam mortem pro Christo, ut jactabant, optinuisse, quin tamen Ecclesiæ consenserint, à patre mendaciorum & seminatore litium diabolo coronandi. Paganorum certè, Christi nomen undique

*Sam. Desmaretz Selectar. Disput. Part. II.*

dique



dique execrantium, parùm intererat, cùm furere cœpissent, orthodoxos, an hæterodoxos ad supplicia raperent : quos legimus, ne Apostatis quidem, & inter pœnas à Christo deficientibus, pepercisse. Superest interim, ut, misis istis, ex *Demstero* te adhuc commoneam, Carmina *Sibyllarum* Romæ custodita, non in chartaceis voluminibus, sed linæa telâ constantibus fuisse descripta : quemadmodum alicubi de iisdem cecinit *Claudianus* :

- - - - - quid carmine poscat

Fatidico custos Romani *Carbasus* ævi.

Dudum siquidem *Plinius* perhibuit : *In palmarum foliis primò scriptitant veteres : deinde quarundam arborum libris : postea publica monumenta plumbeis voluminibus, mox & privata linteis confici cœpta, aut cœpta.* Sed & *Sidonius Apollinaris* fatetur :

Præter heroes joca multa

Texui pannis elegos.

*PUBLIUS*. Jucunda multa, nec undique obvia me hætenus de Sibyllis sine discrimine docuisti. An porrò non vacat, jam per singulas ire, & quid de unaquaque tibi constet, singillatim pariter pandere? *TULLIUS*. Ibo utique, sed fallentibus undique vestigiis : Ætas enim *Sibyllarum* nimium remota, memoriâ propè intercidit. *Cymerias* tamen tenebras à *Sibylla CYMERIANA* inchoemus. Hanc *Cumaam* dicunt plerique, & multi eandem omnino volunt cum *Cumana* : qui porrò distinguunt, ortam volunt ex *Cymerio*, Campaniæ oppido, *Cumis* vicino, ubi & eam vaticinatam concedunt. Nonnullis *Italica* dicitur, quòd, Trojâ succensâ, eam ad provinciâ migrârît, quasi præscia, è Teucris Latinos olim suscitandos. *Oudino* notante, *Aristoteles* cum *Marcio Capella* eam facit *ερυθραιαν*, seu Erythræ natam : *D.* autem *Justinus M. Berosi* filiam Babylone ortam constituit. Juxta *Aristotelem* ejus lectus, juxta *Justinum* templum ejus subterraneum, uno saxo fabricatum, olim ostendebatur. Apud *Pitiscum* verò lego, ei *Deiphobes* nomen fuisse, atque ad hanc demum *Sibyllam*, plurimum saltem opinione, Æneam accessisse. Canit certè *Maro* :

Affuit atque unâ Phœbi Triviæque sacerdos

*Deiphobe* Glauci, fatur quæ talia regi. (*i. e. Æneæ*)

*Cymerianam* Sibyllam excipiat *CUMANA*, plurimis eadem cum priore. Hanc *Solinus* non *Cumis* Italiæ, sed *Cumâ* Æoliæ metropoli natam advertit, & *quingagesima Olympiade rebus Romanis interfuisse* testatur. *Sepulcrum* tamen illius *sua adhuc atate mansisse in Sicilia* dicit : quod *Goltzius* in *Lylibæo* Pœnorum Colonia positum statuit, unacum puteo, ex quo omnes bibentes Pythico furore afflati, oracula edere soliti sint, sathanæ re-

*Demstero*  
ad *Rosin.* L.  
III. p. 498.

*Claud. de*  
*Bello Getico.*

*Plin.* XIII.

11.

*Sidon. Apol-*  
*lin.* L. IX.

*Epist.* 16.

VI.

*Virg. Æn.*  
VI. v. 36.

*Solinus c. 2.*  
*Goltz. Sicil.*  
*Hist. p. 109.*

gno adhuc dum vigente. *Amalthea, Demophiles, Herophiles* nomina incertum de ea jactantur: plures tamen admittunt, hanc *Cumanam Sibyllam* fuisse, quæ ad *Tarquinius* regem Romanum, quod supra narratum est, fatidicis cum Libris accesserit. Quod cum referunt *Dionysius Halicarnassensis, & A. Gellius*, non ajunt, Oracula illa regi à *Sibylla* fuisse oblata, sed ἀπὸ γυναικὸς ἐκ ἐπιχωρίας, ab *Anu hospita atque extranea*: Addit verò *Servius*: que se *Maltheam* diceret. Esto verò *Varroni* credatur, ex quo & *Ludov. Vivis*, Librorum S. Augustini de Civit. DEI. Commentator eruditus, illud asserit, *Sibyllam Cumanam* cum *Tarquinio* egisse: quis tamen ille *Tarquinius* fuerit, an *Priscus*, an *Superbus*, quos inter *Servius Tullus* 44. annis intercessit, neuter definit; Interim Doctiss. *Salmasius* acriter contendit, *Cumaam, Cumanamque* *Sibyllam* eandem omninò fuisse, fortè non animadvertens, aut rejiciens, quòd *Solinus*, ut supra memineram, *Cumaam* *Sibyllam* à *Cumis* Italiæ appellet, *Cumanam* verò à *Cuma*, Æoliæ metropoli, quòdque ille sepulcrum quidem *Cumana* *Sibyllæ*, non tamen cunas natales in Sicilia constituat. Præterea *Cumaam* inter *Cumanamque* *Sibyllam* lis alia confurgit, de quam videlicet earum *Ovidius* ætatem tam longævam, tamque prodigiosam commentus sit, ut sic eam carentem induceret:

- - - - - Annos

Vixi bis centum, nunc tertia vivitur ætas.

*Servius* de *Erythrea* *Sibylla*, quam *Aristoteles, Marcius Capella, & Salmasius* eandem esse cum *Cumaea* pronunciant, idem fabulatur, quod de *Cumaea* somniabat *Ovidius*: nimirum, eam ab *Apolline* pio amore admodum fuisse dilectam, ita, ut ei facultatem offerret poscendi, quod vellet. Haussit illa arenam manibus, tamque longam sibi vitam poposcit. Cui *Deus* respondit, posse id fieri, si *Erythraam* patriam suam, in qua habitabat, defereret, & nunquam deinceps videret. Mox igitur *Cumas* proficiscebatur: ubi, quod *Phlegon Trallianus* apud *Clar. Oudinum* observat, decem generationes inter homines vixit. Corporis quidem viribus omninò defecta, vitam in sola voce retinuit. Quod cum cives ejus *Erythraei* cognovissent, vel misericordiâ moti, vel invidiâ stimulati, Epistolam ei miserunt antiquo more cerâ signatam, qua visa, quia erat de patria insula sua, morte soluta est.

VII.

*DELPHICA* *Sibylla* omnium ferè antiquissima, & celeberrima creditur: quam *Diodorus* scribit *Daphnen* appellatam, *Suidas* verò *Artemin, & Manto*, denique *Pausanias* etiam *Herophilen*, quod & *Salmasius* tuetur. Ab aliquibus nata *Delphis* putatur: vulgò tamen, ex mente *Diodori*, filia *Tiresiæ*, vatis *Thebani*, creditur, à patre vim divinandi adepta. *Delphica* cognomen obtinuit, quia, cum *Argivi* *Epigoni* ex *Apollinis* responso *Thebas* sub

*Ludov. Vivis* in Libr. XVIII. de Civit. DEI. c. 23. *Salmas. Exercitat. Pliarian, p. 52.*

*Servius* apud *Oudin. Cel. 146.*

sub duce Alcmaëone expugnâssent, inter cæteros capta, *Delphos* est missa, ut votum victoriæ Apollini redderet. Ibi fatorum futurorum longè peritior facta, Oraculis Apollinis diu inservit: neque tamen perpetuò remansit, sed, teste *Pausania*, apud *Samos* quoque magnam vitæ partem actitans, *Claron* pariter *Colophonie* Urbem accessit, in *Troade* postremò defuncta. Unde bellum Trojanum longè antecessisse debuerat, ansamque *Homero* dedisse existimatur, ut ejus è vaticiniis permulta poematiis suis infereret. *Delphis* porrò vaticiniorum suorum insigne monumentum eam reliquisse, *Plutarchus* Libro de *Pythia oraculis*, & *Clemens Alexandrinus* ex *Heraclide* apud *Oudinum* testantur: saxum videlicet ingens à se constitutum, in quo sedens oracula sua cecinerit. Plus audebat *Serapion*, comminiscens, eam ne mortuam quidem à divinando celsâsse, sed id, quod ex ea in aërem recessit, post obitum, illud ipsum esse, quod nunc in fortibus & auguriis divinat. Corpus illius in terram versum, herbas protulisse, quæ ab animalibus comestæ, extis eorum & visceribus signa impresserit, ex quorum inspectione futura discantur. Animam tandem illius faciem Lunæ constituere. Superest, ex *Varrone* ut addam cum *Pitisco*, Delphicam hanc vatem ante omnes fatidicas fœminas nomen *Sibyllæ* consecutam esse, cæteras verò, quæ eam vaticinandò postea imitarentur, ab ea *Sibyllas* appellatas fuisse.

*Plutarch.*  
 & *Clemens*  
*Alexandr.*  
 ex *Serapione*  
 apud  
*Clar. Oudin.* *Col.*

146.

## VIII.

SAMIA Sibylla parùm admodùm nota est: ejus memoriam in antiquissimis Samiorum Annalibus sibi occurrisse *Eratosthenes* & ipse Scriptor vetustissimus retulit. *Eusebius* verò Numæ Pompilii, apud Romanos Regis secundi, temporibus Olympiade XVII. eam claruisse in Chronicis narrat, vultque *Heriphilen* dictam: quamquam *Suidas* proprium ei nomen *Phyto*, sive *Pytho* fuisse testetur. Sibylla HELLESPONTIACA nata esse dicitur in agro Trojano, vicòque *Marmisso*, sive *Marpesso*, circa oppidum *Gergithium*. In *Tibulli* carminibus *Marmessia* audit, sive *Marpessia*, & *Gergithii*, velut concives ejusdem, ære suo eam una cum *Sphinge* excudebant. Vixisse circa Solonis, Cyrique tempora ab *Heraclide Pontico* perhibetur. DE PHRYGIA Sibylla nihil omninò veteres memoriæ prodidère, quàm quòd *Ancyra* vaticinata sit. *Marcus Capella* per eam non aliam nisi *Cumtam* intelligi cupit. De LYBICA quoque nihil omninò forsitan sciremus, nisi ejusdem *Euripides* in *Lamiæ* prologo meminisset: quod argumento est, eam ante Olympiadem LXXX. fuisse vaticinatam, & fortè juxta Græcos apud *Pausaniam*, si *Delphica* ei ætatem concedere voluerit, *omnium mulierum primam*. Idem *Pausanias* ex Græcorum relatu ejus nomen & patentes evulgat: vult enim *Jovis* & *Lamiæ* vaticinæ filiam, *Lybissam*que nuncupatam. ERYTHRÆAM Sibyllam plures à *Cumæa* distinguere nolunt: *Lactantius* ei patriam tribuit *Babylonem*, *Erythram* alii. *Apollodorus*

Erythræus eâdem ut concive sua gloriatur, vultque eandem Græcis Ilium petentibus vaticinatam fuisse, Trojam arsuram, & *Homerum* mendacia multa scripturum. *Dionysus* porrò *Halicarnassæus* insuper refert, eam *Aeneæ* quoque cum sociis mandâsse, ut Occidentem versùs navigaret, donec illò pertingeret, ubi mensas manducarent. Plurimi ergò ante bellum Trojanum eam constituunt: *Eusebius* tamen illam differt ad Romulì tempora, & primam Quiritum ætatem. Sed *Strabo* duas *Sibyllas Erythraas* agnoscit.

## IX.

PERSICA Sibylla sæpè *Babylonica*, *Chaldea*, *Ægyptiaca*, *Hebræa* appellatur, ob nimiam patriæ incertitudinem, harùmque provinciarum vicinitatem, quapropter facilè confunduntur. *Pausania* authore, post *Demonum Cumanam Sibyllam*, in fatidicarum feminarum numerum *Hebræi*, qui supra *Palæstivam* sunt, conscripserunt *Gentilem suam*, *Sabbam* nomine: quam *Beroso* patre, matre *Erymanthe* genitam tradunt. Porrò *Suidas* infit: *Sibylla Chaldea*, quæ à nonnullis *Hebræa* vocata est & *Persica*, proprio nomine vocabatur *Sambetbe*. Quod nomen ab illo *Sabba* formatum analogica ratione, existimante *Pitisco*, m. litera cum b. commutata. Interim, ut advertit *Clariss.* *Oudinus*, cognatio nominum *Saba* regionis, & *Sabba*, hunc in errorem quosdam induxit, ut *Sibyllam* hanc *Persicam* pro Regina *Saba* acciperent, quæ *Jerosolymam* venit ad sapientiam *Salomonis* periclitandam. *Sphalma* tamen eorum multò insolentius fuit, qui hanc *Sibyllam* etiam nurum *Noëmi* Patriarchæ fecere: eò quòd quidam scripserint, illam in oppido *Noë*, ad mare rubrum sito, progenitam esse. Non desunt etiam fabulatores, qui Deam eam jactitent, arisque ac templo esse cultam comminiscantur. Plurimam autem, quæ de Christo sunt, vaticinia passim *Sibyllæ* huic *Persicæ* tribuuntur; de qua proinde *Ludov. Vivis* ita pronuntiat: *Ejus Libri fuerunt quatuor & viginti, ac de Christo Domino innu-mera cecinit, deque ejus adventu: cui cetera quoque Sibylla concinuerunt. Versus ejus passim legebantur imperfecti, & interdum parùm coherentes, vitiò non vatis, sed exscribentium festinanter, ita, ut multa conjectura sit opus. Quod non sine Numine contigit, ne ab indignis illa vaticinia intelligerentur.* Huic proinde *Sibyllæ* imputantur etiam VIII. Libri Carminum, quos hodie habemus, & *Sibyllini* dicuntur. Horum tertio sub finem ista leguntur:

Ut mortale genus, venturæque quæque fuerunt,  
Pandens admoneam: siquidem cum dilueretur  
Mundus aquis: cum vir solus probus exuperaret  
Quidam, quem per aquas vexit domus eruta silvis,

Et

*Pausan.*  
*Pbocaïcor.*  
*Libr. X.*

*Ludov. Vi-*  
*vis ad Libr.*  
*XVIII. S.*  
*August. de*  
*Civit. DEI*  
*cap. 23.*

Et pecudes, & aves, rursus impleretur ut orbis;  
Ejus ego nurus, ejus item de sanguine nata,  
Cui prima acciderant, postrema ostensa fuerunt,  
Haecenus ore meo vera omnia prodita sunt.

Hic femina ista, ore hæc Carmina fingentis, se ait interfuisse Diluvio, & tanquam Nurus Patriarchæ Noë, qui solus justus inventus erat, cum eo in Arca esse servatam. Sed paulò post iterum destruit, quod mox asseruerat, iterum canens:

Haec sunt, quæ moneo, Assyria Babylone profecta.

*Babylon* verò nonnisi 153. annis à Diluvio cœpit. In consequentibus matrem suam *Circen*, & patrem *Gnostum* dicit, id est *Ulysses*: cujus adventus in montem *Circellum* octingentis & amplius annis ab excessu Patriarchæ Noë acciderat. Quomodo ergò nurus illius existere potuit? Hæc *Oudinus* ex *Blondello* animadvertit, ut liberum esset cuilibet, de veritate *Librorum Sibyllinorum*, qui hodie exstant, secum decernere.

*Oudin.*  
*Commenta-*  
*rior, de Scri-*  
*ptor. Eccles.*  
*Col. 153.*

TYBURTINA tandem *Sibylla* dicta est non tam, quòd *Tybure* nata fuerit, quàm quod cultum ibidem Deæ acceperit. Narrant, eam *Augusti Cæsaris* tempore vixisse, eumque adhortatam esse, ut puerum ex *Virgine* nasciturum adoraret, immò eidem *Deiparam* in aëre sublimem cum infante in ulnis ostendisse. Quod diffitetur *Eminentiss. Baronius*: aut, si quæ huic rei fides adhibenda sit, ita adhibendam existimat, ut ea ipsa *Augustus à Sibylla acceperit, hoc est, à Sibyllinis carminibus, in quibus cognoscendis, scrutandis, expurgandis ille multus fuit.* Cæterùm credulam hanc opinionem *Varro* convellit, de *Tyburnina Sibylla* ad *Cajum Cæsarem Pont. Max.* qui præcessit *Augustum*, ita præscribens. *Nomine erat Albunea, quæ Tyburi colitur ut Dea, juxta ripas amnis Anienis: hujus namque in gurgite simulacrum ejus inventum esse dicitur, tenens in manu librum. Sacra ejus in Capitolium transtulit Senatus. Sibyllæ Europææ, ac Rhodiæ, quarum hic plasmata insuper vides, nullam apud Authores video memoriam fieri. Nimirum utramque tacuit Varro, cui aliàs Sibyllæ reliquæ omnes suam qualemcunque historiam debent: nemo etenim, nisi Varronis testimoniò fultus, harum aliquam Vatum commemorat.*

*Baron. Ap-*  
*paratu An-*  
*nal. n. XXV.*

Postremum, quod de *Sibyllis* in quæstionem adducitur inter Authores, est perpetua earum *Virginitas*. Sed quis de statu illarum tutò pronunciet, quarum nec ætas, nec patria, neque parentes sciuntur? Qui omnes perpetuò mansisse *Virgines* volunt, nituntur *D. Hieronymo*, alicubi scribente: *Sibyllarum insigne Virginitas est, & Virginitatis premium divinatio. Quòd si Æolico sermonis genere Sibylla θεσβέλη appellatur,*

XI.

*S. Hieron.*  
*Libr. I. con-*  
*tra Jovi-*  
*nian.*

S. Clem.  
Alexandr.  
Stromat.  
Lib. I.

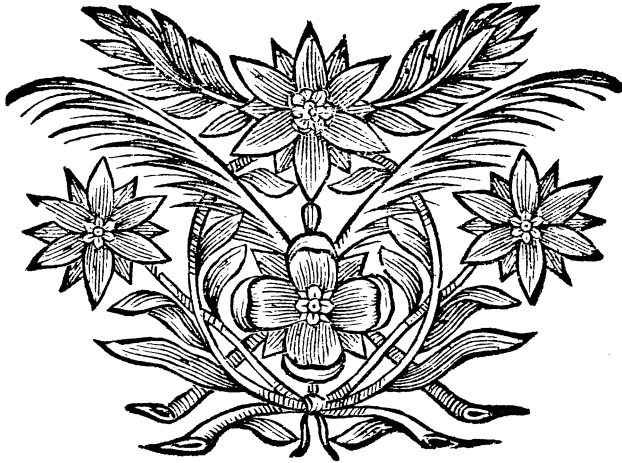
rectè *Consilium DEI sola scribitur nôsse Virginitas*. At huic sententiæ manifestè refragatur *Clemens Alexandrinus*, referens, *Sibylla Italica filium fuisse Evandrum*. Quin & ipsa *Sibylla Persica* in versibus supra allatis disertè *Nurum* se *Nœ Patriarchæ* professâ est, i. e. uxorem cujusdam è filiis ejus. Alibi se insuper accusat ceu fœminam prostituti pudoris: atque idcirco misericordiam DEI implorat: Canit enim:

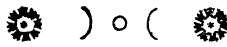
Mille mihi lecti, connubia nulla fuerunt,|

Jurêque jurando quosvis perjura ligavi &c.

Evidens sanè hoc argumentum est, aut eam, quæ hoc cecinit, *Sibyllam* non fuisse, aut *Sibyllas* non omnes Virgines permanfisse. Sed emergamus tandem, lectissime *Publi*, è tam *Cimmeriis Sibyllarum* tenebris: ad Imperatorum verò certiozem historiam, proxima in *Exercitatione* tractandam, nos accingamus. *PUBLIUS*. Tu verò impensas iterum à me recipe grates, venenande *Tulli*, & geminum, quem confeci, hunc *Indicem* relege.

Sin placeat tibi, non parùm beatum me credam, Vale,  
ac iterum vale.





# INDEX PRIOR EORUM,

Quorum Numi in hac EXERCITATIONE I. Prævia pinguntur, & exponuntur.

NB.

Cùm Imagines Numorum in Tabulas relatæ sint, exponantur in Dialogis, notandum fuit, ubi pictus sit Numus, ubi expositus. Dum itaque legis: *T. I. 1.*, intellige, Numum illum depictum *Tabulâ primâ, numero primo*. Cum scribitur: *D. I. 1. 2. 3.* noveris, Numum eum exponi *Dialogo primo, numeris marginalibus 1. 2. 3.* Paginam allegare nec integrum mihi fuit, neque tibi magnopere necessarium.

**A**CILII *Manii* Numus cum capite Salutis Deæ, & Dea Valetudine stante. Pingitur T. III. 1. exponitur D. IX. 1. 2. 4. 5. 6.

**AGATHOCLIS** Syracusani Tyranni Numus cum capite Dianæ, & fulmine. Ping. T. I. 4. Expon. D. II. 11, 12.

**ALEXANDRI M.** Macedonis Numus cum capite suo, & Jo-

ve sedente. Ping. T. L. 1. Exp. D. I. 4-8.

**ALLII Caii** Numus cum capite Junonis Lucinæ, & Diana cervis invec̄ta. T. III. 2. D. IX. 8-12.

**AMBRACIÆ** Urbis Numus cum capite Minois, aut Jovis, ac Minotauro. T. I. 10. D. IV. 8-12.

**ANTISTII Caii Veteris** Numus, cum capite Augusti, & Ara Apolli-

# INDEX.

- Apollinis Actii. T. III, 3. D. X. 1-5.
- ANTONII Marci** Triumviri Numus cum capite suo intra fertum ex hedera, & capite Cleopatrar̄e supra cistam inter serpentes. T. III. 4. D. X. 6. 7.
- ATHENARVM** Numus cum capite Palladis & Noctua. T. II, 6. D. VI. 2.
- ATTATARVM** Numus cum capite virili imberbi ac laureato sacri Populi & Æsculapio stante. T. VI. 10. D. XXI. 11.
- AVRELII Marci Antonini** Imp. Numus cum capite suo, & Lupa gemellos lactante sub lupericali. T. VI. 5. D. XX. 10.
- BRVTTIORVM** Numus cum capite Jovis, & Brettone Herculis filio. T. II. 8. D. VI. 7. 8.
- BVCÆ Lucii** Numus cum capite Julii Cæsaris, & globo, caduceo, fascibus, securi. T. IV. 5. D. XV. 1. 2. 3.
- CARISII Titi** Numus cum capite Junonis Monetæ, incude, forcipe, malleo, & vitta Vulcani. T. III. 5. D. XI. 1. 2.
- Ejusd. Numus alter cum capite Sibyllæ Phrygiæ, & Sphingis. T. III. 6. D. XI. 6. 7.
- CESTII Caii** Numus cum capite Africæ elephantino, ac sella curuli inter fasces. T. III, 8. D. XII. 6. 7.
- CLOVII Caii** Numus cum capite Victoriæ, & Pallade Strativa Tropeum portante. T. III. 9. D. XIII. 1. 5.
- CORCYRÆORVM** Numus cum stella Bacchi, vasis, botro & hedera. T. II. 3. D. V. 10. 11.
- COSANORVM** Numus cum tribus viris proficiscentibus, & aquila, scepro insistente, laurumque gestante. T. II. 9. D. VII. *ferè per totum.*
- COTTÆ Lucii Caii** Numus cum capite Vulcani, & aquila, utroque intra fertum laureum. T. III, 7. D. XII. 1-5.
- DELPHORVM** Numus cum juvene Delphino insidente, & capite Apollinis plectro, & lauriramo. T. II. 1. D. V. 1-7.
- DEMETRII Nicatoris** Seleucidarum Regis Numus cum capite suo, & aquila ad palmam stante. T. I. 5. D. III. 2-6.
- Ejusdem alter Numus cum capite suo, & Jove sedente. T. I. 6. D. III. 7.
- DVRRACHIORVM** Numus incusus cum vacca vitulum lactante. T. II, 7. D. VI. 3-6.
- HERENNII Marci** Numus cum capite pietatis, & imagine Æneæ Anchisen portantis. T. IV. 1. D. XIV. 2. 3. 4.
- HIERAPOLITANORVM** Numus cum capite sacri Serapis, &

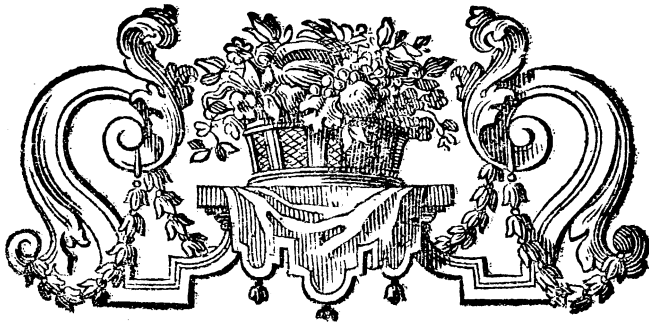


# INDEX.

- Felicitate stante. T. VI. 8. D. XXI. 4-7.
- HIERONIS I. Reg. Syracufani Numus cum capite suo, & eodem equite. T. I. 3. D. II. 9. 10.
- HOSTILII *Lucii Siferna* Numi duo: Prior cum capite Pavoris Dei, & biga: Alter cum capite Palloris Deæ, & Diâna Ephesia. T. IV. 2. & 3. D. XIV. 5. 6.
- LEUCADIORUM cum Dea stante, penès quam cervus, telum, aquila, spica, & navis. T. II. 4. D. V. 12.
- LICINII *Lucii Macri* Numus cum Vejove, & quadriga. T. IV. 6. D. XV. 4. 5.
- LIVINEII *Lucii Reguli* Numus cum capite patris sui, sella curuli & fascibus. T. IV. 7. D. XV. 6. 7.
- LUCRETII *Trionis* Numus cum capite Neptuni, & puero super Delphinum equitante. T. IV. 8. D. XV. 8. 9.
- LURII *Publii Agrippæ* Numus cum capite Augusti, cui parvula Victoria laurum illigat, & literis S C. T. IV. 9. D. XV. 11. 12.
- LYSIMACHI Thraciæ R. Numus cum capite suo cornuto, & Pallade sedente. T. I. 2. D. II. 2-8.
- M**ÆCILII *Marci* Numus cum capite Augusti, & S. C. T. IV. 10. D. XV. 11.
- MARCELLINI *Lentuli* Numus cum Jove stante, ac Tricrure Siciliæ. T. III. 10. D. XIII. 10. 11.
- MARCI *Caii Capitonis* Numus cum capite Junonis, & viro bo-
- ves agente. T. V. I. D. XVI. 5-8.
- MEMMII *Caii* Numus cum capite Quirini, & Cerere, serpentibus vecta. T. V. 2. D. XVI. 9-10.
- MINUCII *Quinti* Numus cum capite Romæ, ac Castore & Polluce Equitibus. T. V. 4. D. XVII. 5. 8.
- MINUCII *Titi Augurini* Numus cum capite Romæ, columna & statua. T. V. 3. D. XVII. 1. 2. 3. 4.
- MITHRIDATIS *Eupatoris*, Ponti Regis, Numus cum capite suo, & cerva pascente intra hederæ fertum. T. I. 7. D. III. 8. 9.
- MUSSIDII *Lucii Longi* Numus cum capite Veneris Cloacinæ, & cancellis Comitiorum. T. V. 5. D. XVII. 9. 10.
- N**UMUS cum capite Minervæ, & titulo *Romanos*, ac capite Equi. T. II. 10. D. VII. 15. 16.
- NUMUS cum Jano bifronte, & puppi navis. T. VI. 1. D. XX. 3.
- NUMUS cum capite Romæ, & Victoria bigas agente. T. VI. 2. D. XX. 4.
- NUMUS cum capite Romæ, vel Genii ejus, & Lupa gemellos lactante. T. VI. 3. D. XX. 6. 7. 8.
- NUMUS cum capite Romæ, & Ficu Ruminali inter geminam aquilam. T. VI. 4. D. XX. 4.
- NUMUS cum capite Romæ, eaque iterum sedente ad Ficum Ruminalem: pone Lupa & Picus geminus. T. VI. 6. D. XX. 11.
- P**AGASEORUM Numus cum nomine Urbis intra fertum ex
- Bb era,

## INDEX.

- hedera, & cum capite quasi foemineo Liberi patris. T. II. 2. D. V. 8. 9.
- PAPI** *Lucii* Numus cum capite caprino Junonis Sispitæ, acryphe. T. V. 6. D. XVIII. 1. 2. 3.
- PAPII** *Lucii Celsi* Numus cum capite Mercurii & lira. T. V. 7. D. XVIII. 7.
- PETRONII** *Publii Turpiliani* Numus cum capite Augusti, & Sirene stante. T. V. 8. D. XVIII. 8. 9.
- PHILADELPHIORUM** Numus cum capite muliebri velato Populi, & Diana venatrice. T. VI. 9. D. XXI. 8. 9.
- SILANI** *Lucii* Numus cum capite Salutis Deæ, & victoria bigas agente. T. IV. 4. D. XIV. 9. 10.
- SVRDINI** *Lucii* Numus cum ferro laureo, in quo nomen Augusti, & cum literis S. C. T. V. 9. D. XIX. 1. 7.
- SYNNADÆ**, Urbis Phrygiæ, Numus cum capite Romæ turrito, & elogio Deæ, ac cum Iside stante. T. VI. 7. D. XXI. 1. 2. 3.
- THEMISTOCLIS** Numus cum capite ejus, & tropæo navali. T. I. 9. D. IV. 5.
- TIGRANIS**, Armeniæ Regis, Numus cum capite suo, & Armenia provinciã aliam calcante. T. I. 8. D. III. 10.
- VALERII** *Lucii Flacci* Numus cum capite victoriæ, & Marte stante. T. V. 10. D. XIX. 8. 9.



# INDEX ALTER RERUM NOTABILIUM.

Quæ ad Numerorum Cognitionem, Fabulam, Historiam, Mythologiam, Ethicam, Politicam referri queant.

*Numerus Romanus Dialogum (si litera P. præponatur, unum è Proæmialibus) Numerus Arabicus numerum Dialogi marginalem demonstrat.*

## A.

A, subinde notat Assen. VIII. 6.

A. A. A. F. F. quomodo legendum? VIII. 9.

A. P. F. quid sibi velit? VIII. 9.

*Accensus* apud Quirites quid? VII. 14.

*Acilia* gens IX. 4. 5. 6.

*Acrostolum*, & *Acrotirium* quid? V. 12.

*Ædilium* origo & munera. XII. 8.

*Ælia* gens. IX. 9.

*Æmilia* gens. XV. 3.

*Ænea* tributum elogium *Patris Dei*, vel *Jovis Indigetis*. XIV. 3.

*Æsculapio* unde serpens addatur? IX. 2.

*Ætas*, Colchidis Rex, inhumanus & truculentus. V. 9.

*Ætoli* pugnabant uno pede nudi, XIX 9.

*Africa* in Numis est capite elephantino. XII. 6.

*Agathoclis* Siraculani Regis tyrannis & interitus. II. 12.

*Alexandri M.* Notæ juvenus, & collum recline. I. 5. Ejus nativitas credita divina. 7. Elogium & mors. 8. Effigies ejus ab omnibus deportata. *ibid.* Videtur esse in Numo *Lysimachi*. II. 2.

*Ambracia* Epiri Urbs. IV. 12.

*Andromedæ* fabula. III. 6.

*Antiochus* radix peccati. III. 7.

*Antiquis* in rebus verosimilia pro veris accipienda. VII. 8.

*Antiquitatis* studia ritè tractata cavillare, imprudentis hominis est. XVI. 17. Diabolo dolet industria hominis ad res antiquas pernoscendas incumbentis: ideo tot excitat irrisores. 19. Antiquarum rerum peritia valet ad redar-

# INDEX.

guendos impios, qui Evangelio non obediunt. 20. Ea, ad quam hodie mundus, & nobilis maximè juvenus adeò anhelat, uti nam Viris Ecclesiasticis domi esset: ne haurienda foret, ubi non expedit. 21. Antiquitatis in cognitione sobria & casta non leve inest momentum ad Ecclesiam Catholicam cohonestandam, atque tutandam 22.

*Antistia* gens. X. 5.

*Antonia* gens. X. 6.

*M:* *Antonii* Triumviratus, & factum, X. 7. 8. 9. 10. Bacchum induit. 12. Consulatus ejus triplex. 14.

*Apollo* Delphino vectus, *Delphis* nomen dedisse fertur, ipse dictus *Delphinus*. V. 2. Ejus Oraculum, Tripus, Templum Delphicum. 3. 4. 5. 6. Quomodo Pythonem occiderit? V. 4. à Leucadiis Templo, & annuo rei hominis Sacrificio cultus. V. 12.

*Apollo Aëlius* ab Augusto cultus, X. 2. Ejus Lira & Ludi. 3. 4.

*Apollinares* Ludi unde orti, & quomodo acti? XX. 5.

*Apum* alæ, & favi olim fuere materia Templi Apollinei Delphici. V. 5.

*Aquila* cur Jovi tributa? I. 6. An in Numis comparuerit cum scepro & lauro ante ævum Augusti? VII. 7. 9.

*Aradus* Insula Phoeniciæ. III. 5.

*Archimedis* historia. XIII. 14.

*Argonautaurum* fabula. V. 9.

*Arietis* cornu in capitibus regum unde domo? II. 2.

*Atbenarum* elogium. VI. 2.

*Augustus* Imperator laudatur. X. 1.

Quibus Sibyllis sit usus? XI. 8.

*Aurei* Velleris fabula. V. 9.

## B.

*Bacchantium* stultitia. X. 17.

*Bacchus* omnis sexûs, & ætatis formâ exhibebatur. V. 8. Unde ignifer dictus, & stellâ designatus? Per eum Sol intelligebatur. Aureis cornibus fistus est. Maculolarum pellium animalia ei immolata. V. 11. Ejus signum hederâ. X. 12.

*Balarus* idem ac exul. IX. 12.

*Bala* cognomen unde? IX. 12.

*Biga*, aut *Quadrigæ* victoriæ signum. XIV. 7.

*Boves* in Numis coloniæ nota. XVI. 6.

*Bruti* Lucii Junii, primi Consulis, Numus, qui reges Româ expulerat, descriptus. VII. 11.

*Bruttii* qui, & quales? VI. 7. 8.

## C.

*Caduceus* pacis index. XV. 2. *Mercurio* proprius, XVIII. 7.

*Casar*

## INDEX.

- Cæsar* Julius quoties Dictator fuerit? XIII. 4.
- Callisthenis* Philosophi fatum, II. 5.
- Capra* abominabilis apud Quirites, XVIII. 2.
- Capita* sine nomine, præsertim mulierum, ægrum est dignoscere, nisi ex usu, XI. 6. Capite suo Numum signare, florente Republica, nemini licuit. Julio Cæsari indultum, VIII. 8.
- Carisii* Titi Victoria relata de Asturibus, XI. 5.
- Carthago* unde dicta, IV. 4.
- Castoris* & Pollucis fabula, XVII. 6. 7. 8.
- Celes* quid? II. 9.
- Cereris* fabulæ & mythologiæ, XVI. II. Ejusdem Ludi, 15. 16.
- Cestia* gens, XII. 7.
- Ciceronis* occisi causa, X. 7.
- Cistophorus* Numus quid? X. 18.
- Claudia*, & *Cornelia* gens, XIII. 10. 12.
- Cleombrotus* immortalitatis causâ experiendæ seipsum interemit, IV. 12.
- Cleopatra* amores impuri erga M. Antonium, & mors, X. 9. 10. 11. elogium ei ab Amasio tributum, 15.
- Cloacæ* apud Quirites opus erant magnificentum, atque stupendum, XVII. 10.
- Clovia* gens, XIII. 5.
- Codri* Reg. Atheniensis in patriam amor, VI. 2.
- Cognomina* unde petita? VIII. 16.
- Colchidis* Insulæ aureum Vellus, i. e. Auri opulentia, V. 9.
- Colonia* quid? & quomodo emitti solita? XVI. 6.
- Columna* firmitatis index, IX. 2.
- Comitiorum* locus quis? XVII. 15.
- Concordia* Dea, IX. 1.
- Consulum* Romanorum origo & munera, ac dignitas propè regia, XIX. 10. 11. 12. 13. 14.
- Consulares* quinam? XIX. 14.
- Coreyra* Urbis ac Insulæ historia, fortuna, & opes, V. 11.
- Cornucopia* felicitatis ac ubertatis nota, XXI. 4.
- Corona* ex hedera Bacchum innuit, III. 9.
- Cosa* colonia Volsiniensium, VII. 2. Soricibus ita vexata, ut coloni solum vertere debuerint, 4.
- COS. COSS. ITER. III. IV. & COS. DES.* quomodo legendum, & quid velit? X. 14.
- Cottarum* familia, XII. 5.
- Crus* triplex, capiti humano junctum, Siciliae typus, XIII. 11.

# INDEX.

*Curator frumentorum* quid? IX.

II.

*CVR, X. FLAND.* quomodo legendum? VIII. 9.

## D.

*D. Decius*, aut *Decimus* legendum, XIV. 9.

*Daphne* in laurum mutata, V. 5.

*Delphi* unde dicti? V. 2. Delphicum Oraculum quomodo coeperit, creverit, perierit? 3. 4. 5. 6. Templi Delphici quantæ divitiæ? quæ fata? quoties, & quomodo aliter atque aliter structum? 5. 6. Ibidem virgines primùm, postea anus divinabant. 3.

*Delphin* amat juvenes. Fingitur Apollinis vector, aut hic ejus formam induisse. Etiam Pytho serpens dictus Delphinus. V. 2. Hic piscis in Numis maris symbolum, XV. 9.

*Delphus* Neptuni filius. V. 2.

*Demetrii* multi: unde Numi eorum ambigui. III. 2. Demetrius II. seu Seleucus dici voluit Deus invictus, III. 7.

*Diadema* seu fascia in capitibus regum. II. 2.

*Diana* à Macedonibus culta sub typo *Luna*, VI. 1. *Diana Lucifera* eadem cum *Junone Lucina*,

& à prægnantibus implorata. IX. 10. *Diana Ephesia* subinde Provinciam notat, ubi culta est. XIV. 8.

*Dictatoris* origo & munus, XIII. 3. 4.

*Didonis* Numus fictus rejicitur: ejus historia: nihil illi cum *Ænea*. IV. 4.

*Dii* cur semi-nudi? I. 6. Utriusque sexus formâ reddebantur: quare? V. 8. Cur eorum imaginibus Numi tam sæpè signati? XIII. 6. Deorum capita denotant Templorum dedicationem, aut Ludos. XV. 5. *Dii marini*, 9. Deæ nomen, Romæ tributum, videtur *nomen blasphemie*, de quo D. Joannes in Apocalypsi. XXI. 2.

*Diogenes* factum Platonis calcans. XVII. 13.

*Discendum*, ut docere queas. XVI. 1. *Doctus* sudores suos non tam utilitate, quam honesta sciendi voluptate metitur, quam deinde aliis impendat, IX. 7.

*Duumviri* Quinquennales. XIV. 4.

*Duumviri*, Decemviri, Quindecimviri, custodes carminum Sibyllinorum. XXII. 4.

*Dyrrachium* Urbs. VI. 3. 5. 6.

## E.

*EI* pro *I*. in Numis. XVI. 13.

*Elephantino* capite induta Africa. XII. 6.

*E. Fabu-*

**F.**

*Fabularum* veterum utilitas, si ab-  
jecto cortice nucleum quæras.  
XVI. 17.

*Familia* differt à gente & stirpe.  
VIII. 11.

*Fasces* quid? Unde ortæ? quibus  
prælata? VII. 13. Sunt iustitiæ  
typus. XV. 2. In Numis sim-  
plicem tantum per hastam subin-  
de exprimuntur. 6.

*Fascia* regalis usus quando cœperit  
apud Syracusanos? II. 10.

*Fauni* & Satyri veritatis occultæ, &  
virtutis latentis, ignorantia item,  
& simulatæ virtutis, sunt typus.  
XI. 15. 16. 17.

*Felicitas* quomodo in Numis ex-  
pressa? XXI. 4.

*Ficus* Ruminalis quid, & unde dicta?  
XX. 9.

*Flamen* quid? X. 13.

*Fulmen* pluribus Diis commune.  
II. 12.

**G.**

*Galea* quid innuat? XII. 7.

*Gens* quomodo differat à familia, &  
stirpe. VIII. 1 r.

*Globus* Monarchiæ symbolum. XV.  
2.

*Græcæ* Urbes quando latino, quan-  
do græco sermone in Numis sint  
usæ? VII. 12. Coloniae etiam  
Romanæ græco utebantur idio-  
mate. *Ib.* 10.

*Gryphes* quibus Diis tribuantur?  
XVIII. 6. An verè dentur, an  
porro mera sint fabula? 5.

**H.**

*Hæres* ex Assè, sex Semisse &c. quid  
sibi velit? VIII. 5.

*Hammonis* Jovis fabulæ. IV. 7.

*Hasta* pura quid? I. 6.

*Herculis* exuviæ leoninæ cujus vir-  
tutis? VI. 1.

*Herennia* gens. XIV. 4.

*Hierapoles* Urbes variæ. XXI. 7.

*Hiero I.* Rex Syracusanus victoriis  
Olympicis clarus. Primum im-  
probus, deinde Poëtarum con-  
suetudine mitigatus. II. 9. 10.

*Hippocratia* seu consualia, festa Ne-  
ptuni Hippii. VI. 16.

*Hospitalia* gens. XIV. 8.

*Hospitalii* Tulli R. Romani anceps  
pugna, & victoria de Vejenti-  
tibus. XIV. 5.

*HS.* nota Sestertii, VIII. 7.

**J.**

*J.* pro *E.* scriptum in Numis. XVI.  
13.

# INDEX.

*IIIVIR* quomodo legendum. VIII.  
9. Item: *IIIVIR. R. P. C.* Et  
*IIIVIR. PR. FL.* VIII. 9. 15.

*Janus* adorandus. IX. 1.

*Jasonis* fabula. V. 9.

*Imperator* pro supremo militum du-  
ce. X. 14.

*Indigetes* Dii quinam dicti? XIV.  
3.

*Inscriptio* & *Legenda* quomodo dif-  
ferant. XIX. 1.

*Isis* Dea quæ? XXI. 3.

*Julia* gens. XIV. 4.

*Juno* Lucina. IX. 10. *Juno Mo-*  
*neta*. XI. 2. *Junoni* cur pavo  
addatur? XVI. 5. *Junonis Si-*  
*spitæ* idolum, fabula, sacra. XVIII.  
1. 2. 3.

*Jovis* Vicilini in templo arma spon-  
te concrepabant. VII. 3. *Jo-*  
*vis Feretrii* nomen unde? XIII.  
13. *Jovis Indigetes* ratio, XIV,  
3.

*Jus Romanum*, & *Jus Latii* quid?  
XX. 10.

## L.

*LES.* nota Sestertii. VIII. 7.

*Larentia*, uxor adultera Faustuli pa-  
storis, vera nutrix Romuli &  
*Remi*, per lupam intelligenda.  
XX. 7.

*Latinorum* origo de Aboriginibus  
Græcis. VII. 15.

*Laurus* cur Apollini dilecta? Ex  
Lauro fuit primum templum  
Delphicum. V. 5. *Laurus* Diis  
imponitur, præcipuè medicis.  
IX. 1. *Laureum* sertum victoriæ  
index. XI. 4.

*Leana* meritrix Atheniensis, Ty-  
rannum occidendo statuam pro-  
merita. XX. 7.

*Legenda* ab inscriptione differt.  
XIX. 1.

*Legem* si quis primus tulerit, ma-  
gnæ id gloriæ deputatum. XVIII.  
4.

*Lemnia* mulieres omnes maritos &  
masculos occiderunt. V. 9.

*Leonino* cur capite reges Macedo-  
niæ? I. 4.

*Leucadia* petra. IV. 6. *Leucadiæ*  
Peninsulæ situs: ejus in Apollin-  
em religio. V. 12.

*Licina* gens. XV. 5.

*Licinii* Macri fatum. XV. 5.

*Lictores* quid & quæ eorum mune-  
ra. VII. 14.

*Lira* Mercurio, cythara Apollini  
convenit. XVIII. 7.

*Litera* in Numis sæpe contractæ.  
IX. 3. Numerales aliquando de-  
notant modulus diversos. XV.  
9. XVI. 7.

*Lituus* Augurum. X. 13. *Militaris*.  
XIV. 6.

*Livinski*



# INDEX.

*Eivineii* Lucii Reguli fatum, XV. 7.

*Lucretia* Gens. XV. 10. *Lucretiæ* castitas. Ib.

*Ludorum* apud *Quirites* varietas, & *prødigo* litas. XII. 8.

*Lupa* Romulum & Remum lactantis fabula, & historia, ejusque simulacrum. X. 6. 7. 8. Eam in Numis excudere quibus urbibus licuerit? 10.

*Lupercal* quid? X. 10.

*Lysimachus* Thraciæ Rex Academicus curiosus. Ejus vulnus Alexander M. proprio diademate alligavit. Ejus fortitudo in leone subigendo. Frigidæ haustu regnum vendere coactus. Numi ejus quare tam communes? II. 5. 6. 7.

## M.

*M.* legendum Marcus: M' Manius. IX. 3.

*Macedoniæ* primæ Numus cum capite Dianæ & clava Herculis. Macedonia Dianam sub Luna coluit: orta ab Herculis filiis: quomodo à Romanis divisa. VI. 1.

*Manlia* Gens. XIV. 10.

*Manus* junctæ *Concordiæ* typus. XV. 2.

*Medea*, Jasonis Uxor pessima. V. 9. 10.

*Medicus* primus Romæ Archagatus. IX. 6.

*Memmia* Gens. XVI. 10.

*Metra* in Numis non occurrunt. VII. 9.

*Minerva* Galea, Sphinge, Faunis, & *Satyris* exornata, sapientiæ simul, & ignorantiæ typus. XI. 14. 15. 16. 17. Ejus è solo Jovis cerebro natæ *Mythologia*. XII. 2.

*Minotauri* fabula & *Mythologia*. IV. 8. 9. 10. 11.

*Minutia* Gens. XVII. 2. Caii Minucii historia. 3.

*Misbridates* puer mille insidias evasit, Romanis infensissimus: bestias corporis custodiæ adhibuit. III. 8. 9.

*Moneta* nomen unde? VIII. 6. Olim non tam Numi quàm officinæ nomen. 9.

*Monetarii* erant Triumviri, Quartumviri. An etiam Protriumviri? VIII. 9. Eorum variæ in Numis notæ. IX. 11.

*Mulierum* Romanarum quæ, & quot nomina fuerint. VIII. 14.

## N.

*Nevia* Gens. XIX. 7.

*Navis* ab Archimede per artem supra fluctus in altum elata: aliæ vitris causticis succensæ. XIII. 14.

C c

*Neapo-*

*Neapolis* ortus. XVIII. 8.

*Neocora* Urbes quæ? XXI. 10.

*Neptuno* grati Delphini. Ejus ara intra templum Delphicum, ubi olim Oracula edidit. V. 4. Ejus Symbolum tridens. XV. 8.

*Nero* Cæsar in Apollinem Delphicum iniquissimus. V. 6.

*Noctua* Palladis comes: avis infarsa, subinde & fausta: ejus fabula. Ab ea numi Atheniensium noctuæ dicti. VI. 2.

*Nomina*, Prænomina, & Cognomina seu Agnomina apud Quirites probè discernenda. VIII. 13. Nomina vel erant propria, vel communia, vel adoptiva. 15.

*Narbanorum* familia. XII. 7.

*Numaria* Rei scriptores celeberrimi Tironibus non quadrant. P. III. 2.

*Numarii* studii Utilitas, Dignitas, Jucunditas. P. 1. 2, 3. 4. 5. 6.

*Numi* moneta Quiritum: ad gloriam propagandam aptissima. P. II. 2. Argentei & aurei Romæ quando signari cœperint? 4. Antiqui quinam censeantur? 4. Quibus metallis consentent? 5. Corinthiaci aris origo. 5. Numi inæquales metallo, aut magnitudine, permiscendi non forent: ficti cavendi, rariores exquirendi, 5. 6. Alii magni, medii, parvi. 6. Recens ficti, modò ad exem-

plum veterum, valent tamen interim ad discendum. 7.

*Numorum* fictorum præcipui artifices Gauvinus, Bassianus, Laurentius Parmefanus. IV. 1. Numi ex toto conficti, quorum similes reverà cufi sunt nunquam, contemtum merentur, non studium. Quæ detrimenta rei Numariæ afferant. 1. Quomodo agnoscendi, exemplis perhibetur. 1. 2.

*Numos* præcessit Æs non signatum. VIII. 3. Qui primi signarint, adhuc incertum: Romæ tamen id factum à Servio Tullo. XX. 2. VIII. 3. Numi Græci venustissimi. P. II. 3. Quàm arduo olim labore cudi debuerint. XI. 3.

*Numi* Ærei discreti in Asses librales, & minores, semisses, trientes, quadrantes. VIII. 4. 5. Horum signa: A. S. 00. 000. 0000. 6. Argeatei divisi in Denarios, Quinarios, Sestertios: horum omnium valor, & notæ. 6.

*Numus* incusus. VI. 3. Paduanus. IV. 6. Serratus. XVI. 3. Subæratu. XIV. 1. Ratitu. XX. 3. Restitutu. II. 10. Victoriatu. Bigatu, & Quadrigatu. XX. 4. Omnino ficti sine prototypo. IV. 2. 3. 4. 6. 7.

*Numos*, qui diversorum nomina referunt, diversis ad gentes collocare licet. XV. 3. Numorum typi

## INDEX.

typi quoque utiliter colliguntur, III. 1. Numi bracteati unde, & grossi? XVI. 4.

*Numum* apud Eruditos non tam commendat metalli fulgor, quàm forma, II. 1. Numerum vestigatio quem hominem requirat? I. 1. In iis minutissima quæque exploranda, cum nihil sit otiosum, I. Numi sigilla memoriæ, II. 13.

*Numotum* ritè vestigandorum difficultas, & variæ variorum de iis sententiæ absterere neminem debent, VII. 8. Quomodo investigandi? 16. Roma gloriam suam Numis maximè per orbem circumtulit, VIII. 2.

*Numerum* lepidæ descriptiones è Poëtis: quantum eos barbari demirati sint, XI. 3. Eorum ritè vestigatorum major, quàm librorum evolorum jucunditas, XIII. 1. Numerum vestigatio non in quisquiliis hæret, ut cavillantur epus mastiges, sed hominem utilem sibi, utilem aliis reddit, XIII. 9. Numos obsoletos vestigare, arduæ, sed proficiuæ industriæ est, XVI. 2.

## O.

*Olympia*, Matris Alexandri M. somnium, dum eum uterò gestaret, I. 7.

*Olympicorum* ludorum celebritas, II. 9.

*Opima* spolia quid? XIII. 13.

## P.

*Pagasis* Urbi nomen unde? V. 8. Argona vis ibi fabricata, 9.

*Pallas* cur caput Medusæ ferat in umbone? dicta est Urbium Præses, II. 4. VI. 2.

*Pallor* Dea, XIV. 5.

*Papaver* ubertatis, vel auræ salubris nota, XXI. 4.

*Papia* Lex peregrinos urbe prohibuit, XVIII. 4.

*Parthenope* Sirenum princeps Neapoli culta, XVIII. 8.

*Patera* quare in manibus Deorum? X. 2.

*Patrisorum* & plebeiorum discretio apud Quirites, VIII. 12.

*Pavor* Deus ridiculus Romanorum, XIV. 5.

*Pecora* erant patrimonium & peculium veterum, VIII. 3.

*Pecunia*, & peculium, unde dicta, & quomodo differrent? VIII. 3.

*Persarum* Reges unde se participes siderum, fratres Solis & Lunæ jactarent? III. 9.

*Philadelphus* Urbs Lydiæ, nunc Carasiæ in Natolia, acerrimè à Turcis expugnata, & quo terrore injecto, XXI. 9.

*Pbilemonis*, Comici Ethnici, Christiana præcepta, XI. 16.

## INDEX.

*Pbryxi* & Helles fabula. V. 9.  
*Picus* avis Romulo & Remo infantibus pascum præbuit. XX. 11.  
*Pietatis* nomine quid acceperint veteres? XIV. 2. *Pietas* dictus L. Antoninus. *Ib.*  
*Plauti* jocus in superbum. XVII. 12.  
*Poleta* quid? VI. 5.  
*Populus* cum in Numis legitur, non semper accipi debet Romanus. XXI. 8. Is etiam *sacer* dictus. II.  
*PR.* quomodo legendum? XII. 7.  
*Præfectus* Urbis quid nominis & rei? XIII. 7. 8.  
*Prenomina* unde ducta? sæpè peculiariter electa, aliquoties damnata. VIII. 14. Simplici litera notantur. IX. 3.  
*Pratorum* origo, dignitas, munera. XII. 9. 10.  
*Priami*, Trojanorum Regis, Numus fictionis redarguitur. Ejus factum. IV. 3.  
*Primus* si quis quidpiam fecerit, id multum prædicabant *Quirites*. XVI. 13.  
*Profanum* lectio non reddit, sed finis. XVI. 19.  
*Protriumvir*, Proconsul quid? XVI. 8.  
*Provincia* per foeminas designantur. VII. 9.

*P. SIS.* quomodo legendum? XX. 8.  
*Pytho* serpens etiam dictus Delphinus. V. 2. Ante Apollinem Delphis dedit divina responsa. Ejus occisi coriò cortina vestita: Mythologicè quid denotaverit *Pytho*? 4.

### Q.

*Q.* Subinde nota *Quinarii*. VIII. 7.

### R.

*Ratione* arbitra utendum iis, qui rectè discere volunt, resque rebus conferendæ proprio conatu: non semper ab ore magistri pendendum. IV. 3. 4.  
*Regum* Romanorum expellendorum occasio. XV. 10.  
*Religio* veterum, in Numis prodita, sæpè simulata. III. 7.  
*Ritus* multi Christiani, rejecta superstitione, petiti videntur à ritibus Ethnicorum. XVI. 17.  
*Rome* potentia. VIII. 1. Cur armata in Numis? XVII. 1. Quare primos Numos Victoriâ signavit? XX. 4. Eadem tam superba ac potens, & Deam se dici, & ut Deam coli se passa est. XXI. 2.  
*Romuli*, mors, & consecratio: ubi dictus est *Quirinus*. XVI. 9. 10.

S.

*S.* notat semissem. VIII. 6.

*S. C.* legitur Senatus Consulto: circa  
cujus sensum multiplex variorum  
opinio. VIII. 10.

*Salmasius* Vir doctissimus, sed Cri-  
ticus acerbus. XVII. 14.

*Salus* Dea, aliàs Hygeia. IX. 1.

*Sapientia* Virgo est, simul & Leo,  
XI. 14. 15.

*Sappho* Poëtria Lesbica, Musa deci-  
ma: ejus fata. IV. 6.

*Scribendi* varia apud veteres ratio,  
in arborum foliis, corticibus,  
plumbo, tela linea, & cera.  
XXII. 5.

*Scriptores* veteres præ novis dili-  
gentiùs volvendi. III. 11. Intel-  
ligi nequeunt sine Antiquitatis  
cognitione; monstratur exemplis.  
XII. 11.

*Securis* Sacerdotii index. XV. 2.

*Sella* curulis describitur. XII. 6.

*Serpens* Diis Medicis quare junga-  
tur? IX. 2. Serpentes gemini no-  
tant Asiam majorem & minorem,  
cujus erant Genii, X. 16. Cum  
citta conjuncti, Orgia denotant,  
seu Bacchi solennia. 17.

*Senatus Romanus Sacer* dictus: ejus

Gravitas & Auctoritas summa, à  
qua salus provinciarum pendeat:  
quare melioribus ab Imp. serva-  
ta est semper, & promotà? XX.  
4. 5. 6. Senatus urbium alia-  
rum *Sacri* etiam dicti. 17.

*Sibyllarum* fabulam & historiam  
extricare nemo valet, aut nume-  
rum earum certum statuere. Car-  
mina, quæ hodie Sibyllina dici-  
mus, earum esse non possunt.  
Quomodo Romam venerint?  
Nomen earum unde? Fabula Æ-  
neæ ad Sibyllam accedentis. Ea-  
rum carmina quomodo, & à qui-  
bus custodita? conflagrârunt cum  
Capitolio, & quo pacto restituta?  
Argumentum eorum, & contra  
modernorum. Sibyllæ X. ordi-  
ne enarrantur. An omnes fue-  
rint perpetuæ virgines? XXII.  
*per totum.*

*Sibylla Phrygia.* XI. 7.

*Sicilia* unde dicta? VII. 15. Tricru-  
re denotatur. XIII. 11. Ejus de-  
scriptio, & fertilitas. 11. 13.

*Sidonii* cedrorum cædendarum pe-  
ritissimi. VII. 7.

*Silani* Lucii fatum. XIV. 9.

*Sirenum* fabula, historia, mytholo-  
gia. XVIII. 9. 10. 11.

*Sistrum* Iſidis quid innuerit? XXI.  
3.

*Sphinx* cujus formæ? ea usus est  
C c 3 Augu-

## INDEX.

*Augustus* in Sigillo. XI. 8. Quid innuat? 9. Subinde venit Sibyllæ nomine. 10. An detur? Ejus historia, fabula, mythologia, I. 1. 12. &c.

*Spica*, & falx messoria typi fertilitatis. XIII. 13. *Spica* Ædilitii muneris index. XIX. 9.

*Spolia* hostium maximi habita; sed sola *Opima* Jovi *Feretro*, à ferendo dicto, imposita. XIII. 13.

*Spurius* Melius tyrannidem Romæ infeliciter affectans. XVII. 3.

*Stella* duæ aut Castorem & Pollucem, aut Romulum & Remum designant. XX. 8.

*Stirps* quomodo differat à gente, & familia? VIII. 11.

*Synnada* vel Synas, Urbs Græca, unde dicta? XXI. 3.

*Syracusarum* Obsidio acerrima, XIII. 14.

*Syria* duplex, Maritima & Mediterranea, an per viros designetur in Numo Cosanorum? VII. 7.

### T.

*Tellus* cum Neptuno quondam Delphis Oracula reddebat. V. 4.

*Themis* cum Appolline divina Delphis responsa edidisse fertur, V. 4.

*Themistoclis* Historia. IV. 5.

*Tigranis* potentia & fatum. III. 10.

*Tyrannus* quis dicendus? I. 4.

*Torquati* Cognomen unde? Torques in sertum aptatus Manliæ gentis decus. XIV. 10.

*TR.* P. legendum Tribunitia Potestate. Hæc qualis fuerit, quomodo creverit, quæ ejus munera? XIX. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7.

*Tripus* Delphica quid? V. 3. An eadem cum cortina Apollinis. 4.

*Triumviratus* Romæ fatalis, quem M. Antonius, Lepidus, & Octavius gesserunt, historia, & Reipublicæ Romanæ Agon compendiosè scribuntur. X. 7. 8. 9. 10. 11.

*Tropeum* signum est nuper relatæ victoriæ. XIII. 5.

*Tuba*, & Litui militaris disparitas. XIV. 6.

*Turres* in capite gestant Provinciæ. III. 10.

*Tutulus* quid? X. 13.

### V.

*V.* nota Quinariii. VIII. 7.

*Valetudo* Dea. IX. 5.

*Vejovis* quis? XV. 4. 5.

*Venus*

## INDEX.

*Venus Cloacina* unde dicta? XVII,  
9. 11.

*Ver* sacrum quid fuerit? V. 12.

*Victoria* Dea unde? ab Arcadibus  
cultā, jussu Minervæ. VII. 16. Cur  
alata in numis? II. 4.

*Vocis* unius literæ non faciliè disji-  
ciendæ, nec pro initialibus plu-  
rium vocum habendæ, si unam  
ritè construunt. VII. 9. 12.

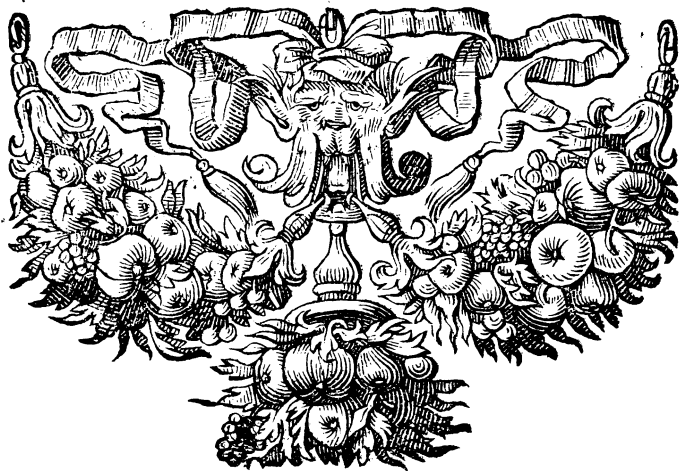
*Urbium* Græcarum, Matres aliæ seu

*Metropoles*, aliæ Filiæ fuerunt:  
utrarumque erga alterutram le-  
ges. VI. 4.

*Vulcanus* quadruplex. XII. 1. Vul-  
cani Lemnii fabulæ. 2. 3. 4. Ejus  
ex sola Junone, sine patre, pro-  
geniti Mythologia. *Ib.* Nota il-  
lius pileus, & forceps. XI. 4.

## X.

*X*, nota denarii. VIII. 7.



## EMENDANDA.

pag. 2.	lin. 32.	<i>pro</i>	aurum — —	leg.	<i>aurem</i>
	5.	34.	date — —		<i>dare ignoraret</i>
	18.	7.	& — —		<i>de graviditate</i>
	13.	25.	de Hieronymi		<i>de Hieronis</i>
	37.		induiat — —		<i>innuat</i>
	55.		Starbone — —		<i>Strabone</i>
	58.		Prophyrogen.		<i>porphyrogenitus</i>
	77.		liberalibus —		<i>libralibus</i>
	78.		Unium Viro —		<i>Triumviro</i>
	101.	8.	Si — — —		<i>Sic relecto</i>
	105.	34.	flumina — —		<i>fulmina</i>
	129.	2.	imberbum —		<i>imberbem</i>
	155.	29.	testo — —		<i>teste Goltzio</i>
	181.	20.	actu — —		<i>acta Spiritu acta</i>



P. CHRYSOSTOMI HANTHALER,  
MONACHI CISTERCIENSIS, IN CAMPO LILIO-  
RUM AUSTR. INFER. NUNC RESIDENTIÆ MARIANÆ,  
KALASTROM IN HUNGARIA, SUPERIORIS,

EXERCITATIONES  
FACILES  
DE  
NUMIS  
VETERUM  
PRO TYRONIBUS:

IN QUIBUS

LACONICA QUIRITUM SAPIENTIA,  
ET REI NUMARIÆ VETERIS RUDIMENTA  
FACILI METHODO PER EXEMPLA PANDUNTUR,  
OPE NUMORUM COMPLURIUM PICTORUM, ET PER DIALOGOS  
FAMILIARITER EXPOSITORUM,

PARS I.

EXHIBENS ADVERSAS NUMORUM,  
ET IN EISDEM, PROPOSITIS AUGG. VULTIBUS,  
CUM CAPITUM ORNAMENTA, TUM TITULOS  
EXPENDENS.



NORIMBERGÆ,

Sumtibus JOAN. ADAMI SCHMIDII, Anno 1736.

MEMORANDUM FOR THE DIRECTOR

RE: [Illegible]

MEMORANDUM FOR THE DIRECTOR

MEMORANDUM FOR THE DIRECTOR

MEMORANDUM FOR THE DIRECTOR

MEMORANDUM FOR THE DIRECTOR

MEMORANDUM FOR THE DIRECTOR



MEMORANDUM FOR THE DIRECTOR

MEMORANDUM FOR THE DIRECTOR

MEMORANDUM FOR THE DIRECTOR

MEMORANDUM FOR THE DIRECTOR

MEMORANDUM FOR THE DIRECTOR

C E L S I S S I M O

S. R. I.

PRINCIPI

AC

DOMINO, DOMINO

PAULO

ANTONIO

ESTERHASI

de Galantha,

Perpetuo Comiti in Frakno;

*Sacrae Cæs. Regiæque Cathol. Majestatis*

CAMERARIO,

Incliti Comitatus Soproniensis

SUPREMO ac PERPETUO

COMITI, &c. &c.

DOMINO DOMINO

GRATIOSISSIMO

CERTIFICATE

RECEIVED

DEPARTMENT OF THE ARMY

WASHINGTON

OFFICE OF THE SECRETARY

OF THE ARMY

OF THE ARMY

OF THE ARMY

OF THE ARMY

CAMERON

OF THE ARMY

OF THE ARMY

OF THE ARMY

DOMINGO DOMINGO

GRAND

# CELISSIME S. R. I. PRINCEPS

&c. &c,

## DOMINE DOMINE GRATIOSISSIME,



Uma olim Augustissimo Romanorum Imperatori, ac Boëmiæ Regi CAROLO IV. *Franciscus Petrarca*, homo seculi sui longè eruditissimus, déque bonis Literis, ut fama maximè commendatus, ita etiam immortaliter meritus, dignum quodpiam tam Sacratissima Majestate munus

nus conferre voluisset, præstantius nihil reperire sibi visus est, quàm Aureos aliquot atque argenteos, eosque *Veteres Numos Cæsarum Romanorum*. Hos proinde, cum Mantuam evocaretur, præsentī CÆSARI, plurimùm inde gaudenti, magna cum fiducia obtulit, ita quidem præfatus. *Ecce, CÆSAR, quibus successisti: ecce! quos imitari studeas, & mirari; ad quorum formulam & imaginem Te componas. - - Licèt enim horum mores & nomina, horum ego res noverim gestas; Tuum est, non modò nosse, sed sequi: Tibi itaque debebantur.* (a)

Celsissime PRINCEPS! Gratulabatur TIBI, anno præterlapso vergente, Patria Pannonia optatissimum Reditum, auspiciatissimum Hæreditarii Principatus Tui Ingressum, felix faustumque Supremi Perpetuique Comitatus Soproniensis Initium: volabant vexilla, clangebant tubæ, explosæ cum tympanis bombardæ lætum admugiebant, perstrepebant Illustrium Oratorum splendidæ Panegyres, reboabant complaudentium voces, TU que ipsa in Curia, (b) patrio quidem more, gratulantium manibus tertium in  
publi-

---

(a) Ita Vir idem Clar. de se ipso *Epistolar. suar. L. X. 3.*

(b) Nimirum Soproniensi die 5. Decembr. 1735. Installationem Augusto mandato CAROLI VI. Imp. peragente Illustriss. D. Comite JOANNE ESTERHASI de Galantha, Seniore &c. Officii Supremi Comitatus hæctenus Administratore.

sublime efferebaris. Quàm amabili omnium spectaculo, dicant, qui una mecum interfuère.

Ast ego tacitus quidem tunc mihi ajebam : tu verò quod PRINCIPIS munus ? & munus, quod verè tuum sit, Illo verò non penitus indignum ? Incidit hæc talia animo versanti, & placuit supradictum *Petrarchæ* consilium, spèsque illico mihi non dubia arrisit, fore, ut idem, quod placuit CÆSARI, placiturum esset & PRINCIPIS, nimirum si ad Eundem *Principes* ablegarem. Veteres itaque *Numos* fumo in manus, Vultus eorum pingo, Capitem ornamenta, Titulosque facilibus Dialogis ex Antiquitate expendo. Tardiùs quidem hoc pacto gratulatùm TIBI venire licuit, atque post cæteros omnes: sed moras traxi, ut non sine munere venirem.

Munus porro pro TE PRINCIPIS & Gratitude à me & Reverentia flagitavit. Surrexerat námque olim sub Ann. MCXCI. in Inclito Comitatu Soproniensi *Abbatia B. M. V. de Borsmonostrea* S. & Exempti Ordinis Cisterciensis, locumque ei dabat Collis quidam adjacens, uno duntaxat lapide Ginfio distans, antea, ut Literæ docent Fundationis, *Mons altus*, sanctiùs verò post conditum Monasterium *Mons MARIAE* appellitatus. Et hoc quidem Coenobium nostrum in toto sanè Regno Mariano summa cum laude celebritatis effloruit, Regnicolis propè omnibus

bus hoc ad Templum Gratiarum , quod & Reges lustrabant , certatim confluentibus : donec facer ejusdem thesaurus, pia fidelium oblatione hic indies congestus , rapaces Harpyas irritaret, & univërfa sacræ hujus Domus Fama atque Religio barbaro Tartarorum Turcarumque furore Anno ferè MDXXX. Ædium ipsarum sacrarum cineribus tumularetur. Ruinis exinde suis per annos propè centum & quinquaginta confepultum ingemuit. Tandem verò Celsissimi Primique Illustrissimæ Domus suæ S. R. I. Principis, PAULI ESTERHASI de Galantha, sanctæ Clementiæ, ac tenerrimis, quibus totus exarserat, in MARIAM amoribus placuit, avitam Religionis nostræ Marianæ Domum, DEO , DEI paræque Virgini, atque Ordini nostro, ex parte saltem ingenita Pietate restituere. Quo ex tempore , Ann. videlicet MDCLXXX, ipsis Monasterii desolati Ruinis Residentia hætenus sacra insistit , atque pessumdatus tanto tempore hic MAGNÆ Ungariæ DOMINÆ cultus , etsi non pro amplissimi quondam Coenobii facultate , pro modulo tamen parvulæ cujuspiam Capellæ, potuit resuscitari. Cui CELSISSIMÆ GRATIÆ grates æternas ut Ordo noster persolveret , inibi in singulos quidem dies pro Univerfa CELSISSIMA DOMO piè diligentérque ad Aram litatur.



Hæc sacra ego , Reverendiss. D. Abbatis mei Campililiensis & Vicarii Generalis jussu ac ordinatione Residentiæ huic Marianæ actu præpositus, in quartum jam annum , si non ea , qua debui , certè qua potui per DEI gratiam, animi devotione jugiter feci , Hostiamque salutarem antea pro incolumi **CELSITUDINIS TUÆ** ab exteris provinciis reditu suppliciter **DEO** sæpe multumque immolavi. Posteaquam autem salvus nobis & incolumis, **DEO** propitio, una cum Celsissima Dulcissimæque **CONJUGE TUA** advenisti , atque Hæreditarii Principatus Tui auspicia felicissimè ceperas : solito ego pietatis officio , quod intra solius duntaxat Aræ cancellos consistit, minimè contentus, exultantis animi mei Jubila foras etiam erumpere volui , Orbique patefacere , Celsissimæ **DOMUS TUÆ** in S. Ordinem nostrum Clementiam ingratis non esse collatam, sed nostris etiam animis atque oculis indelebili memoria obverfari.

Id verò quonam pacto rectissimè agerem ? An fortè Celsissimæ **DOMUS ESTERHASIANÆ** infinita, retro actis temporibus , cum Pacis, tum Belli Decora, maxime verò illibatam semper **Fidem** erga Sacrosanctam Romanam Ecclesiam , erga Reges Apostolicos , erga Cæsa-

res Augustissimos , erga Patriam , omnémque Rem Catholicam , quà Consiliis optimis , quà Conatibus indefessis , quà Armis Animisque invictis , ac fuso multoties Heroico sanguine tutandam propugnandámque tantopere illustria , exiguas in pagellas concludere præsumerem ? Actum sanè agere id fuerat. Novit jam dudum Orbis terrarum , postquam NOMINI VESTRO , in posteros omnes immortalis cum laude evulgando , Fama atque Gloria Posthuma splendidum illud Opus *Annalium Ferdinandeorum* (c) Tubæ cujusdam fonoræ in vicem concessit : novit, inquam , Orbis terrarum , ductam esse jam inde ab ATTILA , fortissimo ac præpotenti Hunnorum Rege , Originem atque Propaginem Vestram longè antiquissimam , & ESTORAS Cognomen ab EURSI Ducis quopiam Filio infinita in Vos Nepotum ferie esse profectum. Legit ibidem Mundus , miratur , & stupet Genealogicis Vestris in Tabellis longè latèque descripta tot Heroica atque

Illu-

---

(c) Sic inscribitur FERDINANDI II. Aug. Historia , Authore Illustr. Comite Franc. Kevenhiller Tomis XII. descripta , & denuò Lipsiæ fol. 1722. splendidissime edita : in cujus *Parte altera Imagg. & Vitar. a p. 292.* quamplurima ESTERIASIANÆ DOMUS Documenta , insertis etiam pluribus Tabulis Genealogicis , integro tenore ad longum exhibentur.

Illustrissima ESTERHASIORUM Nomina : in quibus  
 five Avos, five Patres, five Natos,

Seu Natos Natorum, & qui nascuntur  
 ab illis,

contempler, tanto Laudum ab eis promeritarum obruor  
 cumulo, ut, si volumina etiam condere mihi liceret, elu-  
 ctari tamen hoc tanto ex Oceano minimè possem. Taceo  
 itaque singula, & nimiùm supra me posita verecundo po-  
 tiùs silentio veneror.

Unum tamen omnino præterire non possum, quod  
 & Numinis aliquid habere videtur, & maximè omnium  
 Animum meum jucunda voluptate perfundit. Eos inter  
 ESTERHASIOS nimirum, ac sanè per plurimos, qui  
 five Episcopalibus, five Abbatialibus Infulis claruère,  
 quidam etiam DEMETRIUS laudatur, qui *Abbatia*  
*Cisterciensis de Cikador* ( d ) Marianum atque domesticum  
 clavum piissimè juxta ac prudentissimè rexit. Natus ille  
 fuisse perhibetur ex GEORGIO ESTORAS, ejus-

)( ( 2

que

---

(d) Fundata fuit A. 1142. in Dicecesi Quinque Ecclesiensi, eique cæteros in-  
 ter Abbates suos præfuit etiam *Laurentius Vifinger*, Professor Campilil.  
*Ita noster R. P. Malachias Rosenthal Aftione S. Ord. Cist. in avita sua Vngar.*  
*Monast. edita Vienn. A. 1649. p. 5.*

que Illustrissima Conjuge MARIA de BORS.(e) Huic autem postremæ BORSIANÆ Familiæ Abbacia hæc, cujus modò Residentiæ curam gero, Fundationis suæ, per *Dominicum Ban* antea factæ, tam ingens debuit incrementum (f), ut Cœnobium istud abinde, patria quidem dialecto, BORS - MONOSTRA i. e. BORSII MONASTERIUM à Comite BORS, mox laudati *Dominici Ban* Fundatoris Cognato, velut à novo alteroque Fundatore suo appellaretur. Utinam invidis fati, aut barbaro hostium furori in vetusta retroacti temporis Monumenta, Tabulas, Annales, Fastos, tantum non licuisset, ut sua historiæ certitudo atque perspicuitas integrè demum atque luculenter constaret. Mihi interim, licèt in tenebris hujusmodi palpitanti, non sine aliquo tamen Numine contigisse videtur, cùm ESTERHASIUS atque BORSIUS sanguis in unum olim confluxisset, idem Monasterium, quod BORSIUS antea ad maximum provexerat incrementum, dum desolatum postea jaceret, non alterius alicujus, sed duntaxat Cognatæ BORSIIS Celsissimæ

---

(e) Annal. Ferd. *l. c.* Tab. *Geneal.* I. p. 301.

(f) Literæ Confirmationis ANDREÆ II. Reg. Ung. de An. 1225. *in domest. Archiv. Residentia*: ubi BORSIUM, cujus Donationes amplissimas huic Monasterio factas recenset, *Aule suæ Comitem* vocat, eo proinde tempore supersititem.

simæ ESTERHASIANÆ DOMUS Pietate atque Clementia eripi denuo atque restitui ex parte faltem potuisse.

Hæc porro certè mira Numinis providentia animum juxta atque calamum meum in debitas laudes Celsiss. Primique S. R. I. Principis PAULI, Aurei Velleris Equitis, totiùsque Regni Ungariæ Palatini, felic. recordat. vehementer incitat quidem atque impellit : silentium tamen rursus vel nolenti imponunt in supra laudatis *Annal. Ferdin.* longa serie exhibita, primùm quidem ANDREÆ II. Regis Apostolici Ungariæ, deinde Regum Hispaniæ PHILIPPI III. atque CAROLI II. Catholicorum, Augustissimorum postremò Cæsarum, MATHIÆ, FERDINANDI II. atque LEOPOLDI publica aureis munita Sigillis Diplomata. (g) Plena sunt illa, cum Universæ ESTERHASIANÆ Familiæ, tum maximè auctori Principis PAULI Encomiis, sanè ad invidiam splendidis, adhuc tamen universo in Regno per omnium ora volantibus : tantò autem illustrioribus, quòd hujusmodi avitæ Pietatis, Heroicæ Fortitudinis, immobilis erga Reges & Patriam Fidei testimonia non opinione, sed certa nitantur scientia, non adulatione scribantur, sed

---

(g) *Annal.* laudati à p. 292.

optimè tantùm atque insigniter meritæ , conspicuæ præ-  
 terea , pluriùmque annorum , immo seculorum constan-  
 ti diurnitate probatæ Virtuti , fide Supremæ atque Sa-  
 cratissimæ in terris Majestatis reddantur. Si magnum est,  
 à laudato viro laudari , quantum erit , commendari à  
 laudatissimis, optimis, Maximis Mundi Monarchis ? Quis  
 itaque limpido huic foli , ESTERHASIANÆ  
 GLORIÆ radios quaquaversum per Orbem spargenti ,  
 Elogiis , inquam , MANU AUGUSTA exaratis , at-  
 que publico typo dudum vulgatis , lucem novam accen-  
 dere aufit ? Quis non trepidet , non vereatur , Gloriæ Ve-  
 stræ tenebras magis quàm lumen hymnis inconsultò natis  
 offundere ?

Unicum ergo mihi id supereft votum , ut , quidquid  
 Decorum , quidquid Laudum , quidquid Meritorum æquè  
 ac Honorum ex Univerfa Illustrissima Prosapia Tua in Te  
 serum Nepotem , Celsissime PRINCEPS , avito atque  
 hæreditario sanguine , & infinito propemodum cumulo  
 jamjam profluxit , atque profectum est , ita propria Vir-  
 tute per TE deinceps Tuum reddatur , ut AVOS omnes  
 meritis Tuis supergressus , lapsu Temporum Illos inter ,  
 veluti sol quidam inter stellas , elucescere possis.

Et petenda quidem TIBI præprimis à DEO hæc  
 Sapientia cum Salomone juvene : quæ si dabitur TIBI,  
 omnia

omnia pariter TIBI bona cum ea provenient. (h) Verumtamen boni insuper Exempli enthea quædam vis est, apud Illustres maximè atque Nobiles Spiritus. Legimus certè, tropæa Miltiadis nullam Themistocli apud Græcos Requiem indulfisse, donec paria ille consequeretur. Quinto Fabio Maximo, & Publio Scipioni Quiritibus Majorum fuorum ceræ atque imagines, identidem oculis obverfatæ, acerrimos dedere stimulos, æqualem ad Gloriam contendendi. Julio deinde Cæsari nihil æquè, quàm M. Alexandri usque adeò ingentes triumphii incitamento fuere, ut Orbem Romanum non vinceret modò, sed suos etiam sub fasces curvarct. Quæ cum ita sint, Celsissime PRINCIPS, tametsi domi Tuæ, ut cæteros præteream, NICOLAI, PAULI, MICHAELIS, ANTONII, JOSEPHI, Virtutum omnium splendidissimo jubare, veluti rutilantia Primæ Magnitudinis Sidera, jugiter TIBI præfulgeant, nihilofecius tamen, quod initio dixi, exteros etiam *Principes* ad TE defero, quos, veluti *Petrarcha* Cæsari ajebat, *imitari studeas, & mirari*: Principes, inquam, Summos, Cæsares Romanos, quos Libellus iste non solùm scalpri in imagine sistit, sed & pulchra eorum atque foeda, virtutes nimirum & vitia, historiæ coloribus depingit. Hæc quippe

*Numo-*

---

(h) Sap. VII, 7, 11.

*Numorum* est gratia atque dignitas, quod, siue signati, siue sincerè ac fideliter picti, intuentibus Specula fiant Veritatis, longè post hominum memoriam positæ, ac Vultus illos olim Augustos, quos Orbis metuerat, nemòque nisi ante pedes eorum prostratus conspexit, prudentibus oculis fixo jam obtutu sine periculo, sine formidine explorandos exhibeant. Et hæc ego Specula ad CELSITUDINEM TUAM maxima pariter cum submissione atque fiducia defero; Illa Dignitati Tuæ debetur: hanc mihi sequentia pariunt.

Rediisti ea ex Provincia, in qua Ars vetus *Numaria* suas hodie fixisse videtur Athenas: ut adèò *Numi* incogniti TIBI, vel inamœni esse haud possint. Præterea nobilissimum Ungariæ Regnum dulcem patriam habes, *Veterum Numorum*, qui sub terræ suæ visceribus undique latent, longè feracissimum. Porro quemadmodum *Numos* publica forma signare non nisi Principum est, quibus id summi Privilegii Cæsarea siue Regia Majestas indulsit, veluti M. LEOPOLDUS Celsissimæ quoque DOMUI TUÆ benignissimè contulit: (i) ita ferè solos ad Principes spectat, *Numos* olim signatos æternitati feruare. Quis etenim *Numos Veteres*, veneranda illa feræ Antiqui-

---

(i) Annal. Ferd. in Diplomate LEOPOLDI *Aug.* super Titulo S. R. I. Principis de An. 1687. p. 324.



tiquitatis monumenta, & historiæ, aliàs longa oblivione sepultæ, certissimos testes faciliùs, uberiùs, atque magnificentiùs demum restituere postliminio, atque ab temporum, hominumque injuriis potentius vindicare, quàm Principes, possit? In his namque Animus excelsus, Facultates amplissimæ, Potestas Celsissima conspirant: unde ad eosdem Respublica univèrsa Literaria, bonæ Artes propè omnes, præprimis verò Historia veritatis magistra unanimes respiciunt, atque supplices flagitant, *Numos Veteres* diligenter conquiri, studiosè servari, doctisque eruditorum usibus clementer indulgeri. Immortalis est fama Cæsarum illorum, atque Regum, qui sive hoc, sive proximè superioribus seculis, *Veterum Numorum* amplissima Gazophylacia Augustis curis ac sumtibus instruxère, ut bonæ inde Literæ proficerent indies, rerúmque plurimarum, quas vel soli docent Numi, vel invictè saltem stabiliunt, ignorantia depelleretur. Postremò neque nulla è *Numis*, vel parva in Principes Utilitas provenit. Quomodo namque in aureis his, sive argenteis, aut æreis veteris Romanæ gloriæ Tabulis toties legere possint illustrissima hujusmodi præconia OPTIMI PRINCIPIS, PII, FELICIS, INVICTI &c. sine acerrimo quodam stimulo, laudes non impares promerendi? Anne tam excelsus Principis animus nihil æmulabitur perpetuò celebratam in *Na-*

*mis* PIETATEM SAPIENTIAM, PROVIDENTIAM, LIBERALITATEM, ÆQUITATEM, CLEMENTIAM AUG.<sup>usti</sup> ? vel, quæ frequenter ibidem laudantur, VIAS MUNITAS, ABUNDANTIAM sive ANNONAM procuratam, VECTIGALIA REMISSA &c. De Tropheis deinde tot & tantis, Victoriis creberrimis, Gentium debellatarum simulacris, Provinciarum acquisitearum insigniis, quibus omnibus pleni sunt *Numi*, Princeps Generosus secum quid animo statuet?

Optimo proinde jure, Celsissime PRINCEPS, ad TE hos *Principes* meos in *Numis* propositos deferre mihi videor, spesque mihi dulcis blanditur, parvulam hanc meam de *Numis* Commentationem, quæ PRINCIPI TIBI ante omnes debebatur, in nobilissimo Ungariæ Regno, *Numis* fertilissimo, evulgatam, vivida atque præclara plurium Regnicolarum ingenia excitaturam, ut, dum facilibus Dialogis facem accendo nonnullam, ii, qui possident *Numos*, Joannem Sambucum olim Concivem (k) suum secuti, eos educant è tenebris, & majori deinceps cum voluptate contemplari incipiant, atque amare. Quod si fiat (fieri verò posse confido, si *Principes* hos meos ad TE clementer  
admi-

---

(k) Tyrnaviæ natus A. 1531 Medicus, Historicus, Poeta insignis A. 1566. aliquot Numos cum Emblematis vulgavit, obiit A. 1583.

admiferis) **CELSITUDINI TUÆ** posthac debebit Un-  
garia, Opes suas, quibus abundat, *veteres* inquam *Numos*,  
sibi magis, vel ante saltem, quàm exteris, prodesse.

Parva interim hæc folia quantumvis **CELSITUDI-  
NI TUÆ**, molem si spectes, imparia nimis videantur,  
**TUI** tamen similes i. e. *Principes* exhibent: & Libellus iste,  
dum sub Celsissimo **NOMINE TUO** ibit in orbem,  
quantumlibet exilis, Orbi tamen patefaciet, non me dun-  
taxat solum, velut infimum in Residentia Montis Mariani  
Kalastromensi Capellanum Tuum, verùm etiam Campili-  
lium totum, unde dictum ad locum sum missus, atque Or-  
dinem nostrum Cisterciensem universum, his exiguis foliis  
ingentem tamen suam erga **TE** Gratitude atque Re-  
verentiam ad perpetuam posterorum memoriam inscripsisse.  
Quemadmodum itaque in Numis frequentissima cernimus  
**VOTA S.enatus, P.opuli. Que R.romani** sive pro **FORTU-  
NA REDUCE**, sive **PRO SALUTE ET REDI-  
TU AUG.usti**, vel verò **QUINQUENNALIA, DE-  
CENNALIA, PERPETUA**: ita & nos unanimes  
vovemus, **DEI O. M.** clementiâ, Celsissimi Principatus  
Tui nunc capta Primordia, cum Lustris quamplurimis fe-  
cuturis, perenni rerum omnium sospitate ita felicia, ita  
perpetua esse, ut **TU** quidem Ipse, cum Celsis. **CON-  
JUGE** Tua, vestris omnibus quàm diutissimè salvi atque  
inco-

incolumes fitis , Celsissimam porrò DOMUM Vestram  
 fœcundo ac multiplici GERMINE plura in secula suf-  
 fulciatis. Et dum VOS Celsissimorum AVORUM  
 Vestrorum Laudes omnes , Virtutes , atque Fortunam in  
 VOS traduxeritis , FILII Vestri FILIÆque rursus  
 Virtutem ac Gloriam Vestram in oculis Sacratissimarum  
 Cæsarearum Regiarumque Majestatum , Patriæque Univer-  
 sæ , jucundissimè circumferant.

Hæc ut Vota fidelia CELSITUDINI TUÆ be-  
 nè beatèque eveniant , devotissima TIBI Residentia Ma-  
 riana Kalastromensis ardentissimas quotidie ad DEUM  
 preces in Ara faciet : vicissim verò Clementi ac Gratiofis-  
 sima PROTECTIONE TUA se semper tutandam ,  
 uti humillimè obsecrat , ita pia cum fiducia sperat.

## CELSITUDINIS TUÆ

humillimus ac devotissimus Capellanus

Author.

# FACULTAS.

Reverendissimi D. Abbatis Campil-  
liensis & Vicarii Generalis.

**N**Os Frater CHRYSOSTOMUS, sacri & Exempti Ordinis Cisterciensis, Ducalis Monasterii Vallis B. M. V. de Campoliliorum Abbas, Ejusdemque Ordinis per Regnum Ungariæ, utramque Austriam & Styriam Vicarius Generalis, hinc fidem facimus, librum, cui titulus: *Exercitationes faciles de Numis Veterum protironibus*: Authore Reuac Rel. Patre Chrysofomo Hanthaler, Monacho Cisterciensi ac Professo nostro, in Monte Mariæ Alte-fati Regni Ungariæ p. t. Superiore, in publicam lucem emitti posse, si librorum Censoribus, quorum interest, ita visum fuerit. In cuius fidem, & concessionis testimonium Manuali Sigillo appresso subscripsimus in Monasterio de Campoliliorum, die 5. Februarii. Anno 1736.

Chrysofomus Abbas qui supra.

# FACULTAS

Reverendissimo D. Joaõ de Brito  
Presidente da Faculdade

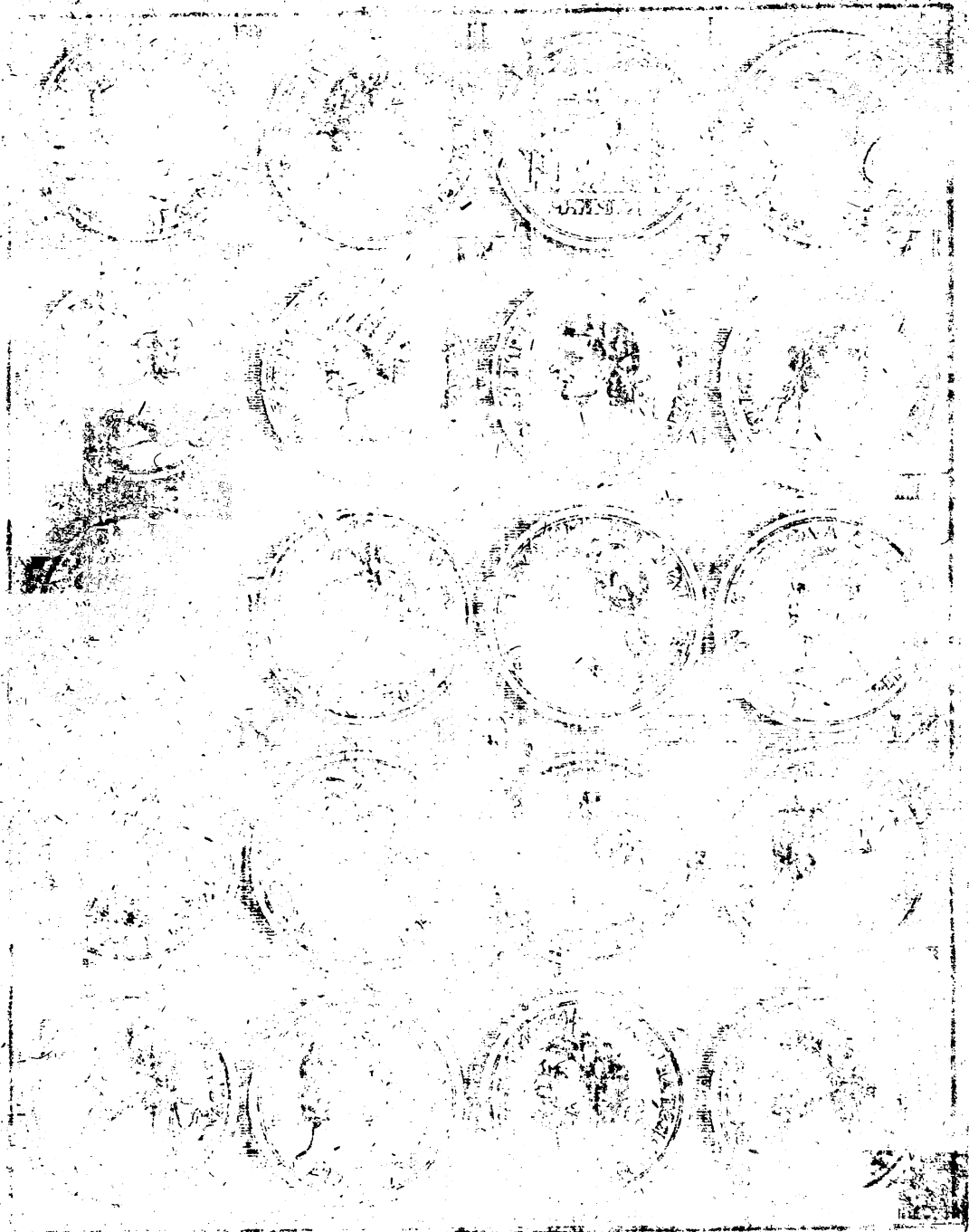
Ex. Sr. D. Joaõ de Brito

Com a devida honra e respeito, apresento a V. Ex.ª a seguinte  
relação dos nomes dos alunos matriculados no curso de  
Ciências da Terra e Geologia, no 1.º semestre de 1938:

1.º	Alfonso de Albuquerque
2.º	Alfonso de Albuquerque
3.º	Alfonso de Albuquerque
4.º	Alfonso de Albuquerque
5.º	Alfonso de Albuquerque
6.º	Alfonso de Albuquerque
7.º	Alfonso de Albuquerque
8.º	Alfonso de Albuquerque
9.º	Alfonso de Albuquerque
10.º	Alfonso de Albuquerque
11.º	Alfonso de Albuquerque
12.º	Alfonso de Albuquerque
13.º	Alfonso de Albuquerque
14.º	Alfonso de Albuquerque
15.º	Alfonso de Albuquerque
16.º	Alfonso de Albuquerque
17.º	Alfonso de Albuquerque
18.º	Alfonso de Albuquerque
19.º	Alfonso de Albuquerque
20.º	Alfonso de Albuquerque

Com a devida honra e respeito, apresento a V. Ex.ª a seguinte  
relação dos nomes dos alunos matriculados no curso de  
Ciências da Terra e Geologia, no 2.º semestre de 1938:



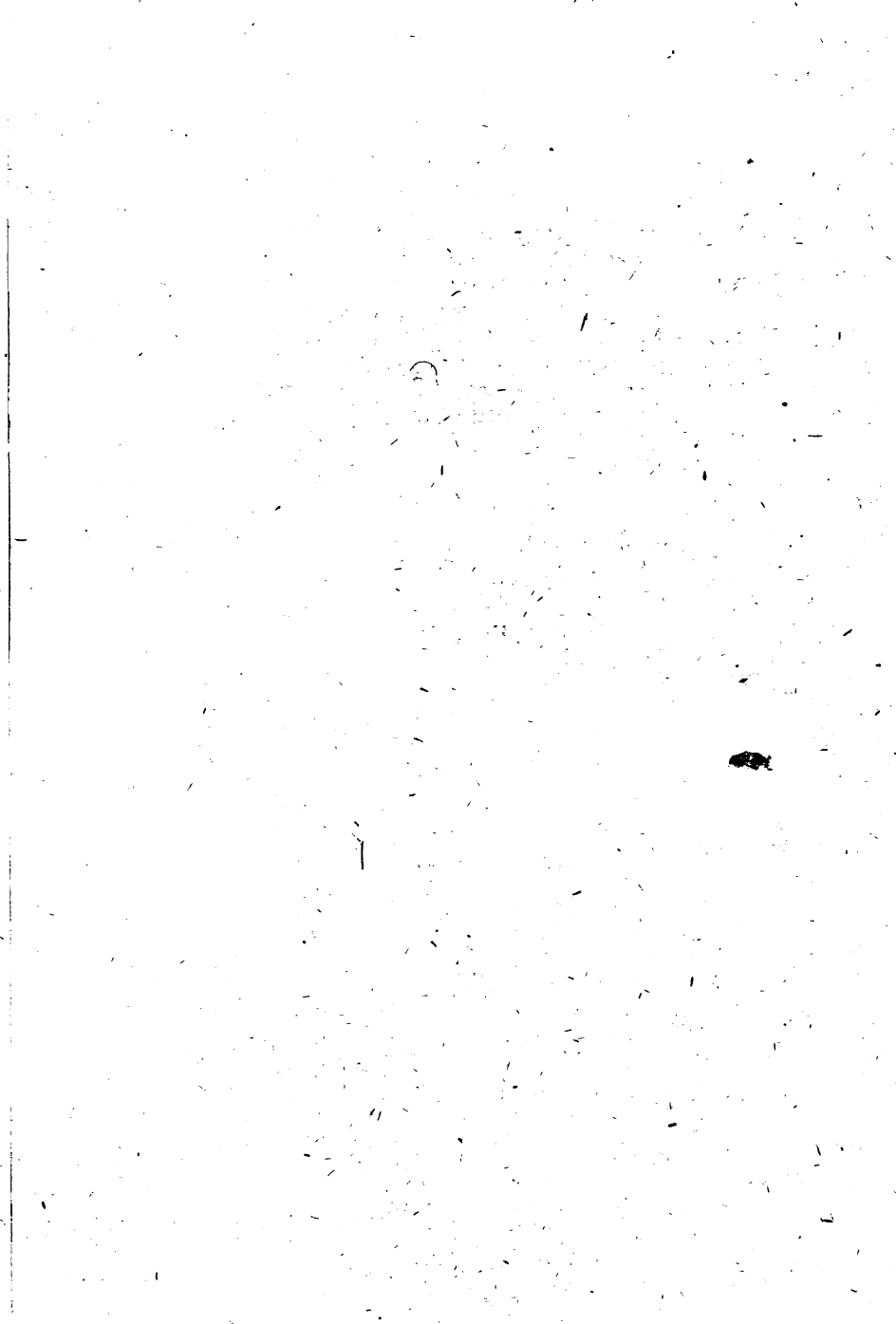
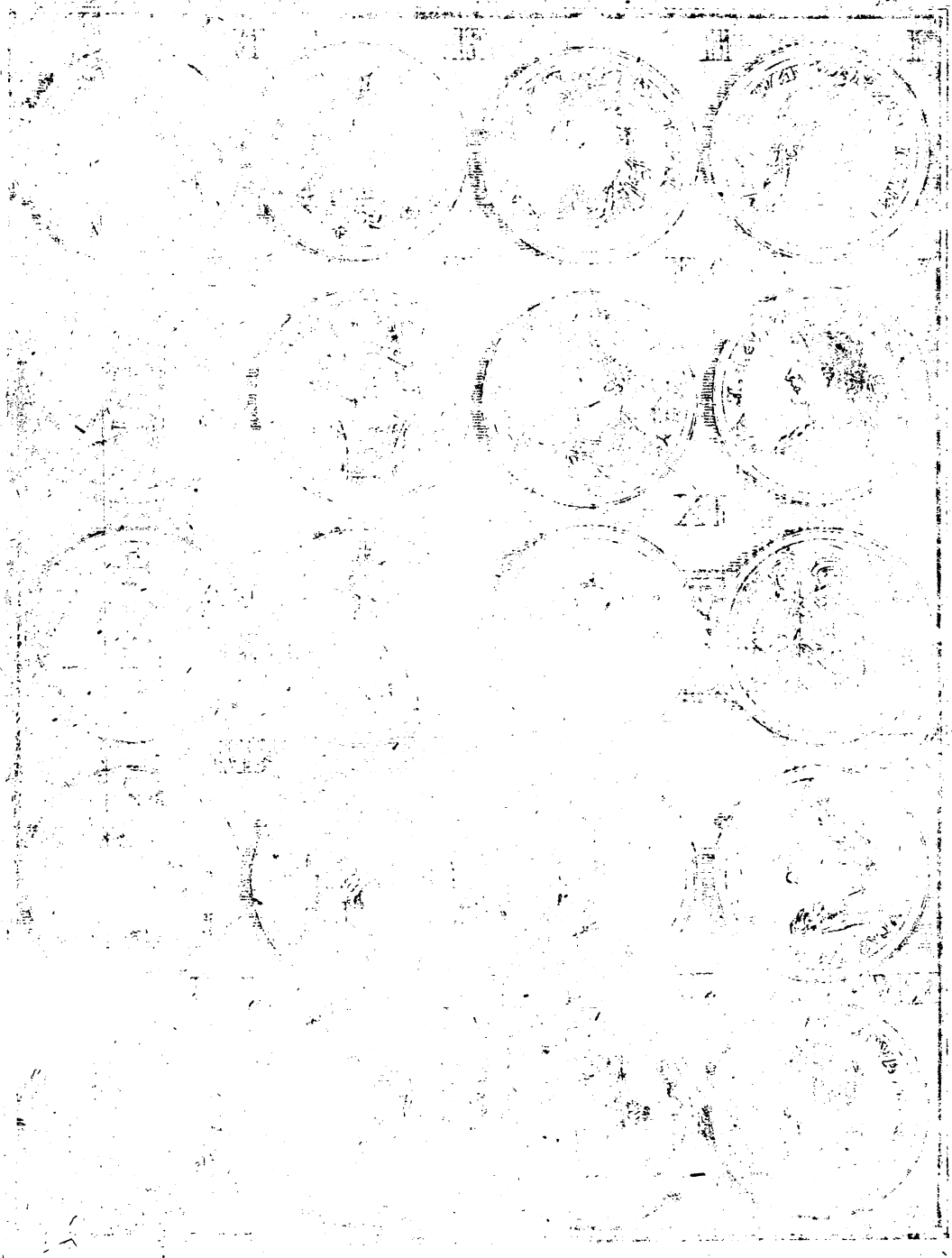












*drusum* & *Bandurium*, quis ignorat, ut reliquos taceam; Verum ipsi quoque *Reges* ac *Principes*, a cognitione sua, hanc eruditionis partem neutiquam censerent alienam; Quin potius fausto ac felici bonarum literarum fato contigit, ut ad pretiosas hasce priscae elegantiae opes eruendas, conquirendas atque colligendas ante seculum circiter & dimidium splendidiora passim veterum nummorum Gazophylacia excitarent.

Verum enimvero, siue rarum, cum in omni Historia,

tum in hoc nummorum studio, eruditionem TUAM, PERILLUSTRIS DOMINE, five singularem prorsus, quam ex eo percipis, voluptatem & delectationem spectem, TECUM quem conferrem, habeo neminem: Hinc TUA TIBI mirifica nummorum Gaza, *Germanicorum* præfertim veterum locupletissima, sine pari: Hinc *Bibliotheca* TIBI amplissima sane, ornatissimaque, quam incredibili (†) cura congestam novis

---

† *Scilicet*, sumtus maximi, labor ingens, *animus erectus, liberalis, vere Regius* ad struendas magnas illas Bibliothecas requiruntur &c. ita CONRING. ἡ πᾶσι, de Bibl. Augusta, (*Guelpherbyana*) ad BOINEBURG. Tom. V. Opp. p. 555.

vis quotidie accessionibus  
amplificare studes.

Neque tamen his testibus in-  
digent laudes TUÆ, DOMI-  
NE. Hærent illæ in animis ho-  
minum, nec ulla temporum  
oblivio delebit TUÆ probita-  
tis ac munificentia, quibus  
TUI fruuntur, jucundissimam  
memoriam.

Quæ cum ita sint, neminem  
esse arbitror, neminemque fo-  
re in posterum confido, qui,  
quod hunc rei nummaria scripto-  
ptorem in *Per illustri Nomine TUO* ad-  
parere voluerim, consilii mei

rationem reprehendat. Omnis enim de nummis disputatio in tres *Harduino* partes cum tribuenda videatur, *Symbolicam* nempe, *Historicam*, & *Geographicam*; hic sane non unam duntaxat partem, sed junctim omnes, pro compendii modulo, elucidandas sibi sumfit.

Quare huncce TIBI libellum do, dico, dedicoque, ex quo mei erga TE obsequii non obscura ad omnem ætatem significatio constet. Felicem me, ac fortunatum, si munusculum hoc qualecunque non  
abnuas,



abnuas, &, quem confecro  
TIBI Numismatum thesau-  
rum, benignissimo aspectu  
ferenaveris.

PERILLUSTRI AC REVE-  
RENDISSIMÆ DIGNI-  
TATI TUÆ

Norimbergæ 19. Augusti,  
Die S. Sebaldi, 1735.

devotissimus  
Johannes Adamus Schmidius,  
Bibliopola.

PRO-



# PROŒMIUM.

## *LECTORI BENEVOLO.*

**Q**uanti nunc cupiant Veteres Numos, & Laconicam, quæ in iisdem latet, Quiritum maximè Sapien-  
tiam nonnihil saltem callere, in aprico est: quàm ægrè verò in præclaro hoc studio progredi liceat, nisi tempus, & sum-  
tus, ingeniúmque haud mediocriter suppetant, æquè conantibus omnibus in meridie ponitur. Ferè etenim hætenus deest, qui  
Tyroni-

## *Proœmium.*

Tyronibus facilè, familiariter, compendiô scribat: plerique Numorum Scriptores egregii ejusmodi Opera condunt, quæ sine dubio illustrissima sunt, sed supra censum, supra captum, supra votum usúmque incipientium.

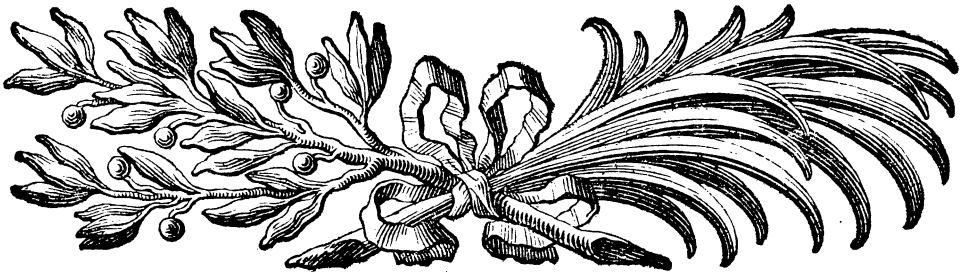
Horum bono consulere hîs Exercitationibûs ego cupio: quas seorsim edere in lucem constitui, ut à me quidem, Religionis officiis occupato, scribantur commodiùs, à te verò & attentius legantur, & comparentur faciliùs. In his non suppono jam adepta à te Numorum Rudimenta, sed suggero, neque tamen regulas affero, sed ipsa adduco exempla: communia pando, non ardua, exquisita, insolita: familiaribûs Dialogis tyroni colloquor, non succincto nimis, vel nimium laxo sermone te velango, vel obruo. Qui hîs omnibûs superiora cupit, cùm ipse Magister jam sit, Numosque raros, vel nunc primùm repertas de iis demonstrationes exspectat, fallitur, sed culpâ suâ: idcirco námque mentem

*Proœmium.*

tem meam tam candidè aperio, ut neminem fallere videar.

Quid porrò subsecuturæ Exercitationès docturæ sint, quàm mox è Dialogis Proœmialibus leges, quos hìc toti opusculo, si DEO tibiq̃ue placuerit, deinceps per partes complendo præmitto. Tabulas Numerum in Quarto, folio tamen integro consultò imprimi volui: ut vacua pars libro inferi, picta, dum Dialogos leges, extra librum explicari, atque hoc pacto Numi, de quibus sermo erit, insimul oculò liberò quietòque lustrari queant. Has itaque omnes in calce Exercitationis ordine suo compingi curabis.

Utere laboribûs meis quantumvis exilibûs, mihiq̃ue tua in commoda  
fave.



## DIALOGUS I.

Quid ex Adversis Numorum discere  
possit, ac debeat Rei Numariæ  
Tyro?

TULLIUS.



Aconicæ Quiritum Sapientiæ in Numis Augustorum I. vestigandæ initium facturi, optime Publi, ex præscripto *Dialogi III. Proœmial. n. 5.* solas eorum *Adversas*, facies nimirum anteriores, Vultibus Imperatorum illustres, ego quidem in Tabellis pingere, tu intueri, in hac *I. Parte* debebimus. Ibi namque Tyro, ut discat, oportet: Primùm quidem, frequenti conspectu Vultum à Vultu gnavi-

ter discernere: Deinde Capitum pro temporis ratione Ornamenta alia semper atque alia non indiligenter advertere: Postremò tandem magnifica supremorum quorumlibet Munerum, maximarumque Dignitatum nomina, pro cumulo suo & spatii tenuitate, vel dimidiis solùm verbis, aut syllabis initialibus, aut sola quapiam principe litera designata, non modò promptè & integrè legere, verum etiam, quid eadem suo in recessu contineant, intellectu probè atque penitus consequi, memoriâ firmiter complecti. Singula profectò hæc capita permagni sunt momenti ad Numorum Augg. dexteram tractationem, eaque nonnisi exemplis commodius discuntur.

Dicam primùm de vultibus. Tu, sive aureos, sive argenteos, II.  
sive æreos, sive magni, sive medii, sive parvi & infimi moduli Numos

mos unius Augusti, Latinos saltem, arripias, faciem intuebris, ejusque lineas omnes, sibi semper æquales, inque tanta magnitudinis diversitate in nullo ferè ab invicem exerrantes, maxime florente Imperio: quod pereximium sanè, & æternis dignum præconiis Artis Monetariæ Romanæ est decus. Abinde porrò & voluptatis plurimum, atque utilitatis, etiã Tyro facilè consequitur. Voluptatis, inquam: Licet namque eidem Homines illos, veluti viva quadam ac spirante in imagine, tutò jam & absque formidine intueri, ante quos Reges Regum olim supplices prostratique jacuere, & qui Numinum instar, consensu quodam generis humani, erant sacrati, inquit Ill. *Spanhemius*, Oratorum omnium Numariæ quidem rei sine controversia Princeps, in singulis propè paginis nobis deinceps laudandus. Cumque Arculam suam intuebitur, canere eidem ferè licebit cum Cl. *Grofeo de Bose*:

*Spanhem. T.  
II. Diss.  
XII. initi  
p. 341.*

*Grofeus de  
Bose Dissert.  
de Jano Vet.  
in Elect. Rei  
Numar. p. 1.*

*Liebe in Go-  
tha Numar.  
Proam. §.  
VIII. p. IX.*

*Insignes quoscunque tulit per secula tellus,  
Una redire vos hæc tenet Arca Viros.*

Quantus non ad unius duntaxat Principis adventum hodie quidem esse solet populi universi concursus, subjungit Eruditiss. *Liebe*; Quis eum vidisse non avet, quem summus in Cælis DEUS altissimæ suæ, quæ Mundum universum gubernat, Potestatis participem, suæque in Provincia quodammodo Vicarium fecit? Quanto igitur ardore, ab intelligentibus certè, spectabitur tot Regum potentissimorum, & maximorum quorumlibet Principum una in gaza quasi Concilium, immò & populus, qui ex tot Numis eorum, per tanta ætatum temporumque intervalla, ad nos demum usque servatis coaluit? Utilitatis deinde: si quidem si vel unicum duntaxat TIBERII v. c. vel CLAUDII Numum probum, beneque conservatum, iterum iterumque studiosè inspexerit, nullò deinde negotio quamplurimos postea alios, licèt attritos, exeso etiam nomine, nullius tamen alterius, quam CLAUDII, sive TIBERII esse, solo è vultu promptè tutoque statuere poterit. Juvat id sanè magnopere, cum rari admodum Numi sine omni demum vitio ætatis in pauperum quidem manus incurrant. Sat magnus præterea jam multis Apollo videberis, si cum primo statim Numi exesi obtutu signatum in eo Principem dexterè pronunciare, atque intento veluti digito, hic JULIUS, ille AUGUSTUS, demonstrare valueris. Ejusmodi tamen si laurum tu postules, Numos ipsos ut contueare, oportet: sculptis quippe eorundem imaginibus haud paulò minor est fides. Si quidem chalcographi nostri, Numariæ Rei ipsi plerùmque imperiti, quamvis artifice valeant manu, ea tamen ad prototypon attentione vix demum sunt, ut nullam sibi in ectypis libertatem permittant. Facile penicil-

nicillus, facile scalprum exerrat, & vel in puncto varians vultus jam idem non est. Quare non malè *Arnobius* sensit, cum de oris proprietate, atque imaginibus sermo est, plerúmque obtinere illud Satyrici: *Frontis nulla fides*; ac illud *Manilii* quoque: *Nec crede severæ frontis opus signo*.

*Apud  
Reusch,  
Præfat. ad  
Gemmas  
Eberm.*

III.

Diversimoda postea Caputum Ornamenta curiosè omnino contemplari, atque discernere Tyronem necesse est, ob temporum maximè perpetuò variam rationem. Varius quippe est hominum genius, &, ut quidam scripsere, *nihil inconstantius homine*: immo non alia quæpiam Inconstantia imago perfectior, ac si ipsum denique hominem pinxeris. Quod vitium, licet animi sit jugiter mobilis, in corporis tamen luxu vestitûque plurimùm sanè apparet. Otiosum itaque in Numis non est, jam *nudo* aliquem capite, jam *laureato* signatum: postremum hoc Imperatoribus, prius illud Cæsaribus convenit. *Radius* coronari divinum quidpiam portendit: *Diademate gemmato* incincti Augusti postremis primùm seculis comparent. *Galeis* nonnulli teguntur, alii *Murâ* refulgent: nihil attamen horum sine causa. Augustarum præterea muliebris in capite Mundus æquè diversus variam signat ætatem, & sæpè, cum nomen abest, apud æquos rerum antiquarum Arbitros iudicium parit, hanc potius, quàm prioris cuiusdam sive posterioris seculi fœminam principem agnoscendi. Ritè ergò in Numis curanda hæc singula, nisi irato prorsus Apolline eosdem tractare volueris. Dissiteri quidem interim nolim, Cælatorum licentiam labente maximè imperio subinde intervenisse, ac quospiam Numos à communi aliàs regula omninò exerrare: è converso tamen id etiam maximè constat, multa in Numis singularia otiosa diu esse visa, atque Monetarium sive incuriæ, sive inscitia tributa, quæ tamen postea sagaciori ingenio explorata, & cum historiis studiosius collata, mysterium non parvum recondere animadversa sunt. Ita etiam in Numaria Re nulla est regula sine exceptione: ita in Laconica Quiritum Sapiencia ritè vestiganda neminem omninò sententiæ suæ nimis esse tenacem oportet.

Numina Dignitatum, Munerumque supremorum, cum utraque in lingua, græca æquè ac latina, integrè scripta rarò existant, quod *Num. I.* jam monui, crucem Tyronibus sæpenumero terribilem figunt: peregrinum tamen in iis & hospitem esse, omnibus ferè Numerorum deliciis atque commodis interdicunt. Liberè omninò Doctiss. *Jobertus* alii-  
*Jobert. In  
strucl. V.*  
cubi pronunciavit, *Adversas* quidem Numerorum Augustorum Theatra esse supremæ ambitionis, *Adversas* porrò adulationem nullis contentam

limitibus palam ostentare. Etenim Augusti, quæcunque demum olim suprema erant Reipublicæ liberæ munia, in plures tributa, solis sibi uno quopiam cumulò arrogavère, ut suam hoc pacto majestatem in auge collocarent. Consulium itaque dignitatem, Tribunitiam Potestatem, Pontificatum Maximum, Augurum prærogativam, Censorum munus susceperunt, ut sacrarum æquè ac profanarum rerum omnium soli tandem potirentur. Cùmque olim munera ista annua duntaxat essent, quidam Imperatorum, qui meliores erant, ea in annos singulos noviter receperunt, signantes in Numis COS.*ul.* II. III.*tium* &c. TR.*ibunitia*. P.*otestate* IV. V. &c. Alii porro summa sua potestate ampliùs abusi, & ne umbram quidem Libertatis Senatui Populòque faventes, Consulatum, alterumque aliquod munus, semel susceptum, annis pluribus vel sub eodem, vel absque omni numero retinuerunt. Hæc singula ex *Adversis* Numerum plerùmque addiscimus: etsi non rarò quoque aliqua Munerum hujusmodi nomina etiam in *Aversas* rejecta sint. Videtis itaque, Publi lectissime, operæ sanè pretium esse, ut Numerum *Adversas* hac I. in Parte seorsim tecum explorem, *Aversas* non alias addens, ac illas, quæ fortè & ipsæ non nisi titulos, sive hujusmodi imagines sistunt, quæ titulis explanandis & commodæ, & necessariae sunt.

V.

PUBL. Sapientissimè in singulis mones, Honorande Tulli, quæque omnia liquidò differuisti, ea vel pauperis Arculæ meæ modici Numi ad oculum tamen mihi ostendunt. Si porro seriem integram Augustorum, quod unicè cuperem, contemplari ex *Adversis* velimus, sæpenumero mihi aqua hærebit: quippe qui unius Augusti multos equidem frequenter teneo Numos, plurium verò ne unum. TULL. Aliàs me tibi dixisse jam memini: *Ibant, quæ poterant*: limitibus nos tuis teneamus, neque aliter nisi Exemplis agamus, quorum pauca à me tibi proposita te in multis erudiant. Plures proinde Imperatores, quos tu etiam tenes, minimè tamen pingam, nisi novam nobis differendi materiem præbeant: neque enim animo præcepi, Seriem Augustam construere, sed brevibus Exercitationibus, atque facilibus, tuam ad majora industriam excitare. Jucundum est Tyronibus, qui liberali ingenio sunt, nova quotidie discere: sed longè jucundiùs, crede mihi, remotis magistris, proprio Marte in abdita plura penetrare. Sic erudire te cupio in Numis, ut tuam interim tibi messem nequaquam præripiam. Quoniam verò tuis in Numis JULIUS deest, ecce tibi percommodum quempiam Typum Numi argentei & medii, quem pariter Ill. *Spanhemius* pinxit, ne omnis hæc nostra Exercitatio acephala i, e, sine capite sit.

*Spanhem.*  
T. II. p. 172.

Utra-



Utrâque illius facies primam hanc, quam tibi porri- go, Tabellam inchoare debebat, ut singulos ejus Titulos legas.

PUB. Usque adeò non desinis, æternis me beneficiis obruere: quibûs tamen litus minimè arabis. Vehementer interim lætor, Virum me illum ac Principem genuina in imagine contueri, qui tanti Imperii, quale Romanum erat, jacere potuit fundamentum, & non modò dextrâ invicta, atque laureis undique innutrita, Orbem non minimum sibi subjecit, verùm etiam ore fuit disertissimo, & calamo longè lateque celeberrimo: TULL. Magnus sanè rerum gestarum gloriâ, immo maximus JULIUS, nisi laudibus ejus, è virtutis quidem præscripto metiendis, tantoperè detraheret, primùm quidem, quòd tanto nequaquam jure ad convellendam liberam Rempublicam, quanta fortuna subnixus, Tyranni potius probrum, quàm elogium Monarchæ apud æquos rerum Arbitros sustulerit: deinde verò atque præcipuè, quòd profunda fidei caligine sepultus, dum Orbem Victor obtinuit, cælo toto aberraverit. Vivit equidem nunc undique Cæsaris fama: ille verò quid nisi æternis tenebris suis atque ignibus illachrymatur? Atque huic æquè damnabili fato tam multi post eum Imperatores culpâ suâ cessere. De hoc tamen viderint illi: tu interim JULII vultum non primùm hic conspicias, si ad *Tabulam IV. Exercitat, Proëm.* Numùmque *L. Emil. BUCÆ* reflectas. PUB. Meum jam vultum is ipse memoriæ lapsus rubore suffundit. TULL. Ergò tutè ipse tibi disciplinæ sis, Numos, ceu Theatra fidelibus oculis ornata, jugem à Tyrone obtutum reposcere, qui præcipuus ferè *Laconica Quiritum Sapientiæ* canon est: præterquam quòd vulgare aliàs sic illud Poëtæ:

· *Segniùs irritant animos demissa per aures,*

· *Quàm quæ sunt oculis subjecta fidelibus.*

PUB. Originem tam maximi Principis atque historiam sanè totis animis aveo. TULL. Ego porro & JUL. CAESAREM, reliquosque Augustos, tribus plerùmque verbis, ut ajunt, tibi edicam: erit namque, ut in cæteris Partibus, ubi Numorum Augustorum *Aversas* contuebimur, de plerisque identidem sermo recurat. Forsitan autem & his quoque brevissimis narrationibûs omninò apud te superfederem, nisi omnes passim, vel à Tyrone pariter, qui Numis animum applicans, eos subinde etiam aliis exhibet, postulare viderentur, ut eorum, quorum vultus adeò charos habet, tantòque studio, licèt attritos, nihilominus colligit, aliqua saltem noverit vitæ capita præcipua percensere. Quod si gnaviter potuerit, & sibi laudem, & pluribus voluptatem, Numulis verò suis existimationem non parvam conciliabit,

## VII.

Sueton. in  
Jul. c. 6.

*Ca*ius ergo, JUL. CAESAR, quemadmodum ex *Suetonio* discimus, *Maternum Genus suum ab Regibus ortum*, Anco Marcio nempe & Marciis Regibus, *Paternum cum Diis immortalibus conjunctum* aiebat, quia ex Gente *Julia* erat, quæ originem suam retulit ad *Aeneam*, filium *Veneris deæ*. Satis hic ambitus vides. Gentis porro suæ, etsi *Patritiæ*, nulla ferè ad usque An. V. C. CCLXIV. claritudo fuit : abinde verè in eam & Consulatum, & Decemvirorum magistratus, cæteraque clarissima munia commigrârunt. *Cæsarum* in hac Gente *Julia* familiam *Sext. Julius* primum inchoasse dicitur : rationem porro cognominis hujus quæsiere plurimi, tutò hæctenus reperit nemo. Princeps demum noster in Regiam Gentem suam Imperium iterum reduxit, cujus Pater erat *C. Jul. Cæsar*, Vir Prætorius, Mater *Aurelia*, filia *C. Aurel. Cottæ* : à qua editus fuit in lucem XII. Quintil. (quem postea mensem ejus honoribus sacrum *Julium* dixerunt) An. U. C. DCLIV. centum ipsis ante Christum annis. Cùm annum ageret JUL. noster XVI. jam Flamen Dialis creatus, *Sullæ* Dictatoris odia diu perpeffus ægrè effugit, donec multorum tandem interventu in gratiam reciperetur, dicente verò *Sulla* : *Multos CAESARI Marios inesse*. Adverterat quippe in eo ambitionem summam, turbasque ingentes in Republica per eum concitandas prævidit. CAESAR deinde cùm in Bithynia, tum Cilicia, non modò militiæ rudimenta posuit, sed omnes etiam numeros explevit. Mortuo verò *Sulla* rediens, *Dolabellam* Virum Consularem ultrò aggressus, & admiranda facundia publico in senatu repetundarum accusans, tantùm ut ingenii sui periculum faceret, plurimorum rursus in se odia concitavit : quibus se iterum fuga subduxit. Fugientem ceperunt piratæ, atque his ille litrum, eo, quod poposcerant, longè amplius ultro persolvit : sed nave subito instructa, eos omnes capiens, crucibus suffixit. Paulò post *Populi* suffragiis *Tribunus militum*, *Quæstor*, *Ædilis*, *Pontifex Maximus*, ac cum *Bibulo* Consul effectus est : hunc tamen brevi magistratu suo submovens, solus gubernavit, quibusdam tunc lepidè scribentibus : JULIO ET CAESARE COSS. *ulibus*. In Consulatu se *Galliæ* Præfectum ipse creavit : quam provinciam intra decennium totam subegit, gravique tributo devinxit *Rheno* pontem injiciens, & *Germanos* aggressus, eos sæpiùs fudit : *Britanniam* quoque *Romanorum* omnium primus adortus est. Interea *Pompejum* M. aemulum nactus, semel & iterum victus, plenam tandem *Pharsalicis* in campis de eo victoriam retulit : quemadmodum postea, *Ægypto* subacta, quam *Cleopatæ* *Amasiæ* largitus est, *Pompeji* quoque filios, sed ægerimè vicit. Tum A. U. DCCVI. quinque Triumphos agens, talis de-

demum erat, cui clavum Reipublicæ è manibus extorquere nemo nullus jam poterat. Ergo Senatus, metu cogente, infinitos ei Titulos, atque Potestatem amplissimam contulit : quæ singula tamen infra suam adhuc ambitionem consistere, Regis proinde nomen sæpius sibi acclamatum rejecit equidem, ita tamen, ut invitus id facere facile videretur. Parthos tandem opprimere ultrò statuit, venitque tum subitus rumor è Libris Sibyllinis, vinci eosdem, nisi ab Rege, non posse. Omni proinde in eos expeditione jam instructa, ultimum adhuc supererat Senatus Consultum, quo Parthia ei decerneretur, & Regii nominis, extra tamen Italiam, facultas accederet. Unde nihil jam ultra cunctandum sibi rati Cassius, & Brutus, iique, quos sibi in fœdus conservandæ Libertatis causâ adsciverant, ipsa in Curia CAESAREM ad statuam Pompeji 33. vulneribus confodiebant A. U. DCCX. Idib. Martii, dum Annum ætatis ageret 65. solusque rerum omnium annos tres ac totidem menses potitus foret. Fastorum eidem celeberrimam correctionem debemus, qua Anni tempora, suis sedibus pravo intercalationum ordine mota, restituit. Scripsisse plurima fertur : è quibus VII. adhuc Libros de Bello Gallico, III. item de Bello Civili Pompeiano cum voluptate relegimus. Hæc paucula interim tanto de Principe ex prolixa *Huberti Goltzii*, aut verius *Marci Laurini* historia tene.

PUB. Brevis es quidem, sed in nuce Iliadem concludis : abunde per te mihi factum est satis, jam, si libet, Numum expendamus, TULL. Sustine modicum, mihi que permitte, ut solâ Vultus in Numo signandi prærogativâ uberius adhuc nonnihil te coram expositâ, hodiernum deinde Dialogum nostrum, ne modum excedat, concludam, cæteris in crastinum dilatis. *Plutarcho* teste, prout diligentissimus ille *Goltzius* eo in opere suo præfatur, quo *Vivas omnium fere Impp. imagines* masculè atque dextrè è Numis expressit, & sub Annum 1557. Antverp. vulgavit, Vultus hominum clarorum pingendi sculpendique consilium à Græcis susceptum est, ea quidem de causâ, ut illi, qui cum laude obierant, vel aberant saltem, præfenti in imagine spectarentur. Sic in populo comparere, tacitumque honorem mereri cum dignum videretur Regia Majestæte atque jucundum, placuit nationum variarum Principibus, monetæ suæ, quæ in omnium curreret manibus, indere vultus suos : ut hoc demum pacto, quod edixit *Cassiodorus*, & alii, *Imago Principum subjectos videretur pascere per commercium, quorum Consilia vigilare non desunt pro salute cunctorum.* Romæ tamen *Numa Pompilius* imagines omninò prohibuit, ut spatio centum & septuaginta annorum nullam vel pingere, sive sculperè liceret. Abinde verò Deorum

VIII.

*Cassiodor.*  
*Variar. L.*  
*N. c. 7.*

rum

rum capita Numis signari, ac Templis statuæ inferri cœperunt : sed suum in Numis vultum in orbem vulgare, quod regium id videretur, nemini permissum, tentatum à nemine, quod certo capitis periculo stetitset. Sulla porro Dictator, qui leges omnes pro libitu evertit, id omnium primus est ausus An. U. C. 566, quem Pompeius M. cum Marco Licinio Crasso trepidè secuti sunt. C. JUL. CAESAR, quo in Regiam potestatem sibi asserendam ferè ab ephebis nemo proclivior erat, non tamen sibi plus fiducia sumsit, quàm ut, subdola usus amphibologia nominis, Numum cum Elephante signaret, eique vocem CAESAR Punicis tamen literis subscriberet, ambiguum relinquens, an suum, an bestia nomen id foret : Punis namque Elephas *Cæsar* appellatur. Cum verò tandem jam in limine solii staret Augusti, Senatus, metu atque adulatione suadentibus, inter cætera infinita honorum insignia atque ornamenta, Vultum suum in auro argentoque ac ære signandi summam prærogativam in eum etiam contulit : qua ille deinde liberrimè hilariterque est usus. Post *Julium* ejusdem adoptione filius, *Octavius Cæsar*, qui postremò ad eundem Imperii honorem grassatus, tutiùs illum multoque diuturniùs servavit, Patre suo in nullo sanè honorum argumento inferior, in pluribus haud paulo superior, millies iterumque millies signato in auro radiavit.

## IX.

Sic itaque tam *Julio* quàm *Octavio*, tot in Numis jam vivum spirantibus, aebat jam populus, quod olim ditis omnibus devoverat, Principes suos metallò fulgentes conspicari : quorum cum sacra, quia Augusti, esset majestas, *Sacram* quoque *Monetam*, Numis ipsis luculenter fatentibus, dixere. Mox etiam tanta Vultus Augusti in ære conspicui reverentia posebatur, ut iidem non rarò in capitis discrimen adducti legantur, qui debito eisdem honore frustrassent. Vitâ luendum erat *Tiberii* temporibus, ejus effigiem aut Numo vel Gemmæ inditam, latrinæ, aut lupanari intulisse, teste *Seneca* : quin & impietatis non neminem postulatum disertè *Philostratus* scribit, qui Aspendi in Pamphiliæ oppido servum verberibus affecerat, drachmas Tiberii vultu signatas secum deferentem. Non parva videlicet apud veteres religio fuit, *Aeternales illos Vultus violare*, ut loquitur J. Consultus, omniumque Augg. sensum eundem fuisse videtur, qui erat postea *Theodorici*, Gothorum Regis, Urbisque ac Italiæ Domini, sic quidem effati : *Quidnam erit tutum, si in nostra peccetur effigie, & quem subjectus corde venerari debet, manu sacrilega violare festinet ?* Hanc ergo Vultum suum præcipuè in auro signandi tam summam prærogativam, veluti peculiarem Imperatoris Majestatis characterem, ita sibi propriam retinere Augusti, ut

*Seneca de Benef. L. III. c. 26. Philostratus in Vita Apollonii. L. III. Cod. de Vet. Numism. potent. Apud Casiodor. unde supra VII. 32.*

usu

usu alterius monetæ, alio vultu insignis, omninò interdixerint, nullis Regibus, qui Cæsares olim vereri debebant, indulgentes, ut Numos vultu suo signare possent, solis Francorum Regibus exceptis, quibus serò tandem Justinianus Imp. id in auro factitandi facultatem concessit: *Procop. Rev. Goth. L. III. c. 33.* quod ipsum tandem ingentis gratiæ loco apud omnes habitum esse *Procopius* collaudat.

PUB. Nunc demum tu Vultibus Augg. novam apud me, nec parvam reverentiam concilias: quis namquè ingenuus diffiteri aliquando velit, vultum Principis, ære signatum, parem sibi cum picta ejusdem effigie cultum recte omnino vindicare? Quod si ergò pictas tabellas contumeliâ violare crimen sit læsæ, ut ajunt, Majestatis, atquè in Numos injurium esse, severa animadversio est dignum. Maximè verò ab iis hac in parte delinqui videtur, qui adulteros cudunt Numos, ac per eosdem incautis emtoribus frivole imponunt: neque mitius illi habendi forent, qui Summorum, quos Orbis tulerat, Principum majestatem nihil reveriti, præstantissima quæque eorum, quæ ad nos usque transferant, monumenta impio furno, atque scelestis ignibus suis corrumpunt.

X.

## DIALOGUS II.

De

### Numo JULII CAESARIS.

PUBLIUS.

**S**Æpè interea multumque ejus Numi, cum quo Tabulam tuam I. auspicatus es, collatum abs te mihi typum hunc præsentem con- Tab. I. tuitus, miror sanè plurimum, tantum in eo cumulum munerum Num. I. supremorum parte sui utrâque congestum. Cum enim *Adversa* caput *Jul. Cæsaris* laureatum exhibeat, cum Lituò, Augurum insigni ad dextram adsignato, circum legitur: CAESAR, AUGUR, IMP. SEXT, *um* COS, *ul*, QUINT, *um*. In *Aversa* adstat sella curulis, fascibus utrinque stipata, unde prominent securès, supra sellam laurea cubat, sive erigitur: supra lego: PONT, *ifex* MAX, *imus*, infra DIC, *iator*, PERP, *etius*, TULL. Quantum te amo, Publi lectissime, quod tam eximiè proficis. Plures etenim literas contractas, quin vel ad unam

B

hæreces

hæres, promptissimè legeras. *Quintum* deinde, ac *sextum* rite ajebas, quia nimirum, ut nullus jam ambigo, probè nosti, Adverbia ista numeralia totidem vices adepti v. g. *Consulatus*, decretæ *Dictaturæ*, *in*nuere, non quartum vel quintum in ordine *Consulem* &c. indicare. Præterea *Lituum Augurum*, quem tibi *Exercit. Proam. D. X. n. 13.* descripsi, præclarè noveras, uti & *Sellam curulem*, ac *Falces*: quorum prior, ut *D. XII. n. 6.* te docui, *Consularis Dignitatis* est nota: *Falces* porrò *Dictatorem* enunciant, de quibus rursus *D. VII. n. 13.* differuimus. In his omnibus erraret, qui in *Numis* ad huc dum nihil penitus saperet. PUB. *Helleboro* sanè plurimum indigerem, si nihil omninò caliginis apud me clarissima tua institutio dispelleret. Verumtamen etsi viderim rectè ac legerim, quid tamen de his omnibus *Cæsaris* præconiis dignè sentiendum, ignoro. Unde obsecro te, ut longiùs aliquantulum te hodie mihi indulgeas, atque de singulis solita me benevolentia atque perspicuitate instituas. TULL. Multa sunt, fateor, hoc uno in *Numo* *elogia Cæsaris*, alia tamen nihilominus desunt. A *Suetonio* namque, ac aliis, qui *vitas Impm.* scripsere, edocemur, *Senatum ad Jul. Cæsarem*, cum is rerum jam summam teneret, *argenteas tabulas*, *aureis literis scriptas*, semel atque iterum, maxima quidem cum reverentiæ submissione, illo interim *Patribus* ne quidem assurgente, detulisse, in quibus eundem, præter descripta in *Numo* *elogia*, *Liberatorem* quoque, ac *Parentem Patriæ* appellavere, decernentes ei *Imperatoris Prænomen*, *Censuram perpetuam* sub nomine tamen *Præfelli moribus*: ut de *Dei Invicti*, *Jovisque* nimis-quàm superbis blasphemisque nominibus taceam. Tantum in *Senatu* tam sacro, tam aliàs sapiente, metus potuit *Tyranni*: ubi tamen dissimulare non debeo, *Cæsarem*, etsi *manu longissima* foret, quod de *Regibus* canit *Poëta*, i. e. summa potestate, *Pompeis* tamen *patre* & *filiis* devictis, in cæteros, qui eis *faverant*, præter spem omnium clementissimum fuisse. Jam de singulis *Numi* nostri *elogiis* ordine dicam.

II.

Quemadmodum, non nisi *Patribus* sinentibus, *Cæsaris* vultus in *Numis* comparuit, ita *Laurus* etiam, qua incingitur, & quæ in *sella curuli* insuper cubat, ac perpetuum eum eloquitur *Triumphatorem*, *Senatus* pariter *Consulto* eidem *decreta* est, semper & undique gestanda. Id verò tantò ille *gratius* habuit, quantò *tenuior* ei foret *capillus*, quantòque *calvitium* suam *iniquius* tulit, *laurò* postea quàm *honestissimè* velandam. *Elogia* quòd spectat, in cæteris omnibus *Numi* hujus nominibus *vox IMPERATOR* facilè princeps esset, *basisque* quodam modo & *fundamentum cæterorum*, si *Prænomini* locum teneret.

neret, ita ut legeres IMP. CAESAR. Sed quoniam contrarium accidit, & ad vocem *Imp.* etiam adverbium numerale *Sext.* adjicitur, peculiaris illa ac summa sanè prærogativa, quam *Julio* Senatus concessit, ut *Imperatoris* uteretur Prænomine, hoc in Numo non satis exprimitur. Quod ut integrè demum sapias, vox *Imperator* paulò altiùs mihi repetenda est.

Variana illa notionem olim apud Quirites sortita est. I. nàmque, cum latissimè acciperetur, dabatur omnibus, qui Consulari, Prætoria aliàque dignitate fulgebant, cui jus vitæ, necisque annexum, qui vulgò *imperare* dicebantur. II. Magis propriè *Imperator* audit, qui bello imperans, justum hostium numerum interfecit, hocque pacto militibus mereri est visus, ut voce omnium Imperator acclamaretur. Id cum fieri sæpius potuerit, nata sunt in Numis elogia: IMP. ITER, III. IV. &c. etsi postea, cum cadente Republica Augusti imperarent, milites persæpè id sibi fiduciæ sumerent, ut Augustos quoque acclamarent, contràque Senatum tuerentur: quæ tamen acclamatio à præsentì toto sanè cælo diversa. III. Illustrius longè præconium erat *Imperatoris*, si quis exercitum totum non modò suo imperio, sed & *auspiciis suis* duxisset. Et *suo* quidem imperio duxere multi, quicumque supremi duces delecti sunt, ut Proconsules, Legati &c. quibus videlicet obaudire omnes debebant. Sed ut *suis auspiciis* duceret quisquam, necesse erat, ut ei Res publica *totam suam fortunam* committeret, *omne fatum suum* cederet. Ut enim Quirites plurima dementavit superstitione, ita etiam rebantur, non modò cuilibet homini suum esse fatum, sed & Urbibus omnibus, singulisque rebus publicis: Urbis autem suæ fatum esse, ut esset *Urbs æterna, Orbisque Domina*. Nihil ergò, quod à republica susceptum est, inauspicatò agere libuit, vel licuit: semper supplicatum est diis, ut ostenderent, an, quod præ manibus erat, faustè feliciterque eventurum sit, fatòque Urbis consentaneum esset. Poterant ergo illi, qui exercitum ducebant, fatum quidem proprium pertentare auguriis, utrùm hostem superaturi, incolumes redituri, triumphum, ovationemve merituri sint: nequibant verò fatum Urbis reposcere à cælo, ab avibus &c. nisi eos res publica cum hoc addito dimisset, ut *suis auspiciis ducerent*. Id si fieret, *Imperator* in castris juxta prætorium habebat Templum Augurale, in quo rem divinam ipse facere, auspiciis operam dare, ac reipublicæ pertentare fortunam debebat. Sin porrò deerat ei facultas auspiciis suis ducendi, Romam mitti, ibique auspicium fieri oportuit: quod si forsitan casus tempusque non ferrent, expedito autem sive conflictus improspère caderet, inauspicatò rem factam Quirites

*Imperatoris*  
III.

lamentabantur. Sin autem, cum poterat, id neglexerit *Imperator*, ingentis calumniæ sibi præbuit argumentum, utque M. Helvio Pro-  
 Liv. XXIV. prætori factum scribit *Livius*, licet victoriâ potiretur, triumphare ta-  
 10. men permissus non est, quod non Reipublicæ, sed proprio, atque a-  
 deo alieno auspicio pugnasset. IV. Soli tandem *Cæsari* concessit Se-  
 natus *Imperatoris Prænomen*, ut scribi posset IMP. CAESAR; posset in-  
 quam: neque enim semper id factum, immò rariùs exstare in Numis,  
 alias dicam. Indulctum hoc *Julio* honoris amplioris causâ, summæ-  
 que in bello virtutis testimoniò, quasi qui esset Victor perpetuus: mi-  
 nimè verò, ut potestatem ei majorem hoc nomine tribuerent Patres,  
 quam in eo aliunde summam, Libertatiq̃ Reipublicæ perniciosissimam,  
 plurimùm averfabantur. Sed *Cæsar*, quiq̃ post eum erant  
 Augusti, alio longe sensu fuère: cum namque Regis nomen, Pa-  
 tribus æquè ac populo nimis execrabile, omitterent quidem, *Im-*  
*peratoris* tamen sive prænomine, sive cognomine Regiam Po-  
 testatem exprimi deinceps atque intelligi volùere, qua etiam eximie  
 usi sunt. Quod cum invaluisset, supremis belli ductoribus non  
 jam ampliùs *Imperatoris*, sed *Ducis* adhæsit, priùsque illud vix uni de-  
 mum alterive, ut forsitan *Blæso*, deinceps indulctum.

IV. PVB. Quantum non in recessu habet sola hæc vox *Imperator*,  
 è sensu Quiritum ritè vestigata? quantum gloriæ tribuit Augustis?  
 TVLL. Tribuit sanè, qui & soli vocis hujus omnem aliam notionem  
 dignè tandem sustinuerunt. Non etenim tantùm jus vitæ & necis sibi  
 solis vindicârunt: uni erant præterea, qui bellum decreverant, duces  
 miserunt: sed eorum quodue auspiciis deinceps bella gerebantur, post-  
 quam in locum *Fortunæ publicæ* successit *Fortuna Domus Augustæ*, *Fortuna*  
*Imperatoris*. Si ipsi bellum administravère, agebant *suis auspiciis*: si  
 duces miserunt, eisdem *auspicia sua* commodaverunt, quemadmodum  
 alicubi *Horatius* cecinit:

Horat. O-  
 dor. L. IV.

Te copias, te consilium, & tuos  
 Præbente Divos.

14. 33.

Utrumlibet autem ex his factum sit, i. e. sive ad bellum ipsi Augusti  
 processerint, seu Legatos dimiserint, alea faustum cadente, honor Prin-  
 cipi cessit, ejusque in Numis subinde bis legitur IMP. semel initio, at-  
 que ut Prænomen, IMP. CAES. deinde cetera inter elogia vel sine  
 addito, vel voce ITER *um*, aut numerò III. *tium*. IV. *tium* &c. adjecto:  
 quemadmodum de Augusto unacum *Dione* testatur etiam *Tacitus* his  
 verbis: *Nomen Imperatoris semel atque vicies partum*. Porro, ut profana  
 omnia nomina jungam, ad COS. *ulis* jam atque DICTATORIS elo-

Tacit. An-  
 nal. I. 9.



gia ordo vertit. PVB. De utroque hoc summo Magistratu si quæ-  
quiam adhuc tibi docenda supersint, oro te equidem atque vehementer  
obtestor, peramanter ut facias. Nullus interim dubita, me probè  
memoriâ complecti, quæ *Proem. in Exercitat.* jam prælibaveras, dum  
*Dial. XIII. n. 3. & 4.* quid rei Dictator esset, ac quoties Magistratum  
hunc *Cæsar* inierit, *Dial. XIX.* deinde *n. 10. seqq.* de Consulibus, at-  
que Consularibus luculenta brevitate differeres. TVLL. Ad illa si  
reflectas, dicendum mihi ferè ultra nil restat: cæterarum quippe copia  
rerum, in reliquis Numis recondita, crambem recoctam nimiooperè fa-  
stidit. Ad sacra igitur veniamus, primumque PONTIFICIS MAXIMI  
titulum expendamus.

Supremam hanc in primo Sacerdotum collegio dignitatem *Cæsar*  
tantâ propositi sui perviciâ ambivit, ut eam rogaturus, manè, prius-  
quam domo excederet, dixerit Matri, se non rediturum, nisi *Pontifi-*  
*cey Maximum.* Obtinuit etiam, quod petiit, summo populi studio,  
& suffragiorum consensu contra *Quint. Catulum* & *Isauricum* compe-  
titores, ætate licèt ac dignitate longè superiores, non tamen, quod *Sue-*  
*tonius* annotat, sine profusissima largitione, entis adeoque suffragiis. Et *Cæs. C. 13.*  
erat profectò operæ pretium, tam summum Sacrorum Magistratum  
etiam maximi nundinari, qui & *Perpetuus* esset, & Auctoritatis pluri-  
mum, atque Potestatis in omnibus Sacris haberet. Etymon hujus vo-  
cis *Pontifex*, teste *Varrone*, à *pons* & *facere* fuit: erat namque Romæ  
ab Anco Marcio rege Tiberi flumini Pons injectus è *sublicibus*, dialectò  
Volscorum, i. e. *lignis in latitudinem extensis*, interprete *Festò*, ita coapta-  
tis, ut sibi illigata clavisque firmata non essent, sed facilè mobilia, quæ  
ingruente aliquando hoste removeri quantocius possent. *Pons* iste  
*sublicius* dictus, tam sacer est habitus, ut *Numa Pompilius* crearet  
*Pontificem*, eidem instaurando, si subinde opus id foret, præfectum:  
quod antequam faceret, pontem hunc sacris quam multis expiare  
debebat.

Deinde tres alii Pontifices ab ipso *Numa*, longo post tempore  
rursum quatuor à *Populo*, tandem à *Sulla* denuò septem adjecti sunt,  
unde XV. Pontificum Collegium enatum: quorum omnium Caput  
*Pontifex Maximus* fuit, sic dictus, non quòd ætate omnium Senior es-  
set, velut *Augur Maximus*, sed quod in cæteros Pontifices jus sum-  
mum haberet, rege etiam Sacrificulo eidem subjecto. Legebatur à  
populo, è Pontificum tamen Collegio, uno eorum Comitia indicen-  
te: cautum autem omnino, ne die nefasto, Fastisque Romanis dam-  
nato. Præibat Sacerdotibus omnibus: Sacrorum rationem nemini

reddidit : animadvertere in eum non licuit : dignitate moveri non potuit. Sacra omnia, templa, sacerdotes, ipsasque Vestales Virgines, Libros divinos, Ferias, Calendaria curavit : si sacra quæcûnque loca dedicanda, Magistratui atque populo preces præibat, comitia indixit, Kalendas, Nonasque, ac nundinas vulgavit : an Ludos quoque fecerit, incertum. Horum vero omnium ne quidpiam negligeret, Italiâ excedere non potuit : regiam domum, sitam in via sacra juxta Vestam, incolere debuit semper, cujus index lauri ramus fuit ante fores conspicuus : equo vehi aut curru nequibat, sed peditem incedere oportuit : domos omnes, ubi vitâ functus jacebat, idcirco cupressò ante fores exposita, vitare coactus est : semel denique, non iterum, nubere poterat, & quidem feminæ nobili duntaxat, atque integerrimæ famæ.

*Acerra Nova Philolog.*  
L. I. P. V.  
p. 647. seqq

## VII.

Hac ergo maxima sacerrimaque apud Quirites dignitate Cæsar post obitum Metelli Pii An. U. C. forsitán 692, retulit. Cum verò postea, actis jam omnibus triumphis, superior omnibus foret ac metuendus, ceteros inter honores hoc etiam à Senatu ei oblatum, ut, si filium habiturus esset, is Pontifex Maximus foret. Quæ fors Augusto deinde, quem Cæsar filium adoptaverat, à morte Lepidi obtigit : ut adeò hoc pacto Pontificatus Maximus velut in hæreditatem transfiret, cum eoque Principes summam in omnia Sacra adquirerent potestatem, quam eis dignitas Imperatoris minimè attulisset, teste Ill. Spanhemio. Porrò in Numis Imp. Pontificis Maximi elogium, solis his literis P. M. notatum, honorato sanè legitur loco, & Tribunitiam Potestatem, atque Consulatum ferè undique præit, legiturque in iis ad usque Gallienum ; post quem una cum Cæsarís, Potestatis Tribunitiæ, Consulatus titulis, quamquam hæc omnia essent Augusti, plerumque omissus est : eò, quod usus jam obtinuerit, Augusto cum fastigio munia omnia suprema veluti natura esse connexa, adeoque jam opus haud ampliùs foret, tam longa nominum recensione Numos indies magis pusillos onerare. Id verò animadversione est dignum, cum Antoninus Pius diserte professus sit, ideò se duntaxat Pontificatum Maximum suscepisse, ut puras manus à sanguine servaret, adeoque in sacris diligens fuerit, teste Jul. Capitolino, ut, non nisi æger, vel absens, eadem per vicarium faceret, in tam frequentibus nihilominus Numis ejusdem Pontificatus Maximus perpetuò fileatur : id quod ego sæpenumero miratus, neminem tamen reperi, qui vel adverteret illud, vel ejus rationem in medium adferret. In L. Vero deinde, qui simul cum M. Aurelio erat Augustus, Pontificis Maximi elogium frustra quæras, uti in ceteris

*Spanhem.*  
T. II. p. 423  
seqq.

ceteris omnibus, quos alii Imp. collegas imperii sibi adsciverunt: neque enim *Pontificatus Maximus*, naturâ vel rectius lege Perpetuus, consortem admisit. Quòd si filii quodque Augustorum ac Cæsares in Numis suis *Pontifices* laudentur, non de *Maximo*, sed inferiore aliquo Pontificatu id accipi, Ill. *Spanhemius* petit. Cùm postea Christiani jam essent Imperatores, *Pontificis Maximi* neque munus neque elogium sustinere, advertente CL. *Harduino*, Patriarchis utique, & Episcopis, maximè verò S. Sedi Romanæ, Christi què in terris Vicario, uni & soli Summo Pontifici, id honoris deferentes. Licèt namque in Numo quopiam M. Constantini, aliorumque, ad usque Gratianum, Augustorum, subinde legatur *Pontifex Maximus*, paganis permittendum id erat, ut veteri stilo uterentur, quoad usque idololatria universa funditus demum excindi potuerit. Unde & à morte Constantini, ac cæterorum, eos, velut olim, in Numis consecratos, Divosque appellatos reperies.

PVB. Succincta hac tua de *Pontifice Maximo* Commentatione egregiam in pluribus mihi copiam faceres, ab impiis infidelium deliriis Christiana ad Sacra sermonem traducendi, nisi à nostro id instituto prorsus abluideret. Quare jam nunc de *Auguribus* æquè jucunda audire abs te maximè concupisco. TVLL. Ego autem verebar, etsi cuncta oppidò constringam, tua tamen patientia nimium hodie, etiam de *Auguribus* differens, me abusurum. PVB. Si, ut proverbio dicimus, disertus comes pro vehiculo est, tu certè eruditissimis discursibus tuis plurimum mihi horæ compendium facis.

TVLL. *Augurum* ergò, qui Sacerdotum Romanorum in ordine Pontifices proximè infecuti sunt, Etymon cape, quos *Festus* non ab *Avium garriv* sed *gestu* appellatos existimat. Solemnes erant Chaldæis, à quibus ad Græcos primùm, deinde ad Etruscos, postremò ad Romanos migrarunt. Romulum certè Urbis suæ auspicia *avibus fecisse* novimus: qui & juxta numerum Tribuum antiquarum in populo suo tres Augures instituit. Numa autem Pompilius tantam in eos contulit dignitatem, ut secundum à Pontificibus Collegium facerent. Impari numero erant semper: quanto autem, edici tutò non potest, quamvis ferant, Sullam Augures XV. constituisse. Qui eorum Senior erat ætate, dictus est *Augur Maximus*, quapropter & præcipuus erat. Legge Domitia, à plebe electi sunt, quæ lex iterum iterumque abrogata, toties rursus invaluit, donec Imperatores suo duntaxat arbitrio singula constituerent. Tantò erat eorum Autoritas major, quanto magis Quirites curabant, ne belli, pacisve tempore, quidpiam, nisi *auspicato*,

VIII.

IX.

id, i. e. consulto Augurio, gereretur : usquedum longo hujus superstitionis usu de ejus vanitate edocti Romani, Augurum artem neglexere, & Magistratus ad se trahens auspicia, quod sibi libuit, Auguribus nuntiare duntaxat in vulgus imperavit.

X.

*Plutarch.  
Probl. 99.*

Cum verò adhucdum vigerent auspicia, Augurum munus summi viri gesserunt : quòd hoc Magistratu sacerrimo nemo, gravium etiam criminum convictus, moveri posset. Causas affert *Plutarchus*. Primum quidem, quia verebantur Romani, ne Augures, qui jurejurando silentii tenebantur in rebus divinis, si ad officium redigerentur, Sacra vulgarent. Deinde quòd auspicia artis forent, atque scientiæ, non à nomine vel dignitate venirent : Unde, qui calleret auguria, ea nihilominus capere posset, licet Augur non haberetur. Ingentem hujus muneris existimationem *Cicero* docet, illud *Amplissimi Sacerdotii* nomine efferens : Magis verò *Plinius*, amicorum cuiquam, Auguratum sibi gratulanti, ita rescribens : *Gratularis mihi, quod acceperim Auguratum : Jure gratularis, & quòd Sacerdotium cum priscum, tum religiosum, tum hoc quoque planè sacrum & insigne est, quòd non admittatur viventi.*

*Cicero. L. ad  
Attic. VIII.  
ep. 3.  
Plin. L. IV.  
ep. 8.*

XI.

Omina *Augures* potissimum captabant à cœlo, & avibus : alias à bipedibus etiam, quadrupedibus, ac diris, i. e. fortuitis actionum humanarum, animaliumque eventibus, ut nulli demum superstitioni locus deesset. Augurio statuto is, qui capere debebat, loco sacro extra urbem quiescens, concubia nocte sub initium naturalis diei surrexit, cælumque servavit, i. e. certa cœli spatia versus 4. Mundi partes *Lituo suo*, seu baculo supra recurvo, designavit, in quibus aut ventos, aut fulgura, vel aves advolantes observans, rogavit Deos, ut per ejusmodi signa, quod fatum impenderet, edicere vellet. Hæc cœli spatia dicebantur *Templa* : Avium porrò *Oscines* aliæ, quæ cantu, aliæ *Præpetes*, quæ volatu vaticinari credebantur. Coloris in his ratio plurima habita : candidæ etenim boni, fuscæ mali erant ominis. Lævi pariter lateris, dextrique permagnum fuit discrimen : Scribit namque *Cicero* alicubi : *Nobis sinistra videntur, Grajis & barbaris dextra fulgura meliora.* Dum Augures hujusmodi signa primum viderunt, denuò diis supplicabant, ut iterum eadem apparerent, certumque hoc pacto ederent omen : Quod dum fiebat, *acceperunt* illi ajebantque, quod de uno eorum *Tolumnio Virgilius* cecinit :

*Cic. L. II.  
de Divinit.  
c. 36.*

*Virgil. Æn.  
XII. 258. &c*

*Hoc erat, hoc, inquit, votis quod sæpè petivi,  
Accipio, agnoscoque deos.*

Satis hæc, *Publi*, de Augurum nugis : Hoc solum addo, *Jul. Casarem* fuisse

fuisse *Augurem Maximum*, silente quidem Historia, sed Numis clarè loquentibus. Nunc porrò toto hoc Dialogo in unico *Julii Numo* versati vires uterque reparemus nonnihil, id equidem commodi referentes, ut, cùm in reliquis Numis elogiâ IMP. atque PONT. MAX. idendidem recurrant, parum nos ea deinceps aut nihil morentur.

PVB. Subvereor equidem, Honorande Tulli, supercilium tuum, qui lassus es differendo: temperare tamen ingenti proficiendi desiderio jam minimè possum, quin perconter abs Te, si Numus *Jul. Cesaris* in Græcia cusus, hisque omnibus, aut pluribus elogiis foret insignis, quæ demum vox Pelasga *Imperatores*, quæ *Augurem* &c. notet. TVLL. Frontem mihi profectò, Amantissime Publi, lætissimè explicas, quoties proficere cupis. Ipsa porrò tam vehemens contentio tua, quam affers ad discendum, ingredi me facit in spem, ut Grajas tu literas mox, ut otium nactus sis, plenè possideas. Interim ego voluntatibus tuis summa mea cum voluptate obsecundans, te veluti trepidum quemdam Narcissulum, gressus vel primos figere dubitantem, libenter nutricis in morem conduco. Animum ergò tuum adverte, huncque brevem Indiculum memoriâ complectere, quo supremorum in Numis munerum nomina latina græce pariter Tibi reddo.

XII.

CAESAR  
IMPerator.  
AVGustus.  
Pontifex Maxim.

ΚΑΙΣΑΡ.  
ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ.  
ΣΕΒΑΣΤΟΣ. locò ΣΕΒΑΣΤ.  
ΑΡΧΙΕΡΕΤΣ ΜΕΓΑΣ, vel  
ΜΕΓΙΣΤΟΣ.

A. AV. vel AVGur.  
TRibunia Potestate.

ΟΙΩΝΙΣΤΗΣ.  
ΔΗΜΑΡΧΙΚΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ.

COSul.  
PROCOSul.  
CENSor.

ΤΡΙΑΤΟΣ vel ΟΥΤΡΙΑΤΟΣ.  
ΑΝΟΥΤΡΙΑΤΟΣ.  
ΤΕΙΜΗΤΗΣ.

Pater Patrie.  
PIVS. FELix, aut P. F.

ΠΑΤΗΡ ΠΑΤΡΙΔΟΣ.  
ΕΥΣΕΒΗΣ, ΕΥΤΥΧΗΣ.

PVB. Bellè agitur mecum, dum Græcas meditor literas: Anfer nimirum strepit inter olores. Neque tamen animum despondeo, ubi tu me tantopere cum iuvas tum erigis. TVLL. Superest tandem, ut ex percommodo *Laurentii Patarolii* libello, quem inscripsit: *Series Augustorum, Augustarum, Cesarum, & Tyrannorum omnium* &c. Venet. A, 1722.

XIII.

C

jam



jam altera vice nitidè exculo in 8, m, te moneam, *Jul. Cæsaris Numos æreos magnos haud infrequentes esse, minores vix occurrere. Argenteos autem raros, rarissimos aureos credi: cum quibus Græci pariter, ac in Coloniais cusi de pretio certant. Nôsse hæc expedit Tyroni, ut, quàm dives sit ipse, vel contrà quàm pauper, intelligat. Etenim non, qui multos, sed qui raros possidet Numos, celebriore est Arcula.*

## DIALOGUS III.

De

### Numo AUGUSTI.

PUBLIUS

L.

**Q** Uater jam mihi Vultum *Augusti* pingebas in *Exercit. Proëm. Numos inter Familiarum, vi Tab. III, n. 3, item Tab. IV, n. 9, & 10, rursum Tab. V, n. 8, ubi & n. 9, quintus sequitur Numus, Augusti non quidem vultu, nomine tamen illustis.*

TVLL. Opportunè hæc memoras, ut novæ te rei commoneam, Optime Publi. Nimirum ii, quibus Numi magno jam numero affluunt, dum cimelia sua quàm ornatissima cupiunt, variâs inibi *Series* ordinant, v. c. *Familiarum, Imperatorum, Coloniarum, Urbium Græcarum: nonnulli præterea Deos, Déasque, Tempa & Sacrificia, Trophæa, Triumphos, Ædificia publica &c.* peculiaribus in Tabellis juxta se collocant. Quoniam proinde unus idémque Numus in *Adversa* quidem ad hanc, in *Aversa* aliam ad *Seriem* commodùm pertinere videtur, receditur sæpè à communi Eruditorum placitò, quorum sensu *Adversa*, i. e. anterior ac princeps Numi facies, ea habetur, quæ capite, aut nomine Principis signatur. Si namque in *Aversa* v. g. legatur *Triumvir* aliquis *Monetalis*, ejusmodi Numum ii, qui *Seriem* cupiunt *Familiarum* reddere auctiorem, inversò ordine collocant in Tabellis, cùmque aliàs vultus Imp. suprâ cubare deberet, infrâ ponunt, ut ad primum Numi obtutum mox *Turpilianus, Surdinus, Clovius &c.* aliique de *Familiis Romanis* compareant. Pari pacto alii *Urbis Genium, Colonix nomen* sive insigne, alii *Templum &c.* in fronte statuunt: *Aversam* itaque, cujus Typus sua cum *Serie* congruit, in locum *Adverse* substituunt.

unt.

unt. Mirari ergò jam desines, eccur etiam ego tot Numos *Augusti* pauculis tuis Familiarum Numis inseruerim, ut videlicet tres saltem ex iis Tabulas compleverem. Novus tamen tibi superest *Augusti* Numus in *Partis hujus I. Tab. I.* servatus, ubi *num. 2.* comparet.

Principem in eo vides longè maximum, faustum, ac diuturnum. Cum primis tamen reflecte ad Triumvirorum Reipublicæ constituendæ causâ à cæde *Jul. Cæsaris* creatorum historiam, compendiò tibi à me *Exercit. Proëm. D. X. n. 7. seqq.* recitatam. Erant hi, ut noveris, *Octavius* quidem *Cæsar* postea dictus *Augustus*, *M. Antonius* deinde ac *M. Lepidus*, *terribile bonis omnibus collegium*, ut graviter *Patinus*, *Plutarchi* verba ex parte sibi usurpans, *quod in fœdus cruentum prodendæ patriæ, atque effundendi, quodcumque supererat, liberi sanguinis causâ coaluit.* Prior omnium atque junior, deinde fortuna virtutèque superior *Octavius* erat, *C. Octavii & Acciæ filius*, primo nomine *Thurinus*, quod cito evanuit, natus sub Ann. U. C. 691. ante Christum 63. Quadrimus nondum patre vero orbatus, *Jul. Cæsarem*, cujus sorore mater ejus est genita, adoptione parentem accepit, ab eo in nomen & familiam suam adlectus, & abinde *Cæsar* appellatus; hæresque insuper scriptus, Annum sextum ac decimum ingressus, *Julium* in Hispaniam secutus, militiæ posuit rudimenta : hoc verò in Parthiam cogitante, juvenis *Cæsar* Apolloniam causâ studiorum est missus. Fatis autem *Julium* subito prementibus, quantocius advolans Romam, truculentam cum Antonio & Lepido Triumviratus periodum inchoavit, quam aliàs percensui. Mutinensi adversus *M. Antonium* bello, ambobus Consulibus cadentibus, solus exercitum obtinuit, sibique Consulatum vindicavit A. U. 711. Altero anno cum *M. Antonio* gessit bellum Philippense in Brutum ac Cassium, *Julii* interfectores, primo prælio ferè victus, altero victor, Tertio in Luc. Antonium movit, *M. Antonii* Triumviri fratrem, quem Perusiæ ad deditionem coëgit. Quartum pugnavit in Sext. Pompeium : à quo semel & iterum classe victus, tandem per Agrippam triumphavit An. 717. Lepidum paulò post ad incitas redegit : in Dalmatas & Pannonios pugnans, varias retulit cicatrices. Decretoria tandem arena cum *M. Antonio* classe ad Actium congressus, A. 723. insigni victoria usus est : sed, dum eum Alexandria postea obsideret, multis equitibus fuit multatus, classis tamen adversæ deditione, triumphum tandem de Antonio internecinum obtinuit.

Sic æmulis omnibus liber juxta atque superior, Patris *Julii* vestigiis territus licèt ambitu pari, non tamen contentione, ad gloriam grassatus est, Imperium sibi delatum, nisi diuturna cum amicis, *Mecænate* maxime

II.

*Patin.*  
*Impp. p. 15.*  
*Plutarch in*  
*Vita M.*  
*Anton.*

III.

atque Agrippa, consultatione præmissa, minimè admittens, & tum quidem in decennium duntaxat: quo exacto iterum in quinquennium iterumque rogari, ut imperare vellet, callidus expetiit. Imperii provincias bifariam parçitus, quæ pacatæ erant, Senatui cæssit, quæ hostem metuerent, sibi servavit, ut hoc demum pacto penès eum exercitus forent, Pontificatum Maximum defuncto Lepido diligenter iniit, ut Sacrorum potiretur: Consulatum gessit, ut Patribus imperaret, ac Tribunitiam Potestatem, ne populi benevolentia excideret. Crudelitatem Triumviratus sui clementiâ majestatis non sanavit solum, sed penitus ferè delevit: Rempublicam æquissimis legibus, Urbem ædificiis splentissimis extulit Pugnavit. In Cantabros, Illyricos, Armenos, omnium in Germanos infelicissimè, Quintilio Varo turpiter cæso: quapropter jam senior, capite frequenter in parietem illiso, exclamavit: *Quintili Vare, redde legiones!* Solus annos 44. imperavit, Nolæ in Campania obiens è profluvio ventris, nonnullis tamen virus suspicantibus An. Ætat. 77. U. C. 767. Christi sub eo feliciter nati 14. Fuère, qui de eo jactarent, *aut nasci nunquam, aut nunquam mori eum debuisse.*

IV.

PUB. Dulcis mihi fuisti, Tulli facundissime, hac iterum narratione: sed trium puto verborum oblitus es, quibus te in historia Imp. usurum aliàs propofuisti. TULL. Dum regni primordia percensenda, triverbio locus non est: scire profectò expedit, quibus demum mediis Libertas in servitutem abierit, quibus artibus Tyrannis in folio non substiterit modò, sed & placuerit. Jam Numum expendamus, apud te æreum medium, nigro vernice tinctum, probatum, benèque conservatum. Vides summi hujus Principis caput lauro florente incinctum, neque excidit tibi, ut reor, *Julio* semper esse laureato à Patribus indultum. De *Augusto* memoriæ *Plinius* prodidit, cum *Livia Drusilla* eidem quartò esset pacta, sub dio illi sedenti Aquilam ex alto Gallinam candidam in gremium demississe, quæ lauri ramum rostro suo detinebat. Illi eò aruspices Gallinam, omnèmque ejus sobolem educari, laurum verò in villa Cæsarum plantari curabant, sylva inde enatâ. Hac deinde de fami propagine *Augustum*, cum triumpharet, lauream decerptam capiti imposuisse semper: quod exemplum, ut ille *Julii* imitatione, ita cæteri Imp. suâ insecuti sint. Celeberr. tamen *Reuschius* ex *Aurel. Victore* illustrem profectò *Augusti* sententiam affert, ita profati. *Jactantis esse ingenii atque levissimi, ardore triumphandi, & oblauream coronam, id est, folia infructuosa, in discrimen per incertos eventus certaminum securitatem civium præcipitare.* PUB. Reprehendit hoc pacto, ut reor, optimus senex, quod

Tab. I.  
Num. 2.*Plin. Hist.  
Nat. L. XV.  
c. 30.**Reusch.  
Gemm.  
Eberm. p.  
75.*



quod junior ipse amavit : quamquam toto differant cœcio, æquo Marte poscente lauream virtute mereri, & solo laureæ ambitu classica canere.

TULL. Legendam percense. PUB. Sic demum habet : CAESAR AUGUSTUS DIVI F. lius, P. ater, P. atria. TULL. Ubi nomen *Octavii* ? In nullo id Numo Principis hujus requiras : adoptione quippe à *Julio* facta absorptum est, eique *Cæsaris* nomen successit. Atque hoc ingens beneficium docent verba : DIVI i. e. Julii F. ilius. Affert Erudis, *Liebe* in præclara illa *Gotha Numaria* Numum aureum *Jul. Cæsaris*, in cujus Aversa videas *Augustum* nudo capite hac cum epigraphe sane non vulgari : C. ajus CAESAR COS. ul. PONT. ifex. AUG. ur. Unde liquet, *Augustum* non *Cæsaris* Patris cognomen solum, sed & Prænomen *Caji* accepisse, nominibus veri patris sui penitus abolitis, cum aliis, more *Quiritum*, adoptati Gentile nomen suum leviter inflexum retinerent, aut veri etiam parentis nomen : quo pacto *Augustus* scribi debuisset à gente sua *Octavia Octavianus*, vel *Octavii filius*. PUB. Mihi porrò meò in Numo superbum satis videtur, & *Julium* appellari Divum, & *Augustum* se *Divi filium* jactare. TULL. *Quiritum* ea supersticio in omnes pervagata est, ut illos etiam Principes, quos propter tyrannidem sustulerant, à morte Græca quidem dialecto Ηἥρωες, *Heroes*, latina *Divos*, *Consecratos*, *Sideribus receptos* appellarent ipsi, vel appellari paterentur, eo honore ad parentes pariter vel natura vel adoptione, ad Uxores deinde ac Liberos etiam propagato. Certè *Domitianus*, quam impius Princeps ! ita tamen à *Silio* Italico laudatur :

O Nate DEUM, DIVOS que dature !

Quid quòd Ill. *Spanhemius* commemoret, in Numo Græco, à præstantiss. *Morellio* descripto, appellatum esse *Neronem* à *Claudio* adoptatum : ΚΑΙΣΑΡ ΘΕΟΣ ΘΕΟΤ ΤΙΟΣ : CAESAR DEUS DEI seu *Divi F. ilius*. Cætera, quæ ad hunc locum facerent, *Exercitationum* nostrarum *Parti VI.* & ultimæ reservo, quæ de *Consecrationis Augustæ* deliriis ager.

Quemadmodum verò, dum legis in Numo tuo CAESAR, Gentem intelligis, cui se *Octavius* insertum testatur, *Juliam* nempe ac *Cæsarium*, dumque legere pergis DIVI F. ilius, factam à *Julio* jam consecrato ejusdem notas adoptionem : ita nomen AUGUSTUS summam tibi illius dignitatem enunciat. Primus quippe id nominis tulit. Tractatum à Senatu fuisse *Florus* scribit, an, quia *Octavius* condidisset Imperium, *Romulus* vocaretur ? sed sanctius & reverentius visum est nomen AUGUSTI, ut scilicet jam tum, dum colit terras, ipso nomine & titulo consecraretur. Canente quippe *Ovidio* :

V.

Goth. Num.  
p. 53.

Sil. Ital.  
L. III. v.  
625.

Spanhem.  
T. II. Diff.  
XII. §. 91.

VI.

Florus IV.  
12.

Ovid. Fa.  
flor. I. 609.

*SANCTA* vocant *AUGUSTA* Patres ; *AUGUSTA* vocantur

*Templa, Sacerdotum ritè dicata manu.*

Quo circa Græcis *Augustus* per *Σεβαστὸς* scribitur, quod idem est, ac  
*Dio Coccei.* *Venerabilis, Adorabilis* : & apud *Dionem Cocceianum* hoc nomen *Potestatem*  
*L. LIII. p.* non sonat ; sed *Splendorem Dignitatis*. Quo sensu id pariter *Apuleius* acce-  
 107. pit, inquit : *Unus omnium GRATIANUS* potestate *Imperator, virtute*  
*Victor, AUGUSTIUS SANCTITATE, Pontifex religione.* Quoniam porro  
*Apulei. in* hoc nomen *Cæsar* magna virtute atque felicitate sustinuit, postquam  
*Grat. Ab.* eidem in VII. Consulatu Id. Jan. An. U. C. 726. à Senatu oblatum est,  
 accidit, ut eodem alii deinde Imp. tanto tempore gloriarentur, idque  
 in eos perpetua successione ita transfiret, quemadmodum in Ægypti Re-  
 ges *Pharaonis*, in Syros *Seleuci*, in Ponticos *Mithridatis*, in Parthos *Arsa-*  
*cis*, in Armenios *Tigranis* nomen propagatum est. Factum est etiam lapsu  
 temporis nomen *Potestatis* usque adeò, ut plures Imp. & hos inter  
 primus fere *Hadrianus*, neglectis aliis omnibus elogiis, *Augusti* tantum in  
 Numis scriberentur, quemadmodum & tu infra in Numo *Hadriani* aliud  
 nihil leges, quàm *HADRIANUS AUGUSTUS* : quo uno nomine,  
 quidquid ad Imperatoriam Majestatem pertinuit, complecti est visus.  
 Cave sis ergò, ut ii te fallant, quorum dialecto vox hæc *Augustus* quasi  
 ab *augendo* dicta, Imperii Ampliatorem designat. Aut, si forsitan in *Cl.*  
*Hardum* sententiam penitus novam, ab omni porro antiquitate alienam,  
 incidaris, eam leviter arripias : qua voluit, *Augusti* nomen, æquè ac  
*Cæsaris*, in cæteros omnes Imp. manasse, quasi nomen Gentile, quod  
 ii cognato agnatòque à *Cæsaribus* sanguine descenderint. Cui penitus  
*Spanb. un-* convellendæ Ill. *Spanhemius*, quamvis sine bile, nervos tamen omnes  
*de supra p.* intendit.  
 371. seqq.

VII.

PUB. Quæso te, Venerande Tulli, si sic demum in cæteris omni-  
 bus Imp. numis, tamque prolixè versaberis, quem exitum reperies?  
 Sed abundat in me amor tuus, cui omnis demum labor est brevis : ego  
 porro tam reconditæ eruditionis favos cupidissimis faucibus lambo.  
 TULL Exibo, ne dubita, si primas tibi *Laconicæ Quiritum Sapientiæ*  
 venas aperuero. Hærare tibi postea ad singulas voces, ubique recur-  
 rentes, quemadmodum nunc quidem fit, minimè deinceps continget.  
 Restat adhuc postremum in Numo tuo, illudque pretiosum in paucis  
 elogium *P. atris. P. atrisæ*. Serius, an citiùs bellum hoc nomen, cum  
*Sueton. in* *Julio Parenti*, tum *Cæsari Augusto*, ejusdem adoptione filio, delatum sit,  
*Jul. c. 85.* addubitant, Eruditi. Verum *Julio* non à morte primùm per *M. An-*  
 tonium illud tributum esse, cum memoriæ ejus columnam statueret mag-  
 nificam, eique inscriberet : *PARENS PATRIAE* : sed jam viventi æ-  
 cla-

clamatum, numis testibus, discimus, cujusmodi eadem cum appellatione diligentiss. *Goltzius* dudum vulgavit. *Augusto* autem præclarum hoc elogium in Consul. XIII. Trib. Pot. XXI. adeoque An. U. C. 752 Non. Febr. oblatum, Ill. *Spanhem.* post Card. *Norisium*, & *Jac. Perizonium*, Clar. Viros, è vet. *Kalendarii* fragmento apud *Gruterum* manifeste evincit. Quis modus offerendi, quæ deinde oblata hujus nominis apud *Augustum* jucunditas, *Suetonius* tibi eloquatur, apud quem lego. *Quod bonum faustumque sit tibi, inquit Valerius Messalla, domuique tuæ, Cæsar Auguste, sic enim nos perpetuam felicitatem Reipublicæ, & leta huic precari existimamus, Sexatus te, consentiens cum Populo Romano, consalutat PATRIAE PATREM. Cui lachrymans Augustus respondit his verbis. Ipsa enim sicut Messala sunt verba, compos factus votorum meorum, Patres Conscripti, quid habeo aliud deos immortales precari, quam ut hunc consensum vestrum ad ultimum vitæ finem perferre mihi liceat?*

*Goltz. in Cæs. Tab. III.*

*Spanh. T. II. p. 446.*

*Sueton. in Aug. c. 58.*

Vim verò nominis hujus, quod sanè honoris erat, ac cautionis, ut scilicet sibi subjectos ceu liberos diligeret, & ab iis vicissim ut Pater coleretur, perspicuè *Seneca* docuit, scribens: *PATREM* quidem *PATRIAE* appellavimus, ut sciret, datam sibi potestatem patriam, quæ est temperatissima, liberis consulens, suaque post illos ponens. Nobilis hæc Appellatio à Senatu, si æquo esse ei licuit, ac sapienti, neque metu ad adulandum compulsus est, Principibus suis nec statim est data, neque ab his, qui meliores erant, subito admissa: ut toties laudatus *Spanhemius*, eundò propè per singulos, amplissimè docet. Tu uno teste contentus, *Ovidium* audi, cujus etiam vadimonio *Augustus* se verè ut *Patrem Patriæ* gessit. Ita ille:

VIII.

*Senec. de Clem. L. I. c. 4.*

*Sancte PATER PATRIAE, tibi plebs, tibi Curia nomen*

*Hoc dedit, hoc dedimus nos tibi nomen Eques.*

*Res tamen ante dedit, serò quoque vera tulisti.*

*Nomina: jam pridem tu PATER URBS eras.*

*Ovid. Fast. L. II. v. 127. seqq.*

Magnus ille *Tull. Cicero*, tanta *Reipublicæ* columna, ac *Liberatis*, donec ei caput præfectum, ac lingua amputata, acerrimus viadex, cuique omnium primo *Parentis Patriæ* elogium *Romæ* obtigit, Columnam illam supra commemoratam, ac *Julio* per *M. Antonium* cum elogio *Parentis Patriæ* positam, execratam suggillavit. Clarius longè testimonium *Augusto* perhibuit *Seneca*, his quidem verbis: *Bonum Principem Augustum & benè illi convenisse PARENTIS nomen fatemur.*

*Cicer. Phil. I. c. 2. Senec. de Clem. L. I. c. 10.*

**PUB.** Dii te ament, *Tulli Honorande*, quòd brevi equidem periodo plurima memoratu dignissima complecteris. Hoc demum est *Laconicam Quiritum Sapientiam* recte evolvere, si vocum, quas legimus

IX.

in.

in Numis, vim pariter ac pondus solida eruditione pervadimus. TVLL. Ego verò hoc demum addo, Numos *Augusti* in ære medio obvios, raros in magno, in auro argentoque vulgares à *Patavolio* dici: Græci quoque, magnos si demas, non infrequentes sunt, sed in *Cóloniis* cusi rarissimi.

## DIALOGUS IV.

De

### Numis TIBERILCAII, CLAUDII, atque NERONIS.

TULLIUS.

I. ERit paulò pòst, Optime, Publi, ut iter nostrum Augustum velis decurramus, ut ajunt, atque quadrigis, plerisque munerum supremorum nominibus jam explanatis. Hoc Dialogo. 4. Augustos videbimus, quibus *Cæsaris* nomen gentile erat, uno semper alterum adoptante. Primus eorum *Tiberius*, cujus Numum ego pinxi *Tab. I. n. 3.* tu æreum, & magni moduli tenes. PVB. Nudo is capite dextram respicit, vafri quid nescio oculis spirans. Nimirum vaferrimus totus, vultu ac voce animi dolum perpetuò celans. Gente initio *Claudius* erat, *Tiberii Claudii* filius ex *Livia Drusilla*: cùm verò eundem mater uterò gestaret, ipsam *Augustus*, viro suo abductam, sibi conjugem accepit, prolis itaque vitricus effectus. Non deerant tamen, qui *Tiberium* ab *Augusto* antea adulteris amoribus genitum credebant, Graiis literis atque Latinis probè institutus, elegantia dicitur carmina panxisse: bellica insuper virtute adversum Rhætos, Pannonos, atque Germanos admodùm clarus, triumphos, ovationemque promeritus est. Sed callidum ejus ingenium, atque cætera vitia brevi subodoratus *Augustus*, parùm ei favit, nec antè, quàm *Cajus* & *Lucius*, sui è filia *Julia* nepotes, præcoci fato sublatis essent, agrè à *Livia* inductus, eum in filium adoptavit, atque imperii successionem firmavit, eum annum ætatis jam ageret LVI. Ut videlicet ipse, cùm Romam vitis suis *Tiberius* deinde inquinaret, desiderabilior fieret, quod *Suetonius* notat. Imperio admotus, virtutum propè omnium atque

vitiarum

vitiorum exercitia miscuit, humanus idem atque crudelis, modestus atque superbus, liberalis & avarus, sobrius & ebrius: maximè verò effusa libidine, & simulatione perpetua malum principem egit, violentam postremò mortem appetiēti, ac verosimillimè à Successore *Cajo* ultima in ægritudine suffocatus an. Imp. 23. ætat. 78. Christi sub eo passus 37.

PVB. Legenda Numi hujus prolixa est: TI. *berius*. CÆSAR. D. *ivi*. AUG. *ustii*. F. *ilii*. AUGUST. *us*. P. *ontifex*. M. *aximus*. TR. *ibunitia*. P. *otestate*. XXXIIX. *Vium*. TVLL. Bellè legisti. PVB. Sine porrò, an lecta ritè quoque intelligam, periculum facere. Gentili ac veteri *Claudii* nomine omisso, *Tiberius Cæsar* audit, quia in *Cæsarum* deinde Gentem adlectus, non paulò clariorem: ut patri adoptanti gratiam haberet, scribitur *Divi Filius*. Additur *Augustus*, adepti, gestique summi imperii nota, sacrosanctæ præterea Majestatis. Sequitur *Pontificis Maximi* elogium, Index summæ suæ in omnia Sacra potestatis, *quibus omnibus tandem Tribunitia Potestas* succedit, decies octies gesta, qua populi commodis se studuisse ostendit, simulque favisse Senatui, quod munus hoc maximum repetito toties numero semper quasi novum receperit. TVLL. Præclarè omnino: nec mihi addendum hic superest aliquid, præterquam de *Tribunitia Potestate*, quam aliam longè multoque eminentiorem apud Imp. ac olim apud Tribunos plebis fuisse, ignorare non debes, ut Ill. *Spanhemius* contra CL. *Harduimum* denuò invictè contendit.

II.

*Spanh. T. II.*  
p. 425. scqq

III.

De Tribunis quidem plebis in *Exercit. Proëm. Dial. XIX.* abunde eruditus fuisti: quomodo verò Tribunitia Potestas ab Imp. gesta sit, hunc in locum servabam. *Tacitum* itaque audi, sic de ea scribentem: *Quod summi fastigii vocabulum reperit AUGUSTUS, ut aliqua appellatione cætera imperia præmineret*: ea videlicet, quæ Tribuni Plebis, quo nomine Imperatorum nullus uspiam vocari passus est cæterique omnes Magistratus, quocumque forent ordine, tenebant. Quare hanc Potestatem *Vopiscus* vocabat magnam partem Regalis imperii. Equidem etiam *Julio Cæsari* Senatus eam in perpetuum obtulit: hoc tamen nomine per eum neglecto, quamvis munus impleret, quod *Lipsius* ad *Tacitum* monet, *Augustus* illud resuscitavit, *Tiberius* deinde cæterique firmarunt. *Augustus* hanc Potestatem in perpetuum assumpsit, nihiloscilicet tamen in duo lustra, sive quinquennia, *Agrippam* generum, in alia quatuor lustra *Tiberium* ejusdem collegam adlegit, & in singulos quidem annos, ac si de novo ei fuisset collatum, ejus gestæ numerum renovavit, Numis fidem suam interponentibus, ubi Tribunitiam ejus Potestatem XXXVII. reperimus. *Tiberium* in hac parte Patris vestigia

*Tacitus*  
*Annal. III.*  
56.

*Vopisc. in*  
*Tacito Imp.*  
c. 10.

proximè pressisse, hic Numus, de quo agimus, perspicuè docet, Tribunitiam Potestatem XXXIIX. exhibens, quæ cum ultimo vitæ ejus atque imperii anno coincidit. Ubi tamen notes, numerum istum inchoare eo ab anno, quo *Tiberius* in hujus Potestatis Collegium ab Augusto est primùm admissus, non autem inde, cum solus imperans eam primùm gessit, Fuère Augustorum filii, sive natura, sive adoptione, subinde jam aliquoties cum Patribus Consules, & Tribunitiæ Potestatis Collegæ, antequam imperium ipsi tenerent: Utriusque proinde vices à primo numerârunt anno muneris, non verò Consulatum illum primùm scripsere, quem, ut jam Augusti, primò gesserunt. Cum proinde Consulatus, sive Tribunitiæ Potestatis numeri in Numis Quiritum veluti Æra quædam sint Cæsarum & Chronologia, qui ritè computare hic volunt, nôsse prius debent quoties Principum aliquis ante imperium aut Consularem, vel Tribunitiam gesserit Potestatem: quod qui neglexerit, graviter hallucinabitur. Non enim v. c. *Tiberius*, cujus Trib. Potestatem XXXIIX. Numus tuus descripsit, annis totidem; sed solis 23. imperavit, quia nimirum adhuc imperante *Augusto* jam 15. vicibûs erat Trib. Potestatis Collega.

IV.

Porrò eminentiam muneris hujus apud Impp. præ Tribunorum Plebis facultate Ill. *Spanhemius*, a parte Cl. *Pagii* contra Em. Card. *Norissum* stans, inde luculentissimè probat. *I.* Quod Tribuni plebis essent Magistratus plebei: illos verò, quos adoptare Augusti, quodque simul fieri consuevit, Cæsares dicere, & Tribunitiæ Potestatis Collegas admittere solebant, Patriorum ex ordine esse deberent. *II.* Quòd omnis potestas Tribunorum esset Urbe circumscripta, nullamque extra ejusdem pomæria vim fortiretur: Quare etiam Tribunis ne per unam quidem noctem abesse ab Urbe licebat. Contrà Augustorum Tribunitia Potestas non modò per totam Italiam valuit, sed etiam extra illam: quemadmodum *Tiberius*, ejusdem eum Patre jam consors, Rhodi tamen degebat, eamque ibidem exercuit. *III.* Quod Tribuni plebis essent infra Prætores, Tribunitia verò Potestas, ut supra ex *Tacito* audisti, imperia omnia præemineret. *IV.* Quod Tribunitia insignes Potestate ampliozem longè, & verè decretoriam haberent facultatem, quibuslibet Senatus edictis intercedendi, ac Tribuni olim in Republica habebant: quemadmodum & multò magis sacrosancti, ut violari à nemine possent, habebantur. *V.* tandem: Quòd Tribunorum Auctoritas convocandi Senatum, ac Plebiscita condendi, limitibûs suis semper includeretur, & altiori quapiam ligaretur auctoritate: illis autem, qui

qui Tribunitiam gerebant Potestatem, facultas sine limite in omnes dabatur.

Jam, optime Publi, quantum sit hujus elogii pondus, sat superque intelligis. Rursus porro novam contra omnes Cl. *Harduini* sententiam, qua statuit ex ingenio suo, Tribunitiam hanc Potestatem in Numis Augg. signatam, nihil in Urbe juris signare, sed de provinciis tantum atque exercitibus accipiendam, quasi Augusti non in locum Tribunorum plebis; sed pro Tribunis militum duntaxat successissent; hanc, inquam novam sententiam, rursus Ill. *Spanhemius* ita elisit, ut jam nemo eidem facile subscribere velit. Forsitan autem, priusquam hunc Numum *Tiberii* ponas, laurum in capite ejus desideras? Verumtamen saepe is, quemadmodum & *Augustus*, aliis in Numis capite nudo, iterumque in aliis laureato comparet, nihilque hic, quod equidem sciam, mysterii latet. Paulò seriùs verò, laureatis semper Augustis, qui Cæsares duntaxat erant, nudo capite signati. Cæterum *Patarol* numos aureos, argenteos, æreosque *Tiberii*, Latinos æquè ac Græcos, passim obvios dicit & frequentes, si æreos magnos exceperis, qualis hic tuus est.

V.

PVB. Tua itaque venià, Tab. tuæ I. Numum IV. arripio, qui est *Caii Caligulae*, apud me denuò *Æreus Magnus*, capite laureato ad dextram converso. *Legenda* diffusa, fateor, in quibusdam crucem mihi figit. TVLL. Ita lege: C. ajus. CÆSAR. D. ivi. AUG. usti. PRON. epos. AUG. ustus. GERM. anicus. P. ontifex. M. aximus. TR. ibunitia. P. otestate. III. tiùm. Pater. Patrie. PVB. Hic sanè in pluribus hæreo, Ubi *Caligula* mansit? quid sibi vult *Pronepos*? cur *Germanicus* dicitur? TVLL. Frustra in Numis *Caligulam* quæris: hoc etenim cognomen ex joco enatum, ob insolitum, ut ferunt, caligarum genus, quo usus est *Cajus*, cum in castris educaretur. *Pronepos* fuit *D. Augusti*, quia *Germanici* optimi Patris pessimus filius erat ex *Agrippina*: patrem autem hunc *Caii* adoptare debuit *Tiberius*, ipse ab *Augusto* adoptatus. Ambitus porro causâ *Pronepotem Augusti* sese jactabat, dum Templum magnificentum, eidem *Augusto* non à se sed aliis erectum, ipse dedicabat. *Germanici* cognomen fastus denuò causâ assumpsit, quasi *Germanos* triumphasset, contra quos mera libidine exercitum duxit, cum tamen ii ne quidem moverentur, & ipse ea in expeditione nullum Belli duce dignum facinus ediderit, non pugnaverit, non motum compresserit, teste *Suetonio*: nihiloscius tamen triumphum sibi intruxit.

VI.

Tab. I.  
Num. IV.

*Pontifex Maximus* erat more Antecessorum, adeò tamen vel in stolidos

VII.

Plin. in  
Paneg. c.  
21.

lidos deos suos pius & religiosus, ut capita eorum præcidi, suumque eisdem imponi mandaret. *Patris Patriæ* elogium illicò, cum primùm eidem a Patribus, ejus tyrannidem veritis, offerebatur, accepit: quod equidem *Tiberius* perpetuò recusaverat, *Trajanus* diu multùmque renue- rat. Vnde de posteriore hoc Principe ita *Plinius* laudabat. *Tu etiam nomen PATRIS PATRIÆ recusabas. Quàm longa nobis cum modestia tua pugna? quàm tardè vicimus? Nomen illud, quod alii statim primo Principatus die, ut Imperatoris & Cæsaris, receperunt, tu usque eò distulisti.* Tacitè hic inter cæteros *Cajus* utique suggillatur: qui hoc insuper nomen egregiè sanè, si Superis placet, implevit, cum *Tiberium* ægrotantem per fraudem suffocaret, quod verosimillimum, cognatis præterea suis, Senatoribus præterea atque civibus quamplurimis, purpuratum se latronem præstiterit. Ut porrò crudelitatis, rapinarum, atque incestarum libidinum finem tantò citius faceret, *Cæsonia Uxor* ejus quarta effecit: cujus procuratione à *Cassio Chærea* & conjuratis per vulnera 30. è medio sublatus est A. æt. 29. imp. 4. Chr. 41. Numos ejus quod attinet, fide *Patarolii*, cum Aurei tum Argentei rari: Ærei magni non æquè frequenter obviant, atque minores. Græci mediæ formæ rarissimi, minimæ frequentes: in *Coloniis* cusi ferè rari, maximè magni.

VIII.

PUB. Execror foedam hanc in *Gente Cæsarum* larvam, meliora de Successore ejus *Claudio* sperans. TULL. Execrati sunt etiam *Quirites*, missis à morte *Caii* prætorianis, ut universam *Cæsarum* gentem ferro perimerent. In hac fuit & *Claudius*, *Drusi* majoris atque minoris *Antonix* filius: quem, cum puer esset, valetudo multùm destituit, ut literas vix demum caperet, licet servi in morem à crudis magistris tenderetur. Adultus viluit Majoribus suis, ad nullam ferè dignitatem admissus: immò & *Livia*, si quem hominem inopem mentis taxare voluisset, eum *Claudio stolidiorem* carpebat. In illa porrò *Gentis Cæsarum* internecone, a Senatu decreta, ipse sub quopiam cubiculi peristromate occultus delituit, pedibus nihilominus proditus: milite itaque velum amovente, ei ad genua accidit, utque parceret, lachrymâs orabat. Ergo miles misericordia motus, eum in castra deduxit, ajens cum risu ad commitiones: en novum *Augustum*! rediit primùm res ista ad cacchinos: militibus tamen larga *Claudii* promissione inductis, copiam fecit nova moliendi, cumque hebetem eum, talemque, qui nocere nemini posset, arbitrarentur, *Augustum* acclamârunt, ea cum pervicacia, ut Patres quoque ad assensum compellerent. Imperavit ergo præter spem suam & omnium *Claudius*, initio boni Principis opinio-

nem



nem de se omnibus ingerens: sanctiones quippe optimas tulit, opera publica utiliter struxit, multa moderatione est usus. Verumtamen postea libertis, i. e. mancipiis manumissis, summam indulgit licentiam, inque libidinem plurimam crudelitatemque deflexit, mentis præterea sæpenumero penitus inops effectus, quod quidem nonnulli maleficio deputant: tandem An. imp. 14. æt. 64. Chr. 54. conscia Uxore Agrippina, venenô periit.

PUB. Ita nempe benè cœpisse nihil proderit, ut paroemia habet, IX. nisi congruus etiam finis concluderit. Numum ejus contueamur, Tab. I. apud me æreum medium, in quo caput lauro revinctum lævam spectat. Num. V. Circùm lego: TI. *berius*. CLAUDIUS CAESAR AUG. P. *ont.* M. *ax.* TR. *ibun.* P. *otest.* IMP. *erator.* P. *at.* P. *atr.* COS. *ul.* II. *dum.* TULL. Hic nota, *Tribun. Potestatem* sine numero poni, quasi perpetuam, qualis apud Augustos revera etiam fuit: unde si numerum addebant, peculiaris id erat erga Senatum favoris, ut hoc pacto umbram veluti antiquæ Libertatis, qua vigente annuus erat Magistratus, Reipublicæ permitterent. Vox IMP. hic non designat summum fastigium, sive imperium Augustum, sed Bellicum, quia *Claudius* per Legatum Britannos aggressus est: hi verò, sola Nominis Romani formidine quassati, mox sine prælio quievêre, *Claudio* autem vel sic quoque triumphum insignem pepererunt, quem etiam egit. Suffecerat autem ei hanc propter expeditionem tam feliciter faustam, quia sine labore triumphalem, scribit IMP. absque BRITANNICI cognomine, quod elogium, ut notat Ill. *Spanhemius*, Senatus in filium *Claudii*, videlicet *Tib. Claudium*, transtulit, abinde *Britannicum* vulgò appellatum. Numos porrò *Claudii* argenteos & auroes *Patarol* raros dicit: æreos verò cum Græcos tum Latinos frequentes, in quibus tamen omnes magnæ aliquem formæ vix reperias.

PUB. Unicus, ut opinor, de Gente *Cæsarum* nobis adhuc superest *Nero*, decantatum illud Romanæ purpuræ probrum. TULL. Ita est: scripsit autem nonnemo, cloacam eum fuisse residui sanguinis Augusti, adeò jam in *Tiberio* falso, *Cajo* crudeli, *Claudio* stolido vitiati. Fuit is filius Cn. Domitii Ænobarbi, atque Agrippinæ: quorum mores utrimque tales fuêre, ut, dum ipsi se contuerentur, fateri debuerint, non posse ex se boni quidpiam nasci. Imp. *Claudius* matrem *Neronis* postremam duxit uxorem, cum ille jamjam adolesceret: ejus itaque artibus filius debuit, ut imperio deputaretur à *Claudio*, prout illæ quidem tabulæ sonabant, quas *Agrippina* necato *Claudio* protulit, etsi per eam suppositæ multis ac statim videbantur. Porro mulieris hujus tanta fuit ambitio,

X.

ut per aruspices edocta, fore equidem, ut imperet filius, sed matrem occidat, responderit: *Occidat, dummodo imperet.* Militum ergo præcipue operâ imperio admotus Nero, primis quidem annis, *Senecæ*, magistri sui, atque *Pyrrhi*, Præfecti Prætorii, consilio, adeo benè gubernavit, ut multo postea tempore Quirites, dum Principibus suis benè precari vellent, eisdem *Quinquemium Neronis* acclamarent. Mox verò in omne flagitiorum genus effusus, ita furebat, ut *Caii* summa impietas præ *Neronis* truculentia pia videretur. Occidit matrem, fratrem, uxores duas, atque magistrum suum: quibus verò aliis pepercit? Divitem fuisse capitis reum fecit: ad histriionis hujus Augusti, ac scurræ Comici deliria non plausisse, crimen erat morte acerbissima piandum. Aureas Romæ domus erexit: sed nulla re, quod *Suetonius* perhibet, Urbi magis, quàm ædificiis nocuit, ob nimium eorum luxum. Tandem Romam, quam illustrius multò condere, ac Neropolim dicere animo præceperat, diversis in locis igne iussit succendi, eaque flagrante ex edito quoquam loco Trojæ excidium ad cytharam decantavit. Tanti verò piaculi causâ diris infandis passim devotus, culpam incendii, *Simone mago* id ei suggerente, in Christianos conjecit, quos eapropter prima atque immanissima persecutione crudeliter axagitavit. Provinciis subinde ferè omnibus ob tanta flagitia ab eo desciscensibus, Senatus animos resumens, hostem eum dixit, missisque militibus ad poenas poposcit: quos ille præveniens, multa licet manus trepidatione, suum tamen ipse jugulum pugione confodit, An. tyrannidis suæ 14. Æt. 32. Chr. 68.

XI. PUB. Quanta igitur Assentatio, vel potius quanta impiissimi tyranni formido hunc ejus Numum apud me æreum medium convestit! Tab. I. Num. VI. Caput namque in lævam versum corona cingit radiis conspicua, atque sequentia circumstant: NERO CL. *audius* CAESAR AUG. *ustus*, GERM. *anicus*. P. *ont*. M. *ax*. TR. *ibun*. P. *otest*. IMP. *erator*. P. *at*. P. *atr*. TULL. Dixeram supra *D. I. n. 3.* radiis coronari divinum aliquid portendere: nihilominus tamen non pauci Imperatorum, vel affectione Senatus, hoc capitis ornamentum, iis aliàs, qui vita jam functi, diis accenserentur, ex vero tributum, viventes præoccupârunt. Atque in his *Nero* pessimus chorum ducit, omnium primus coronâ radians, quam omnium ultimus meruit. *Claudii* deinde nomen assumsit, ut factam à *Claudio* Imp. adoptionem suam gratus fateretur: sed tanti beneficii memoriam paulò post oblivione sepeliens, nihil scripsit in numis præter *Nero Caesar &c.* Arrogantissime vero hanc ejus Adoptionem Urbes quaspiam Græcas extulisse supra dixi *D. III, n. 5.* Laodicenses porrò tur-

curpissima omnium adulatione circa caput *Neronis* scribebant : ΝΕΡΩΝ ΣΕΒΑ ΣΤΟΣ ΘΕΟΣ. NERO AUGUSTUS DEUS.

Unde sibi *Germanici* cognomen arrogaverit, haecenus quidem nemo me docuit : sed per Duces in illos pugnasse, qui ferè semper movebantur, facile mihi persuadeo. Aliàs verò lego, bellum Britannicum infeliciter eum gessisse, sed Parthicum feliciter per Domitium Corbulonem, Judaicum item per Vespasianum : atque ab alterutro horum IMP. scribi videtur. Ubi meritò animadvertas, quod Jll. *Spanhemius* notat, *Spanh. Tit. II. p. 507.* etsi Impp. à devictis aliis omnibus gentibus cognomina reciperent *Germanici, Britannici, Parthici, Armentaci, &c.* à Judæis tamen victis, quòd nimium essent contemti, nullum eorum *Judaicum* appellari se passum esse. *Patrie Patriæ* elogium *Nero* primis annis, cum adhuc bonus esset, ætatem nimis juvenem causatus, neutiquam admittit : postea iniquissimus factus metu extorsit. Numos ejus in omni metallo ac modulo obvios *Patarol* dicit : Græcos tamen magnos rariores. PUB. Quàm undique mysteria latent : quàm probè tu quævis minuta observas, Tulli venerande : nimirum ut ut tua demum industria meam provoces, & numos eruditè tractare, ac inde me lumen historiæ accendere doceas. Amplius satè erudis exemplo quam lege : quod ut diu sic facere jucundissimè velis, etiam atque etiam vehementer te oro.

## DIALOGUS V.

De

Numis GALBAE, ac cæterorum ad usque DOMITIANUM.

TULLIUS.

**N**on jam annorum sed mensium Impp. numi tibi commonstrant, *Galbam* videlicet, Hispanici Exercitus Ducem, *Othonem*, ac demum *Vitellium*, Germaniæ Legionibus præfectum, Ubi in iis Cl. rursus *Harduini* sententiam obiter tibi insinuo, qua denudò ire contra torrentem audacter præsumsit, liberam, si posset, etiam sub Impp. Rempublicam evincere volens, senatui certè amplissimam in Augustos potestatem undique vindicans. Hunc poenituisse perpetui Imperatoris à se creati asseverat, ac proinde à cæde *Neronis* tribus supradictis quasi Trium-

si Triumviris provincias esse partitum : sanxisse præterea , ut nemo deinceps Imperatorum ultra annos XIX. aut XX. potestatem in provinciis occidentis obtineret, quin cuivis Augusto gerendæ supremæ potestatis tempus definiisse : quo demum elapso privati in cum degere, tum emori debuerint. Hæc opinatus, quandoquidem cum rei Romanæ Scriptoribus, ac universis veteribus Historicis, in gratiam redire se posse desperabat, Alexandri in morem nodum hunc Gordium totum hoc uno pugio- ne dissolvit, ut scriberet, fabulatores eos omnes fuisse, Largius tamen à se, quàm par erat, hæc quidem dicta perpendens, atque nimia in tot Eruditis Dictatura se usum, falsus est publicè, nimio se ingenio abreptum, quàmque veterum scriptis tam penitus abrogaverat fidem, iterum permittit. Sux nihilominus sententiæ tenax, in numis, quorum unica nititur ope, tanta libertate est usus, ut suo ingenio, sua auctoritate, receptis hæctenus opinionibus nihil tribuens, ita demum eos exponat, ita intelligi velit, qualiter eos sibi favere animò præcepit. Antæum verò hunc novum in Herculis vicem Ill. *Spanhemius* aggressus, sat superque elisit. Ego porro idcirco te coram ista commemoro, optime Publi, ne novæ hujus sententiæ rumor ad te fortean aliquando perlatus, incauto tibi, solius novitatis illicio, fucum faciat, atque omnia mea, quæ apud te è communibus Eruditorum placitis differui hæctenus, atque deinceps etiam differam, in gratiam ficta existimes. Excute, per me licet, *Harduinum* atque *Spanhemium*, cum tantus in re Numaria olim fueris Apollo, ut arbiter esse Virorum tam amplissimi nominis queas: donec iterum tirocinium ponas, extra orbem præcoci fiducia te nolim saltare.

II.

PUB. Sic tota errare via, ut in proverbio est, dii me nolint. Teneo *Galba* numum apud me æreum magnum, ubi vultu profus senili, ac laurea cinctus comparet: sed literæ ejusdem me morantur. TULL. Nimirum ad nomina hæres: scribitur itaque. IMP.erator. SER.gius SULP.icius. GALBA. CAES.ar. AUG.ustus, P.ont. M.ax. TR.ibun. POT.estate. Concessum olim *Julio* fuisse, ut Imperatoris Prænomine uteretur, audisti D. II. Docet tamen Ill. *Spanhemius*, duos *Julii* Numos cognitos esse, eo vivente signatos (*Goltzius* plures pingit Latinos aequè ac Græcos) & aliquot demum à morte illius, in quibus legas CAESAR IMPER. numero nullo adjecto: porrò *Occonis*, atque *Biragii* alii Numi eidem forte minus accurati videntur, sic inscripti: IMP. CAESAR. In his porro omnibus vocem Imperator, sive prænominis locum habeat, sive cognominis, supremum semper fastigium innuere contendit: cum in cæteris numis, antiquo Reipublicæ more, diserte ubique legamus: IMP. III. IV. V. &c. ut bellicum imperium à *Julio* toties gestum, partasque tum re-

peti-

*Spanh. T.*  
*II. D. XII.*  
*p. 405.*  
*Seqq. &*  
*alibi.*

Tab. I.  
N. VII.

*Spanh. I. c.*  
*p. 403.*

petitas victorias intelligamus. Idem porro apparere similiter in numis Augusti, Tiberii, Caii, Claudii, Neronis, ulterius animadvertit, inde duo conficiens 1. Vocem Imperator promiscuè prænomen, aut cognomen fuisse. 2. Quoties ea sine numero ponitur, summam Imperii, i. e. Augustum, non bellicum imperium denotare. Quod postremum ego sic demum accipio, si mox sub initium *Legendæ* vox ea occurrat, sequente, vel omnino absente Augusti elogio, ut: IMP. CAES. VESPAS. AUG. vel: IMP. Titus. CAES. AUG. sive: Titus. CAES. IMP. AUG.usti. Filius. &c. Dum verò vox *Imperator*, etiam numero nullo adjecto, sequitur nomen Augusti, primùmque posteriora inter elogia occurrit, ut: Tiberius, CLAUDIUS CAESAR AUG. P. M. TR. P. IMP. &c. accipi eam non de Augusto, sed de bellico imperio cum victoriæ claritudine gesto omninò videtur. Si namque Victoria altera per IMP. ITER,um, tertia per IMP. III, &c. rectè exprimitur, sane victoriam semel tantum partam, primamque, aut bellum feliciter susceptum, vox nuda IMP. commodum designabit, cum moris non fuerit, scribere IMP. I.ùm. Porro in tuo præsentì hoc Numo mox ab initio legis vocem IMP. Augusti utique imperii notam, simulque collige, quo pacto prærogativa soli Julio olim concessa, ut Imperatoris uteretur prænomine, in cæteros fluxerit Imperii Successores.

Post nomina deinde SER. SULP. GALBA legis insuper voces CAES. AUG. Caesaris nomen esse gentile apud Galbam jam desit, qui neque è gente Caesarum ortus est, vel in eandem adoptione transisse alicubi legitur: quidquid Cl. Harduinus hic somniet. Caesares tamen ipse, ac posteri, appellati sunt, quòd nomen illud maximæ jam esset Autoritatis, ac dignitatis. Idcirco Appianus hoc nomen CAESAR vocat *Nomen nunc imperans, imperio in secura sede constituto, ab AUGUSTO relictum.* Luculenta vero est sapientissimi illius Imperatoris Justiniani publica confessio: *Qua de causa apud omnes terræ populos nominatissimum CAESARIS nomen est, & nos, pater omnes alias Imperatoriæ Maiestatis notas, eo gloriamur.* Sed & de AUGUSTI nomine clarissimè prædicabat Alexander Severus Imp. *AUGUSTUS primus est Auctor Imperii, & in EJUS NOMEN omnes, velut quadam adoptione, aut jure hereditario succedimus.*

Nihil jam in hoc Numo superesse. quod ultra desideres, reor, nisi Galbæ historiam. Erat è nobilissima Sulpitorum familia, natus patre Servio Sulpicio, Imperator contra Neronem ab Hispanicis legionibus acclamatus. Annum ergo 73. agens, Romam venit, brevique conceptam de se expectationem fefellit. Prætorianos quippe milites, importunius ab eo flagitantes, ut in suo quémque munere confirmaret, atrocius castigavit; dum Hispanicas in eos legiones immitteret, ut primo im-

III.

Appian. de  
Bell. Civ.  
L. IV.

Justinian.  
Imp. Præ-  
fat. Novell.  
XXX.

Lamprid.  
in Alex.  
Sev. c. 10.

IV.

petu 7. millia cæderentur, in reliquos decimatio fieret, i. e. decimus quisque occideretur. Cùm deindè Germanis quoque militibus donativa negaret, hi *Vitellium* Imperatorem salutârunt. Cui malo, remedium daturus *Galba*, adoptavit *Luc. Pisonem*: quod maximi beneficii genus *M. Salvius Otho*, qui *Galbæ* partes unice antea sustinens delati eidem imperii quodammodo Author fuit, in se ante omnes quidem conferendum maximè præstolabatur. Neglectum porrò se videns, totus animò aversus est, adque castræ se conferens, milites, multa pollicitatione indutos, in Urbem direxit, ut *Galbam* ferirent: quibus ille cervicem satis intrepidè præbuit, mensè imperii 7. Numi ejus in argento, & ære vulgares, rariores in auro, græci rarissim.

## V.

Tab. I.  
Num VIII

*Jobert. Instr. II. p. m. 23.*

*Idem Instr. XI. p. 335.*

PUB, Sanguine ergò ad folium grassatus est, *Otho*, cujus venustissimum ego hic Numum æreum magnum intueor, sanè autem Paduanæ fabricæ certissimum specimen. TULL. Quanti putas hunc æneum tuum primæ magnitudinis *Othonem* genuinus si foret, Eruditi æstimarent? Doctiss, *Joberti* sententiâ inæstimabilis foret: qui & alibi ait, creditum olim esse, nullos demum *Othonis* numos æreos, qui genuini sint, existere, sed eorum nunc plures haberi, mediæ tamen omnes magnitudinis, è Græcia allatos. Aureis & argenteis, quamvis æquè rari non sint, minus tamen etiam frequentes, par pretium minimè statui. *Otho* porro, cui præterea *M. Salvii* nomina, è nobili Hetruriæ familia, *Neronis* quondam in schola impudenti gratissimus contubernalis, lethale in eundem odium concepit, rapta sibi conjuge *Poppea*. Suprà porrò narravi, *Galbam* ab eo in mortem impulsam, cùm spe adoptionis excidisset; exinde verò imperium militum favore arripuit. Verumtamen altera die nunciuni accipiens de *Vitellii* adventu, subitò quidem exercitum ei obviam misit, 40. tamen millium stragem perpeffum. Quare *Otho* impendentia sibi mala pugione in se ipso prævenit, die imperii 95. simulque hoc pacto cives reliquos servavit: quorum equidem sanguine imperium deinceps mercari se nolle, cum laude professus est. Legenda Numi cum brevis tum clara: IMP. OTHO CAESAR AUGUST. TR. IB. POT. ESTATE.

## VI.

Tab. I.  
Num. IX,

Qui in ordine sequitur, *Vitellius* quanta pinguedine est, vel solo hoc caractere præ omnibus spectabilis? TULL. sed & detestabilis pariter. *Aulus* ei prænomen, quem *Nero* Germaniæ exercitibus, contemptus magis, quam meriti causa præposuit. Enormis erat proceritatis, atque ingluvie maxima: crudelitatis specimina vel in via jam præbuit, qua Urbem, more triumphantis, ob cæsum per suos *Othonis* exercitum, petebat. Cædibus innumeris sæviit, nemini exorabilis; aliàs verò incredibili profusione epulas instruxit, sibi que ab aliis instrui voluit, eduliis è

remo-

remotissimis provinciis advectis, Moesiæ verò atque Pannoniæ, Judææ item ac Syriæ legionibus ad Vespasianum deficientibus desertus ac trepidans, revinctis post terga manibus, & laqueo in collum injecto, in forum attractus, minutissimis ferri ictibus, porci saginati speciem referens, conspicuus, indeque unco raptatus, ac Tiberi immerfus est, imperii mense circiter 70. ætat. a. 57. Chr. 69. Id sanè dolendum, turpissimi hujus helluonis causâ 50. ferè millia ante trucidata fuisse, cum sui ad Cremonam cum adventante *Vespasiano*, pugnâ supra hominum fidem accerrimâ, conflixissent.

PUB. Numuli mei argentei *Legenda* sic habet: A.ulus, VITELL-  
 LUS GERM.anicus IMPerator. AUG.ustus. P.ont. M.ox. TR ibun. P.riest.  
 Ubi *Caesaris* nomen? TULL. Rectè sciscitaris: qua namque arrogantia *Galba* & *Otho* hoc nomen susceperunt. eadem, aut fortè majori, *Vitellius* illud contempsit, ratus, aliena se gloria indigere. Ferunt tamen, rebus jam desperatis, à splendido hoc nomine præsidium, sed serò nimis ac frustra quæsisse. *Germanici* cognomen, quamvis non mereretur, accepit tamen, quia Germaniæ exercitibus præfuit: quorum etiam suffragio imperavit. Ejus numi argentei frequentes, aurei, sicut & ærei rari, græci rarissimi.

PVB. Ex aliquot Vespasiani numis, quos sive argenteos, sive æreos teneo, is, quem tibi pingere libuit, Æs magnum est, caputque senile, laureâ decorum ostendit. TVLL. Nimirum in tanta numorum copia, qui Vespasianum omni in metallo modulòque præ se ferunt, hic rarior est, & instituto præsentis, ubi Titulos vestigamus, utraq; sui facie, idcirco à me picta, percommodus. *Adversa* quippe Patrem, *Aversa* ambos ejusdem filios *Titum* ac *Domitianum* oculis tuis obiicit. Causam ejus præmissa historiâ dicam. Vaga aliquot mensibus in *Galba*, *Othone*, atque *Vitellio* Romana majestas, tandem in *Flavia* Gente consedit, & aliquantum quiescere voluit. Fuit illa aliàs obscura omnemque fere claritudinem suam debet *Flav. Vespasiano* ex, oppido *Reate*, Titi Flavii Sabini, & Vespasii Polæ filio, quem Nero Syriæ exercitibus ducem præposuit. Hoc in munere, quod strenuissimè gessit, omnem Judæam, Hierosolymâ tamen demta, & perpauculis Urbibus, subegit: inde promeritus, ut flagrante *Othonem* inter atque *Vitellium* de imperio contentione, ipse à militibus suis Imperator acclamaretur & Augustus: quorum deinde virtute contra *Vitellium* etiam obtinuit. Imperium optimè administravit, sobrius, urbanus, moderatus, & effusi in bonas literas studii: sola avaritiæ labe notatur, ob tributa in res propè omnes imposita: quod equidem ille summa ærarii inopiâ excusabat. Ventris profluvio ad extrema dæductus, nihil dedit amicis momentibus, ut lecto decumbere vellet, sed reposuit: *Imperatorem stantem*

VII.

VIII.

Tab. I.  
Num. X.

*mori oportere.* Stetit proinde & animam egit An. æt. 69. imper. 10. Chr. 79. Jam *Adversa* elogia recita.

IX.

PVB. Sic lego: IMP. erator, CÆS. ar VESPAS. ianus, AUG. uftus, P. ontif. M. axim. TR. ib. P. oteft. P. at, P. atr. COS. ul. III. tiùm, CENSOR. Prolixa hæc fanè encomia: in quorum tamen ultimo penitus nihil fum. TVLL. *Censoriam* verò Potestatem, profectò amplam ac gravem, ignorare non debes. Originem ei dedit Servius Tullus, Romæ Rex ordine sextus, cives omnes compellens, ut jurejurando rem suam domesticam omnem demum faterentur: quo comperto populum in classes aliquot multasque centurias tribuit, quarum primam ditissimi omnium, postremam maximè inopes, cæteras reliqui, prout major apud eosdem aut minor foret peculii, servorum, jumentorum, agrorum &c. possessio, constituere. Ejusmodi census, quoniam is reipublicæ admodum fanè intererat, à Regibus primùm, deinde à Consulibus, sive Dictatoribus, diligenter est actus: donec A. U. C. 310. gemini *Censores* è Patriciis legerentur in quinquennium. Siquidem verò magistratus iste ardui erat immensique laboris, annuus, postea factus est. Audi ex *Cicerone* amplissimum Censuræ munus. *CENSORES* (inquit) *populi ævitates* (i. e. *Ætates* varias) *soboles, familias, pecuniasque censent.* *Urbis templa, vias, aquas, ærarium, vectigalia tuentur: populique partes in Tribus distribuunt. & in ævitates, pecunias, ordines partiuntur. Equitum, peditum prolem describunt. Calibes esse prohibent:* (i. e. adultos omnes ad nuptias augendi populi Romani causâ compellant) *mores populi regunt: bini sunt.*

*Cicer. L. III*  
*Legg. c. 3.*

X.

Præcipuum itaque *Censuræ* munus erat, in mores omnium intendere, poterantque ii Senatores etiam, nisi suam dignitatem moribus bonis tuerentur, ordine movere, Equestris Ordinis hominibus malè meritis equos adimere annulosque, consueta inter *Quirites* nobilium insignia, civium in civilium nominibus notas adjicere, & nisi emendarentur, jus etiam civium auferre. Inde est quòd *Plutarchus* *Censoriam* potestatem *fastigium quoddam omnium honorum* dicerent, & *Festus* de ea scribens, aiebat: *Censoria Majestas.* Cùm porro olim *Senatus Jul. Cæsari* inter maximum illum honorum omnium cumulum *Censoris* etiam munus perpetuum offerret, is tamen, infra suam hoc nomen dignitatem fore existimans, *Censoriam* equidem potestatem, sed non nisi sub *Præfecti moribus* nomine, accepit. *Augustus* patrem imitatus, pariter ad se delatam *Censoriam* eamque perpetuam potestatem, ut callidus erat, nomen quod attinet, repudiavit, *Censoribus* aliis è veteri more creatis, qui nomen *Censuræ* gererent, ipso interim eorum munera usurpante: donec

*Plut. arch. in*  
*Cat. Mai.*  
*Festus voce*  
*religio.*



donec seriùs tandem Censoriam potestatem, sed sub nomine *Magistri morum*, & in quinquennium duntaxat susciperet. Abinde hæc potestas apud Impp. perseveravit, ita tamen, ut *Censoris* nomine ferè abstinerent, præter *Claudium* & *Flavios*, *Vespasianum* nimirum, ac filios ejus: post quos in numis haud ampliùs legitur.

PVB. Placent hæc de Censoribus, ac Censu dicta, maximè, cùm Verbum ipsum incarnatum, atque Altissimus DEI Filius, in illa orbis universi descriptione sub Augusto facta, in Bethleem cenferi voluerit, ut ibi nasceretur. At vero præsentem hunc numum dum verto, Cymmeriis in tenebris versor. TVLL. Hic quoque lumen tibi accendam. Duos hic juvenes vides, stantes utrosque, nudis capitibus: uterque hastam gerit dextra, potestatis insigne, & qui à dextris est, lævâ parazonium seu breven pugionem, nobilitatem notam, tenet, nisi magis bacile sit, seu breve quodammodo sceptrum, quo duces militibus imperantes utuntur: ad lævam adstans Cornucopiæ defert, felicitatis innuendæ causâ. Ambo sunt filii *Vespasiani* Augusti, ab eò mox *Cæsares* dicti, i. e. in imperii successionem adlecti: de quo quidem infra pluribus disseram *Dial. VI.* Eorum & tituli circumstant, quos malè omnino deformavit Sculptor imaginum in Comitibus *Zaniani* numis XII. primorum *Cæsares* apud *Aeneam* *Victim* excusorum in *Vespas. ere 5.* Sic enim habent apud te, atque in *Catal. Numor. Gothæ venal. p. 106.* licèt ibidem in *Legenda Adversæ* nomen *Censor*, fortè obtritum, desideretur. IMP. *etator.* AUG. *usti.* F. *ilius.* (i. e. *Vespasiani*) COS. *ul.* DES. *ignatus.* IT. *erum.* Hæc *Titum* spectant: sequentia porrò *Domitianum* notant. CÆS. *ar.* AUG. *usti.* F. *ilius* COS. *ul.* DES. *ignatus.*

Perspicuè hic Numus tuus, quem meritò ames, Ill. *Spanhemii* sententiam confirmat, qua equidem contendit, nomen *Imperatoris* subinde *Cæsaribus* etiam, qui nondum soli, sed cum patribus ad clavum sederunt, tamen tributum esse: & quidem nom., ut eos bellicum gessisse imperium, atque victoria quapiam inclaruisse, sed summi fastigii participes factos testaretur. Id verò planè ad sensum *Plinii*, qui de *Trajanò*, quem *Nerva* adoptavit, ita prædicabat: *Simul Filius, simul Cæsar, mox IMPERATOR, & Censor, Tribunitiæ Potestatis, & omnia pariter, & statim es factus: quæ proximè* (i. e. paulò ante) *Parens verus in alterum filium contulit, VESPASIANUM* nimirum in *TITUM*. Certè in hoc numo tuo, cujus quidem *Spanhemius* haud meminit, utroque nomine *Titus* ac *Domitiani* prætermissis, prior ac senior *Vespasiani* filius solo *IMPERATORIS*, posterior ac junior solo *CÆSARIS* nomine exprimitur, atque discernitur. Cusus est hic numus an, Chr. 71. quo *Vespasianus* tertium gessit

XI.

XII.

*Spanh. T. II.*  
p. 401.

*Plin. in*  
*Pan. c. 147.*

Consulatum cum M. Cocceio Nerva, & *Titus*, qui primum jam gesserat anno priori cum patre, in sequentem Consulatum iterum cum eodem patre gerendum, *Domitianus* verò pariter in secundum erat designatus, quem tertio postmodum anno cum M. Vale, Messalla inivit.

XIII.

PVB. Utilissimo hoc monito ad sequentem insuper *Titi* numum facem mihi prætulisti, apud me arcum medium, ejusque capite laureato venustum, hac cum epigraphe: T. *itus*. CÆS. ar. IMP. era-  
 Tab. I. Num, XI, tor. AUG. *usti*. F. *ilius*. TR. *ibun*. P. *oest*. COS. ul. VI. tum. CENSOR. Arbitror enim, & hunc pariter Numum non esse *Titi* jam solum imperantis, sed adhuc Cæsaris, Patriæ potestatis participio fruentis. TVLL. Scitè hariolaris: alii quippe illius numi, qui etiam apud te sunt, pro T. CÆS. IMP. AUG. F. habent IMP. T. CÆS. VESPAS. *ianus*. AUG. *ustus*. &c. & hi demum eo solo imperante sunt cusi. Pronum est porrò iis, qui literam T. quæ *Tui* prænomen indicat, non satis attendunt, à vero omnino aberrare, hujusque numos *Vespasiano* patri, sive vicissim tribuere: quos sæpe, nisi per T. literam, discernere nequeas, cum in utrisque VESPASIAN. *us* legatur. Successerat autem *Titus* patri, summis honoribus jam antea perfunctus, isque fuit, ut cui, nutu Divino, pater jam imperans eam provinciam decrevit, ut Jerosolimam caperet: quo pacto, ipse quidem mysteriorum non conscius, pœnas passi in ea Salvatoris summa acerbitate reposcebat, Triumphum postea agens, oblatam sibi eapropter ab Ægyptiis coronam auream respuit, ajens: non se, sed magnum illum DEVM coronandum esse, qui Judeis iratus erat, & cui ipse manum duntaxat suam commo-  
 dârit. Infinitis ergò meritis fuit: nihilofecius tamen scripsit *Suetonius*, quod profectò plurimum mirere: Non temerè existimari, vix quemquam  
 Sueton. in tam adverso rumore, magisque invidiis omnibus, ad Principatum transiisse: Tito. c. 6. propalam alium Neronem opinabantur, & predicabant. Graviter namque ad leges Justitiæ in reos animadvertibat, legum, sui que quamplurimam omnibus formidinem incutiens, Imperans verò deinde, quidquid vicio sibi antea dabatur, aut sustulit omnino, aut recta à se gestum ratione liquidò patefecit. Quo factum, *Suetonio* rursus perhibente, tantum illi ad promerendam omnium voluntatem vel ingenii, vel artis, vel fortune superfuisset, ut Amor & deliciae generis humani audiret. Fartris verò sui *Domitiani* invidiam, jugesque insidias pacatissime perferens, venenum tandem ejus dolò hausit, omnibus Ordinibus tam indignam ejus mortem ægerrimè ferentibus, An. ætat. 41. imper. 3. inchoato Chr. 81. Ejusdem numi undique prostant.

PVB.

PUB. Fratris ergò sanguine Augusto suam sibi purpuram, ut audio, tinxerat *Domitianus*. TULL. Omnino: ut *Nero* gentem *Cæsarum*, sic *Flaviam* pariter *Domitianus* crudelitate, aliisque vitiis suis benè multis, fœdum in modum temeravit. *Tiberii* propè more vulpem ove contextit: cupidus victoriarum, cum victo similior rediret, aut pacem emisset, attamen triumphavit, *Germanici* atque *Dacici* cognomina jactans. Christianos crudeliter persecutus, infandâ blasphemîâ dici voluit *Dominus Deus*. Finem tyranno sicarii multis vulneribus dederunt, Senatu propterea evante, An. tyrannid. 15. æt. 45. Chr. 96. PUB. Ejus in Tab. I; numo æreo medio ænigmatis locò tria P. P. P. esse mihi videntur. Num. XII TULL. Facile illud evolves, si primum eorum P. *erpetuus* legeris: quod aliàs etiam PP. duplici, sed apud Orientis primùm Impp, clariùs porro in aliis *Domitiani* numis syllaba PER. exprimi consuevit. PUB. Oedipus jam sum: hæc ergo elogia caput ejus laureatum circumstant. IMP. *erator*. CAES. *ar*. DOMIT. *ianus*. AUG. *ustus*. GERM. *anicus*. COS. *ul. XIII. tum*. CEN. *for. P. erpetuus. P. ater. P. atric.* TULL. Nimirum, quod nolebat prudens *Augustus*, videlicet Censuram perpetuam, fastu appetiit, metu extorsit arrogans per omnia *Domitianus*. Numi ejus nullo metallo vel modulo rari sunt. Atque hic finem XII, primis *Cæsaribus*, omnium notissimis, facimus, quorum & numi in cæteris prope omnibus elegantissimi sunt: vitas eorum *Suetonio* maxime debemus. PUB. Placuit sanè, quod nuper admodum hoc de celebri Scriptore festivè satis à quopiam dictum offendi: tanta videlicet eum libertate de *Cæsaribus* scripsisse, quanta illi libertate vixerunt.

## DIALOGUS VI.

De

Numis NERVAE, & Successorum  
ejus usque ad COMMODUM.

TULLIUS.

L

**D**omitiani crudelitate quamplurimi in exilium acti sunt, quos inter & fuerat *Nerva Cocceius*, vir admodum probus & nobilis, Narniâ oriundus: ad quem, tyranno illo sublato, imperium delatum. Egit principem bonum atque pacatum, qui mox initio dira Antecessoris edicta rescindens, vetansque, ne religionis causâ atque deorum quisquam criminis, sive capitis postularetur, pacem Christianis composuit. Servorum verò ac libertorum in dominos licentiam severè admodum cöercens, ut propè nimius foret, eorum in se odia concitavit, insidias passus lethales, quas, illo faciliè condonante, alii vindicârunt. Quoniam verò senio laborans despicabilem se fieri animadvertit, cognatos quidem negligens, ut Reipublicæ potius consuleret, *Trajanum*, hominem alienigenam, sed Ducem strenuissimum, per quem in Pannoniis vicerat, adoptavit: paulò post morbo confectus Anno imper. altero, ætat. fortè 65. Chr. 98. Numi ejus argentei, atque aerei non infrequentes, si Græcos demas, & in coloniis custos, aurei rari. Tu argenteum possides, circum caput senile laureatum his titulis insignem: IMP. *erator*. NERVA CAES. *ar*. AUG. *ustus*. P. *ontif*. M. *axim*. TR. *ibun*. P. *otest*. COS. *ul*. III. *rium*. P. *at*. P. *avris*. Consulatus III. hunc numum culum arguit Anno imperii sui primo: etenim duos Consulatus *Nervam* jam adhuc privatum gessisse cum Vespas. & Domit. Augg. An. 71. & 90. Facti Consulares demonstrant.

PUB. Sequens *Trajan* numus apud me Æreus magnus novum aliquid atque insolitum habet. Præterquam enim, quod in capite radiis fulget corona, & *Optimi* elogium adsit, dativo insuper casu nomina singula efferuntur hoc modo: IMP. *eratori*. CAES. *ari*. NER. *ve*. TRAJANO OPTIMO AUG. *usto*. GER. *manico*. DAC. *ico*. PART. *hico*. P. *ontifici*. M. *aximo*. Rectene legi, an ferulam mereor? TULL. Rectè omninò: velim tamen, alium è residuis tuis *Trajan* numis arripias. Hic quomodo legis? PUB. Ferè ut ante, nisi quòd *Optimo* desit. TULL. Averfam itaque inspicere: quid ibi est nominum? PUB. Lego: S. P. Q. R. legi debère S. *enatus*, P. *opulus*. Q. *ue*. R. *omanus*, PUB. Satis id putet, vellixis & rabu-

Tab. I.  
Num.  
XIII.II.  
Tab. I.  
Num.  
XIV.

rabulis notum. TULL. Memoriam lapsus est, facilis veniam. Animadvertite porro priori in Numosubaudiendum, quod posterior disertè equidem addit, sed in *Aversam* distulerat. Votivi ergo sunt veluti numi isti, & eximii cujusdam affectus in Optimum Principem testes.

PUB. Ingentibus præconiis passim *Trajanum* efferrè sæpenumero audii: ejus itaque historiam unicè aveo. TULL. Ego verò ad facundissimè illius Oratoris, *Plinii* inquam, prolixum atque elegantissimum Panegyricum, huic Principi dictum, remitto. Cavetis autem, ne tanta te superstitione incessat, quantam Divo Magnòque Gregorio fabula affinxit, ita videlicet eum *Trajani* virtutibus affectum fuisse, ut tamdiu apud Deum precibus institerit, donec animam illius inferni supplicii eximeret. PUB. Cum fide hoc pugnat: nos illud mittamus. Ego tamen minimè te dimittam, nisi aliquibus saltem *Trajanum* mihi commendes. TULL. *Ulpus* alias ei cognomen, sive prænomen fuit, Italicè, Hispaniæ urbe, oriundo; militibus Germaniæ præpositus, & in castris prope Coloniam moratus, inopinatò nuncium accepit, se *Nervæ* adoptione filium ac Cæsarem dictum. Imperium tanta virtutum omnium professione, è sensu quidem *Quiritum*, administravit, ut optimi cognomen tulcrit, ac longo post illum tempore Imperatoribus suis Romani acclamarent: Felicior sis AUGUSTO, melior TRAJANO. Alius porro de eo Christianis est sensus, quibus iniquissimus fuit, de rei hujus impietate vel a *Plinio* suo commonitus, *Victoris* perpetuis claruit, ac populos infinitos subegit, M. illius *Alexandri* Macedonis claritudinem aeterno quidem ambitu æmulatus: verumtamen victis contra victorem undique iterum insurgentibus, damna ferè majora quàm lucra fecisse repertus est. S. Ignatio, Episcopo Antiocheno, illius jussu Romæ leonibus objecto, ipse Antiochiæ terribili terræ motu ferè sepultus est: triumpho saltem gloriam, quam omnium splendidissimam Romæ voluit adipisci, DEO sanguinem innocuum ulciscente, frustra apparavit, veneno sibi in itinere præbito enectus, An. imper. 20. Æt. 64. Chr. 118. Vanus ergo fuit, qui de eo jactavit: *Nemini eum timori, neminem odio fuisse.*

PUB. Quæso te, hic demum ille *Optimus Princeps*? Non igitur laudari est aliquid, sed a bonis laudari. *Hadrianum* contueamur, qui primus barbam in solium Augustum invexisse videtur. Sed quàm modico ille contentus? nihil certè lego circa caput ejus laureatum, præter: HADRIANUS AUGUSTUS. Si verò deinde verterò numum, nihil ultra sequitur, quàm COS. ul. III. *tium*. TULL. Hic a me pluribus commonendus es. Primum quidem cum dixeris, *Hadrianum* modico

III.

IV.

Tab. I.

N. XV.

contentum, reflectere debes ad superior. *Dial. III. n. 6.* ubi dixeram, elogium *Augusti* tanti ponderis fuisse, ut, quidquid ad Imperatoriam pertinuit majestatem, complecti videretur. Alias verò nosse te etiam juvat, hunc principem non exiguum jaſtantiae odium præ se tulisse: quare & *Trajanum* Antecessorem, immò adoptione patrem suum, per jocum *herbam parietinam* ajebat, quòd inani ostentatione nomen suum omnibus parietibus a se erectis affixerit. Dicitur est olim *Titus Aelius Hadrianus* & *Traiani* Consobrinus, splendidis muneribus in castris sub eo functus, atque in tot victoriis strenue agens, à morte ejus codicillum protulit, quo adoptionem suam probavit: quamquam is non à *Traiano*, sed *Plotina* Uxore signatus videbatur. Invitatus, ut Romæ Patris jam defuncti loco ille triumpharet, callidus invidiam declinabat, & gloria simul potitus est: Urnam enim, *Traiani* cineres condentem, ejusque effigiem quadrigis triumphalibus imposuit, quarum ipse auriga erat. Viros plures clarissimos occidit, alias moderatus pacatusque, in solos Judæos per duces feliciter pugnans. Laborum verò patientissimus, omnes propè imperii provincias spe pedes lustravit, beneficus in omnes. Ferunt, eum Christianis quoque sacra sua indulgere voluisse, & plura erexisse templa sine idolo, ubi Christus poneretur. Dicitum tamen à pontificibus, hoc pacto ad unum omnes Christianos futuros: abinde fidelibus, dirus erat. Cum morbo diutino conflictatus, & impatientiâ victus doluit tandem, Imperator cum foret, neminem esse, qui sibi obtemperaret, & mortem inferret: unde inediâ se ipsum confecit A. imp. 21. æt. 62. Chr. 138.

V.

Iam numum quod attinet, alios habes *Hadriani* numos, ubi plura legas, nimirum: IMP. CAES. TRAJAN. HADRIANUS AUG. Et in *Aversa*: PONT. MAX. TR. POT. COS. III. P. P. Nota verò Exim. *Joberti* monitum, Testibus numis patere, quàm brevi Successores Augusti, priorum adoptione filii, tanti beneficii immemores extiterint, Patrum nomina, quæ primò suscipere, paulò post omittentes. Sic *Traiani* priores numi habent prænomen *Nervæ*, posteriores non item: *Hadrianus* prænomen *Traiani*, immò & *Antoninus Pius* Prænomen *Hadriani*, quod primùm gesserant, reliquere. Alia porrò nomina, ut Imperatoris, Cæsaris, Augusti, quæ ad ipsos minimè attinuerunt, diligenter tamen servabant, tam arrogantes ex una, quam altera ex parte ingrati. Quòd præterea tui in numi *Aversa* legas COS. ul. III. eodem *Joberto* animadvertente, liquido est documento, actum agi, si ex Consulatum numero, in numis descripto, Imperatorum Chronologiam tutò quis eruere vellet. Quia namque Consulatum Augusti non in annos singulos gessere, sed pro-

*Job. Inſtr.*

VI. p. m.

199

*Idem Inſtr.*

V. p. 114.

pro libitu jam assumebant, jam aliis dimisere, factum, ut is Consulibus elogio numerus tamdiu adderetur, qui ultimus fuerat, donec post plurimum annorum intercapedinem vel idem Augustus hoc munus susciperet iterum, vel novus Imperator Consulatum iniret. Sic in nullo *Hadriani* numo, præter Consulatum I. II. aut III. ulteriorem aliquem reperies, etsi ille annos ultra 20. imperavit. Idem verò vitium Tribunitiæ pariter Potestatis numeros subire, monui Dial. IV. *Hadriani* porro numis in quovis metallo ac modulo nihil frequentius.

PUB. Haud secus *Antonini* quoque *Pii* numos æquè obvios reor, quorum ego cum argenteos tum æreos variæ formæ habeo complures. Quem unum ex omnibus pinxeras, æreus magnus est, in *Adversa* Caput *Antonini* laureatum ostendens cum Legenda: IMP. erator. CAES. ar. T. ius. AEL. ius. HADR. ianus. ANTONINUS AUG. uftus. PIUS P. at. P. atriæ. *Aversam* Caput ornat juvene ac nudum, circumque illud scribitur: AURELIUS CAESAR AUG. ufti. PII F. ius. COS. ul. DES. ignatus. TULL. Præclare singula: hunc porrò præceteris numum de legi, quoniam minùs obvius est, & copiam mihi præbet, de nomine Cæsaris amplius aliquid tecum differendi, qui vel futuri erant Augusti fastigii, vel jam facti participes. *Antonini* tamen priùs historiam audias. Obtigit *Tito Aurelio Fulvio Bojonio*, quæ omnia *Antonino* simul nomina priùs fuere, hæc summa fortuna, ut *Hadrianus* Augustus filium sibi eundem adoptaret, secundo quidem loco. Ante namque id beneficii contulerat *Cejonio Commodo Vero*, qui postea ab *Hadriano* prænomen *Ælii* accipiens, *Ælius Verus* est dictus, mox tamen vitâ decessit: ut adeo de imperio; cui designatus erat, nil præter Cæsaris nomen, ac Regium funus referret, diceretque *Hadrianus* festivè: Ego mihi *Divam*, non filium adoptavi. Diu abinde cunctatus Imperator, tandem *Antonino* patrem se fecit, renitentibus quidem plurimis, quibus non filius, sed pater displicuit sævitæ causâ

*Antoninus* porrò, parentes si spectes, Gallia oriundus, natus tamen in Italia fuit, eique *Julius Capitolinus* amplissimum hoc testimonium perhibet. Qui cum omnes suos religiosissimè coleret, & consobrinorum, & vitrici, & multorum affinium hereditate ditatus est. Fuit vir formâ conspicuus, ingenio clarus, moribus clemens, nobilis vultu, & placidus animo, singularis eloquentiæ, nitidæ litteraturæ, diligens agri cultor, mitis, largus, alieni abstinentens, & omnia hæc cum mensura, atque sine iactantia. In cunctis laudabilis, & qui meritò *Numæ Pompilio* ex bonorum sententia est comparatus. In imperio dissimilis sibi non fuit, tantisque & dotibus & virtutibus fulsit, quantas homini vera fide destituito contingere posse credibile est. Cur

Pii cognomen ei tributum, varii variè senserunt. Nonnulli factum existimant, quòd privatus adhuc focerum suum decrepitum sua manu publica in platea fulciret: quòd *Hadriano* Patri exquisitissimis pharmacis vitam diu sustentaret, eúmque, ne ipse in se violentus esset, sæpenumerò deprecaretur: quòd plurimos, qui adoptioni suæ consentire nollent, ab *Hadriano* propterea carceribus addictos, mortique destinatos, clam servasset, & imperio deinde admotos, cum mortui jam deflerentur, incolumes ac liberos suis restitueret: quòd imperare insuper nollet, nisi Senatus Patris consecrationem, quam vehementer abnuebat, permitteret. *Pausanias* causam reddit, quòd summa in deos religione foret, immò unus omnium Religionum studiosissimus, *Cl. Harduinus*, hìc iterum singularis, Pii cognomen in *Antonino* nec honoris titulum, sive virtutis aut laudis, sed gentile fuisse ait: eò, quòd à progenie *Cnei Pompeii Magni*, quem ab uxore *Cornelia Metella Pia* cognomen Pii assumpsisse, inque posteros suos propagasse finxit, *Antoninus* ei descendisse crederetur. Sed hac novissima, inque solo tanti Viri ingenio nata opinione, omninò rejecta, *Ill. Spanhemius* libentiùs amplectitur, Pii cognomen *Antonino* à clementia adhæsisse. Populo nempe pater erat, manùsque à sanguine puras continuit, quantum quidem in ipso stetit. Bella plura per duces feliciter gessit: quibùs tamen defendit solùm, non offendit. Plurima autem exterarum quoque gentium dissidia sola sua auctoritate composuit. Porrectà ipsi per *S. Justinum* Martyrem apologià pro Christianis, his quoque benignus erat: immò pœnas in illos statuit, qui fidelibus, quia tales erant, fidei nimirum causa modestiam criminis inferrent. *Hadriani* mandatum, ut *M. Aurelium* adoptaret, diligenter executus, lenta tandem febri confectus, morte sua vissima obiit, ac velut per somnum, An. æt. 72. imper. 23. Chr. 161.

## VIII.

P. Hic demum eximiè laudas, gratissimum mihi tam boni Principis vultum, in pluribus apud me numis conspicuum, reddis. *TULL.* Superest jam, ut, qua ratione in *Aversa* nomen *Cæsaris* capiti *M. Aurelii* adjectum sit, te uberiùs doceam. Memineris verò, quòd aliàs dixi, nomen *Cæsaris*, quod à *Julio* propagatum, ad usque *Neronem* gentile erat, non imperantibus tantùm, sed & omnibus, quos sive natura, sive adoptione filios habuère primi illi Augusti, immo & nepotibus eorum tributum, à *Galba* deinde, ac cæteris Augustis, splendoris causa ac dignitatis, retentum. Neque verò ipsi solùm hoc nomen retinuère, sed & pariter Liberis suis, sive in imperii successionem quomocunque à se designatis, continuò datum est, ut eam, qua sive revera prognati, sive in quam adoptione adlecti sunt, stirpem illicò proderent. Sic *Galbam*, cum nec dum Romam advenisset, accepto de cæde *Neronis* nuncio, statim accepit.

*Spanh. 7. II.*  
p. 434.

*Spanh. T. II.*  
p. 348. 66.

se



se CAESARIS appellationem, docet Suetonius : quemadmodum de eodem & Florus testatur, adoptato à se Pisoni statim Caesaris nomen impertiisse, ut ea nominis maiestate, quod egerat, luculentius testaretur.

Sueton. In  
Galba c. II.

Florus Lib.

III. c. 4.

IX.

Puelli quidem, qui ipse Caesar dici noluit, etiam in numo, qui ejus Liberos exhibet, hoc nomen non sustinuit, sed scribi iussit: LIBERI IMP.eratoris. GERMAN,ici, cum Augusti, atque Tiberii tempore legatur in numis: CAJUS. ETLUCIUS CAES,ares. item Germanicus Caes. Drusus Caes. &c. Cæteri porrò Augusti, quibus adhuc privatis filii erant, Galbam potius imitati, mox, ut ipsi à Senatu, sive militibus Imperatores sunt dicti, statim Liberos suos, quandoque & fratres, Caesares dixere: id quod fiebat, vel deferente quandoque senatu, vel annuente, aliàs verò eodem penitus quoque inconsulto. Sic Helvius Pertinax filium Pertinacem, sic Septem, Severus filios Caracallam & Getam, sic Jul. Maximinus filium Maximum &c. illicò Caesares appellârunt. Erat tamen sic tributum Caesaris nomen infrà nomen Augusti: immo de Domo posteriorum Augustorum natos, vel adoptione in eam adsertos, ab imperantibus eorum Patribus, qui soli Augusti dicebantur, discrevit. Unde, licet nomen quoque Imperatoris, ut suprâ in numo Vespasiani videras, Tito Caesari filio natu majori sit datum, ac, Plinii testimonio, aliàs quoque adducto, tibi constet, Trajanum à Nerva adoptatum, mox Caesarem, mox Imperatorem &c. omnia pariter vivente Nerva fuisse, quoniam nimirum ambo non in imperium solum designati, sed ejus actu participes sociique adlecti sunt: neuter tamen eorum Augustus Patribus viventibus scribitur à quopiam, vel in numo laudatur. CAESARIS verò nomen in Patribus imperantibus præire solet, & sequi nomen Augusti, ut: CAES. vel IMP. CAES. TRAJANUS AUG. in iis vero, qui imperio destinati solum erant, ultimo loco est, ut in tuo v. g. numo: AURELIUS CAES. Labente imperio addebatur: N. aut NOB. ilissimus. CAESAR. Hæc denuò Ill. Spanhemii infinitis testimoniis roborata doctrina est, brevissimè à me contracta, ne putes, perinde olim nomina Augusti Imperatoris, ac Caesaris promiscuè usurpata fuisse, ut nostris hodie Monarchis jam unum, jam alterum pro libitu tribuimus: sed, ut Caesarem imperantem, Caesarem imperio designatum, & Caesarem è Domo Augusta progenitum discernere noveris.

PUB. Quæ gnaviter monuisti, sanè in numis atque historia Quiritum probè attendenda, nulla mihi oblivio auferet. Verumtamen cum M. Aurelium juvenem ac Caesarem jam viderim, cur eum, quamvis à te Augustum iterum pictum, in Tabulam alteram differs, hanc verò primam cum Numo L. Veri concludis? TULL. Quia videlicet M. Aurelius imperium suum longè ultra Verum produxit, PUB. Nodum implicas:

X.

quem ut explices iterum, oro. An *M. Aurelium*, ab *Antonino* jam Caesarem dictum & imperio designatum, nihilominus *Verus*, & si sic quidem, quam ob causam prævenit? TULL. Minimè quidem: ambo simul imperavère, & quia summa insuper concordia, Romanis cæterisque omnibus tam novum pariter tamque jucundum id erat spectaculum, ut multi Scriptorum, ab hac Augusta Concordia Epocham novam æramque ordirentur, i. e. annos, Fastosque ab ea numerare occiperent.

XI.

*Hadrianus* Imp. quod suprâ audisti, ipse ex *Ælia* gente, priùs adoptaverat *L. Verum*, dictum abinde *Ælium* Caesarem, hocque statim defuncto, *Antoninum Pium*, eo tamen pacto ut hic rursus *M. Aurelium*, filium *Antonii Veri*, adoptaret. Obtemperavit *Antoninus*, denuò autem *Aurelio* mandans, novam *L. Veri*, qui filius erat *Ælii Caesaris* ab *Hadriano* primùm adoptati, in filium assumptionem. Parentis porrò voluntati in tantum obsecutus est *M. Aurelius*, ut *L. Verum* non modò Caesarem diceret, sive, quod idem erat, imperio post se designaret, sed statim secum Imperatorem, secum Augustum crearet: quare ambo, nulla inter se provinciarum facta divisione, uno sedentes in solio, unum imperium, uniformi quadam majestatis potestatisque communionem, gubernabant. Utérque Philosophus fuit: *M. Aurelius* Stoicæ sectæ, adeoque moribus castigatissimis, contrâ verò *L. Verus* Epicuræ, voluptatibus unicè deditus. Unde hic totidem vitiis imperium foedavit, quot *M. Aurelius* virtutibus illud ornavit. Sed *M.* non destitit, foeda fratris, immò filii sui perpetuò summa vitæ honestate obtegere: *Verus* id omnium laudabilissimè præstitit, quòd nihil saltem eorum, quæ imperii fuerant, præter *Marci* consilia susciperet, sive ediceret. Parthis insurgentibus, atque Armeniam Rege ejecto occupantibus, *Verus* cum exercitu à *Marco* eis obviam missus est: hæsit verò in Syria genio indulgens, ac ducibus bellum commisit, ita prosperè atque ex animi sententia ab iis confectum, ut Parthi succumberent, Armenia Regem suum ejectum denuò acciperet. Quare *Verus* triumphum agens, cognomina *Armeniæ*, *Parthici*, *Maximi* tulit: in quorum communionem etiam *Marcum* libenter admisit. Deinde bello Marcomannico, ac peste insuper truculenta Romanos urgente, ambo Imp. simul in hostem movebant: *Verus* tamen eo in itinere vel lue, vel apoplexia, subitò interiit, A. æt. 42. Imper. 11. Numi ejus ferè obvii.

XII.

PUB. Cæpio jam numi mei ærei magni Legendam, quæ caput *Veri* laureatum ita circumstat: L.uci. VERUS AUG.ustus. ARMEN.ia-cus PARTH.icus. MAX.imus. TRIB.ibun. P.oteft. VI.tium. IMP.erator. III.tum. Neque differunt Numi alterius, qui est primus Tab. tuæ II. dæ, Num. I, elogia, præterquam, quòd Trib. Pot. XXI. notetur, Capite interim *M.*

*Aure-*

*Aurelii* itidem laureato ibi comparente. TULL. Nimirum *Marcus*, defuncto *Vero*, pluribus adhuc annis supervixit, eodem, quo cœpit, laudabili semper vitæ tenore, summâque in Rempublicam æquitate, atque clementia: quibus nec crebræ atque insignes victoriæ defuere. Harum princeps fuit de Marcomannis, ubi rebus angustissimis Legionis cujusdam Christianæ preces in barbaros luculenta fulmina promeruerunt. Unde *Marcus*, patris sui *Antonini* imitatione, in eos, qui fideles fidei causâ accusarent, ignis pœnam decrevit. Æmulum passus est Avidium Cassium, Syriæ Præfectum: quem tamen sui è medio sustulere. Gravi autem cum morbo conflictatum *Marcum* degeneres *Commodi* filii sui mores acerbius multò pupugerunt: quibus immortuus apud Vindobonam, quæ modò Viennâ Austriæ dicitur, An. æt, 59. imper, 19. Chr. 180. præclaram post se Ethicam, quam adhuc utiliter legimus, reliquit.

PUB. Novum, ut video, Alexandrum Roma parturii in *Commodo*: ejus siquidem numus æreus medius in *Adversa* quidem Caput illius pelle tectum leonina præferebat, additis elogiis: *L. Ucinus. AELIUS, AURELIUS COMMODUS AUGUSTUS. PIUS. FELIX.* nisi postremâ me fallant. TULL. Eximiè legisti. PUB. *Aversa* intra sertum è lauro clavam Herculis stantem habet, quæ hanc Inscriptionem tribus lineis constantem dividit: *HERCULI ROMANO AUGUSTO. SENATUS. C. CONSULTO.* TULL. Erat *Commodus*, quod illico dixi, optimi parentis *M. Aurelii* pessimus ac degener filius, & ut verbo dicam, morio in folio. A morte Patris in caltris Pannoniæ bellum Marcomannicum per duces feliciter gerens, hostibus propè confectis pacem ultrò dedit, ut genio servire liceret. Romam redux, atque hæres virtutum patriarum creditus, Caligulæ, Neronis, Domitiani Lupanaria, theatra, & latrocinia potius restituit. Cùm Britannos ducum virtute repressisset, Herculem induit, leonis pellem pro vestibus sumens: in theatra porrò cæcos, claudos, luscos, luxatosque ingenti numero coëgit, ad eos cum clava ingressus. Et se quidem ab iis levissima fungorum nube impeti voluit, ipse verò validis clavæ ictibus omnes propè per risum occidit, victoris in morem abinde domum reversus. Senatum totum imperii sui decursu morti sigillatim adduxit: donec luctatore subornato occisus sit ipse, hostisque dictus, atque tractus per plateam, Tiberique immersus An. æt, 32. imperii cœdissimi 13. Chr. 193. Dum viveret, se *Herculem Romanum*, Romam porrò à nomine suo *Commodianam* voluit appellari.

PUB. Ingens hoc optimi patris, Augustique Imperii probum, in aliis numis, quos teneo, plerumque hæc nomina habet: *M. arcus, COMMODUS ANTONINUS P. ius, FELIX AUG. ustus. BRIT. annicus, P. a-*

XIII.

Tab. II.  
Num. II.

XIV.

ter. *P.atriæ.* TULL. Ut videlicet fœda scelera sua bellis nominibus tegeret *Marcô*que patrem, *Antonino Pio* avum, *Augusto* Cæsarem referret, & addito *Felicis* elogio supra hos omnes se extolleret. Sanè nomen *Antonini* pari arrogantia ille, pluresque Successorum, assumère, qua omnes Impp. nomen *Cæsaris*, atque *Augusti*, quia celebre erat, charùmque in populo. *Pii*, ac *felicis* elogia labentis postea imperii adulatio omnibus sine discrimine Principibus obtulit: ut dulcis saltè illius, qua erat *Antoninus*, Pietatis atque Felicitatis, quam omnes cupiebant, sive spes, sive recordatio demulceret. Numi *Commodi* ubique obvii.

## DIALOGUS VII.

De

Numis HELVII PERTINACIS,  
& qui ei successerant usque ad GORDIANUM III.

TULLIUS

L **D** Efluit jam series tua, optime Publi, & in singulis, qui sequuntur, Augustis rarior fit: quod equidem Arculæ tuæ magis interest, atque nostræ hujus Exercitationis. Satis etenim hætenus exemplorum. Vidisti jam capita nuda, laureata radianti corona incincta: pleræque insuper omnia, quæ latinis in numis occurrunt, elogia promptè & alacriter lègis: vim insuper ac pondus eorum affatim ex me didicisti. Nihil ergò in *Adversis* te deinceps magnoperè morabitur, quàm forsitan Prænomena, atque Nomina, literis duntaxat, aut sillabis initialibus descripta: quorum tamen causâ opus non est, ut singulos tibi numos depingam. Pereruditi *Patarolii* sæpè tibi laudatam *Seriem Augustorum &c.* libellum percommodum sume in manus, ubi nitidissimas *Adversarum* imagunculas habes, prænomena ac nomina omnia, brevissimamque singulorum historiam, Uxores insuper ac Liberos, unacum Tirannis imperium affectantibus, gratissimo compendio leges. Cùm ibi, tum meis hætenus è Dialogis disces, qui flores ex historia aliàs proluxa præ cæteris legendi. Nôsti quàm tempori ego consulere debeam, ac propterea cavere, ne, quod præter institutum foret, & ipse volumen con-

ficiam

ficiam. Aliquousque tamen tui in gratiam nihilominus pergam, & ex cæteris Impm. illos demum pingam, quorum in numis nova se difficultas primo tibi obtutu objiciet. Alios recensebo duntaxat, non enarrabo: immo tibi sermonem multò rectiùs cedam,

PUB. Pupillam tu meam, Honorande Tulli, si officia tua mihi tam charissima subtrahis. Verumtamen tua maximè prudentia noverit, quid Discipulo mihi expediat. Agedum itaque: manda. TULL. Sic deinceps pergemus. Illos Augustos, sive Caesares, quorum te numi deficiunt, ego, forula tua oculo præcurrens, ad numerum revocabo: quos tuis in numis tu leges, ipse recense. Hærebimus porrò ad eos duntaxat, quos pinxi. Principio verò notes velim, maximam ferè partem eorum, qui sequentur Augustorum à militibus acclamata: quorum barbara scædâque colluvies, tantâ licentiâ fuit, ut, non quidem suffragiis, sed insanis tumultibus orbi Dominos daret. Imperii lex hæc demum fuit, per cædes ad illud grassari non modò prioris ejus Principis, qui illud tenuerat, sed uxoris persæpè, Liberorum, Agnatorum: deinde summam ad tempus potestatem tanti emere, quanti militum inexplebili avaritiæ visum est. Nec aliter, neque diutiùs imperare licuit, quàm belluis illis collibuit: quæ novitatis indies studiosæ, sive bonos, sive malos demum Principes diu ferre non poterant, nisi scelera eis atque rapinâs impunè, præmia verò jugiter atque profusè largirentur. Paribus propè verbis, immo gravioribus longè & amplioribus, tam miseram Imperii conditionem longè ante me deflebat disertissimus ille *Erasmus*. Ita post *Comodi* cædem *Publius Helvius Pertinax*, invitus quidem, Authore *Læto*, acclamatus, homo verè antiquis moribus, atque summa gravitate: quia tamen Prætorianorum militum disciplinam rigidius exegit, 3tiò mense occisus est. Par fatum *M. Didium Severus Julianum* involvit, qui imperium, à militibus non secus atque sub hastâ venditum, emit: sed pacti immemor & solutionis, sive impotens, mense septimo trucidatus est. Utrorumque numi satis rari. Mox, qui in Syria erat exercitus, extulit *Cajum Pescennium Nigrum*: Britannicus eodem tempore *Decimum Clod. Septimium Albinum*: Germanicus *Septim. Severum*. Atque hic postremus contra cæteros, acerbissima licèt dimicatione, obtinuit postea, *Pertinacis* cognomen assumens.

PUB. Hunc *Severum* aliquoties spectare mihi licet in argento, in ære vix semel. In plerisque porrò meis quidem numulis, ubi laureatus est semper, lego duntaxat: SEVERUS PIUS AUG.ustus. Is tamen, quem pinxisti, argenteus parvus ita habet: L.uciUS. SEPT.imiUS. SEV.erus. PERT.inax. AUG.stus. PARTH.icus, MAX.imus. TULL. Numi

II.

*Erasmus.*  
*Rot Pra-*  
*fat. ad Sue-*  
*ton. edit.*  
*ex recensio-*  
*ne Theod.*  
*Pulman.*  
*factam An-*  
*tu. apud*  
*Plant.*  
 1574.

III.

Tab. II.

Num. III.

eiusdem argentei ferè æreis frequentiores; in quibus alii etiam cognomen *Britannici* habent. Nempe *Pescennium Nigrum*, atque *Albinum* æmulos nactus, dolo egit, hunc postremum Cæsarem dicens, ut, hoste uno interim submoto, alterum vi tota adoriretur. Pugnâ commissâ vicit, *Pescennium* in fugam agens, quem Antiochiæ deprehensum milites occidere, degustato vix demum imperio. Caput ejus abscissum *Severus Byzantium* misit: sed cives etiam mortuo fidem servârunt, donec triennio obsessi deficerent tandem fame enecati. Tum *Severus* urbem solo æquavit, non antè, quàm M. deinde *Constantino*, exsuscitandam. Sublato *Nigro*, *Albinum* per sicarios amovit. Parthis postea, atque Britannis arma victicia intulit, nec malè imperavit, podagrâ licèt affectus, castra tamen secutus. Imperii novissimum æmulum passus filium *Caracallam*, qui multas ei insidias incassum tamen struebat, obiit tandem senex annorum 66, imper. an. 18. Chr. 211. *Pescennii* numi, maximè latini, admodùm rari: *Albini* paulò frequentiores.

IV. PUB. Quem proximè pingebas numum denuò apud me argenteum  
 Tab. II. parvum, quàm torvo est vultu? Legenda brevis: ANTONINUS PIUS  
 Num. IV. AUG. *ustus*. TULL. Vultus turpis animi foedioris est index. *Caracallam*  
 sistit hic numus, *Septim. Severi* filium improbum natu majorem, cui aliàs  
*M. Aurel. Bassiani Antonini* nomina fuère: *Bassianus* tamen in numis non  
 legitur, minùs *Caracallæ*, quo joci causa olim affectus, hodie, ut ab aliis  
 discernatur, passim appellari solet. Imperio à patre unacum fratre *Geta*  
 est destinatus: qui verò patri toties insidiatus est, quomodo fratrem col-  
 legam sustinuisset? Dissidentibus ergo mater *Julia Domna* imperium di-  
 visit, Occidentem *Caracallæ*, Orientem verò *Getae* regendum designans.  
 Sed *Caracallæ*, qui & matri incestum intulit, fratrem in sinu ejus ambitùs  
 causâ perfodit. Aliàs etiam rapax, crudelis, atque scelestus, Parthica in  
 expeditione, ventrem levans, confossus est an. æt. 29, imper. 7. Chr. 217.  
 Numos ejus, undique quidem frequentes, aliter tamen ab *Elagabali* numis  
 vix demum discernere licet, quod oppidò notes, nisi truci ex vultu,  
 Tab. II. cum in utrisque eadem planè nomina scribantur. PUB. Pinxisti & *Ge-*  
 Num. V. *tam* ex æreo apud me numo Capite laureato, cum Epigraphe: IMP. *era-*  
*tor*. CAES. *ar. P. ublius*. SEPT. *imius*. GETA PIUS AUG. *ustus*. Aliàs  
 verò eum in argento quoque teneo juvenem admodùm nudo capite, cir-  
 cum quod lego: P. *ublius*, SEPT. *imius*. GETA CAES. *ar. PONT. ifex*.  
 TULL. Uterque numus non undique obvius: posterior cusus ante prior-  
 em; *Geta* adhuc solummodo Cæsare, alter jam Augusto. Dum in po-  
 steriore *Pontifex* legis, non de Pontificatu Maximo, sed minore ali-  
 quo accipe. Cæterùm hic Princeps moribus erat non planè malis,  
 certè

certè melior fratre , qui eum necavit , imperii post Patrem mense  
11. mo.

Caeso quoque *Caracalla* , astu occulto *Marc. Opelius Severus Macrinus* , vili genere , ast legum peritus , æqui tenax , manu validus , Disciplinae militaris custos , arripuit : sed à Parthis pacem mercatus displicuit , Juliae Moesæ artibus à militibus occisus , ut nepos *Elagabalus* imperaret , an. imp. 2. do inchoato , Fato etiam pari filius *Diadumenianus* oppressus , fortè necdum ab ephebis egressus , Amborum numi rariores. PUB. Hunc postremum numus apud me æreus meus medius elegantissimè sistit capite nudo , quod sequentia circumstant , *M. arcus. OPELIUS ANTONINUS DIADUMENIANUS CAES. ar. TULL. Macrinum* sui causâ necatum *Elagabalus* , aliis *Heliogabalus* dictus , quo cognomine *Sacerdotem solis* exprimi volunt , secutus est , in numis suis ferè obviis non alia , quàm *M. Aurel. Antonini Pii* nomina tuit , æquè ut *Caracalla* . Quare , cùm vultu duntaxat , internoscendus sit , qui junior , ac *Caracalla* , magisque compositus , inferiore tamen labio prominente , plerumque insuper numi ejus latini stellam exhibeant , quæ solem referre dicitur : ego ejusmodi apud te numum argenteum parvum utraque sui facie pinxi. PUB. Caput in *Adversa* juvenile ac laureatum hæc circum elogia ornant : IMP. *erator. CAES. ar. M. arcus. AURELIUS ANTONINUS. P. ius. AUG.* In *Aversa* stat ipse , veluti linea veste , nec caput , neque brachia , nec infimos pedes velante , nihilominus tamen attracta , ceu Pontifex ad aram flammantem , dextra pateram tenens , qua veluti sacros liquores affundat , sinistra elata florem , sive ramusculum gerens . Ponè humerum sinistrum supra aram quidem stella pluribus radiis coruscat , solem referens , ut mox ajebas . *Legenda : SACERDOS DEI SOLIS ELAGAB. alii.* Videas præterea in area auctoritatem Senatus indicatam per *S. enatus. C. onsulato.* TULL. Homo iste , de quo loquimur , impurissimus irato penitus Jove , & iniquissimo quoque fato , Romanum deformavit imperium . Natus verosimilè creditur ex *Caracalla* Imp. & scorto *Soëmiade* , in urbe Syriæ Ardena , Sacerdos solis vel puer adhuc ibidem creatus . Syri namque Solem , quem *Alagabalum* , vel *Elagabalum* dixere , maxima superstitione coluerunt . Nomina ei fuere præter ea , quæ in numo legisti , etiam *Bassianus* , quo fuit & *Caracalla* , atque *Varius* , ab avia forsitan Julia Maesa Varia : quamquam non desint , quibus *varius* idem est , ac *spurius* , seu incertæ damnatæque Originis . Cognomina , teste *Dione* , ob nimia quidem vitia , *Avitus* , *Pseudo-Antoninus* , *Sardanapalus* : infandæ etenim libidinis fuit , idque propterea . Unde non solum omnium mulierum vir erat , sed omnium virorum etiam mulier , neque erubuit , *Mulier* , *Domina* , atque *Augusta* , salutari.

V.

Tab. II.  
Num. VI.

VI.

Dio Lib.  
XXIX.

Vulgò tamen *Elagabalus* audiit à Solis Sacerdotio, cultúque Romæ in-  
 vecto. Huic illicò templum constituit, volúitque, *ut omnia cæterorum*  
*Sacra illuc transferrentur*, teste *Lampridio*, *atque nullus Romæ deus, nisi Ala-*  
*gabalus, coleretur*. Unde & in Numo veste Syra, non Romani Pon-  
 tificis habitu est. Flos verò, quem manu tenet, ignotus, Soli for-  
 tè præ cæteris sacer erat: nisi magis ramusculus esse debeat, aspergilis su-  
 biens locum, quo Popæ victimas populùmque lustrabant. Etli nam-  
 que è pilis equinis frequenter colligatum id esset, sæpe tamen ejus lo-  
 cum lauri vel oleæ ramus, saltem apud Quirites, subibat. Sustulere  
 hoc probrum Praetoriani milites in latrina ejusque cadaver lapide alligato  
 Tiberi merferunt, cum annos ætatis 20, necdum tiggisset, 14, imperâisset.

VII.  
 Tab. II.  
 Num. VII.

PVB. Quem deinde è tot argenteis æreisque apud me *Alexandri*  
 numis pingendum selegisti, in omni ferè arcula mea sine exemplo est.  
 Quippe geminos redhibet vultus laureatos, sibi tamen simillimos, quo-  
 rum unus alteri velut incumbit. TVLL. Tantò alias rariores juxta  
 ac gratiores sunt Numi, quantò pluribus capitibus illustres sunt:  
 quòd æs unum idémque in plurium tamen notitiam ducat, neque fre-  
 quenter illud, sed graves ob causas accidere consueverit. Verumta-  
 men numi hujus tui alia prorsus est ratio: neque eum ars quædam,  
 sive cura præcipua, sed error potius atque incuria singularem effecit,  
 quin propterea dignior evaderet. Cum namque cuderetur *Adversa*,  
 lamina primos post ictus nonnihil à modulo abcessit: unde sequentes  
 vultum *Alexandri* eadem in Area bis expressère. Ejusmodi vultu du-  
 plici numum Græcum *Gallieni*, à Syedrensibus cusi, in imagine pariter  
 sistit *Appendicula* novissima ad Cl. *Vaillantii* numos Urbium Græcè  
 loquentium è cimelio *Graneliano* Viennensi T. XVIII. n. 250. ejusque  
 causam pariter à modulo aberrante reposcit. PVB. Alia ego  
 omnia opinabar potius, ut modicus tironi est sensus, Legenda sic  
 habet: IMP. erator. ALXXANDER PIUS AUG.

VIII.

TVLL. In Aliis porro numis nomina offendes: M. arcus.  
 AUR. elius. SEU. erus. ALEXANDER &c. Fuit *Varii Marcelli*  
 filius ac *Julie Mammeæ*, natione Syrus, quondam *Alexianus* appellatus,  
 Cæsar primùm dictus, *Macrino* trucidato, iterum verò, postquam ab  
*Elagabalo* adoptatus fuit. Sed amor, quo apud omnes valuit, *Ela-*  
*gabali* invidiam, odium, atque insidias ei peperit: donec isto sublato,  
 imperium bonis avibus capefferet, plurimæque virtute ornaret, Christi-  
 ana Religioni, cui mater *Mammea* addicta fuisse videtur, adeò pro-  
 pinquus, ut, si per eum steteret, CHRISTI, quem laribus suis,  
 sive diis penatibus i. e. domesticis junxit, cultum omnibus suassisset.

Roma



Roma autem vetuit. Parthos vicit, ac Persas, non æquè in Germanos felix. Necem ei milites intulère, quibus severior, mater porrò, cui plurimùm deferebat, parcior videbatur. Mortuum tamen flendò planxerunt. Occidit an. æt. 30. imp. 14. Chr. 235. Numis ejus nihil crebrius, si illos demas, qui eum Cæsarem sistunt. Æmulos habuit *Antonium* quemdam, qui paulò post fugit: *Ovinium Camillum*, quem *Alexander* imperii participem factum occidit: *Taurinum*, qui Euphrate se misit.

PVB. Sunt mihi numi ærei atque argentei *Maximini*, atque *Maximi*: quinam illi fuère? TVLL. *Maximinus* è Thracia oriundus patre opilione, immani corpore ac crudissimis moribus; *Alexandro* cædis author fuit, post eum à militibus acclamatus. Ingluvie maxima fuit, nec minori crudelitate. Suæ stirpis omnes sustulit, ut generis obscuritatem celaret: neque Senatui pepercit. Germanis formidabilis erat, ob corporis molem, robustos lacertos, quòdque iræ impotens esset. *Julio* illi prænomen erat: cognomen *Thracis* hodie à patria obtinuit, quo à cæteris *Maximinis* discernitur. *Gordiano* contra eum acclamato, Romam tetendit irarum plenus: sed urbe Aquileia ei obnitente, proprios in milites cum rabie excanduit, vicissim ab ipsis cum filio, *Cajo Julio Vero Maximo*, quem Cæsarem dixerat, confossus, an. æt. 54. imper. 3. Numi Patris frequentiores, quàm filii.

PVB. *Gordiani* permultos teneo numos in argento ac ære, num illius, quem illicò dixeras? TVLL. Nequaquam, sed Nepotis illius. Qui contra *Maximinum* acclamatus est *M. Antonius Gordianus*, cui *Afer* cognomen, quòd Africae esset Proconsul, senior erat, vir probus, fortis, & doctus. Militibus verò suis præ timore ad Capelianum, *Maximini* ducem, deficientibus, victo insuper filio suo *M. Anton. Gordian-juniore*, atque necato, ipse laqueo vitam ultrò finivit, An. 80. ætat. imper. mense altero. Utriusque numi ob tempus nimium breve omnium ferè rarissimi, quos tiro vix speret. Erat verò, qui seni huic *Gordiano* alterum adhuc filium, qui Cæsar etiam fuerit, assereret: quin tamen se doctis probaret. Romæ autem, nuntiata *Gordianorum* cæde, Senatus *Decimùm Cælium Balbinum*, & *Marcum Clod. Pupienum Maximum* elegit, ut simul imperarent, *Balbinus* quidem domi, *Pupienus* in castris. Ambo viri clarissimi erant, nec malè convenerunt: sed militibus vel ideo invisi, quòd à Senatu, non à se, lecti essent. Ingenti ergo tumultu seditionem movebant: quam ut sedarent Imperatores, subito consilio *M. Antonius Gordianum* ferè puerum, Senioris *Gord-*

IX.

X.

ani nepotem, Cæsarem dixere, seque velut imperii Tutores tantummodo agebant. Brevi tamen è Prætorio rapti, multisque affecti fuerunt injuriis: dinde, cum Germaniæ exercitus opem eis laturus advolaret, ambo prius interfecti sunt. Utriusque numi haud omnibus obbingunt.

XI.

PVB. Horribilia refers, ac mirum sanè, fuisse tandem in hoc rerum tam impio turbine, qui imperium tamen cuperent. TVLL. Ambitio quem non præcipitem dat? Rerum dominos esse nimis quam dulce venenum. Superbus quisque, licet spe prosperi successus firma atque prudenti modicum sustentari se videat, dummodo tamen Gloria adsit, nititur præsumptione. Est præterea Rebus publicis sua semper Authoritas, ut, quoties capite est opus, cogere possit etiam nolentes, ut imperent. PVB. *Gordianum* hunc III. numi, quos obvios esse vel mea sat copia prodit, juvenem sistunt, vel lauro, vel corona radiante incinctum, omnes tamen laudant Augustum. TVLL. Nimirum qui Cæsarem sistunt, non obvii. PVB. *Legenda* plerumque est: IMP. GORDIANUS PIUS FELIX. AUG. Subinde tamen lego: IMP. CÆS. M. ANT. GORDIANUS AUG. TULL. Princeps amabilis erat, literis à puero eximie deditus, modestus, ac bonus, operâ *Misitheï* soceri sui imperium optime administrans. De Persis ita triumphavit, ut Orientem totum pacaret. Artibus tamen *Philippi Arabis*, Ducis strenuissimi, necato primum Misitheo, in ejus veluti tutelam militibus datus, brevi non modò imperio detrusus, sed etiam morte violenta extinctus est, An. æt. 22. imp.

6. Chr. 244.

## DIALOGUS VIII.

De

Numis PHILIPPORUM, &  
aliis ad usque DIOCLETIA-  
NUM.

TULLIUS.

**A** Billo Dialogum novum auspicamur, sub quo Roma Millenarium novum ordiebatur, Ludis Secularibus splendidissimis dedicatum. Nempe *M. Jul. Philippus*, patre latronum duce natus in Arabia, inde *Arabs* cognomine, cæde *Gordiani* infantis atque atque immeriti, adè Quirites offenderat, ut mox *Marcum Marcium* aliquem, cognomenro *Philosophum*, Imperatorem diceret Senatus: qui tamen subito Prætorianis in ædibus decessit. Successor ei datus *Luc. Aurel. Sever. Hostilianus*: verùm & hic protinus occubuit, culpâ quidem in medicos, venam malè solventes, rejectâ. Suspicio autem non minima fuit, amborum apud funera fraudem *Philippi* intervenisse, qui ambitus maximi fuit, miræ calliditatis, & audaciæ summæ. Hic itaque rerum tandem potitus, ut tanta Senatus ac Populi adversum se amimi ulcera nonnihil saltem leniret, profusissimis sumtibus secularia populo spectacula dedit, filio, qui eadem nomina gessit, Cæsare dicto, juvene tam severo tamque tristi, ut vix demum risisse credatur. Christianos ambos fuisse multi contendunt suasu *Marcie Oraciliæ Severæ*, quam senior *Philippus* Uxorem, junior Matrem habuit: verumtamen æquè graves ac multi id negant, idque disquirere hujus loci non est. Mores certè ac gesta hujus Augusti è fidei Christianæ præscripto haud fuisse videntur. Cæterùm utrosque, patrem ac filium eadem ruina brevi involvit, in quam *Gordianum* impulerant. Postquam enim exercitus Illyricus *Decium* Imperatorem salutâisset, movens in eum *Philippus* senior à suis Veronæ, junior Romæ à Prætorianis occisus, An. imp. 6. Chr. 249.

PVB. Utriûsque teneo numos plures in argento, & ære: quod tamen miror, video in iis patrem & filium promiscuè jam lauro, jam corona

I.

II.

Tab. II.  
Num.  
VIII. &  
IX.

corona radiante ornatum. Quinimmo filium insuper disertè in quopiam lego Imperatorem atque Augustum. TVLL. Poterat *Philippus* pater, ut ludos seculares Augustiores redderet, Augustum dicere filium, atque imperii participem facere: neque diffitetur hoc numus *Philippi* filii, quem in cœteris habes, *Adversa* quidem capite nudo eundem, & cum elogio Cæsaris siltens, in *Aversa* tamen sic inscriptus: SÆCULARES AÜGG. ubi GG. duplex legendum est *Augustorum*, non *Augusti*. Ex quo nempe *M. Aurelius* omnium primus *L. Verum* secum dixit Augustum, & hoc sublato, filium *Commodum*, testibus numis, ejus exemplo etiam *Septim. Severus* id gratiæ contulit in filios suos *Caracallam* primum, postea & *Getam*. Senatus ipse *Balbinum* ac *Pu-pienum* simul Augustos edixit: ut adèò novum non fuerit, filium *Philippum* cum patre Augusti elogio honoratum, neque *Cl. Harduino* assentiendum, quod *Ill. Spanhemius* monet, *Gratianum* tandem omnium primum fuisse, cui obtigerit, patre *Valentino* ad hucdum superstite, *Augustum* prædicari. Idud verò insolens magis, numos *Philippi* filii, etli tam juvenis, ut an. ætat. 12. jam extinctus fuisse scribatur, facie tamen propè eadem, qua Patris, qui vir etat provectus, esse signatos, quod *Cl. Patinus* animadvertit. Non sanè hic aliud superest, quod dicam, nisi, propinquis jam illis temporibus, quibus labi vehementer imperium cæperat, artis cum imperio quoque collabentis incuriam intervenisse. PVB. Facile ut id credam, inducor: tot etenim cædes Augustæ quanto non turbine Urbem æternam concusserint? Rectè quidam cecinit: *Pace vigent artes.*

Spanh. T. II.  
P. 375.

Patin.  
Imp.  
P. 308.

III,  
Tab. II.  
Num. X.

TULL. Cælis *Philippis*, Sarmatici limitis Dux, *Publ. Carvilius Marinius* suorum quidem militum temeritate tyrannidem arripuit: eorum autem nova factione æquè citò occubuit. Quare *Trajanus Decius* in imperium successit Pannonia oriundus. Romanis Imperator optimus dicitur, belli pacisque artibus *Traiano* parum inferior: at in Christi Ecclesiam atrocissimus fuit. In *Scythas* movens, semel, ac iterum vicit: tandem in insidias pertractus, pugnando succubuit, palude mersus, An. æt. 50. imp. 3. Chr. 251. Numi ejus undique obvii, sed ob multa nomina à tirone ægrè leguntur. PUB. Unum idcirco, ut reor, *Pinxisti*, in quo legendo magnoperè hallucinor. TULL. Ita habet: IMP. erator. C. neus. M. effius. Q. intus. TRAI. anus. DECIUS AUG. ustus. Filius ei fuit *Quint. Herennius Etruscus Messius Decius*, imperii consors, prælioque eodem peremptus cum patre: numi ejus perrari.

IV.

PUB. Numorum gratia ferè tota jam perit: pro magnis parvè succedunt, pro solidis leves, tincti pro argenteis: vultuum, figurarum,  
lice-

literarum elegantia fugit : paulò post res ad triarios rediet. TULL. Hinc est, quòd cum *Gallieno*, à quo non longè jam absumus, quidam cimelia sua concludant. Nos tamen ultrà progrediamur, ne Numos, sui duntaxat causà, sed *Laconicæ* potiùs, quæ in iisdem latet, Sapientiæ ergò amemus. Adhuc nos erudient, filiumque saltem historiæ perte- xent. Neque etiã persuadeas tibi, nulla grandia, egregia, splendida, manùque artifice facta temporum horum monumenta penitus superesse : cubant in Regum ac Principum Gazis, rara tamen, quorum imagines præstantes Antiquarii jam dudum vulgârunt.

PUB. *Decium* proximè apud me sequitur C. *ajus*. VAL. *ens*. HOS- TILIANUS MESS. *ius*. QUINTUS CAES. *ar*. TULL. Hic sanè non obvius est. æreus, ac mediæ formæ. Filium sistit alterum *Traiani Decii*, quem sive genuit, sive adoptavit. Pater eum Cæsarem dixit, Senatus à morte illius Augustum, voluitque, ut cum *Gallo*, à militibus acclama- to, imperaret. Obiit verò brevi ex peste. Ab hoc quidem adop- tatum fuisse *Gallum* aliqui volunt : qui rursum filium suum *Volusianum* imperii consortem accepit. Ignavus autem erat, fœdusque cum *Scy- this* pepigerat, ut tributum eis solveret : quare milites ejus pertaesi, unacum filio eum obruncarunt, An. imp. 3. Chr. 254. PUB. Utrius- que numos habeo : in primo, ni fallor, hæc sunt. IMP. *erator*. CAES. *ar*. C. *ajus*. VIB. *ius*. TREB *onianus*. GALLUS AUG. *ustus*. In al- tero lego : IMP. *eratori*. CAES. *ari*. C. *ajo*. VIB. *io*. VOLUSIANO AUG. *usto*. TULL. Probè singula : hi interim numi haud infre- quentes.

PUB. Excipit hos apud me numos æreus medius, in quo caput lau- reatum hæc circumstant. IMP. CAES. C. *ajus*. JUL. *ius*. ÆMILIA- NUS. AUG. *ustus*. TVLL. Fide, sed cui, vide. *Emiliani* numi om- nes rarissimi, ait *Patarol*. Rara hujusmodi avis non ficta in tuo quid columbario ? Sine tamen interea : maximi est nominis Princeps, natione Maurus, Pannoniæ exercituum rector, *Scythis* ferocissimus, atque idcirco pro *Gallo* ignavo acclamatus. Dum verò à spectata ejusdem bellica virtute spem optimam caperet Roma, quemadmodum & numi tui *Aversa* Spem Publicam exhibet, alibi acclamatur *Valerianus* : quò appropinquante, perfidè desertus à suis, immo cæsus est *Æmilianus*, im- perii mense 3. tio.

PUB. Exiguam apud me gratiam habent numi *Valeriani* minuti, quibus circa caput radianti corona cinctum hæc Legenda. IMP. C. *esar*. P. *ublius*. LIC. *inius*. VALERIANUS PIUS FEL. ix. AUG. *ustus*. TULL. Augustum eum, nobilissimi generis, salutavit exercitus

V.

VI.

VII.

Rhoeticus : historiographi alii laudant : alii vituperant : Christianis acerbus fuit : omnium vero miserrimè periit. Pugnans enim in Persas, captus à Rege Sapore, cùm eundem redimere filius *Gallienus* aut nollet, aut Persæ non dimitterent, multis annis Saporis, equum scandenti, scabelli locò esse debuit, cùm consenesceret, vivo pellis detracta.

PUB. Teneo *Gallienum* aliquoties, sed in ære vilissimo, his quidem nominibus. IMP. C. æf. P. ublius. LIC. inijs. GALLIENUS AUG. uftus. TULL. *Valeriani* filius erat, optimè educatus, literisque non mediocriter eruditus. A Patre Cæsar, hocque capto, Imperator dictus An. 260. fertur de redimendo eo nihil sollicitus, sed disciplinæ liber in devia ivisse, libidini se, atque ignaviæ summæ indulgens. Unde omnes propè in omnibus Imperii fœde collabentis provinciis duces nova moliti, cuncta sanguine cædibusque miscuerunt : ut uno propè tempore 30. Tyranni, suis quisque in partibus, suorum militum ope, imperium arriperent. Ex his *Macrianus* & *Heraclianus* prope

Mediclanum occurrentes Gallieno, qui contra *Aureolum* moverat, eum occiderunt An. imper. post patrem 8. Chr. 268. Tyrannorum omnium nomina si velis ac quantulumcunque de iis historiæ superest, *Patavolium* adi. PUB. Mihi non plures, quàm tres, è toto eorum numero, numi sunt. In primo lego : IMP. C. æf. M. arcus. CASS. ius. LAT. ienus. POSTHUMUS P. ius. F. elix. AUG. uftus. TULL. Hic trans-Rhenani limitis dux fortissimus Coloniae imperium invasit. PUB. In altero : IMP. CAES. M. arcus. PIAV. onius. VICTORINUS PIUS FEL. AUG. uftus. TULL. Eum *Posthumus* sibi percharum, virumque strenuissimum, in imperii consortium ultrò admisit, à milite autem privato uxoris causâ occisum. PUB. Tandem in tertio : IMP. HERMIAS

VHABALLATUS PIUS FEL. AUG. uftus. TULL. Fuerat *Odenati* clarissimi Principis, ac *Zenobiæ* heroicæ pariter fœminæ filius, ab *Aureliano* Imp. cum matre captus, & Romæ ductus in triumphum. Priusquam vero à *Valeriano* atque *Gallieno* penitus recedamus, monere te libet cum Ill. *Spanhemio*, tres fuisse *Valerianos*, *Gallienos* duos. *Valerianus* namque infelix ille Augustus, à Persis excoriatus, non solum *Gallienum* filium habuit, verùm etiam *Valerianum* aliquem, Cæsarem primùm : deinde cum fratre Augustum : & rursum nepotem quempiam ex filio *Gallieno*, pariter dictum *Valerianum*. Unde *Pontianus* in vita S. *Cypriani* alicubi scribit : *VALERIANUS* (nimirum senior) & *GALLIENUS Augusti*, & *VALERIANUS Nobilissimus Cæsar*. Similiter *Gallienus* præter *Valerianum* maximè juvenem filium insuper habuit *Gallienum* : licèt is in numis potiùs *Cornel*, *Saloninus Valerianus* à Matre & Avo appelletur.

PUB.

VIII.

*Patavol.*  
*Edit. nov.*  
*p. 46 seqq.*

*Spanh. T.*  
*II. p. 259.*

PUB. Vertit jam ordo ad *Claudium*, cujus numum tibi pingere libuit, ut horum temporum forma, incomtior semper atque negligentior in numis, mihi luculentius demum appareret. Corona hic : riniceps est radiante, elogiis insuper brevissimis : IMP. CLAUDIUS P. F. AUG. Moles parva & ærea, argento solummodo tincta. TULL. Fabrica nimirum tam sequitoribus seculis congrua. Porrò *M. Aurel. Claudium* Dalmatam moriens *Gallienus*, velut Ducem exercitus sui, Imperatorem designavit, Senatus, milesque confirmavit. Mox *Aureolum* vicit tyrannum : in Gothis verò trecentorum viginti millium stragem edidisse fertur, nisi historiæ calamus hic oppido exerraverit, inde *Gothici* cognomen adeptus : quo hodie plerumque appellatus, à primo *Claudio* è gente Cæsarum, atque *Caii* successore discernitur. Moribus bonis, prudentia magna, & parsimonia vitæ laudabili fuit, brevis tamen imperii : cum *Sirmiæ* in Pannonia peste obiret, anno altero. Senatus deinceps *M. Aurel. Quintillum*, fratrem *Claudii*, Augustum dixit, milites porò *Appium Claud. Censorinum*. Quoniam verò hic severioris erat disciplinæ, eo occiso, *Valer. seu Luc. Domitium Aurelianum*, Pannonem, aut Dacum, acclamârunt : cui imparem se videns *Quintillus*, ipse venas sibi solvit post aliquot dies.

PUB. Rursum tuis Tabellis inseruisti numum *Aureliani*, qualem in pluribus eum admodum, quo & *Claudii* numus, signatis, unicum teneo atque singularem, æreum cœteris majorem, tinctumque argento. Ibi namque corona est admodum pretiosa, ac gemmis divite, quæ quidem radianti ex parte accedit, angustis tamen non est acuminibus, sed suprâ rotundis : thorace præterea perornato, sed simplici epigraphe : AURELIANUS IMP. AUG. TULL. Quam vereor, ne tuus hic numus sublestæ sit fidei. Legit forsitan, qui eum finxit, *Aurel. Victor* ita scribentem de hoc Principe : *Iste primus apud Romanos Diadema capiti innexuit, gemmisque, & aurata omni veste, quod adhuc fere incognitum Romanis moribus videbatur, usus est.* Non equidem diadema, de quo alibi differam, gestat hic *Aurelianus*, sed coronam duntaxat, novo tamen penitus modo fabricatam : sed ipsa demum novitas, in re quidem omninò insolita, admodum fide vacillat inter Eruditos, quousque plures saltem numi eidem suffragium dicant. *Aurelianus* interim adversus hostes in Oriente pariter atque Occidente strenuissimè egit ; *Zenobiam* quoque, fortissimam Amazonem, Odenati Tyranni conjugem, quæ & ipsa filii imperium vindicari adnisa est, debellavit, ac Romæ publico in triumpho deduxit. At verò in Persas movens, militum factione trucidatus est, Anno imper. 5. Chr. 276.

IX.

Tab. II.  
Num. XI,

X.

Tab. II.  
Num. XII.*Victor in  
Epitom. c.  
25.*

XI.

PUB. Pari forma, qua ante erat *Claudii* numus, sunt mihi *Taciti* pariter atque *Floriani* numuli, ambo corona radiante, ac prioris Tituli: IMP M. CLAUD. TACITUS AUG. Posterioris: IMP. FLORIANUS P. F. AUG. TULL. Fratres erant Germani, gente nobili Romana. *Tacitus* quidem, cum imperium sex mensibus vacasset, quod aliàs à Romulo nunquam contigisse animadvertit *Sleidanus*, à Senatu invitus atque reluctans. *Augustus* tamen est dictus, Princeps bonus, doctus, sobrius. *Scythas* cum ipse, tum per patrem *Florianum* debellavit. Ex Asia verò in Europam rediens obiit itinere, sive febris, aut insidiis militum, imper. mense 7. mo. Mox verò *Florianus* frater, nemine illi id honoris deferente, Imperatorem se gessit, quasi in hæreditatem *Augusti* fastigii succedens. Verumtamen *Probo* contra eum acclamato, consilii pariter atque auxilii inops, venas. *Quintilli* exemplo; ipse sibi solvit mense altero.

*Sleidan. in  
Tacito L.  
II.*

XII.  
Tab. I.  
Num.  
XIII. &  
XIV.

PUB. Non paulò alii à prioribus sunt apud me numi hujus, quem dixeras, *Probi*, quos geminos pinxeras. Primo siquidem in numo corona fulgens radiante, gemmisque ornata, togam habet, ac pallium quale ferè est nostris *Augustis*, cum coronam capeffunt, simbriis pretiosis, manu præterea sinistra sceptrum gestat, cui Aquila insidet, nisi me omnia fallant. *Legenda*: IMP. PROBUS PIUS F. *elix*. AUG. *ustus*. In altero armatus totus galeam habet radiante corona incinctam, dextra telum humero impositum sustinet, sinistra clypeum gerit. Epigraphè: VIR-TUS PROBI INVICT. *i*. AUG. *usti*. TULL. Nova utique ista: sed quorum rationem vix aliam reddas, ac fastum Principis, vel Senatus populique adulationem, aut denique Monetariorum placendi studium. Cum namque tam confertis agminibus maximè varii populi barbari imperium undique adorirentur, subinde porrò, jam hic quidem, jam alibi, vincerent Imperatores, Regum, quos devicerant, cum corporis tum capitum ornamenta æmulandi eos cupido incesferat. Patres deinde ac populus, Principum suorum virtute in tot miserrimis turbis subinde respirantes, eisdem facilè indulgere, quod & gratum putabant, & gratitudinis suæ monumentum: licèt ejusmodi foret, quod olim, pacatiore imperio, velut Regiæ notam potestatis, cane pejus & angue oderunt. Monetariorum verò, favoris aucupandi gratia, admodum intererat, typis suis & nova & illustriora semper moliri. Gemmarum usum, ut paulò supra audisti, *Aurelianus* cœpit, reliqui parem splendorem haud illibenter admisere: unde deinceps brevi omnibus in capitibus margaritas videbis.

Scipio-



Scipionem quod attinet, aquilâ conspicuum, ille non tam Regium esse sceptrum videtur, quàm victoriæ nota, atque triumphî: aut, si malis, Consulis decus. Consules namque sceptro usos eburneo, cui Aquila infideret, jam tibi in *Exercit. Proœm. Dial. XIX, n. 12.* suggesti. *Probum* porrò, quemadmodum & cœteros hactenus Augustos, Consulatum deligenter gessisse, licet in numis describi non solitum, Fasti Consulares demonstrant. Satis erat, dici eos Augustos: quo uno summo ac maximo nomine summa omnia munia brevissimo compendio fuere complexi. Victoribus autem, ac triumphum agentibus, dum quadrigis veherentur, similem in manu scipionem aquila illustrem fuisse, tritum est; numisque testibus in III. quidem Parte nostra liquet. Quod armatus altero in numo appareat *Probus*, corona nihilominus radiante incinctus scribatûrque: *Virtus Probi invicti Augusti*: quam epigraphen Aversæ aliàs frequentius exhibent, insignem Victorem, eumque Augustum luculentè eloquitur, tantò magis, quod pacem insuper condiderit. *Aversa* namque *Pacem* laudat *Augusti*.

XIII.

PUB. An suo hæc meritò *Probus*? An omen in nomine? TULL. Ignobilis genere Sirmii natus, patre, ut volunt, olitore *M. Aurel. Valerius Probus*, vir disciplinæ severissimæ, & miræ in bello virtutis, propè puer, *Valeriani* Aug. judicio, Tribunus militibus in imperium subrogatus, Saturninum, Proculum, Bonosum tyrannos dejecit, barbaros undequaque debellavit, aut terruit. Militem otiosum esse non sinens, cum bellò vacaret, agri viniq; cultura exercuit, aliisque jugibus operibus distinuit: quo verò factum, ut, licet optimis Principibus meritò accenseretur, nefariò tamen, & ipsis Authoribus pœnitendo mox scelere, eum è medio tollerent, An. Æt. 50, imp. 6, Chr. 282. Tumulo ejus hoc elogium apposuere.

XIV.

Hic PROBUS Imp. verè PROBUS situs est  
Victor omnium gentium barbarum  
Victor etiam Tyrannorum,

*Patin. in  
Imp. p.  
349.*

Ad eum *Vopiscus* ita fatus est: *Tu Francicus, ac Gothicus, tu Sarmaticus, tu Parthicus, tu omnia.*

PUB. Quoniam hunc Dialogum ad usque *Diocletianum* producere cupis, restant nobis adhuc numi, qui *Carum*, atque *Numerianum* deinde, & *Carinum* ob oculos ponunt. Corona omnes sunt radiante,

*Vopisc. in  
Probo.*

XV.

& brevissimo, titulo : id verò peculiare , quòd numi *Numeriani* atque *Carini*, qui eos adhuc Cæsares laudant, nondum Augustos, sic habent : M. AUR. NUMERIANUS NOB. *ilissimus. C. æsar. TULL.*  
*Spanb. T. II* Hæc *Nobilissimi* appellatio, teste Ill. *Spanhemio*, in Lapidibus quidem  
*p. 387. seq.* veteribus jam *Commodo* Cæsari, deinde *Maximo*, filio *Maximini* tributa, primùm tamen omnium in hoc numo *Numeriani* comparet, abinde in omnes pervagata. Quamquam in numis *Commodianis*, *Getae* insuper, ac *Philipporum*, jam legatur : NOBILITAS AUG, *usti* vel *Augusta* : quod ferè titulo *Nobilissimi* æquivalet. Animadvertit porrò Vir idem Ill. omnium propè numorum Oedipus in summis maximus, factum paulatim, ut Augustorum filii natu majores Cæsares dicerentur, minores verò *Nobilissimi* elogium ferrent, quod subinde ad Agnatos quoque, immo & extraneos clarè meritos ampliatur. Quare *Nobilissimi Cæsaris* elogium summa omnia, Liberis Augustorum cum ætatis discretionem singillatim tribui solita, junctim complectitur.

## XVI.

Historiam quod attinet, *M. Aurel. Carus* à militibus *Probo* suffectus est, bellica virtute clarissimus, Senatu tamen maximè adverso, & sua ei suffragia ægerrime tribuente, ob metum duntaxat *Carini*, quem *Carus*, præter *Numerianum* bonum, maximè improbum ac juniorem filium habuit. Felix pater in Persas, atque Sarmatas fuit, postremò fulmine ictus, an, imper, altero. Successit ei *Numerianus* filius, qui patrem ita flevit, ut oculis ferè destitueretur. Quare lecticâ vehi debuit : id quod copiam præbuit *Apro*, socero suo, imperium affectanti, ut eum, quamvis foret ingenitæ pietatis, literis præterea non mediocriter eruditus, clam nihilominus ambitus causâ feriret, nihilò fecius tamen, tegendi criminis ergò, exanimem illum *Augusta* sua in lectica ante exercitum tamdiu deportari curaret, donec nimius cadaveris fœtor cædem manifestaret. Imperabat postea quidem *Carinus* pro fratre, sed homo fœdus ac improbus : contra quem *Diocletianus* à militibus acclamatus, eum altero anno devicit, & una eum *Apro*, cædem ultus *Numeriani*, occidit. PUB. Quàm multos tu Imp̄ hoc unc Dialogo scitè in numerum coëgisti? TULL. Dixi jam : velis imus atque quadrigis.

Hæc pauca de singulis memoria complectere,  
 & satis interim multa tenebis.

## DIALOGUS IX.

De

Numis DIOCLETIANI, &  
 MAXIMIANI Herculei : Item CON-  
 STANTII Chlorig, & MAXIMIANI  
 Armentarii.

TUBLIUS.

**N**Ova rursus Numorum meorum est ratio, & parvis denuò majores succedunt, ponderi tamen ac mole, crassitiem quod spectat, anteriorum seculorum haud suppare, arte porrò nimium quantum inferiores. Imaginibus quippe humilibus sunt, parumque elatis, neque affabrè illæ, elegantique cælatæ. TULL. Cave sis, pauculis tuis tritisque è numis judicium de cæteris omnibus feras. Alibi jam monui, sequioribus etiam, quæ hæcenus enarraveram, imperii temporibus, numos tamen insignes magnosque haud defuisse, sed raros illos esse, nec Tironum in manibus. Nihil in numis ita firmiter statuendum, ut caput eapropter devoveas : ingens, quæ hodie viget, nobilissima hæc veterum temporum monumenta undique conquirendi contentio, nova in dies ferè singulos pandit, & edocet : unde præstantissimi quique numorum Conjectores suam, quam antestaturant, sententiam cum rationè mutare, quod equidem prudentis est, minimè abhorrent. Quia tamen hujus, quam aggredimur, periodi Monetæ vulgò sunt viles, quosdam jam ferè tæduit, ultra Gallienum numos colligere. Sed Author est omnibus *Patarolius*, ut & hujus inferioris seculi monumenta non minus diligenter conquirantur : quæ in tres pariter series, majorum, minorum, atque minimorum tribui posse animadvertit. In quibus majores, tametsi magnis illis superioris seculi numis suppare non sint, rariùs tamen occurrunt, pluris itaque fiunt. Integræ porrò Series numulorum potius horum, quam numorum, hoc ipso, quòd negligantur à multis, erunt aliquid in cimelio, quod plurimis aliis desit.

Sed

I.

*Jobert. in  
Demonstrat  
nov. p. m.  
483.*

Sed & historiam labentis hujus temporis nihilòseciùs illustrare commodum, immo in multis & restituere poterunt. Doctissimo certè *Joberto* numulos probè expensos, liquidò jam docuisse, quod silebat historia in *Flavia* gente, unde *Constantinus M.* aliam stirpem *Flavios Valerios*, aliam *Flavios Claudios*, aliam *Flavios Maximos*, aliam demum *Flavios Julios* constituuisse.

II. PUB. Novos mihi animos addis, residuas pariter Adversas jucundius contemplandi, minori quidem lucro curiositatis, quæ oculos pascit pulchritudinis specie, majori tamen emolumento rationis, quam eruditio recreat. Præprimis me allicit, quòd brevi tenebris tam Cymmeriis idolatriæ emergere sperans præclaro fidei lumine, velut Sole quopiam colesti, plenis radiis Romanum per orbem oriente, recreari concupiscam. TULL. Emergemus nocte atra, diem salutabimus: sed hinc quidem crudelissimus adhuc persecutionis turbo animum lædet; inde brevi suppullulans Arii pessimi hæresis, crassissimæ nebulæ in morem contra fidei solem consurgens, multa nos voluptate interdicer. Numis historiam præmittamus.

III. Initio porrò memorià repetas, velim, dictum à me Dialogo superiore, ægrè admodum à Senatu obtinuisse *Carum*, ut, à militibus acclamatus, imperare sineretur, pessimi filii *Carini* metu. Occiso *Caro*, & primo insuper anno etiam *Numeriano* per *Aprum* Generum necato, indignati milites contra *Carinum*, acclamârunt *Claud. Valerium Diocletianum*, Salmonis in Dalmatia nobili genere ortum, & à matre *Dioclea* primùm *Dioclem* dictum, imperio sibi an. 284. delato. Fortitudine bellica inclitus, neque prudentia destituebatur: idololatria verò immaniter despuit, superbia admodum tumuit, crudelitate inhorruit. Hic, cum videret, imperium pluribus adhuc Tyrannis, maxime verò allemannicæ gentis creberrimis gravissimisque incursionibus uudique perturbari, boni publici causâ statuit, Potestatem Augustam in plures partiri, ut, si non singulis hostibus, provinciis certè magis vexatis, singuli Imperatores feliciter prospicerent. Ergo *Marc. Aur. Valer. Maximianum*, rustica stirpe Sirmii in Pannonia natum, manu armata mire valentem, sed truculento sævissimòque ingenio, Co-Augustum sibi, atque imperii Collegam assumpsit: cui, cum ipse Orientem sibi servaret, Occidentem regendum commisit, Pacto tamen id factum, ut Collega in omnibus sibi obsecundaret: siquidem *Diocletianus*, quam sibi partito imperio Authoritatem, diminuere videbatur, alia ex parte, Divos fratres *M. Aurelium & Luc. Verum* æmulatus, Augustæ concordix gloria tantò reddere auctiorem connifus est. Neque in hoc uno Col-  
lega

lega ejusdem industria stiterat : Cæsarem insuper ipse dixit *Galerium Maximianum*, cognomine *Armentarium*, quod greges olim pavisset, è Dacia ortum, hominem impurissimum atque crudelem : quemadmodum & *Valer. Maximianus* alter Augustus pariter Cæsarem assumpsit *Flav. Valer. Constantium*, à pallore vultus *Chlorum* appellatum, Principem optimum, amabilem, liberalem ac strenuum. Sic erant Collegæ Augusti, & Collegæ Cæsares.

Solio autem Augusto tot fulcris subnixò, duo potissimum animo secum præcepit *Diocletianus* : Primum quidem, ut imperium adeò scissum ac perturbatum uniret denuò atque pacaret : Alterum, ut CHRISTI sacra orbe toto excinderet. Omnia siquidem mala imperio evenientia deorum irâ accidere putabat, qui indignè ferrent, Christiani nominis homines undique invalescere. Et poterat sanè tot Principum, summa cum potestate in Ecclesiam sævientium, truculentia spiritum eidem elidere, nisi veritas ipsa, & sapientia Patris legem dixisset æternam : *Nec porta inferi prævalebunt adversus eam.* Ergò sacrosancta illa & adoranda Numinis providentia, suis quæque necest ordinibus, quæ attingit à fine usque ad finem fortiter, & disponit omnia suaviter, egit hic certè, quod dudum Propheta patiens comminatus est : *Apprehendit sapientes in astutia eorum, & consilium pravorum dissipat : Per diem incurrent tenebras, & quasi in nocte, sic palpabunt in meridie.* Et *Diocletianum* quidem, à superstitionissimo Jovis cultu *Jovium* cognomine, *Maximianum* deinde *Valer.* Co-Augustum, ab Herculis nimia religione dictum *Herculeum*, extrema omnia fidei Christianæ comminatos esse, neque segniter intulisse hoc solummodo nomine, quòd Christiani Rempublicam evertere viderentur, non armis, non motibus, non inquietudine, sed deorum neglectu, fidem tibi certissimam faciat Columnæ illius, Cluniæ in Hispania asservatæ, Inscriptio apud *Cl. Patinum*, quæ sic habet :

Diocletianus Jovius &  
Maximianus Herculeus  
Caes. Augg.

amplificando per orientem & occidentem  
imp. Rom.

&  
nomine Christianorum  
deleto qui Remp. evertebant.

IV.

*Job. 5.*  
v. 13 & 14.

*Patin.*  
*Imp. p.*  
354.

Quomodo porro in astutia sua ambo deprehensi, & dissipatum pravorum horum consilium, inde seridè demum animadvertas, optimè Publi, unicè velim, quòd *Maximianus Herculeus*, assentiente *Diocleriano*, Caesarem dixerit *Constantium Chlorum*, Principem naturà mitissimum, Christianis faventem, immo Christianum, qui, Scriptorum complurium testimonio, priusquam saltem diuturno ex morbo decederet, fidei professionem clam in manus Sacerdotum deposuit. Quòd si verò nihil etiam horum omnium foret, satis tamen eràt, quòd Tyranni illi crudelissimi *Constantii Chlorig* in Augustum fastigium adlectio- ne, filio ejusdem *Constantino M* viam ad solium commodissimè insternerent, cum quo deinde orbi ferè universo imperare cœpit Christiana Religio. Nonne hoc pacto destruxit *Maximianus*, quòd *Diocletianus* ædificabat? Nonne per diem incurrebant tenebras, quasi in nocte, sic palpabant in meridie? Parce mihi, Publi lectissimè, quòd hic longior fuerim: interest sanè nostra, ut fortissimo considerationis munimine fidem nostram commodum firmaremus. PUB. Agnosco Numen, atque accipio libenter: si plura porro de negotii hujus sacrorum Christianorum evertendorum successu me docueris, gnaviter auscultabor. TULL. Redeundum nobis in viam: sufficit tibi audire, infandos istos persecutores omnibus quidem furiis in Ecclesiæ perniciem condixisse, ita, ut rivi currerent, immo flumina sanguinis, à fidelibus profusi, nihiloscus tamen propitio DEO evenisse, ut sanguis Martyrum semen continuò fieret Christianorum.

V.

*Diocletianus* autem, historiam ut persequare, *Aprum*, qui generum suum *Numerianum* Aug. occiderat, ipse morte multavit: *Carinum* devicit, & necavit: *Ægyptum* rebellem compescuit, *Achilleo* sublato: *Bagaudas* in Gallia, quorum Duces *Ælianus* atque *Amandus* tyrannidem arripuerant, debellavit: *Quinquegentianos* vicit ac *Persas*: tandem una cum *Augusto*. Collega, *Maximiano*, Romæ aureo curru triumphavit. Postquam verò per annos ferè viginti imperasset, *Nicomediæ* abdicavit, suam se in *Dalmatiam* recipiens, hortoque colendo intentus, Sponte id factum si esset, foret equidem, quòd miraremur: sed aureus ille *Lactantii* Liber de Morte Persecutorum è tenebris in lucem demum vindicatus docet, coactum ad id à *Maximiano Galerio* sive *Armentario*, non nisi multis cum lachrymis purpuram posuisse. Rursum deinde, ut imperaret, invitatus, simulatà id perviciatà renuit, in omnia tamen, quæ gerebantur, studiose intentus. Postquam verò à *Constantino*, quem unicè pertimuit, Religionem ejus Christianam subodoratus, atque à *Licinio* ad nuptias *Constantiæ* evocatus esset, neque compareret, fictis rationibus in speciem obtentis, ac

propte-

D. Lactant.  
de Mort.

Pers. c. 18.

S. 9. apud

Ill. Spanh.

T. II. p.

§. 13.

propterea minaci responso amborum Principum territus foret, maximè, quòd *Maxentio* atque *Maximino* favisset, vitam sibi veneno ademit, An. Chr. 312. ætate ad 70. annos proximè, aut forsitan ultrà provecta, Scriptores sacri existimant, tædium illud, quòd Christiana Religio tot è ruinis amplior tamen semper exurgeret, non parùm eundem ad mortem ultrò sibi consciscendam impulisse.

*Maximianus Herculeus*, multarum non minùs victoriarum gloria insignis, ægerimè quidem imperii abdicandi consilium iniiit, abdicavit tamen eadem die Mediolani, qua Nicomedix *Diocletianus*. Postea nihilominus imperandi denuò cupidus, dum filius *Maxentius* se Augustum dixisset, ad eum se contulit, imperii consortium rogaturus: verumtamen ab eo rejectus, confugit ad generum *Constantinum*: Sed novas ibi turbas adversus tutatorem hunc suum molitus, effecit tandem ut jussu ejusdem Massiliae laqueo suffocaretur, An. ætat. 60. VI.

*Maximianus Armentarius* (quem ne cum *Maximiano Herculeo* aliquando confundas, hic moneo) primùm Caesar dictus à *Diocletiano*, hoc verò abdicante factus Augustus cum *Constantio Chloro*, in Christianos longè atrocissimus fuit, deliciis præterea atque libidine ad insaniam defluxit. In Persas primùm infelix, deinde felicissimus fuit: contra *Maxentium* autem potuit nihil. *Severum*, atque *Maximinum*, sororis filium, Caesares fecit, & primo citiùs defuncto, *Licinium*. DEO autem tyrannidem ejus summam in Christianos, & luxuriam contaminatissimam ulciscente, inguinalibus ulceribus vermibusque miserrimè contabuit, An. imp. post *Diocletianum* 7. Chr. 311. VII.

*Constantius Chlorus* primùm cum Helena, piissima conjugè, procreavit *Constantinum*, quem postea Magnum dixere. Sed à *Maximiano Herculeo* Caesar dictus, Helenam dimittere, & Flaviam Maximianam Faustam ducere debuit, privignam Herculei. Postea cum *Maximiano Armentario* Augustus factus, vicit Allectum Tyrannum, & Allemannos ingenti clade affecit. Valetudine usus parum firma, fidelis Christi, ut fertur, discessit An. ætat. 56. imp. Aug. 2. Chr. 306. Solium Constantino filio reliquit, sed ab æmulis pluribus arduè vindicandum. Jam quales tibi sint Nummi, tu, optime Publi, recense. VIII.

PUB. Sunt mihi plures numi primùm quidem *Diocletiani* majori minorique ex ære, radiante quidam, laurea alii corona: circum caput porrò lego: Vel, IMP.erator. C.æsar. CL.audius. VAL.erius. DIOCLETIANUS. P. ius. F.elix. AUG,ustus Vel brevius: IMP. DIOCLETIANUS AUG. Unicus, quem utraque sui facie ut pingeres præ omnibus selegisti, apud me existat itidem æreus parvus. *Adversa* caput habet laureatum: IX.

Legenda est : DIOCLETIANUS AUGUSTUS. In *Aversa* sequitur : CONSUL VII. P. ater P. atris PROCOS. ul. In area figura stans cum veste talari, laureatæ similis, sinistram habens involutam, dextra globum gestans : infra literæ SMRT. ac ponè stella. Atque ad postremas has literas stellam quoque, & nomen Proconsulis maximè hæreo. TULL. Eundem hunc numum Ill. *Spanhem.* ceu rarissimum, sed aureum, pingit, addito altero, qui vice *Diocletiani* sistit *Maximianum Herculeum*, typo aliàs prorsus eodem. Æreum tuum esse genuinitati non officit : quid namque obstat, eidem modulo jam aurum, jam argentum, jam æs à monetariis suppositum fuisse? Plurimi certè numi aurei apud alios vel argentei, apud alios ærei extant. Figura *Averse* ipsum redhibere videtur *Diocletianum*, capite laureato, globum tenentem ceu Symbolum summi imperii, ut Parte II. uberius ex me disces. Literæ inferiùs scriptæ ad mentem Doctis. *Joberti* Urbem, ejusque officinam monetariam, ubi numus percussus, designare possunt, si sic quidem eas legeris : *Signata. Moneta. Roma. Tertiâ.* subaudi Officina. In numo *Spanhemii* pro litera M. literam H. in imagine positam errorem calcographi arbitror. Stella apposita Monetarii signum videtur.

X.

*Proconsulis* porrò elogium erat, quod singularem hunc numum in omnibus tuis efficeret, cæterisque digniorem, quem pingerem. Rarissimum quippe elogium istud in numis Imperatorum, quod, tamesi *Augusto* concessum jam fuerit, inque lapidibus plurium Imperatorum sæpè inscriptum legatur, tacet tamen in numis. Certè Ill. *Spanhemius*, quem nihil propè in hac parte pulcherrimæ eruditionis fugisse videtur, unius tamen duntaxat numi de genere *Conturniatorum*, quorum fides sæpè numero suspecta, mentionem facit, *Trajanum* ita laudantis : IMP. CAESAR TRAJANUS AUG. P. M. TR. P. PR. PROCONS. Mox ad geminos *Diocletiani* atque *Maximiani* numos delabitur, addito adhuc alio *Constantini M.* Vocem porrò PROCOS. alii legunt *Proconsul*, aliis *Proconsule* placet : utroque autem modo veteres scripsere. Officium erat, ut, cum Consules Romæ existentibus in tot exteris provinciis res omnes administrare minimè possent, unaquæque Provincia Proconsule suo regeretur, qui ea, quæ per Consules Romanos decreta sunt, sedulo observari curaret. Si provincia bellum haberet, Proconsules ad eam cum imperio profecti sunt, vel exercitum ducentes, vel eum, qui jam in provincia existeret, habituri : pacis tempore sine imperio & habitu ibant *pacato*. Ortum ferè huic muneri dedit ingens apud *Partios* luxus, quibus, ne minores Consules essent atque Prætores, tantùmque vitæ splendore, quantum dignitate illos anteerent, ingentibus opus erat expensis, sumtuùmque profusione immodica, quem-

*Accerra*  
nov. Philo-  
log. P. II.  
p. 237. seqq.



quemadmodum etiam apud Senatores. Ad hoc porro cum plurimum res domestica minimè quidem sufficeret, ut ære alieno plurimum gravarentur, ad levandam denuò inopiam suam Provincias obtinuerunt, idque electione libera atque propria, vel sorte, si quando æmulerentur. Annuum erat hoc munus, merito tamen, aut favore, prorogari diutius poterat. Provinciæ verò in Consulares ac Prætorias tributæ sunt: his præfecti *Proprætores*, illis præpositi *Proconsules* audiebant.

Ex quo deinde *Augustus* summa omnia Reipublicæ munera cum summo imperio suo conjunxit, Consulari verò dignitate Urbanarum duntaxat rerum potestatem consecutus est, *Proconsularem* præterea in perpetuum admisit, ut in provinciis pariter posset omnia. Harum tamen alias Senatui indulgit, alias sibi servavit: quos porro suis Rectores præposuit, *Legatos* dixit, quos Senatus ad suas dimisit provincias, *Proconsules* sive *Proprætores* dicebantur. Cæteri post *Augustum* Imperatores tantum aberat, ut de summa potestate sua quidquam imminuerent, ut potius modis omnibus eam adaugerent. Ergò *Proconsulis* perpetua dignitas summo illi fastigio Imperatoriæ Majestatis jam veluti naturâ adhæsit, ea amplitudine, ut in omnibus omnino cum Augusti tum Senatus provinciis obtineret. Atque in hujus communionem subinde & Cæsares, per id imperii collegæ facti, venerunt. Aliis etiam hæc potestas in pluribus provinciis, neque tamen in omnibus, uti nec in perpetuum facta. Infirmi autem neque erant, quibus una solùm provincia plerumque ad annum a Senatu indulta. Interim *Proconsules* æque sub libera republ. atque Imperatoribus sibi quidem ipsis pecuniarum avara corrogatione, præ omnibus consuluerunt, cum nimii essent, non infrequenter in jus postulati.

PUBL. Plurimum me denuò sed breviter erudiisti. Quem tamen rursum pinxisti *Maximiani Herculei* numum, iterum novus est. Cum namque alii plures, quos teneo, supra à me recensitis *Diocletiani* numis ferè sint similes, hic unus majorum è numero in *Adversa* habet *Maximianum* laureatum ornatu majestatis, qui dextra ràmum gestat, sinistra quasi chartam convolutam, *Legenda*: DN. MAXIMIANO FELICISS. SEN. AUG. TULL. Sic lege: D. *omino*. N. *ostro*. MAXIMIANO FELICISS. *imo*. SEN. *io-ri*. AUG. *usto*. PUB. Hæc verò insolita, TULL. Exponam, si *Aversam* quoque recensueris. PUB. Stantem à dextris videre mihi videor Imperatorem, pallio involutum, capite laureato, & adstantem mulierem pari capitis ornatu, quæ sinistra hastam pluram tenet, dextræ digito indice infra jacentem globum commonstrat: ille porro, veluti fœminæ seriò colloqueretur, sinistram pariter versus globum demittit, dextram ante se attolit. *Legenda*: PROVIDENTIA DEORUM QUIES AUGG. *ustorum*. Infra literæ AQ. S. TULL. Lege: AQ. *uileæ*. *S.ignata*, nimirum moneta.

XI.

*Spanhem.*  
*unde supra.*

XII.

Tab. II.  
Nu. XVI.

Imperatorem recte vidisti: fœminam porro eam esse existima, quam *Legenda* exprimit, Providentiam nempe deorum, cujus hasta divinitatis est Sceptrum. Globus infra cubans summi imperii symbolum, ut ajebam numo priori: colloquentium gestus divinum illum indicant motum, in animis *Diocletiani* atque *Maximiani* excitatum, ut imperium ambo ponerent, atque hoc pacto globi gestandi, i. e. imperii gubernandi, mole ac pondere exsoluti, à tot immensis laboribus, quibus hæctenus summa quidem æternaque cum laude perfuncti essent, ulro quiescerent. PUB. Capio jam pondus verborum: *Providentia deorum quies Augustorum*, Diis nempe debebant tribuebantque Romani, quod uterque Monarcha vel ultrò, vel, quod supra è *Lactantio* monueras, à *Maximiano Armentario* coacti quidem, pacati tamen sine turbis bellisque civilibus, Augusto se folio abdicassent. TULL. Rectè existimas: abinde verò facile quoque pervades, quid in *Adversa* elogium *Senioris* sibi velit. PUB. Nimirum, cum abdicantibus utrisque mox *Maximianus Armentarius*, atque *Constantius Chlorus* Augusti evaderent, illi Augusto nihilominus nomine honorati, à junioribus illis veluti Seniores discernerentur. TULL. Optimè singula assequeris. Parem prope numum *Diocletiani* pingit Ill. *Spanhemius*, atque alium haudmultum ab similem *Maximiani* à Cl. *Tristano* ait vulgatum. Sed tuus in hoc discrepat à numo *Spanhemii*, an etiam ab altero *Tristani*, ignoro, quod in illo Imperator æquè ac *Dea* aristas teneant, globus verò penitus absit.

## XIII.

PUB. Adhuc in *Legenda Adversa* voces illæ *D. omino N. ostro*, item FELICISS. imò mihi peregrinæ sunt: hæc siquidem elogia nullus hæctenus numorum meorum exhibuit. TULL. Ambos hos Imperatores post abdicationem suam universis admirandam omnibus propè honorum titulis obrutos quodammodo esse, testibus *Lapidibus* juxta ac *Numis*, Ill. *Spanhemius* amplissimè docet, ubi legitur: *Senioribus, Optimis, Beatissimis, Fortissimis, Felicibus semper Augustis*: immò & de *Maximiano* singillatim: *Magno, Invicto, ac super omnes retro Principes Fortissimo &c.* uti & in altero ejusdem numo à morte cuso: *Divo Maximiano Seniori Parenti Optimo. Domini* verò appellatio *Augusto* quidem invisa fuit, sicque ab eo rejecta, veluti *maledictum in eum sive opprobrium conjiceretur*, ut *Suetonius* cum *Philone, Tertulliano, ac Dione* testantur. De *Tiberio* rursus aliqui horum memoriæ produnt, dictum aliquando, cum Dominus appellaretur, ab eo fuisse, *DOMINUM se servorum, Imperatorem militum, Principem cæterorum esse*. *Cajus* porro *Domini* nomen ita concupivit, ut *Philo* ad eum scribens inter cœtera dicat: *Principe in DOMINUM verso*. Post cum *Domitianus*, ut fidem iterum *Suetonius* facit, epistolarum quampiam ita inchoare voluit: *DOMINUS DEUS noster sic fieri jubet &c.*

*Sueton. in Tiber. c. 22. DioL. 56. Philo Legat. ad Cajum. Sueton. in Domit. c.*

Cæteri subinde *Domini* vocati, ita ut vox ea non honoris esset nomen, sed potestatis. In Numis tamen latinis non antè illam legas, si numum *Getæ* Antiochenum demseris apud Cl. *Vaillant*, qui habet: VICT. *oria* DD. *ominorum*. NN. *ostrorum*, videlicet *Caracale* ac *Getæ*, quam in *Caro*: deinde in *Diocletiano* ac *Maximiano*: donec brevi pòst ævo subsequente ita invaluerit, ut pro voce *Imperator* vulgò substitueretur.

Parum autem ambobus his, de quibus loquimur, Tyrannis, fuerit, *Dominos* dici, siquidem *Diocletianus* cognomen *Jovii* & *Herculei* postea *Maximianus* non modò acceperint, quod impensissimè *Jovem* atque *Herculem* colerent, sed quod utroque hoc à numine stirpem quoque traxisse existimari vulerint, atque idcirco pro *Jove* & *Hercule* ipsi haberi. Unde *Mamertinus* ita quidem eos alloquitur: *Sancte JUPITER & HERCULES bone!* Aliàs dicit, *Aurea secunia auspiciis JOVIS & HERCULIS renasci*. Omnium vetò luculentissimè ab eo dicitur, *non opinione traditus, sed conspicuus & præsens JUPITER cominus invocari, non advena sed Imperator HERCULES adorari*. Quibus omnibus Ill. *Spanhemius* invictum testem addit præstantissimum de maximorum genere numum, ubi videas, *Monetam* cum cornucopiæ ac bilance sua mediam stare *Jovem* inter ac *Herculem*, ac supra legas: *MONETA JOVI ET HERCULI AUGG. ussis*. PUB. *Apage dæmones spirantes!* aut, si omnis sic fœteat *Antiquitas*, ipsum me removes. Residui interim numi *Constantii Chlorig*, atque *Maximiani Armentarii* difficile nihil aut insolens habent, nisi quod ii, qui eos *Cæsares* laudant, laureatis tamen capitibus sint, ac radiante corona. Circùm *Constantii* vultum lego: *FL.arius, VAL. erius, CONSTANTIUS NOB. ilissimus, CAES. ar. vel AUG. ussus*. *Armentarii* Numos hæc circumstant: *GAL. erius, VAL. erius, MAXIMIANUS &c. TULL. Galerii* prænomen, quo solo junior hic *Augustus* a seniori *Maximino Herculeo* discernitur, diligentissimè nota.

XIV.

*Mamertin.*  
*in Geneth-*  
*liac. c. 10.*  
E 16.

*Spanhem.*  
*T. II. p.*  
494.

## DIALOGUS X.

De

Numis **CONSTANTINI Magni**, eorumque, à quibus Imperium sibi vindicavit, atque **CRISPI filii**,

**PUBLIUS.**

**I**Ta divisum in superioribus Principibus imperium quodammodo tandem rursum coaluit? **TULL**, Sic demum, ut propitio Numine ad solum *Constantin*

I.

*stantinum M.* post plures insignes, cælitusque cum præsignatas tum concessas victorias rediret, Cruce Dominica triumphante, & Augusto in folio constituta. PUB. Velim jucunda hæc ordine à te discere. TULL. Erat *Galerio Maximiano* Imperatori, alias *Armentario* dicto, soror quæpiam, cujus filii fuere *Flav. Valens* sive *Valerius Severus*, & *Maximinus*, antea *Daza* cognomine, postea *Galerii Valerii* prænominata assumens. Ambos avunculus Cæsares dictos imperii fecit consortes, *Severum* Italiae & Africae præficiens, *Maximino* Orientales provincias assignans. Arripuit autem etiam *N. Aurel. Valer. Maxentius*, quem *Maximiani Herculei* filium sive verum sive suppositum dicunt, Romæ imperium, postquam Prætorianos ingentibus promissis ad se acclamandum induxisset, homo impurus, sævus, incantationibus addictus, Christianis iniquissimus; quo tamen *Severus* pariter atque *Maximinus* nihilo mitiores fuere.

II.

Cùm porro *Maxentio* tyrannis sua initio jucundiùs aliquanto succederet, etiam patrem ejus *Maximianum Herculeum* imperii, quod dudum invitus abdicaverat, ambitus novus spesque non parva incesserat. E *Lucania* itque *Romam* ad filium se conferens, itinere *Severum*, qui contra *Maxentium* moverat, fraude circumventum capi jussit, atque occidi. Neque sic tamen apud filium impium gratiam iniit, exesse ab eo protinus jussus. Interim *Maximianus Armentarius* Imp. in *Severi* occisi locum *Caj. Valer. Licinianum Licinium* imperio subrogavit. *Constantinum* porro, *Constantii Chlorig* Imp. filium, ex prima Christiana sanctaque conjugè *Flavia Helena*, in oppido *Naïss*, *Daciae mediterraneæ*, quam hodie *Serviã* dicimus, prognatum, à patre Cæsarem dictum, à militibus vero Augustum acclamatum, *Armentarius* unice timuit, tum quòd fortissimus esset, tum quòd Christianis impense faveret. Quare eundem adversus *Sauromatas* sive *Sarmatas*, gentem crudissimam, cum exercitu misit, non tam ut vinceret, quàm ut periret. Secus tamen accidit: *Constantinus* namque barbaro illo hoste usque ad internecionem deleto, ducem pariter eorum vinctum ad *Maximianum* adduxit, ipse tam illustri victoriæ incomparabili gloria celebratus.

III.

Mortuo autem sub an. 311. *Maximiano Armentario*, primùm quidem *Licinius* contra *Maximinum*, *Armentarii* nepotem, sæpè exercitum duxit, initio clade affectus, semel deinde ac iterum acie superior, donec *Maximinus* fugienti similis *Illyricum* peteret. *Constantinus* porrò à Senatu contra *Maxentium* tyrannum *Romam* invitatus, cælesti quadam visione crucem sibi ostendi, dicitque audit: IN HOC VINCE. Unde militum scutis literam X. superaddito circumflexo, ut Crucis esset figura, ac nominis CHRISTI monogramma, indi jussit, atque animo plenus in

in hostem movebat. *Maxentius*, quem superstitione tenuit, si Urbe Roma nimirum excederet, se periturum, exercitum suum per pontem Milvium emisit: quoniam tamen prælium decretorium præsensit, ac *Constantini* novit virtutem, ipse tandem secutus est. Hoc viso Romani pontem post eum magna ex parte dejecerunt. Coorto prælio adfuit cæli virtus, ac hostium animis ingenti terrore injecto *Maxentium*, sudisque terga vertere cœgit: ad pontem verò dejectum properantes, cum se mutuo comprimerent, Tiberi hausti sunt.

IV.

Sic debellato *Maxentio*, fama & imperio potitus *Constantinus*, plurimum favit Christianis, solum jam Collegam habens *Licinium*, quem alii Christianum, ethnicum alii existimant: sententia tutissimè in medio relinquitur. Id porro certum, utrosque armis sæpiùs collisos, superiorem verò semper *Constantinum* fuisse, tandem, vitæ gratiâ *Licinio* sed privato factâ, solum ubique imperâsse ab Anno 324. Quare imperium bifariam dissecans in Orientale tribuit & Occidentale, postquam Byzantium funditus instauratum mire ampliasset, *Novamque Romam* dici voluisset, licet potius *Constantinopolis* nomen ab instauratore suo Urbi huic adhæserit. Christi Sacris præterea, cui & victorias & imperium unice debuit, ut ocyùs imbueretur, curavit: eadem deinde multis edictis sancivit, suisque omnibus suavit, deorum fana atque delubra occludi vel dirui iussit, Christi Ecclesias undique, maximè Jerosolymis erexit, ubi per Matrem D. Helenam Crux Dominica feliciter inventa est. Ut Arius coactò concilio damnari posset, Majestate sua effecit. Prope tamen vitæ finem Arianis Episcopis fermè nimium favit, licet ab Arii communione semper abhorreret: Baptismum insuper ab *Eusebio* Nicomedie Episcopo Ariano, morti propinquus recepit, ut Cl. *Papebrochius* in Actis S. S. Maii Tom. V. in *Vita Constant. M.* latè demonstrat. Quæ porro de ejus cum S. Sylvestro Pontifice amicitia feruntur, qui ei, lepræ curandæ, causa balneum è sanguine infantium adhibituro, Baptismum suaserit, immo contulerit, ac Urbem Romam vicissim, aliæque multa donò pro Ecclesia receperit: hæc, inquam, singula Criticis hodie nondum invictè asserta videntur. Animo præterea à sævitia, quæ propè crudelis erat, non omnino alienus fuit: qui filium suum *Crispum*, nobilissimum Cæsarem, probumque ac fortissimum principem, ad solum novercæ mendacium, præcipiti sententia iussit occidi, fraude verò comperta, ipsam hanc conjugem suam balneo nimis accenso comburi præcepit. Pari ferociæ impetu etiam *Licinium* juniorem, sua è filia nepotem, antè à se Cæsarem dictum, causa omnes latente, su-

bitò interemit. Obiit ipse An. 337. postquam à morte patris annos 31. solus 13. imperasset, ætatis annos 63. sive 65. numerasset.

V.

PUB. Omnium horum, de quibus dixeras, Numi ærei apud me sunt. *Severum* video laureatum cum titulo : SEVERVS NOB. *ilissimus*. CÆES. ar. Succedit eodem ornatu *Maximinus*, cujus caput hæc circumstant : GAL. *erius*. VAL. *erius*. MAXIMINUS NOB. CÆS. Numus *Maxentii* laureatum pariter eum silit, insuper tamen cum sceptro, cui Aquila infidet, sive Consulari, sive victoriæ indice, quam contra *Severum*, atque *Licinium*, ut narrabas, initio retulit. *Legenda*: IMP. C. *æsar*. MAXENTIUS P. *ius*. F. *elix*. AUG. *ustus*. TULL. Cubare apud te penes *Maxentii* numos parvulum alium video, qui *Romulum* laudat, Divum quidem jam sive defunctum. Erat is filius *Maxentii*, Cæsar ab eo dictus, matura tamen morte ante patrem sublatus. PUB. Sequitur *Licinius* denud laureatus, circum quem lego: IMP. *erat*. FL. *avius*. VAL. *erius* LICINIAN. *us*. LICINIUS P. *ius*. F. *elix*. AUG. *ustus*. TULL. Et hic apud te socium habet, quem præterire tē nolim. PUB. Teneo principem juvenem galeā tectum, telūmque humero gestantem, cum lemmate: D. *ominus*. N. *oster* VAL. *erius*. LICINIAN. *us*. LICINIUS. NOB. *ilissimus*. C. *æsar*. TULL. Filium itaque ne cum patre confundas, te vultus ætatisque disparitas admoneat. Violentam ei ac præcocem mortem ab Avo *Constantino* decretam existimant, dolo *Flaviæ Maximianæ* vel *Maximæ Faustæ*, conjugis *Constantini M.* quæ pertimuit, ne filiorum suorum hæreditas cognatorum communione minueretur.

VI.

Tab. III.  
Num. I.

*Spanhem.*  
*T. II. p. 389*  
*seqq.*

PUB. E pluribus *M. Constantini* numis, in quibus ille vel laureatus, aut galeā tectus, sive velatus apparet, unum tu elegisti, quem pingeres, qui eum Diademate cinctum, lapidibus pretiosis constante, repræsentat, cum epigraphe : IMP. *erator*. CONSTANTINUS MAX. *imus*. AUG. *ustus*. TULL. Novum videlicet mihi hic numus differendi argumentum de *Diademate* præbet, facem nobis denuo undique præferente Ill. *Spanhemio*, qui nihil omnino, quod è numis discere licet, ab ovo ad mala repetere neglexit. Erat Diadema fascia quædam caput incingens, ornansque, & summæ in omnes potestatis apud unum residentis certissimus index, Regibus *Ægypti* atque *Orientis* unice familiare, quemadmodum in *Exercitationis* nostræ *Proem. Tab. I.* satis vidisti. Ibi pariter *Dial. II. n. 6.* audisti, *Lyfimacho*, ut *Justinus* testatur, Regalis, quam postea adeptus est, potestatis omen auspiciatissimum fuisse, quod *M. Alexander* diadema vertici suo detractum, vulnerato ejusdem capiti, sanguinis sistendi causâ, imposuerit. Antea verò *n. 2.*

Quiri-

Quiricibus diadematis usum odio tam internecino fuisse, ut *Pompeio* crimini datum sit, vel erus tantum obvelandi solummodo causâ fasciâ illigâsse: *Julio* præterea *Cæsari* mortem accelerâsse, quod *M. Antonius* lauream fasciis albis intertextam eidem imposuisset. Sed & ipsi quoque *Antonio* impune non cessit, quod *Ægypto* subacta se diademate cinxerit: inde namque & ipse in suspicionem tyrannidis veniens, Reipublicæ hostis est dictus. Noluere proinde Imperatores, qui alia omnia ausi sunt, ejusmodi tamen capitis decus tanto periculo emere. Primus *Cajus Caligula* parum abfuit, teste *Suetonio*, quin diadema statim sumeret, atque ita speciem principatus in Regni formam converteret: immo etiam sumfisse tradit *Victor Aurelius*. Eundem *Caracalla* secutus, actu in numis duobus diademate inlustris adparet, sed, interprete *Ill. Spanhemio*, non tam, ut Rex ipse videretur, quàm Regum se victorem, eorum spoliis divitem, Parthorum videlicet, exhiberet: deinde, ut *Alexandrum M.* quem dici & haberi se voluit, ipso capitis ornatu referret. Quamquam his omnibus fucum duntaxat Romanis fecisse verosimillimum sit. *Elagabalus* quoque Diademate, sed domi, est usus, non veluti Regia veste, sed quæ Sacerdotibus Solis in Syria, qualis fuerat ipse, solemnns erat. *Aurelianus*, quem suprâ *Tab. II. n. 12.* è numo quopiam tuo, mihi admodum sublesto, non quidem in diademate, corona tamen gemmis ditissima depinxi, primus apud Romanos Capiti diadema innexuit, & gemmis atque aurea veste est usus, quod *Dial. VIII. n. X. ex Victore* te monui. In numis tamen ejusdem id genus ornamenti, diadema nimirum, haud videas, præterquam in uno *Tristani*, ubi *Aurelianus* in Adversa cum diademate, *Waballathus* in Aversa cum laurea comparet. Hunc numum ab exteris cufum opinari licet: alias vero non desunt alii numi, qui *Aurelianus* cum laurea, *Waballathum* cum diademate sistunt.

Turò itaque statui potest, primum *Constantinum M.* fuisse, qui gemmati diadematis usum, ceu solemnem abinde Augusti Imperii notam invexerit, de quo iterum *Victor* sic habet: *Habitus Regium gemmis, & caput exornans perpetuo Diademate.* Lapidibus pretiosis illud contextum cum *Cædreno* etiam *Eusebius* fatetur, excusans præterea, fuisse Principem hunc Maximum animo quidem ab omni vestium luxu alienum, usum tamen auro ac gemmis, Augustam ut Majestatem in oculis inuentium decentius gereret. Summi verò duntaxat imperii notam sub *Constantino* hoc *M.* diadema evalisse, liquidò afferere videtur *D. Chryostomus*, agens alicubi de *Constantio Gallo* & *Juliano*, deinde *Apostata*, fratribus *Cæsaribus* renunciatis, sicque de *Juliano* perorans: *Et suscepti ille sine DIADEMATE Principatume. Hæc enim potestatis illius, &*

VII.

*Victor Epit.*  
c. 41.

*S. Chrysoſt* quam Frater habuerat, mensura quædam erat. Discere profectò hic licet, *Orat LXIV.* *Constantium Gallum* gessisse *Diadema*, quoniam Augustus erat, non gessisse *Julianum* per quinquennium, quo solummodo Cæsar fuit, ac *Diadema mensuram* fuisse inter utrumque, quæ demonstraret, ambos quidem Cæsares, sed solum Gallum Augustum fuisse.

## VIII.

His porro eruditissimè in medium productis Ill. *Spanhemius* numum mox subdit *Juliani*, qui omnia hæctenus asserta prima quidem fronte penitus convellere videtur: siquidem eum cum *Diademate*, nihilo fecius autem cum titulo *Nobilissimi Cæsaris* sistit. Mox verò doctissimè animadvertit Vir idem Ill. eruitque è numi *Aversa*, in qua descripta sunt *Quinquennalia* prima *Principatus Juliani*, hunc numum percussum esse, cum, *Ammiano Marcellino* teste, *Julianus* paulo antè a militibus Augustus jam esset acclamatus. Ut ergo talem se gereret, *diadema* gestat in numo: cum tamen adhuc viveret *Constantius* Imperator, qui cum Cæsarem dixerat, Augusti vocabulo reverentiæ causâ abstinens, Cæsarem duntaxat *Nobilissimum* scribi se voluit.

## IX.

Adhuc itaque tenet *Sententia* prior, à tempore *M. Constantini* *Diadema* supremi Augustique fastigii notam fuisse, atque insigne: filiis tamen & propinquis, cum Cæsares dicerentur, ab ipso *Constantino*, & sequentibus Augustis, concessum esse quandoque *Diadema*, sed vile, non gemmatum, eoque tenore, ut eo non semper uterentur. Vile illud fuisse satis liquet ex hoc solo *Ammiani* suprâ laudati loco, ubi de *Juliano* *Quinquennalia* Augustus jam edidit, & *ambitioso* *Diademate* utebatur, *lapidum fulgore distincto*: cum inter *exordia principatus* *adsursum* *vili corona circumdatus* erat, *Xystarcho* similis *purpurato*. Non semper Cæsares *diadema*, licet indultum sibi, gessisse, numi eorum produnt, qui vel nuda vel laureata demum capita ostendunt, quamvis & in aliis eos videas, pari cum Augustis *diademate* insignes, licet Cæsares solummodo scribantur. Arguere propè mihi liceat, incuriam quoque sive licentiam *Monetariorum* sæpè sæpius etiam hic intervenisse.

*Ammian.*  
*Marcellin.*  
*L. XXI. p. I.*

## X.

PUB Documento esse mihi possunt, quos æreos teneo & minuros, numuli *Crispi*. Unus quippe eorum armatum eum sistit, cum clypeo & hasta, ac capite taureato, alter cum *diademate* gemmato: utriusque porro eadem *Legenda*. FL. a. ius. JUL. ius. CRISPUS NOB. illissimus. CÆS. ar. TULL. Fuit hic primogenitus *Constantini M.* filius, necdum *Principis*, ex *Minervina* conjugè prima: Rebus bellicis contra *Gallos* & *Allemanos* gestis clarissimus, populo in amoribus summis, *Patrum* ac *Reipublicæ* spes. Sed noverca *Fausta*, ejus metuens virtutem, ne filiis suis præferri eum contingeret, sollicitatæ conjugalis fidei manifeste



festo eundem mendacio detulit Augustum apud Parentem: qui nimium credulus, ingenti cum omnium luctu, mortem ei decrevit, non longè post ipse leprâ à DËO multatus; Fausta verò in balneo calumniæ hujus causâ exulta est.

## DIALOGUS XI.

De

## Numis Filiorum, &amp; Agnatorum Constantini M. ad usque JOVIANUM.

PUBLIUS.

**P**Lures adhuc nihil supersunt Numuli magna nominum Cognatione, in quibus aberrare tironi primum esse formido. TULL. In nempe, qui filios *Constantini M.* discretionem non adeo magna oculis tuis subjiunt. Tres illi numero fuere, eidem nati ex altera conjugē sua *Flav. Maxim. Fausta*, prava atque superba muliere, *Constantinus* nimirum, *Constans*, atque *Constantius*. In hos Pater omne Imperium tribuit, *Constantino* Europam trans Alpes, *Constanti* Italiam, Illyricum, Græciam, & Africam, *Constantio* denique Orientem assignans. Sed *Constantinus*, bello alias fortissimus, bonique. Principis initio speciem præbens, superbiit brevi, & ambitu quietudinem pessumdante, fratris *Constantis* ditionem invasit, vincente ubique exercitu suo, donec Aquilejam usque penetraret. Ibi verò, collatis infeliciter signis, in fuga insidiis circumventus, neque agnitus à militibus, equò deiecitur, humique confossus, in *Alsam* fluvium projectus est, An. imp. 3. Chr. 339. ætat. 25.

Mox victor *Constans* occisi fratris provincias usurpavit: quæ imperii amplitudo ad ignaviam eum deflexit, fecitque, ut sui securus, in delicias quidem profusus, in milites parcus esset. Quare hi animis ab eo aversi, *Magnentio* ansam præbuere Tyrannidis affectandæ: qui, cum *Constante* congressus, eum fugavit, & inertie causa per Ducem *Gaizonem* ad *Helenam* oppidum occidi curavit, A. 350. imp. 13 ætat. 31.

Solus jam post fratres *Constantius* superstes, movit in *Magnentium*, cum

cum quo semel & iterum atrocitate tanta pugnavit, ut præstantissimus Romanæ militiæ flos utraque ex parte concideret: postremo tandem hunc tyrannum penitus contrivit, ut in fugam actus, ipse sibi vitam eriperet. Quare Orientis simul & Occidentis Dominus, veluti Pater, postquam *Vetranionem* pariter atque *Sylvanum* æmulos dejecisset, & in Sarmatas pugnavisset feliciter, ivit in Persas: ibi verò minori egit fortuna, sed & victorias abruptit metu *Juliani*, quem, Alemannico bello clarissimum, milites jamjam Augustum salutavere. Contra eum ergo festinans, in itinere melancholia correptus, in febrem incidit, ex qua ad Tauri montis radices apud Mopsocrenen, in Cilicia, obiit An. 361. imp. 24. ætat. 45. postquam Arianis plurimum favens, ingentia in Ecclesiam mala induxisset.

## IV.

Tab III.  
Num. II.  
III. IV.

PUB. Singulorum è pluribus apud me numulis talem ubique, quem pingeres, seligisti, qui peculiare quidpiam habeat: maximè diadematam alia semper est forma. *Constantini* quidem numus, gemino unionum versu seorsim fluente, caput ejus incingit, habetque epigraphen: CONSTANTINUS JUN. *ior.* NOR. *ilissimus.* C. *æsar.* Addita vox *Junior*, quæ filium à Patre secerneret. In numo *Constantis* video diadema duplici pariter ordine gemmarum constructum, sed ita connexo, ut fasciam unam conficiat. Legenda est: FL. *avii.* JUL. *ii.* CONSTANTIS BEA. *tissimi.* C. *æsar.* Hic casus gignendi, ac Beatissimi elogium peculiaria sunt. Tandem *Constantii* numus ejusdem Protomen siltit, i. e. caput cum humeris usque ad pectus in lauro, cui gemmæ insertæ, ut dextra elatâ globum, imperii symbolum, præ se fert, quoniam sibi illustri certamine eoque multiplici à pluribus æmulis Occidentem vindicavit. Elogia sunt: D. *ominus.* N. *oster.* CONSTANTIUS P. *ius.* AUG. *ustus.* Ponè collum litera A. & reliquis quidem grandior apposita novum mihi ænigma est. TULL. Eandem vel monetarii signum, aut urbis, in qua cusus est numus, indicem esse interim existima, puta Antiochiæ, Alexandriæ, Aquilæ, &c. cum hujusmodi solita aliàs signa percussiois in Aversa minimè compareant, donec à clariore quopiam magistro meliùs edoceare. Est tibi alius *Constantii* numus, qui loco eodem sitùque non A. sed N. literam exhibet, & Nicomediam fortè designat. Diadematam tam variam formam quod attinet, in sequentibus hujus Tabulæ numis aliam iterum aliamque contuebamur, artificum nimirum ingenio, qui pretiosa hæc cimelia conflaverant, elegantius semper atque splendidius confectam & à Monetariis æmula manu expressam.

## V.

PUB. Neque *Magnentii* careo numis, qui cum in diademate siltunt, his cum elogiis: D. *ominus.* N. *oster.* MAGNENTIUS P. *ius.* F. *elix.* AUG. *ustus.* TULL. Erat natione Gallus, bello inclitus ac Comes Or-

dinum

dinum, *Constantis* ignavia animatus, ut, militum subnixus favore, diadema fumeret, ac Mediolanum Romamque profectus, Italiam cædibus completeret. *Constante* Imperatore per *Gaizonem* Ducem occiso, *Constantio*, fratrem ulturo, acerrimè restitit, fortissimis copiis hinc & indemiserè, maximoque numero cadentibus. Postremum verò succumbens, fugam arripuit, cumque ira totus infremeret, in rabiem actus, proximos quosque sauciavit, donec suum iple jugulum peteret. Fratrem habuit *Decentium*, à se Cæsarem dictum, atque Mediolano Gallisque præfectum, qui, cum in Gallias transfret, & Alpes defenderet, morte fratris sibi nunciata, laqueo pariter vitam sibi finivit. PUB. Ethunc quoque capite nudo minuto in numulo cerno cum titulo: *D.ominus*. *N.oster*. **DECENTIUS FORTISSIMUS**. *CÆsar*. TULL. Fuit porro utrisque tertius adhuc frater *Desiderius*, pariter Cæsar: quem *Magnentius* in furorem versus gravi vulnere læsit. Convaluit tamen, & supplex *Constantio* factus, vitæ gratiam cum venia consecutus est.

PUB. Ajebas supra, *Constantium* alios adhuc Tyrannos dejecisse: qui illi? TULL. *Vetranio* primus, seu *Britannio*, è magistro cohortium Augustus à militibus dictus, homo simplex & rectus, à *Constantio* circumventus, à suis desertus, præsidium reperit in simplicitate, qua ad Victoriam accessit. Nihil enim *Constantius* nisi diadema ab eo reposcens, in gratiam eum recepit, multisque beneficiis ornavit. Haud paulò infelicior alter, quem *Potentianum* alii, alii *Nepotianum* dicunt, *Constantini M.* è sorore Eutropia nepotem. Is Romæ Augustum se dicens, post dies duntaxat 28. ab Heraclida, alius Aniceto, perfido è *Magnentii* fautoribus viro, ad sibi colloquendum inductus, obruncatus est. Tertius *Sylvanus* è Gallia oriundus, à *Constantio* in Galliam missus adversum Germanos, *Colonie* imperium sumit, cogentibus ferè militibus, & ab ipsis facto tumultu iterum occisus. In hæc tempora *Cl. Bandurio* insuper *Saturninus* Tyrannus tribui debere videtur, quem numus quispiam redhibet, omnes tamen ferè silent Authores.

Hos præter *Constantius* formidabat cognatorum suorum complures. *Primo*: *Delmatium*, natum ex fratre *Constantini M.* *Delmatio*, aut juxta alios, *Hannibaliano*. Cæsar dictus *A. 335.* Thraciam, Macedoniam, aliasque provincias sortitus est: sed militari factione, cui *Constantius*, nisi favit, certè non obstitit, in Oriente sublarus est. PUB. Teneo ejusdem numum, ubi lauro incinctus hæc nomina habet: **FLAV. DELMATIUS NOBILISSIMUS**. *CÆsar*. TULL. Secundò: *Hannibalianum*, prioris fratrem, Nobilissimi præconio æque insignitum, & Regem insuper *Regum*, Gentiumque *Ponticarum* appellatum. Quare in numo ejus  
apud

VI.

VII.

apud *Patarolium* circa caput quidem nudum legitur: FL. *avio*. CL. *audio*, HANNIBALIANO REGI. Artibus tamen Constantii periisse pariter putatur. Tertiò. *Constantium Gallum*, denuo *Constantini M.* ex fratre Constantio nepotem, Cæsarem dictum A. 351. & Orienti regendo relictum, cum Imp. *Constantius* adversus *Magnentium* tenderet. Delatus verò, quod crudeliter multa atque ferociter egerit, ab Imperatore velut ad consulandum accitus, capi iussus est à Prætorianis, & revinctis post terga manibus, capite multatus est. A. 354. Clarissimor. PP. *Harduini*, atque *Genebrierii* sententiâ delectus in numis, *Constantii* nomine insignitis, habendus est: siquidem aliqui ex his huic *Constantio Gallo* potiùs, quam Imperatori *Constantio* tribuendi eis videntur, præter aliorum opinionem. Quem verò Eruditiss. *Patarolius* exhibet, *Galli* cognomen perspicuè additum habet: quod in reliquis etiam factum meritò opinari licet, cum minimè mihi persuadeam, *Patarolium* dedita operâ fallere voluisse.

## VIII.

Supereff porrò *Flav. Claud. Julianus*, mox dicti *Constantii Galli* frater, eiusque in locum ab Imp. *Constantio* Cæsar appellatus. Juvenis erat incompositis moribus, annuens oculis, manibus loquens, terens pede: gravibus proinde viris atque prudentibus incompositi animi sui pessima præfagia edere visus. Educatus inter Monachos, & fidei Sacris probè imbutus, pietatem, quam animo ejurabat, callidè tamen foris simulavit. Adversus barbaros in Gallias missus, undequaque eos vicit, atque compefcuit. Tum à militibus Augustus acclamatus, obtulit Imperatori *Constantio*, Augusti nomine, si ita placeret, abstinere se velle, ac sufficere sibi, Cæsarem dici. A morte *Constantii*, quam is metu *Juliani* oppetiit, hic tumbam in funere insectus, posito id diademate egit, gratidinem simulans, animùmque ab omni demum ambitu alienum. Rerum verò potitus, ovem, qua lupum contexerat, subito ponens, fidem deseruit, ad idololatricam reversus. Tempia deorum aperuit, Pontificis *Maximi* & nomen & munus suscepit. Catholicos Arianòsque conceptis mirisque fraudibus sese inter collisit: juventutem à literis scholisque prohibuit: Judæis impensè favit, & facultate illis, atque sumtibus maximis præbitis, ut excitare Jerosolymam possent, cælo tamen invitò, cum diei cujuslibet labores noctu iterum iterùmque conciderent. Augria crudelia exercuit, non pecorum duntaxat, sed & hominum occisorum extarimatus. In Persas primùm feliciter movens, deinde a perfido viarum ductore unacum exercitu horridum in desertum perductus, ac hostibus incinctus, cum vi tandem sibi viam patefacere occiperet, inopino telo, quod, unde demum advolaverit, nemini notum, transfixus: manum saucio lateri intulit, pugnòque sanguinem in cælum excutiens, hac cum voce expiravit: *Vicisti Galilæe!* sic Christum blasphemans. Id quod acci-

accidit sub An. Ætat. suæ 31. imp. 2. Chr. 363. Cognomen Apostatæ in historiis tulit, sive, quod eodem recidit, Parabatæ apud *Suidam*.

PUB. Impium hoc caput, nudum quidem apud me minutissimus numulus refert, cum epigraphe: *D. om̄ino. N. ostro. JULIANO NOB. ilissimo. CÆS ari.* In aliis verò barbatum, ac diademate revinctum apparet cum titulis: *D N. FL. CL. JULIANUS P. F. AUG. TULL.* Pereunte *Juliano* exercitus sic, ut audieras, vada inter & saxa constitutus, *Flav. Jovianum*, aliis Jovinianum dictum, Augustum acclamavit, nullo tamen pacto adducendum, ut imperare vellet, priusquam omnes se milites sacramento Christianam ad fidem obligassent. Princeps erat pius, Religionis incontaminatæ, cultor literarum, pacis quàm belli amantior. Quare cum Persis etiam pacem sancivit, detrimento tamen non modico publicæ Rei ob tantas quidem temporis illius angustias, sinibûs Romanis multum sanè imminutis: quapropter convitia plurima tulit. Rediens in oppido *Dadasthana*, *Galatiam* inter atque *Bithyniam* sitò, fulionis in tugurio noctem acturus, prunarum noxio vapore extinctus scribitur, nisi malevoli cujuspiam artibûs damnum perpeffus sit, imp. mense 8. vo. PUB. Gemini ejusdem, quos teneo, numi, nomen si mutes, numo *Juliani* persimiles sunt. TULL. Atqui eosdem *Patarol* non obvios scribit, cum omnium hactenus recensitorum numi, Tyrannos si demas, communes sint.

IX.

## DIALOGUS XII.

De

Numis VALENTINIANI, & subsequentium usque ad ARCADIIUM & HONORIIUM.

PUBLIUS.

**I**Am Numorum meorum, qui Augustos quidem referunt, in limine istamus, receptissimo, ut in *Exercit. Proam.* docueras, quamplurimum more. qui Cimelia sua cum *Arcadio* atque *Honorio* claudunt. TULL. Hæc tu ita accipias velim, ut suum cuique palatum per te integrum sit; neque enim defunt Cl. Viri, in quibus celeberrimus *Du Cange*

I.

L

suis

suis in *Familiiis Byzantinis* chorum ducit, qui ad usque Orientalium Imp. Constantinopoli sedentium finem decurrentes, eorum quoque numos ingenti cura collectos, accuratis typis exscriperant, & eruditissimis animadversionibus exposuerunt. Nos limite nostro contineamur, qui Rudimenta solummodo Rei Numariæ, ludumque Tyronum aggressi sumus.

II. PUB. Qui itaque apud me proximè cubant, *Valentiniani* numulos atque *Valentis* arripio. TULL. Fratres illi germani fuère, patre Gratiano, Pannone, viro tam robusto, ut funem portanti quinque milites è fortissimis eundem eripere nequirent: quapropter Funarii cognomen indeptus est. Filiorum autem dispar omnino conditio fuit. *Valentinianus* quippe, quem milites *Joviano* Successorem Augustum dedere, bonus erat, & pura religione: unde & aula *Juliani* Apostatae olim excessit, Bellica præterea fortitudine claruit, eloquio erat disertus, sed in iracundiam proclivis. Alemannos, Francos, Saxones, Britannos egregiè vicit: in Sarmatas porro movens, Quados ad pacem rogandam coëgit, Legatorum tamen, quos ii submiserant, proterviâ commotus, ita excaudit, ut subita morte interiret, A. 376. Ætat. 55. imp. 12. *Valens*, quem frater mox imperii Collegam assumserat, & Orienti præfecit, falsus animi fuit atque crudelis, insuper Arianus, Judæis ampliùs ac paganis, quam domesticis fidei favit. Contra eum Procopius Tyrannus Constantinopoli insurrexit: sed à suis captus, atque Imperatori extraditus est, qui eum discerpi, proditores verò pariter occidi mandavit. Cum Persis Gothisque ancipiti primò Marte congressus, à posterioribus deinde victus atque fugatus, una cum vili, quò sese receperat, tuguriolo fertur exustus, A. 379. Æt. 50. imper. post fratrem 3. PUB. Ambo in numis suis diademate ornati comparent, primùsque scribitur: D. N. VALENTINIANUS P. F. AUG. Alter: D. N. FL. AVIUS, JULIUS VALENS P. F. AUG.

III. TULL. Fuère *Valentino* gemini filii, natu major quidem *Gratianus* è conjuge prima *Severa* Catholica, minor *Valentinianus* è conjuge altera *Justina*, muliere Ariana. Priorem pater Cæsarem dixit atque Augustum, Principem pium, humanum, liberalem, qui Orientem à morte *Valentis* regendum commisit *Theodosio*, Duci fortissimo, eumque imperii Confortem adlegit. Occidentem ipse rex cum fratre, etsi nondum adulto. Alemanos & Saxones, Christo confidens, acerrimo prælio vicit: sed cum inde sui securior negligentius ageret, barbarosque Romanis præferret, *Flav. Magnus Maximus* tyrannidem arripiens, eidem prævaluit, ultrò ad æmulum deficiente exercitu suo. Quare Imperator ab Androgatio

gatio, Præfecto *Maximi*, occisus est, A. 372. Ætat. 29. imp. 5. Relicti abinde *Valentiniani* tutelam suscepit *Theodosius*, qui, *Maximo* ad Sisciam victo, Aquilejæ capto, & una cum filio *Victore* per milites occiso, parvulo Augusto utrûmque imperium asseruit. Hic verò Ariano dogmate à matre corruptus, Catholicis dirus fuit, & in his præcipuè S. Ambrosio, Episcopo Mediolanensi. Vindictam sumsit Arbogastus, quem Comitibus dignitate ornaverat, ea tamen usque adeò abusum, ut ipsi Augusto moderatus, eum tandem occiderit, A. 379. Ætat. 26. imp. 16. PUB. *Gratianum* teneo, diademate fulgentem, & circum lego: D. N. GRATIANUS P. F. AVG, *Valentiniani* numus eum cum galea sistit, diademate coronata, telo insuper ac clypeo. Legenda: D. N. VALENTINIANUS JUN. ior. AUG, *ustus*. Sed neque *Maximi* Tyranni moneat deditur, cui diadema gerenti titulus: D. N. FL. *avius*. MAG. *nus*. MAXIMUS P. F. AUG, *ustus*. At verò *Victoris* numum nullum reperio, TULL. Nempe rari sunt illi, & neque *Maximi* nimis frequentes.

PUB. Ad *Theodosium* itaque ordo vertit, cui Magni cognomen addi persæpè audiui. TULL. Haud equidem immeritò fert. Clarissimis quippe parentibus Honorio atque Thermantia Italicæ in Hispania natus, bello inclitus, lapsurum jamjam Occidentem sustentavit, Tyrannis *Maximo*, *Eugenio*, & *Arbogasto*, non sine discrimine confectis. Post *Valentinianum* juniorem imperans, Romæ triumphavit, oppressæ per Gothos Republicæ restitutor, hostium terror, ac columnen imperii. Princeps præterea bonus erat, Religioni sancte addictus, justitiæ tenax: qui si peccaverat, Thessalonicæ indomito iræ impetu septem civium millia trucidans, Mediolani tamen D. Ambrosii sanctam Authoritatem reveritus, Christianæ pœnitentiæ inauditum Principibus omnibus spectaculum edidit, atque exemplum, quantum reverentiæ ipsa etiam Purpura Sacrosanctæ Christi Ecclesiæ debeat. Obiit ex hydropisi Mediolani, A. 395. æt. forte 60. imper. 16. PUB. Is, quem tu pinxisti è pluribus, numus ejusdem, solus atque unicus est, qui circa caput diademate clarum sic habet: D. *omianus*. Noster. FL. *avius*. THEODOSIVS PP. AVG. An P. *ater*. P. *atriæ* legam? TULL. Minimè, sed *Per Petuum*: quamquam *Patarol* existimet, non incongruum fore, si quis P. *ius* P. *erpetuus* legere mallet. Cæterum ipsa litera P, hic geminata in hoc numulo tuo, ut clarissime cernis, neque cæteris *Theodosii*, nec aliorum hujus temporis numis apud te addita, ferè peculiaris est. Monet tamen Ill. *Spanhemius*, consonare hoc elogium solemnibus illis apud Quirites acclamandi formulis: *Dii te sercent! Dii te perpetuent!* jamque in *Traiani* quopiam numo legi: AVG, *ustus*, 183. PERP, *eruus*. uti & in numis *Alexandri Severi*, ac *Probi*, *Constantii* quoque,

IV.

Tab. III.  
Num. V*Spanhem.*  
T. II. p.

qui natu minimus erat *Constantini M.* filius, in *Leonis* deinde utriusque, *Anthemii*, *Phocæ* &c. Sed & in plurium numis videri *Romam Perpetuam Augusti*, *Perpetuitatem Augusti*: immo & *Julianum* scribi *Semper Augustum*: quod quidem elogium nostris etiamnum *Caesaribus* placet.

V. PUB. Nos ad *Arcadium* & *Honorium* progrediamur, iterum à te  
Tab. III. pictos. Prioris numus aureus, inter parvos mediæ formæ, Protomen  
Num. VI. ejus sistit, cum Diademate, telo præterea, & arcu, quasi sagittam emissuri: desuper manus protensa capiti ejus laurum imponit. Hæc sanè singularia sunt. Legenda: D. N. FL. *avius*. ARCADIVS P. F. AUG. Alter, quod pariter novum, *Honorium* integra facie sistit, armatum & galeâ tectum, quam Diadema circumdat cum titulo: D. N. HONORIUS P. F. AUG. Dextra telum humero imponit, lævâ clypeum gerit.

& VII.

VI.

TULL. Ambo videlicet fratres erant, *Theodosii M.* filii minores: quorum natu majori *Arcadio* Orientem regendum, & *Rufinum* tutorem legabat, *Honorio* Occidentem sub *Stilicone* tutore. *Rufinus* porro, fide pupilli posthabita, *Alaricum* Gothorum ducem in *Arcadium* incitavit, qui provincias plurimas miserè populatus, per exercitum, quem *Stilico* Orienti suppetias misit sub Duce *Gaina*, contritus est, atque disjectus, moxque *Rufinus* pariter occisus. Ita suo tempore *Eutropio* quoque *Gildoni*, atque *Gaine* acciderat, qui omnes tyrannidem affectarant. Erat itaque *Arcadius* quam bonus, tam infelix Princeps, in D. *Chrysostomum* insuper, nequitia *Eudoxiæ* conjugis, plurimum acerbus. Obiit *Byzantii* An. 408. ætat. 31. imper. 13.

VII.

S. *Prosper*.  
*Aquit. de*  
*Promiss.*  
DEI. L. III.  
o. 34.

Refert autem D. *Prosper Aquitanicus*, confugisse aliquando ad *Arcadium* Armenos Christianos, ut *Persarum* tyrannidem evaderent: quos cum *Persæ* repeterent, *Arcadium* in eos pauperum causâ movisse, jamque ingruente conflictu æreas cruces in vestibus militum comparuisse, indeque luculentam *Augusti* victoriam consecutam esse. Quam ut æterna memoria consecraret *Arcadius*, numos percuti jussisse, qui crucem referrent. Horum è numero & tuus hic numus est, in quo manus desuper protensa *Augustum* lauro coronat, victoriæ cælitus collatæ perpetua testis. Aversa in parte stat *Imperator* cum labaro in dextra, cui *Christi* monogramma, quod ex P græco & X. transverso conjunctum, *Crucis* insuper figura est, impositum: sinistra elatâ victoriam sustentat, quæ laurum eidem imponit: humi captivus ad pedes procumbit. *Prosper* quidem hos numos aureos scribit, & in *Asia* vulgò circumlatos: nihil verò impedit ære eosdem pariter excusos fuisse.

VIII.

PUB. An porro *Honorius* æquiori fortuna est usus? TULL. Immo iniquiore. Cum enim negligens esset, ignavus, bellicisque à rebus penitus

tus



tus alienus, *Stilico*, quem imperii cupido non minus ac *Rufinum* incesse-  
rat, eundem, quem prius vicerat, *Alaricum* pellexit in Occidentem: qui  
perfidiam Romanorum detestatus, venit, sed exercitus Romanos abs-  
que discrimine acerrimè undique cædens, Romam cepit An. 409. & pau-  
lò mitius habuit, ac Romani quondam sub Tito Jerosolymam: solis  
Ecclesiis Barbarus illa vice pepercit. Abinde *Honorius* non *Stiliconem* mo-  
dò, sed & filium ejus *Encharium*, qui imperium animo jam præceperat,  
è medio sustulit. *Alaricus* Romæ Attalum præfecit, ipse in Siciliam na-  
vigaturus obiit: cui *Ataulphus* succedens, miseram urbem denuo popu-  
latus est, ac sororem *Honorii*, cui *Galle Placidie* nomen, captam, deinde  
conjugem duxit. Interea *Alani*, *Vandali*, ac *Suevi*, *Gallias* primùm,  
mox & *Hispaniam* undique populati sunt: quibus obviam *Ataulphus*  
festinans (nam *Hispaniam* *Gothi* tenuerant:) in itinere ex insidiis pe-  
riit. Successor *Wallia* fœdus pepigit cum Romanis, Attalum præterea  
*Honorio* tradidit, atque *Placidiam* restituit, pollicitus, pugnare se velle in  
*Alanos*, sed Romanis vincere. Erant porò *Honorio* strenui admodùm  
Duces, quorum princeps *Constantius* quidam *Placidiam* accepit conjugem,  
Caesar dictus, & imperii confors, brevè tamen defunctus. Hujus insi-  
gni fortitudine, aliorumque præterea virtute, *Honorius* complures tyran-  
nos debellavit, triumpho eapropter splendissimò Romæ inuestus. *Gothis*  
tamen *Gallias* infestantibus, loca multa, quæ habitarent, concede-  
re debuit. Rei Catholicæ adversùm hæreticos plurimùm profuit: tan-  
dem ex aqua intercute obiit Ravennæ, An. 423. æt. 39. imp. 28.

PUB. Nunc tandem labore iterum eximio defunctus es, Honoran-  
de *Tulli*, in tot *Numorum Adversis*, titulos quod attinet, capitumque  
ornamenta, me tam disertè erudiens, ut pronum mihi jam sit, omnes  
propè numos in hac quidem parte nullo ferè negotio recensere. Præ-  
terea verò gratissimo quoque compendio *Romani Imperii* historiam qua-  
tuor ultra secula enarrasti. Hæc singula porro ad meas tu preces, com-  
modo meo, mei amore. Immensa profectò mihi debita cumulas, nullo  
ære diluenda. Sed *Artium* hic est, atque *Literarum* bonarum mitissimus  
genius, apud eos certè, quorum solidæ eruditioni vitia sueum non faciunt,  
ut sibi non tam discant, quàm aliis, jugibusque vigiliis tandem adepta  
aliorum in manus ultro ac libentissimè tradant. Hos inter ipsa bonitas  
tua, belleque docendi contentio, perpetuam tibi lauream necet.

TULL. Habes quidem, optime *Publi*, è plurium seculorum histo-  
ria tenues stillas, habes in titulos *Imperatorum*, & capitum ornamen-  
ta breves expositiones: mihi verò illas non debes, sed summis illis at-  
que *Clarissimis Viris*, unde hæc omnia tibi congeffi. Illos, subinde te

IX.

X.

coram laudatos, cum olim adultior factus adieris ipse, maria doctrinae omnigenaeque eruditionis eos affundere attonitus sane miraberis, atque tum demum intelliges, rudimenta duntaxat tenuia esse, quae nunc à me hauris. Parvus nimirum in parvulis, sive tironibus, sensus est, quibus omnia nova facile magna sunt. Velim itaque, amantissimi officii loco id mihi redhibeas, ut adolescens aliquando in hac arte Numaria, & fortè jam sapiens ultra magistrum, quae modò miraris, deinde non spernas.

**XI.** PUB. Parce his talibus, obsecro: quid aequius tandem, quàm ut meo me modulo undique metiaris? Super est verò, quod orem. Sunt mihi etiamnum Numi nonnulli sequentium Augustorum, à prioribus admodum diversi, mihi que magnopere obscuri: tua porro Tabula III. formula adhuc plurima vacua habet. Quæso te, ea comple, ut & in his me erudias. TULL. Nòsti, Augustas nobis, & Augustorum Agnatos superesse, quibus hic locus relictus est. Quia tamen sic postulas, sequenti Dialogo nonnihil saltem oblectare te volo. PUB. Mel quidem & ambrosiam mihi loquèris.

## DIALOGUS XIII.

De

Numis LEONIS, JUSTINI junioris, atque PHOCAE.

TULLIUS.

I.  
Tab. III.  
Num.  
VII.

**M**ultos inter, qui tibi supersunt, ævi ferè postremi impolitæ omninò fabricæ, numos tres solummodo deligo, exemplum tibi præbituros, quomodo reliquos vestiges. PUB. Ad primum jam oppidò hæreo. Qui enim ibi toto pectore visitur Imperator, vultu integro, mitram veluti gestat, humili acumine, cui Crux insidet, & quæ gemmarum ornatu diadema quodammodo referat. Purpura & ipsa unionibus dives, dextro humero fibulam habet, è qua fila gemmis gravia dependent: lævâ, quam solam ostendit, quod nescio tenet bacile, sceptri forsitan subiens locum. Inconciennè autem facta sunt omnia. *Legendam* crux præit: literæ, cum verba sint graeca, latinæ quidem, sed formæ peregrinæ ac barbaræ, quas sic trepi-

trepidè lego : † LEON BASILEUS ROM.*con.* TULL. Majores tandem animos sume : rectè legisti. Novum autem, quod *Leoni*, nec verò illi tantùm, placuerat elogium, animadvertè.

Primùm cum Græcus natione, & factione *Asparis* Successor *Avito* datus Leo, Princeps esset religioni apprimè deditus, pius, atque devotus, primam laudem in Cruce ponit, ejusque signo Christianum se gloriatur, imitandò nobis omnibùs exemplò. Quia deinde Occidens Gothorum sub tyrannide ita laborabar, ut supremum jam propè spiritum ageret, voluit tamen *Leo* debitum sibi ejusdem imperium hoc saltem nomine vindicare, quòd se *Regem Romanorum* appellaret : hoc namque voces *Basileus Romeon* denotant. Tiaram quod attinet, ac splendidum vestium cultum, ejus aliam semper, & aliam in cæteris tuis numis observas rationem ac formam, pro libitu sanè Principum, quibus subditus Oriens sat amplas divitias, luxùmque gemmarum suffecit. Numi porro sui temporis cultum, quo utebantur Augusti, perspicuè docent. Imperabat autem *Leo* annis ferè 17. Gothis per Duces semel ac iterum clades insignes infligens. Dux tamen *Basiliscus* classè propè totam amisit : quod dedecus anno sequenti *Leo* gloriose reparavit, obiens tandem ex profluvio ventris An. 474.

PUB. Alter, quem pingere tibi placuit, numus æreus medius utraque sui facie unum mihi ænigma est. Qui namque in adversa ponè se confident, senior alter, alter juvenis, vittâ rotundâ non sine gemmis tecti, nimbo insuper in capite cinguntur, qualem sanctis circumdant. Senior dextrâ globum gestat cum cruce imposita, laeva Crucem aliam longam erectam tenet, quam & junior dextra sua sustentat. Legenda est : *D.ominus. N.oster. JUSTINUS P.ius. F.elix. AUG.ustus.* TULL. Non alios hic vides, quàm geminos Imperatores, Patrem unum Justinum II, Filium alterum *Tiberium*, imperii consortem. Cætera omnia ornamenta atque insignia, Crux maximè gemina atque nimbi, pietatis sunt reseræ. *Octavius* namque *Caesar*, ut ex *Dial. III.* meminèris, rerum jam undique potitus, Augusti elogium nomenque sibi poposcit, quòd sancta vocarent Augusti Patres : ut hoc quidem pacto Majestatem suam, ceu sanctam, summæ omnibus esse debere venerationi innueret. Quò etiam ii respexisse videntur, qui coronam radiis nitentem, quæ initio solis Divis addebatur, viventibus quoque Imperatoribus, cùm florente tum labente imperio, tribuère. Postremi ergo hujus ævi Monarchæ suam æquè majestatem sacratissimam censuerunt : quia tamen Christiani erant, eandem sibi non sua duntaxat assumptione, aut eorum, à quibus imperium acceperant, beneficio, sed DEI solius benignitate ac providentia

II.

III.  
Tab. III.  
Num. IX.

con-

concessam profitebantur. Quare circulos aureos, quos *nimbos* appellant, capiti suo circumdari volebant, qui & sanctam suam innuerent majestatem, & gratiæ cælestis in ea conferenda præsentem illapsam: quemadmodum nimbus in Sanctorum quoque capitibus coruscans, nota est Gratiæ, quæ sanctos facit, & Gloriæ, quæ sanctos coronat. Non ergo putes, per nimbum hoc quidem in numo, vel consimilibus pluribus, homines vitæ sanctimonia claros, sed sacratissima Caesarum majestate conspicuos, designari. Omnis quippe Potestas à DEO est, teste Apostolo atque adeo origina sancta. Id autem se agnoscere palam Imperatores testati sunt, quòd Sceptri locò in super crucem elegerint, eamque etiam globo, avito imperii Symbolo, imposuerint.

IV.

PUB. Pulchrè jam Nimbi, crucisque mihi ratio liquet: sed, cum *Legenda* solum laudet *Justinum*, sanè *Tiberium* filium assequi non poteram. TULL. Idcirco perpetua Numorum atque Historiæ communio est quibus utrisque ad veritatem invictè adstruendam carere vix possis. Quas namque Historia res gestas enarrat, eas numi, cum re nati, quasi tum primùm gererentur, ipsis etiam oculis objiciunt: & cum plurima ejusmodi sint, ut verbis explicari satis non queant, numorum imagines suppetias eunt. Contrà verò quod in Numis angusta ob spatia pingi quidem, sed describi integrè non potuit, proluxa Historiæ capita affatim exponunt. Hanc si consulimus, duos *Justinos* invenimus: quorum prior Orientis imperio præfuit post *Anastasium* ab An. 518. ad An. 527. per annos 9. & pauculos dies. Hujus esse non posse numum hunc tuum præsentem, evincit annus imperii XI. in averfa notatus. Eum in folio nepos ex sorore Magnus ille *Justinianus*, Legum Parens, excepit ab An. 527. ad an. 565. Huic denuò nepos suus successit *Just. nus II.* ad usque annum 578 imperio annis 12. gestò: & hunc demum præsentem in numo intueris. Qui, cum anno adhuc undecimo imperii sui *Tiberium Constantinum*, e Thracia oriundum adoptaret, testem adoptionis cudi volebat hunc numum, qui & se, ac filium suum adoptione novum, throno eodem confidentes, sceptrumque commune gerentes, exhiberet.

V.

PUB. Reconditum mihi numi hujus mysterium referas, ejus *Adversam* exponens: unde gaudio tantò majori de *Aversa* te differentem expecto, quæ mihi non paulò abstrusior est. TULL. Meræ quidem ibi literæ sunt, quæ tamen antea Cl. Viros cura multa confecerant, donec eam, quam modò ferè amplectuntur, sententiam Doctiss. *Jobertus* contra novissimam *Harduini* opinionem mira ingenii dexteritate egregiè tuitus sit: quem quidem nunc faciliè sequor. Volebat nimirum Cl. *Harduinus*, literas singulares, quæ tam frequenter in numis ævi in-

infe-

ferioris occurrunt, vel plures numero, vel pauciores, jam disparatæ, immo per totas numerorum areas; figuris carentes, magnoperè dispersæ magnitudine præterea inæquales, Tributa duntaxat, aut Vestigalia, si-  
ve Dona gratuita designare, quæ à mercatoribus, & quidem Gallis, semel, iterum, tertium, sæpiusque exsoluta sint: ut adeo Numi hujus-  
modi non fuerint *monetæ currentes*, sed *signa duntaxat rationis* (vulgè  
*Rechen- Pfennig*) quæ solis demum mercatoribus deservissent. Eas  
præterea literas, quamvis conjunctæ forent, initiales tamen solummodo  
esse, singula verba constituentes, non item voces abbreviatas. Sic, v. c.  
dum in numi segmento, i. e. infimo loco, per lineam transversam quasi  
refecto, scribitur CON. legendum fore: C. *ivitates* O. *mnies*, N. *arbonen-*  
*ses*. CONST, ita reddendum: C. *ivitatum* O. *mnium*, N. *arbonensium*  
S. *ecundæ*, T. *ributum*. CONOB. idem esse, ac, C. *orpus*, O. *mnium*.  
N. *egotiatorum*. OB. *tulit*. Et tuo hoc in numo M. magnum media in  
area, quod Græcorum computo 40. valet, innuere quadragesimum num-  
mum, & quidem bis exsolutum, quoniam B. infra ponitur, quod Græcis  
indicat 2. à Civitatibus omnibus Narbonensibus designatis per  
CON, infra in Segmento notatum.

Ut porrò brevis sim, præcipuus contra novissimam hanc opinio-  
nem *Joberti* Achilles est, incredibile sanè videri, cum in omnibus propè  
ævi inferioris numis hujus modi literæ occurrant, tot *Signa Rationum*,  
in usum duntaxat mercatorum procusa, hodie nullo numero superesse,  
omniumque versari in manibus, quos numi delectant: econtra verò  
*monetas* *Quiritum currentes* omnes interiisse, quas tamen tam immensi  
populi causâ infinitas propè fuisse necessarium erat. Cæteras quampluri-  
mas non infimi ponderis rationes apud ipsum Auctorem diffusius lege.  
Antiquæ porrò Eruditorum de his literis sententiæ tuendæ hæc jacit  
fundamenta, omnium Rei quidem Numariæ curiosorum consensu  
subnixæ.

I. Literas, quæ in numis singulæ sunt, maximè, si punctis divi-  
dantur, quod tamen ævo potissimum inferiore à Monetariis ferè neg-  
lectum, initiales esse abbreviatas, proinde minimè disiiciendas, si con-  
junctæ sensum reddant bonum & congruentem, præcipue, dum voces  
hujusmodi aliis atque majoribus in numis integrè scriptæ occurrant. Sic  
TR. P. rectè legi *Tribunitia Potestate*, P. F. A. *Pius Felix Augustus*. Si por-  
ro è pluribus literis conjunctis vox nulla congrua erui possit, ad magna  
duntaxat ingenia pertinere, sensum earum dextere assequi.

II. Familiare in numis esse, ut *Aversæ* eorum notas exhibeant,  
M quibus

VI.

*Jobert. Instr.*  
*V. p. m. 128*  
*seqq.*

VII.

*Idem Instr.*  
*XI. p. 365.*  
*&c.*

VIII.

quibus anni imperii apud Principes, urbium nomina, ubi monetæ signatæ fuerant, immo & numerus officinæ monetariæ, unde prodiit numus, pretium tandem monetæ designentur: ita tamen, ut hæc omnia non undique legas simul conjuncta, sed jam imperii annos omisso, jam urbis infimum numi segmentum ferè semper esse destinatum.

IX.

III. Cum florente imperio numi magni semper Asses forent, medii Semisses, parvi Trientes, Quadrantes &c. id quod neminem fugere poterat, usu monetarum quotidiano id liquidò docente, opus tunc non fuisset, peculiaribus notis populum de pretio admonere. Posteaquam verò, collabente imperio, immo jam collapsò, magnæ monetæ oppido rareficerent, minimæ porrò infinita veluti cumulo succederent, illud incommodum natum esse, ut major quæpiam summa numerari non nisi cum fastidio posset, pluresque ejusmodi numuli adeò pusilli digitis frequenter exiderent. Quare rursùm grandiores monetæ percussæ, quarum una denis, vicenis, sive tricenis, aut etiam quadragenis de genere minimarum æquivaleret: quod certè tam magnopere varium atque diversum earum pretium describi in numis debebat, maximè cum id, pro vario Reipublicæ Augustique Ærarii statu, auferere jam, mox iterum decrefcere debuerit.

X.

IV. Tandem promiscuum in numis usum placuisse literarum numeralium græcarum, sive latinarum, majorum præterea, sive minorum: immo utrâsq; consultò sanè datâque opera persæpè adhibitas, cùm res planè diversæ eodem in numo forent numerandæ, ut, sive idiomatis, sive magnitudinis, numeralibus in literis disparitas rerum numeratarum diversitati exactiùs responderet, atque omnis demum confusio, faciliè alias suboritura, commodius evitaretur. Hæc Doctiss. *Jobertus*

XI.

Progredere jam ad numum explanandum, nisi græcis in numeris peregrinum te esse ac hospitem nossem. Arabicis modò utimur numeris, atque latinis: utrobique verò plurimùm interest, quo demum stent singuli loco, dextro an sinistro, Sic, XII. si scribas, sive 12. duodecim numeras: mox ut situm mutaveris, scripserisque IIX, legam octo, & per Arabicas notas converlas 21. unum supra viginti intelligam discrimine plurimo. Contrà verò apud Pelasgos cujuslibet literæ numeralis idem omnino est valor, sive dextram teneat, sive sinistram: per me itaque licet, II. scribas, sive II. semper tredecim dicam. Ut porrò vim discas literarum græcarum, quam in computo habent, Tabellam hanc inspice.

1. A.	50. N.
2. B.	60. E.
3. Γ.	70. O.
4. Δ.	80. Π.
5. E.	90. Ϙ. q. 4. Ϙ.
6. Ϙ. vel Ϙ	100. P.
7. Z.	200. Σ. vel C.
8. H.	300. T.
9. Θ.	400. T.
10. I.	500. Φ.
20. K.	600. X.
30. Λ.	700. Ψ.
40. M.	800. Ω.

Quibus addere libet, Græcos anni vocabulum perſæpe prorfus omitere, ſolis numeris poſitis, vel demum uti voce *Λυμναλαγτος*, pro qua ſcribunt L. latinum, non Λ. græcum, quod, cum aliàs valeat 30, numerum totum facilè turbaret: aut vocabulo *ΕΤΟΥΣ*, quod integrum ponunt, vel *ΕΤ.* ſaltem, ſive *ΕΤΟ.* ne denuo litera E, quæ 5. numerat, Epochæ officiat.

Atque his demum præmiſſis, quæ omnia commodo tuo cedere velim, ænigma tandem *Averſæ*, omnino ad ſenſum Doctiſſ. *Joberti*, nullo jam negotio tibi pandere occipio. Crux loco ſupremo notata religionis eſt index, M. litera trabalis in medio græca hic eſt atque numeralis, indicans, numum hunc tuum majorem 40, minutis æquivalere. B inferiùs poſitum rurfum numerus græcus eſt, innuens officinam 2. dam Urbis Conſtantinopolis, ubi cuſus eſt numus, cujuſque nomen infra in ſegmento initiali hac ſyllaba CON. designatum eſt. Reſtant à dextris non juxta ſed ſupra ſe poſitæ literæ ANNO, & ad lævam XI. quæ undecim conficiunt: ut adeò legere debeas, monetam hanc editam *Anno imperii JUSTINI XI. mo.*

PUB. Nullo propè, fatear enim, me numo tam bellè recreaſti: qui continuo ſequentis pariter me Oedipum facit. In *Adverſa* quippe *Phocam* Imperatorem cerno, mira capitis vitta gemmatâ, cujuſ acumini Crux inſidet, teſtum, ſtola præterea Crucis in modum ante pectus cubante ornatum, qui dextrâ elatâ globum, cruce iterum impoſita, geſtat. *Legenda* eſt: D. ominus. N. oſter. FOCAS PER. petuus. AUG. uſtus. In *Averſa* rurfum ſub Cruce 4. XXXX. juxta ſe poſita numerum mihi quadrageſimum pandunt: unde hunc numum 40, minutis numulis pen-

XII.

XIII.  
Tab. III.  
Num. X.

fitatum existimo. Infrà syllaba CON. denuo mihi Constantinopolim eloquitur, in qua numus sit eufus, & Δ litera græca adjecta, quæ 4. valet, officinam, è qua prodiit, quartam. TULL. E tripode singula. *Justinum* porro, de quo supra, sequebatur *Tiberius*, quem adoptaverat, quatuor duntaxat non amplius imperans annis. Eundem *Mauritius* in folio excepit, quo in annum 21. confedit, Princeps alioqui pius & fortis, sed avaritia ita correptus, ut in grave DEI iudicium incideret, pœnitens autem ac mire patiens, cum, quinque filiis suo in conspectu necatis, ipse quoque trucidaretur: quod miserum fatum conjugem pariter, ac tres insuper filias involvit. Carnifex horum omnium erat hic *Phocas*, qui monetarii ignorantia per F. in numo describitur, à rebellibus militibus Imperator acclamatus, & tyrannidem suam unacum libidine annos 8. exercens. In eum varii Reges, *Mauritii* cædem ulturi, insurrexere: à quibus ad incitas tandem redactus, morte æque terribili periit, A. 610. Sed manum de tabula: pergendum est ad Augustas, optime Publi, quarum tu multas tenes in numis, ego non nisi aliquas pingam, ut earum exemplo ipse in reliquis sapias. PUB. Tuis hæc res mea nutibus stat: mihi, quò demum conduxeris, in dultriè sequi utile juxta atque jucundum experior.

## DIALOGUS XIV.

De

Numis quarumdam Augustarum, &  
M. AGRIPPÆ.

TULLIUS.

I. **S**I historiam apud te persequi Augustam animo præcepissem, eundem jam mihi per singulas foret Augustas, quo maximo nomine non modò Conjuges suas; sed & Avias, ac Matres, Filias & Neptes præterea, atque Sorores, summi illi Romanorum Monarchæ dignati sunt. Verumtamen, quod toties à me audisti, Tironi tibi Rudimenta duntaxat Rei Numariæ breviter spondeo. Itaque è pluribus quas  
argento



argento vel ære signatas possides, Principibus Fœminis aliquas tantum, & illas quidem Dialogo huic postremo, atque Tabulæ meæ III. complendæ selegi, quæ diffiti sunt ab invicem argumenti, & peculiararia quædam, mihi quidem docendi, tibi verò discendi capita suggerent.

Principio quidem animadvertas, cùm ipsa Augustorum potestas, jam tum quidem summa, timidè tamen, ut ita dicere fas sit, adhuc procederet, sui nondum omninò secuta, cautè Principes in cudendis Conjugum, sive Filiarum suarum monetis egerunt: quippe qui suos demum vultus, non nisi Senatu largiente, numorum ope in vulgus dederunt. Unde, monente Ill. *Spanhemio*, Magistro nostro, de *Livia* quidem *Drusilla* quam *Augustus* quartam Conjugem suam unice deperibat, numi antè, quàm ab excessu demum *Augusti*, sub *Tiberio* vulgati sunt. Alias verò *Tiberii* cum uxoribus suis ante principatum divortia (aliter tamen infra de *Vipsania* sentiemus) *Caii* deinde cum Sororibus amor incestus, *Galbæ*, atque *Othonis* calibatus, *Vitellii* breve imperium, passa non sunt, vultus Conjugum numis consignari. Solus *Claudius* in domum Augustam sibi cognatam, hac in parte magnoperè pius, plurimum illius gentis utroque in sexu memoriam per numos restituit. *Nero* pariter vitæ sub finem complures edidit numos, una parte suum quidem vultum habentes, altera verò Imperatorum priorum, subinde & fœminarum principum: cujus causam geminam Cl. *Trifan.* conjecit. Primum quidem, quia verebatur, ne Senatus numos suos, ut antea *Caii Caligulæ*, aboleret, aliterque fundi curaret: à quo proinde eundem, reverentia Augustorum, quos vultui suo sociari curabat, abstrerrere contendit. Aut verò forsitan, ut memoriam Familiæ Julis, quæ in ipso cessaret, mediis hujus modi numis in longius ævum transmitteret.

Etsi porrò *Livia* in argento tandem & auro, atque ære radiaret, frequentius tamen eam videas Deæ habitu, puta, Junonis, aut Veneris Genitricis, propositam, quàm nomine suo manifestè adjecto designatam: ne videlicet eorum, qui veteris Reipublicæ Liberæ non parvum adhuc gustum habebant, indignatio tacita nimio fomite aleretur, si capita invisa clarè nimis apparerent, neque deitatum arguto quodam velamine populum saltem suspensum tenerent. Interim existimes nolim, in nullo demum numo *Liviæ* nomen occurrere: ut enim ceteros mittam, meminit Doctiss. *Jobertus* numi cujuspiam, cujus *Adversa* circa vultum fœmineum habet: DIVA LIVIA DIVI AVGVSTI (subaudi) *Conjuncta*. *Aversa* pavonem exhibet, Junonis deæ alias symbolum, cum epigraphæ: CONSECratio. S. enatus, C. consultò. Cuius est hic numus à

II.

*Spanhem.*  
T. II. 273.*Trifan.*  
T. I. p. 237.

III.

*Jobert.*  
*Dem. No-*  
*vav. p. m.*  
470.

morte ejusdem, quæ accidit An. Urb. DCCLXXXII. cum Divis adscripta jam esset.

IV.

*Spanhem. l.c.*

Ejus autem occasione monere te debeo, *Liviæ* causâ sese inter Eruditos haud parùm collidi. Licet namque Ill. *Spanhemius* prolixè demonstrat, *Augustum* in *Liviam* tanto fuisse affectu, ut eam, quæ conjux sua erat, adoptaret tandem in filiam, & *Juliam* diceret, maximè sibi, ut videtur, suffragante *Diane*, disertè scribente: *Tum verò consecrantes*

*Dio. L. LVI.*

p. 600.

*Jobert. unde supra.*

AUGUSTUM, sodales illi & sacra, et sacerdotem LIVIAM, quæ jam ante JULIÆ & AUUSGTÆ nomen receperat, decreverunt: nihilofeciùs tamen Doctiff. *Jobertus* & adoptionem *Liviæ*, & nominis *Julie* assumptionem, veluti factum penitus absurdum atque indignum, omnino rejicit, calumniam iniquens palmarem hoc pacto tam sapientiam tam optimo Principi *Augusto* impingi. Nititur maximè numo adducto, in quo *Liviæ*, non *Julie* nomen disertè legitur, quamvis à morte ejusdem primum sit cufus. Hunc verò numum neque Ill. *Spanhemius* ignoravit, scribens, *Ænea Vico* eundem inspectum, visum tamen esse, tanquam posterioribus primum temporibus *Alexandri Severi*, aut *Gordiani* fortassis signatum. Nos, optime Publi, liberam cuilibet sententiam suam relinquamus, arbitri non rogati. Habuit *Augustus* filiam à se genitam, *Juliam*, *Tiberio* nuptam, sed foeminam impuram. Mulieri huic indignæ tam præstantes, qui exstant cum nomine *Julie*, numos attribuere nollent Viri docti complures, libentiùs cum Ill. *Spanhemio* sensere, quos inter & Cl. *Liebe*, *Julie* ibi nomine *Liviam* foeminam prudentissimam, & clarissimis virtutibus illustrem, venire, ad quam pertinere non dubitant, quod *Ovidius* cecinit:

*Liebe Gotb. Num. p. 199**Ovid Fast. I. 539.*

*Utque ego perpetuis olim sacrabor in aris,*

*Sic AUGUSTA novum JULIA Numen erit.*

Sed Doctiff. *Joberto*, nimis, ut dixi, propudiosum videtur, foeminam eandem à tam multis filiam simul ac conjugem unius *Augusti* existimari, maxime cum prope absit, quin illam & Matrem mariti confingant, ob numum quempiam græcum, in quo legitur *Mater Julia Augusta*, & ex adverso *Cæsar Augustus*: quem Vir hic Eruditus, *Caii Cæsaris* effigiem in eo agnoscens, *Julie Agrippinæ*, matri *Caii*, attribuit,

V.

*Tab. III. Num. XI.*

PUB. Forsitan & hic numus æreus medius, quem primo inter foeminas loco pinxisti, disceptatione Eruditorum non vacat. Caput in eo video muliebre, crinibus revinctis, imposito quodam fastigiolo, & subscripto duntaxat lemme: SALUS AUGUSTA. *Aversa* in medio habet *Senatus C. onsulto*. Circùm verò *Tiberii* *Augusti* solita elogia.

TULL.

TULL. Tutò præfagis : etenim & hic pariter numus, velut & confi-  
millimus alter cum epigraphe JUSTITIA, in diversa cogit Eruditos,  
fufpicantibus nonnullis, in quibus & Cl. *Parinus*, nullam hîc fœminam  
principem, sed ipsam vel deam *Salutem*, vel virtutem, nimirum *Justi-*  
*tiam*, quarum nomina fubfcripta, effe fignatas, falſi apud *Tiberium* animi,  
& undique ſimulantis perſpicuas teſtes : cùm & alios numos ediderit cum  
clypeis votivis, quos aureos in Capitolio dicavit, & MODERATIO-  
NI, ſive CLEMENTIAE inſcripferit. Favere ſententiæ huic videri poſ-  
ſet locus ille *Suetonii* de *Livia* ſcribentis, eam non parentem patriæ appella-  
ri, non ullum inſignem honorem recipere publicè paſſum eſſe *Tiberium*. Unde  
profectò arguere quis poſſet, neque numorum honorem eidem indulſiſſe.  
Verumtamen docti alii & plurimi viri nihilominus his in numis *Liviam*  
videre exiſtimant, putantque, vel *Tiberium* ſimulatæ reverentiæ cauſâ ei-  
dem, ut Matri ſuæ adoptivæ, locum ſuis in numis conceſſiſſe, ut in hac  
parte ſe fingeret tanquam filium dicto audientem, quamvis perpetua ac  
ſaluberrima ejus monita flocci haberet : vel Senatam, ſumma fœminæ  
hujus exiſtimatione permotum, invito etiam Imperatore, debitis eam ho-  
noribus proſecutum eſſe, quam & Sacerdotem Divi Auguſti conſecravit,  
atque à morte Divarum in numerum retulit. Quare & Cl. *Groſeus* de  
*Boſe* opinatur, ſalutem Auguſtam idem in numero hoc dicere, ac Genium  
*Auguſtæ conſecratæ Salutem eſſe Reipublicæ*. Exſtant varii numi, in quibus  
Dea Veſta ſedet cum haſta & patera, nomine nullo ibi deſcripto, niſi  
Magiſtratuum variorum : qua in imagine *Livia* tamen latere non paucis  
videtur. Sententia verò iſta opinione magis, quam veritate ac certitu-  
dine nititur.

*Patino*  
*Impp. q. 5.*

*Sueton. in*  
*Tiber. c. 59.*

*Groſeus de*  
*Boſe Diſſert.*  
*de Cul. u*  
*Salut. Deæ*  
*in Elect.*  
*Rei N.*  
*p. 33.*

PUB. Quem denuò utrâque ſui facie pinxeras, numus apud me Ar-  
genteus mediis Caput aliud fœmineum refert, æquè cum ſaſtigiolo,  
ſed inſuper velatum, cui PIETAS ſubſcribitur. *Averſa* paris omnino vul-  
tus fœminam exhibet ſedentem, capite iterum velato, & ſaſtigiolum ge-  
rente, medio pectore nudam, reliquo verò omni corpore veſtitam, quæ  
dextra extentâ Palladium geſtat, læva haſtam puram. Adduntur literæ : *Se-*  
*natus. Conſulto.* infrâ ſcribitur : VESTA. Inſuper alterum paris ma-  
gnitudinis æreum teneo numum, cujus *Averſa* eadem planè cum ſupe-  
riori. *Averſa* autem aream mediam occupant literæ S. C. circùm lego :  
DRUSUS CAESAR TI.berii, AUG.uſti, F.ilius. TR.ibunitia, P.oteſtate,  
ITER.um.

VI.  
Tab. III.  
Num. XII

TULL. Perſcripſit Vir Eruditus, *Joann. Georg. Eccardus*, Epistolam  
quandam de Numis explicatū difficilioribus ad *Gerhard. Abb. Lucenſ.* editam  
Lipſ.

VII.

Lips. 4. 1722, ubi primo mox loco ambos hos Numos tuos depingit, quorum tamen priorem aureum laudat. Contendit deinde, his numis non *Liviam* esse signatam, ut anteriore in numo, quod denuo multis est visum, sed *Vipsaniam Agrippinam*, majorem illam natu *Marci Agrippæ*, quem infra videbimus, filiam: quam primò duxerat *Tiberius*, suscepto tamen ex ea jam filio *Druso*, cogente *Augusto*, invitum rursum dimittere debuit, hujusque filiam *Juliam* suam in thalamum sumere. Quæ quidem sententia his apud eum fundamentis fulcitur. Caput, inquit, velatum in numo, signatam esse jam Divam Principem arguit, i. e. defunctam: numus porro æreus manifestè clamat, percussas esse has monetas, cum *Drusus* Tribunitiam Potestatem iterum susciperet. Hoc verò, perhibente *Tacito*, factum est, postquam *Drusus* alterum Consulatum gessit cum patre. Unde eum *Tiberius* in literis ad Senatum, quibus *Druso* filio Tribunitiam Potestatem alteram petierat, bis *Consulem* appellat. Iniit itaque *Drusus* hanc Tribunit. Potest. alteram An. imp. *Tiberii* 10. Chr. 23. juxta Cl. quidem *Pagii* calculum, Eruditus ferè omnibus probatum: quo tempore *Livia* adhuc vixit, quæ An. *Tiberii* 16. primùm decessit: contra verò *Vipsania*, Mater *Drusi*, dudum jam mortua erat, referente iterum *Tacito*, *Colis.* nimirum M. Valer. Messalla, & M. Aurel. Cotta, i. e. An. *Tiberii* 7.

## VIII.

Cum præterea fide *Suetonii* liqueat, *Tiberium* non sine magno angore animi missam fecisse *Vipsaniam*, jubente *Augusto*, sublato ex ea jam filio *Druso*, quæ benè ei convenerat, rursumque gravida erat; imò & post divortium id doluisse, adèd quidem, ut semel eidem obviam factam tumentibus oculis prosequeretur, atque caveri modis omnibus deberet, ne in conspectum ejusdem posthac veniret: e contra verò cum *Julia* nova conjuge, filia *Augusti*, post brevem concordiam mox discedisse, conjugii fide sibi apud eam suspecta, nec moribus congruis, ita, ut etiam perpetuò secubaret: infert *Eccardus*, fallere primò Cl. *Harduinum*, dum scribit, *Drusum* esse *Tiberio* natum ex *Julia*, cum fide veterum auctorum *Vipsaniam* matrem haberet. Deinde verosimillimum videri, cum numi, aureus quoque, quem tenebat *Abbas Lucensis*, & argenteus, quem tu possides, S. C. quod rarum in his metallis, exhibeant, Senatus consulto decretum esse, ut, *Vipsania* jam, mortua, *Tiberio* in tantum dilecta, & filio *Druso* æquè utique in amoribus, his quidem numis honoraretur: ita tamen, ut, cum *Augusta* non fuerit, ejusque alter maritus *Asinius Pollio Gallus* adhuc viveret, proprio nomine non describeretur, sed in *Aversa* compararetur *Vestæ*, siquidem *Livia* adhuc vivens jam esset *Juno* laudata, & *Julia*, *Augusti* filia, *Tiberii* tunc altera conjunx impura, *Veneris* Deæ elogiò affecta.

Postremò

*Tacitus.*  
*Annal.* III.  
c. 56.

*Idem ibid.*  
c. 19.

*Sueton in*  
*Tiber.* c. 7.

Postremo demum Vir eruditus suspicatur, Tiberianæ, aliquid calliditatis latere hinc posse: ut videlicet, cum *Vesta* Præfes foret Castitatis, hac sub imagine fidem *Vipsaniæ* conjugalem extolleret, *Julia* verò conjugii suæ scelestos amores tacito emblemate exprobraret. Vox porro *Pietas*, quæ in adversa capiti describitur, ei videtur non ad *Vipsaniam*, sed *Tiberium* ac *Drusum*, respicere, illosque in Conjugem Matremque pios fidosque prædicare. Hæc satis bellè dicta valeant fide Auctoris. Amplius interim sanè atque jucundiùs ista erudiunt, quàm sequentia ad æreum hunc *Drusi* numum Cl. Patini verba: *Difficile prorsus conijcere, cur deam velatam retrò Drusi numum antiqui signaverint. Quid enim cani cum balneo? aut Druso viro impurissimo cum Pietate?*

IX.

Patini.  
Impp. p. 61.

PUB. Tres uno quidem in choro sequenti in numo stare Charites existimare quis possit, qui apud me æreus medius est. Trium principum foeminarum memoriam hoc ære ad posteros ivisse, facilè capio, dum nomina lego: in cæteris porro omnibus nihil sum. TULL. Quas tu Charites ajebas, digniori longè elogio cum sui similibus dudum *Tertullianus* mactabat, appellans *infelicissimas publicarum libidinum victimas*. Fuere *Caii* Caligulæ sorores, filia Germanici Caesaris & Agrippinæ, parentum optimorum, sed à fratre incestis amoribus non clàm verum in omnium oculis dilectæ. Palmam ex iis tulit *Drusilla*, priùs jam à se vitiatam, Caligula viro suo, Luc. Cassio Longino, vi abstulit, & conjugis habuit locò: æger deinde bonorum atque imperii scripsit hæredem. Postquam verò ipsa prior decessit, Divis eam illico adscripsit, statuam auream eidem decrevit, mulieres per eam jurare mandavit, subq; *Pantheæ* nomine per omnes passim Urbes coli præcepit, velut omnium dearum eminentiâ sublimem. Triadem hanc nefariam auro, & argento, ac ære signavit hic procus incestus, ita quidem, ut ipse in fronte suis cum titulis appareret, ex adverso tres starent Deæ: quarum duæ minoris essent ordinis, atque Semideæ, *Constantia* nempè à dextris, columnæ innixa, imago *Agrippinæ*, cujus nomen adscriptum; *Felicitas* à sinistris, remo suo navali conspicua, quo res prosperè dirigit, *Julia* subiens locum, quàm ibi facilè legis. Media porro *Drusillam*, supra notatam, ob oculos sistens, quæ major esset, immo maxima Dearum, nullo symbolo certo, ut *Pantheam* intelligeres: unde sola pateram exhibet in dextera, vulgatam omnium deorum tesseram, qua iis inter sacra libatum est. Cornucopiæ gestant omnes, typum exuberantis lætitiæ, illius videlicet, quam hauriunt, qui Cypriis se rosis coronant. Infrà typo tam blasphemio literæ S. C. sancti illius Senatus dignam, si superis placet, auctoritatem conciliant.

X.

Tab. III.  
Nu. XIII.

*Tertull. de  
Cultu scem,  
L. II. c. 12.*

PUB. Magnis jam saltibus, plures, quas teneo, Augustas prætergressus, ad *Sabinam*, *Fausstinam* juniorè, *Ærussillam* pingendas properasti, TUL. Nimirum

XI.

quinque residua nostrarum Exercitationum Partes huic primæ finem modis omnibus imperant. Tuporro his tribus in fœminis, ut nullus apud hunc sexum superbiendi est finis, alium semper & alium pro seculi sui more criminum capitique ornatum distingue, variamque Legendas breviter & laconicè construendi Quiritum sapientiam adverte.

Tab. III.

Nu. XIV.

PUB. *Sabine*, si è vultu æstimandus sit animus, imperiosæ admodum fœminæ, tiara mirifica est, gemino elegantique fastigiolo elata. *Legenda* porro sic habet: SABINA AUGUSTA HADRIANI AUGUSTI. TULL. Supplere hic debes vocem Conjux vel Uxor. Compendii quippe locò Romani tot fœminas nominis ejusdem, quandoque & gentis, addito solo mariti nomine, brevissimè luculenterque discreverunt. Erat autem *Sabina* tam dura *Hadriano* suo, ut sæpe quidem ille fateretur, missurum se illam, nisi Imperator foret: illa verò vicissim conquesta est, immane se ingenium viri pertulisse, ac noluisse propterea ei cohabitare, ne filium patri similem aliquando parere cogeretur. Tandem servilibus imperiis ita ab *Hadriano* afflicta est, ut mortem sibi ultro conscisceret.

XII.

Tab. III.

Nu. XV.

PUB. Numus *Faustine* coronæ in modum contortis crinibus in apice gemmea alia corona velut imposita, eam sistit, circum verò lego: FAUSTINAE AUGUSTAE PII AUG. *usti*. FIL. *ix*. TULL. Hæc epigraphæ, nisi te vultus juvenis satis admoneret, liquidò docet, *Faustinam* filiam hic laudari, non matrem, quam Imp. *Antoninus Pius* conjugem habuit. Eruditis. verò *Reuschius* hariolatur, cum eam Pater *M. Aurelio* adoptato desponsisset, dote imperii adjecta, idè in numis ejusdem non scribi: *Faustina Augusta M. Aurelii Augusti*: sed potiùs: *Faustina Augusta Pii Aug. Filia*: ut nemo non intelligeret, Augustæ dignitatem non à marito, sed patre, in se profectam. Idcirco cum esset fœmina impurissima, *M. Aurelium* admonitum, ut eam repudiaret, amicis reposuisse ferunt: *Si illam misero, etiam dotem, i. e. imperium, secum auferet.* Huic in aliis numis turpi adulatione *Mauris Castorum* elogium additum est, quia eam *M. Aurelius* in castris quoque secum circumduxit: cui tres filios, ac totidem filias peperit. Nonnemo tamen somniabat, hac lepida phrasi, veluti occulta quadam amphibologia, profuturam apud milites ejusdem libidinem suggillatam esse.

*Reusch. ad  
Gemm.  
Eberm.  
p. 107.*

XIII.

Tab. III.

Nu. XVI.

PUB. Superest in Tabula tua numus *Herennie Etruscilla*, apud me æreus parvus, crinium flexibus denuò alius: quod vero novum mihi omninò. Lunæ hic caput insistit, circa quod scribitur: HERENNIA ETRUSCILLA AUG. *usta*. TULL. Si & hic additum fuisset *Decii Augusti*, tanto tempore non impegissent Eruditi, ambigui ob silentium historiarum, cujus uxorem eam credere debeant. Invaluit olim opinio, eam *Decii* Imperatoris filiam, atque *Volusiani* conjugem habendam: donec tandem *Cl. Seguinus* ex  
elegant-

eleganti Galliarum Regis numo græco, & alio maximi moduli, Romæ apud PP. Carthusienses asservato, ubi *Decii & Erruscilæ* capita ex adverso sunt posita, perspicuè docuerit, eam non alium quàm *Decium* Imp. maritum habuisse, cui *Herennium* genuit & *Hostilianum*, simul in numi posterioris *adversa* expressos, cum Legenda: PIETAS AUGG. *astorum*. Hanc autem mulierem *Decio* diu supervixisse, ex alio numo reperit Cl. *Bandurius*. Caput ejus Lunæ impositum nihil admodum novi est, sed in pluribus factum, quod numi non pauci testantur. Principis namque imaginem, vel Dei, statuendam, quod à Diis constitutus, divinæ quodammodo particeps esset ac consors potestatis, veteres exillimabant. Augustos proinde Soli, Augustas Lunæ comparantes, sequiori maximè imperio numis Imperatorum saltem in *aversa* Solem indiderunt, Augustas famulæ Lunæ gestandas imposituere, eique crescenti, arcano fertilitatis emblemate, qua media, natis successoribus, & domus Augustæ, & imperii universi fortuna atque felicitas novis accrescere augmentis sperabatur.

PUB. Colophonem tandem Tabulæ tuæ postremæ imponis numo iterum masculino, quem ex ære medio teneo: Vultum is habet seniculum qua, nescio, coronâ peregrinâ revinctum, cum epigraphe: *M. arcus. AGRIPPA L. uci. F. ilius. COS. ul. III. tium. TULL.* Gnaviter singula recenses, Promiseram tibi *Exercit. Proem. Dial. III. Proem. n. 5.* me ad Vultus Augg. appendicis locò addere, præter Augustas, etiam velle, aut sanguine cum Caesaribus, vel amicitia proximè conjunctos. Quoniam verò non modica cum laude tua ita proficis, ut elogia atque titulos circum capita satis dextrè jam legas, & assequaris, laborem mihi in exponendo, pingendoque, tibi verò in auscultando patientiam identidem levas. Non jam amplius hæsitās ad numos v. c. *Neronis Claudii, Drusi, Germanici &c.* quos itaque industria tuæ libenter remitto. *Agrippam* tamen, *Augusti* generum, fidiſsimumque Tutorem, imperii ejus adfertorem præcipuum, omniumque propè victoriarum ejus conscium, & ferè Authorem, Virum proinde clarissimum dissimulare apud te nolui: cujus quippe corona, ut ais, omnino tibi peregrina sine interprete plurimum morari te posset. Aiebant eam *rostratam*, quia è navium rostris constructa, eorum præmium famâ immortale, qui classe navali vicerunt. Id quod *M. Agrippa* in decretoria illa Caesaris Octavii cum *M. Antonio* ad Actium pugna amplissimè præstitit, hostemq; fortissimum tota propemodum classe multavit, De quo proinde cecinit *Virgilius*:

· Parte alia ventis & dis AGRIPPA secundis  
Arduus agmen agens: cui belli insigne tropæum  
Tempora navali fulgens ROSTRATA CORONA,

Virgilius  
Æneid.  
VIII. 628  
&c.

*Flor. Epit.**Liv. c. 29.*

Florus verò perhibet : *M. AGRIPPA navali corona à CAESARE donatus est : qui honos nemini ante eum habitus est.* Unde tamen tu minimè inferas, à nemine alio ante *Agrippam* claſſe tam feliciter certatum eſſe, ut Coronam navalem mereretur, ſed quod dudum viderunt Viri docti, eam, quæ *Agrippæ* donata eſt, coronam peculiari elegantia factam, ſolitòque illuſtriorẽm fuiſſe. Quamvis enim *Velleii Paterculi* quoque teſtimonio, Inſigne coronæ

*Vell. Patercul. Epit.**Liv. c. 12.**Plin. H. N.**L. XVI. 4.*

clafſicæ ( quæ cum *navali* & *roſtrata* eadem erat ) promeruit *Agrippa*, bello illo Actiaco. *quo nemo uaquam Romanorum donatus erat*, voculam tamen quo idem hic eſſe, ac *quali*, evincit omnino *Plinius* ſcribens : *M. Varroni Magni Pompeius piratico ex bello coronam navalem dedit.* Cæterum eidem *Agrippæ* mox laudatus *Paterculus* ſplendidiffimũ fanè hoc inſuper elogium tribuit. *M. AGRIPPA virtutis nobiliſſimæ, labore, vigilia, periculo irvictus, parentique, ſed uni, ſcentiſſimus* ( quod fanè paucorum erat. Republica nuper adhuc florente : ) *aliis fanè imperandi cupidus, & per omnia extra dilationes poſtus* ( moras videlicet nocivas non trahens : ) *conſulufque facta conjungens.*

*Patercul.**L. II. c. 79.*

XV.

PUB. Tu *Agrippæ* coronam extollis, ego prædico tuam, hac iterum Exercitatione fanè non inerudita promeritam, quæ multis tenebras diſcutere, & lucem non minimam affundere poterit. Quæ per multa Virorum Clariffimorum opera longè aliàs latèque diſperſa ſunt, collecta hic præbes, egregio profectò & temporis & laboris apud multos compendio. Quas igitur dixi jam, cùm *Caefares* finireſ, hic iterum repeto gratias immortales, *Tulli Honorande*; ibi certè tua per ſecula fama, vel hoc maximè ex capite, quod *Tironibus* adèò facilis & candidus es, tamque ſine invidia tuis eos ſudoribus levas. TULL. DEO laudes, ſi te. optime *Publi*, tuique ſimiles delectare poſſim, omnibuſque prodeſſe: Viris deinde Clariffimis gloria, quorum ipſe ego ampliffimis lucubrationibus ſapio. Fodere canalem virum probat egregium; haurire aquas currente jam *vena* exiguum. Si tamen ad fontem conſideriſ, iis, qui longè

ſunt, ſitim levare non velle, cùm poſſiſ,  
iniquum.

J. O. G. D.

Index



# INDEX PRIOR

Eorum ,

Quorum Numi in hac I, PARTE pin-  
guntur, exponuntur, allegantur.

NB.

T. I. I. v. c. legendum : *Tabula prima, Forulo primò.* D. I. I. legendum :  
*Dialogo primo, numero marginis primo.*

- A** EMILIANI Tiranni munus subleſtus. D. VIII. 6.
- AGRIPPÆ Marci numus in Corona ro-  
ſtrata. T. III. 17. D. XIV. 14.
- ALEXANDRI Severi numus cum vultu  
geminato ob laminam à modulo abſce-  
dentem. T. II. 7. D. VII. 7.
- ANTONINI Pii numus cum Capite *Au-  
relii* Cæſ. in Averſa. T. I. 16. D. VI.  
6. - 9.
- ARCADII Imp. numus capite diademato,  
cui deſuper laurus imponitur. T. III. 6.  
D. XII. 5. 7.
- AUGUSTI numus cum elogiis: *Divi F. Pat.  
Patriæ.* T. I. 2. D. III. 5.
- Ejuſdem alter numus cum prænomine  
*Cæſ.* & elogiis *Pontificis, Conſulis, Au-  
guris.* D. III. 5.
- AURELIANI numus cum Corona gem-  
mata. T. II. 12. D. VIII. 10.
- AURELII Marci Imp. numus. T. II. I. D.  
VI. 11. 12.
- CAJI Caligulæ Imp. numus cum elogiis:  
*Pronep. Aug. & Germanic.* T. I. 4. D.  
IV. 6. 7.
- Ejuſdem alter numus cum Sororibus ejus,  
*Agrippina, Druſilla, Julia,* dearum  
habitu in Averſa. T. III. 13. D. XIV.  
10.
- CARACALLÆ numus. T. II. 4. D. VII.  
4.
- CLAUDII Imp. numus cum *Trib. Pot.* ſine  
numero. T. I. 5. D. IV. 9.
- CLAUDII II. Gothici numus. T. II. 11.  
D. VIII. 9.
- COMMODI Imp. numus cum pelle leo-  
nina in capite, & elogiis *Pii Feiſeis,*  
atque *Herculis Romani Aug.* T. II. 2. D.  
VI. 13.
- CONSTANTINI M. numus cum diade-  
mate, & elogio *Maximi Auguſti.* T. III.  
1. D. X. 6. - 9.
- Ejuſdem alter numus cum elogio *Pontif.  
Max.* D. II. 7.
- CONSTANTINI Junior. numus. T. III. 2.  
D. XI. 4.
- CONSTANTINI Imp. numus cum elo-  
gio *Beatiff. Cæſaris.* T. III. 3. D. XI.  
4.
- CONSTANTII *Chlori* numus. D. IX.  
14.
- CONSTANTHII filii *Constantini M.* numus  
cum lauro geminis intexta, & Proto-  
me globum geſtantis. T. III. 4. D.  
XI. 4.
- CRISPI Cæſaris numus. D. X. 10.
- DECENTII Tiranni numus. D. XI. 5.

## INDEX PRIOR.

- DECII Trajani** Imp. numus. T. II. 10. D. VIII. 3.  
**ELMATII Cæs.** numus. D. XI. 7.  
**DIADUMENIANI Cæs.** numus. D. VII. 5.  
**DIOCLETIANI** numus cum elogio *Proconsulis*. T. II. 15. D. IX. 9.  
 ejusdem alii numi. *Ib.*  
**DOMITIANI** Imp. numus cum elogio *Censoris Perpetui*. T. I. 12. D. V. 14.  
 Ejusdem alter græcus cum epigraphe : *Cæsar Deus Dei Filius*. D. III. 5.  
**DRUSI** minoris filii *Tiberii* Imp. numus cum capite muliebri velato in *Aversa*, cujus lemma : *Pietas*. D. XIV. 5.  
**ELAGABALI** numus, & in *Aversa* stans ipse, ut Sacerdos Solis, ponê Stella. T. II. 6. D. VII. 6.  
**ETRUSCILLÆ** Conjugis *Decii* Imp. numus cum capite *Lunæ* imposito. T. III. 16. D. XIV. 13.  
**FAUSTINÆ Junior.** cum elogio *Pii Aug. Fil.* numus. T. III. 15. D. XIV. 12.  
**FLORIANI** Tiranni numus. D. VIII. 11.  
**GALBÆ** Imp. numus. T. I. 7. D. V. 2. 3. 4.  
**GALLIENI** Imp. numus. D. VIII. 7. 8.  
**GALLI C. Vib. Trebonian.** Imp. numus. D. VIII. 5.  
**GETÆ** numus cum elogio *Augusti*. T. II. 5. D. VII. 4.  
 Ejusdem alter cum elogio *Cæsaris & Pontificis*. *Ibid.*  
**GORDIANI III.** Nepotis numus. D. VII. II.  
**GRATIANI** Imp. numus. D. XII. 3.  
**HADRIANI** Imp. numus cum epigraphe simplici : *Hadrianus Augustus*. T. I. 15. D. VI. 5.  
 Ejusdem alii cum amplioribus elogiis. *Ibid.*  
**HANNIBALIANI** numus cum elogio Regis D. XI. 7.  
**HOSTILIANI Messii Quinti** numus. D. VIII. 5.  
**HONORII** Imp. numus cum protome telum & clypeum gestantis, vultu in-  
 tegro, & galea geminis revincta. T. III. 7. D. XII. 5.  
**JOVIANI** imp. numus. D. XI. 9.  
**JULIANI** Apóstatae numus cum capite nudo & elogio Cæsaris. D. XI. 8.  
 Ejusdem alter cum Diademate, & elogio Cæsaris. X. 8.  
 Ejusdem tertius cum elogio *Augusti*. D. XI. 8.  
**JULII CÆSARIS** numus cum Sella curuli & Fascibus in *Aversa*, ac multis elogiis. T. I. I. D. II. per totum.  
 Ejusdem numus amphibologicus cum Elephantante, & literis Punicis, subscripta voce *Cæsar*. D. I. 8.  
 Ejusdem numi cum elogio *Imperatoris*. D. V. 2.  
**JUSTINI Junior.** Imp. numus, in quo sedet ipse cum *Tiberio* filio adoptato : in *Aversa* epocha imperii, ac pretium monetæ, nomen Urbis, & officinæ, singularibus literis numeralibus cum græcis tum latinis designata. T. III. 9. D. XIII. 9. 12.  
**LEONIS** Imp. numus cum elogio *Basilens Romæon*. T. III. 8. D. XIII. 2.  
**LICINIUS Licinian.** D. X. 2.-4.  
**LICINII junior.** numus D. X. 5.  
**LIVIÆ** Conjugis *Augusti* Imp. numus cum epigraphe : *Divæ Livia Divi Augusti*. In *Aversa* Pavo, & Consecratio. D. XIV. 3.  
 Ejusdem ( ut multis videtur ) alter numus cum capite muliebri, & lemmate : *Salus Augusta*. Item tertius cum lemmate : *Justitia* T. III. 11. D. XIV. 4.  
**MAGNENTII** Tiranni numus. D. XI. 5.  
**MAXENTII** Tiranni numus. D. X. 5.  
**MAXIMINIANI Herculei** numus cum elogio *Proconsulis*. D. IX. 9.  
 Ejusdem numus cum elogio *Feliciß. Sen. Aug.* & in *Aversa* cum epigraphe : *Providentiæ Deorum Quies Augg.* T. II. 16. D. IX. 12. 13.

## INDEX PRIOR,

- MAXIMINIANI** *Galerii, seu Armentarii*, numus. D. IX. 14.  
**MAXIMINI** *Dazæ* numus. D. X. 5.  
**NERONIS** Imp. numus cum corona radiante, & elogio *Germanici*. T. I. 6. D. IV. 11. 12.  
**NERVÆ** Imp. numus. T. I. 13. D. VI. 1.  
**NUMERIANI** Imp. numus. D. VIII. 15.  
**OTHONIS** Imp. numus *Paduanus*. T. I. 8. D. V. 5.  
**PHILIPPI** *Arabis patris* numus. T. II. 8. D. VIII. 1.  
**PHILIPPI** filii numus. T. II. 9. D. VIII. 1. &c.  
**PHOCÆ** Imp. numus cum pretio in averfa. T. III. I. D. XIII. 13.  
**POSTHUMI** *Tiranni* numus. D. VIII. 8.  
**PROBI** Imp. numus cum corona radiante & *scipione*, cui aquila infidet. T. II. 13. D. VIII. 12.  
**Ejusdem** numus alter cum galea coronata, telo, clypeo, ac lemmate: *Virtus Probi invicti Augusti*. T. II. 14. D. VIII. 12.  
**QUINTILLI** *Tiranni* numus. D. VIII. 9.  
**ROMULI** filii *Maxentii* *Tiranni*. D. X. 5.  
**SABINÆ** *Conjugis Hadriani* Imp. T. III. 14. D. XIV. 11.  
**SEVERI** *Septimii* Imp. numus. T. II. 3. D. VII. 3.  
**SEVERI** *Cæsaris* numus. D. X. 5.  
**TACITI** Imp. numus. D. VIII. 11.  
**THEODOSII** *M.* Imp. numus cum elogio *Perpetui Aug.* T. III. 5. D. XII. 4.  
**TIBERII** Imp. numus. T. I. 3. D. IV. 1.-5.  
**TITI** Imp. necdum *Augusti* numus, cum elogio: *D. Vesp. Aug. F. Cens.* T. I. 11. D. V. 13.  
**Ejusdem** jam *Augusti* numus. *Ibid.*  
**TRAJANI** Imp. numus cum corona radiante, & elogio *Optimi*. T. I. 14. D. VI. 2. 3.  
**VABALLATHI** *Tiranni* numus. D. VIII. 8.  
**VALENTINIANI** Imp. numus. D. XII. 2.  
**VALENTINIANI** *Jun.* numus. D. XII. 2.  
**VALENTIS** Imp. numus. XII. 2.  
**VALERIANI** Imp. numus. D. VIII. 7.  
**L. VERI** numus. T. I. 17. D. VI. 11. 12.  
**VESPASIANI** Imp. numus cum elogio *Censuris*, & filiis ejus *Tito ac Domitiano* in *Averfa*. T. I. 10. D. V. 8.-12.  
**VICTORINI** *Tiranni* numus. D. VIII. 8.  
**VIPSANIÆ** *Agrippinæ* (ut probat *Cl. Ecardus*) numus cum capite muliebri velato, & lemmate: *Pietas*, in *Averfa* cum *Vesta* sedente. T. III. 12. D. XIV. 6.-9.  
**Ejusdem** idem numus cum titulis *Drusi filii* in *Averfa*, *Ibid.*  
**VITELLII** Imp. numus sine elogio *Cæsaris*. T. I. 9. D. V. 6. 7.  
**Ejusdem** numus cum filiis in *Averfa*, qui tamen non *Cæsares*, sed *Liberi Imp. Germanici* scribuntur. D. VI. 9.  
**VOLUSIANI** Imp. numus. D. VIII. 5.

# INDEX ALTER

## Rerum Notabilium.

*Numerus Romanus Dialogum, Arabicus numerum marginalem designat.*

A.

**A**DOPTATI adoptantium Nomina as-  
fumebant. D. III. 5. Adoptati ab  
Imp. eorum Nomina primo assumpta  
paulo post omiserunt, alia tamen ad  
se non pertinentia, ut Augusti, Cæsar-  
is &c. studiose retinebant, hinc arro-  
gantes, inde ingrati. VI. 5.

**ADVERSÆ** Numorum, seu facies ante-  
riores, in Imp. Theatra summa Ambi-  
tionis: Aversæ porro Adulationis im-  
moderatæ I. 4.

**ADVERSÆ** Numorum sedulo considera-  
tæ docent Tironem: 1. Vultum à vultu  
internoscere: 2. Ornamenta Caputum  
ritè discernere: 3. Titulos & elogia  
integre legere. Voluptatis ergo, &  
Utilitatis plurimum habent. I. I.-4.

**ÆLIUS L.** Verus ab Hadriano adopta-  
tus, & Cæsar, mox verò defunctus.  
VI. 6.

**ÆMILIANUS** Tirannus. VIII. 6

**AGRIPPA** Marcus Gener Augusti. Ejus  
laudes. XIV. 14.

**AGRIPPINA** Neronis mater quanti am-  
bitus IV. 10

**AGRIPPINA** Caji Caligulæ Soror, & scortum  
incestum XIV. 10.

**ALARICUS** Gothorum Rex. XII. 8.

**ALBINUS** Clod. Cæsar. VII. 2. 3

**ALEXANDRI** Severi historia. VII. 8.

**AMBITIOSUS**, quamvis ei benè spera-  
re cum ratione non liceat, tamen præ-  
sumit

**ANTONINI** Pii Imp. historia. De Pii  
cognomine sententiæ variæ. VI. 7.

**ANTONIUS** Tirannus. VII. 8.

**APER** Tirannus. VIII. 16.

**AQ** S quomodo legendum? IX. 12.

**ARBOGASTUS** Tirannus. XII. 3. 4.

**ARCADII** Imp. historia. XII. 6.

**ATAULPHUS** Gothorum Rex. XII. 8.

**ATTALUS** Tirannus. XII. 8.

**AUGURES** unde nomen, & domum?

Eorum Senior Augur Maximus dictus:  
Autoritas summa, cum Quirites aus-  
picatò singula facerent, donec augu-  
riorum vanitas constaret. II. 9.

Eorum munus perpetuum, & quam-  
obrem? Existimationis maximæ. Ib.

**IO.** Auguria quomodo, & quibus à  
rebus capta. Avium, coloris, lateris  
dextri lævique superstitio. Omen acci-  
pere quid? Ib. II.

**AUGUSTÆ** initio rarè numis excusæ.  
XIV. 2. 3. Earum alius & alius tiaræ  
ac crinium cultus subinde, ubi no-  
mina non adsunt, vel ambigua sunt,  
Augustam ab Augusta apud peritos di-  
scernit. I. 3.

**AUGUSTORUM** Vultus in numis specta-  
re, voluptatis maximæ atque ingenuæ  
est: Utilitatis quoque magnæ, pro-  
pria cujuslibet oris lineamenta gnavi-  
ter considerare, ad dignoscendos nu-  
mos attritos. I. 2.

**AUGUSTI** Imp. historia. Ejus callidi-  
tas, ne Julii fato premeretur. III. 2. 3.  
Octavius in numis suis nusquam scribi-  
tur: à Julio adoptatus non modò no-  
men ejus, sed & prænomen accepit,  
dictus *Cajus Cæsar*. Ib. 5. Unde lauri  
gestan-

## INDEX ALTER.

- gestandæ auspicia ei facta ? Ejus sententia de Lauri ambitu Ib. 4. *Romulum* eum dicere cogitabant Patres, præplacuit verò, ut *Augustus* appellaretur. Ib. 6.
- AUGUSTUS** idem ac *Sanctus*, non verò ab *Augendo* dictum. Placuit hoc nomen tantopere, ut in omnes reliquos Imp. velut hæreditate transfret, non cognati sanguinis, sed dignitatis ergo, noménque summæ ac Regiæ Potestatis evaserit. Ill. 6. V. 3. Cæsaribus, vel in imperii consortium admissis, non est indultum, nisi quis verum habere voluerit secum Co-Augustum. VI. 9.
- AURELIANUS** Imp. Ejus historia: gemmarum usum inchoavit. VIII. 10.
- AURELIUS** Marci, & Lucii Veri commune imperium Romam rapuit in admirationem, novamque Historiæ epocham dedit. VI. 10. Aurelii historia & laus. Ib. 11. 12.
- AUREOLIUS** Tirannus. VIII. 8.
- AUSPICHS** fais quinam olim Ducum exercitum duxerint. II. 3.
- B.
- BALBINUS** Imp. VII. 10.
- BONNOSUS** Tirannus. VIII. 14.
- BRITANNICI** Cognomen Claudius Imp. meruit: non tamen ipse, sed filius tulit. IV. 9.
- BRITANIO** seu *Vetranio* Tirannus. XI. 3. 6.
- C.
- CÆSARIS** nomen gentile erat in primis Imp. qui è Gente Cæsarum orti, usque ad Neronem: in Galba vero, & reliquis nomen dignitatis. V. 3. Filiis Imp. natura vel adoptione (excepto *Vitellio*, qui illud sprevit) tributum, sive ii in imperium designati essent, vel non. Quare Cæsar imperans, Cæsar imperio designatus, Cæsar è domo Augusta progenitus, vel adoptione in eam adlectus, discernendi VI. 9. Cæsaris nomen erat infra nomen Augusti, vel Imperatoris. In Patribus præire solebat ante elogium Augusti: in filiis postremo etat loco. Labente Imperio scriptum Nobilissimus Cæsar. Ibid.
- CAJI** Imp. historia: Caligulæ cognomen in numis non exstat: Patris Patriæ elogium, licet carnifex in folio, statim accepit. IV. 6. 7. Ejus sorores, ac scorta incesta, Drusilla, Agrippina, Julia, uno in numo, Dearum habitu, propositæ XIV. 10.
- CAPITE** nudo *Augustum*, atque *Tiberium*, sæpè signatos, nihil habet mysterii. Paulo seriùs Augusti laureati, Cæsares nudi. IV. 5.
- CARACALLÆ** cognomen in numis non scribitur, sed *M. Aurel. Anton.* ut apud Elagabalum: quare utriusque numi folio ferè vultu discernendi. Ejus historia. VII. 4.
- CARINUS** Imp. VIII. 15. 16.
- CARIUS** Imp. VIII. 15. 16.
- CENSOR**, ac Censur quid nominis, & rei? V. 9. Summum hoc munus Jul. Cæsar sub nomine *Præfecti Moribus*, & Augustus sub nomine *Magistri morum*, admiserunt: cæteri Imp. retinuerunt, nomine tamen Censurum abstinens, præter Vespasianum & filios, in quorum numis legitur. Ibid. 10. Domitianus Censor Perpetuus scribitur. Ibid. 14.
- CENSORINUS** Appius Claud. Tirannus. VIII. 9.
- CLAUDIUS** Imp. historia: IV. 8. In ejus numo cur Trib. Pot. sine numero? Ibid. 9.
- CLAUDIUS II.** Gothicus Imper. VIII. 9.
- COGNOMINA** Germanici, Britannici &c. à devictis Gentibus assumsere Imp. Nullus tamen à Judeis devictis Judaicus appellari voluit, ob contemptum Gentis. IV. 12.
- COMMODI** Imp. historia fatua. VI. 13.

## INDEX ALTER.

- CONSTANTIS** Imp. historia XI. 2.  
**CONSTANTINUS** M. quos æmulos habuerit. X. I. 2. 3. Ejus reliqua historia. Ib. 4.  
**CONSTANTINI** Junior. Imp. historia. XI. 1.  
**CONSTANTII** Chlori Imp. historia. IX. 8.  
**CONSTANTII** Imp. filii Constantini M. historia. XI. 3.  
**CONSTANTIUS** Gallus Cæsar. Quidam putant, delectum in numis Constantii nomine signatis habendum, & aliquos eorum ad hunc Gallum pertinere. XI. 7.  
**CONSTANTIUS** Cæsar, Imp. Honorii Gener. XII. 8.  
**CONSULATUS** numeri in numis descripti (idem de Trib. Pot. numeris sentiendum) Æra Cæsarum esse debebant. Quid verò attendendum, ne quem hi numeri penitus fallant. IV. 3. Consulatus III. tot annis in numis Hadriani descriptus evincit, Chronologiam Imp. è numis tutò erui haud posse. VI. 5.  
**CORNUCOPIÆ** Felicitatis, & lætitiæ signum. V. 11.  
**CORONA** Rostrata maximi habita, quibus donata? XIV. 14.  
**CRISPUS** Cæsar. X. 10.  
**CRUX** Constantino M. apparens omen victoriæ de Maxentio. X. 3. Cruces in vestibus militum Arcadii portendebant victoriam de Persis. XII. 7. Orientis Imp. Cruce, Sceptri loco, inque mitra, & globo, usi sunt, quia in fide Christi gloriabantur. XIII. 2. 3.  
**CUPRESSUS** ante fores notabat, ibi jacere defunctum: ad quem Pontifici Maxim. Quiritum ingredi non licuit. II. 6.

### D.

- DECENTIUS** Tirannus. XI. 5.  
**DECI** Trajani Imp. historia. VIII. 3.  
**DELMATIUS** Cæsar. XI. 7.

- DESIDERIUS** Tirannus, XI. 5.  
**DIADEMATE** cinguntur posteriorum temporum Monarchæ. I. 3. Erat Regum exterorum insigne, Romæ maxime execrabile: quod Pompeius M. Jul. Cæsar, & M. Antonius sensere. Cajus, Caracalla, Elagabalus in hac parte quid ausi sint. Aurelianus primus diadema gessit, sed non in numis. X. 6. Constantini itaque ævo monetæ primò id exhibent: fiebat tunc summi fastigii nota. Ibid. 7. Etiam Cæsaribus nonnullis concessum, sed vilius, ac erat Augustorum, nec semper gestandum. Ib. 9.  
**DIADUMENIANUS** Cæsar. VII. 5.  
**DIOCLETIANI** Imp. historia. Collegam Augustum assumpsit Maximianum Herculeum: uterque porro Cæsarem sibi adjunxit. Animo sedit utrisque, præter tutationem Imperii, Religionem Christianam orbe toto excindere: sed apprehendit DEUS sapientes istos in astutia sua, ut, Constantio Chloro per eos Cæsare facto, filio ejus Constantino M. percommendam ad solum viam infernerent, in quod ille deinde Crucem salvificam intulit. IX. 3. 4. Diocletianus imperio se non sponte, sed coactus abdicavit. Ib. 5. Ambo abdicato imperiò disti Seniores Augusti, cum jam novi imperarent. Ib. 12. Adepti sunt elogium Optimorum, Beatissimorum, Felicissimorum, Invictorum &c. immo Jovis & Herculis. Ib. 13. 14.  
**DIVI**, Græcè *Ἡρώες*, appellabantur à morte consecrati. Quandoque & dii, deorum filii. III. 5.  
**DOCTI**, quibus vitia fucum non faciunt, sua sine invidia communicant XII. 9. Et ad fontem sedentes sitientibus aquas libenter affundunt. XIV. 15.

- DN.** postremis in numis Imp. legendum *D.ominus N.oster*. IX. 12. Domini titulum rejecit Augustus, ut male dictum:

## INDEX ALTER.

dictum : Tiberius aiebat , Dominum se esse servorum , cæterorum non item. Cajus Dominus dici petiit : Domitianus appellatus Dominus Deus. Alii usque ad labens imperium in numis vix Domini leguntur : post Diocletianum autem ferè omnes. Ib. 13.

*Domitianus. V. 14.*  
E.

**ELAGABALI** cognomen deest in numis : vultus & stella ejus monetas à numis Caracallæ discernunt. Ejus fœda historia. Sacerdos solis cum esset, solem ab omnibus coli voluit, ceu solum deum. VII. 6.

**EUGENIUS** Tirannus. XII. 4.

**EUCHARIUS** Tirannus. XII. 8.

**EUTROPIUS** Tirannus. XII. 6.

**ETRUSCILLA**, Decii Imp. Uxor. XIV. 13.

F.

**FASCES** Dictatoris insigne. II. 1.

**FAUSTINA junior.** Dicta *Mater Castorum* : quod elogium festivè quispiam interpretatur ad genium sceminæ impudentis. XIV. 12.

**FATUM** proprium Quirites cuilibet homini esse, & provinciæ, atque urbi, proinde & Romæ, credebant, illudque auguriis pertentandum Fatum itaque Urbis Dux, qui suis auspiciis duxerat, pertentare debuit in castris, templum habens juxta prætorium : si non suis auspiciis duxit, Romam mittere debuit augurii causa. Inauspicato pugnasse, suggillabatur, & licet vicerit, triumpho prohibebat. II. 3. Sub Imp. fato Urbis successit Fortuna Domus Augustæ : hanc ducibus suis Imp. commodabant. II. 4.

**FELICIS** cognomen assumpsit Commodus : labente imperio omnibus datum VI. 14.

**FIDEI** Sol priusquam pleno lumine oriretur in Imperio, crudelissimus adhuc Diocletianæ persecutionis turbo præ-

ibat : jam orto densissimæ nebule Arianae hæresis illicò sese opposuere. IX. 2.

**FLORIANUS** Tirannus. VIII. II.

G.

**GAINA** Tirannus. XII. 6.

**GALBÆ** Imp. historia. V. 4.

**GALEAM** aliqui Augusti gerunt in numis. Eccur ? I. 3. VIII. 12.

**GALLIENUS** Imp. Ob ejus summam ignaviam 30. Tiranni imperium simul arripuere. Valerianus, & Gallienus ejus filii. VIII. 7. 8.

**GALLUS C.** Vib. Trebonian. Imp. VIII. 5.

**GETA** Cæsar. VII. 4.

**GILDO** Tirannus. XII. 6.

**GLOBUS** symbolum imperii. IX. 9. 12.

**GORDIANUS Afer** Imp. & filius unicus, Gordianus Cæsar, non plures. VII. 10.

**GORDIANI III.** Nepotis historia. VII. 11.

**GRÆCORUM** numerandi ratio. XIII. II.

**GRATIANI** Imp. historia. XII. 3.

H.

**HADRIANUS** Imp. ferè primus barbaram Augustum in solium invexit. Ejus historia. Triumpho gloriam Trajano callide reliquit, & simul tamen ipse adeptus est. VI. 4.

**HANNIBALIANUS** Rex in numis scriptus. XI. 7.

**Cl. HARDUINI** singulares sententiæ. I. De nominibus Augusti, ac Cæsaris, quasi gentilia fuissent, & cognato cum sanguine in omnes Imp. manassent. III. 6. II. De Tribunitia Potestate, quam apud milites tantum, non in Urbe valuisse volebat. IV. 5. III. De Veterum Auctorum falsitate, ab eo tamen retractata. IV. De Imperatorum potestate per Senatam ad certos tantum annos restricta. V. I. V. De Pii cognomine iterum gentili. VI. 7. VI. Numos ævi inferioris, in quibus tot singulares literæ apparent, non fuisse monetas cur-

## INDEX ALTER.

- rentes, sed signa mercatorum, ibique denotari tributorum pensiones. XIII. 5. Ubique refellitur ab Ill. Spanhemio, vel Joberto.
- HELVIUS** Pertinax Imp. VII. 2.
- HERACLIANUS** Tyrannus. VIII. 8.
- HERENNIUS** Decii filius Cæsar. VIII. 3.
- HONORII** Imp. historia. XII. 8.
- HOSTILIANUS** L. Aurel. Severus Imp. VIII. 1.
- HOSTILIANUS** Messius Quintus, alter Decii filius. VIII. 5.
- I.**
- IMPERATORES** summa omnia Liberæ Reipublicæ munia sibi arrogarunt: meliores cum annua renovatione, cæteri eâ neglectâ. I. 4. Plerique eorum, mundo dominantes, idololatriæ causa toto cælo aberrârunt. Ib. 6.
- IMPERATOR** variè olim accipiebatur.
1. Pro habente jus vitæ & necis. 2.
  - Pro victore iusto in acie, quem milites Imperatorem salutabant: aliud vero erat, si acclamarent Augustum. 3.
  - Pro supremo Exercitus Ductore, si Imperio suo, & suis Auspiciis duceret. 4.
  - Demum vox Imperator Regiæ Potestatis nomen evasit. II. 3. Omnem tamen hujus vocis notionem adimplebant Augusti. Ib. 4.
- IMPÉRATORIS** nomen si ab initio occurrat, vel quoties præit nomen Augusti, denotat imperium Augustum: dum sequitur, sive addito, sive non addito numero, imperium bellicum designat. V. 2. Ab Augustis quandoque etiam Cæsaribus concessum est, quos summæ potestatis participes fecerunt, ut Vespasianus filium Titum, Nerva Trajanum. V. 12.
- INCONSTANTIA** hominis perpetua elucet quoque ex tam varia vestium ratione. I. 3.
- JOVIANI** Imp. historia. XI. 9.
- JUCUNDIUS** est, proprio studio sapere, quam magisterio alieno. I. 5.
- JUDAICUS** à devictis Judæis nemo Imperatorum appellari voluit, ob contemptum gentis. IV. 12.
- JULIA** Gens: ejus origo, & incrementa. I. 7.
- JULIA**, filia Augusti, fœmina indigna. XIV. 4. 8.
- JULIANUS** Didius Imp. VII. 2.
- JULIANI** Apostatæ historia sacrilega. XI. 8.
- JULIUS CÆSAR** utique maximus, Tyrannus tamen magis, quam Monarcha. I. 6. 7. Ejus historia. Ib. Honoribus illius mensis *Quintilis*, quo natus est, postea sacer, & *Julius* dictus. Ei multos inesse Marios Sulla dixit. *Jul. & Cæs. Coss.* lepide scriptum. Ibid. Ingens titulorum cumulus, à Senatu ad argenteis auro descriptus, à Senatu ad eum delatus Pompejis devictis præter omnium spem admodum clemens fuit. II. 1. Laurus perpetuo à Senatu indulta, ei gratissima fuit ad tegendam calvitium suam. Concesso Imperatoris prænomine rarò usus. Ib. 2. 3. Pontifex Maximus largitione factus est: obtinuit verò à Senatu, filium si haberet, ut is Pont. Max. esset. Ib. 5. 7. Augurem Maximum eum fuisse, tacuit historia, numi clamant. Ib. 11.
- JUSTINIANUS** Imp. XIII. 4.
- JUSTINUS** Senior Imp. XIII. 4.
- JUSTINUS** Junior Imp. XIII. 9. 12.
- L.**
- LAUREATO** Capite Imperatores signari consuevere, nudo Cæsares. I. 3. Laurus perpetuo gestanda Jul. Cæsari concessa, ut Victori perpetuo. II. 2. Laurus erat ante fores Pontificis Maximi. Ibid. 6. Lauri gestandæ auspicia Augusti unde facta? III. 4. Lauri, cruore civium mercandæ, ambitus damaabilis. Ibid.
- LEONIS** Imp. historia, XIII. 2.



## INDEX ALTER.

**LICINIUS** Licinianus Cæsar. X. 2. 3. 4.  
**LICINIUS** junior. X. 5.  
**LITERARUM** contraharum exempla in numo Cæsaris Julii. I. 1. Literæ singulares in numis vel initiales sunt vocum singularum, vel voces abbreviatæ: non disjiciendæ, quamdiu conjunctæ commodum reddunt sensum. XIII. 7.  
**LIVIAM** Drusillam quartam conjugem suam an adoptaverit Augustus, & *Juliam* dixerit, acris disceptatio. XIV. 3. 4.

### M.

**MACRIANUS** Tirannus. VIII. 8.  
**MACRINUS** Imp. VII. 5.  
**MAGNENTIUS** Tirannus. X. 2. 3. 5.  
**MARCUS** Marcus Imp. VIII. 1.  
**MARINUS** Publ. Carvilius Tirannus. VIII. 3.  
**MAURITIUS** Imp. acerbè à DEO castigatus, sed patiens. XIII. 13.  
**MAXENTIUS** Tirannus. X. 1. 2. 3.  
**MAXIMIANI** Herculei historia. IX. 3. 4. 6.  
**MAXIMIANI** Galerii, seu Armentarii, historia. IX. 7. Ejus numi à numis Herculei solo ferè Galerii prænomine differunt. 14.  
**MAXIMINUS** Jul. Thrax Imp. VII. 9.  
**MAXIMINUS** Daza Cæf. X. 1. 3.  
**MAXIMUS** Flav. Magnus Tirannus. XII. 3.  
**MAXIMUS** Jul. Verus Cæsar, Maximini Thracis Imp. filius. VII. 9.  
**MILITUM** protervia atque impudentia in acclamandis Imperatoribus, ac Senatui obrudendis, moxque iterum necatis. VII. 2.  
**MITRA** in Orientalium Imperatorum, Caputibus. I. 3.  
**MONETARIORUM** apud Quirites florente imperio in vultibus accurate signandis ars dexterrima, & vere admirabilis. I. 2. Eorum labente imperio nonnulla fingendi licentia. Sæpe tamen, quæ diu in gratiam facta videbantur,

probe examinata, vera cum ratione facta esse deprehensa sunt. I. 3. II, labente imperio, ut placerent Augustis, eisdem exterorum Regum ornamenta adiderunt. VIII. 12.

### N.

**NERONIS** Imp. historia. IV. 10. Cur is vultui suo in Aversa anteriores Augustos conjunxerit? XIV. 2.  
**NERVÆ** Imp. historia. VI. 1.  
**NIMBUS** in capite Orientalium Imp. designat facram suam Majestatem à DEO sibi collatam. XIII. 3.  
**NOBILISSIMI** dicti filii Augustorum minores, & agnati. Nobilissimi Cæsaris elogium omnia summa complectitur. Æquivalet Nobilitati Aug. aliàs in Numis laudatæ. VIII. 15.  
**NUMERIANUS** Imp. VIII. 15. 16.  
**NUMERUS** ad Consulatum, ac Trib. Potestatem adjectus adverbialiter, non adjectivè legendus. II. 1. Numerandi apud Græcos ratio, & literarum numeralium valor, atque proprietas. Annum quibus notis exprimerent. XIII. 11.  
**NUMORUM** quoque scientia regulam nullam habet sine exceptione: quare nemo sententiæ suæ nimis sit tenax. I. 3. Numi à tirone jugiter sunt contemplandi. Eorum, quorum colligit numos, præcipua saltem vitæ capita noscere debet. 6. Item, numi quinam rari, quinam communes: quod hic Expositioni numerorum in omnibus ferè Imp. additur, ex *Patarolio*. II. 13. Numerum Series variæ, eorumque apud varios varia in Tabellis collocatio, unico numo ad plures subinde ordines quadrante. III. 1. Eorum elogia ut integre legas, non sufficit, nisi etiam, quid ea habeant in recessu, intelligas. 8.  
**NUMI**, in quibus elogia casu dativo effertur, sunt quasi votivi, magnique in Augustos affectus indices. VI. 2. Et

## INDEX ALTER.

- fi, labente imperio, vulgo sunt viles, illo tamen ævo splendidi quoque prodicere. VIII. 4. Sub Decio ad minutam formam decedentes, sub Diocletiano iterum accrevit. IX. 1. Tam diligens hodie eos investigandi contentio novi alicuius indies detegit: unde Eruditi sententiam suam cum ratione mutare sæpe coguntur. Ibid.
- NUMI** inferioris etiam ævi, licet parvi ac rudes, tamen colligendi: qui ornabant cimelia raritate saltem, si non pulchritudine, hoc ipso, quod contemnantur à multis: poterunt deinde tres pariter in Series Majorum, Minorum, ac Minorum distribui, non sine voluptate, & historiarum utilitate: ut in Flavie familiæ variis stirpibus sic relictis elucescit. IX. 1. Inde Orientalium quoque Imperatorum numi, ad usque Constantinopolim captam, jam Clarorum Virorum curam promeriti sunt. XII. 1.
- NUMORUM** & Historiæ perpetua communio: quid invicem præstent. XIII. 4. Numis familiare, in iis designari Æram Principum, pretium suum, Urbem, & officinam, ubi excusi. 8. Pretium notare superfluum erat, florente imperio, collapsio necessarium. 9. Promiscuus fuit usus literarum numeralium græcarum, & latinarum. 10.
- O.
- ODENATUS** Tirannus. VIII. 8.
- ORNAMENTORUM** peculiarium, quæ oderant olim Quirites, in numis labentis imperii causæ VIII. 12.
- OTHONIS** Imp. historia: Æreorum ejus numerorum varietas. V. 5.
- OVINIUS** Camillus Tirannus, VII. 8.
- P.
- P. P.** legendum *P. ater P. atria.* PP. sine punctis intermediis *Perpetuus*, vel *Pius Perpetuus.* XII. 4. **P. P. P.** in numo Domitiani lege *Perpetuus* (i. e. Cenfor) *Pater Patriæ.*
- PARAZONIUM** seu verius sceptrum parvum. V. 11.
- PATRIS PATRIÆ** elogium, Jul. Cæsari viventi tributum, & demortui statui subscriptum, Cicero, qui illud omnium primo tulit, execratus est. III. 7. Augustus id promeruit: quando, quomodo, quo gaudio suo sit ei delatum. *ib.* Vis nominis hujus: Id à Patribus non subito delatum, nec à melioribus Imp. statim admissum. *ibid.* 8.
- PERPETUUS** Augustus quorum in numis occurat? Idem, ac semper Augustus, quod est in numo Juliani Apostatæ. XII. 4.
- PESCENNIUS** Niger Imp. VII. 2. 3.
- PHILIPPORUM** Patris & Filii historia. Simul Augusti: quandoque in numis eadem quasi facie, quod insolens. VIII. 1. 2. Sub eis Romæ Seculum Millennium profusissimis spectaculis ac ludis celebratum. *Ibid.*
- PHOCAS** impius Imp. XIII. 13.
- PII** cognomen, quia gloriosum ac populo charum, Commodus, alique Imp. retinuerunt. VI. 14.
- PISO** à Galba adoptatus, & Cæsar. V. 4. VI. 8.
- PLACIDIA** Galla, Honorii Imp. Soror. XII. 8.
- PONS** publicicus Romæ quid fuerit, & quam facer. II. 5.
- PONTIFICATUS MAXIMI** origo, dignitas, prærogativæ, munera, leges. II. 6. Pontif. Maximus habitabat Domum Regiam, quam laurus ante fores apposta designabat. II. 6. Imp. Pontifices Max. effecti, ut summam in omnibus quoque sacris haberent potestatem. Antoninus Pius, licet sacris diligentissime operaretur, in numis tamen suis vix, aut ne vix quidem scribitur Pontifex Max. Hic erat tantum unus: unde si Imp. Collegæ fuerant,

## INDEX ALTER.

- ut M. Aur. & L. Verus**, unius tantum numi, non item alterius, id elogium habebant. Si filii Cæsarum scribantur Pontifices, de minore quopiam Pontificatu id accipiendum. Imp. Christiani elogio Pontificis Max. abstinuerunt, ob reverentiam erga Romanum Pontificem. II. 7.
- POSTUMUS** Tyrann. VIII. 8.
- POTENTIANUS** seu **Nepotianus** Tyrann. XI. 6.
- PRIMORDIA** Regni, imperii, sive tyrannidis luculentius pernoscenda sunt. III. 4.
- PROBI** Imp. historia. VIII. 14.
- PROCOPIUS** Tyrann. XII. 2.
- PROCONSULUM** origo, munus, dignitas. Alii Proconsul legunt, alii Proconsule: utrumque recte. IX. 10. Proconsularis dignitas, & potestas amplior multo apud Augustos. Ibid. II.
- PROCILLIS** Tyrannus. VIII. 14.
- PROVINCIAE** aliæ erant Augusti, quibus præfeti dicebantur Legati: aliæ Senatus, quibus præerant Proconsules, aut Proprætores. IX. 11.
- PUPIENUS** Imp. VII. 10.
- 2.
- QUINTILLUS** Tyrannus. VIII. 9.
- R.
- RADIANTE** Corona Divi alias tantum fulgebant, seu jam defuncti, Deorum in numerum relati: postea etiam vi-ventes, quorum Nero fere primus. IV. 11. Quare. XIII. 3.
- RESPUBLICA** nolentes cogere potest ad imperandum. VII. 11.
- ROMÆ** Seculum Millenarium sub Philip-pis Augustis. VIII. 1. 2.
- ROMULUS**, Maxentii Tyranni, filius. X. 5.
- RUFINIUS**, Arcadii Tutor perfidus. XII. 6.
- S.
- SABINA**, Hadriani Imper. Uxor. XIV. 11.
- SATURNINUS** Tyrannus. VIII. 14. XI. 6.
- SCIPIO** cum Aquila insistente Consulum, & Triumphatorum nota. VIII. 13.
- SCULPTIS** numerum imaginibus parum fidendum: numi ipsi inspiciendi, ut vultus rite discernas. I. 2.
- SELLA** Curulis index Consularis potestatis. II. 1.
- SEVERI** Septimii Imp. historia. VII. 3.
- SEVERUS** Cæsar. X. 1. 2.
- S M R T** in segmento numi quomodo legendum. IX. 9.
- STILICO**, strenuus primum Tutor Honorii, postea infidus. XII. 8.
- SUETONIUS** Vitas primorum. XII. Cæsarum calamo liberrimo scripsit. V. 14.
- SYLVANUS** Tyrannus. XI. 3. 6.
- T.
- TACITUS** Imp. Ejus historia. Antequam vacavit imperium sex mensibus, quod à Romulo non contigit. VIII. 11.
- TAURINUS** Tyrannus. VII. 8.
- THEODOSII** M. Imp. historia. XII. 4.
- TIBERII** Imp. historia. IV. 1.
- TIBERIUS** Constantin. Imp. Orientis. XIII. 2. 3.
- TIRONIBUS** omnia nova facile magna. XII. 10.
- TITI** Imp. historia: ob Jerosolymas devictas, coronam non sibi, sed Deo Judæis irato deberi aiebat. Egerrime ad imperium admissus, postea dici meruit Amor & Delicia Genæ humani. Ejus numi fere sola litera T. quæ Titus legenda, à numis Vespasiani patris discernendi. V. 13.
- TITULI** & elogia Imperatorum abbreviata quomodo latine legenda, & qualiter græcis in numis descripta. II. 12.
- TRAJANI** Imp. historia. Fabula est, ejus animam à S. Gregorio ex inferno redemptam. Optimi elogium tulit. VI. 3. Patris patriæ nomen diu renuit. IV. 6. Herba parietina ab Hadriano appellatus. VI. 4.
- TRIBUNITIA** Potestas ut scriberetur, loco Tri-

## INDEX ALTER.

- co Tribuni plebis, adinventum, ut summi fastigii vocabulum. Jul. Cæsar id neglexit, Augustus reperit, Tiberius cæterique firmarunt. Gesta à pluribus, priusquam imperarent. Potestati Tribunorum plebis plurimum emittit. IV. 3. 4.
- TRIUMVIRORUM** Reipubl. Constituentæ terribile bonis omnibus Collegium, III. 2.
- F.
- VABALLATHUS** Tyrannus VIII. 8.
- VALENTINIANI I.** Imp. historia. XII. 2.
- VALENTINIANI II.** Imp. historia. XII. 3.
- VALENS** Imp. XII. 2.
- VALERIANI** Imp. historia tragica. Habuit Valerianum filium, & Valerianum nepotem. VIII. 7.
- L. VÈRI** Imp. historia. VI. II.
- VESPASIANUS** Imp. Ejus historia: stans moritur. V. 8.
- VICTOR** Tyrannus. XII. 3.
- VICTORINUS** Tyrann. VIII. 8.
- VIPSANIA** Agrippina, Tiberii Imp. conjux, quam invitus repudiare debuit, Drusi minoris mater. XIV. 6. 7. 8. 9.
- VITELLII** Imp. historia. Sprevit nomen Cæsarum, V. 6. 7. nec filiis dedit. VI. 9.
- VOLUSIANUS** Imp. VIII. 5.
- VULTUS** Imp. in numis latinis florentis imperii dexterrimè signati. Signare eos licuisse prærogativa summa, unde initium duxerit: quanti habita: suæ duntaxat majestati à Principibus reservata. Eapropter monetam violare, aut despicere, capite constitit. Hujus criminis rei videntur, qui adulteros numos obtrudunt, & genuinos qui furno consumunt. I. 2. 8. 9. IO.
- WALLIA**, Gothorum Rex. XII. 8.
- ZENOBIA** Amazon, Odenati Tyranni conjux. VIII. 8. IO.

## L. I. C.







